

Balatonfüzfő

Szőnyeg János

Fejezetek

Balatonfüzfő történetéből

Sz6nyeg János
Fejezetek Balatonfűzf6 történetéb6l

Szönyeg János

**FEJEZETEK
BALATONFÜZFŐ
TÖRTÉNETÉBŐL**

Balatonfüzfő, 2009

© Copyright Szőnyeg János, 2009
Minden jog fenntartva

ISBN 978-963-06-7662-5

Lektorálta: Sebő József

Kiadja: Balatonfüzfő Önkormányzata
www.balatonfuzfo.hu
8184 Balatonfüzfő-gyártelep, Nike krt. 1.
Felelős kiadó: Majorné Kiss Zsuzsanna polgármester
Borító, fotók, képfeldolgozás: Szőnyeg János
Tördelés: Palásthy Bt., Balatonfüzfő • www.PalasthyBt.hu
Nyomás: OOK-Press Nyomda, Veszprém
Felelős vezető: Szathmáry Attila

Ajánlás

Mélyedjünk el, éljük újra hogyan kezdődött és főként gondolkunk bele a folytatásba. Felelősségteljes és egyben borzongató érzés, hogy formálói, alkotói vagyunk egy településnek, a mi városunknak. Közvetve vagy közvetlenül befolyásoljuk történéseit, alakítjuk jövőjét. Ha ezen a szemüvegen keresztül olvassuk a könyvet még inkább izgalmas élmény. Honnan indult, hova érkezett a közösség melynek mi ma részei lehetünk. Elődeink története, sorsa jelenik meg előttünk, melynek hatása alól nem vonhatja ki magát az olvasó. Vajon hányan fedezik fel majd a sorok között saját családjukhoz, barátaikhoz, ismerőseikhez kötődő történeteket, eseményeket, hányak lesznek, akik ha nem is magukra, de elődeikre ismernek majd. Remélem minél többen, legyenek azok ma is fűzfőiek vagy éppen távol élők, akik mára csupán már csak szívükben fűzfőiek.

Reményeim szerint a múlt megismerése erősíti a kötődést, amely szülőföldünkhöz köt, különösen akkor, ha történelmének gyökerei ilyen messzire nyúlnak.

Településünk története ékes példája annak, hogy nem lélekszáma alapján méretik meg egy kisváros. Léte, fejlődése a külső körülményeken kívül az itt élők munkája, gyötrelmeinek és örömeinek gyümölcse is.

Ha ajánlásomból úgy tűnik, hogy az csak az itt élőkhez szól, nézze el nekem az olvasó, a fűzfőhöz való kötődés nem kis mértékben teszi szubjektívvé megszólalásom. Szándékom éppen ellenkező, szeretném, ha településünk történetét minél többen megismernék, hogy aztán jelenéne tanúi, jövőjének formálói legyenek.

Ajánlom tehát e könyvet fűzfőinek és nem fűzfőinek egyaránt! Mindenkinek. aki szereti Balatonfűzfőt. Az idősebbeknek, akik ismerik, tisztelik és értik szűkebb hazájuk történetét, a középkorosz-

Ajánlás

---

tálynak, akik családjuk fenntartása érdekében leginkább a ma problémáit igyekeznek leküzdeni, és az ifjaknak, akik talán még kevésbé érzik a múlt ismeretének fontosságát.

Őszintén remélem, hogy Balatonfűzfő szeretete generációról generációra öröklődik majd, hogy a gazdag múlt értékes jelennel folytatódjon a reményteli jövő érdekében. Ehhez szolgáljon segítségül e kötet, amely nem más, mint „Fejezetek Balatonfűzfő történetéből”.

Odaadó munkájáért köszönet a szerzőnek Szőnyeg Jánosnak! Több éves kitartó kutatásának eredményét tartja kezében az olvasó. Mélyedjünk el vele, éljük újra hogyan kezdődött és főként gondoljunk bele a folytatásba...

Balatonfűzfő, 2009. március 10.

Majorné Kiss Zsuzsanna
polgármester

Beköszöntő

Tisztelt Olvasó!

Terjedelmében és tartalmában is tekintélyes művet tart kezében az olvasó: több éves, fáradságos kutatómunka eredménye e KÖNYV, így, csupa nagybetűvel, hogy ezzel is jelezzem: megszületése valódi ESEMÉNY, amelyre joggal lehetünk büszkéek.

Sokan és sokszor fogják kézbe venni, hogy forrásul felhívják vagy hivatkozzanak rá. Sokan forgatják majd lapjait, hogy egy-egy fényképen elmerengve, felidézzék a múltat, az elődöket, az általuk is megélt, átélt, dicső vagy éppen megszenvedett, felemelő vagy éppen csak elviselhető, sikert vagy éppen kudarcot hozó évtizedeket.

A történelmünket.

Azt a nem egészen egy évszázadot, amely Fűzfőnek, ennek a tetszhalott állapotából fönixmadárként újjáéledő településnek eddig megadatott.

Mert hiszen jóllehet tudjuk: az őskortól kezdve lakott e hely, a régészeti leletek által is bizonyítottan, folyamatosan, azonban a 18. századi pusztulása óta csupán puszta, a környékbeli települések birtoka és közigazgatásának tárgya.

A nagy rendező, a történelem akaratából azonban – nemzeti tragédiánk, a Trianoni békediktátum következtében – újabb esélyt kapott itt, a Balaton észak-keleti szegletében, hogy újjászülessen s ismét részesévé válhasson a nagy egésznek, a Hazának.

Nagy és bonyolult feladat volt e könyv megírása: hiszen értő módon kellett szelektálni, a lényegest a lényegtelenről különválasztani, a helyes arányokat megtalálni, az átpolitizált események objektív magját feltárni és bemutatni olyan körülmények közepette, hogy az évszázad során alapvető történelmi rendszerváltások zajlottak, melynek részese – elszenvedője és részben alakítója – volt a Szerző maga is! Sikeresen oldotta meg nehéz feladatát.

Ajánlom ezért a könyvet mindenekelőtt az ifjúságnak: forgassák és tanulmányozzák szorgalmasan! Szüleik, nagyszüleik, az ősök keze nyomát fogják felismerni környezetükben, mindennapi életükben, melynek folytatása az ő feladatuk.

Ajánlom a szűkebb és tágabb környezetünkben élőknek: hogy jobban megismerjenek bennünket, fűzfőieket, s azt, hogy mitől jó „fűzfőinek lenni”? Azért is, hogy lássák: mi, itt, a Balaton legészakibb szegletében egy nagy, egymásra utalt család tagjai vagyunk! Akik közösen laktuk be, építettük, alakítottuk – keneseiek, papkesziek, litérik, királyszentistvániak, vilonyaiak, vörösberényiek és az ország minden szegletéből érkezők – e települések mellett Fűzfőt is, szeretett lakóhelyünket.

Köszönetem és elismerésem Szönyeg Jánosnak, a szerzőnek, hogy e nagyszerű alkotást létrehozta s letette a köz asztalára.

Balatonfűzfő, 2009. február 12.

Dr. Varjú Lajos
nyugalmazott polgármester

Előszó

avagy

egy „botcsinálta krónikairó” vallomása

Tisztelt Olvasó!

Köszönöm, hogy kezébe vette ezt a könyvet, így talán nem volt hiábavaló az a több éves munka, amit ennek létrehozásáért végeztem.

Hogyan kezdődött? 1994-ben dr. Varjú Lajos polgármester felhívott az irodájába, hogy akar nekem mutatni valamit. Miután leültetett, elém helyezett egy – a misekönyveket is meghazudtoló nagyságú – barna kötésű könyvet, melyen arany nyomású gót betűkkel „KRÓNIKA” felírás díszelgett. Első pillanatban azt gondoltam, hogy egy régi krónika hasonmás nyomata lehet, és érdeklődéssel nyitottam fel. Ám ekkor ért a meglepetés, mert csak fejezetcímekkel előnyomott üres lapok voltak benne. Kérdő tekintettel néztem polgármesterünkre, aki kissé huncutul mosolygott a bajusza alatt, majd így szólt:

– Tudod, fontosnak tartom, hogy egy településnek a története az utókor számára hitelesen megmaradjon. Baranyában, ahol tanács titkár voltam, kötelező volt a község eseményeit naplószerűen, kézírással rögzíteni és a járási hivatalnak továbbítani. Nagyon okos feladatnak tartottam, ezért vettem meg ezt a könyvet, és keresek valakit, aki teleírja. Nem volna kedved hozzá?

Meg kell mondanom, első pillanatban a tiltakozás ágaskodott bennem: mit, hogy én ezt teleírjam, ráadásul kézzel? Na nem! Aztán csak elkezdtem lapozni, ahol mindjárt ilyen fejezetcímet találtam: „A település kialakulásának rövid leírása.” Ez nem nagy ügy – gondoltam –, hiszen Balatonfüzfő fiatal település. Polgármesterünk ráérezett, hogy nem reménytelen a dolog, mert mindjárt így szólt:

– Nem kell mindjárt választ adnod. Tudod mit? Elviszem hozzád, nézegetsd át, aztán választ adhatsz.

Elhozta és ottmaradt. Azóta telnek a lapjai – *kézírással*.

Be kell vallanom, hogy a gimnáziumban nem voltam jó barát-ságban a történelemmel. Nem azért, mintha nem érdekelt volna, hanem azért, mert 1948 után az ellenkezőjét tanították, mint korábban. Felmerült bennem: milyen tudományág az, amit az éppen időszerű politikai felfogás szerint lehet így is, úgy is magyarázni? Kinek van igaza? Nos, ezért inkább a természettudományok politika-független igazságai felé fordult az érdeklődésem. Na tessék: most öreg fejjel mégis történelemmel kell foglalkoznom? Na jó! De ezt én fogom írni, és amit leírok, az igaz – nyugtattam magam. És hozzáfogtam az első fejezethez: „A település kialakulásának rövid leírása.” Kezdtem forrásmunkákat gyűjteni, és az üdülőtelep tervrajzán olvasom: a „Tanulmányi Alap” birtokát parcellázták fel. A gyártelep helykiválasztásánál: a vörösberényi gazdákat a „Tanulmányi Alap” birtokából elégitették ki. Korábban nem hallottam én „Tanulmányi Alap”-ról, és fűrt a kíváncsiság, hogy ennek a végére járjak. Sikerült! Ott találtam magam István király által alapított Veszprém-völgyi apácamonostor alapítólevelénél. Olyan izgalmas, érdekesítő volt a – nem egy esetben egymásnak ugyancsak ellentmondó – forrásanyagok tanulmányozása, hogy „beleszédültem” ebbe a munkába, amit – úgy érzem – szellemi vagy fizikai képességem határáig fogok már végezni, amit egyszer csak abbahagyni lehet, de befejezni nem, mert lépten-nyomon találkozik az ember olyan adattal, amiről úgy érzi, hogy még ez is, az is beleillik a történetbe.

Így lett belőlem krónikaíró, egyben ennek egyenes következményeként: helytörténet-kutató.

A krónika írása folyamán erősödött meg bennem az elhatározás, hogy egyszer megírjam Balatonfűzfő történetét is. Évekkel ezelőtt kiválasztottam 2008-at, Balatonfűzfő önálló településsé válásának 50. évfordulóját. Tudtam, hogy nagy feladat lesz, de igazi nagyságát akkor nem tudtam felmérni. A körülmények is ellenem játszottak, mert amikor el akartam kezdeni a levéltári kutatást, a megyei levéltár éppen költözködés előtt állt, nem fogadtak kutatókat. Ezzel fél évet veszítettem.

Kutatás közben egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy kemény versenyfutásom lesz az idővel. Az idő győzött: lemaradtam. Már-már olyan elhatározás kezdett érlelődni bennem, hogy ha az 50. évfordulóra nem is leszek kész, de 2010-re, a várossá nyilvánítás 10. évfordulójára meg tudom írni Balatonfűzfő történetét – talán monográfia szinten is.

Az év elején azonban a városvezetés részéről is megfogalmazódott: az 50. évfordulóra jelenjék meg egy a város történetével foglalkozó kiadvány. Végül polgármester asszonnyal – kölcsönös kompromisszumok révén – megállapodtunk egy nem monográfia igényű könyv megírásában.

Így született a címe is: „Fejezetek Balatonfüzfő történetéből”. Ezzel is hangsúlyozni kívánom, hogy az írás nem a teljesség igényével dolgozza fel városunk történetét. Ennek ellenére úgy gondolom, megjelentetése mégis méltó helyet foglal el egy félévszázados „születésnap” ünnepségsorozatában.

A levéltári kutatást a képviselőtestületi-, tanácsi-, önkormányzati jegyzőkönyvekkel kezdtem, és nem is jutottam tovább. Az egyes fejezetek az így nyert adathalmaz szerint váltak teljesebbé, vagy hiányosabbá. Arra törekedtem, hogy minden leírt adatot, eseményt pontos forráshellyel is alátámasszak. Az objektivitásra való törekvéssel sem lehet helyenként a szubjektumot teljesen kizárni, így megjelenik az objektív adatokra vonatkozó személyes vélemény, vagy átélt esemény leírása is. Ezek talán kissé színezik is a történetek száraz leírását.

Településünk részletesebb történetét a 2000. évvel, a várossá nyilvánítási ünnepséggel bezáróan írtam meg. Azóta eltelt időből csak a lényegesebb eseményeket rögzítettem, hiszen ezek még oly közeliak, mondhatnám napjaink eseményei.

Szándékosan nem foglalkoztam ipartörténettel, mert az egy egészen más témakört ölel fel. Az iparvállalatokról is, azok történetéről csak a települést érintő kérdések kapcsán teszek említést, illetve a „Teret hódít az ipar” című fejezetben kissé részletesebben írtam a kezdeti időszakról. Azonban nem lehetett és nem is lehet városunk történetét teljesen elszigetelni az ipartól, hiszen annak jelenléte tette Balatonfüzfőt azzá, ami.

Nem foglalkozom a fűzfői sport történetével. A nem rég megjelent „Sportkrónika” nálamnál hitelesebb személyek által teljességgel bemutatja a fűzfői sportéletet.

Iskoláinkról is csak a településtörténethez kapcsolódóan írtam, ugyanis az Irinyi iskoláról már megjelent egy könyv, és – tudomásom szerint – a Jókai iskola történetét feldolgozó kiadvány is készülőben van. Innen biztatom az Öveges József Szakképző Iskola és Gimnázium igazgatóságát, hogy ők is dolgozzák, vagy dolgoztassák fel az iskola történetét.

Tudom: sok a hiányossága ennek a könyvnek, de ennek ellenére talán az az igazi értéke, hogy az olvasó elé tárja ennek a területnek a történetét – a régmúlttól napjainkig. Talán ezáltal is jobban tudjuk értékelni lakóhelyünket, mivelhog tudjuk: az évezredek folyamán mindig kedvelt lakóhelye, élettere volt a különféle népeknek.

A fejezetekben átfedések is vannak: ugyanarról az eseményről írtam több fejezetben is, csak más-más hangsúllyal.

Itt a helye a köszönetnek is. Hálásan köszönöm mindenkinek, aki ebben a munkában – bármily mértékben is – segített. Köszönöm beszélgető partnereimnek az együtt töltött órákat, rajtuk kívül köszönetet mondok Dezső Dénes barátomnak történelmi pontosításaiért, Pintér Tivadarnénak a számos, régi fényképért, Légrádi Lászlónénak az „Egyházi élet” című fejezetben nyújtott segítségéért, Nida Józsefnek a kultúrtörténeti és papírgyári fényképekért, Katona Józsefnek, történelem-értékű fényképeiért, és továbbá mindazoknak, akik már nem is élnek, de még életükben forrásanyaggal szolgáltak (Horváth István, Perényi János, Hegyeshalmi János...).

Azzal a reménnyel nyújtom át könyvemet a Tisztelt Olvasóknak, hogy ez által városunk és térségünk történetét, értékeit megismerve jobban fogja becsülni és szeretni Balatonfüzfőt. Aki pedig még tenni is akar városunk történetének teljesebb feltárásáért, kapcsolódjon be a napjainkban szerveződő hon- és helyismereti klub tevékenységébe, ahol közös munkával monográfia értékűvé bővíthetjük városunk történetét. Meggyőződésem ugyanis, hogy egy hiteles monográfiát a helyben élők tudnak igazán létrehozni.

Balatonfüzfő, 2008. szeptember

A szerző

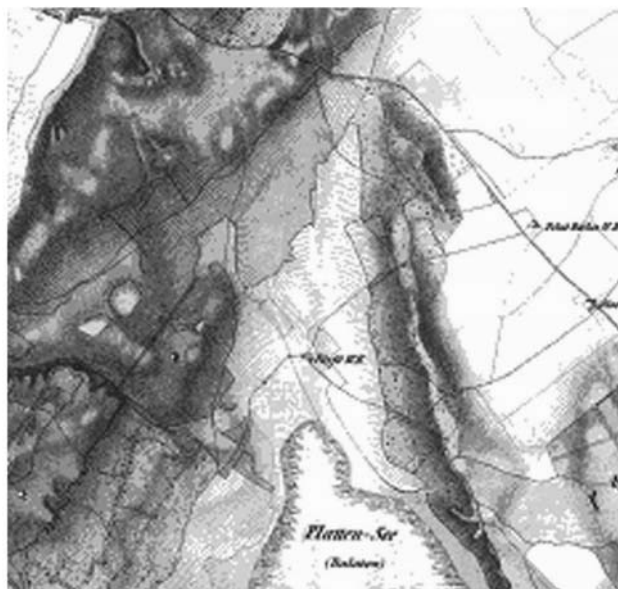
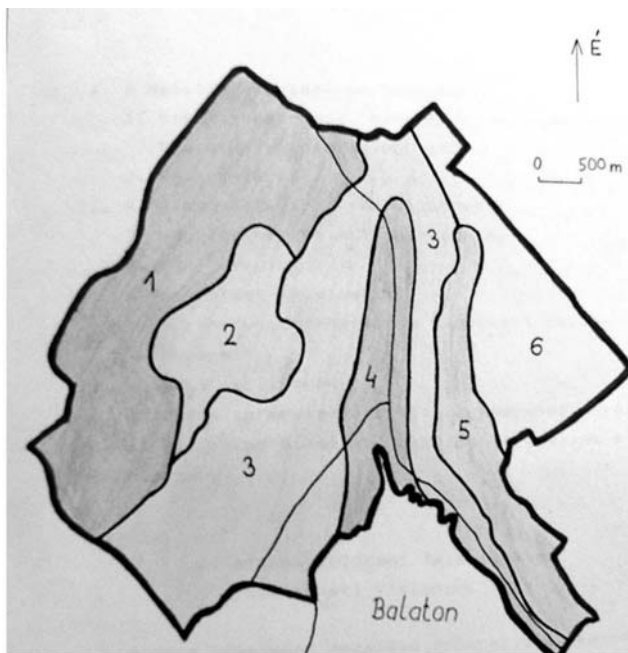
Balatonfűzfő földrajzi jellemzői

Balatonfűzfő közigazgatási területe a Balaton északkeleti öblét öleli át. A település közvetlen területén és környékén három nagytáj található egymással, ami jól tükröződik a geológiai felépítésben, valamint az élővilág változatos megjelenésében. Ez a sokszínűség teszi igazán értékesé Balatonfűzfő környékét. A három nagytáj: a Dunántúli-középhegység, a Dunántúli-dombság és az Alföld. Mind-egyiket középtáj, ezek részeként kistáj-csoport, vagy kistáj jeleníti meg: a Balaton-felvidék, a Balatoni Riviéra és a Mezőföld. A Balatoni Riviérához tartozik a Hegylábfelszín a Magas-parttal és a Fűzfői-völgy, a Mezőföldet képviseli a Fűzfő-Küngösi-hátság, a papvásári területtel és a Dakai-süllyedék. A Magaspart löszpadja, melynek Balatonkenese és Balatonfűzfő közötti szakaszán jellemzőek a suvadások, a tó keleti végén szinte meredeken szakad le a Fűzfői-öböl mentén, észak felé elhúzódó nyúlványa szelídebben simul a tó partjához, illetve északabbra a Fűzfői-völgyhöz.

A két nagyobb földrajzi tájegység: a Balaton-felvidék és a Mezőföld között a választóvonalat a Balatoni Riviéra, ezen belül is a Fűzfői-völgy jelenti, amely a Balaton északkeleti öbléből – 110 m tengerszint feletti magasságból indulva – néhány száz méter szélességben, 150 m szintmagasságig enyhén emelkedik északi irányban. A Hegylábfelszín a Fűzfői-öböl körül félkörívben elterülő lejtős felszín, amely nyugaton a Balaton-felvidék dolomitos térszínéhez kapcsolódik: nagyjából 200 m-es tengerszint feletti magasságból ereszkedik le fokozatosan csökkenő lejtőszöggel a Balaton partjára, míg keleten a Fűzfő-Küngösi-hátság 170-190 m közötti tengerszint feletti magas pereméhez igazodik.

Balatonfűzfő közigazgatási területe lényegében a 3-as, 4-es, 5-ös jelű tájegységhez tartozik (lásd a következő oldali ábrán).

A vízfolyások közül a Fűzfői-Séd, a stranddal szembeni domb alján és a sporttelep alatt eredő erecskék folynak csak a Balatonba. A gyár területén fakadó Bugyogó-patakot a sportpálya melletti szennyvíztisztító vizével együtt, Királyszentistván irányába, a Séd-be vezették. Erre azért volt szükség, hogy a gyártelepről ipari szennyezés ne kerülhessen a Balaton vizébe.

Tájegységek

A tájegységek térképvázlata [1] és domborzati térképen való érzékeltetése [2]:

1. Megye-hegy – Kis-Nyerges-hegy; 2. Részvény-erdő; 3. Hegylábfelszín;
4. Fűzfői-völgy; 5. Fűzfő-Küngösi-hátság; 6. Dakai-süllyedék

Éghajlati jellemzők

Településünk és szűkebb térségünk éghajlata – az évszakok magyarországi éghajlati viszonyaihoz képest – kiegyensúlyozott, a kontinentális és az óceáni közötti átmeneti vonásokat mutatja. E jellegnek nem mondanak ellent a főleg nyáron időről időre váratlanul kitörő viharok sem. Az uralkodó északi, északnyugati szeleket, a települést északi, északnyugati oldalról körülölelő dombvonallal csillapítja, a hőmérsékletre pedig a Balaton víztömege is kiegyenlítő hatással van. A tél – amíg a tó be nem fagy – néhány fokkal enyhébb, mint az északi és keleti szomszéd településeken uralkodó hőmérséklet. Ehhez csak egy régi mondást csatolok izelítőül, amit a hajdani, lovas kocsis fuvarosok szoktak mondani: „*Litér fölött egy bekeccsel több kell!*” Tavasszal – a még hidegebb víztömeg következtében – hűvösebb az éghajlat, mint a tótól távolabbi területeken, de ez hamar kiegyenlítődik, sőt felül is múlja a körülöttünk lévő települések (Balatonfőkajár, Papkeszi, Litér, Királyszentistván...) éghajlatát, mert legalább két héttel korábban indul fejlődésnek a növényzet.

Az évi középhőmérséklet 1992 és 2002 közötti tíz év átlagában 10,0°C, ezen belül a téli középhőmérséklet: -0,5 és -0,2°C között volt.

A napos órák száma évente átlagosan 2000 körül mozog. Ezen belül nyáron 820-830, télen kevéssel 200 óra fölötti a napsütéses órák száma. A legmelegebb hónapok: július és augusztus.

A Balaton Régió sokéves átlaghőmérséklete néhány tized fokkal meghaladja a 10°C-t. A középhőmérsékletek általános növekedése térségünkre is jellemző. Ugyanúgy a nyári csúcshőmérsékletek is, melyek az utóbbi években esetenként elérték a 38-39°C-t is.

Az uralkodó irányú széljárás mellett gyakran észlelhetők keleti, déli, délnyugati irányból érkező szelek is. Nyaranta a déli szelek szubtrópusi eredetűek, ilyenkor fordulnak elő a 40°C felé közeledő csúcshőmérsékletek.

A gyengébb széljárásnak meghatározó irányt ad a Fűzfői-völgy, melyen keresztül az öbölben vitorlázók rendszerint jó szelet kapnak. A mikroklímára – szélmentes időszakban – jellemző a napi kétirányú légáramlás, ami azt jelenti, hogy a nappali időszakban a tó felől áramlik a dombok irányában a levegő, éjszaka pedig az áramlási irány megfordul.

A csapadék évi eloszlása – tágabb környezetünkhöz viszonyítva – nem mutat nagy szélsőségeket. A terület mindig kapott és kap annyi esőt, amennyi a vegetációnak kellett és kell. Bár – nyári időszakban – többször előfordult, hogy körülöttünk (Balatonalmádi, Litér) kiadós záporok áztatták a földet, de Balatonfűzfő szűkebb térséget elkerülték. Jégeső ritkán szokott érkezni, s ha néha előfordult is, a terményekben nem okozott elviselhetetlen károkat. A csapadék a maximumot júniusban és augusztusban éri el. Az éves csapadékmennyiség 500-580 mm között változik. Kiugró értékek az 1992-2000 közötti időszakban: 1996-ban 798, 2000-ben viszont 376 mm csapadék hullott. Hótakaró a tél szigorától függően általában decembertől (esetenként novemberben is) márciusig fordul elő, egyre kevesebb mennyiségben.

A Balaton környékén nyáron hatalmas zivatarok szokták felüdüteni a füledt levegőt. A zivatarok általában nem a Balaton, hanem a környező szárazföld felett keletkeznek. Majdnem mindig nyugatról jönnek, s végigvonulnak az északi parton, de gyakran kettéválnak és az egyik rész az északi, a másik a déli parton húzódik végig. Az utóbbi években ezek a zivatarok rendszeresen erős széllel érkeztek, a szellőkések esetenként elérték a 90-100 km/óra sebességet is, lesodort tetőket, kicsavart fákat hagyva maguk után. Városunk térségében ezek a szélviharok már „szelídebbé” szoktak válni, de a 60-70 éves nyárfák közül ezeknek is több esett áldozatul.

Az alábbi táblázatot Gyuricza László bocsátotta rendelkezésemre, aki az utóbbi években meteorológiai adatok mérésével is foglalkozik (lásd a túloldalon).

A táblázat átlagos adatai igazolják a fentebb megnevezett legcsapadékosabb hónapokat, de ez – mint látható – nem minden évre igaz. Az elmúlt öt év csapadékátlaga viszont jobbnak bizonyult a sok éves átlagnál.

Balatonfüzfő földrajzi jellemzői

Csapadék-összesítő (mm)
Balatonfüzfő, Szalmássy-telep
2004-2008

Év/Hó	2004	2005	2006	2007	2008	5 év átlaga
Jan.	46	24	68	24	20	32,4
Febr.	67	47	46	25	6	38,2
Márc.	75	17	25	51	63	46,2
Ápr.	103	74	30	0	21	45,6
Máj.	33	53	69	71	32	51,6
Jún.	87	53	112	36	104	78,4
Júl.	58	86	10	40	84	55,6
Aug.	45	289	71	163	20	117,6
Szept.	19	83	54	60	42	51,6
Okt.	80	3	17	54	38	38,4
Nov.	69	30	27	53	20	27,8
Dec.	49	102	3	37	42	46,6
Évi összes	731	861	532	614	492	646

Közlekedési lehetőségek

Balatonfüzfő elérhető a 71-es, 72-es és 710-es országos főközlekedési útvonalakon, valamint a budapest-tapolcai vasútvonalon. A vasútállomás a fürdőtelepi településrészben található, ahonnan a másik két településrész autóbusszal vagy személygépkocsival érhető el, melyek innen mintegy 2 km távolságra vannak. A település – közlekedés szempontjából – kedvező lehetőségekkel rendelkezik,

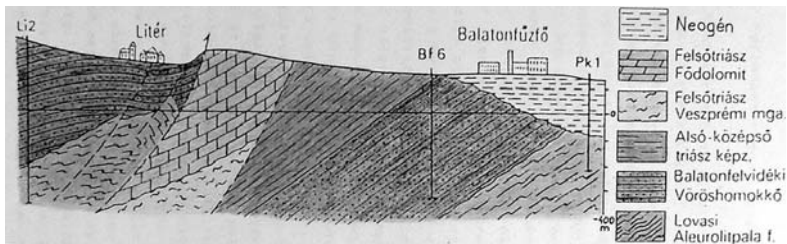

mind a vasúti, mind a közúti forgalmat illetően. A helyközi autóbuszjáratokon kívül számos menetrendszerű, távolsági autóbuszjárat halad át városunkon. A belső közutak mintegy 95-98%-ban portalanítottak, közúti közlekedésre valamennyi alkalmas.

Földtani felépítés és szerkezeti viszonyok

A legidősebb felszíni képződmény a perm Balaton-felvidéki Vöröshomokkő Formáció területünk északnyugati szélén, a Bendo-la-patak völgyében, illetve kisebb foltokban Fűzfőgyártelep környékén található. Tektonikusan érintkezik a vele szomszédos felső triász földolomittal, amely széles sávban húzódik ÉK–DNY irányban, rátelepedve az ugyancsak nagy kiterjedésű közép triász sorozatra. Hasonló csapásirányt követnek, de már csak szakadozott foltokban jelennek meg az alsó triász képződmények, elsősorban a DK-re néző Hegyláb felszín peremén.

A területet számos kisebb-nagyobb szerkezeti vonal – törés, vető, oldaleltolódás, feltolódás – szabdalja kisebb egységekre, de közülük csak a jelentősebbeket ábrázolja a földtani szelvény Litér és Balatonfűzfő között. Az ábrán jól látható az a torlódásos szerkezet, amely egymással párhuzamosan futó feltolódásból áll.

Földtani szelvény Litér és Balatonfűzfő között [1]

Az újpleisztocénben felerősödtek a tektonikus mozgások, és egy ÉK–DNY-i pászta mentén több helyen beszakadt a Balaton medencéje, így a vízfolyások már ide szállították a hordalékot. A lépcsős, árokszerű leszakadás és az üledék-lerakódás eredményeként kiformalódtak a Balatoni Riviéra lejtői is. A Balaton egységes vízfelületté válásának korát illetően megoszlanak a vélemények, de mintegy tízezer évvel ezelőtt már biztosan itt hullámozott a tó.

A Balatonfűzfő belterületén kezdődő, majd Balatonvilágosig elnyúló Magas-partok jellegzetes tájképi elemek. Meredeken, sokszor

függőlegesen szakadnak le a Mezőföld pereméről a 70 m-rel mélyebben lévő vízszintre. Kialakulásuk is szorosan kapcsolódik a Balaton történetéhez. A vetődések menti medencebeszakadás után – magas vízállás esetén – a tő hullámverése alámosta a laza pannon-üledéket. Az ilyen jellegű omlások mellett egy másik tömegmozgásos jelenség is formálta, illetve formálja a partokat. A homokos felszint helyenként agyagos csíkok, rétegek tagolják, melyek átnedvesedve csúszópályaként működnek és hatalmas földterületeket mozgatnak meg. Ilyen volt pl. az 1914-es mámai csúszás, de a jelenség – kisebb mértékben ugyan – az 1930-as, 1940-es, 1960-as és 1970-es években is megismétlődött.

A Fűzfő-öböl északi folytatását képező, de mára már elmocsarasodott és részben feltöltött 500×1000 m-es terület korábban a Balatonhoz tartozott.

A Fűzfői-patak völgye, amit Fűzfői-árokknak, Fűzfői-völgynek is neveznek, az előbbi elmocsarasodott területnek a folytatásaként mintegy 2,5 km hosszan, néhány száz méter szélességben nyúlik észak felé, a Papvásári-hegy aljáig. A völgy kitöltésében mélyített fúrások folyóvízi üledékeket tártak fel. A völgyfő ÉNY-i részén, a műút mellett karsztforrások fakadnak, amelyek korábban a Fűzfő-patakot táplálták. Az ipari üzemek létrehozása után a forrásokat foglalták, vizüket keleti irányba vezették ki a Balaton vízgyűjtőjéből, a Dakai-süllyedék felé.

A mezőföldhöz tartozó hátságból csak egy vékony sáv tartozik Balatonfűzfőhöz. Legmagasabb része a Papvásári-hegy (195 m), mely dél felé elnyúlva egy alacsonyabb nyereggel kapcsolódik a 170 m átlagmagasságú háthoz.

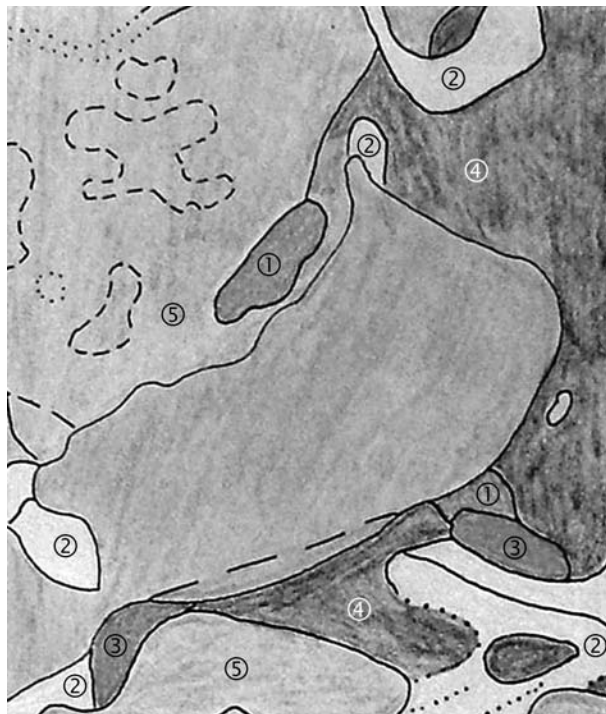
A természetes felszínfejlődési folyamatok ma sem szünetelnek, hiszen a kiemelkedő területeket ma is erózió pusztítja. A belső erők is állandóan hatnak, amit a Dakai-süllyedék lefolyástalan mélyedései és a peremartoni földrengés bizonyít.

Növényföldrajzi jellemzők

Területünk jelenlegi vegetációja a természeti és a társadalmi hatások együttes eredményeként alakult ki. A társadalmi hatások különösen uralkodnak a Balatoni Riviérán és annak környékén, ahol az eredeti növényzet csak kis területen, nyomokban lelhető fel.

Balatonfűzfő környéke a Magyar Flóratartomány (Pannonicum) Dunántúli-középhegység flóraidék (Bakonyicum) Balatoni flórajá-

rásba (Balatonicum) tartozik. Délkeletre tatárjuharos lösztölgyes, délnyugatra molyhos tölgyes szálerdők, az öböl mentén és a Fűzfői-völgyben ártéri ligeterdők képezték a növénytársulást.

A Balaton keleti részének növénytársulási térképe [1]

1. cseres tölgyek, 2. ártéri ligeterdők, 3. nádasok, rétlápok,
4. tatárjuharos lösztölgyesek, 5. molyhostölgyes, melegkedvelő szálerdők

Fűzfői-öböl

A Fűzfői-öböl vízhatásának kitett területein ma csaknem kizárólag olyan növénytársulások találhatók, melyek más vegetációs övben is kialakulhatnak, ha a környezeti tényezőik – jelen esetben a víz – ezt lehetővé teszik.

A Fűzfői-öböl térsége – elhelyezkedésénél fogva – a kevésbé szennyezett területek közé tartozik. A tó 24 hínárfaja közül hét faj – kolokán, sárga vízitök, nagy tüskéshínár, merev víziboglárka, fésűs békaszőlő, gyűrűs süllőhínár, közönséges rence – megtalálható az öböl területén.

A partot keskenyebb-szélesebb sávban – sajnos, évről évre pusztuló – nádasállomány kíséri. A nád közé gyakran széles- és keskenylevelű gyékény keveredik. A nádas víz felőli oldalán keskeny sávban lebegő hínár található, melynek fő alkotója a békatutaj. A part felé haladva – a vízmélység csökkenésével – egyre több mocsári növény is megjelenik, a nádas mocsárréti és magas sás társulásokba vegyül. A parttól távolodva a tápdús talajokon magaskórós vegetáció alakult ki, melyben számos gyomnövény is található. A kis kiterjedésű mocsárrét-foltok ritka növénye a mocsári kosbor, főleg az öböl nyugati partján.

Fás növénytársulások csak nyomokban lelhetők fel. Ezek közé tartoznak a bokorfüzesek és a fűznyár ligeterdő, mely a Fűzfői-Séd beömlő csatornájának keleti oldalán található.

Mámai-part

A Mezőföld részét képező terület egykori növénytársulása, a tatárjuharos lösztölgyes már nyomokban sem lelhető fel, területét szántónak törték föl. A meredek parthoz tartozó keskeny sávban telepített akácerdő található. A hirtelen leszakadó partfalakon és szegélyén található növénytársulás jellemző fajai: heverő seprőfű, seprő üröm, harasztos káposzta. A záródó gyeplőszpusztarétegbe megy át, melyekben megjelennek a száraz szikla- és pusztagyep fajok.

Papvásári-szőlőhegy

A területet telepített erdő borítja. Nyugati oldalán a mélyebb részekben kocsányos tölgy, magasabban szárazságtűrő tölgy vagy fenyőfajok találhatóak. Az ipartelep szélirányba eső közeli részein a fák fejlődése az ipari légszennyezés következtében lelassult, és sok az elpusztult egyed.

Vörösberény – Litér közötti dolomit vonulat

Ez a területrész őrizte meg legjobban eredeti növénytakaróját, annak ellenére, hogy a mesterséges fenyőtelepítés ma már jelentős területet foglal el. A dolomit fás növénytársulása a molyhos tölgyes szálerdő, melyhez a száraz gyepon és karszt-bokorerdőkön keresztül vezet a növénytársulások fejlődésének útja. A Hársas-völgyben már megjelennek a gyertyános tölgyeseket idéző állományok.

Sziklafüves lejtőszytepp társulás

A társulás helyileg jellemző fajai: homoki pimpó, tavaszi gubóvirág, korai kakukkfű, naprózsa, ezüstös útifű, őszi csillagvirág, vetővirág, barázdált csenkesz, kunkorgó árvalányhaj, fenyérfű. A védett fajok közül itt fordul elő az ezüst aszott és a hangyabogánecs. A teljesen zárt gyepek uralkodó faja a sudár rozsnok.

Cserszömörccés karszt bokorerdő

A növénytársulás fő alkotói a molyhos tölgy, a virágos kőris, ritkábban a csertölgy. Az alsó lombkorona szintjében a cserszömörce az uralkodó. Kisebb foltokat képező állományai közvetlenül érintkeznek a sziklagyeppelel és a molyhos tölgyes szálerdővel.

Molyhos tölgyes szálerdők

A vonulat növénytársulása zárt, 5-10 m magas szálerdő. Jelentős a mohos és csertölgy, valamint a virágos kőris, de már a kocsánytalan tölgy is megjelent. Gyepszintjének borítása és fajszáma magas. Gyakoribb fajai: sátoros margitvirág, méreggyilok vadpaprika, erdei gyöngyköles és a védett nagyzezerjófű.

Gyertyános tölgyes

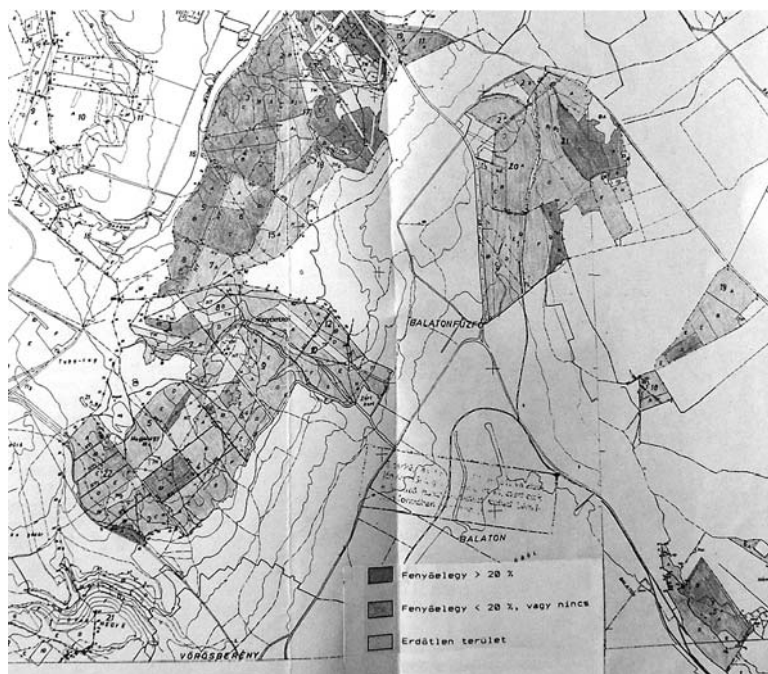
A Hársas-völgy alján fejlődtek ki a gyertyános tölgyesek felé átmenetet képező állományok: gyertyán, kislevelű hárs és az üdőbb aljnövényzet, melynek jellegzetes képviselője az odvas keltike. Ugyanakkor a szomszédos száraz tölgyek fajai is nagy számban jelen vannak.

Kultúrfenyvesek

Az egykori sziklagyepek és a száraz tölgyesek helyén jelentős területeken ültettek fekete fenyőt, főleg a vonulat északkeleti részén, a Nyerges-hegy területén. A fenyőültetvényekben az őshonos aljnövényzet erősen károsodik.

Balatonfűzfő környezetének változatos növényvilága számos, természetvédelmileg figyelemre méltó élőhelyet és fajt őrzött meg napjainkig. Előbbiek legértékesebb része a következő:

- a Balatonalmádi határába tartozó part menti keskeny sáv őrizte meg a vízpart hidrofil növényegyüttesét,
- a Fűzfői-öböl szögletébe telepített fűzállomány,
- a mámai magaspart löszkedvelő növényzete,

Fenyőültetvények térképe [1]

– a Papvásári-szőlőhegy lösz-reliktum növényei,

– a Vörösberény – Litér közti dolomitvonulat lejtősztyeppjei és természetes erdei.

A vegetációt alkotó fajok közül különösen értékesek a lösnövények (szennyes ínfű, macskahere), a dolomitkopárok szubmediterrán fajai (vetővirág, pézsmahagyma, őszi csillagvirág) és a száraz tölgyesekben élő orchideafajok (vitézvirág, gérbics stb.).

Meg kell említeni a gyári lakótelep területén található számos növényfajt, melyek lényegében már a Balaton-felvidék növényvilágába tartoznak. Létezik azonban ettől a növényvilágtól idegen, több, mesterségesen telepített növényfaj is. Közülük csak egyet említek meg: a Művelődési Központ előtt díszelgő mamutfenyő, melyet Máry Gyula hozott Er-

Kép a mamutfenyőről

délyből, még a '30-as években, ő ültette és gondozta, amely mára túlnőtte a gyártelep valamennyi fáját.

Állatföldrajzi jellemzők

A gerinctelen fauna természeti értékei

A terület nagyszámú gerinctelen állatvilágából az alábbiakban néhány, Balatonfüzfő és környékét reprezentáló figyelemre méltó fajt ismertetek:

- Bikapók, amely meglehetősen ritka, és a világon élő mintegy 30 fajból ez az egy él hazánkban. A melegkedvelő állatot a litéri Hársas-völgyben sikerült megfigyelni.
- Díszes szitakötő, amely szerepel a védett rovarok listáján.
- A fogólábúak rendjének egyetlen hazai képviselője az imádkozó sáska, ugyancsak védett.
- A poloskák közül ki kell emelni a *sciocoris homolonatus* nevű, rendkívül ritka fajt, amelyet Szalmássy-telepen sikerült kimutatni.
- A szőrös karimás poloskát Balatonfüzfőn, a kutyatej karimás poloskát Vörösberényben figyelték meg.
- A molylepkék: egyik képviselője a *paronix caudulatella* Z.
- Ritkán fordul elő a fürkészszitkár, amely a magyarországi három lelőhelye közül Balatonfüzfőn és Papkeszin figyelhető meg.
- A berkenyevirágmoly ugyancsak a fenti településeken található.
- A katonalegyekhez tartozó orroslégy is fellelhető a területen.
- A szúnyoglábú legyek közül kiemelkedik a medetera *pterophilus* Kow., amelynek Balatonfüzfő az egyik lelőhelye.
- A méhalkatúak rendkívül értékes képviselője a hosszúbajszú méhekhez tartozó *eucera caspica* ssp. *perezi* Mocs. A nagy melegigényű faj törzsalakja az Adriai-tengerparton él. Hazánkban csak a fenti válfaját mutatták ki. Nagyon ritka faj, a magyarországi 12 lelőhely közül az egyik: Balatonfüzfő, Szalmássy-telep.
- A futóbogár-alkatúak közül említést érdemel a bőrfutrinka.
- A cincérek közül érdemes kiemelni a bozontos cserjecincért, a rendkívül ritka, melegkedvelő rovar, melyet a vörösberényi Megye-hegyen leltek fel.

A gerinces fauna természeti értékei

A fajok jelentős része élőhely-igény dolgában tág tűrésű. Ennél fogva nem egyetlen vegetáció típushoz kötődik, hanem rugalmasan alkalmazkodik a környezet nyújtotta lehetőséghez. Így pl. a fekete-rigó ugyanúgy előfordul Balatonfűzfő területén a házikertekben, a gyártelepi területen és a Balaton-parton egyaránt.

Természeti értéként éppen azok a fajok jöhetnek számításba, amelyek szűk tűrésűek. Fűzfő környékének eredeti vegetációját löszpuszta-erdők, mészkedvelő tölgyesek, karsztbokor-erdők és lejtősztyeppék alkották. Napjainkra ez a növénytakaró oly mértékben átalakult, hogy alapjaiban megváltoztak az állatvilág élőhelyei, illetve annak eredeti adottságai.

Állatföldrajzilag Balatonfűzfő és környéke határterületen fekszik. Nyugati része a Közép-dunai faunakerület osmátra faunakerület (Matrikum) Dunántúli-középhegység faunajárásába (Pilisicum) tartozik, keleti oldala viszont ugyanezen faunakerületen belül már az Alföld (Pannonicum) faunakerület (Eupannonicum) faunajárásának része. Tehát a terület állatföldrajzi besorolása korántsem adható meg olyan egyértelműen, mint az botanikailag megtehető.

Ez a határterületiség részben választ ad arra is, hogy a Bakonykutató több évtizedes múltja ellenére miért nincsenek – szinte egyetlen gerinces osztályra vonatkozóan sem – Balatonfűzfő-környéki adatok.

A Balaton élővilága igen jelentős. Halai: amur, angolna, balin (ragadozó ón), busa, compó, csuka, fogas, garda, harcsa, kárász, keszegfélék, naphal, pontyfélék, süllő, gyakorlatilag valamennyi halfajta meglehető a Fűzfői-öbölben is.

Rákot ma már elvétve találnak. Annál több azonban a Dreissensia nevű kagyló, mely éles peremű héjával a fürdőzőkre veszedelmes, mert a vízben található minden szilárd tárgyat, követ, kavicsot, kagylót, nádszálat, stéget stb. ellep.

Jellegzetes madarai: nádirigó, cserregő nádiposzáta, nádi tücsökmadár, tőkésréce, bütykös hattyú, szárcsa, lúdfélék, sirályok, csérek. A bütykös hattyú megtelepedése a honos madárfajok, főleg a nyári lúd és tőkésréce számára kedvezőtlen, mert a fészkelőhelyük körül nagy területet uralnak, ahol nem tűrik meg más madarak jelenlétét. A Balaton-part nádasaiban a seregélyek is szívesen éjszakáznak nagy csapatokban. Természetesen madárvo-nulások idején számos, északabbra költő madárfajnak nyújt pihenőhelyet a Balaton.

Balatonfűzfőn és környékén fellelt védett fajok:

Kétéltűek

- Zöld levelibéka: Magyarországon általánosan elterjedt faj, a Balaton-felvidék szinte valamennyi állandó vízi élőhelyén előfordul.
- Kecskébéka: a Balaton-felvidéken a vízi békák közül a leggyakoribb, nagy populációkat alkotó faj.

Hüllők

- Fúrge gyík: a Balaton-környékének leggyakoribb gyíkfaja.
- Zöld gyík: hazánk egyik legszebb gyíkja, sziklás és homokos talajon, hegy- és dombvidéken egyaránt elterjedt. A Balaton-felvidék mediterrán jellegű területei optimális életfeltételeket biztosítanak e faj számára.

Kígyók

- Rézsikló: Balaton-felvidékre vonatkozó adata alig van, a Papvásári-szőlőhegy keleti oldalának homokbányájánál fordul elő.
- Kockás sikló: a Balaton legjellemzőbb gerincese. Balatonfűzfő és Balatonalmádi közti vasútvonaltól mentén lelhető fel.
- Vizisikló: az egész környéken, vizes helyeken megtalálható.

Madarak

- Törpe gém: a Balaton parti nádasaiban költ (Fűzfői-öböl, Tobruk).
- Barna kánya: mindig vízközelben található.
- Karvaly: elsősorban a telepített fenyvesekben költ.
- Egerészölyv: hazánkban általánosan elterjedt ragadozó madár. Balatonfűzfő környékén is megfigyelhető a Nyerges-hegy, Mogygye-hegy, Papvásári-szőlőhegy környékén.
- Kabasólyom: költés idején egy alkalommal figyelték meg a Papvásári-szőlőhegyen.
- Vadgerle: előnyben részesíti a ligetes, bokros erdőrészeket. Balatonfűzfő környékének a legjellemzőbb és leggyakoribb faja.
- Kakukk: területünkön általánosan elterjedt. Hangját egyaránt hallatja az öböl, a Mámai-hegy, a Papvásári-szőlőhegy és a Részvény-erdő irányából.

- Villásfarkú fecske (füstifecske): 15-20 évvel korábban jelentős populációban élt területünkön. A villás fecske elsősorban állattartó helyek közelében építette fészket, ahol bőségesen áll rendelkezésre a táplálék; apró rovarfajokkal, különösen két- és hártvászárnyúakkal, lepkékkel és bogarakkal táplálkozik. Az állattartás fogyásával a fecskeállomány is kevesebb. A villás fecske már ősidők óta jószántából az emberhez szegődött, házát tanyájául választotta, és ha nem űzik el, palotában, kunyhóban egyaránt megtelepedik. Az ember lakásához való ragaszkodásával annak szívéhez férközött; jötte és távozása az északi félgömbön ősidők óta a meleg, illetve hideg évszak beköszöntését hirdeti.
- Parti fecske: a Papvásári-szőlőhegy keleti oldalán lévő homokbányában jelentős állományban fészkelnek.
- A molnárfecske (melynek népies neve házi fecske) a Balatonpart közelében (vasútállomás) és a település belső területein egyaránt megépíti csaknem zárt, agyagos sárból épített fészket. A mocsaras és lakott területeken élő repülő rovarok a kedvelt táplálékai, akárcsak a villás fecskének. A molnárfészket veszélyezteti a fészkelésre való helyek megfogyatkozása, a rovarok számának csökkenése, a hirtelen hidegek beállta és a

Partifecskek telephelye a Papvásári-szőlőhegy homokbányájában [1]

- vérszívó paraziták jelenléte a fészekben. A paraziták sok fiókát ölnek meg.
- Gyurgyalag: potenciális fészkelőhelye a Papvásári-szőlőhegy homokbányája.
  - Búbos banka: kis egyedszámban, de jellemző faj a Nyerges-hegyen, Részvény-erdőn és a Megye-hegyen.
  - Nyaktekerecs: Balatonfűzfő környezetének több pontján előfordul, elsősorban a Részvény-erdő, a Bendola-patak és a Papvásári-szőlőhegy környékén.
  - Nagy fakopáncs, kis fakopáncs: gyakori, állandó odúlakó költőmadaraink. Gyakorlatilag térségünk minden területén előfordulnak.
  - Pacsirták (búbos-, erdei-, mezei pacsirta): területünkön – főleg a lakott területeken kívül – mindenütt előfordulnak.
  - Sárgarigó: területünkön gyakorlatilag mindenütt előfordul. A házi kertek környékén is gyakran hallatja egyedüli, megtéveszthetetlen hangját.
  - Cinegék, csúszka, ökörszem: területünkön valamennyi előfordul.
  - Rigók (énekes rigó, fekete rigó) bel- és külterületen egyaránt előfordulnak, fenyőrigók téli vendégként szoktak megjelenni területünkön.
  - Házi rozsdafarkú: mint nevéből is kitűnik, lakóházak közelébe fészkel.
  - Fülemlüle: általánosan elterjedt madárfaj, főleg a bokros területeket kedveli.
  - Vörösbegy: a hazai erdők általánosan elterjedt fészkelő faja.
  - Nádi tücsökmadár: a ritkán aratott nádasokat kedveli.
  - Nádi rigó: egyik legjellemzőbb nádi madárfajunk.
  - Poszáták: bokros területeken, házikertekben gyakori fészkelő fajok.
  - Füzikék: Nyerges-hegy, Megye-hegy, Papvásári-szőlőhegy területein fészkelő madarak.
  - Pityerek: sík- és dombvidéken általánosan elterjedt fajok, ligetes erdőkben és bokros erdőszéleken fészkelnek.
  - Billegetők: lakott területeken kívül gyakori elterjedt fajok.
  - Tövisszűrő gébics: bokros területek általánosan elterjedt faja.
  - Meggyvágó: fészkelőhelyei a ligeterdők és gyertyános tölgyesek, télen gyakori vendég a madáretetők környékén.
  - Zöldike: ligeterdők, házikertek, főleg örökzöldek lakója.

- Tengelice: általánosan elterjedt faj, letelepedése során előnybe részesíti kultúrtájainkat.
- Erdei pinty: ligeterdőkben, telepített erdőkben, parkokban fészkel, télen ugyancsak felkeresi lakott területeken a madár-
etetőket.

Emlősök

- Mezei egerek, pockok – mint apróbb emlősök – jelen vannak az egész területen.
- Ürgepopuláció a Rom-kút keleti oldalán található.
- Nyest: védettsége miatt jelentős mértékben elszaporodott.
- Mókus: lombhullató és tűlevelű erdőkben egyaránt megtalálható. Szívesen húzódik a települések kertjeibe, parkjaiba is, ezért Balatonfüzfő területén az erdőkben és a településrészen is gyakori faj.
- Sün: sünfélék nálunk elterjedt faja, a keleti sün, leginkább fák gyökerei közti üregekben, kőhalmok, farakások között vagy házak közelében lévő komposztakupacokon építi ki vackát, melyben napközben meghúzódva alszik, hogy felkészüljön az aktív esti időszakra.
- Róka: egész Euráziában és más kontinenseken is elterjedt faj. Szinte minden élőhelyen otthon érzi magát. Megtelepedett a nagyvárosok parkjaiban is, ám mivel jobbra éjszakai raga-

A Fűzfői-öböl a Magasparttal
(Fotó: Szőnyeg János)

- dozó, csak ritkán kerül szem elé. Lakóhelye: fölbevájt rókavár. Területünkön gyakran előforduló faj.
- Mezei nyúl: szinte az egész világon elterjedt. A legnagyobb állomány-sűrűséget az alacsonyan fekvő, félintenzíven művelt, meszes és agyagos talajú élőhelyeken éri el. Területünkön csak kisebb állományban fordul elő.
  - Őz: Magyarország teljes területén előfordul. Az erdős sztyepék és a kis erdőfoltokkal tarkított mezőgazdasági területek szarvasféléje. Kedveli azonban a nádasokat, magas füves bozótosokkal tűzdelt térségeket is. Az erdők közül a nyitott, táplálékban gazdag, felújuló jellegűeket kedveli. Balatonfüzfő területén, környékén is gyakran előforduló faj, hiszen a fentebbi kedvelt élőhelyeit itt megtalálja. Az ipari terület környékén, de még a kerítésen belül is előfordul, a Balaton-parton pedig a nádasban talál megfelelő élőhelyet. 1998-ban, amikor Csebere és Balatonfüzfő közti területen nagy kiterjedésű nádas-tűz keletkezett, a tűzoltó autók és emberek között – amit csak én láttam – legalább 10-15 db őz menekült a kerékpárúton át a kikötő felé.

Forrásmunkák

1. Ebben a fejezetben elsősorban a Bakonyi Természettudományi Múzeum (Zirc) munkatársai által, a Balatonfüzfő Nagyközség Önkormányzata megrendelésére, 1993-ban „*Balatonfüzfő természeti értékei*” címmel készített tanulmányra támaszkodtam. A tanulmány megtalálható a fenti múzeumban.

A tanulmány szerzői:

Barta Zoltán ornitológus,

Futó János geológus,

Dr. Galambos István botanikus,

Kasper Ágota entomológus,

Keserű Ildikó, Liszi Erzsébet, R.-né Szurgyi Zsuzsanna preparátorok.

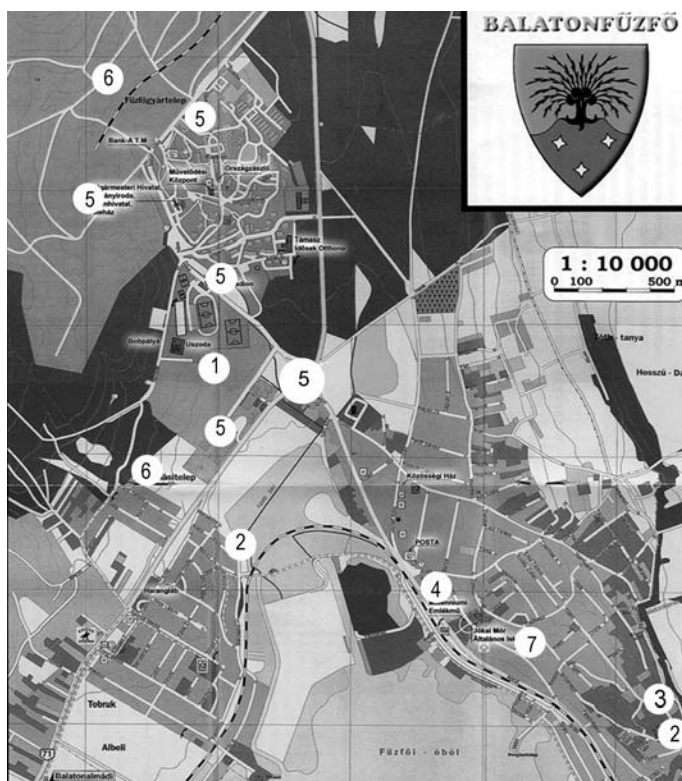
Az éghajlatra vonatkozó adatok a

www.chrome.hu/bft/ufiles/dok/469/1/1/eghajlat.pdf honlapról, továbbá a „Balatonfüzfő Város Települési Környezetvédelmi Programja 2005-2010” dokumentumból származnak.

2. *Balatonfüzfő Településrendezési Terve* – Örökségvédelmi hatástanulmány, 2004. július. Készítette: Város és Ház Bt. Ügyvezető: BÁRDOSI György

Régmúlt idők tanúi

A régészeti kutatások során előkerült leletek azt igazolják, hogy ez a terület, ahol Balatonfűzfő elhelyezkedik – talán amióta az ember megjelent e tájon –, rövidebb-hosszabb megszakításokkal mindig lakott hely lehetett. Igaz, ősemberi leletek ugyan nem kerültek elő, de a táj kedvező fekvése, éghajlata, növény- és állatvilága kedvező megélhetési helyet biztosított az itt letelepedők számára. Egy szóval Balatonfűzfő gazdag lelőhely a régész szakemberek számára.

Régészeti lelőhelyek

1. Őskor; 2. Középső bronzkor (Kr. e. XVII-XII. sz.);
3. Késő bronzkor (Kr. e. XII-IX. sz.); 4. Kelta ház (Kr. e. III. sz.);
5. Római kor (Kr. e. II. - Kr. u. I. sz.); 6. Avarkor (VI-VII. sz.);
7. Középkor (V-XV. sz.)

Ezt igazolja a dr. Palágyi Sylvia írása is: „...*Hagyományosnak tekinthető (...), hogy Balatonfüzfőn valamennyi nagy beruházás régészeti emlékekkel jár együtt. Hol őskori telepet, hol római kori házakat vágnak át a markológépek, hol egy IV. századi sírkamra boltozatát lyukasztják át, természetesen előre nem sejtve, hogy mi is rejtőzik a föld alatt...*” (Balatonfüzfői Hírlap, 1991. szeptember)

A térképen a forrásmunkák alapján igyekeztem az egyes korok lelőhelyeit bejelölni. Látható, hogy Balatonfüzfő területe feltárt lelőhelyekben is gazdag. És ki tudja, mi van még föld alatt?! Elég csak megkotorni a talajt, és kell egy régészeti érzékkel és szemekkel megáldott ember, mint Hetényi Attila*, akinek pl. a talajszínváltozások is lelőhely jelenlétét sejtetik, és el kell ismerni, nem is eredménytelenül. Csak egy esetet említek meg: amikor a benzinkutat építették, és a felszíni talajréteget eltávolították, az ő szeme azonnal felfede-

Középső bronzkori sír [1]

* 2003-ban, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal „Elismerő Oklevéllel” jutalmazta Hetényi Attila urat, a „kulturális örökségünk védelme érdekében kifejtett kimagasló tevékenységéért és a jogkövető magatartás kialakításának példaértékű elősegítéséért”.

Középső bronzkori sír leletei restaurálva [2]

Madarat ábrázoló bronzkori tál [3]

zett a területen 6 vagy 8 pontot, ahol a talajban színváltozás volt. Ráadásul ezek a pontok egy szabályos téglalap alakú területet jelöltek ki, melyek – a régészek szerint – egy római kori, favázas agyagedény-szárító tartóoszlopainak az alapjai voltak.

Vázlatosan a lelőhelyekről és leletekről:

– A sportpálya környékén, a kissé köves domboldalon őskori településre utaló nyomokat fedeztek fel.

Késő bronzkori sír [4]

– A Gyöngyvirág út és Jánoshegyi út találkozásánál 1993-ban és '95-ben középső- és késő bronzkori sírokat tártak fel. Itt a talajfelszín földvárakra utaló alakzatot is sejtet, de ennek feltárására nem került sor.

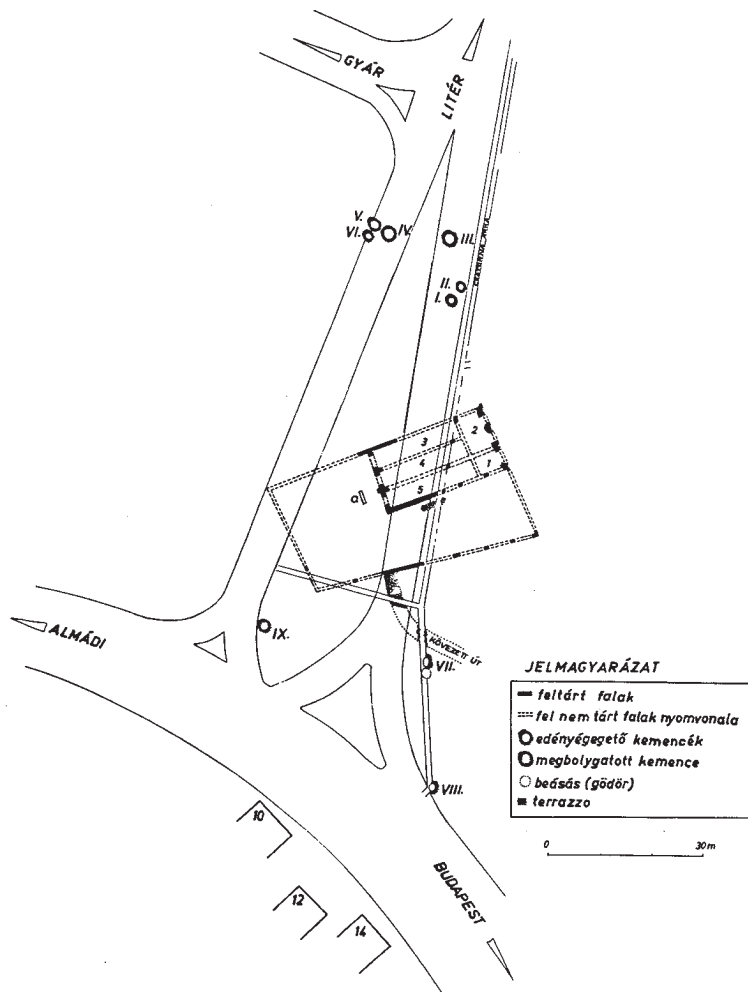
– 1908-ban, a vasútépítés földmunkái közben, Csebere keleti szélén a vasúti töltés mellett középső bronzkori edények kerültek elő. [5]

– A 71-72-es főközlekedési utak korábbi találkozásának környékén, római kori agyagedény égetőkemencék feltárása során, késő bronzkorból való település nyomai és urnamezős sírok kerültek felszínre.

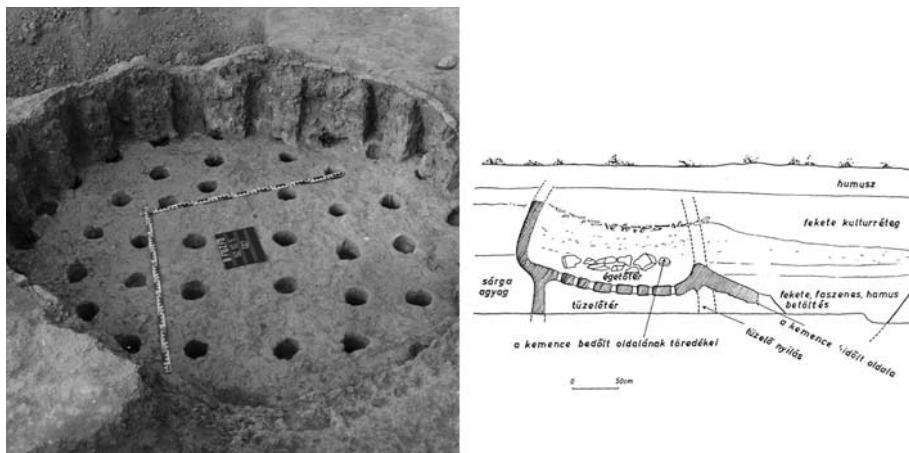

– A Vasút u. 1-ben, garázsépítés közben, kelta ház maradványa került elő, a gyártelepi lakótelep délkeleti sarkán 1924-ben kelta cserepet találtak. Tehát a kelták is hagytak nyomot maguk után területünkön.

– A legtöbb jelentős leletanyag a római korból származik. A volt Delta-útelágazás környékén fazekastelep leletei kerültek elő, továbbá kőépületek falmaradványai, égetőkemencék, favázás edényszáritó épület alapjai.

Az égetőkemencék elhelyezkedése és egy kőépület alapjai a Deltában [6]

Agyagedény égetőkemence és metszete [7]

– A képen látható kemencék száma az 1991–94-es ásatások során még szaporodott a 72-es út keleti oldalán.

Az itt készült fazekas termékek az akkori Pannonia mindkét tartományába (Pannonia Superior, Pannonia Inferior) eljuthattak. Ehhez igénybe vehették a kisebb földutakat és a Balatonról északra, a Borostyánkő úttól Aquincum felé tartó főutat, ill. az azt keresztező, a Dunától a Dráva felé tartó utat is, amely a mai Balatonfűzfő közelében haladt át. [8, 9]

– A Fűz utcai építkezés előtt – a nyílt árkú vízelvezető árok kiváltására – az út mellett, csatornát fektettek. Ekkor került felszínre egy – ugyancsak római kori – fűtőcsatorna.

– A gyártelep lakó- és ipartelepén is kerültek elő római kori leletek, mint pl. a lakótelepen egy báziskő, az ipartelepen pedig egy kandallószerű építmény maradványa. A báziskő – mint a képen is látható – nagyméretű, kivésott lyukkal ellátott kő volt, melynek lyukába faállványt helyezhettek.

– 2007-ben, az elkerülő út építését megelőző régészeti feltárás alkalmával római kori kőépületek falmaradványait tárták fel a körforgalom alatt és környékén. A római kori lelethelyek viszonylagos nagy kiterjedése és a kőépületek egy nagyobb településre utalnak, mely a Kr. utáni II. században élhette virágkorát.

– A római lakosság a mai Nikecell üzem térségében temetkezett. Sírjaik egyszerű, földbe mélyített gödrök voltak. Találtak azonban téglával kibélelt sírkamrát is, bizonyára előkelőbb római polgáré volt.

Fűtőcsatorna [10]

Báziskő [11]

Fülbevalók a VI. századból [13]

– A honfoglalást megelőző időkből avar kori temetőre bukkan-
tak a Szalmássy-telep melletti homokbányában és az ipartelep
területén is. A feltárt sírokból a betelepült avarság 3-4 generációjá-
nak – az 568–680-as évek közötti – fém- és csonttárgyai kerültek
elő. Sok sír a homokbányászat, illetve a korabeli sírrablók áldozat-
ául esett. [12]

Az avar birodalom harcosai félelmetes haderőt képviseltek. Hat-
van éven keresztül be-betörték a Keletrómai Császárság, a Bizánci
Birodalom területére, fosztogattak és elhurcolták a lakosságot. A
császárság aranyadó fizetésével fékezte a kalandozásokat, mígnem
626-ban Konstantinápolynál végzetes vereséget szenvedtek. Ezt
követően már megtört a hatalmuk, és őket támadták, pusztították.
Belső viszályok is gyengítették az avarságot, és a frankok, bolgárok
támadásai a IX. század elején megdöntötték az avar birodalom po-
litikai hatalmát. A megmaradt avarság beleolvadt a környező szláv-
vok, majd – a honfoglalást követően – a magyar népességbe. [12]

Forrásmunkák:

1. Balatonfüzfő, Jánoshegyi út középső bronzkori sír, 1995. Laczkó Dezső Múzeum Régészeti Adattár, Ltsz.: 18840-96.

2. Sírleletek: Balatonfüzfő, Jánoshegyi u., 1995. Laczkó Dezső Múzeum Fotónegatívtára, Ltsz.: D. 17169.

3. Bronzkori tál: Balatonfüzfő, Jánoshegyi u., 1995. Laczkó Dezső Múzeum Fotónegatívtára, Ltsz.: D. 17175.

4. Késő bronzkori sír, 1993. Laczkó Dezső Múzeum Régészeti Adattár, Ltsz.: 18772-94.

5. *Balatonfüzfő Településrendezési Terve* – Örökségvédelmi hatástanulmány, 2004. július. Készítette: Város és Ház Bt. Ügyvezető: BÁRDOSI György

6. H. KELEMEN Márta: *Római kori fazekaskemencék Balatonfüzfőn* (A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 1980, 2. ábra.)

7. Kemence, 1992. Laczkó Dezső Múzeum Régészeti Adattár, Ltsz.: 18742-93; a metszet a fenti kiadvány 12. ábrája.

8. Cs. DAX Margit, K. PALÁGYI Sylvia, RAINER Pál, REGENYE Judit: *Balatonfüzfő régmúltja – Római kor* (Balatonfüzfő – Veszprém, 2000)

9. H. KELEMEN Márta: *Római kori fazekas kemencék Balatonfüzfőn* (A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 1980)

10. Fűtőcsatorna, 1996. Laczkó Dezső Múzeum Régészeti Adattár, Ltsz.: 18863-97.

11. Báziskő, 1996. Laczkó Dezső Múzeum Régészeti Adattár, Ltsz.: 18863-97.

12. Cs. DAX Margit, K. PALÁGYI Sylvia, RAINER Pál, REGENYE Judit: *Balatonfüzfő régmúltja – Népvándorlás kora*

13. Avarkori arany fülbevaló: Balatonfüzfő, Szalmássy-telep, 1974. Laczkó Dezső Múzeum Fotónegatívára, Ltsz.: R.113.

Érdeklődők a Deltánál lévő ásatásoknál
(fotó: Hetényi Attila)

Rainer Pál régész munka közben
a Gyöngyvirág utca – Jánoshegyi utcai ásatáson
(fotó: Hetényi Attila)

Árokásó géppel átvágott sír a romtemplom mellett (Jókai u.)
(fotó: Hetényi Attila)

A középkori Máma település

Feltehetően már a honfoglalás idején is létezett az a Máma település, amely István királynak az ezredforduló táján készült görög nyelvű adománylevelében szerepel. Máma eredetileg valószínűleg szláv település volt, melynek neve „anyá”-t jelent, de egyes kutatók szerint forrásra, vízre utaló értelme is van. [1]

Az adománylevél szerint Mámát – a szomszédos településekkel együtt – a Veszprém-völgyi görög apácáknak adta a király: *„...Rendelem én, a keresztény István, egyszersmind Ungria királya, megalapítván, berendezvén és megszilárdítván a szentséges Istenanya érseki monostorát Veszprémben, és benne összegyűjtvén apácák sergét, a magam lelki üdvéért, egyszersmind hitvesemért és gyermekeim számára és egész Pannóniáért; és adok ennek a monostornak kilenc falut földjeikkel együtt... Az összes falunévek pedig együttesen ezek: először Zagarbrüen (Szárberény, ma: Vörösberény), aztán Máma, aztán Szandró (Sándor), aztán Knisza (Kenese), aztán Tzitum (Csitény)..., hogy a monostoré legyen, míg áll az Ég és a Föld...”* [2]

Az idézetben a kilenc falu közül csak a Máma környékén lévők tartottam fontosnak megemlíteni. Sándor falu ugyanis Máma és Kenese között, Csitény pedig az akarattyai területen helyezkedett el. Kis lélekszámú települések lehettek, melyek Mámával együtt a történelem viharos évszázadaiban elnéptelenedtek, lakói a szomszédos falvakban telepedtek le.

Az adománylevéllel foglalkozó forrásmunkákban egy történelmi vitával találkozhat az olvasó. A vita egyrészt az alapító személye, másrészt az adománylevél görög nyelve, harmadsorban pedig a monostor szerzetesrendje körül bontakozott ki. Az alapító személyével kapcsolatos vitában természetesen a keletkezés időpontja is téma.

Az adománylevél szövegéből a legtöbb forrásmunka Szent István királyunknak tulajdonítja az alapítást. Ugyanakkor felvetődik a kérdés, hogy miért görög nyelven íródott. Dr. Karácsonyi János 1904-ben megjelent *„Szent István király élete”* című munkájában ezt a problémát a következőképpen magyarázza: István király idejében *„...még nem volt a királyi udvarban állandó kancellária, hanem ha szükség volt egy-egy hivatalos irat kiállítására, akkor felkérték valamelyik ahhoz értő és a királyi udvarban jelenlévő egy-*

házi férfit s ez az oklevelet kiállította, a király pedig, ami a legfőbb volt, ráütötte a pecsétjét. Mármost, mikor a Veszprém-völgyi monostor alapítólevelét ki kellett állítani, véletlenül oly férfi volt a királyi udvarban, aki a görög hivatalos iratok formuláit ismerte, kiállította tehát az oklevelet görögül... Eszerint a Veszprém-völgyi apácák éppen nem voltak görögök, hanem inkább eredetileg s egy ideig németek s csak véletlen, hogy az alapító levelük görög nyelven van írva.” [3]

Csontos Károly ugyancsak István királynak tulajdonítja az alapítást, és évszámul 1025-öt jelöli meg (Rupp történetíróra hivatkozva), de az apácákat ő a „Szent Vazul” görög szerzetesrendhez sorolja. [4]

Gutheil Jenő – a veszprémi egyházmegyei levéltár egykori igazgatója – az alapító személyét Géza fejedelemben látja (990 táján), aki a keresztségben ugyancsak István nevet kapott, amit első feleségének, a Bizáncban megkeresztelt Saroltnak a hatására vett fel, s az ő kedvére hívott be Bizáncból „Szent Vazul” rendű apácákat. [5]

Kis András „Az 1000 éves Kenese” című munkában természetesen ez utóbbi változatot pártfogolja, hiszen így lehetett 1990-et Balatonkenese millenniumának tekinteni. [6]

Győrffy György „István király és műve” című könyvében több érvet is felhoz István mellett. Többek között azzal is kizárja Géza alapítását, mivel „Géza uralkodása a félévszázados magyar-görög ellentét korára esett, amikor az Árpádok a bolgárokkal tartottak szövetséget. Márpedig a görögellenes orientáció idején görög monostort bizonyosan nem létesítettek.” Győrffy Könyves Kálmánra is hivatkozik, aki az eredeti oklevél-tekercset felnyitotta, „...és kifejezetten megmondja, hogy Szent István okleveléről van szó, mely Szent István pecsétjével volt megerősítve.” A tekercs felnyitásakor „...a pecsét tönkrement, ezért a szöveget átíratta görögül, s alatta latinul »megmagyarázta« és megerősítette István rendelkezéseit.”

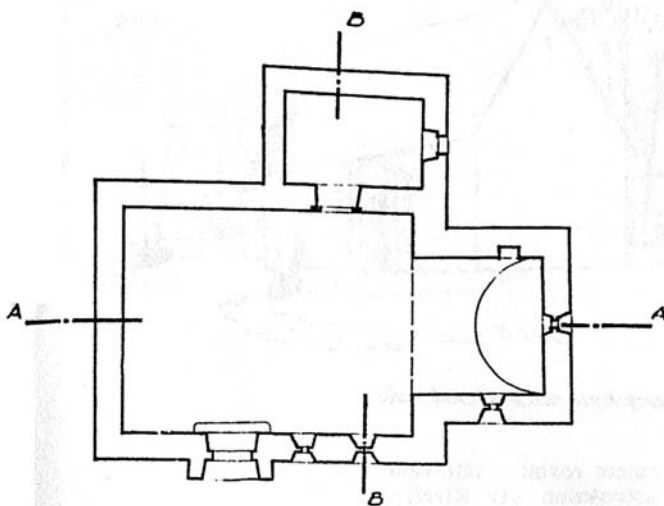
Győrffy a görög nyelvű alapítás okát abban látja, hogy Imre herceg kiskorú menyasszonya, egy bizánci hercegnő Veszprémbe, Gizella királyné székhelyére került, ahol mellette nevelkedett, s itt alapította István a görög kíséret lelki szükségletét is ellátó görög kolostort. [7]

A történész szakemberek ezekben a kérdésekben kedvük szerint vitatkozhatnak, Balatonfüzfő esetében – úgy gondolom – lényegtelen, hogy a középkori Mára község nevét tartalmazó okirat 990-ben, vagy 1025-ben keltezett-e. Mi elégedjünk meg azzal, hogy az „ezredforduló táján” íratta az akkor uralkodó István.

A település első temploma Szent Mihály nevét viselte, melyről Károly király által 1330-ban, némi változtatásokkal és bővítésekkel átíratott alapítványi oklevél tanúskodik: „...Máma, hol Szent Mihályról címzett templom létezett...” [8] Ez a templom lehetséges, hogy csak fatemplom volt, mert régészeti ásatások nem igazolták létezését. Itt meg kell jegyezni, ritkán fordult elő, hogy egy templom védőszentjét megváltoztatták. Legtöbb esetben – például valami oknál fogva elpusztult a templom – az újjáépített templomot is az előző védőszent oltalmára szentelték fel, de előfordult, hogy az új templom más – abban az időszakban tiszteletnek örvendő – védőszentet kapott. Feltehetően Máma esetében is ez történhetett. Bár annak nem akadtam nyomára, hogy a Szent Mihály-templom mikor pusztult el, de ha figyelembe vesszük, hogy a tatárjárás a XIII. század közepén (1241-42) volt, feltételezhetjük, hogy ebben az időszakban rombolhatták le.

László királyt III. Celesztin pápa 1192-ben emelte a szentek sorába és tisztelete III. Béla uralkodása alatt nagymértékben elterjedt Magyarországon területén. Így történhetett, hogy később, a tatárjárás után – kezdetben sekrestye nélkül – épített Máma falu templomát is Szent László tiszteletére szentelték, ugyanis egy 1297-ben keltezett oklevél már Szent László templomnak nevezi. [9] Romja a mai balatonfüzfői római katolikus templom mögött található. A templom „keletelt” tájolású, egyszerű, falusi templom volt, hasonló a

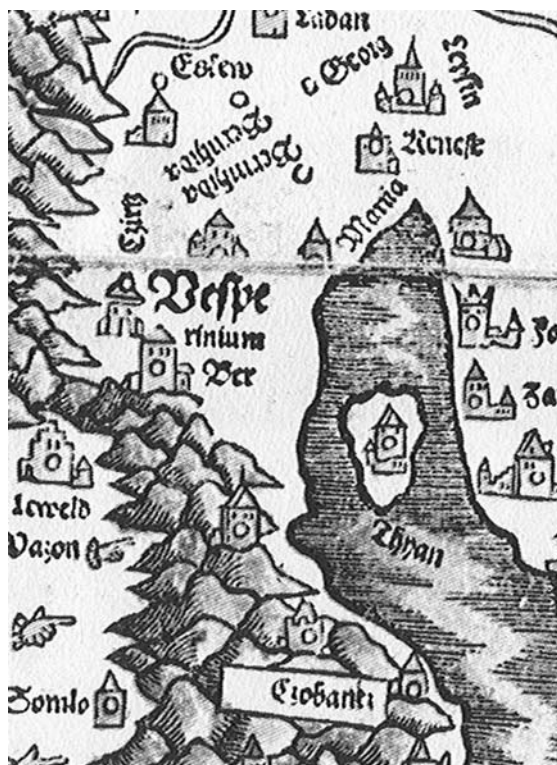

A mámai templom alaprajza [11]

környék és a Balaton-felvidék korabeli templomaihoz. „Az igények is falusiak voltak, de az arányok és formák így is érvényesültek a szintén egyszerű díszítőelemekkel együtt. Megvolt minden, ami a kor építészeti stílusához, szokásához okvetlenül kellett: a négyzetes alaprajzú szentély, amelyet diadalív választ el a kis hajótól, a sekrestye, a keskeny résablakok, a kapufogó kövek.” [10]

A kis falu és temploma a török hódoltság évszázadaiban többször szenvedett komoly kárt. A török is követelte az adót, ugyanakkor Várpalota ura, a Podmaniczky-család is a maga birtokának tekintette.

Mára falu nem volt nagy település. A tizedjegyzékekben az 1500-as évek második felében 8-7-6 porta szerepel fogyó tendenciával. 1613-ban mindössze 1 portát írtak össze. Ezt követően, valamilyen betelepítés hatására 1617-ben 16 telkes jobbágy él a településen, ugyanannyi, mint a mindenkor népesebb Kenesén. [12]

Lázár diák térképe 1528-ból

Az adománylevélben megfogalmazott örökös birtoklási jogot az élet meghaladta. 1552-ben a törökök elől az apácák – akik az idők folyamán bencés, ill. cisztercita szerzetesek lettek – Körmendre menekültek. A birtok pedig egy ideig a várpalotai vár tartozéka, majd hódoltsági területté vált. A környék jobbágy népét a törökök és a császári zsoldosok egyaránt zsarolták.

E zűrzavaros időkben, utánpótlás hiányában, lassan kihaltak az ország legősibb apácakolostorának késői utódai, pedig a menekülés idején még százan voltak. Utolsó fejedelemasszonyukról 1623-ban szól írásos emlék. A kihalt apácakolostor birtokát – így többek között Mámát is – II. Ferdinánd király 1625. május 15-én Dallos Miklós győri püspökre bízta, aki betegségére hivatkozva 1629-ben visszaadta a megbízást. Ezt követően éveken át a veszprémi püspökség volt a birtok gondozója, majd 1638-ban III. Ferdinánd a győri jezsuita kollégium tulajdonába adta. [13]

Máma falu – feltehetően – a XVIII. században, a Rákóczi-szabadságharc idején pusztult el, nevét ma már csak a „Mámai-hegy”, „Máma-tető” dűlőnév őrzi.

Thaly Kálmán a *„Dunántúli hadjárat 1707-ben”* c. könyvében erről az időszakról így ír: *„A kuruc-labanc időkből még említésre méltó, hogy 1707 elején Rabutin császári generális Simontornya eredménytelen ostroma után seregével a Balatonhoz vonult azzal a szándékkal, hogy Veszprémen át Pápa alá jusson, s ott egyesüljön más császári erőkkel. (...) Battyán János azonban erősen tartotta Pápát, sőt a Veszprémet védő Béri Balogh Ádám csapatait is megerősítette. A megyei hatóságok Veszprém városa, továbbá Vörösberény, Balatonfüred környéki községek lakóit mindenestül a Bakony rengetegeibe költöztették. Rabutin serege előtt elpusztítottak minden ételmet, takarmányt s így a kiéhezett, lerongyolódott, elcsigázott császári sereg nem merte Veszprémet megtámadni, hanem – a kuruc könnyűlovasságtól állandóan zaklatva – a Balaton-felvidéken gyűjtogatva, kegyetlenkedve vonult a maroknyi őrségtől s a környék odamenekült lakóitól védett csobánci vár alá, ahol ugyancsak szégyenletes vereséget szenvedett.”* [14]

Elképzelhető tehát, hogy Thaly által leírt harci cselekményeknek esett áldozatul Máma. A csatazaj elmúltával a község lakói nem telepedtek vissza, illetve a lerombolt település helyett a szomszéd falvakban telepedtek le, bár a templom még állhatott, mert a jezsuiták a történelem viharai után a megrongálódott templomok kijavításáról is gondoskodtak. A győri jezsuiták iratai között található egy

szerződés, melyet a győri kollégium rektora két veszprémi építőmesterrel: Ruck Jánossal és Schram Györggyel kötött a mámai templom felújítására. A szerződés szerint a templom belsejét és külsejét vakolják és meszelik, vakolt mennyezetet és új padozatot készítenek. A templomhoz új sekrestyét építenek. A templom és sekrestye bejáratához lépcsőt készítenek, továbbá minden más munkát elvégeznek, ami a helyreállításhoz szükséges. A munkáért 35 forintot és a munka idejére természetbeni ellátásként 3 urna bort és ételmelet kérnek. [15]

Csontos Károlyt is foglalkoztatja Máma elpusztulásának körülménye, de megbízható adattal nem rendelkezik. A község pusztulását ő is a Rákóczi-szabadságharc idejére datálja. Ugyanakkor leír egy szájhagyományon élő történetet is: *„Máma pusztulását a népmonda a töröknek tulajdonítja. A monda szerint a törökök elől menekülő mámai lakosság, hogy harangjait az ellenségtől megmentse, a Balatonba süllyesztette. (...) E harangok azonban az iszapban annyira leültek, hogy később, a török elvonulása után csak egyet találtak meg, s tudtak kiemelni, azt, amely jelenleg a kenesei katolikus templom tornyában van. Én e népmondát – habár történelmi alapul – el nem fogadhatom, de feltétlenül el sem vetem. A népmondában legtöbbnyire elmosódnak a részletek; a nép a valót költött adatokkal, mesékkel cifrázza fel, de azért igen sokszor megmarad a „lényeg”.*

Daczára ezen felfogásomnak, az én nézetem is inkább arra hajlik, hogy Sándor és Máma helységeket nem a török, hanem Rákóczy kuruczai pusztították el. Rákóczy nemzeti törekvései alatt, a felkorbácsolt politikai szenvedélyek – melyekhez vallási fanatizmus is járult – hazánkban igen sok vérnyomot és romot hagytak hátra...” [16]

A kis templomot utoljára tehát 1702-ben építették újjá, nagyjából az eredeti formájában, csak sekrestyével egészítették ki, mint az a fenti szerződésben is szerepel. Az egyházmegyei sematizmus 1761 és 1769 között működő templomként említi.

1773-ban, a jezsuita rend birtokait az Állami Tanulmányi alap kapta meg. Ekkortájt készült egy részletes leírás a győri jezsuita kollégium javairól, többek között a mámai templomról: *„a jó anyagból készült épületnek famennyezete van; szentélye boltozott. Az épület zsindegyel fedett. Szentélyében Szent László oltára áll. Már csak időnként használhatják, mert a miséhez szükséges templomi felszerelést Vörösberényből hozzák ki alkalmanként. Ugyancsak áll még ekkor a kollégium által épített remetelak is.”* [17]

A templom romja konzerválás előtt [18]

1963-ban, a mámai templomrom konzerválását megelőzően régészeti feltárást végeztek. Ennek során, a templom tengelyvonalaiban húzott kutatóárokban, már megbolygatott sírokat bontottak ki, melyekben néhány középkori edénytöredéket találtak. A sír mélyéről két római eredetű tárgy került elő. Az egyik ló alakú terrakotta mécses töredéke, a másik kis üvegillatszeres edény (balsamarium) nyaktöredéke. Ezek a tárgyak tipikusan sírmellékletek. Előfordulhat, hogy amikor a sírt a középkorban megásták, római kori temetőt bolygathattak meg.

Mécses [19]

A templom belső terét a – kutatóárokban megtalált ledöngölt agyagpadlójú – középkori szintre süllyesztették le. A kitermelt törmelékből, a szentély előtt, a diadalív jobb oldalán, vörös és fehér festéssel sok freskótöredék került elő. A hajó nyugati végében egy nagyméretű malomkövet találtak, ami az egykori település életmódjára utal. A sekrestyében lelték meg az egyetlen, teljesen összeállítható, vörhenyes barna színű nagy urnaedényt. [20]

Az 1761 augusztusában kelt vörösberényi egyházlátogatási jegyzőkönyvben a következők olvashatók:

„A plébános

A faluban nincs plébános, de a felkelés zavarai előtt volt. A katolikusok lelkipásztori gondozását a jezsuita misszionáriusok végzik. A plébánosi teendők végzésére P. Csepela József kapott joghatóságot...

Remeteség

A faluval szomszédos mámai pusztán van remeteség és remete. Távol van az emberektől, bár az esztergomi főegyházmegye engedélyével a Szt. László tiszteletére szentelt templom mellett létesült. Őrzését papi rendben lévő remete látja el. A templom fenntartásáról az urodalom (a jezsuita kollégium Sz. J.) gondoskodik. A remete ellátá-

Urnaedény [20]

A középkori Máma település

Keleti oldal

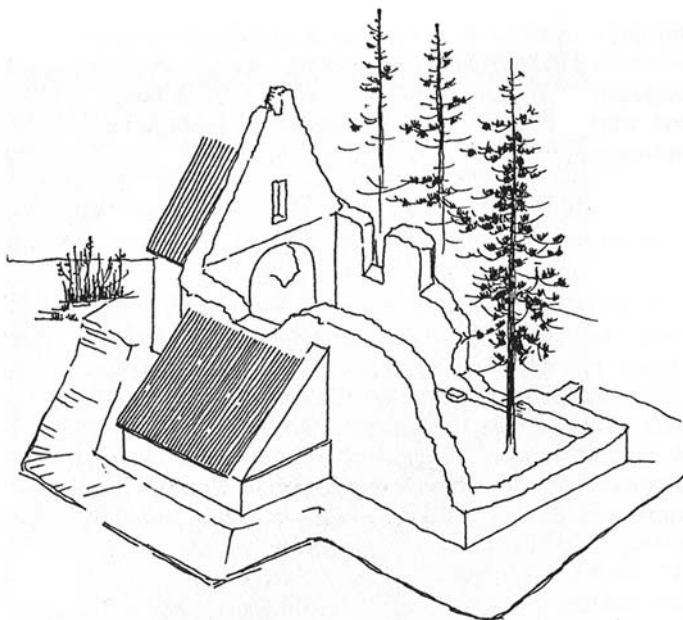

Dél-nyugati oldal

Észak-nyugati oldal

Rekonstruált képek [21]

A konzervált templomrom [22]

A romtemplom mai állapotában (Fotó: Szónyeg János)

Apostolfej a XII-XIII. századból [23]

sát ugyancsak az urodalomtól kapja. (...) A jelenlegi remetét Csepela Józsefnek hívják, 37 éves, jártas az irodalomban. (...) Joghatósággal rendelkezik a hajdani Veszprém-völgyi Apátság falvainak katolikus lakosai felett. Nem tartozik egyetlen szerzetes rendhez sem, mégis hosszú szakállat visel (...). Állandóan a főegyházmegye kebelében működött.” [24]

Tehát ebben az időben még állt a templom egy remetelakkal, s mint a fentiekből kiderül: egyházjogilag még mindig az esztergomi főegyházmegyéhez tartozott, ahogy azt István király adománylevelében rendelte.

Ami a harang eredetét illeti, a történetírók ebben a kérdésben sem egységesek. A harang felirata: „*In honorem S. Ladislai pro praedio Mama*”, ami magyarul: Szent László tiszteletére Máma birtokért vagy Máma birtok számára. Ez azt jelenti, hogy a harangot a földbirtokos ajándékozta a már Szent László tiszteletére szentelt mámai templomnak. Ez a földbirtokos lehetett akár a győri jezsuita kollégium is, amely a török hódoltság után kapta birtokául Mámát. Tehát a legvalószínűbb az, hogy a Kenesén lévő mámai harang a Máma-pusztai remeteség megszűnése után, és nem a Balaton iszapjából került Kenesére.

Miután XIV. Kelemen pápa a jezsuita rend működését 1773-ban „megszűntnek nyilvánította” – mint fentebb említettem –, birtokait a Királyi Kamara vette kezelésbe, melyből 1775-ben Mária Terézia „Tanulmányi Alap”-ot hozott létre. Ennek jövedelmét az iskolai reform végrehajtására fordította. [26]

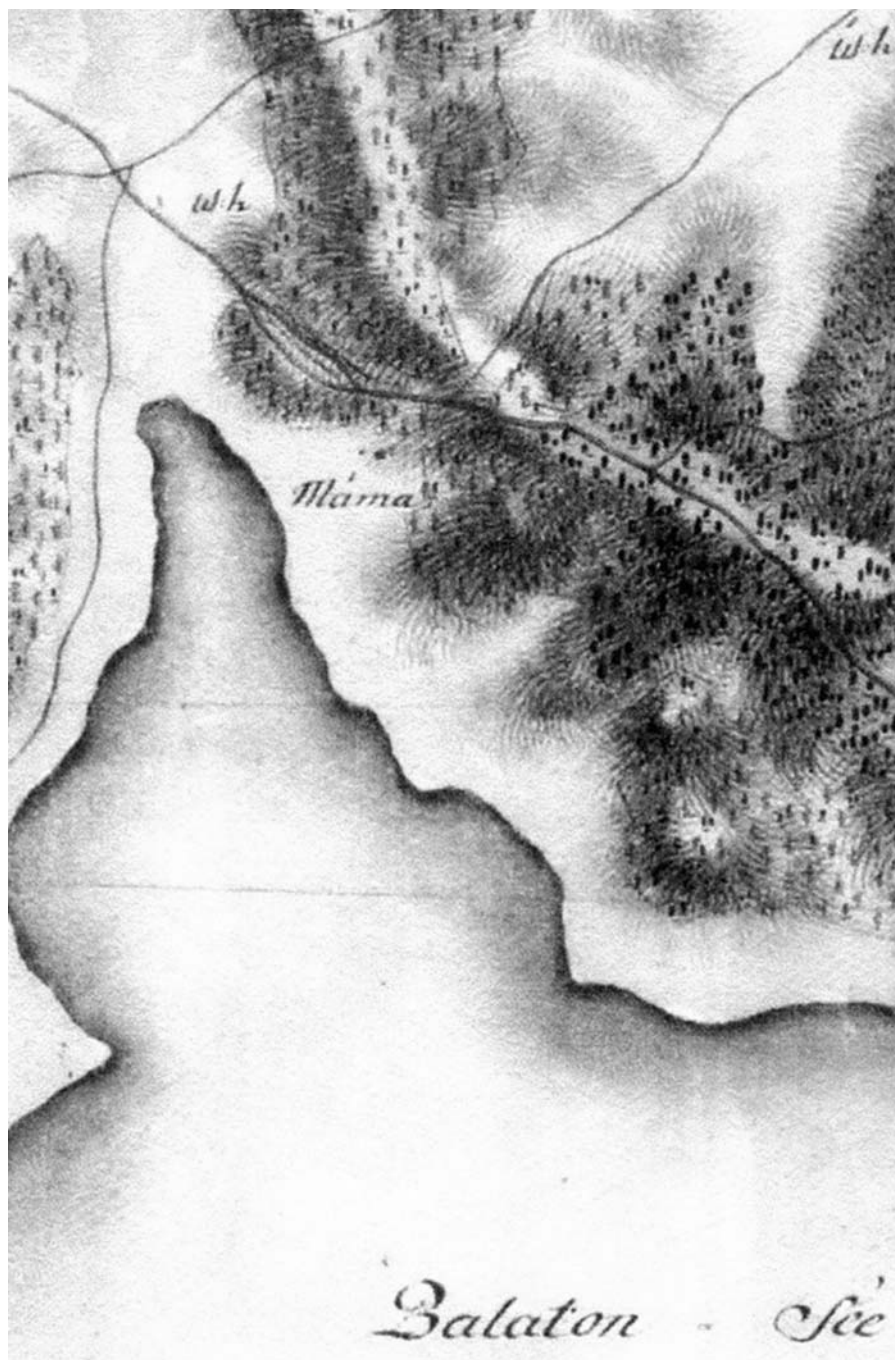
Ez a Tanulmányi Alap – mint később látni fogjuk – még a XX. század első felében is működött.

1769 után a magára hagyott templom folyamatos pusztulásnak indult.

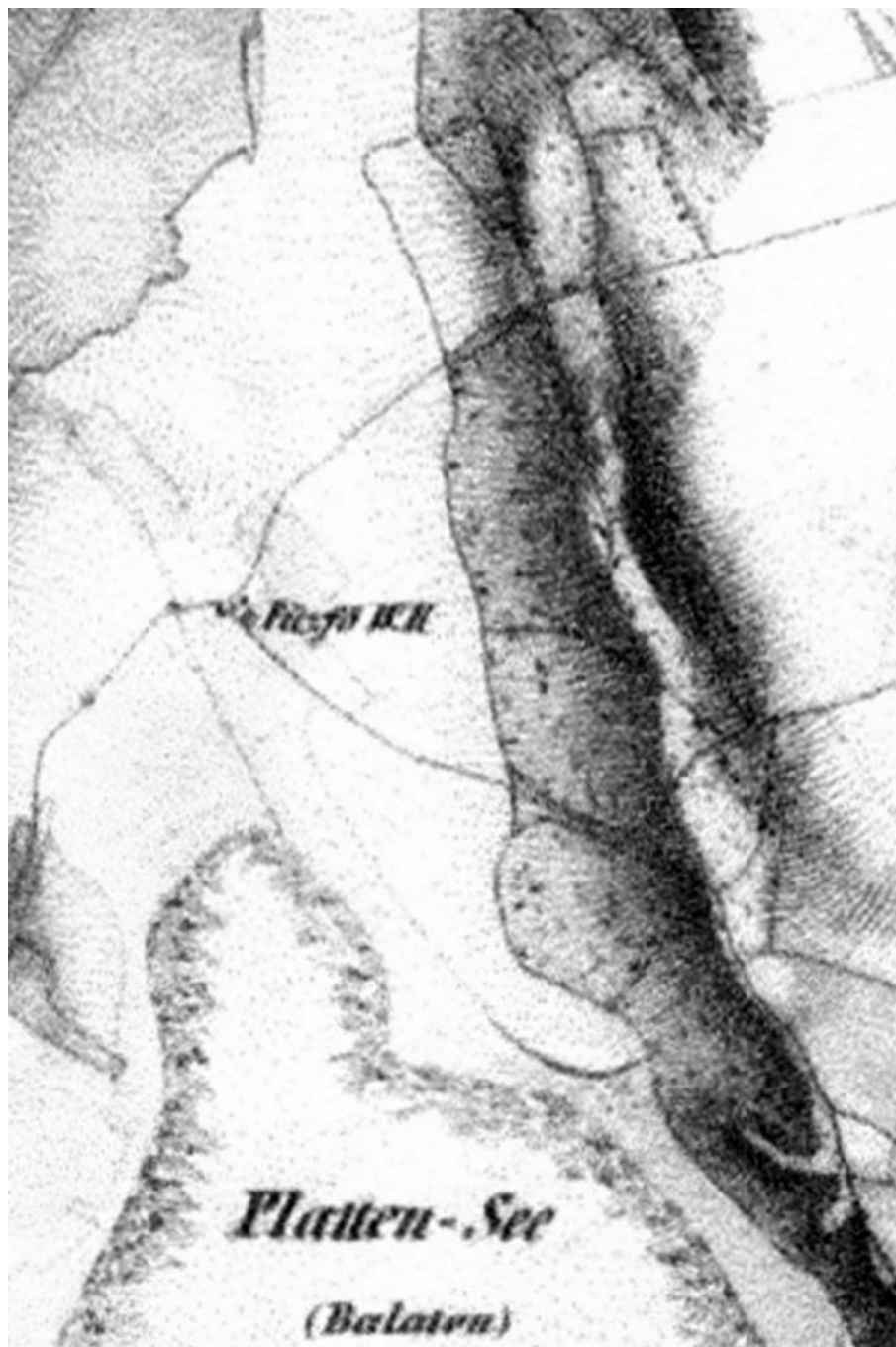
Az 1785-ös katonai felmérés térképén szerepel még Máma, de 1829-ben már csak Fűzfő-pusztát jelölik.

A középkori Máma község területén a szomszédos községek osztoztak. Fűzfő és Kenese között – a fennsíkon – volt egy major: Mámápuszta, mely egy ideig Vörösberény területéhez tartozott, 1939-ben azonban Veszprém vármegye alispánja – földrendezés címén – a 22.363/939. sz. véghatározatával Balatonkeneséhez csatolta. [26]

Máma-tetőt Papkeszi község kebelezte be, a Balaton-parti terület, amely a Tanulmányi Alap még megmaradt birtoka volt, Vörösberényhez tartozott. A XIX. században és a XX. század elején ezen a területen szántóföldek, legelők és gazdagon termő gyümölcsösök, szőlők voltak. Lakott hely csak Fűzfő-pusztá volt, ahol az utak kereszteződésénél eleinte vendégfogadó hely, majd majorság létezett. Ennek épülete és előtte egy gémeskút – itató vályúval – még az 1960-as évek első felében megvolt.

1785-ös katonai felmérés [27]

1829-es katonai felmérés [27]

Forrásmunkák:

1. KIS András: *Az 1000 éves Kenese*, 9. o.
2. HORVÁTH József: *Vörösberény története* (Vörösberény, 1979), 9. o., SZURMAY László: *Szent László tiszteletére szentelt templom* (Balatonfüzfi Hírlap, 1992. május, 9. o.)
3. Dr. KARÁCSONYI János: *Szent István Király élete* (Budapest, Szent István Társulat, 1904.), 40. o.
4. CSONTOS Károly: *Kenese község és a kenesei plébánia története* (Veszprém, 1899), 9. o.
5. GUTTHEIL Jenő: *Az Árpád-kori Veszprém* (Veszprém, 1977), 53-55. o.
6. KIS 50-52. o.
7. GYÓRFFY György *István király és műve* (Gondolat Kiadó, Budapest, 1977), 321-323. o.
8. CSONTOS 9. o.
9. Sz. CZEGLÉDY Ilona – KOPPÁNY Tibor: *A Balatonfüzfi-mámai román kori templomrom* (Veszprém Megyei Múzeumok Közlönye 2., 1964), 150. o.
10. SZURMAY 9. o.
11. CZEGLÉDY – KOPPÁNY 144. o.
12. Uo. 143. o.
13. HORVÁTH 26-27. o.
14. Uo. 83.
15. CZEGLÉDY – KOPPÁNY 143. o.
16. CSONTOS 43-44. o.
17. CZEGLÉDY – KOPPÁNY 143-144. o.
18. Templomrom feltárás közben, 1963. Laczkó Dezső Múzeum Régészeti Adattára, Ltsz.: 67.246.
19. CZEGLÉDY – KOPPÁNY 148. o.
20. Uo. 149. o.
21. Uo. 152. o.
22. Uo. 153. o.
23. Apostolfej, Balatonfüzfi környéke, 1976. Laczkó Dezső Múzeum Fotónegatívára, Ltsz.: R.1422.
24. HORVÁTH 101. o.
25. Uo. 60. o.
26. Vörösberény község közgyűlési jegyzőkönyve: 7. kgy. /1939. dec. 16. – 62. jk. (VemL. V. 421/5)
27. A térképek forrása: Balatonfüzfi Településrendezési Terv – Örökségvédelmi hatástanulmány, Város és Ház Bt., 2004

Új település születik

(Fűzfő-fürdőtelep → Balatonfűzfő-üdülőhely → Balatonfűzfő)

A *Fűzfő* név (etimológiai jelentése: a Fűz-patak forrásterülete) először mint Szárberényhez (Vörösberény) tartozó területnév (dülő-név) szerepel „*Fűszfő*” alakban. Majd a XII-XIV. századból fennmaradt perek okmányaiban helynévként, így például egy 1270-ben keltezett okmányban: „...*in loco Fyusfyu existentia...*” szöveggörnyezetben. [1] 1617-ben Fűzfe, 1754-ben Föszeő formában található a korabeli iratokban. [2]

Egy 1617-ben kelt okirat (urbárium) a Veszprém-völgyi apácának a Fűz-patak hídján való vámszedő jogát említi. A vámszedő jogot – „*mivel az országút hídját is karban kell tartani*”, a jezsuiták győri rektora, Czeles Márton kérte és Lipót császártól meg is kapta. Egy 1701-ben keltezett számadáskönyvben szerepel is a vámház 40 Ft-os jövedelme. [3]

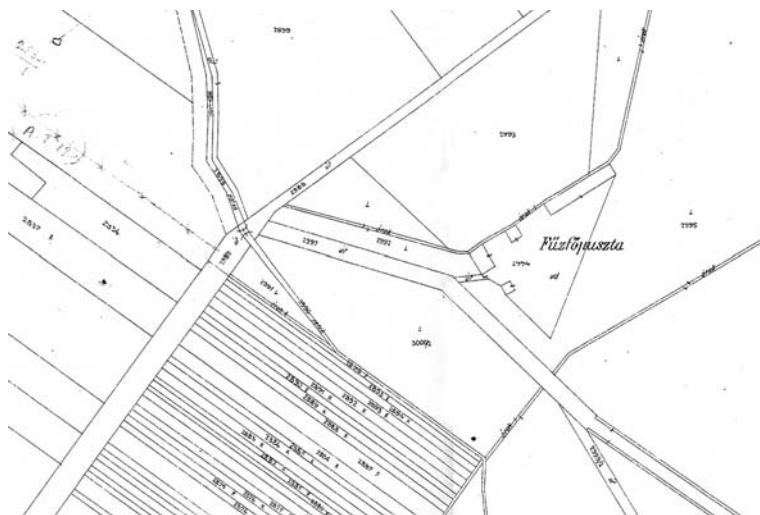
Az 1757-ből származó vörösberényi népesség-összeírás szerint Fűzfő-pusztán Szeifrid János korcsmáros lakott családjával; felesége: Anna, gyermekei: Mária, Teréz és Henrik. A győri jezsuiták ugyanis egy háromszobás – fából és sárból épített – vendégfogadót létesítettek, melyet a vörösberényi jobbágyaikkal építtettek meg. A jezsuita rend feloszlátásakor készült leltárban már dűledezőfélben lévő épületként szerepelt.

1860-as évekből származó, Vörösberény területéhez tartozó földrajzi nevek leírásában Fűzfőről a következő olvasható: „*Fűzfő: jelenleg az urodalom tanyája. Nemrégiben kocsmá, azelőtt pedig helység volt itt, mely a Keneséről jövőknek és oda menőknek éppen útjába esett. A pusztá a mellette levő sok fűzfáról veszi nevezetét.*” [4]

Fűzfő-fürdőtelep

Az 1960-as évek első felében még meglévő, az előző bekezdésben az „*urodalom tanyájá*”-nak nevezett Fűzfő-pusztá (a benzinkútól északra, mintegy 300 m távolságban) adta a település mai nevét. E település az I. világháború után – a Tanulmányi Alap vörösberényi birtokának felparcellázása révén – egy fürdőtelep kialakulása és

Fűzfő-pusztai egy 1920-as kataszteri térképen
(Polniczky József gyűjteményéből)

a magyaróvári löpörgyár áttelepítése során jött létre. Több évszázados „Csipkerózsika-álmom” után – a középkori Mátfa helyén – új település született.

A budapest-tapolcai vasútvonal, valamint a 71-es főközlekedési út megépítése „közelebb hozta” a fővárost a Balatonhoz. Az észak-balatoni vasútvonal megépítésére – az érintett vármegyék kitartó követelése nyomán – 1907-ben, Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter és Óvári Ferenc országgyűlési képviselő törvényjavaslatának elfogadását követően kerülhetett sor.

Vasdinnyi Pál mérnök a következőket írja a vasútépítésről: „Amikor majd a Keleti pályaudvar csarnokából kirobog a gyorsvonat és száguldva viszi a Balaton partjára az üdülést keresők százait, ezek közül bizony csak kevesen fognak arra gondolni, hogy ez a vasútvonal, amely a Balaton által nyújtott élvezeteket oly könnyen elérhetővé teszi, mennyi szellemi és testi munka eredménye, és megépítését mennyi küzdelem, gond, izgalom kísérte. (...) A 117 km fővonal és a 16 km-es mellékvonal építése a két telet is beszámítva 19 hónapot vett igénybe, de a ténylegesen intenzíven folyt munka alig volt több 10 hónapnál... A mi szép tengerünk életében új korszakot nyitó vasútvonal oly állapotban van, hogy látható eredményekről adhatunk számot. (...) A vágány ágyazására előirányzott száznyolcvanezer köbméter zúzott kő és kavics nagy része már ki van szállítva, s a hi-

ányzó rész termelése a badacsonyi bazaltzúzó telepen, az akali és veszprémi kavicsbányákban, a polgárdi közúzó telepen szakadatlanul folyik a munka. (...) A nagyméretű munkához eddig két és félmillió munkásnapszám és hatvanötezer különféle jármű volt szükséges.”

A továbbiakban a közvetlen környékünkön folyó munkákról szóló írását idézem: „A Csitény-lejtőn aláhaladó vonat utasainak figyelmét állandóan le fogja kötni az óriási víztükör tüneményesen szép panorámája; a geológusokat érdekelni fogja a lemetszett hegyoldal struktúrája, a csigákban, kövületekben dús pontusi rétegek, régi hegymozgások nyomai; a vasútépítő pedig bámulva fog tekinteni arra az emberfölötti munkára, amely utat tört a vonalnak e függélyes falakban, s amelyről némi fogalmat adnak a helyenként 50-60 méter magasban nyúló bevágás-lejtők. Egymás felett emeletenként elhelyezve, rajvonalakba osztva faragták le ezeket a lejtőket gépiesen egyenletes munkával a maczedónok (a kőfejtő, robbantó, csákány-és alagút munkáknál alkalmaztak dalmát, macedón, horvát, olasz munkásokat), nem törődve sem a perzselő nap hevével, sem a metsző északi széllel, amely a finom lisztszerű anyagot arczukba csapta s gyulladásba hozta a szemet. (...)

A Csitény-lejtőt elhagyó vonal a szőlőkkel borított kenesei medencében fejlődik le állandó eséssel, úgy, hogy a hajókikötő táján már csak két méterrel fekszik magasabban, mint a Balaton vízszintje, és ezen a magasságon halad Alsóörsig. A hajókikötő és a község között épült vonalunk első balaton-parti állomása, a 360 méter hosszú „Kenese”. Baloldalon a víztükört egy ideig a fürdőtelep lombos fái fődik el, de azután szabadon gyönyörködhetünk benne. A jobb oldalon 60-70 méter magas függélyes és mély szakadékokkal barázdált agyagpartoknak festői szépségű sorozata, a „Partfő” kezdődik, amelyet a „Tatárlyukak” néven ismert régi barlangok és távolabb az úgynevezett „csúcsos partok” tesznek még változatosabbá. Ezek a rendkívül pittoreszk hatású, magányosan álló agyagoszlopok régi hegyomlások, szakadások, csúszások eredményei, és abban az időben keletkeztek, amikor a Balaton vize a mainál nagyobb területet borítva alááztatta e partokat. Ezeket a Balaton vízjátéka okozta mozgásokat még most is tapasztaljuk a mámai partoknál, ahol a vonalat emiatt a Balaton szélére kellett helyezni, és fűzfafonásos kőrákással, a vízlevezető árkok, szívóárkok, kőbordák egész hálózattal védeni. Egy régi pálos rendi templom romjai tűnnek föl jobbról, s azután hatalmas, egy kilométer hosszú kanyarulattal kerüljük meg a Fűzfősarok nádas, zombékos ingoványát.

Ez a nagy kanyar, melyet mintegy 14 000 köbméternyi anyagát 16 lovaskordé 6 héten át szállította a távoli anyagárkokból, már a Balaton északi partján végződik, ahol a vonat a nádas és a Balaton régi partja között kanyarogva halad; Vörösberény község alatt érdekes prehisztórikus terepet metsz át, és először »Balatonalmádi fürdő« állomáson áll meg.»

Ez a leírás szemléletesen érzékelteti azt a hatalmas munkát, amit – az akkori körülmények között – egy vasútépítés igényelt. Ugyanakkor nagyszerű leírást ad a vasútvonalat kísérő tájról. A magasparti suvadások okának magyarázatát mai ismereteink alapján már másként látjuk, és a „pálos rendi” templomrom sem volt pálos rendi, hiszen a mámai templom romját tekinti annak. Ettől függetlenül nagyszerű kortörténeti leírás.

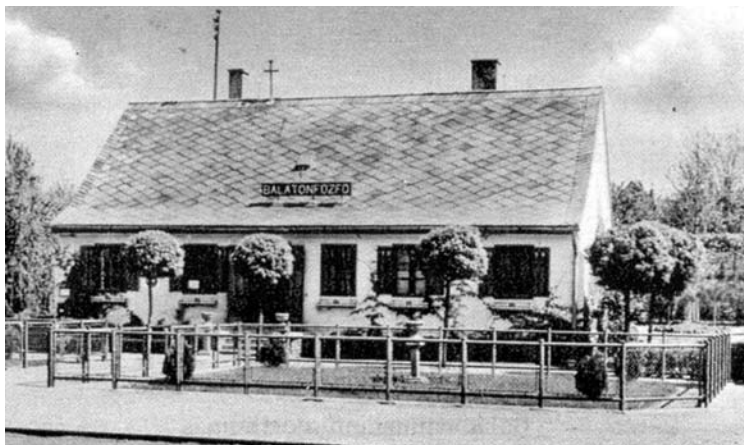
A vasútvonalat 1909. július 8-án, nagy ünnepségek keretében, Kossuth Ferenc miniszter nevében Sterényi József államtitkár adta át a forgalomnak. Az államtitkár ezen a napon reggel 8 órakor, „előkelő személyiségek” kíséretében, külön vonattal indult a Budapest Keleti pályaudvarról, és az új vasútvonal minden jelentősebb állomásán lelkes ünnepléssel fogadták. A „Veszprém vármegye” című lap így számolt be az eseményről: „A lelkes fogadtatás, a mindenféle megnyilatkozó általános öröm élénk tanúbizonysága annak, hogy a kormány a vasút létesítésével országos érdeket szolgált és nemzeti missziót teljesített.”

1909-ben, a vasútvonal építésének idején, Fűzfő állomás vagy megállóhely még nem szerepelt a vasút történelmében. Aztán később, a '20-as évek elején, a mai postával átellenben, a közúti átjárótól északabbra volt egy „Fűzfő” megállóhely, majd 1926-tól vágányszaporítással állomás, mely a mai 71-es főút vonalát foglalta el, és a forgalmi épülete a két vasutasház közül a mai állomás felől állt „Fűzfő”, majd „Balatonfűzfő” felirattal.

A 71-es műút korszerűsítésekor telepítették át az állomást a mai helyére, és 1942-től rakodóállomás lett.

1924-től, a 21-es őrháznál (a Föveny-strand előtt) is volt egy „Fűzfőfürdő” megállóhely, mely 1960. április 1-jén szűnt meg. [5]

Az ipar bizonyos csírája – a XX. század elején – egy rövid időre a mai Balatonfűzfő területén is megjelent. A mai Aradi és Zombor utca sarkán (Zombor u. 40. és 42. sz., akkor ez is Papkeszihez tartozott) volt egy krétagyár. Falazott, mintegy 15 m mély kútja ma is megvan, és néhány beton gépalap még 1994-ben is létezett. A krétagyár tulajdonosa Negró Leó nevű, spanyol származású vállalkozó

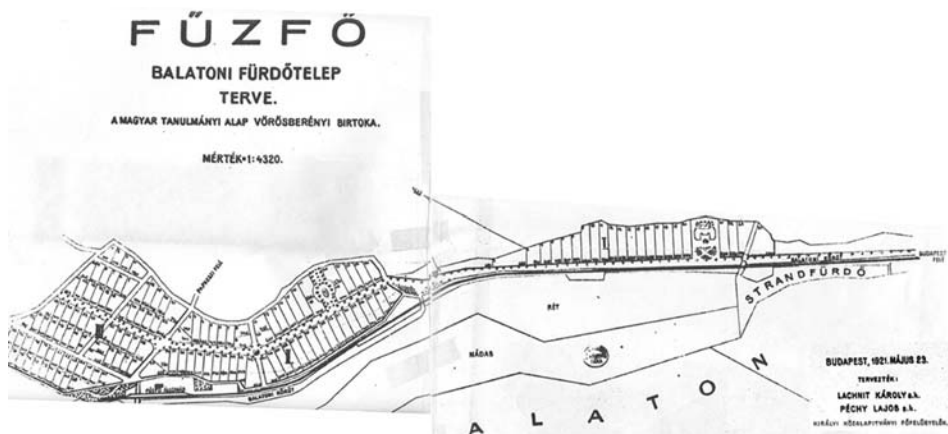

Régi vasútállomás (Korabeli képeslap)

volt, aki 1932-ben meghalt. A gyár a 10-es évek végén, vagy a 20-as évek elején épülhetett, mert egy „Veszprém és Várpalota” című 5160. számú térképszelvényen – mely a helyszíni helyesbítés éveként 1925-öt tünteti fel – a gyár már szerepel. A gyár alkalmazottai nagyobbrészt papkeszi lakosok voltak. A gyár termelése a 30-as évek elején, a gazdasági válság idején leállt. Ehhez bizonyára hozzájárult a tulajdonos korai halála is. Fia ekkor még csak 13 éves volt, aki anyjával – Perczel Mór 1848-as tábornok unokájával – Balatonalmádiba költözött. Ő agármérnök lett, ma Balatonfüreden él Perczel Negró Leó néven. A gyár épületei és a kéménye még átvészelték a világháborút. Az épületek lakható részében munkáscsaládok laktak, akik az államosítás után a gyár területéből telkeket igényeltek, és az épületek anyagát használták fel építkezésre. (Csak az érdekesség kedvéért írom le, hogy 2008 tavaszán, az egykori krétagyár területén, a Zombor u. 42. sz. alatt, építkezési földmunkák közben a talajszint alatt mintegy 1,5 m mélységben, egy kb. 7 m átmérőjű, kb. 0,6 m vastag betontömb került elő, ami nagy valószínűséggel a gyár kéményének lehetett az alapja.)

A 71-es főközlekedési út korszerű megépítésére a '30-as évek második felében került sor.

Az 1921–30-as években a Balaton-közeli területen egy fürdőtelep létesült. A Tanulmányi Alap birtokát ebben az időben a kultuszminisztérium kezelte. Az alaphoz tartozó vörösberényi birtok már nem töltötte be azt a szerepet, melyet létrehozásakor szántak. Ezért a minisztérium Lachnit Károly és Péchy Lajos királyi közalapítványi

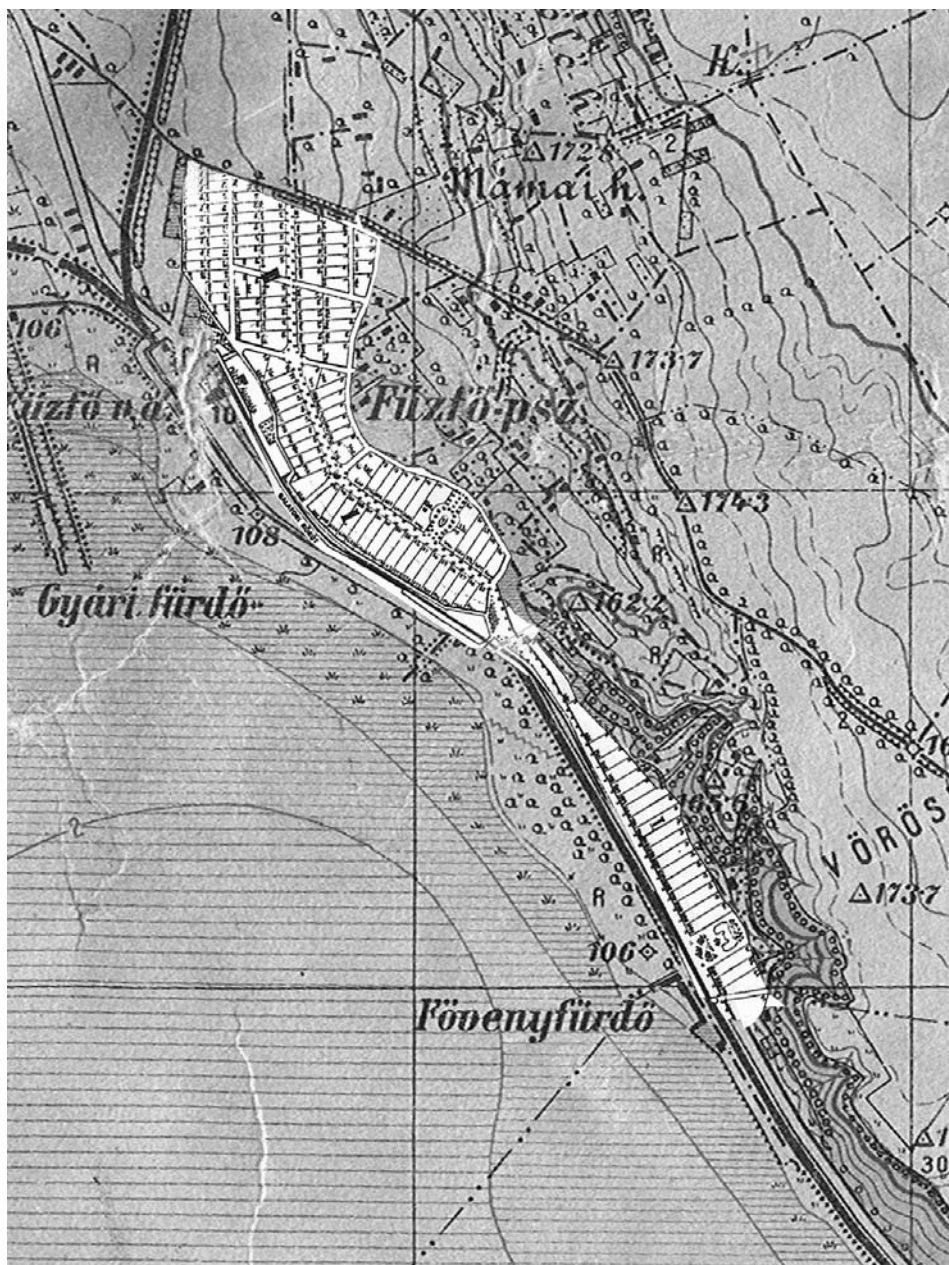
Füzfő-fürdőtelep terve

főfelügyelőkkel 1921-ben „Füzfő balatoni fürdőtelep” címen parcellázási tervet készítettett a területről. Ennek alapján a mai Bartók B., Jókai és Kis utcában, valamint a stranddal szemben a domb alatt, kormány-tisztviselők, országgyűlési képviselők vásároltak telkeket és építettek nyaralókat.

A '20-as évek közepétől a villatelep periferiáján, a mai Árpád utcában, az Ady Endre utcában és a Balaton körúton építették az első állandó letelepülők lakóházaikat, akik között elsősorban gyári alkalmazottak voltak, ám hamarosan kereskedők, szolgáltatók és egyéb vállalkozók is letelepedtek. Többek között a Balaton körül 50-es épületet – melyet ma is „Gyökeres” háznak hívnak – egy Gyökeres nevezetű építési vállalkozó építette, részben saját, másrészt bérlakások céljára.

A fentieket igazolja Vörösberény község közgyűlésének 1929. szeptember 7-én kelt jegyzőkönyve, melyben a következők olvashatók: „A községi jegyző előadja, hogy a gyártelep és a Füzfő-villatelep létesítése folytán a község (Vörösberény) lakossága 1017 lélekről 2341-re emelkedett. Ennek folytán a jegyzői iroda ügyforgalma oly mértékben megemelkedett, hogy azt a rendelkezésre álló 1 segédjegyzővel együtt már elvégezni nem tudja.” [6]

Településünk keleti oldalán emelkedő domboldalon (Papkeszi határában) abban az időben szőlő- és gyümölcsstermesztés virágzott és több borospince is létezett. A prэшázak sok esetben szállásheylül szolgáltak a más vidékről származó munkavállalóknak, eseten-

A fürdőtelep terve a térképre helyezve

ként többgyermekes családoknak. (A jelen írás szerzője személyesen ismer ma is Balatonfüzfőn – már saját családi házában – élő embereket, akik pl. az '50-es években, a vörösberényi hegyen, prés-házakban kezdték fűzfői életüket.)

Az Ady E. utcát a köznyelv „Dühöngő”-nek hívta. A fáma szerint ugyanis az utca felső részén Parragh Béla tulajdonában volt egy „Dühöngő” nevű butella, mai néven: italkimérő. Az ipartelep építkezésén dolgozó – az ország minden részéből érkezett – kubikusok, akik az építkezés közelében, a hegyoldalban földbe vájt kunyhókban kenyéren és szalonnán éltek, hetente egyszer itt jöttek össze, és az itt töltött idő képezte minden „szórakozásukat”. Elképzelhető, hogy a „Dühöngő” név időnként igazolta magát: „Nomen est omen!” Ez a terület is Papkeszihez tartozott.

A Parragh család komoly földbirtokkal rendelkezett a papkeszi területen (a Hegyalja-Zombor utcák vonala volt a határ Vörösberény és Papkeszi között): a Balaton Szálló környéke is az ő birtokuk volt, és ők építették a Balaton Szállót a 20-as évek elején. (Ez volt településünkön az első, balatoni üdülést szolgáló épület.) Parragh Béla időben felismerte, hogy ennek a területnek a balatoni nyara-

A Balaton Szálló régen (Levelesi Béla gyűjteményéből)

A Balaton Szálló ma (Zombor u. 2.) (fotó: Palásthy Imre)

lás, az idegenforgalom lesz a jövője, ami nem nélkülözhet szálló- és szórakozó lehetőséget. A Balaton Szálló a 30-as években élte fénykorát, amely a nyaralótulajdonosoknak és az időszakos szállóvendégeknek kedvelt társasági helye volt.

Csak az érdekesség kedvéért jegyzem meg, hogy a szálló ugyan Papkeszi területén volt, de az előző oldali képes- vagy reklámlapon Fűzfő helységnevet jelöltek meg.

A felparcellázott terület telkeinek nagy hányada rövid időn belül gazdára talált, és egymás után épültek a nyaralók. Tulajdonosaik fürdőegyesületet hoztak létre a terület fejlesztésére. Az egyesület elnöke: Forster Gyula államtitkár, ügyvezető igazgatója: dr. Jalsovszky Jenő minisztériumi tanácsos volt. 1927–28-ban épült a Sirály vendéglő. Ebben az épületben kapott helyet egy élelmiszerbolt, bazár és a Fürdőtelep Egyesület tagjai számára egy úgynevezett „ kaszinó”, valamint a postahivatal, amely később Horváth István postamester Bartók Béla utcai házában működött 1991-ig, az új postaépület felépítéséig. 1929–30-ban az egyesület költségén a Fürdőtelepen és annak periferiáján – ahol már állandó lakosok is éltek – kiépítették a villanyhálózatot. [7]

3. A. 3100—929. szám.

Hirdetmény.

Veszprém vármegye veszprémi járásához tartozó Füzfő-fürdőtelepen folyó évi július hó 20-án m. kir. postaügynökség lép életbe, amelynek forgalmköre Füzfő-pusztá és Füzfő-fürdőtelepre terjed ki. Az új postaügynökség bárhova szóló levélpostai, közönséges és ajánlott küldemények, belföldi posta- és csekkutalványok, belföldre szóló értéklevelek és csomagküldemények felvételével, valamint ugyanilyen küldemények kézbesítésével foglalkozik. A küldemények utánvétellel is terhelhetők. A küldemények értéke egyenként 1200 pengőt nem haladhatja meg. A postaügynökség leszámlolás és ellenőrzés tekintetében a Vörösberény-gyártelep postahivatalhoz tartozik és összeköttetésait a Budapest—Keszthely mindkétirányu 48. sz. mozgópostával Füzfő megállóhelyre naponként 2-szer közlekedő gyalogküldöncjárat útján nyeri. Díjnégyszögszáma 260.

M. kir. postaigazgatóság.

Hirdetmény a postai szolgálatról

A háború után már a kaszinó sem volt „úri” hely, mert talán 1946-ban vagy ’47-ben nem éppen úri esemény történt ott. Bakonyiék elmondása szerint egy vendég – ittas állapotban – ki akart kezdeni a felszolgálónóvel. Ő azonban visszautasította a vendég „közeledését”, aki ezt egy halálos késszúrással torolta meg.

Rövid időn belül megépítették a Fövény-strandot, a Sirálytól a strandig a sétányt, a Sirály mellett egy tenispályát. Egyszóval létrehozta minden olyan létesítményt, ami a nyári szabadidő eltöltését kellemessé tette.

Az 1920-as évek második felétől évről évre több nyaraló épült a területen. Lássunk belőlük néhányat:

Sirály sétány

Új település születik

Balatonfüzfő.

Részlet a strandról.

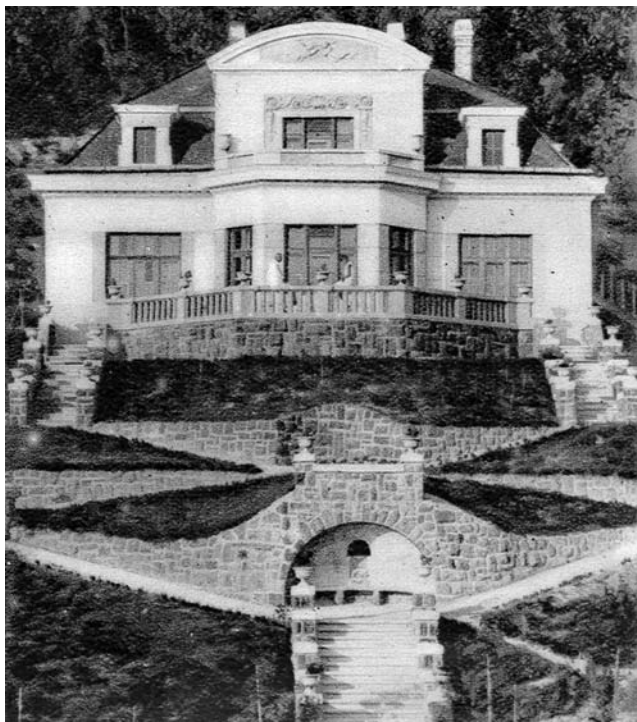
Strand

Balatonfüzfő.

Játéktér.

Teniszpálya a Sirály körzetében

Petróczy-villa

Jalsovszky-villa, épült 1928-ban (Balaton u. 2.)

Új település születik

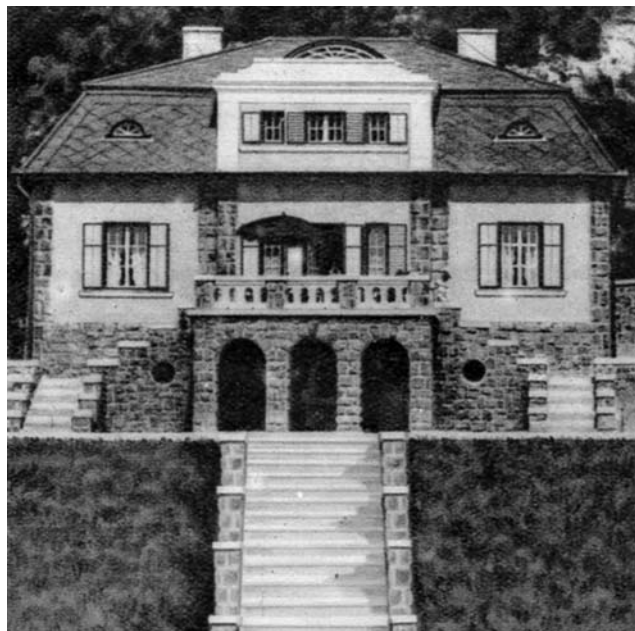
Uher-villa (Jókai u. 37.)

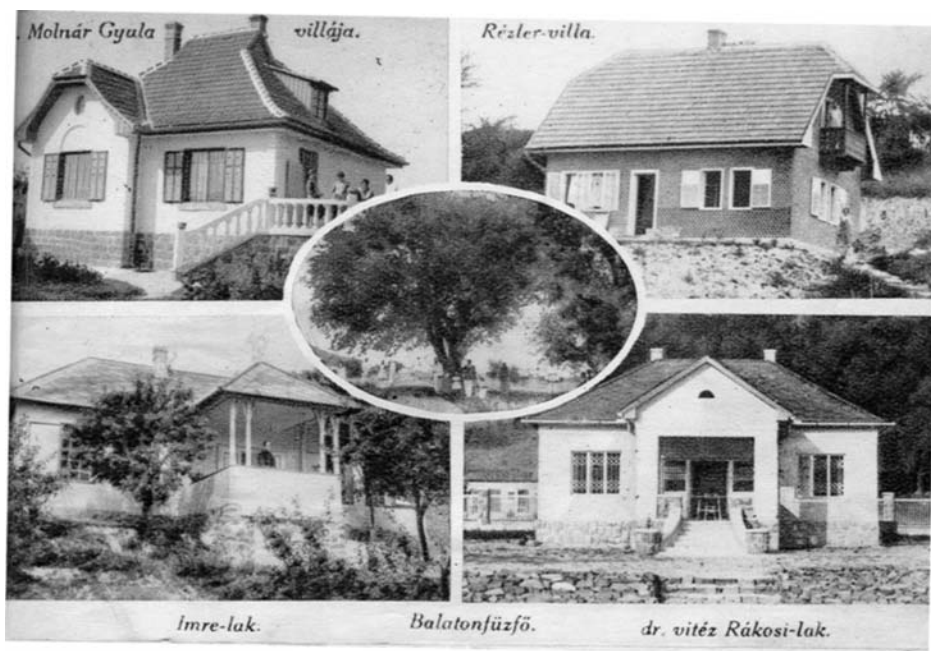
Forster Zoltán főispán villája (Jókai u. 22.)

Új település születik

dr. Kósa Kálmán villája

A fényképek „Balatonfüzfő Fürdőtelep” c. képesfüzetből származnak.

Még a minisztériumi tisztviselők közül sem engedhette meg magának mindenki, hogy a fentiekhez hasonló nyaralókat építsenek. Ezek közül is láthatunk néhányat az előző oldalon.

A fürdőtelepen és a környezetében létrejött lakott helyen ebben az időben három italmérési hely volt: Balaton Szálló, Sirály és a vasúti vendéglátóhely. Berényi Sándor 1929-ben Vörösberény község elöljáróságánál kért italmérési engedélyt, melyet „korlátozott” minősítésben meg is kapott. [8] 1935-ben a vasúti vendéglátóhely megszűnt, ekkor Berényi Sándor újabb folyamodványa révén „közérdekből” megkapta a „korlátlan” italmérési engedélyt. [9]

Iskolaépítés

1930-ban, Klebelsberg Kunó kultuszminiszter működése alatt épült fel az iskola, egy tanteremmel és tanítólakással. A tantermet úgy alakították ki, hogy egy több szárnyú ajtó kinyitásával alkalmassá vált a vasárnapi szentmisék, istentiszteletek, iskolai rendezvények megtartására. Az iskola első tanítója Kárpáti Géza volt. [10]

Az iskola dologi költségeiről a községnek kellett gondoskodnia. Erről tanúskodjon a közgyűlés jegyzőkönyve:

„Tárgy: (2. pont) Fűzfő-fürdőtelepen épülő elemi népiskola dologi szükségletéhez való hozzájárulás.

Községi jegyző előadja, hogy Fűzfő-fürdőtelepen a vallás és közoktatásügyi miniszter úr egy 1 tantermes, tanítólakással és egyéb szükséges mellékhelyiségekkel ellátott iskolát hajlandó felállítani, ha az érdekelt községek (Vörösberény és Papkeszi) az iskola dologi szükségleteinek fedezésére évenként és egyenként 200,- P-t az állami népiskola gondnokság pénztárába befizetnek. Felolvassa a Vallás és Közoktatási Minisztériumnak a veszprémi kir. tanfelügyelő által másolatban közölt 860-40/1185-1929. VIII. a. ü. ö. számú rendeletét, és kéri, hogy a képviselőtestület, tekintettel a kulturális célra, a hozzájárulást szavazza meg.

Határozat:

A képviselőtestület a 200,- P dologi szükségletet az első tanév kezdetétől fogva megszavazza, ha erre az ugyancsak érdekelt Papkeszi község is kötelezve lesz. Egyszer s mindenkorra kiköti azonban a község képviselőtestülete, hogy ezen összeget sem a vallás és közoktatásügyi miniszter úr, sem bármely más iskolai hatóság önhatalmúlag nem emelheti.” [11]

Új település születik

Fűzfő-fürdőtelepi Népiskola (Jókai u. 19-21.) (Fotó: Szönyeg János)

Kárpáti Géza a tanítványaival (Perényi János gyűjteményéből)

Új település születik

Az iskola létrehozását – komoly anyagi támogatással és társadalmi rangjukból származó befolyásukkal is – segítették a nyaralótulajdonosok.

A 1940-es években, 1945-ig új tanító: Kenedly Ferenc volt az elemi népiskola tanítója. A még élő tanítványai szigorú, rendet és fegyelmet tartó tanítóként emlegetik. Az alábbi kép – valószínűleg karácsonyi misztériumjátékról készült – az egyik, melyen – kettő kivételével – a szereplők nevei is ismertek.

Karácsonyi misztériumjáték (Horváth Istvánné gyűjteményéből)

Hátul középen: Kenedly Ferenc tanító

Álló sor balról: Viczena Ilona, Major Anna, Erki Ilona,
Purgelt Piroska, Szalai Rózsi, Telek Ilona, Czukkelter Zsuzsanna,
Vas Erzsébet, Pálfi Magdolna.

Ülő sor: Erki Lajos, Borsos István, ?, ?, Patyi Sándor

Balatonfüzfő-üdülöhely

Az üdülőövezet bizonyos értelemben „zárt” terület volt, ezen belül telket csak a fürdőegyesület hozzájárulásával lehetett vásárolni.

A fürdőegyesület 1932-ben kérelemmel fordult a belügyminiszterhez, hogy Fűzfő-fürdőtelepet nyilvánítsa üdülöhellyé, megneve-

zése pedig „Balatonfüzfő-üdülőhely” legyen. Az „üdülőhely” megnevezés rangot, s egyben kötelezettségeket is adott. Lássuk erről a községi közgyűlés jegyzőkönyvét:

„Jegyző ismerteti a járási főszolgabíró úr 1976/1932. sz. rendeletét, mely szerint a község területén lévő üdülők üdülőhely megnevezésének engedélyezése a vármegyei alispán úr és a Balatoni Intéző Bizottság között létrejött megállapodás szerint sürgősen kérendő.” [12]

A képviselőtestület határozatában támogatja az üdülőhely megnevezés kérését, melyet egy későbbi jegyzőkönyvben megismételve megerősít:

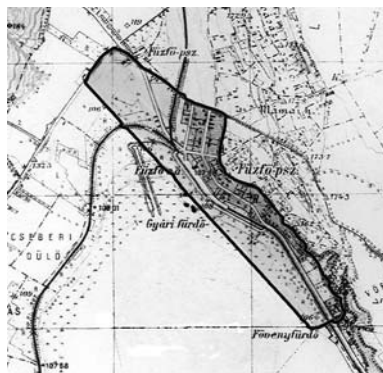
*Tárgy: Füzfő-fürdő üdülőhely
megnevezés és határainak megállapítása*

Községi jegyző bemutatja a Járási Főszolgabíró úr 2375/932. sz. rendelete alapján Balatonfüzfői Fürdőtelep Egyesület által Füzfő-fürdőtelep üdülőhellyé nyilvánítása iránt benyújtott kérvényét, valamint Vörösberény község képviselőtestületének ugyancsak ezen ügybeni kérvényét és kéri a képviselőtestületet, hogy a másolatban csatolt 227610/1932. XII. sz. belügyminiszteri rendeletben foglaltaknak megfelelően hozzon határozatot.

Határozat

Község képviselőtestülete egyhangú határozattal kimondja, hogy a Balatonfüzfői Fürdőtelep Egyesület által beadott kérvényben foglaltakat teljes egészében magáévá teszi, és evégből a község által üdülőhellyé nyilvánítani kért területen kívül a Vörösberény községhez tartozó Máma pusztából a 3043, 3050, 3051, 3052 és 3055 hrsz.-ú ingatlanok üdülőhellyé nyilvánítását saját részről is kéri.

A határozat a továbbiakban rögzíti az üdülőhely határait, rendelkezik az üdülőhelyi díjról és orvosról. [13]

Üdülőhely térképe

Körrendelet

Balatonfüzfő üdülőhely megnevezés engedélyezése tárgyában.

Az enyingi és veszprémi járások főszolgabírának, Vörösberény, Papkeszi és Balatonkenese község előljáróságainak, valamint a vármegyei Hivatalos Lap útján valamennyi alárendelt hatóságnak.

Tudomásulvétel végett közlöm, hogy a m. kir. belügyminiszter ur 217.366—1933. XV. számú rendeletével Balatonfüzfő üdülőhely megnevezést engedélyezte és egyttal az 1929. évi XVI. t. c. 14. §-a alapján Balatonfüzfő üdülőhelyen az üdülőhelyi bizottság feladatkörének ellátását a Balatonfüzfői Fürdőtelep Egyesület választmányára ruházta.

A miniszteri rendelet másolatát az enyingi és veszprémi járások főszolgabírának, valamint Vörösberény, Papkeszi és Balatonkenese község előljáróságának e körrendeletem mellékleteként kiadom.

Balatonfüzfő üdülőhely területe Vörösberény, Papkeszi és Balatonkenese községek határának az engedélyezett belügyminiszteri rendeletben megállapított részeire terjed ki.

Minthogy az üdülőhely területének a legnagyobb része a veszprémi járásba esik, megállapítom, hogy Balatonfüzfő üdülőhely igazgatásával kapcsolatban az 1929. évi XVI. t. c. által a járási főszolgabíró hatáskörébe utalt teendőket a veszprémi járás főszolgabírása fogja ellátni.

Ehhez képest felhívom a veszprémi járás főszolgabíróját a következő rendelkezések megtételére :

1. Intézkedjék, illetve gondoskodjék, hogy a Balatonfüzfői Fürdőtelep Egyesület alapszabályait a m. kir. belügyminiszter ur által az egyesületnek közvetlenül kiadott függelék rendelkezéseinek figyelembevételével alkalmazza.

Kérdéses függelék egy példányát a veszprémi járás főszolgabírójának megőrzés végett csatoltan kiadom.

2. Gondoskodjék arról, hogy nevezett fürdőegyesület választmánya az 1933. évben szedhető üdülőhelyi díjak mértékének megállapítása iránt hozzám haladéktalanul előterjesztést tegyen.

3. Az üdülőhelyi bizottság hatáskörével felruházott Balatonfüzfői Fürdőtelep Egyesület választmányába az üdülőhelyi bizottság hatáskörével felruházott fürdőegyesületi választmánya működését szabályozó és a veszprémi járás főszolgabírójának most megküldött »Függelék« 4. §-a értelmében a választmányba egy tagot kell kiküldenem.

Felhívom a veszprémi járás főszolgabíróját, hogy a kiküldendő tag személyére nézve tegyen hozzám haladéktalanul javaslatot.

Utasítom végül Vörösberény, Papkeszi és Balatonkenese községek előljáróságát, hogy az üdülőhely megnevezés engedélyezését a község egész területén a szokásos módon haladéktalanul tétesse közhírré.

Veszprém, 1933. évi augusztus hó 23-án.

Alispán szabadságon:
Dr. Kenessey s. k.,
várm. II. főjegyző.

Ezt követően a belügyminiszter rendelete alapján Veszprém vármegye alispánja 1933. augusztus 23-án kelt körrendeletében közli az illetékes előljáróságokkal és hatóságokkal, hogy a belügyminiszter 217.366-1933. XV. sz. rendeletével engedélyezi a **„Balatonfüzfő üdülőhely”** megnevezést, és az üdülőhelyi bizottság feladatkörének ellátását a Balatonfüzfői Fürdőtelep Egyesület választmányára ruházza. A miniszteri rendelet körvonalazza Balatonfüzfő üdülőhely területét, mely legnagyobb részben Vörösberény, kisebb részben Papkeszi és Balatonkenese községek területrészeiből állt össze. Mivel a terület legnagyobb része Vörösberényt érintette, amely a veszprémi járásba esett, ezért: *„megállapítom, hogy Balatonfüzfő-üdülőhely igazgatásával kapcsolatban az 1929. évi XVI. tc. által a járási főszolgabíró hatáskörébe utalt teendőket a **veszprémi** járás főszolgabírója fogja ellátni”*. [14]

A körrendeletben foglaltak megerősítették Vörösberény község közigazgatási joghatóságát Balatonfüzfő-üdülőhely fölött. **Balatonfüzfőről** – mint helységnévről – a fenti miniszteri rendelet megjelenését követően lehet beszélni.

Az időrendet követve a következő nagyobb esemény a római katolikus templom építése volt 1936–37-ben. Az építkezés részletes leírása az „Egyházi élet” c. fejezetben olvasható.

Tovább fejlődik a település

A település ebben az időszakban lakosságszámban és a lakosságot kiszolgáló vállalkozások számában is folyamatosan növekedett. Erről tanúskodik Vörösberény község képviselőtestületének közgyűléséről egy 1937. évi jegyzőkönyv részlete: *„Fűzfő puszta (a fűzfői üdülőtelep) is évről évre, a normálnál nagyobb arányban fejlődik, mert a fűzfői gyári munkások itt vásárolnak telkeket, itt építik fel családi házaikat. Ennek a telepnek gyors fejlődését legjobban igazolja az, hogy míg 1930. évben csak 1 fűszerüzlete volt, ma már 4 fűszerüzlet, 3 mézsáros, 1 pék, borbély, cipész stb. iparosok is megélhetést találnak.”* [15] Meg kell jegyezni, hogy a vörösberényi képviselőtestület jegyzőkönyveiben gyakran „Fűzfő-pusztának” nevezik azt a lakott helyet, amely a Tanulmányi Alap felparcellázott területén kívül, annak környezetében jött létre, de az üdülőtelepet ábrázoló térképen az egész területre vonatkozik a „Fűzfő-puszta” megnevezés.

A harmincas évek közepére oly mértékben megszorodtak az épületek, hogy a csendőrpárancsnokság éjjeli örök állítását is szükségessé tartotta. Lássuk a jegyzőkönyv idevonatkozó részletét:

„Tárgy: fűzfői éjjeliőr szerződés jóváhagyása

Főjegyző előadja, hogy az enyingi csendőrszárnyparancsnokság parancsára Veszprém Járás Főszolgabírója 5688/936. sz. rendeletével kötelezi a községet, hogy Fűzfő-fürdőtelepen éjjeli örök alkalmazásáról gondoskodni kell, s az intézkedésről sürgősen jelentést vár. Ezen rendelet alapján a községi előjáróság az éjjeli örököt felfogadta és velük a szolgálati szerződést megkötötte havi 50 P díjazás mellett.” (Kár, hogy nem nevezik meg őket.) [16]

A Balatonfűzfőn letelepedett állandó lakosok 1938-ban – önképző művelődési céllal – megalakították a Balatonfűzfői Polgári Kört, amelynek rendezvényei 1940-ig – a kör kultúrházának megépítéséig (a jelenlegi Községi Ház helyén) – a Sirály nagytermében kaptak helyet. A Polgári Kör 40-50 tagú műkedvelő gárdával (színjátszó csoport, zenekar) rendelkezett. Taglétszáma ebben az időben 400-500 fő volt. [17].

A településen az iskolaköteles gyerekek száma is megszorodott, ezért 1938-ban az iskola bővítését határozták el.

Ismét egy részlet a vörösberényi jegyzőkönyvből:

„Tárgy: Fűzfő-fürdőtelepi állami iskola kibővítése

Jegyző előadja, hogy Veszprém Vármegye Közigazgatási Bizottságának Népoktatásügyi Bizottsága 432/938. sz. véghatározatával kötelezte Vörösberény községet, hogy a Fűzfő-fürdőtelepi állami iskolát egy második tanteremmel, ahhoz szükséges előtérrel és egy szertárral egészítse ki. Az építési költségek 50%-ban a községet, 36%-ban a Nitrokémia Ipartelepeket, 8%-ban az Unió („Salgó” Sz. J.) Bányászati és Ipari Rt.-t, 6%-ban a Hazai Papírgyár Rt.-t kötelezte. A költségvetés szerint ezen építkezés 10 300 P-be kerülne, melynek 50%-a 5 150 P terhelné a községet. A vallás és közoktatásügyi miniszter úr f. évi márc. 31-én kelt 60,295/1938. VI. sz. rendeletével kilátásba helyezte, hogy a községet ezen építkezés kapcsán 5 000 P-vel támogatja, ennél fogva az építkezés a községnek anyagi áldozatba nem kerülne, miért is javasolom, mondja ki a képviselőtestület, hogy a csatolt tervet és költségvetést elfogadja.

Határozat

Képviselőtestület név szerinti szavazással egyhangúlag kimondja, hogy a Fűzfő-fürdőtelepi állami iskolának egy tanteremmel és szertárral való kibővítését elrendeli. A csatolt tervet és költségvetést

elfogadja, és az építési költségekhez 50%-ban hozzájárul. Az így felmerülő 5 150 P költségből 5 000 P-t a kultuszminiszter úr által megajánlott államsegélyből, 150 P-t pedig pótköltségvetéssel a bevételi többletből fedezi.” [18]

Csakhogy akkor is úgy mentek a dolgok, mint manapság – mire kivitelezésre került a sor, az eredeti költségvetés már érvénytelen volt:

„Az építőiparban időközben beállott nagyarányú munkabér-növekedés és anyagdrágulás következtében az eredetileg tervezett összeg már nem elégséges, s a Veszprémi, M. Kir. Államépítészeti Hivatalban megtartott versenytárgyaláson az elfogadott ajánlat 10 693 P volt, melyhez hozzájárultak a hirdetési díjak, az építkezés során elkerülhetetlen pótmunkák. Ennél fogva javasolja, hogy az építkezés fedezésére további 850 P-t a képviselőtestület szavazzon meg.” [19]

A település időközben oly mértékben fejlődött, hogy időszerű volt az utcákat is elnevezni. Ismét egy jegyzőkönyvi részlet:

Határozat

Képviselőtestület a Balatonfüzfüi Fürdőegyesület kérelmének helyt ad, és Balatonfüzfön az utcaneveket a következőkben állapítja meg:

- 1. Balatoni körút: a füzfüi majortól a Szent Imre Collegiumig*
- 2. Ceruzairással a következő bejegyzés olvasható: Sebestyén villától a Sirályig: Forster Gyula út (Jókai M. utca)*
- 3. Kolozsvár utca: a postahivatal utcája (Bartók B. utca)*
- 4. Arad utca: a gyártól a Balatoni körútig*
- 5. Kassa utca: a rózsa kerttől a Dénes villa felé vezető út (Kis utca)*
- 6. Pozsony utca: a rózsa kerttől a Berényi villa mentén vezető út (József A. utca)*
- 7. Brassó utca: a Jalsovszky villától a Balaton Szállóig (Balaton u.)*
- 8. Késmárk utca: a Balatoni körútból a Párniczky villa mentén fekvő utca (Felső villasor)*
- 9. Lócse utca: a Balatoni körútról nyíló, a Leckner telek mentén fekvő keresztút (Aradi utca)*
- 10. Igló utca: A Balatoni körútból a Rézler villáig vezető és Késmárk utcába torkolló út*
- 11. Udvarhely utca: a Balatoni körútból a Németh villa mellett, a Késmárk utcába torkolló út*
- 12. Eperjes utca: a Balatoni körútból a Mandula villától a Parragh villáig. (A 10., 11., 12. számú utcákat nem tudtam azonosítani, csak sejtem, hogy a Balaton körutat a Felsővillasorral összekötő utcák lehetnek.)*

13. Zombor utca: a vasút alatti út, az őrháztól a Sirály szállodáig

14. Gróf Klebelsberg Kunó tér: a vasútállomás fölötti köztér (Posta előtti tér)

15. Szent István tér: a Sirály szálloda előtti tér

16. IV. Béla király tér: a Kolozsvár utca előtti tér (Aradi, Bartók, Jókai u. kereszteződése)

Utasítja a községi előljáróságot, hogy a határozat jogszerűre emelkedése után az utcák és terek megjelölését feltüntető zománc-táblákat rendelje meg, azok megfelelő elhelyezéséről gondoskodják, és a fedezetről pótköltségvetést terjesszen be. [20]

Szalmássy-telep

A 30-as években Szalmássy János vörösberényi korcsmáros parcellázást végeztetett a gyártelephez közeli birtokán, és itt a gyári alkalmazottak vásároltak telket, építettek lakásokat. A parcellázás során két utcát alakítottak ki, és elsősorban a Nitrokémia alkalmazottai éltek a vásárlás lehetőségével.

Tobruk

A Hazai Papírgyár Rt. vezetősége is olyan elhatározásra jutott, hogy tisztviselői és kulcsszerepet betöltő alkalmazottai részére lakótelepet hozzon létre. Miután 1939. július végén Fellner Pál igazgatótanácsi tag hozzájárult – a vörösberényi Csebere-dűlőben – az építkezéshez szükséges terület megvásárlásához, 1939. augusztusban a területvásárlási szándékkal felkeresték a vörösberényi előljáróságot. Lássuk erről a jegyzőkönyvet:

Főjegyző előadja, hogy a Hazai Papírgyár Rt. fűzfői ipartelepe 80 munkás és tisztviselő lakás építését határozta el. Mivel Vörösberényben a telkek ára igen magas, tartani lehet attól, hogy az építkezés nem községünkben, hanem valamelyik szomszédos községben kerül kivitelre, mely esetben a község általános kereseti adóban, házadóban súlyos veszteséget szenvedne, és a község fejlődése is megszakadna. Ennek megakadályozása céljából tárgyalást kezdünk a papírgyár igazgatóságával, és olyan előzetes megállapodásra jutottunk, hogy a Hazai Papírgyár Rt. megveszi a közbirtokosság tulajdonát képező 12 kat. h. legelő területet □ ölenként 2 P vételárért, ha a község a legelő közvetlen közelében lévő ingatlanait munkás- és tisztviselőlakások építésére ingyen átengedi. [21]

Egy hónappal később a képviselőtestület már az ajándékozási szerződésről dönthetett:

Főjegyző felolvassa a község előjáróságának a Hazai Papírgyár Rt. igazgatóságával megkötött ajándékozási szerződést, mely szerint a község, a tulajdonát képező, és a vörösberényi 3. sz. telekkönyvi betétben 1099,1100/1,1144,1145,1146 hrsz. alatt felvett 12 kat. h. 155 □ öl ingatlanokat, továbbá az 1206,1207 hrsz. alatt felvett telekkönyvön kívüli utat a község munkás- és tisztviselőlakások építése céljából ingyen átengedi.

Bejelentette, hogy a Hazai Papírgyár Rt. megvette a vörösberényi telkes gazdák legeltetési társulatának 12 kat. h. legelőjét □ ölként 2 P vételáron.

Határozat: név szerinti szavazással 22 igen szavazattal a képviselőtestület jóváhagyta az ajándékozási szerződést. [22]

Ezzel vette kezdetét a tobruki lakótelep kialakulása. A lakások építése 1941-ben be is fejeződött. A lakások az ún. „amortizációs kölcsön” megújításával, az alkalmazottak tulajdonába kerültek.

A „Tobruk” névvel kapcsolatban két változat is közszájon forgott. Az egyik szerint azért hívják Tobruknek, mert az építkezés idején folytak az észak-afrikai harcok, és az akkori híradásokban sokat emlegetett líbiai város adta a nevét. Az észak-afrikai háború az angolszász és a német haderők között folyt. A német haderő főparancsnoka Rommell tábornok volt, aki kezdetben komoly hadi sikereket ért el Tobruk és Tripolisz térségében. Ez a névadási változat az 1970-es évek második felében politikai „bonyodalmat” okozott. A községi tanács felügyeleti szervei (Veszprém városi, megyei tanács) úgy fogták fel, hogy Rommell tábornok hadisikerei alapján történt a névadás, és a községi tanácsot arra sarkallták, hogy változtassa meg a településrész nevét. Ennek hatására vették fel a terület eredeti „Csebere” (egyres térképeken „Cseberi”) dűlőnevét. (Mint dr. Varjú Lajos elmondta: a „Tripolisz” vasúti megállóhely táblát is le kellett venniük.) A településrész nevét illetően máig sincs egyértelmű döntés: Tobruk is, Csebere is használatban van.

Más változat szerint a papírgyár akkori igazgatójának a gépkozsivezetője – aki idegenlégiósként megfordult az afrikai francia gyarmatokon is –, amikor az igazgatót kihozta a területre, körülnézve így kiáltott fel: „*Ez éppen úgy néz ki, mint Tobruk.*” Az építkezés alatt valahányszor kiment a területre, következetesen így mondta: „*Tobrukba megyek*”, és így ragadt rá ez a név. Ez utóbbi változatot leírta Kórusz János a Balatonfüzfői Hírlap 1992. júniusi számában

Új település születik

„Csebere vagy Tobruk” címmel, és tőle függetlenül – egy magánbeszélgetés során – megerősítette Halmos Emil is. Mindketten régi papírgyári alkalmazottak voltak és az elsők között telepedtek le ezen a lakótelepen. A településrész nevét illetően – számomra – ez a változat a hitelesebb.

A lakásokkal együtt épült egy két helyiségből álló munkásszálló is, amelynek az egyik helyiségét tanteremmé alakították át, és a '40-es évek közepétől a '60-as évek végéig folyt itt tanítás a helyben lakó, alsó tagozatos gyermekek számára, Schiszler Mártonné tanítónő vezetésével.

A Rákóczi és a Kinizsi utca sarkán vegyesboltot nyitott a Székesfehérvári Nagykereskedelmi Vállalat. Ez a bolt az új ABC megnyitásaig működött.

A 71-es főút mellett állt egy vörös homokkőből faragott feszület. Horváth József egykori vörösberényi plébános „*Vörösberény története*” c. monográfiájában írja: „*Ezt a cseberei keresztet Ehart Ferenc állíttatta 1866-ban*”. [23] Szokás volt ugyanis, hogy fogadalomból, vagy hálából egyes emberek vagy családok – általában a tehetősebbek – keresztet vagy egyéb vallásos témájú szobrot, emléket emel-

Az áthelyezett feszület (Kulich Gy. u.) (Fotó: Szőnyeg János)

tettek a saját birtokukon, vagy azon a helyen, ahol valamilyen rendkívüli esemény történt velük vagy hozzátartozóikkal. (Lásd ma az országúti balesetek emlékeit.) Később ezt a Horváth által említett keresztet felújíthatták, mert most az 1914-es évszám olvasható rajta. 2000-ben áthelyezték a leendő ökumenikus kápolna területére, és augusztus 19-én ökumenikus istentisztelet keretében szentelte és áldotta meg Szécsi Ferenc róm. kat. plébános, Steinbach József ref. lelkész, Pintér Mihály ev. esperes és Isó Dorottya ev. lelkész.

Kultúrház

1940-ben felépült a Polgári Kör Kultúrháza (a mai Közösségi Ház helyén, József A. u.). A műkedvelő színjátszók rendelkezésére színpad is állott és rendszeres mozi-filmvetítések voltak a nagyteremben. A kultúrház rendelkezett könyvtárszobával és még egy kisebb méretű teremmel, ahol kisebb létszámú rendezvényeket lehetett tartani.

Óvoda építése

1941-ben a Nitrokémia Ipartelepek Rt., a Salgó Rt., a Hazai Papírgyár Rt. és Vörösberény község összefogásával Balatonfüzfő üdülőtelepen napközi otthonos óvodát építettek, melyhez a telket a Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium a 172,718/941. VIII. 1. ü. ö. sz. levele alapján ingyen adományozta.

Jegyzőkönyvi részlet: *„Főjegyző előadja, hogy a képviselőtestület 1941. szept. 13-án tartott ülésén a 43. jk. 1941. sz. határozatában kimondta, hogy Balatonfüzfőn 40 000 P költséggel községi óvodát épít...”* (ismerteti a határozat szövegét).

„Ezen határozat szabályszerű közzététele után, jóváhagyás végett a törvényhatósághoz felterjesztve lett.

Időközben ismertté vált, hogy a Magyar Királyi Belügy Minisztérium (BM) a kilátásba helyezett építési segélyt nem folyósíthatja, mert az e célra rendelkezésére állott hitelt nemcsak a folyó, de a következő évre is a visszatért Erdély-részi óvodák felállítására már lekötötte.

Azonkívül a határozathoz csatolt költségvetésben az óvoda belső berendezése, valamint a kerítés építése nincs benne, márpedig e nélkül az óvoda működését meg nem kezdheti. Végül számolni kell az időközben engedélyezett anyagár- és munkabér-emelkedésekre is,

ennélfogva a fent említett határozat hatályon kívül helyezését és a megváltozott viszonyoknak megfelelő új határozat hozatalát javasolja.

Határozat

Név szerinti szavazással egyhangúlag visszavonták az előző határozatot, és a köv. határozatot fogadták el:

1. Képviselőtestület név szerinti szavazással egyhangúlag ki mondja, hogy Balatonfüzfőn az eredeti határozathoz csatolt érvek és költségvetés szerint községi óvodát épít.”

A határozat a továbbiakban az építési költségeknek a Nitrokémia Ipartelepek Rt., a Hazai Papírgyár Rt. és a község közötti megosztásáról rendelkezik. [24]

Az óvoda használatba vétele azonban évről évre tolódot. A Belügyminisztérium – a község többszöri kérése ellenére – nem biztosított képzett óvónőt. Mint később látni fogjuk, csak a háború után kezdhetette meg működését.

Virág Éva, Telek Imre és Zalavári György egybehangozóan, de egymástól függetlenül állították, hogy 1943–44-ben iskolai osztályokat helyeztek el az óvoda épületében, ők mindhárman oda jártak iskolába. Virág Éva szerint egy nagyon szép megjelenésű tanítónő, Körmendi Katalin ott is lakott a ma raktárnak használt helyiségben. Éva még azt is elmondta, hogy akkor ők a Kis utcában, az Árpád utcától a második házban laktak, amely teleknek a kerítése egy részen azonos volt az óvodáéval. A tanítónő félt egyedül ott éjszakaázni, ezért az édesapja a kerítésen nyitott egy átjárót, ahol ő es-ténként átment, és ott aludt a tanítónő szobájában. (Nem mintha védelmet nyújthatott volna, de nyilvánvalóan lélektani biztonságot adott a tanítónőnek az, hogy nincs egyedül.)

Berényi Sándor, aki 1929-ben italmérési engedélyt kért, a vendéglátás területén annyira sikeresen tevékenykedett, hogy 1940-ben új vendéglőt és szállodát tudott építeni.

Jegyzői kirendeltség

Balatonfüzfőn és Fűzfőgyártelepen a lakosság oly mértékben megnőtt (több mint 2000 lakos), hogy Vörösberény község előljá-rósága – a Nitrokémia Ipartelepek Rt. és a Balatonfüzfői Fürdő-egyesületnek a BM-hez felterjesztett kérelme alapján – 1943-ban elhatározta, hogy a közigazgatási ügyek helybeni intézésére Balatonfüzfőn jegyzői kirendeltséget szervez. [25] A jegyzői kiren-deltség részére az előljá-róság a Berényi Szállóban bérelt egy szobát,

Berényi vendéglő-szálloda (Balaton crt. - József A. u.)

a kirendeltség vezetésére pedig Ott István jegyzőt bízta meg, akinek vezetésével a kirendeltség 1946. július végéig működött. Tatay Sámuel vezetőjegyző ekkor ment nyugdíjba, Ott Istvánt pedig a vörösbereényi jegyzőség vezetésével bízták meg. Ezt követően a jegyzői kirendeltség működése négy éven át szünetelt. [26]

Háborús évek

A háborús években az Országos Légvédelmi Parancsnokság az ipartelep védelmére egy légvédelmi tüzérsztyált vezényelt Balatonfűzfőre. A tüzérsztyál parancsnoksága a Balaton Szállóban rendezkedett be. A Sirályban volt a központi gépkocsi telep, a pincéjében az üzemanyag raktár, a törzsalosztály konyhája az iskolában. A légvédelmi ütegeket a település körüli magaslatokon helyezték el. [27]

1944 végén és 1945 elején óriási páncélos erőket vontak össze a németek a Balaton keleti térségében (Margit vonal), bőven jutott ezekből Balatonfűzfőre is. Székesfehérvár és a Balaton közötti területen 1944 decembere és 1945 márciusa közti időszakban – változó sikerrel – több támadást intéztek a szovjet frontvonalak ellen, márciusban pedig már általános visszavonulásra kényszerültek. A fenti időszakban a Balaton keleti térsége is – beleértve Balatonfűzfőt is – a hadműveletek utánpótlási területéhez tartozott. Ennek következményeként – mint később látni fogjuk – az itt állomásozó

és átvonuló katonai egységek a lakosság teljes élelemkészletét felélték.

Balatonfüzfő a legkritikusabb napokat 1945. március 19-22 között élte át. Ez idő alatt több bombatámadás is érte a települést. Bombatalálatot kapott a postahivatal (Horváth István postamester lakása), Lontay Lajos háza, károkat szenvedett Viczena Lajosné, Klespitz Károly, Murányi Gergely, Habóczy Sándor és Marczona Béla lakása. [28] Az egymást követő katonai alakulatok beszállásolása következtében a lakások és középületek berendezéseiben is nagyon sok kár keletkezett.

Az előrenyomuló szovjet csapatok március 23-án, 13 órakor érték el Balatonfüzfőt, ezzel újabb fejezet kezdődött településünk életében is. A szovjet katonák – különösen ha itálhoz jutottak – itt sem voltak jobbak, mint másutt, a megszállt területeken. A lányoknak, fiatal asszonyoknak itt is bujkálniuk kellett. A litéri Bódi Magda esetéhez hasonlóan Füzfőn ugyan nem lehetett hallani, de orosz katona gyerekéről igen. Egyébként az ilyen eseteket nagyon együttérzően kezelte a környezet, ha lehetett, titokban is tartották.

Balatonfüzfő térségében a visszavonuló csapatok – a szovjet előrevonulás fékezésére – kisebb utóvéd-harcokat vívtak, de ezek is számos áldozatot követeltek. A vörösberényi jegyzőség „Kimutatás a temetőn kívül eltemetett hullák összegyűjtéséről” irata alapján, településünk területéről harminckilenc, zömében ismeretlen német, magyar és orosz katona holttestét gyűjtötték össze, és a vörösberényi temetőben helyezték el őket.

Az 1944. december 1. – 1945. március 30. közötti időszak harci eseményeit Veress D. Csaba részletesen feldolgozta „A balatoni csata” című könyvében.

A háború áldozatai

A háború Balatonfüzfő lakosságából is megkövetelte áldozatait. Az élve maradt katonák közül pedig legtöbben a szovjet hadifogolytáborokba kerültek, ahonnan – sajnos – nem mindenki térhetett haza. Nem volt elég a harcok során elesett honvédeink sokasága, a fogolytáborok is tovább gyarapították a háború áldozatainak számát.

Balatonfűzfő (gyárteleppel együtt) hősi halottai:

1. Vitéz Atádi Ferenc
2. Ádám Sámuel
3. Balassi József
4. Balogh Antal
5. Baranyi Róbert
6. Bognár Benjamin
7. Boros József
8. Csáki Ambrus
9. Csizmadia László
10. Farkas József
11. Farkas István
12. Farkas Miklós
13. Farsang János
14. Horváth Ferenc
15. Jávor Lajos
16. Kalmár Ferenc
17. Kontor Antal
18. Koppendorfer István
19. Kovács Ferenc
20. Lapos József
21. Murányi Károly
22. Nagy Károly
23. Purgel József
24. Szüts Zoltán
25. Tál Ferenc
26. Váróczy Kálmán
27. Váróczy Lajos

Újra indult az élet

Amint a körülmények kissé rendeződtek, a közigazgatás is folytatta munkáját. Vele párhuzamosan, az Ideiglenes Kormány rendeletei alapján más szervek is működésbe léptek. Ilyen volt a Földigénylő Bizottság és a Nemzeti Bizottság.

Május elején az iskolát is újraindították. Veszprém vármegye Tanfelügyelője az 584/1945 iktatószámú levelében minden település vezetését felhívta az iskolák újraindítására. Balatonfűzfőn azonban nem volt tanító, mert a pedagógusok a front közeledtére elmenekültek. Török Lajos – a fürdőtelepi lelkészség papja, későbbi

plébános – néhány asszony segítségével kimeszelte, a lehetőségeknek megfelelően rendbe tette az iskolát és elkezdett tanítani. Természetesen nemcsak hittant, hanem egyéb közismereti tárgyakat is, mindaddig, amíg Kovács Erzsébet tanítónőt ide nem helyezték.

Nemzeti Bizottság [29]

A Debrecenben megalakult Ideiglenes Kormány 1945 januárjában kiadott 15/1945. sz. ME rendelete írta elő az igazolóbizottságok felállítását. Feladatuk a rendeletben meghatározott személyeknek a háború alatti politikai magatartásának felülvizsgálata volt. Tagjait a koalíciós pártok és a szakszervezetek delegálták; egy jogi képesítésű személyt a főispán, vagy maga a Nemzeti Bizottság nevezett ki. Képviseltette magát bennük az érintett hivatal, ill. vállalat is. Az igazolóbizottságnak jogában állt fegyelmi intézkedéseket hozni, nyugdíjazást rendelhetett el, állásvesztést mondhatott ki, internálhatott, sőt bűncselekmény elkövetése esetében az illető ügyét áttehette a népügyészségre. Változó összetételben és hatáskörrel 1948 végéig működtek, tevékenységük érdemi része azonban 1945–46-ra esett.

Balatonfüzfőn a Nemzeti Bizottság már 1945 áprilisában működött. A közéletben, de az államosított vállalatoknál is – meghatározott munkakörökben – csak olyan személyek vállalhattak munkát, akiket a Nemzeti Bizottság igazolt. Az igazoltatás alatt álló személyről az alábbi felhívást tették közzé:

„Felhívás!

XY balatonfüzfői (vagy z-i) lakos igazoltatását kéri.

A nemzeti bizottság felkéri mindazokat a személyeket, kik a fent nevezettre olyan adatokat tudnak, melyek sértették a magyar nép érdekeit, vagy jelenleg is sértik (szélsőjobboldali magatartás, németbarátság, nyilaskeresztes párttagság stb.), azt a nemzeti bizottságnak bejelenteni szíveskedjenek.”

Előfordult, hogy más településen lakóról is kértek igazolást, aki a háborús években Balatonfüzfőn tartózkodott.

Az igazoltatásokon kívül más jellegű iratok is találhatóak. Igazolásokot adtak ki, hogy pl. x, y, z ismertető jelekkel rendelkező ló kinek a tulajdona. Engedélyezték lovas kocsival vidékre való közlekedést, például:

„30/1945. Engedély, egyben igazolás, hogy Blaha Ottó balatonfüzfői lakos, saját lovaival és kocsijával, Markel Sándor építész ve-

zető kíséretében 1 db motort, szivattyúval és tömlőkkel felszerelve Budapestre javításra felszállíthasson és onnan azt vissza is hozhatja.”

Foglalkoztak közellátási kérdésekkel is, ezzel kapcsolatban helyben is intézkedtek: 35/1945 iktatószámú levelében a Nemzeti Bizottság arról értesíti az előljárást, hogy Balatonfüzfőn a megmunkálatlan területeket kiadták művelésre, hogy ezzel is könnyítsék a közellátást. (Ezek a területek a villák kertjeiben voltak.) A villatulajdonosok időközben kezdtek megérkezni és a fenti intézkedés miatt összetűzések keletkeztek. A Nemzeti Bizottság határozata szerint a kertet megművelők az általuk termelt termény felett szabadon rendelkezhetnek, de a gyümölcsöt meg kellett felezniük a tulajdonossal. *„Ha a tulajdonos nem tart rá igényt, akkor a községnek kell beszolgáltatni.”* (A nyaralótulajdonosok és a Nemzeti Bizottság között több levélváltás is található a Nemzeti Bizottság irataiban a fenti intézkedéssel kapcsolatban.)

A feljegyzés arról is szól, hogy a kertek megmunkálása milyen nehéz, mert az átvonuló csapatok járműveikkel kőkeményre taposták.

Az első bizottság személyi összetétele az 1945. május 28-i jegyzőkönyv alapján a következő volt: Galkó Ferenc, Simon József, Kisbéri Nándor, Boros Ferenc, Murányi Gergely, Berényi Sándor, Aczél Rezső, Jenei István, Zoltay Ferenc, v. Vigl György, Kovács János. Ekkor az NB elnöke Szilágyi József volt, aki hamarosan lemondott, helyette Kisbéri Nándort választották, aki a MKP delegáltja volt.

A bizottságot néhány hónap múlva újrászervezték, mert az MKP helyi szervezete szerint tagjainak kiválasztása nem felelt meg a törvényes előírásoknak. Ezért júliusban már: Kisbéri Nándor, Marcsona Béla, Simon János, Berényi Sándor, Murányi Gergely, Heteyi István, Gáspár László, Sörös Kálmán, Alpár Lajos, Mislyei Sándor, Lévai András, Bagócsi József, Vargha György, Zoltay Ferenc személyi összetételű bizottság dolgozott. Az elnöke továbbra is Kisbéri Nándor maradt.

Feltehető, hogy nem volt pontosan körülhatárolva a nemzeti bizottságok hatásköre, mert mint fentebb is láttuk, több olyan feladatot is magukra vállaltak, melyek igazából közigazgatási feladatok voltak. Irataikat áttekintve azt mondhatom, hogy az akkori viszonyok közötti életszűlte problémákon gyakorlati megoldásokkal igyekeztek segíteni. Lássunk ezekre is néhány példát.

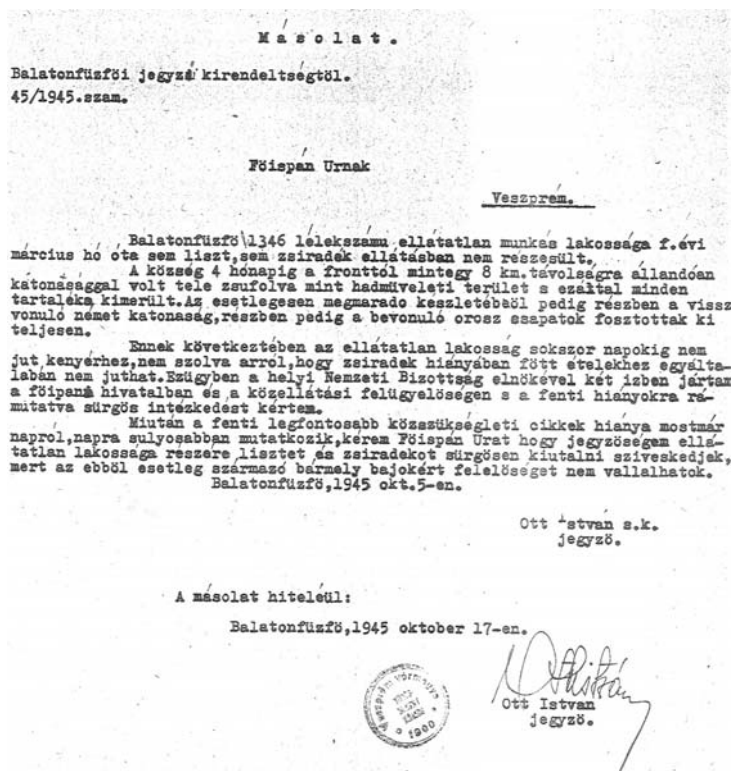
Az 1945. július 4-i jegyzőkönyvből:

Új település születik

Közbiztonsági kérdések. „Alpár Lajos felveti a kérdést, hogy mit lehetne tenni a mostanában újra feléledt zavaros közbiztonsági állapotok megjavítása érdekében.

Simon József rendőrparancsnok elmondja, hogy ebben az ügyben többször eljárta a veszprémi járási parancsnokságon is, de megnyugtató intézkedést sehol sem lehet kapni. (...) Ő itt, Balatonfüzfőn, a saját felelősségére szesztilalmat rendelt el, mert tudomására jutott, hogy egyesek iparigazolvány nélkül, nagyobb mennyiségű szeszest italt szereztek, és azt árusították. Ez által sok orosz berúgott és a környéket a legnehezebb helyzetbe hozták.”

Továbbra is a legnagyobb gond volt ebben az időszakban a közellátás. Ebben a kérdésben a jegyzői kirendeltség is elkövetett minden lehetséges intézkedést.

A jegyző levele a főispánhoz

Új település születik

A Nemzeti Bizottság – mint korábban is – ugyancsak szívügyének tekintette a lakosság ellátását, ezért 1945 októberében is panasszal fordult a közigazgatást képviselő jegyzői kirendeltséghez. A kirendeltség válaszlevele:

Balatonfüzfői jegyzői kirendeltségtől.
76/1945 szám.

Nemzeti Bizottságok

Balatonfüzfő.

F.ho 15-en kelt 230/1945 számú megkeresésre tisztelettel értesitem, hogy Balatonfüzfő ellátatlan lakossága részére való liszt és zsir kiutalás vegett egy ízben magam, egy ízben pedig a Nemzeti Bizottság elnökevel jártam el a főispáni hivatalban és a közellátási felügyelőségen. Miután a főispán urat egy ízben sem találtam otthon az ott talált tisztviselők pedig kerelmemre megnyugtató választ nem adtak f.ho 5-en a csatolt masolat szerinti előterjesztést tettem, melyre választ a mai napig nem kaptam.

A járási főjegyző úrnál f.ho 11-en megtartott jegyzői értekezleten valamennyian rámutattunk a közellátási súlyos nehézségekre és annak esetleges súlyos következményeire. Ezalkalommal a járási főjegyző úr közölte velem hogy közsegünk /Vörösberegy és Balatonfüzfő/ ellátatlan lakosai részére 33 q buza, 32 q rozs és 15 q arpa lett kiutalva, melyről szóló hivatalos kiutalást par nap múlva megkapjuk, amint a vámörülé malmok készlet jelentései beérkeznek.

A kiutalás 33 q búzáról tegnap megerkezett mely szerint a Fridle maolmban Solyban az atvehető. Még a tegnapi nap folyamán személyesen voltam Solyban a jelzett maolmban ahol a kiutalt buza 23-an a delutani orakban fel le örülve s az abból nyert 2970 kg. lisztet és 330 kg korpát meg az nap el is szal litjuk s a lehető legsürgösebben az ellátatlan lakosság részére kifogjuk osztani.

Ezen kiutalásból természetesen nem részesülnek a gyarak alkalmaszottjai, mert azok részére külön 3 vagon kenyérgabona lett kiutalva, így tehát őket és családtagjaikat a gyarak kötelessége lesz ellátni.

A még ki nem utalt 32 q rozs és 15 q arpa a járási főjegyző értesítése szerint par nap múlva kiutalásra kerül. Amint az erről szóló értesítést megkapom annak megöröltetéséről és kiosztásáról a legsürgösebben gondoskodunk. A zsirellátásra vonatkozólag esideig konkrét eredményeket sajón nem sikerült elérni.

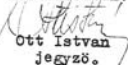
A sertés vagasokról a 106.700/1945.K.M.számú rendelet tartalmaz megfelelő intézkedéseket. E szerint sertést vagni csak a közseg előljárasaga által kiállított engedéllyel szabad. Ezen rendelet előírja a köz és magan fogyasztásra levagott sertések után beszoigálatandó zsir mennyisegét. Kimondja e rendelet 13.§-a egyszeremind azt is, hogy a köz és magan fogyasztásra levagott sertések után beszoigálatott zsirt a zsirgyűjtők kötelesek a kijelölt egyenlősítő üzemeknek a hatóság által megállapított aron átadni s azt csak a közellátási miniszter rendelkezési szerint szabad felhasználni, tehát azt a helybeli ellátatlanok részére kiosztani nem szabad.

A sertés állomány összehirasa a közeljövöben megtörténik.

A közsegi előljárasag az ellátatlan lakossáiról való gondoskodás mint feofontosabb teendőjét allandoan szem előtt tartja s mindent elkövet az e bül származó nehézségek leküzdesere sajnos azonban ez nemcsak a hely hatóságok nak, hanem az egész orszagnak legnagyobb problémája. Ezert köszönettel vessz, ha a Nemzeti Bizottsag ebbe a fontos ügybe a maga részéről is bekapcsolodik és az általa elerendő eredményekert az ellátatlan lakosság nevében minénkor a legnagyobb előismeressel adozik.

Balatonfüzfő, 1945 október 17-en.

Tisztelettel;

Ott István
jegyző.

Válaszlevél a Nemzeti Bizottságnak

A fentiek igazolására még néhány levelet csatolok:

Új település születik

Balatonfüzfő Nemzeti Bizottsága.

101/1945.

Murányi József Urnak

Balatonfüzfő.

Értesítjük, hogy a Nemzeti Bizottság 1945. augusztus 14-én hozott határozata alapján Önnek a pékműhely üzembe helyezését, dacára annak, hogy az iparengedély még nincsen a kezében, engedélyezi.

Ezen határozatot a Nemzeti Bizottság azért hozta, mert Balatonfüzfőn működő Viczena féle pékműhely a sütést nem győzi.

Kötelezi azonban, hogy pékműhelyének üzembe helyezését Vörösbéreny község elöljáróságánál az üzembe helyezéssel egyidejűleg azonnal jelentse be ezen értesítés alapján.

Rendelkezésére bocsájtott iratok alapján pedig járjon el a veszprémi Iparhatóságnál, hogy a felszabadulási okirattal és iparengedéllyel minél hamarabb rendelkezzen.

Balatonfüzfő, 1945. augusztus 1.

nemzeti bizottság elnöke.

102/1945.

Veszprém és Vidéke Ipartestület

Veszprém.

Tisztelettel értesítjük, hogy Murányi József balatonfüzfői lakás pékműhelyben eltöltött ténnonidejét a Nemzeti Bizottság 1941. október 28. l. - től 1943. október 28. l. - ig igazolta.

Ezen igazolással kapcsolatban kérjük az Ipartestületet, hogy Murányi József felszabadítását a legrövidebb időn belül szíveskedjen eszközölni s odahatni, hogy iparengedélyét rövidessen megkap hassa.

Fenti kérelmünk mielőbbi elintézését kérjük azért, mert Murányi Józsefet a mai nappal utasítottuk, hogy a műhelyét helyezze üzembe, tekintettel arra, hogy a jelenleg Balatonfüzfőn működő Viczena féle pékműhely egyedül a lakosság igényeinek nem tud megfelelni, illetve a sütést nem győzi.

Balatonfüzfő, 1945. augusztus 1.

Tisztelettel:

nemzeti bizottság elnöke.

A bemutatott iratok a Veszprém megyei Levéltár „Nemzeti Bizottság iratai” között található.

Más alkalommal a Nemzeti Bizottság tájékoztatja az alispánt, hogy Balatonfűzfő körzeti orvos tekintetében Balatonalmádihoz tartozik. A távolság miatt azonban sok az ellátási probléma. A gyártelepi orvos magánrendelésen látja el a balatonfűzfői betegeket. Kéri a Nemzeti Bizottság, hogy dr. Péller Ágoston fűzfőgyártelepi orvost bízzák meg Balatonfűzfőn a körzeti orvosi teendőkkel.

Tanítónők ellátásának gondja:

202/1945. sz. „Tanfelügyelő úrnak Veszprém

A balatonfűzfői állami tanítónők élelmezésük biztosítása végett a tanköteles gyerekek szülőihez fordultak önkényesen, és megkövetelték tőlük, hogy részükre díjtalan étkezést adjanak, melyet napon-ta más-más szülő, vagy annak iskolaköteles gyermeke lakásukra szállítson.”

A továbbiakban a levél kifogásolja ezt a módszert, de a tanítónők melegségére felhossa, hogy például a szeptember havi illetményüket még október 2-án sem kapták meg, és ezért folyamodtak ilyen módszerhez.

Dátum: Balatonfűzfő, 1945. október 2. Kisbéri Nándor a NB elnöke

Az 1945. november 15-i ülés jegyzőkönyvéből:

„5. pont Kenedly Ferenc volt tanító 70 q kukoricáját – ami a padlásán volt – követeli. A bizottság megállapította, hogy Kenedly elmenekült Németországba, az itthagyt terményéről ezáltal lemondott. A bizottság mindössze 10 q kukoricát talált a padlásán, azt pedig szétosztotta a közért dolgozó fuvarosok között. Kenedlynak a Nemzeti Bizottsággal szemben nincs igényjogosultsága.”

6. pont. Elnök szerint a tanítói létszám olyan magas, hogy bizonyára csökkentésre kerül sor. Ugyanakkor „magasztalja” (sic!) Kovács Erzsébet tanítónő munkáját, aki „a kezdet kezdetén megállta a helyét”. A NB köszönetet mond Kovács Erzsébetnek.

7. pont „Elnök bejelenti, hogy Henrik István, helybeli rendőrőrsparancsnok jelenlétében egy litéri rendőr megpofozta Nagy Mihály helybeli lakost. Sem a múltban, de különösen most nem engedhető meg, hogy a demokratikus rendőrség pofozkodjon. A NB ezért a rendőrőrs parancsnokát felelősségre vonta.”

A Nemzeti Bizottság sok esetben a közigazgatás feladatait is magára vállalta.

Az 1945. november 24-i jegyzőkönyvből:

A Veszprém Vármegyei Nemzeti Bizottság átirata szerint a jelenlegi NB-t fel kell oszlatni, és Balatonfűzfőn is, Fűzfőgyártelepen is külön NB-nek kell működnie.

„Elnök megköszöni a NB tagjainak önzetlen munkáját, és további működésükre kéri Isten áldását.”

Az új NB tagjai: elnök: Pintér András (MKP), tagok: Kiss János (MKP), Marczona Béla (MKP), Simon József (SzDP), Kevei Sándor (SzDP), Mészáros László (SzDP), Murányi Gergely (FKGP), Sörös Kálmán (FKGP), Gáspár László (FKGP), Purger János (FKGP)

A személyi igazolások statisztikája: 1945-ben: 55, 1946-ban: 61, 1947-ben 38, 1948-ban: 33 főt igazoltak.

Az igazolási iratokat áttekintve azt lehet megállapítani, hogy a bizottság nagyon humánusan kezelte az igazoltatások kérdését. Erre a sok közül csak egy példa:

Az 1946. szeptember 14-ei jegyzőkönyvből:

„Pados József, bár a nyilaskeresztes párt tagja volt (1945. márc. 1-től), de demokratikus gondolkozású, mindig a dolgozó emberek érdekeit képviselte, a Nemzeti Bizottság alkalmasnak tartja a mai közéletben való elhelyezkedésre. (Pintér András elnök)”

A négyéves iratanyagban 187 fő igazolásáról találtam dokumentumot. Közülük csak Frühwirth Mátyás igazolása körül alakult ki vita a bizottságban. Ez is csak azért, mert Frühwirth Mátyás – a kereszténydemokrata párt országgyűlési képviselőjeként – 1932-ben megjelent írásában nem a legkedvezőbb módon nyilatkozott az akkori szociáldemokratákról. A négy kisgazdapárti delegált a vitában nem tudta érveit elfogadtatni, ezért elhagyták a bizottság ülését.

Nem tudom szó nélkül hagyni azt a tény, hogy Kisbéri Nándor elnöksége alatt az iratkezelés pontos, hiánytalan volt. Sajnos, ez már nem volt jellemző utódjára. Ezért az igazolások fenti statisztikáját nem merem teljesnek állítani, csak a Megyei Levéltárban meglévő iratanyag vonatkozásában igaz. Ennek ellenére csak elismerést érdemel a balatonfüzfői Nemzeti Bizottság – személyi összetételétől függetlenül –, mert a háború utáni években, minden felmerült gondot igyekezett – a lakosság érdekében – gyakorlati megoldásokkal segíteni.

Földigénylő Bizottság

A balatonfüzfői településrészen már 1945 nyarán megalakult a Földigénylő Bizottság, melynek tagja volt (Horváth István feljegyzése szerint) Török Lajos plébános és Pintér András a MKP tagja, de a Nemzeti Bizottság irataiból Frühwirth Mátyás tagságára is lehet

következtetni. A teljes névsor nem ismeretes. A „Szabad Szó” 1945. augusztus 19-i száma: „*Munkásparcellák a Balaton partján*” c. cikkében a következők olvashatók: „*Sajátosan helyi jellegűnek mondható, ahogy a magyar tengerparton osztották szét a földet, ill. a házhelyeket. Környékbeli földmunkásokat és a közeli Fűzfő-gyártelep munkásait hozta közelebb a reform a vízparthoz. A fürdő part-sávja, valljuk meg, eddig el volt zárva előlük. A fűzfői földigénylő bizottság most elhatározta, hogy munkásai és földmunkások részére telket juttat, közvetlenül a Balaton mentén s az ott húzódó domboldalón.*” Ez a telekosztás elsősorban a Jókai – akkor Forster Gyula – utca Balaton felőli oldalát, továbbá a Felső-villasor feljárójától délre, a 71-es út menti területet érintette. A telekosztás után azonban hosszabb „kényszerpihenő” következett, hiszen még a háborús károk helyreállítására sem volt elég építőanyag, nemhogy új családi házak építésére. Akik mégis hozzáfogtak, bontott téglából, vályogból, vagy a kettő kombinációjával húzták fel egy-, maximum kétszoba-konyhás házacskájukat, de a legtöbben csak egy szobakonyhát tudtak építeni.

Ismét egy részlet a fenti cikkből: „*A földigénylő bizottság kijelölte a telkeket, és reméli, hogy a házhelyhez jutottaknak nemcsak viskója lesz. De ha viskója lesz, talán az sem csorbít a Balaton fenséges nyugalmán, amellyel, úgy látszik, néhány, kukorékolást kerülő, de tyúkhúsevő úr visszaél.*” (A fáma szerint az üdülőtelep területén tilos volt baromfit tartani, nehogy a kakasok hajnali kukorékolása zavarja a nyaralótulajdonosok nyugalalmát.)

A vörösberényi képviselőtestület is többször foglalkozott a balatonfűzfői jutányos telekosztásokkal. Előfordult, hogy vissza is kellett venni a kiutalt telket, mert a kedvezményezett még azt a csekély összeget (3-4 Ft/□ öl) sem tudta kifizetni. A telkek árát – természetesen – a forint megjelenése után állapították meg. Akkor pedig a gyári munkások fizetése 400-500,- Ft/hó körül mozgott, de voltak olyan munkakörök, ahol csak 350-400 Ft-ot kaptak havonta. A telkek (500-600 □ öl térmértékűek) ára pedig 1500-2400 Ft volt. Ezt az összeget nem tudta mindenki összegyűjtögetni.

1945 augusztusában a Veszprém-vármegyei Földbirtokrendező Tanács 144/1945. sz. határozatával felfüggesztette a Balatonfűzfői Földigénylő Bizottságot, utasította a Nemzeti Bizottságot új Földigénylő Bizottság létrehozására. Az új bizottságban Török Lajos és Frűhwirth Máttyás már nem vett részt. Addigra azonban a „munka dandárját” már elvégezték.

A községi közgyűlés képviselőtestületének újjászervezése

A háború után az első községi képviselőtestületi közgyűlésre 1945. június 24-én került sor. Ekkorra már megalakultak a demokratikus pártok és az 1030/1945. sz. ME rendelet alapján a képviselőtestületet újjá kellett szervezni. A Nemzeti Bizottság – a rendelet értelmében – megállapította a pártok által beküldendő tagok számarányát, mely szerint a Magyar Kommunista Párt (MKP) 8 rendes és 2 póttagot, a Nemzeti Parasztpárt (NPP) 6 rendes és 1 póttagot, a Szociáldemokrata Párt (SzDP) 5 rendes és 1 póttagot, a Független Kisgazda és Földmunkás Párt (FKGP) 1 rendes és 1 póttagot küldhetett a képviselőtestületbe.

Ugyanezen közgyűlésen megválasztott igazolóbizottság a képviselőtestület tagjait igazolta:

„Az Igazoló Bizottság a képviselőtestület tagjairól megállapította, hogy a delegált képviselőtestületi tagok közül egy sincs, aki a nyilaskeresztes pártnak, Volksbundnak tagja lett volna, vagy német érzelmű, ellenben az összes tag a demokratikus kormányforma elveinek megfelelő magyar állampolgár.” [30]

Ezután nem volt akadály, hogy az új összetételű képviselőtestület munkához lásson. A szeptemberi képviselőtestületi ülésen Ott István községi jegyzőt – a következő év augusztusáig – a balatonfüzői kirendeltség önálló hatáskörű községi jegyzőjévé választotta meg a képviselőtestület. [31]

Inflációs évek

Az élet – nagyon lassan – kezdett volna helyreállni, de ezt a folyamatot is nehezítette 1945–46-ban bekövetkezett hatalmas mértékű infláció. A korábban csak a csillagászatból ismert számok megjelentek a pénzforgalomban, s így a mindennapokban. Az infláció kapcsán több rekord dőlt meg. A pengő 1946 elejétől soha nem látott ütemben és mértékben értéktelenedett el. 1946 nyarán 50 milliárd pengővel volt egyenértékű az egy évvel korábbi 1 pengő vásárlóértéke, s megjelent a világtörténelem legnagyobb címletű bankjegye, az egymilliárd-billió pengő. A kereskedelem és a pénzforgalom összeomlott, árut csak áruért lehetett cserélni.

Ebben az időszakban a Nitrokémia is közszükségleti árukat gyártott (rézgálic, ablakgitt, cipőpaszta...), aminek fejében élelmi-szert cserélt, hogy alkalmazottait el tudja látni.

Új település születik

A pénzjegynyomda nem győzte nyomni az új meg új pénzeket, végül különböző bélyegekkal látták el őket, de azok értéke sem tartott sokáig.

Egy, az akkor használt bankjegyek közül:

Inflációs pengő

Új fizetőeszköz: a forint

Az új fizetőeszköz, a forint 1946. augusztus 1-jén jelent meg. Egy új forint négyszázezer-kvadrillió pengővel volt egyenértékű (a négyszázezer-kvadrillió leírva 29 nulla a 4-est követően). A régi pengő forintra váltása gyakorlatilag nem volt lehetséges. Az értéktelen né vált pengő-bankjegyek az utcseprők lapátjára kerültek, otthon

1 forint (Al, átm. 23,7 mm, 1,5 g.)
Előlap: MAGYAR ÁLLAMI VÁLTÓPÉNZ / 1946
Hátlap: 1 / FORINT
Forgalomban volt: 1946-1951
Iván István műve

Új fizetőeszköz: a forint

a gyerekek játszottak vele vagy gyűjtőpapírnak használták. Miután az új forint bevezetésének megfelelő árufedezete volt, sikerült helyreállítani a pénzforgalmat és a kereskedelmet, lassan kilábalt az ország a soha nem látott mértékű inflációból. [32]

Normalizálódik az élet

Az élet folytatásának alapvető feltétele volt a háborús károk helyreállítása. Balatonfüzfőn – mint a „Háborús évek” című fejezetben a 82. oldalon olvasható – viszonylag kevés épület szenvedett kárt. A magánépületeket tulajdonosaik a körülményeknek megfelelően igyekeztek rendbe hozni. A lényeg az volt, hogy tető legyen a fejük fölött, ezen belül legyen legalább egy olyan helyiség, melyet télen fűteni lehet. A középületek rendbetételéhez, berendezéseik pótlásához már a község segítségére is szükség volt amellet, hogy a lakosság közmunkával is elvégezte mindazt, amire lehetősége volt. A községi képviselőtestület kormánytámogatás révén rendelkezett bizonyos összegű újjáépítési kerettel, amelyből a jogos igényeket támogatni tudta.

1947 májusában a római katolikus egyházközség is segélyért folyamodott a templomot ért károk helyreállításához.

„Képviselőtestület a balatonfüzfői r. kat. egyházközség kérelmét tárgyalás alá véve, jelenlevő tagjainak név szerinti, egyhangú szavazatával kimondja, hogy az 1861. évi LIII. t.c. alapján méltányosságból és a lakosság számarányának megfelelően a balatonfüzfői r. kat. egyházközség részére a templomának helyreállítására és felszerelésének pótlására 7 500 Ft-ot állapít meg.” [33]

1947 nyarán a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Hegyeshalmi Jánost helyezte Balatonfüzfőre iskolaigazgatónak, azzal a feladattal, hogy szervezze meg a nyolcosztályos általános iskola osztott oktatási rendszerét. Az akkori viszonyokat ismerők tudják, hogy Hegyeshalmi Jánosra nem csekély feladat várt. Az iskola két tanteremből állt, ahol legfeljebb az alsó és felső tagozat külön tanítását lehetett biztosítani. A délelőtt-délutáni tanítási rendszer sem adott megoldást, két-két osztályt így is össze kellett vonni. Miután lezajlott a balatonfüzfői üdülőtelepen a nyaralóépületek államosítása, az államosított házak kezelését a törvény a helyi közigazgatásra ruházta. Az igazgató az államosított épületekből igényelt helyiségeket egy-egy osztály számára. Így – ugyan szétszórta – minden osztály külön tantermet foglalhatott el: két tanterem az iskola épületé-

ben, egy terem a Sirályban, kettő terem a Balaton Szállóban, kettő az iskolával szembeni Ébinger-villában, és végül még egy terem a Bartók utcai Tholt-villában. Az osztott iskolai oktatás fizikailag ezzel ugyan megvalósult, de szegény pedagógusok az osztályok távol-sága miatt mindig versenyt futhattak az idővel.

A néhány éve épült óvoda épülete ugyan nem károsult, de a megszálló szovjet egység katonái istállónak használták. Az ablakok között kampók voltak a falba erősítve, ahhoz kötötték a lovakat. Mészáros Györgyné – aki a háború után sok évig dajka volt az óvodában – szokta mesélni, hogy évekig nem tudta úgy felmosni a padlót, hogy a lótrágya szagát ne érezte volna. Berendezése viszont teljesen hiányzott, erről már a községi költségvetésből kellett gondoskodni. Az óvoda asztalait, fektető ágycsúszókat a vörösberényi Pásztai asztalos, a székeket pedig Lapos Gyula cége gyártotta. Az óvoda 1947 szeptemberében kezdte meg munkáját, személyzete 3 főből állt. Óvónő: Hegyeshalminé Koppel Erzsébet, dajka: Mészáros Györgyné, főzőnő: Zalavári Zoltánné. [34]

1948-ban elindult egy lakossági kezdeményezés Papkeszi egyes lakott helyeinek Balatonfüzfőhöz való csatolása érdekében. Rózsa Károlyné és 54 társa – „Dühöngő, Alsó-Máma és Istvánffy-telep” Papkeszi külterületi lakott helyek lakosai – kéréssel fordult a vörösberényi elöljárósághoz, hogy a lakott területeiket csatolják át Balatonfüzfőhöz. A képviselőtestület egyetértett a kéréssel, és utasította az elöljáróságot, hogy a kérelmet terjessze fel Veszprém vármegye alispánjához. [35]

Az átcsatolásról a későbbi jegyzőkönyvekben nem találok. Nagyon valószínű, hogy csak Balatonfüzfő önálló településsé nyilvánításakor, 1958-ban következett be.

A füzfői jegyzői kirendeltséget 1950-ben újraindították, és egyre nagyobb szerepet töltött be a helyi lakosság életében. Az elöljáróság célszerűnek találta, hogy vásároljon egy házat, ahol a jegyzői kirendeltség irodája és a jegyző lakása is elfér. A döntést követően hamar adódott a lehetőség is: Horváth Emma, budapesti (IX. Szent Imre herceg u. 58.) lakos, Balatonfüzfőn a Kolozsvár u.-i (ma Bartók B. u. 18.) 3 szobából és megfelelő mellékhelyiségekből álló házingatlanát anyagi nehézségei miatt eladásra hirdette. Szakértő értékbecslő az ingatlant 55 741 Ft-ra értékelte, a tulajdonos viszont 55 ezer Ft-ot kért. Így az adás-vétel hamarosan megtörtént. [36] 1950-ben, az épület felújítása után Somodari József jegyző töltötte be a kirendeltség-vezetői állást. [37]

Elkezdődtek az utcák átnevezései is: a Forster Gyula utca nevét Kossuth Lajos utcára (ma Jókai Mór utca), a vasútállomás előtti közteret (gróf Klebelsberg Kunó tér) Szabadság térre keresztelték. [38]

Érdekes módon a többi utcanév „átkeresztelésének” nem találtam nyomát sem a közgyűlési, sem a tanácsi jegyzőkönyvekben. Csak úgy megjelentek, minden előzetes, írásban is rögzített határozathozatal nélkül. A Balatoni körútból Sztálin utca, a Kolozsvár utcából Bartók Béla utca, a Kassa utcából (mai Kis utca) Zalka Máté utca, a Pozsony utcából József Attila utca lett.

A fűzfői demokratikus szervezetek – a közellátás javítása érdekében – többször szorgalmazták egy piactér kijelölését, ahol heti egy alkalommal a helyi és környékbeli termelők friss piaci áruval láthatnák el a lakosságot. 1949-ben ki is jelölik a területet és meghatározták a piacnapot: a Kolozsvár és Kossuth utcák találkozásánál lévő köztéren szombatonként heti piac legyen. [39]

A helykiválasztás alkalmasnak, központinak látszott, de a későbbi, a mezőgazdasági lakosságot sújtó beszolgáltatások gátat vetettek a piaci árusításnak, így a kijelölt hely nem vált piacterré.

Az '50-es évek elején – a hidegháborús időszakban –, amikor Magyarország volt a „béketábor bástyája” (Rákosi Mátyás: „*Magyarország nem rés, hanem bástya a békéért folyó harcban.*”), ismét volt katonai jelenlét Balatonfűzfőn. A légvédelmi parancsnokság a Mámai-hegyre telepített egy légvédelmi üteget. A Balaton körút 137-143. számú házak voltak a tisztek lakásai, a legénységet pedig az üteg közelében épített barakkban helyezték el. 1956. október 31-én visszavonták az üteget a Veszprém-közei laktanyába. A tisztek lakásait, mint állami tulajdont, a helyi közigazgatás kezelésére bízták, amely munkáscsaládokat helyezett el benne, illetve szolgálati lakásnak alkalmazta.

1950-ben Magyarországon is bevezették a *tanácsi közigazgatási rendszert*. Vörösberényben október 28-án volt a községi tanács alakuló ülése. A népképviselőket a nagyszámú tanácstagság (71 rendes tag és 29 póttag) jelenítette meg. A tanácsstagok azon túl, hogy a tanács teljes munkájában részt vettek, a saját választókerületük képviselői voltak. A választókerületeket szűk területre szabták, sokszor egy-egy utca választott magának tanácstagot.

A tanácsi közigazgatás első négy évében Balatonfűzfő gyakorlatilag nem fejlődött. Ez a tény abban is tetten érhető, hogy a fűzfői tanácsstagok nem vettek részt a tanácsüléseken, mert „*Vörösberény Községi Tanácsa nem képviseli kellően érdekeiket és problémáikat.*” [40]

A balatonfűzfői tanácsi (volt jegyzői) kirendeltségen is váltották egymást a kirendeltség-vezetők. Somodari Józsefnek a kirendeltség vezetéséből való távozásának időpontját, okát ugyancsak nem lehetett kideríteni. 1953-ban a végrehajtó bizottság kirendeltségi bizottságot szervezett a balatonfűzfői kirendeltség átszervezésére. Ennek javaslata alapján az addigi tanácsi kirendeltséget végrehajtó bizottsági kirendeltséggé szervezték át: „*Vörösberény tanácsulése 44 szavazattal, 1 ellenszavazattal a balatonfűzfői igazgatási kirendeltség végrehajtó bizottsági kirendeltséggé való átszervezését elfogadja. A vb kirendeltség létszámát 1 kirendeltség-vezető, 1 adminisztrátor, 1 hivatalsegéd munkakörrel állapítja meg.*” [41]

A tanácsi jegyzőkönyvek az adminisztrátort és a hivatalsegédet ugyan nem nevezik meg, de ez utóbbira Hegyesi Károlyra nagyon jól emlékszem. Feladatai között a tanács lakossági közleményeinek dobolás útján való kihirdetése is szerepelt. Ma is „látom”, ahogy a nyakába akasztott dobbal, kerékpárját tolvaj járta a települést, és a megfelelő helyen megverte a dobot és felolvasta a hirdetni valót.

Az átszervezés természetesen nagyobb hatáskört jelentett a kirendeltségnek. A vb-kirendeltség vezetője Németh László volt, aki egyben vb-elnökhelyettes is volt. 1954 májusában Horváth Istvánné megbízott kirendeltség-vezetőként szerepel. [42] Az 1954-es választáson azonban őt Balatonfűzfőn nem választották meg tanácsagnak, ezért megbízásáról lemondott. Őt Holló Lajosné követte, aki később a község önálló tanácsának volt az első vb-titkára.

Az önálló községgé válás folyamata

Ez idő tájt a balatonfűzfői tanácstagok részéről egyre többször elhangzott **Balatonfűzfő különválásának ügye**. [43]

Az 1954-es tanácsválasztást követően a vörösberényi községi tanácstestületben már a fűzfői tanácstagok voltak többségben és egyre határozottabban képviselték a különválás gondolatát. Természetesen elhangzottak ellenvélemények is, például nem engedhetik, hogy a vörösberényi gazdák birtoka más község határába kerüljön, vagy: csak a lakott területek váljanak el, de a termőterületek maradjanak Vörösberény birtokában.

Időközben a Hazafias Népfront szervezésében mind Balatonfűzfőn, mind Fűzfőgyártelepen lakossági fórumokat rendeztek, melyeken a lakosság is kinyilvánította különválási szándékát. Ennek hatására a vb- és a tanácsülés is kinyilvánította, hogy „*a falugyűlés*

akarata „közakaratnak” tekinthető. (...) Javaslatot kell tenni az új község határaitra.”

A tanácsülés határozatában „27 igen szavazattal 15 ellenében javasolja Balatonfüzfőnek önálló községgé történő szervezését. Határvonalként a következő hr. számok alatt felvett területeket javasolja megállapítani: 2572/8, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 25888/1, 2588/2, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 1204. Ezen birtoktestek lennének a javasolt határ hrsz.-ai Vörösberényhez viszonyítva.

A tanács kötelezi a vb-t az 1-118/1945. sz. ME utasítás 5. §-ában meghatározott mellékletek megszerkesztésére, valamint arra, hogy a Hazafias Népfrontot esetenként tájékoztassák az ügy állásáról.” [44]

Ezzel elindult az a folyamat, amely csak 1958. január 1-jére érett be. Nagyjából egy fél év múlva a Minisztertanács Megyei Földmérési Irodájától a községszervezési ügyben két változatot tartalmazó javaslat érkezett:

„1. Balatonfüzfő külterületi lakott hely önálló községgé alakul. Így Vörösberény területe kisebb lesz és Vörösberény egyesülne a vele majdnem egybeépült Balatonalmádival.

2. Balatonfüzfő önálló községgé szervezése nélkül lényegében a jelenlegi helyzet maradna, a szükséges határközségek egyes részeinek hozzácsatolása mellett, azonban a tanács székhelye Balatonfüzfőn lenne.”

A javaslatról parázs vita alakult ki. A felszólalók egyik megoldással sem értettek egyet. Valamennyi felszólaló azt a megoldást látja jónak, ha Füzfő önálló község lesz és Vörösberény is önálló marad. Hangsúlyozták hogy Almádi lakossága is más érdekű, mint Vörösberény. Ugyanolyan feszültségek keletkeznének, mint jelenleg Füzfővel.

A tanácsülés határozatában „Balatonfüzfőt a környező községek közvetlen területeinek átcsatolásával új községgé javasolja szervezni, Vörösberénynek önálló községként meghagyása mellett. (...) A szerveződő Balatonfüzfő határa egyezzen meg a Balatonfüzfőn – a helyszínen – az érdekelt községek képviselői által 1955. ápr. 14-én felvett jegyzőkönyv 3. bekezdésében foglaltakkal, melyet a Megyei Földrendezési Iroda térképvázlaton tüntetett fel. (...) A választók és képviselőik jogos kérése ez a határozat, és jogos óhaja, mivel kizárólagosan lenne alkalmas arra, hogy mindhárom község: Vörös-

berény, Balatonalmádi, a szerveződő Balatonfüzű fejlődni, haladni tudjon a szocializmus útján. A község jelenlegi, vagy tervezett szimbiózisra káros lenne, hogy a községek – főleg politikai – fejlődése teljesen megbénulhatna.” [45]

Az élet azonban tovább folyt a körülmények szabta mederben. A fűzfői kirendeltség munkáját – az igazgatási feladatokon túlmenően – az államosított házak romló állapota és a házhelyigények kielégítése kötötte le.

„Holló Lajosné az államosított házak állapotáról panaszodik. A Gosztonyi-ház kezd romosodni, a Petróczy-villán csatornajavítás szükséges, a Kósa-villánál a kút nem működik, Gyökeres-ház tetőzete erősen megrongálódott...” [46]

Az 1950–60-as években egy újabb „népvándorlásnak” voltunk tanúi. A falvakban élő emberek – főleg a fiatalok – a gazdákat sújtó terhek okozta megélhetési nehézségek miatt, illetve az erőszakos tévesztés következtében, nem láttak biztos jövőt a szülőföldön való maradásban. Ugyanakkor az ipartelepek pedig ebben az időszakban fejlődési periódusban voltak. Így volt ez településünkön is, és a környező megyékből, de még távolabbi vidékekről is, nagyon sokan itt reméltek – a biztos kereseti lehetőség mellett – élhető jövőt.

A papírgyár ebben a lakásigényes időszakban is igyekezett dolgozóinak helyben otthont teremteni. Az '50-es évek elején, az Aradi utca alsó végéről nyíló államosított telken két, egyenként 12 lakásos, két emeletes társasházat és három két-két lakásos, egyszintes ikerházat építtetett.

A papírgyári házak mai állapotukban (Aradi u.)
(Fotó: Szőnyeg János)

Az egyre növekvő házhelyigényeket a tanács igyekezett kielégíteni. Az 1950-es évek első felében – az iparvágány és a Hegyalja út között – két utcányi területet parcelláztak fel. A házhelyeket kedvezményes áron, építési kötelezettséggel lehetett megvásárolni. Ez a feladat akkor már meghaladta a kirendeltség munkabírását, ezért a községi tanács két bizottsággal megerősítette:

„Balatonfüzfőn a tanácsi kirendeltség területén 5 tagú kirendeltségi állandó bizottság alakul, mely a kirendeltség munkáját segíti, ellenőrzi.

A kirendeltség állandó bizottságának tagjai: Varjú József, Tuza Pál, Fehér Sándor, Felvári Gusztávné, Páli Mihályné.

A tanácsülés Csepregi Sándor, Berta Sándor, Buti Dénes, Andó József és Kozma Sándor tanácsstagokat a balatonfüzfői házhelyügyek rendezésére, előkészítésére szervezett ideiglenes bizottságba bevásárolja, melynek feladata a házhelyek igazságos, törvényes és gyors kiosztásának ellenőrzése, előkészítése, megvizsgálása.” [47]

Az „Újtelepen” (a mai Petőfi S. utcában) – ahogy akkor az újonnan felparcellázott területet nevezték – a hiányos építési anyagellátás ellenére egymás után nőttek ki a földből a házak. Hihetetlen nagy volt az építkezési vágy. Lehetett típussterv szerint vagy egyéni elképzelés szerint tervezett házat építeni. A kőművesek nem győztek eleget tenni a felkéréseknek. A segédmunkát az emberek egymásnak segítve, kalákában végezték. A legnagyobb probléma az építőanyaggal volt. Előre meg kellett rendelni a házhoz szükséges összes építőanyagot a TÜZÉP-en, és sok esetben több mint fél év is eltelt, mire valami megérkezett. Az építkezési kedvet fokozta, hogy akkor – kormányrendeletre – az OTP 25 éves lejáratú, évi 2%-os kamat felszámolásával nyújtott építkezési hitelt. Balatonfüzfő ezekben az években csak magánakarattól és szorgalomtól fejlődött. Központi fejlesztésekre nagyon gyéren csorgadozott a pénz.

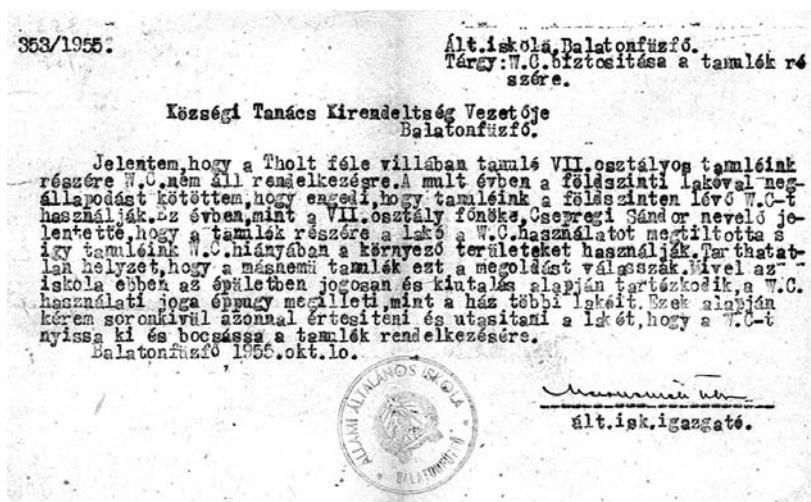
A tanácsülések hozzászólásaiban sok a panasz. Például: *„Nincs elég zsír, olaj, hús. A gyári dolgozók is szeretnének sertést hizlalni, de a zárolás miatt nem tudnak kukoricát venni. A választások előtt a Hazafias Népfront programba vett sok tennivalót, melyek nem valósultak meg... Így a tanácsstag nem szívesen megy az emberek közé.”*

Kun János vb-titkár válasza a gyári dolgozók sertéshizlalásával kapcsolatban: *„...a kormány nem tehet kivételt. A közérdek mindig előbbre való, mint az egyéni. Rávilágít arra, hogy milyen káros következménye lenne annak, ha szabadon lehetne értékesíteni a kukoricát.” [48]* Valóban, abban az időszakban, a közérdekre való

hivatkozással számtalan egyéni kezdeményezés dugába dőlt. Ha valami elképzelés nem volt összhangban a központi akarattal, az gyanús, netán „ellenséges szándékú” volt. Mert miért ne hizlalhattak volna a gyári munkások is maguknak egy-egy kocát, ha a zsírbeadási kötelezettséget teljesítik?

Az utcák állapota – mai elnevezéssel: a Bartók, a Jókai és a Kis utca kivételével – siralmas volt. Nem volt kiépítve a csapadékvíz-elvezető rendszer. A Máma-tetőről lefolyó csapadékvíz – jobb híján – az utcák közepén folyt végig, kellőképpen kimosva azt. A fűzfői tanácsstagok állandóan szorgalmazták az utcák megépítését, de ezek nagyon vontatottan haladtak. Nagyon rossz állapotban volt a Balaton utca is, amelynek javítására 1955-ben került sor. Ez abból állt, hogy az utca két szélén kiásták a csapadékvíz-elvezető árkot, az utca közepét pedig feltöltötték salakkal vagy murvával. [49]

Balatonfűzfőn, az utcák és az államosított házak állapota mellett, továbbra is az általános iskolai tanítás volt a legnehezebb helyzetben. A településfejlesztési tervek szerint már 1954-ben késznek kellett volna lennie az új iskolának, azonban ez évről évre halasztódott. 1955-ben Kecskeméti Tibor igazgató beszámolójában is szerepel az osztályok szétszórtsága, felszerelésük hiányossága, de a tanács anyagi lehetősége miatt határozatában csak a következőre futotta: „A községi tanács – hatósági jogkörben – felhívja a Balatonfűzfői Ált. Iskola igazgatóját, hogy jelentse be az egyes államosított épületekben elhelyezett tantermek hiányosságait, államosított házként részletezve.” [50]

Ezt a levelet csak azért közlöm, hogy a mai olvasó is érzékelje azt az áldatlan állapotot, melyet akkori pedagógusaink és diákjaink kénytelenek voltak elviselni.

1956-ban, főleg az év közepe táján, már érezhető volt a változás szele. Vörösberényben több, igazságtalanul kuláknak minősített gazdálkodót rehabilitáltak. Balatonfüzfőn az államosított házaktól is igyekezett a tanács megszabadulni. A vb június 11-ei ülésén határozatban javasolták 12 államosított ház eladását az igénylőknek, akik a legtöbb esetben az épület bérlői is voltak.

„A vb az alábbi, államosított épületeket, a következő igénylők részére javasolja eladni, akiknél az anyagi teljesítést biztosítottnak véli:

Kruchina Károly-féle házat: Békefi Jenő,

Peich Félix-féle házat: Felvári Gusztáv,

Endrődy-féle házat: Vörös József,

Antalffy-féle házat: Kalmár József,

Sztachó-féle házat: Petőcz Mihály,

Frühwirth-féle házat: Horváth Mihály,

Rieger-féle házat: Várszegi Géza,

Ébinger-féle házat: egyiket Molnár József, másikat Holló Lajosné,

Novák-féle házat: Lantos Mihály,

Ottó-féle házat: Katona József balatonfüzfői lakosoknak javasolja eladni.” [51]

1956 szeptemberében, a községi tanács még egy nekirugaszkodást tett Balatonfüzfő községgé szervezésének meggyorsítására: *„Balatonfüzfő községesítésével kapcsolatosan Várszegi Géza, László Imre, Varjú József, Kun László, Gerhardt Márton és Rácz István tanácsstagokból álló küldöttség – a vonatkozó iratok előkészítése és megismerése után – személyesen keresse fel a Minisztertanácsot a község azon kérésével, mely Balatonfüzfő önálló községgé szervezését célozza. A küldöttség az október havi ülésen számoljon be munkájának eredményéről.” [52]* Az októberi beszámolóra azonban nem került sor, mert közbeszólt a történelem.

A forradalom eseményei Balatonfüzfőn

A budapesti forradalom győzelmének hírére fellélegzett az ország, és a vidéki településeken is – október 26-án, és azt követő napokban – sorra megalakultak a forradalmi bizottságok, forradalmi tanácsok. Balatonfüzfőn a községi településrészen erre október 29-én került sor. Frühwirth Mátyás – aki a '30-as években a keresz-

ténydemokrata párt országgyűlési képviselője volt – szervezte meg a forradalmi tanács alakuló ülését a Berényi Szálló éttermében. Az alakuló ülésen mintegy 40-45 lakos vett részt, és megválasztottak egy 12 tagú forradalmi tanácsot, melynek elnökéül Istvánffy Miklóst választották, aki a Magyar Királyi Honvédségben ezredesi rangban szolgált. A tanács tagjai: Boos Lajos, Czukkelter Lajos, Jenőffi István, Károlyi László, Kecskeméti Tibor, Laszkovits János, Lázár Géza, Nyíró Jenő, Raffai László, Sörös Jenő, Tamás István, Varga József.

Létrehoztak a forradalmi tanács mellett tevékenykedő ifjúsági csoportot is, melynek tagjai: Gaál János, Hoffman József, Lugossy István, Répássy Sándor, Telek Ottó, Váróczi Frigyes voltak. [53]

A forradalmi tanács november 4-ig még két-három alkalommal ült össze, de számottevő intézkedésre nem került sor. Üléseikről jegyzőkönyv nem maradt fenn.

Bizonyára nem veszi rossznéven az olvasó, ha személyes élményemet is megosztom ezekről a napokról. Fentebb írtam az '50-es évek „újkori népvándorlás”-áról. Ez az áradat sodort engem is 1956-ban, 23 évesen Fűzfőre, papírgyári segédmunkásnak, és Balatonkenesén laktam albérletben. A délelőttös és éjszakás műszakok heteiben, a délutánok nagy részét Balatonfűzfőn töltöttem menyasszonyom társaságában, aki földim volt, és őt is ide vetette a sors, mint óvónőt. A fűzfőgyártelepi forradalmi eseményekről csak mások elbeszéléséből értesültem, mert azon a héten éjszakás műszakban dolgoztam, tehát 26-án reggel „hazautaztam” a szállásomra, délután pedig már a papírgyárban is leállt a munka, így a 26-ai eseményeknek nem lehettem személyes tanúja.

Október 26-a után általános sztrájk volt, a közlekedés is szünetelt. Ezért ezekben a napokban Kenese és Fűzfő között csak gyalogosan közlekedtem.

Október utolsó napjaiban, a délutáni és esti órákban, több alkalommal géppisztoly-sorozatlövéseket lehetett hallani a Mátateőről, Balatonkenese irányából. A lakosságot nyugtalansággal töltötte el ez a jelenség, ugyanis azt tételezték fel, hogy a gyártelepen leszerelt ÁVH-s tisztek lövöldöznek. Ezekben a napokban az is nyugtalanított bennünket, hogy nagy, csapatszállító repülőgép-forgalom volt a szentkirályszabadjai repülőtéren. A jobb hiszemű emberek azt vélték tudni, hogy a szovjet csapatok kivonása kezdődött el. Igen, akik itt voltak, azokat hazaszállították, de kétannyit hoztak helyettük.

Menyasszonyommal elhatároztuk, hogy 30-án hazautazunk szülőfalunkba. Ezen a napon, a kora délelőtti órákban egy üres bőrönddel ballagtam a 71-es úton Fűzfő felé, amiben valami ételmet akartam otthonról hozni. Fűzfő közelében találkoztam néhány emberrel, akik az úton álldogáltak. Köztük volt egy férfi, karján „nemzetőr” feliratú, széles, nemzetiszínű szalaggal és pisztolyt forgatott a kezében, mintegy tudtára adva a világnak, hogy itt ő a „parancsnok”, míg az erdős domboldalt a nemzetőrség tagjai és katonák fésülték át, a lövöldöző személyt vagy személyeket keresve.

Amikor odaértem, a „parancsnok” megkérdezte:

– Nem találkozott fegyveres emberekkel?

– Nem – válaszoltam és továbbindultam. Lehettem úgy 10-15 m-re, amikor hallottam, hogy az ott kíváncsiskodók közül valaki a „bőröndöt” említette. A „parancsnok” ekkor eszmélt fel, hogy azt meg kellett volna néznie, és utánam kiáltott:

– Álljon csak meg! – Megálltam. Utánam jött.

– Mi van a bőröndben? – kérdezte, miközben felém irányította a pisztolyt.

– Üres – válaszoltam.

– Na, nyissa csak ki! – hangzott a felszólítás. Kinyitottam: természetesen üres volt.

A 21-es őrháznál újabb embercsoporttal találkoztam, köztük több ismerőssel is, akik ott várták az akció eredményét, ami – mint később kiderült – eredménytelen volt. Érthető.

Mi aztán menyasszonyommal elindultunk hazafelé, gyalog, majd teherautók platóján utazva késő délután szerencsésen hazaértünk. Falunkban is hallatlanul nagy volt az öröm, a lelkesedés a forradalom győzelméről szóló hírek hallatán, amire aztán hidegzuhanyként szakadt november 4-ének hajnala. November 10-e után utaztunk vissza, és akkor értesültünk a gyártelepi tragikus eseményekről.

A november 4-e utáni hetekben, hónapokban Balatonfűzfőről is többen elindultak a nagyvilágba. Többen a forradalomban vállalt szerepük megtorlásától tartva, de olyanok is, akiknek semmi félni valójuk nem volt, mert nem vettek részt semmilyen forradalmi tevékenységben, de szerettek volna szabad világban élni, vagy egyszerűen csak a kalandvágy vitte el őket. Keneséről is több, magamkorú ismerősöm, barátom is útra kelt, engem is hívtak, de bennem akkor a Szózat hangjai visszhangzottak: „*A nagyvilágon e kívül nincsen számodra hely...*” Pedig minden okom megvolt az emigrációra,

mégis maradtam. Amikor újra indult a munka a gyárban, munkatársaim is meglepődtek, mint mondták: biztosra vették, hogy „disszidálok” – így nevezték akkor, ha valaki engedély nélkül hagyta el az országot.

1957 februárjában átköltöztem Fűzfőre, Pados Józseféknél kaptam albérleti szobát. Ekkor már dolgozott a karhatalom. Módszereken gyűjtötték össze azokat az embereket, akiknek a forradalmi napokban valamilyen szerepük volt. Balatonfűzfőről elsőként a hatalom által korábban is nyilvántartott személyeket: Istvánffy Miklóst és Fröhvirth Mátyást vitték el, akik a forradalmi tanács létrehozásában meghatározó szerepet töltöttek be, velük együtt elvitték Szilágyi Gyulát, aki korábban is „a demokrácia ellensége”-ként nyilvántartott személy volt. Istvánffy és Fröhvirth viszonylag hamar szabadult, de Szilágyi – emlékezetem szerint – több hónapig valamelyik internáló tábor lakója maradt.

Egy februári estén, éppen éjszakai műszakra akartam indulni, amikor Padosék háza előtt is megállt egy fekete autó. Három pufajkás törtetett be, Pados Józsefet keresték. A lakásban lévő személyeket igazoltatták. Miután mondtam, hogy albérlőként lakom ott, mindjárt ott fogtak tanúnak, és másodikként a szomszéd fiatalasszonyt rendelték át. Házkutatást tartottak. A lakás minden helyiségét, a padlást is átkutatták. Az egyik szekrényben Pados Józsefnek néhány háborús kitüntetését találták meg, azokat le is foglalták. A mintegy másfél órás házkutatás után Pados Józsefet magukkal vitték. Nekem adtak egy igazolást a gyárból való késéséért. Pados József akkor Veszprémben dolgozott az AKÖV-nél, és az októberi napokban, a munkahelyén, nagyon lelkesedett a forradalomért. Október 26-án vállalata képviselőjeként részt vett az egyetemisták nagygyűlésén, ahol fel is szólalt. Felszólalását közli a „Fehér Könyv az ellenforradalom Veszprém megyei ténykedéséről” című kiadvány. Már nem laktam náluk, amikor – mintegy másfél év után – hazajöhetett, és utána egy éven belül meg is halt.

Ilyen személyes élményeim voltak Balatonfűzfőn 1956 őszén és '57 első hónapjaiban.

A vörösberényi tanácstestület a forradalom után 1957. március 6-án megfogyatkozott létszámmal ült össze először. Holló Lajosné sajnálattal jelentette be, hogy a forradalom után történetek miatt hat tanácstag lemondott, „*akiket szívből sajnálunk... A tanács elfogadja Kun László, Gerhardt Márton, Tóth József, Kun János, Piros Jó-*

zsef, Kovács József tanácsstagok lemondását, valamint Kocsis Sándor tanácsstagnak a vb-tagságról való lemondását”. [54]

Meglepő, hogy a forradalmi és azt követő eseményekről csak egy-két utalással foglalkozott a tanácsülés. Ráczy István vb-titkár is csak annyiban érintette, miszerint „...*ha tanácstagság közvetlen és őszinte kapcsolatban lett volna a választóival, és közvetítette volna a lakosság gondját-baját, ha mindenki élt volna javaslattevő és ellenőrző jogával, akkor nem jutottunk volna el az okt. 23-a utáni gyászos napokhoz*”. [55]

1956-ot követően Balatonfüzfőt érintő lényeges döntések a vörösberényi tanácsnál nem születtek. A tanácsstagok továbbra is elégedetlenségüket fejezik ki a kereskedelmi ellátás, a kenyér minősége, az iskola állapota miatt. Egy döntést az érdekesség kedvéért azért leírok. Korábban már láthattuk, hogy a tanács értékesítés révén igyekezett megszabadulni az államosított házaktól, és általában a bentlakóknak adták el őket. Ez alkalommal egy olyan döntés is született, melynek értelmében az államosított házat a volt tulajdonosának adták vissza.

„*A községi tanács egyetértve a vb 132/1957. sz. vb-határozatával, javasolja, hogy az 1952. évi 4. tvr. B. pontja alapján Korponai József (ezredesi rangban szolgált a Horthy-hadseregben) balatonfüzfi lakos államosított 1 szoba-konyhás házingatlanát a Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1957. évi 28. sz. tvr. illetve 11. §-ában biztosított jogánál fogva, méltányossági okból, egyéni elbírálás alapján mentesítse az államosítás alól.*” [56]

1957 végére beérett Balatonfüzfő lakosságának négy évvel korábban megfogalmazott önállósulási szándéka, és az **Elnöki Tanács 1957. évi 1-11. számú határozata** értelmében Balatonfüzfő, Füzfőgyártelep, Tobruk, Szalmássy-telep lakott helyek Balatonfüzfő néven, 1958. január 1-étől önálló települést alkotnak.

Forrásmunkák

1. Veszprém megyei Helytörténeti Lexikon 26/34
2. Uo. Levéltári források jegyzéke 140.90/11
3. HORVÁTH J. 48., 135. o.
4. Uo. 67. o.
5. FAZEKAS Miklós: Az észak-balatoni vasút története (Balatonfüred, 2005, Kiadó: Balatonfüred Városi Könyvtár) 21-27, 39, 185. o.
6. Vörösberény 1929. szept. 7-ei kgy. jk.-e (VemL. V. 421/3)

7. HORVÁTH István: *Balatonfüzfő kialakulása* (kézirat), 1983, saját gyűjtemény (Sz. J.) (H.I. a fürdőegyesület gondnoka volt.)
8. Vörösberény 1929. márc. 2-ai kgy. jk.-e (VemL. V. 421/3)
9. Uo. 1935. máj. 11-ei kgy. 39. sz. jk.-e (VemL. V. 421/4)
10. PERÉNYI János: *Balatonfüzfő kialakulása* (Balatonfüzfői Hírlap, 1992. március, május, július)
11. Vörösberény 1930. márc. 29-ei kgy. jk.-e (VemL. V. 421/3)
12. Uo. 1932. jún. 7-ei kgy. 18. sz. jk.-e (VemL. V. 421/3)
13. Uo. 1933. jan. 26-ai kgy. 2. sz. jk.-e (VemL. V. 421/4)
14. Veszprém Vármegyei Hivatalos Lap 1933. 35. sz. 286. o.
15. Vörösberény 1937. febr. 27-ei kgy. 36. sz. jk.-e (VemL. V.421/4)
16. Uo. 1937. febr. 27-ei kgy. 1. sz. jk.-e (VemL. V. 421/4)
17. HORVÁTH István: *Balatonfüzfő kialakulása* (kézirat), 1983, saját gyűjtemény (Sz. J.)
18. Vörösberény 1938. aug. 30-ai kgy. 37. sz. jk.-e (VemL. V. 421/5)
19. Uo. 1939. szept. 16-ai kgy. 44. sz. jk.-e (VemL. V. 421/5)
20. Uo. 1938. aug. 30-ai kgy. 49. sz. jk.-e (VemL. V. 421/5)
21. Uo. 1939. aug. 16-ai kgy. 33. sz. jk.-e (VemL. V. 421/5)
22. Uo. 1939. szept. 16.-ai kgy. 34. sz. jk.-e (VemL. V. 421/5)
23. HORVÁTH J. 114. o.
24. Vörösberény 1941. szept. 13-ai kgy. 43. sz. jk.-e, dec. 13-ai kgy. 48., 50. sz. jk.-e , továbbá 1942. máj. 30-ai kgy. 17. sz. jk.-e, szept. 26-ai kgy. 28-29. sz. jk.-e (VemL. V. 421/5)
25. Uo. 1943. aug. 28-ai kgy. 50. sz. jk.-e (VemL. V. 421/5)
26. Uo. 1947. nov. 15-ei kgy. 57. sz. jk.-e, továbbá az 1948. okt. 7-ei kgy. 3738-3739/1948. sz. határozata. (VemL. V. 421/6)
27. A légvédelemre vonatkozó adatokat BÉKEFI Jenő, balatonfüzfői lakostól kaptam, aki gépkocsivezető volt az itt állomásozó légvédelmi alakulatnál.
28. 1945. április 20. Horváth István postamester fellebbezése a bombázási károk miatt. Balatonfüzfői Nemzeti Bizottság iratai (VemL.)
29. Balatonfüzfői Nemzeti Bizottság iratai 1945-48, VemL.
30. Vörösberény 1945. jún. 24-ei kgy. 1-2. sz. jk.-e (VemL. V. 421/6)
31. Uo. 1945. szept. 1-jei kgy. 11. jk.-e (VemL. V. 421/6)
32. <http://forint.lap.hu> (60 éves a forint – A Magyar Posta megemlékezése)
33. Vörösberény 1947. máj. 29-ei kgy. 26. jk.-e (VemL. V. 421/6)

34. HEGYESHALMI János visszaemlékezése (személyes elbeszélés).

35. Vörösberény 1948. júl. 10-ei kgy. 26. jk.-e (VemL. V. 421/6)

36. Uo. 1949. jún. 9-ei kgy. 5. jk.-e (VemL. V. 421/6)

37. Uo. 1950. aug. 6-ai kgy. 13. jk.-e (VemL. V. 421/6)

38. Uo. 1949. jún. 9-ei kgy. 9. jk.-e (VemL. V. 421/6)

39. Uo. 1949. nov. 29-ei kgy. 29. jk.-e (VemL. V. 421/6)

40. Vörösberényi Tanács 1954. máj. 11-ei tan. ül. jk.-e – hozzászólások (VemL. XXIII. 939/1)

41. Uo. 1953. szept. 9-ei tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 939/1)

42. Uo. 1955. aug. 25-ei tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 939/2)

43. Uo. 1954. aug. 13-ai, szept. 14-ei tan. ül. jk.-e – hozzászólások (VemL. XXIII. 939/1)

44. Uo. 1954. dec. 13-ai tan. ül. 20/1955. sz. tan. hat. (VemL. XXIII. 939/1)

45. Uo. 1955. máj. 26-ai tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 939/2)

46. Uo. 1955. ápr. 19-ei vb jk.-e (VemL. XXIII. 939/20)

47. Uo. 1955. aug. 25-ei és szept. 22-ei tan. ül. jk.-ek (VemL. XXIII. 939/2)

48. Uo. 1955. okt. 11-ei tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 939/2)

49. Uo. 1955. nov. 4-ei tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 939/2)

50. Uo. 1955. máj. 26-ai tan. ül. 18/1955. sz. tan. hat. (VemL. XXIII. 939/2)

51. Uo. 1956. jún. 11-ei vb-ül. 52/1956. sz. vb-hat. (VemL. XXIII. 939/21)

52. Uo. 1956. szept. 25-ei tan. ül. 27/1956. sz. tan. hat. (VemL. XXIII. 939/3)

53. JÁMBOR Tamás: *Az 1956-os forradalom története Szentkirályszabadján, Vörösberényben, Balatonalmádiban és Balatonfüzfőn* (Szakdolgozat – Pázmány Péter Katolikus egyetem, Bölcsészettudományi Kar Legújabbkori Tanszék, 2005)

54. Vörösberényi Tanács (1957. márc. 6-ai tanácsülés 2/1957. sz. tan. hat. (VemL. XXIII. 939/4)

55. Uo. 1957. márc. 6-ai tanácsülés (VemL. XXIII. 939/4)

56. Uo. 1957. aug. 30-ai tanácsülés 34/1957. sz. tan. hat. (VemL. XXIII. 939/4)

Forster Gyula villája (Jókai u. 35.)
(Pintér Tivadarné gyűjteményéből)

Az egykori Berényi Szálló 2009-ben
(Fotó: Szőnyeg János)

Teret hódít az ipar

**(Bugyogói gyártelep → Vörösberény-gyártelep →
Fűzfőgyártelep)**

A magyaróvári lőporgyár áttelepítése

Balatonfűzfő kialakulásának és fejlődésének másik iránya az ipartelephez kötődik, ezért érdemes megismernünk a Nitrokémia és a Papírgyár idetelepítésének körülményeivel. [1] [2]

Az I. világháború és a trianoni békeszerződés után, a Magyaróváron 1914-ben létrehozott osztrák-magyar katonai lőporgyár fenntartása – a monarchia megszűnése és egyéb stratégiai (határközeli helyzet) szempontok miatt – a kincstár számára nagy megterhelést jelentett, ezért a honvédelmi miniszter az 1922. március 3-i kormányúléson javasolta az ország belsejébe való áttelepítését. A megfelelő helyszín kiválasztását az 1921-ben Magyaróváron megalakult Magyar Lőporgyárüzemi Rt. kapta feladatul.

Néhány eredménytelen helyszínekjelölési kísérlet után került sor Fűzfő kiválasztására. Ezt a helyszínt a Honvédelmi Minisztérium (HM), a kormány egyéb illetékesei, és az Rt.-ben résztvevő bankok is megfelelőnek találták. A szükséges ipari vízmennyiséget a Balatonból biztosítani lehetett, az álcázásra, az esetleges robbanások hatásának korlátozására megvoltak a feltételek. A terület nagyrészt erdőből és rétből állt. (Egyik részét feltörő bő források miatt „Bugyogó”-nak hívták, erre utal a gyártelepi „Bugyogóforrás utca” elnevezés.) A kiválasztott terület közigazgatásilag Vörösberényhez és kisebb mértékben Litérhez tartozott, ahol – mint építmény – egy erdészház állt, amelyben a kerületi erdész lakott családjával.

A terület megszerzése azonban még hosszadalmasnak, bonyolultnak bizonyult. A kormány ugyanis úgy döntött, hogy az érintett kis- és középbirtokosokat a Tanulmányi Alap birtokából kell megfelelő csereterülettel (161 kat. hold) kártalanítani. A gazdákkal folytatott – nem éppen zökkenőmentes – egyezkedési eljárás csak 1922. november végére fejeződött be. Az építkezés ebben az időben előkészítési és tervezési stádiumban volt, a tényleges munkák decemberben kezdődhettek el. 1922-23 telén megépült a Fűzfő állomástól a gyártelepre vezető vasút (2004-ben felszedték). A hajmáskéri vasútvonal a következő télen készült el. Az erőtelepet és a lőporüzemet

Teret hódít az ipar

1923-ban és 24-ben kezdték építeni, és 1927-ben megindult a lőporgyártás.

Az iparvasút gyártelepi állomása
(Andrássy Antal: „Évek – emberek”, 1971, 21. o.)

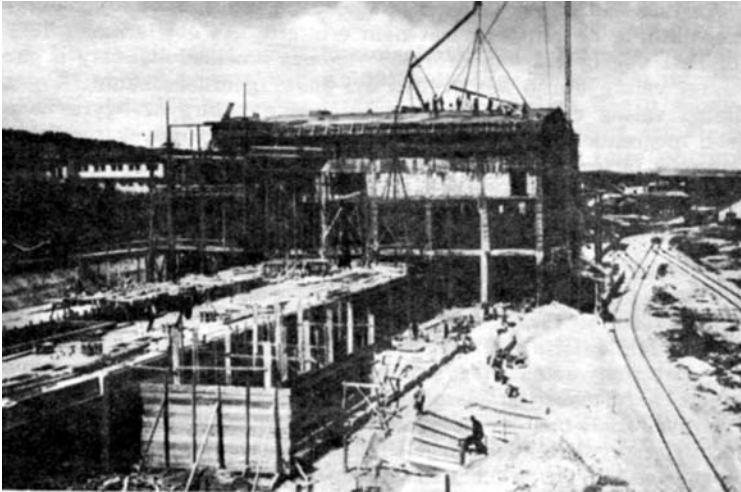

Az iparvasúti állomás irodájában

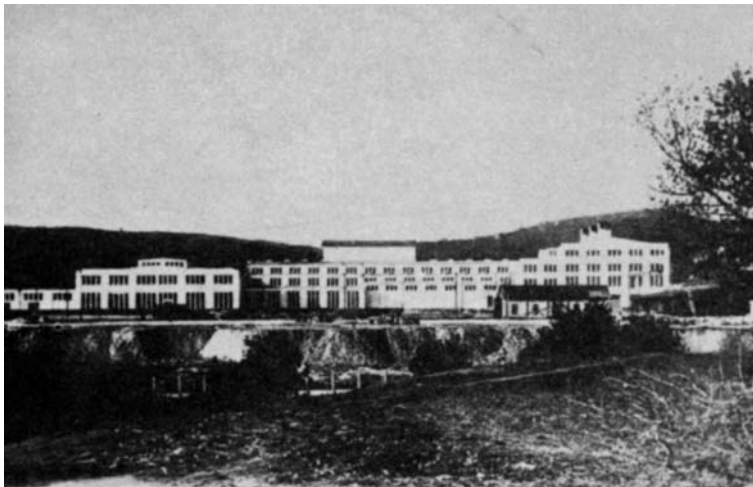
A papírgyár építésének körülményei

Az erőtelep kapacitását a lőporüzem nem merítette ki, ezért felvetődött egy újabb energiafogyasztó üzem telepítésének gondolata. Másrészt a trianoni békediktátum következtében az ország papír-

Kép a Papírgyár építéséről

(Forrás: Dr. Jenei Károly: A Nitrokémia Ipartelepek története 1921-1948)

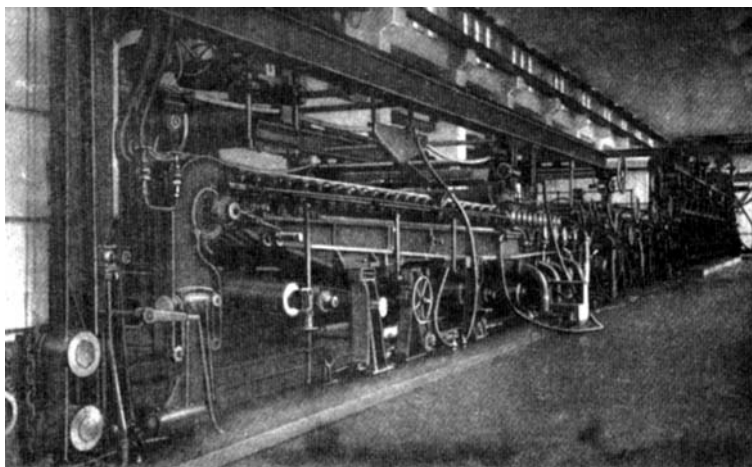

A Papírgyár látképe

(Forrás: Jenei Károly – Pető Iván:

A Papíripari Vállalat Fűzfői Papírgyárának története. 1928-1978)

gyárai az elcsatolt területeken maradtak, Magyarországnak csak egy papírgyára volt Diósgyőrön. A hely kiválasztásban nem utolsó szempont a papírgyártáshoz szükséges vízmennyiség biztosítása volt. Megindultak a tárgyalások egy új papírgyár létrehozásáról, melynek eredményeként 1927. december 17-én megalakult a Hazai Papírgyár Rt., a Kereskedelmi Bank és a Leipziger cég 40-40%-os, valamint a Steyermühl Papiers und Verlagsgesellschaft A. G. 20%-os részvételével. A papírgyár építkezése 1928-ban megkezdődött és 1929-ben zökkenőkkel ugyan, de megindult a papírgyártás.

Papírgép
(Forrás: Jenei-Pető, i.m.)

Papírterem (Nida József gyűjteményéből)

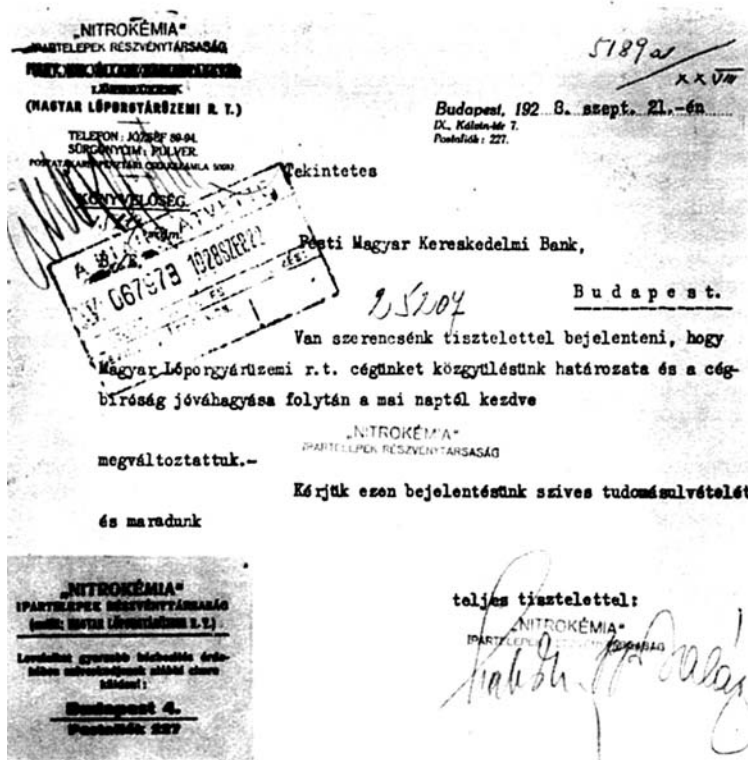
Papírgyári munkások
(Nida József gyűjteményéből)

Nitrokémia Ipartelepek

A lőporgyár elnevezése és címe többször is változott. A Magyar Lőporgyárüzemi Rt. címe Bugyogói Ipartelep, majd Vörösberénygyártelep volt. Később, miután újabb vegyipari termékek gyártását is tervezték, az 1928. június 30-i közgyűlésén a cég nevét **Nitrokémia Ipartelepek Rt.**-re változtatták. Rá egy évre, Veszprém vármegye alispánja az 1871/kl./1929. sz. rendeletével a vörösberényi képviselőtestület elé terjesztette a Nitrokémia Ipartelepek Rt. kérelmét, melyben azt kéri, hogy a gyártelep területi elnevezését a „Vörösberény-gyártelep” helyett **„Fűzfő-gyártelep”** néven állapítsák meg. [3]

A magyar állami lőporgyár vezérkara 1927-ben (Gyuricza László gyűjt.-ből)

Névváltozás

(Forrás: Dr. Jenei Károly: A Nitrokémia Ipartelepek története 1921-1948)

1931. november 10-én a HM a Nitrokémia részvényeit megvásárolta, ezzel magánvállalati jellege megszűnt és a HM irányítása alatt működő állami vállalat lett.

Fűzfőgyártelep-lakótelep

1923 nyarán megkezdődött a gyárhoz tartozó lakótelep építése is, de első ütemének befejezése 1924 végéig elhúzódott. A lakótelepen elsősorban a löpörgyárral Magyaróvárról áttelepült tisztviselők, mesterek, munkások és az erőtelep alkalmazottai kaptak lakást. Legelőször a tisztviselői lakások épültek fel a terület déli peremén, majd az „M falu” a mesterek, mai kifejezéssel a művezetők részére. A munkáscsaládok számára 1-2 szoba-konyhás lakások épültek a Fűzfő tér környékén, és később az ún. barakk szálláshelyeket is

Teret hódít az ipar

Főtisztviselői lakás (Bugyogóforrás u. 27.)
(Fotó: Szőnyeg János)

Tisztviselői lakások (Nike krt. 15.)
(Fotó: Szőnyeg János)

Tisztviselői lakások (Nike krt. 17.) (Fotó: Szőnyeg János)

M-falu (Nike krt. 4-8.) (Fotó: Szőnyeg János)

Teret hódít az ipar

Fűzfő tér 2. (Fotó: Szőnyeg János)

Fűzfő tér 8. (Fotó: Szőnyeg János)

Teret hódít az ipar

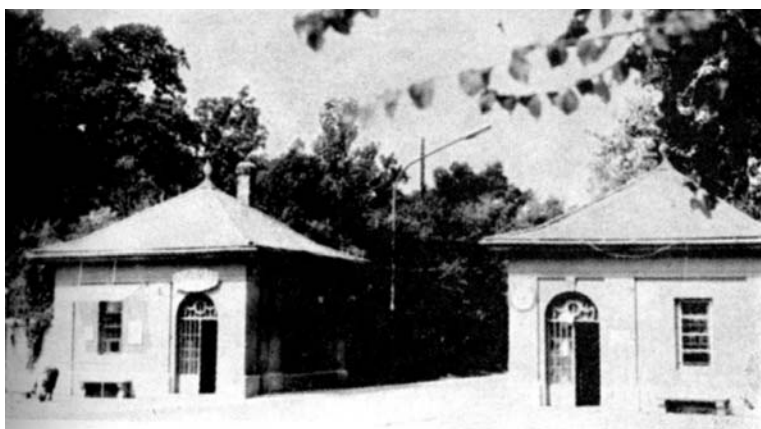
munkáslakások céljára alakították át. A lakosság államigazgatási ügyeit (anyakönyvezés, temetés...) a terület illetékességi helyén, Vörösberényben intézték.

Fűzfőgyártelep lakossága „zárt” közösséget alkotott, így a kulturális és sportrendezvényeket is csak a gyártelepi lakosság látogatta. A hadiüzemnek nyilvánított ipartelep lakótelepét ugyanis 2,5 m magas kerítéssel vették körül, melyek mentén iparórség teljesített szolgálatot.

A kapukon való be- és kilépést is szigorúan ellenőrizték. A gyártelepi lakóközösség „zártsgága” a fentiek miatt fizikailag, másrészt –

A fűzfői kapu és környezete 1946-ban (Katona József gyűjteményéből)

A fűzfői kapu egykor (Forrás: Andrásy Antal: Évek – emberek)

A fűzfői kapu ma (Fotó: Szőnyeg János)

az akkori körülményekhez képest – a magasabb színvonalú infrastruktúrával ellátott életmód miatt, a lakosság kultúrájában és szellemiségében is létezett. Ahogy az idősebb fűzfőgyártelepiek elmondták, ezen a külső elszigeteltségen belül is volt egy bizonyos fajta tagozódás a főtisztviselő, tisztviselő, mester és munkás között. A társadalmi életet az egyes rétegek eléggé elkülönülten, az úgynevezett tisztviselői és munkás kaszinókban folytatták, csak egy-egy nagyobb jelentőségű kulturális vagy sportrendezvény oldotta fel némileg az elkülönülést.

1925. május 11-én az igazgatósági épület alagsorában postahivatal kezdte meg működését.

1925. május

Veszprémmegyei Hivatalos Lap

296

2.Ö.71-925. szám

Hirdetmény

A Veszprémmegyeében fekvő Vörösberény gyártelepen 1925 évi május hó 11-én III.-ad osztályú postahivatal nyílik meg.

A Fűzfő megállóhelyen a Budapest-Tapolca-Keszthely 394. sz. és a Keszthely-Tapolca-Budapest 394. sz. kalauzpostával fog naponta rovatolni. Kézbesítési körébe a gyártelep, valamint Fűzfőpuszta és Fűzfő megállóhely fog tartozni.

Sopron, 1925. ápr. hó 30.

M. kőr. Postaigazgatóság

Hirdetmény a postahivatal megnyitásáról

Az 1925. évi vörösberényi „Közigazgatási tájékoztató lap” szerint a községtől 4 km-re lévő Bugyogói gyártelepen a lakosság lélekszáma 460 fő.

A tanköteles gyermekek a vörösberényi elemi iskolába jártak, közlekedésükről a Rt. közlekedési eszközeivel gondoskodtak. A vörösberényi iskola a gyártelepi gyermekekkel túlszűfoltta vált, ezért Veszprém vármegye Királyi Tanfelügyelősége az 1926. évi VII. tc. alapján utasította a Rt. vezetőségét iskola létesítésére, aminek eredményeként 1927. február 1-jén megkezdődött a tanítás a gyári fenntartású, magán elemi népiskola 1-6 osztályában, 60 fő beírt tanulóval – a jelenlegi Fűzfő téri volt óvodában –, amely egyben az egyházi szertartásoknak is helyet adott. Az egy tanerős osztatlan iskola első igazgató-tanítója Gerley (Gerl) Mihály, aki a gyártelepi kulturális élet meghatározó személyisége is volt.

A népiskola felszentelése 1927-ben

1930-ban a lakótelep már több száz családnak adott otthont. A szociális, kulturális és sportlétesítmények azonban még csak kezdetleges állapotban épültek ki. Az egészségügyi szolgálatot a gyárban és a lakótelepen is csak egy orvos látta el. A kulturális igényeket az alkalmazottakból alakult műkedvelő csoportok igyekeztek kielégíteni.

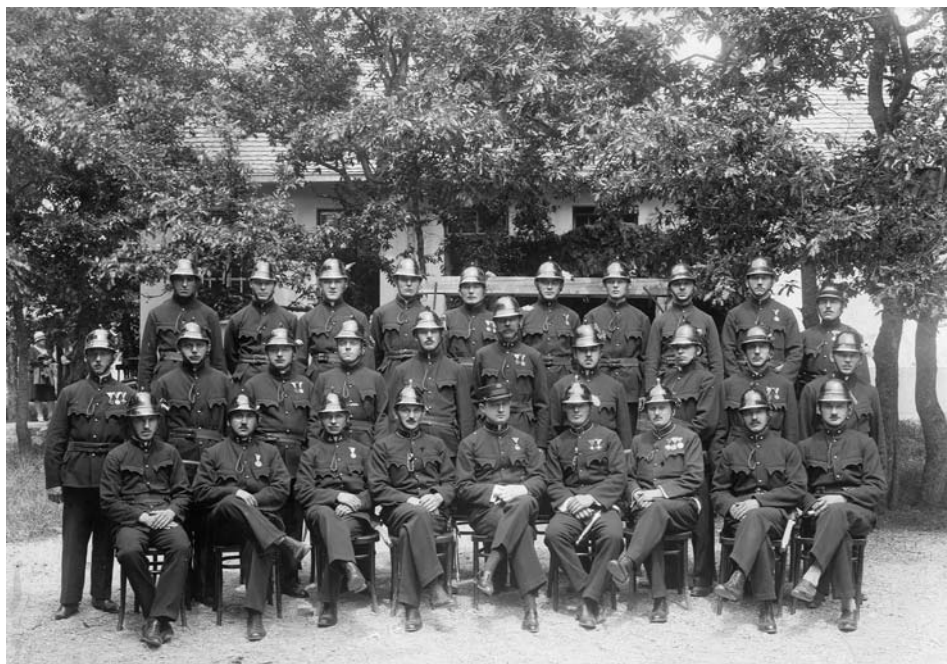
Benépesült az iskola a Gyártelepen (Fűzfő tér 1.)

A FAK futballcsapata 1933-ban (Forrás: Dr. Jenei Károly, i.m.)

Legelsőként 1928-ban alakult meg a Fűzfői Atlétikai Klub (FAK) a sportolni vágyó fiatal alkalmazottak részvételével. Először a futball szakosztály (rövid időn belül olyan eredményesen szerepelt, hogy 1936-tól a kerületi I. osztályú bajnokság állandó résztvevője lett), majd később az úszó és természetjáró szakosztály is létrejött.

A veszélyes gyári üzemek miatt szükség volt tűzoltóságra is. Abban az időben a tűzoltóságok önkéntes alapon szerveződtek. Így volt ez a gyártelepen is. Az alábbi kép 1928-ban készült a Tűzoltó Egyesületről.

Az önkéntes tűzoltó egyesület tagjai balról jobbra:
(fényképész: vitéz Mészáros I.)
(Áfrány család hagyatékából)

Felső sor: Ötvös Péter, Várhelyi Alfréd, Horváth, Tóth Árpád, Hausbek Ferenc, Katona János, Rózsahegy József, Konrád Kálmán, Hausbek Zsigmond, Huszti Kálmán.

Középső sor: Wenczeszloch, Kajári Gyula, Fehér Kálmán, Pados József, Sárközi József, Farkas István, Csere Gyula, Király Kálmán, Sadi József, Bognár József.

Ülő sor: Dinnyés, Horváth József, Anda János, Petcz György, Makay Miklós főmérnök, Tisza Vilmos, Áfrány Mihály, Horváth József, Reisinger Gyula.

1934-ben Gerley igazgató-tanító szervezésével megalakult a Fűzfőgyártelepi Kultúregyesület, melynek színjátszó csoportja, zenekara, férfi-, vegyes- és gyermekkórusa is volt.

1935-ben Rott Nándor megyéspüspök a gyártelepen róm. kat. plébániát létesített, és első plébánosának dr. Androsits Istvánt nevezte ki, aki 1937-ben kezdeményezte a gyártelepi római katolikus templom megépítését. Az építkezést a gyár finanszírozta és a templom felett a „kegyúri jogot” (juss patronátus) – amely a templom alapításával járó kiváltságok és kötelességek összességét jelenti – a Nitrokémia Ipartelepek Rt. mindenkori vezérigazgatója gyakorolta. Az építkezés a HM-mel folytatott vita miatt kissé elhúzódott. Ugyanis a minisztérium nem engedélyezte tornyos templom építését, ami feltűnően kiemelkedett volna a lakótelepet viszonylag jól álcázó erdőből. Ilyen előzmények után végül 1938–39-ben épült fel a Szent László tiszteletére szentelt templom.

A Szent László-templom 1939-ben (Forrás: levelezőlap)

A 30-as években a mai tűzoltóság helyén gazdasági épület volt istállókkal, ugyanis a rövid távú szállításokat lófogatos kocsikkal oldották meg.

A lakosság szükségleti cikkekkel való ellátásáról a Hangya Szövetkezet boltja gondoskodott. A kenyeret helyben sütötték. A Hangya Szövetkezet működését a visszaemlékezők még ma is dicsérik. Mint mondják: meghatározott időszakonként (két hét, egy hónap)

Teret hódít az ipar

Az egykori Hangya Szövetkezet üzlete
Az emeleten, középen, a kiugró épületrészben volt a „kis tornaterem”,
a közösségi rendezvények helyszíne
(Fűzfő tér 3.)
(Fotó: Szőnyeg János)

Egy belső kép a Hangya Szövetkezet üzletéről
(Pintér Tivadarné gyűjteményéből)

be kellett fizetni egy – a tag által vállalt – összeget. A vásárlások árát pedig egy vásárlási könyvbe jegyezték fel, melynek elszámolása évente történt, amikor a szövetkezet a nyereségének egy hányadát a tagok között, a befizetéseik arányában felosztotta. Aki éves vásárlásánál többet fizetett be, az osztalékkal megnövelve kapta vissza le nem vásárolt pénzét. A túlköltekezőnek pedig ekkor kellett tartozását kiegyenlítenie.

Az akkori gyártelepi környezetről Kaán Károly akadémikus a „Természetvédelem és a természeti emlékek” című, 1931-ben kiadott könyvében a következőket írta. „A sokféle éneklő madár egy bizonyos területre kiterjedő védelmének szép példáját láthatjuk a balatonmelléki Fűzfő gyártelep (Veszprém) drótsövénnyel bekerített 150 kat. holdas területén, ahol a fiatal tölgyerdőbe csak a legutóbb telepített gyár nagyszámú alkalmazottjának és munkásainak lakását övező fás részeken és a betelepítéssel tagolt erdőfoltokon, hozzáértő alkalmazásban, a mesterséges fészekodúk nagy számát helyezték el. A madarakat télen nagy gonddal etetik, a macskatartást megtiltották, a madarakra kártékony állatokat pedig irtják. Ezt a védett területet aztán mihamar a madarak olyan sokasága lepte el, hogy alig 2 év alatt a madarak énekétől egészen szokatlanul hangos lett az egész gyártelep egyébként is kedves tájéka.” Megjegyzésként még az érdekesség kedvéért közli: „Kiirtottak másfél év alatt a bekerített területen és annak közvetlen közelében 42 macskát, 3 kóbor kutyát, 33 szarkát, 5 görényt, 7 menyétet stb.” [4]

Kaán Károly könyve

A Nitrokémia az országos átlagnál magasabb jövedelmet adott alkalmazottainak, továbbá – a gyártelepen lakóknak – ingyen lakást, rendkívüli illetményeket: családi pótlékot, házassági és szülési segélyt. A tisztviselők és az előmunkások részére nyugdíjpénztártart létesített. Nem csoda hát, hogy nagyon sokan szerettek volna itt munkát kapni. A felvételi lehetőségeket azonban megszigorították, amit a gyár jellege indokolt.

A gyárvezetőség az egészségügyi szolgálatot is fejlesztette, létrehozott egy nyolcágyas kórházat, állandó orvosi ügyelettel. Ekkor már három orvosa volt a gyártelepnek.

A nyolcágyas kórház (Bugyogóforrás u. 20.)
(Légrádi Lászlóné gyűjteményéből)

Szakmunkás utánpótlásra a vállalat Fémipari Szakirányú Iparostanonc Iskolát létesített 1939-ben, melyet a vállalat főmérnöke, Steller Lajos vezetett. A tantestület három mérnökből, két technikusból és az elemi iskola három tanítójából alakult.

A gyárvezetésnek az alkalmazottakról való gondoskodása abban is megnyilvánult, hogy a gyártelepen lakó családok gyermekeit, akik középiskolába jártak – tanítási napokon –, a gyár Mercedes autóbusszával, Szabó bácsi vezetésével szállították Veszprémbe és vissza.

Az 1930-as években a Nitrokémia Rt. a lőporgyártás terén olyan magas technikai-technológiai színvonalat ért el, hogy több ország a

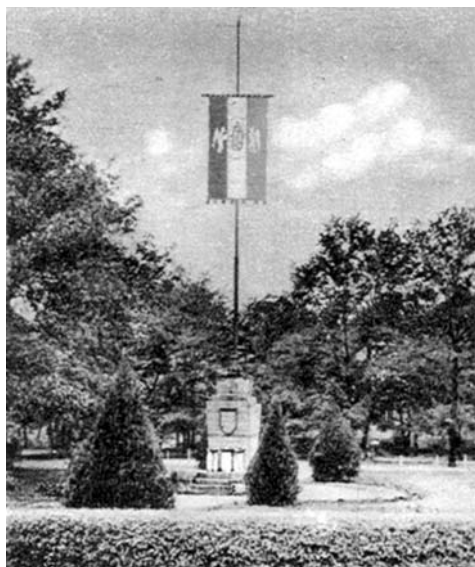

Iskolabusz
(A fénykép Jenei Magdolna tulajdona)

Nitrokémiát bízta meg löpörgyárépítéssel (Törökország, Brazília, Finnország). Időközben maga a gyár is fejlődött, az 1934-ben elkezdődött beruházások 6,5 millió pengőt tettek ki. A munkáslétszám 1932-39 között 500 főről 3200 főre nőtt.

A trianoni békeszerződés: az ezeréves ország igazságtalan megcsonkítása, az 1920–30-as évek társadalmában „élő fájdalomként” volt jelen. A restaurációs mozgalmak „Mindent vissza!, Igazságot Magyarországnak!” követelései a '30-as évek közepére erősödtek fel. Ezekben az években az ország számos helyén „Ereklyés Országzászlókat” emeltek a történelmi Magyarország minden vármegyéjéből hozott föld fölé. Így történt ez 1935. június 19-én (vitész nagybányai Horthy Miklós 67. születésnapját követő napon) Fűzfőgyártelepen is. Az alapkőben a közadakozáshoz hozzájárulók névsorát, a történelmi Magyarország határainak visszaállítását követelők aláírását tartalmazó íveket és a következő szövegű okmányt helyezték el: *„Ezt az Ereklyés Országzászlót Magyarország összes vármegyéinek földjére Őföméltóságú vitész nagybányai Horthy Miklós kormányzósága alatt állította Fűzfőgyártelep közönsége.”*

Az Országzászló vöröskötőmbjén, a címer fölötti síkon négy fura hely látható. Dezső Dénes szerint azon a helyen a „Szebb jövőt!” felirat volt, melyet az 1948–49-es években eltávolítottak. Tudvalévő, hogy ez a levanteegyeselet köszöntése volt, és a háború utáni politikai hatalom jelvényeivel együtt megszüntette a levanteegyeseletet.

Az Országzászló képe

tet. Az Országzászló sem maradhatott meg eredeti állapotában. A hátoldaláról levették a kettős keresztet, s a zászlórudat is eltávolították, amelynek alját korona-alakzat, tetejét esküre emelt kéz díszítette. Helyére két kis zászlótartó csövet szereltek, az egyikbe a magyar nemzeti zászlót, a másikba a proletár nemzetköziség vörös zászlaját szokták állami ünnepeken elhelyezni.

A lecsupaszított Országzászló

A növekvő munkáslétszám lakásigényeinek enyhítésére 1940-42-ben Litéren, az Újtelepen is épített a gyár munkáslakásokat. Eb-

ben az időben épült a külső lakótelep is, a „*Tripolisz*”: ahol a 72-es út mentén két lakás épült a litéri lakások típusa szerint (a háború után az egyik épületben gyógyszerár kapott elhelyezést), a vasúttal párhuzamosan pedig három barakkszerű épület, ahol még a háború után is tíz család lakott. Ezek az épületek eredetileg munkásszállónak épültek. Tripoliszt, mint lakótelepet, 1962-ben felszámolták, és az épületeket különböző funkciókkal látták el. A „*Tripolisz*” név keletkezésére vonatkozóan nem találtam megbízható adatot. Egyesek szerint – mint *Tobruknál* is láttuk – az építkezés idején folyó észak-afrikai harcok kapcsán sokat emlegetett városról, mások szerint – ironikusan – a három barakképületről (három város = tri polis) vagy esetleg a „tri-üzem”-től kapta a nevét. A név valódi eredetét ma már nem lehet kizárólagos biztonsággal megállapítani.

1940-ben épült a Kultúrház is, amely a környék legszínvonalasabb kulturális létesítményeként alkalmas volt mozielőadásokra, s ha kellett, színházként működött, de alkalmas volt közösségi rendezvény megtartására is.

Hagyományos rendezvényekké váltak a különböző szervezetek báljai, mint a tűzoltóbál, sportbál, de a legnagyobb báli rendezvény, amely az egész gyártelep lakosságát „megmozgatta”, a farsangi „Hópehely bál” volt. Ez a bál annyira népszerű volt, hogy még a háború után is, évtizedeken át, a farsangi időszak legnagyobb rendezvénye maradt.

Kultúrház (Bugyogóforrás u. 12.) (Forrás: levelezőlap)

A Nitrokémia döntően meghatározta a környék falvainak fejlődését is, mert egyrészt biztos jövedelmet nyújtott a munkát vállaló környékbeli szegényparasztság egy részének, másrészt az ország különböző területeiről származó munkavállalók közül sokan a környező falvakban telepedtek le, így természetesen – mint a gyár közvetlen közelében – Balatonfüzfőn és a Szalmássy-telepen (mely eredetileg Szalmássy János vörösberényi vendéglős birtoka volt, és az 1930-as években jó üzleti érzékkel felparcelláztatta).

Háborús évek

A háborús években a gyárban tovább szigorodtak a munkafegyelmi előírások. Nagyobb létszámú csendőrsre volt szükség, ezért 1940 telén új csendőrlaktanyát építettek. A mai gyártelepi lakosság nem egyértelműen foglal állást abban a kérdésben, hogy melyik épület volt a csendőrlaktanya. Jenei Károly könyvében a későbbi iskolát jelölte meg az egykori csendőrlaktanyának. Dezső Dénes helybeli lakos ezt cáfolja. Állítása szerint az az épület légoltalmi laktanyának épült, a csendőrlaktanya pedig a litéri kapun kívül volt, ami később az ÁVH-s iparórség laktanyája lett. Ezt az állítást mások is megerősítették, viszont többen – nyilván akik csak a Jenei-féle állítást ismerik – a későbbi iskola épületét tartják az egykori csendőrlaktanyának. Elnézést kérek dr. Jenei Károlytól, de Dezső Dénes állítása számomra hitelesebb.

A volt csendőr-, majd volt ÁVH-s laktanya (Nike krt.)
(Fotó: Szőnyeg János)

A Honvédelmi Minisztérium 1942. február 3-án kelt körrendeletével a lőporgyár alkalmazottait azonnali hatállyal „honvédségi munka” címén „munkahelyükön való megmaradásra” kötelezte. A gyárigazgató pedig 1942. április 13-án körözvényben hívta fel a fi-

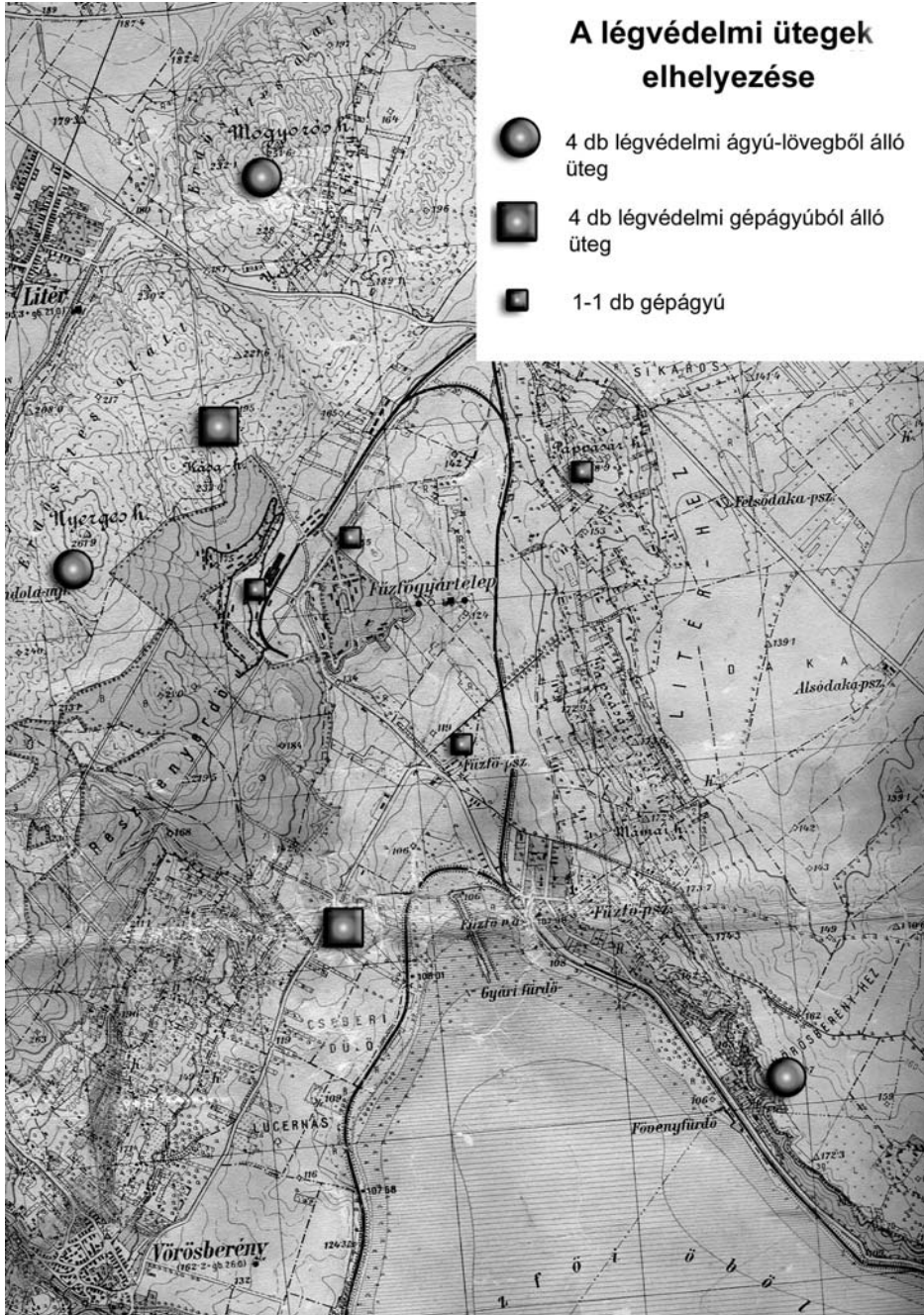

gyelmet a rögtönítelő katonai bírósági eljárásra, mely a munkahely önkényes elhagyása, a munka megtagadása, munkalassítás és szabotálás esetén azonnal megindul. A munkafegyelem fenntartására a katonai személyzeti parancsnok mind gyakrabban szabott ki büntetéseket. Például 1942. június 18-án egyszerre 30 munkásra rótt ki 1-4 napi magán, vagy szigorított fogságot, mert későn jöttek meg szabadságukról, igazolatlanul maradtak távol, feljebbvalójukkal szemben tiszteletlen magatartást tanúsítottak, az üzembe gyúfát vittek be, vagy munkájukat – állítólag – hanyagul végezték.

A háborús években, az ipartelepét fenyegető légitámadások elhárítására, az Országos Légvédelmi Parancsnokság Balatonfüzfő körül légvédelmi gyűrűt hozott létre.

Négy-négy lövegből álló légvédelmiágyú-üteget helyeztek el a Máma-tetőn, a Litértől keletre fekvő Mogyorós-hegyen, valamint a gyártelepről nyugatra a Nyerges-hegyen. Ugyancsak négy-négy lövegből álló gépágyús ütegnek volt tüzelőállása a cseberei területen, a gyárteleptől északra a Kása-hegyen. Egy üteg pedig szétszórva, egy-egy löveggel: a 71 és 72-es utak elágazójának környékén, a Pappásári-hegyen, a gyártelepen a csendőrlaktanya előtt, valamint a gyár területén a központi műhely környékén foglalta el tüzelőállását.

A helyi légvédelemnek 1944. március 19-ig gyakorlatilag nem volt feladata, bár az ország területén szórványos légi támadások korábban is voltak, de ezek térségünket nem érintették. Magyarország általános légi bombázása a német megszállást követően kezdődött el. Az olasz repülőterekről felszálló, amerikai bombázó kötelékek iránytúje a Balaton volt. Itt váltottak irányt, és repültek tovább a kitűzött célpontok: Budapest, Győr, Székesfehérvár... felé. A repülőgépek rendszerint a délelőtti órákban, 10-11 óra között érkeztek, több hullámban. Egy-egy kötelékben 40-50 négymotoros „Liberátor” bombázógép repült, vadászgépek kíséretében. Mély, dübörgő hangjuk – amely már messziről hallatszott – félelemmel töltötte el az embereket. A kötelékek 10 000 m körüli magasságban repültek, a légvédelmi ágyúk hatómagassága pedig 8-9 000 m volt. Így érthető, hogy a földi légvédelem nem tudott sok kárt okozni bennük. A sok ezer átrepülő gép közül egyet mégis találat ért, ez (Békefi Jenő, a légvédelmi egység katonája szerint) Zircről északra, Kardosrét mellett zuhant le. Pintér János, aki ebben az időszakban ugyancsak itt teljesített szolgálatot, „Egy légvédelmi tüzér hétköznapijai 1942–1944-ben” c. írásában ő is megemlékezik egy vadászgép lezuhánásáról, amely a hajmáskéri gyakorlótér közelében a hegynek üt-

Légvédelmi ütegállások
Békefi Jenő légvédelmi tüzér elmondása alapján

között. Ma már nehéz lenne azonosítani, hogy mindketten ugyanarról, vagy két külön esetről tettek-e említést. [5]

Pintér János, aki az ütegtörzsnél szolgált, még egy említésre méltó esetet írt le: *„Telefonon jelentették a távmérősök, hogy a Balaton déli része felől 5 Liberátor nehézbombázó, vadászgépek kíséretében felénk tart. (...) Jött az újabb jelentés, hogy a gépek bombaszekrény-ajtói kinyíltak, mire mi is komolyabban fogtuk a helyzetet és a korábban földbe ásott bunkerekben kerestünk menedéket. Alig értünk le, hallottuk a bombák rémületet keltő süvöltéseit, és hatalmas detonációval úgy megrázták a földet, hogy a bunkerunk kis híján beomlott. (...) Amikor a bunkerból kimerézkedtünk, megcsipkedtük egymást, hogy élünk-e még. A gyárteleptől délre akkora volt a füst és porfelleg, ami azt a látszatot keltette, hogy Balatonfüzfő nincs többé. Onnan pedig úgy tűnt, hogy a gyártelepet mindenestől nyelte el a föld. Ez a támadás 1944. július 13-án történt. (...) 5 bombát dobta le, melyek egyenként 10 mázsásak voltak. Elmentünk megnézni az egyiket, mely a műút mellé a szántóföldre esett, ez kb. 14 m átmérőjű és 8 m mély krátert vágott, és az utat jó darabon eltüntette. Telefon és villanyvezetéknek nyoma sem maradt, de sem halált, sem sérülést nem okozott.”*

A háború első éveiben, 1940–41-ben a gyártelepen a lakosság számára óvóhelyrendszert építettek ki. A szinte naponta megismétlődő légitámadások nagy riadalmat és félelmet okoztak a lakosságban, bár a gyártelepet – a háború utolsó napjait kivéve – nem érte közvetlen légitámadás. A gyárvezetés 1944 áprilisában úgy határozott, hogy aki családját biztonságosabb helyen akarja elhelyezni, annak költözködési költségét megtéríti. Az alkalmazottak azonban munkahelyüket nem hagyhatták el, csak olyan helyre költözhetek, ahonnan naponta be tudtak járni a gyárba. A telepen maradt családok és az üzemek dolgozói – a kiépített óvóhelyrendszer ellenére – a légiriadók alatt az erőtelep alagútjában tartózkodtak.

A frontvonal közeledtére 1944 decemberében elrendelték az egész lakótelep kiürítését és a lakosság egy részét Magyarpolány községben és környékén helyezték el. A lakosság nagyobbik része rokonoknál, mintegy 60 család Magyaróváron és környékén talált menedéket.

Egyes üzemek a kiürítés alatt még dolgoztak, de 1944 december végére a gyár egész területén megszűnt a munka. December 20-ától a magyar-német vegyes bizottság elrendelte az üzemek „bénítását” és a leszerelt berendezések és alkatrészek elszállítását. Ennek a

rendelkezésnek az volt a célja, hogy a front átvonulása után ne lehessen lőport gyártani. Az üzemek bénítását végző munkások azonban – ahol csak lehetett – kijátszották az intézkedést, aminek következtében a gyalogsági lőporüzem, a savüzem és a központi műhely üzemképes állapotban maradt. Az erőtelep legfontosabb berendezéseit is sikerült megmenteni az elszállítás elől. A gyár leszerelése 1945 márciusáig eltartott, ennek során 250 vagont indítottak Fűzfőgyártelepről Németországba, értékes anyagokkal, alkatrészekkel és berendezésekkel.

A gyártelep a legkritikusabb napokat 1945. március 19-22 között élte át. Ez idő alatt több bombatámadás érte, melynek során zavarok keletkeztek a gyártelepen a vízellátásban. Elrendelték a még itt lévő gyermekes anyák Pinkaminszentre való kitelepítését. Az első kitelepítő vonat 21-én éjfélkor indult el, 22-én délelőtt 10 órakor pedig követte a második szerelvény is. A több száz helyben maradt ember a nehéz napokat az erőmű alagútjában vészelte át.

A légitámadások következtében 54 lakás semmisült meg a gyártelepen, és kiégett a református közösség imaterme is.

Az előrenyomuló szovjet hadsereg március 23-án Fűzfőgyártelepet is elérte.

Újjáépítés

Május közepéig valamennyi kitelepített visszatért a gyártelepre, és elkezdődött a romok eltakarítása, valamint az üzemek újjáépítése. Munkabért egy ideig senki sem kapott, a gyár csak napi egy tál étellel tudta ellátni alkalmazottait. A romok eltakarítása, a megromgált épülettetők, az iparvasút és az elektromos hálózat helyreállítása hónapokat vett igénybe.

A gyár szakembergárdája azon fáradozott, hogy az üzemek közül, amit lehetett, üzembe helyezzenek, illetve közszükségleti cikkek gyártására tegyék alkalmassá. Gyártottak rézgálicot és gyufát, továbbá étolajat préseltek. A környéken virágzó gyümölcsstermesztés folyt, létrehoztak egy nagy teljesítményű gyümölcsfeldolgozó üzemet és szeszfőzdét. A gyümölcsfeldolgozó üzemben aszalt gyümölcsöt és gyümölcsízt állítottak elő, melynek ízesítéséhez a raktárkészleten megmaradt nagy mennyiségű keményítóból készített burgonyacukrot használták. A fentiekén kívül gyártottak még süttöport, cipőkrémet és kocsikenőcsöt. Ezek segítségével csereüzleti módon gondoskodtak alkalmazottaik ellátásáról.

A Hangya Szövetkezet a zalai borvidékről, majd Gyöngyös környékéről több vagon bort vásárolt fel, és abból a szeszfőzdében borpárlatot készítettek. A gazdák a felvásárlási áron felül 0,33 kg/hl rézgálicot is kaptak.

A háborús károk kijavításához országsszerte nagy mennyiségű ablakgittre volt szükség, ezért 1945 végére egy gittgyártó üzemet is felállítottak. A magyarországi papírgyárak részére pedig kénsavas agyagot állítottak elő.

A termékek értékesítésével nem volt gond, azonban az infláció fokozódása zavarokat okozott a vállalat gazdasági életében. A befolyt pénzt azonnal be kellett fektetni, tartalékolni nem lehetett, így adott esetben előfordult, hogy a bérek kifizetésére sem volt pénz.

A gyár vezetése alkalmazottainak ellátását szívügyének tekintette, ezért a háború után „gazdasági üzemet” is létesített. Bérbe vett 26 kataszteri hold szántóföldet, lovakat és teheneket tartott. Lovas kocsikkal végezték a környékről a beszerzést, a tehenek tejét pedig elsősorban a csecsemők és a szoptató anyák részére biztosították. Az infláció utolsó szakaszában a vállalat úgy igyekezett segíteni dolgozóin, hogy sem lakbért, sem villanydíjat nem szedett. A közellátási osztály révén gondoskodott az étkezde fenntartásáról, igyekezett biztosítani, hogy az árak Fűzfőgyártelepen legyenek a legalacsonyabbak.

Az infláció 1946-ban gyakorlatilag cserekereskedelemre kényszerítette a vállalatot. A legértékesebb „cserevaluta” a rézgálic volt. A kilótt páncélosokból, gépjárművekből és egyéb haditechnikai eszközökből kisserelt rézalkatrészeket tonnaszámra hordták a gyárba.

A gazdaság éledezésével a civil szervezetek is kezdtek talpra állni, így újjászerveződött a munkásszínkör, újjáéledt a FAK is, bár nevét „Fűzfőgyártelepi Munkás Testedző Egyesület”-re változtatta. A színkör 1946-ban már több mint tíz színdarabbal szórakoztatta a gyártelepi közönséget. A labdarúgók is beneveztek a megyei bajnokságba, és szerveződött egy női kézilabdacsapat is.

A Nitrokémia ebben az időben a gyártelepen 315 lakással rendelkezett, ebből 20 lakást a vállalattal kapcsolatban álló szociális, egészségügyi és kulturális intézmények vezetői és alkalmazottai, 40-et pedig papírgyári alkalmazottak használtak. A vállalat alkalmazotti létszámának fokozatos növekedése miatt a lakás gondok is megnövekedtek, melyeket csak új lakások építésével lehetett volna megoldani, erre azonban abban az időben nem volt lehetőség.

Időközben újabb termékek is felkerültek a gyártmánylistára, például az anilin festékek, és elindult hódító útjára a szerves kémia is.

Az üzemegezségügyi szolgálatnál is személyi változás történt, 1947. május 1-jével dr. Péller Ágoston megvált üzemorvosi foglalkozásától, helyét dr. Lépond Lajos vette át, aki a későbbiek során egy korszerű munkaegzségügyi intézetet hozott létre. Szigorú, de emberséges orvosnak tartották. Innen ment nyugdíjba, és ekkor – mintegy életművének elismeréseként – a „Munka Érdemrend” bronz fokozatával tüntették ki, azonban még nyugdíjasként is tovább dolgozott.

Az 1947–50-es évek politikájának hatásai Fűzfőgyártelepen

Az 1940-es évek vége felé elkezdődött politikai „tisztogatások” a Nitrokémiát sem kerülték el. 1947. november 14-én Steller Lajost, Gyöngyösi Istvánt, november 21-én dr. Szabó Kornélt, december 21-én Sárkány Józsefet, és 1948. február 2-án Kelemen Gyulát tartóztatták le. Ellenük – a hírhedt „Nitrokémia-per”-ben – „az 1947-es terv szabotálásával és hadianyagok külföldre szállításának” vádjával, koncepciókért indítottak. 1948. március 4-én, a Budapesti Népbíróság Különtanácsa, Olti Vilmos eljáró bíró vezetésével tárgyalta első fokon ügyüket. A tárgyaláson dr. Szabó Kornélt halálra, társait életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték. Az ítéletet a másodfokon eljáró Népbíróságok Országos Tanácsa is helybenhagyta. Dr. Szabó Kornélt 1948. szeptember 9-én végezték ki. Felesége visszaemlékezéséből: *„Az uram az utolsó két napját a Gyűjtőben töltötte, meglátogathattuk. Ottani beszélgetésünket úgy kezdte: »Remélem tudjátok, hogy ártatlan vagyok«. 57 éves volt ekkor.»* Életfogytiglani szabadságvesztésre ítélt társai 1956. szeptember 12-én szabadultak. [6]

A rendszerváltás után az igazgatósági épület előcsarnokában elhelyezett domborművel, valamint egykori lakásának falán elhelyezett emléktáblával tisztelgett a Nitrokémia Rt. egykori vezérigazgatója emlékének. Balatonfűzfő város pedig 2006. augusztus 20-án posztumusz díszpolgárává fogadta. [7]

1948-at a politikában „fordulat évének” nevezték, amikor a Magyar Kommunista Párt és a Magyar Szociáldemokrata Párt összeolvasztását követően Magyar Dolgozók Pártja (MDP) nevet vette fel a kommunista párt. Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy a többpárt-

Dr. Szabó Kornél, a Nitrokémia volt igazgatója
halálos ítéletét hallgatja
(a fotó lelőhelye: Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtár [25])

Dr. Szabó Kornél emléktáblája egykori lakása falán
(Bugyogóforrás u. 27.)

rendszer – a megszálló szovjet csapatok támogatásával – egypárt-rendszerre váltották. Ettől kezdve a hatalom az MDP kezében volt.

A termelés fokozása érdekében munkaverseny-mozgalmat indítottak el, melynek során a tervet túlteljesítő dolgozókat kitüntetésekben részesítették. Az első kitüntetések 1948 májusában osztották. A munkáshősök – akik a propaganda szerint a „szocialista

Dr. Szabó Kornél emlékdomborműve
az egykori igazgatósági épületben (Nike krt. 1.)
(Fotó: Szőnyeg János)

emberré válás” útján jó irányba indultak – a sajtóban „élmunkás-ként” szerepeltek, élmunkásjelvényt kaptak (anyagi elismerés nélkül). [8]

A második világháború után az újjáépítés, a jótételi kötelezettségek szinte megoldhatatlan anyagi nehézséget jelentettek a magyar kormányok számára. Az 1948–1949-es kommunista hatalomátvétel, ezzel egyidejűleg a szovjet gazdaságirányítási modell szolgálai átvétele, amely párosult a kialakuló hidegháborús légkörrel – mintegy tetézve az addigi gondokat – hatalmas beruházásokat vett tervbe és indított útjára. A túlzott nehézipari-hadiipari fejlesztések

állandó forráshiányt eredményeztek, amelyet „külső” tőkebevonással kíséreltek meg áthidalni. A megoldást a tervkölcsön (1949), majd a békekölcsön (1950-tól) bevezetésében látták, amelyek a lakosság számára újabb súlyos terheket jelentettek.

A kívánatos összegű jegyzést csak kikényszeríteni lehetett. A békekölcsön első kibocsátása alkalmával a kormány részletekbe menő rendeletben szabályozta a munkáltatóknak ezzel kapcsolatos kötelezettségeit, a részletjegyzési ívek aláírásától (aláíratásától) a jegyzett összeg részletenkénti levonásáig. Általában a munkáltató felelőssége lett minden kölcsönjegyzési ügy. *„Ha a munkáltató az esedékes részletek befizetését elmulasztja, az OTP-nek jogában áll a 200/1950. (VIII. 6.) Mt. számú rendelet értelmében a hátraléknak közadók módjára történő behajtása iránt intézkedni.”* Ha nem is mondták ki a békekölcsön kötelező jellegét, akkor is nyilvánvaló volt, hogy a munkáltatót úgyszólván hatósági szereppel ruházták föl. Az egyénenként jegyzésre ajánlott összeget a vállalatvezetés, a vállalati pártszervek és a szakszervezet (üzemi háromszög) határozták meg. Ahhoz, hogy valaki a három intézménnyel szembeszegüljön, bátorság kellett.

Mindezekon túlmenően, Sztálin 70. születésnapja tiszteletére az MDP Szervező Bizottsága határozatának értelmében 1949. október 28-tól december 21-ig munkafelajánlási mozgalom indult, ez jelentette a magyarországi sztahanovista mozgalom kezdetét. A folyamatot úgy jelenítették meg, mintha a mozgalmat egyéni kezdeményezések láncolata indította volna el. 1950-től nem élmunkás-, hanem sztahanovista jelvényeket osztottak a munkában élenjáróknak.

Honnan indult ez a mozgalom? Alekszej Grigorjevics Sztahanov Lugovajában, Orjol közelében született. 1927-ben kezdett dolgozni a Donyec-vidéki *Centrálnojá-Irmino* bányában. 1933-ban légkálapács-kezelő lett, majd 1935-ben bányásztanfolyamon vett részt. 1935. augusztus 31-én 102 tonna szenet bányászott 5 óra 45 perc alatt, ami az előírt mennyiségének a 14-szerese volt. Szeptember 29-én új csúcst állított fel: 227 tonnát termelt egy műszak alatt. Ezzel névadója lett a munkásokat nagyobb termelékenységre ösztönző, a szocialista gazdasági rendszer fölényét hirdető sztahanovista mozgalomnak.

A *The New York Times* egy 1985-ös cikkében rámutatott, hogy Sztahanov valójában csak azért tudta véghezvinni ezt a „hőstettet”, mert a párt előre megszervezte az eseményt, és több bányász segí-

tett neki. Idézték Konsztantyin G. Petrovot, a *Centrálnaja-Irmino* párttitkárát, aki szerint: „Nem kellett, hogy Sztahanov legyen az első, bárki lehetett volna. Végül is nem egy bányáson múlt a rekord megdöntése, hanem egy új szénfejtési módszeren.” [9]

A munkaverseny-mozgalom szovjetizálásának jegyében az MDP Központi Vezetőségének 1950. január 25-i határozata alapján kötelező lett a sztahanovista elnevezés.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa (SZOT) új irányelveket alapított meg: a mennyiségi többtermelés népszerűsítése helyett a minőségit, az egyéni kezdeményezések felkarolása helyett a komplex brigádmozgalmat támogatta.

Ezek után lássuk, miként valósult meg mindez településünkön. Csak néhány idézetet emelek ki a Veszprémmegyei (sic!) Népújság 1950–53-as számaiból:

*„A fűzfői értelmiségi dolgozók bekapcsolódása
a munkaverseny-mozgalomba*

Az elmúlt sztálini műszakok megmutatták, milyen munkaerő-tartalékok rejtőznek az üzemekben, megmutatták, hogy vannak sztahanovisták, akik forradalmasítani tudták a munkát, akik hatalmasan tudják emelni a termelékenységet. És azzal a lendülettel, amellyel a dolgozó nép a sztálini műszakokban és munkafelajánlásokban vett részt, nem kétséges, hogy ötéves tervünk hatalmas feladatait meg tudjuk valósítani.

Ezek az eredmények Fűzfőgyártelepen is megmutatkoztak. Dolgozóink 130%-ra teljesítették az előirányzatot és ebben nagy szerepe volt a műszaki értelmiségnek is. (...)

A pártbizottság a nagybudapesti pártaktíva határozatait magáévá tette, megindította a mozgalmat az értelmiségi csoport megalakítására. (...) Ezzel megkezdődött az a folyamat, amely az értelmiséget és a fizikai munkásságot még jobban összekovácsolja a közös feladatok teljesítésére és eltünteti azokat a hangokat, melyek elvéve ugyan, de mind a fizikai, mind a szellemi munkavállalók részéről az ellentétes magatartást hangsúlyozták ki.

Az értelmiségi dolgozók egyre nagyobb számba kapcsolódtak be a fizikai munkásság által megindított lendületes munkaversenybe (...).

Az értelmiségi bizottság (...) egyáltalán nem foglalkozott az értelmiségiek ideológiai képzettségének vizsgálatával, holott az ideológiai továbbképzés szükségességét felvetette. Meg kell vizsgálni, hogy

az értelmiségi munkavállalóink mennyire sajátították el a marxista-leninista elméletet. (...)

Felületesen kezelte az értelmiségi bizottság azoknak az értelmiségieknek legnagyobb részét, akik még mindig a polgári ideológia hatása alatt állnak, és ezáltal tulajdonképpen gátolják a szocialista építést. Pedig ezek között is igen sokan vannak, akik, ha megmagyaráznók nekik, ami ma már kézenfekvő, ti., hogy népi demokráciánk minden rendelkezésre álló eszközzel támogatja az értelmiségi dolgozó rétegeket, szívvél-lélekkel állnának a munkásság mellé és teljes erejükkel és tudásukkal vennének részt a szocializmus építésében. (...)

Dr. Boskovitz László
vegyésszérmérnök
a fűzfőgyártelepi Műsz. Ért. Bizottság
vezetője.” [10]

„Megalakult az első komplex brigád Fűzfőn

A munkaverseny céljai közül nemcsak a mennyiségi többtermelés a cél, hanem a többtermelés mellett a minőségre is figyelemmel kell lennünk. Vannak olyan esetek, amikor határozottan a minőség kérdése kerül előtérbe. Ezen szempontokat tartották szem előtt Fodor József mérnök, Szabóki Sándor és Szabó Károly esztergályosok, akik midőn a komplex-brigádjukat megalakították, azt a célt tűzték ki maguk elé, hogy munkájukkal teljes egészében ki fogják küszöbölni a selejtet.

(A cikk a továbbiakban felsorol egy sereg nevet, akik sokszorosan túlteljesítették a normát.)

Szalay Pál” [11]

„A fűzfői agitátorok felkészültek nagy feladatukra...

A Fűzfői Nitrokémia párbizottsága Rákosi elvtárs kongresszusi útmutatása alapján indul harcba a felemelt ötéves tervek megvalósításáért, a pártszervezetek erejének fokozásáért, új győzelmekért. A fűzfői elvtársak jól megjegyezték Rákosi elvtárs szavát, tudják, hogy »a felszabadult dolgozó nép hazafisága új erőforrás, melyből bőven meríthetünk, s amely, mint motor visz bennünket előre a jobb jövő felé.«. [12]

„Fűzfőn tudják, mi a becsület

A Fűzfői Papírgyár dolgozói a felszabadulási hét után újabb lendülettel fogtak munkához, hogy a választási békeversenyben kiugró eredményeket érjenek el. A dolgozók 95%-a lépett versenybe, míg a műszakiak valamennyien vállalást tettek. (...) Az április havi tervet 103,9%-ra teljesítette a Fűzfői Papírgyár, és olyan csoportok tűntek ki, mint Pálffy Géza kitüntetett sztahanovista csoportja, akik április hó utolsó 10 napján 128%-os átlagot teljesítettek. Egyénileg Szabó Ilona kétszeres sztahanovista osztályozónő emelkedett ki 150%-os teljesítményével.” [13]

Propagandaplakát békekölcsönjegyzésre

Természetesen a békekölcsönjegyzést is versenyszerűen kellett végrehajtani. Erről is néhány idézet:

„Építsd a nép országát, védő a magyar függetlenséget, oltalmazd a békét: Jegyezz békekölcsönt!

Teret hódít az ipar

*A Dunai Vasműért, a budapesti földalatti gyorsvasútért, az Inotai Erőműért, a Tiszalöki Vízműért, az ötéves tervért, a magyar nép boldog jövőjéért, a szocializmusért jegyezz békekölcsönt!
A magad hasznára, a haza javára: jegyezz békekölcsönt!”*

A III. békekölcsön 100,- Ft értékű jegye

Ilyen propagandaszövegekkel találoztunk úton-útfélen:

„A papírgyárban az első naptól kezdve kemény harc folyik a tervteljesítésért

(...) A dolgozók a kölcsönjegyzésből is lelkesen kivették részüket. Már csak a betegek és a szabadságosok vannak hátra. Lelkesedésük a termelésben is megmutatkozik. Az első két napon 102%-ot értek el. (...) Egyedül a facsiszolóban nem tudták teljesíteni a tervet, de ez a dolgozóktól független áramkimaradásból adódik. Most megfogadták, hogy ezt a 10 t lemaradásukat is rövidesen behozzák.” [14]

A békekölcsönjegyzésből az iskolás tanulók sem maradhattak ki:

„A fűzfői úttörők helytállnak a békekölcsön jegyzésben

(...) A pajtások jegyzési versenyt indítottak, melyben a VIII. osztályt megelőzve a VI. osztály jutott az élre.

A versenyben első VI. osztályban öt tanuló vállalta, hogy a következő hónapban ötösnél rosszabb jegyre nem felel. Az osztály összesen 60 kg gesztenyét, 50 kg makkot gyűjtött, első nap 38 Ft-ot jegyzett, amely mostanra 100 Ft-ra emelkedett.

Németh János csapatvezető Fűzfő” [15]

A fenti idézetek közlésével csupán az akkori politikai és gazdasági állapotokat akartam érzékeltetni. Meggyőződésem, hogy az idézetekben név szerint szereplő személyek valamennyien kitűnő munkások voltak, azért érdemelték ki az elismeréseket. Ezeknek politikai felhangja pedig a kor szelleméhez tartozott.

A VI. békekölcsön 50,- Ft értékű jegye

Újabb fejlődési szakaszban

Az iparterület – a háborús károk helyreállítása után – dinamikus fejlődésnek indult. A régi sportpálya helyén festékgyár épült. A Nitrokémia Ipartelepek is újabb termékeket állított elő: elkezdődött a növényvédőszer-gyártás, és az új termékekhez új üzemszervezetek épültek. A gyár először csak a 72-es főútig terjeszkedett, majd a klórüzem megépítésével kezdetét vette egy újabb iparterület létrehozása Királyszentistván területén.

1952-ben adták át a volt sportpálya területére épített Veszprém Megyei Festékgyárat. Erről az eseményről a Veszprémmegyei (sic!) Népújság így számolt be: *„Ötéves tervünk első önálló vegyipari üzemét adták át rendeltetésének december 28-án Fűzfőn. Ez az új üzem egyike azoknak, amely dolgozó népünk erejéből külföldi segítség nélkül ötéves tervünkben épült. (...) Az ünnepi beszédet Lakatos József elvtárs, a Vegyiművek Beruházási Vállalat igazgatója tartotta, ismertetve az üzem megalakulásának körülményeit.*

Vágó György elvtárs (Bánya- és Energiaügyi Minisztérium részéről) az ország fejlődéséről beszélt, míg Mátyás Lajos elvtárs, a festékgyár igazgatója eredményeikről számolt be. (...)

Mátyás elvtárs beszéde után Kocsis János elvtárs a vállalat dolgozóinak nevében ígéretet tett, hogy az 1952-es évet maradéktalanul teljesítik.” [16]

Vállalati lakásépítések az 50-es évek elején is voltak, ekkor épült a gyártelepen – már a kerítésen kívül – a festékgyári ház, a munkásszálló, a balatonfűzfői községrészben pedig a papírgyári házak.

A gyár fejlődése a munkáslétszámot is növelte. Nagyon sok volt a bejáró, akik buszokkal vagy vonattal ingáztak naponta a munkahely és a lakóhely között. Székesfehérvárról minden műszakhoz indítottak egy munkásvonatot, amelyik beszállította a munkásokat a gyár területére (a papírgyár előtt volt a személyvonat állomása). Ehhez a vonathoz csatlakoztak Balatonfűzfő vasútállomáson a Tapolcáról induló vonattal érkező munkások.

A gyári lakótelep „zárt”-sága is jelképpé vált már ebben az időszakban. A kapuk a portaépületekkel még álltak, portaszolgálatot is teljesítettek, de a be- és kijárást már nem ellenőrizték olyan szigorúan, mint a korábbi időben. A festékgyári lakóház és a munkásszálló kerítésen kívüli megépítésével elkezdődött a lakótelepet körülvevő kerítés lebontása is.

1948-ban Veszprém vármegye Közigazgatási Bizottságának 327/1948. sz. rendelete szerint az iskolát is átszervezték. Államo-

sították a gyártelepi népiskolát és megszervezték a nyolcosztályos általános iskolát. A volt légmentes lakóházat kapta meg az iskola, korábbi épületében pedig óvodát létesítettek. [17]

Az 50-es évek elején kezdték építeni a mai sporttelepet. Salakkal töltötték fel a domboldalt, az képezi a felső futballpálya alapját. Salak pedig volt bőven, mert akkor még mind a belső, mind a külső erőmű szenes kazánokkal üzemelt.

1956

1956-ban településünkön, a forradalmi események hatására október 26-án történt az első megmozdulás. Ez ideig a gyárakban a megszokott módon folyt a munka. 24–25-én a gyári pártvezetés aláírásgyűjtő íveket köröztetett az üzemekben, amelyekben az aláírók elítélték a budapesti „csőcselék” randalírozását és követelték a rend azonnali helyreállítását. Természetesen az emberek aláírták, nem mertek nemet mondani. Aztán a forradalom győzelmének hírére 26-án a Nitrokémiánál, a Festékgyárnál és a Papírgyárnál is megalakultak a munkástanácsok és a Központi Műhely dolgozóinak kezdeményezésére nagygyűlést hívtak össze, melyen a munkásság kiállt a forradalom mellett. A helyi pártbizottság épülete elé vonultak, itt Hortobágyi Ferenc felolvasta a munkásság 12 pontban összeállított követelését, és nyilvánosan elégették az aláírásgyűjtő íveket. A szovjet emlékműről leverték szovjet hadsereget dicsőítő márványtáblát és a csillagot. Bejelentették, hogy a fűzfőgyártelepi üzemek dolgozói csatlakoznak a Budapesti Munkástanács sztrájk-felhívásához. Ezt követően csaknem január közepéig szünetelt a munka.

A fentiek tömondatokban rögzítik az események első napját. Az elmúlt fél évszázad alatt több írás is megjelent a fűzfői 56-os eseményekről. Az alábbiakban ezekből, továbbá saját élményeimet és véleményeimet is felhasználva közlök egy összeállítást.

Andrássy Antal 1972-ben írt könyvében így fogalmaz: [18]

„Közel van még 1956... Eseményei mégis mily távoliak és most már mily világosnak tűnnek...”

„Azokban a hetekben-hónapokban kevesen tudták mi történik. Zűrzavar, káosz, bizonytalanság uralkodott az országban, melynek hullámai a legkisebb településig is eljutottak, feldúlva rendet, fegyelmet, romboltak a szó igazi értelmében és romboltak a fejekben.”

Azokban az években csak így lehetett 1956-ról írni. Balatonfűzfőn a közelmúltig nem sikerült igazán feltárni az akkori történéseket. A kor tanúi közül legtöbben – ha ez a téma került terítékre – másra terelték a szót, vagy kereken kijelentették: „erről nem akarok beszélni”. Balatonfűzfőn – a közelmúltig – 1956 még mindig túlságosan közel volt.

Néhányan az utóbbi években azért mégis megszólaltak: ketten írásban, mások beszélgetés során mondták el emlékeiket. Tapasztalatból tudom, hogy az emlékek az idő távlatában kopnak. Úgy vagyunk ezzel, hogy a történések sorozatából egy-egy kép élesen megmarad az emlékezetben, ugyanakkor a hozzá kapcsolódó cselekményeket mintha már köd borítaná. Ezért, a több évtizeddel ezelőtti élmények emlékbeli felidézését is egészséges kritikával kell fogadni, amit igazol a visszaemlékezőknek az azonos eseményről vallott, de egymást mégsem pontosan fedő, időben sem mindig egyező elbeszélése.

Andrássy így folytatja írását:

„A budapesti ellenforradalmi események kezdetét október 23-át követő harmadik napon a fűzfői gyártelepen a Nitrokémia üzemeiben is megmozdultak mindazok, akik nem jó szemmel nézték a szocialista Magyarország, a szocialista állam, a munkások-parasztok üzemeinek fejlődését, erősödését, a párt vezető szerepét, az ország Szovjetunióhoz fűződő barátságát, akik vissza szerették volna hozni az 1945 előtti világot, a részvénytársasági urakat, az igazgatókat.

Melléjük álltak egy ideig azok is – legalábbis egy részük –, akiket jogosan keserítettek el az elmúlt évek hibái, a gazdasági élet kudarcái, az életszínvonal nem megfelelő emelkedése, a vezetés visszáságája. (Ez a mondat felér egy rendszerkritikával.) Később azonban jórésük felismerte, hogy kikkel került egy platformra, milyen erőket segít jogos indulatuk, s ettől kezdve már a kibontakozást, az újrakezdést segítették vállalva azokkal, akik tudatosan, az első perctől kezdve vállalták az ellenforradalom elleni harcot.” – Igen! A szovjet fegyverek védelme mögött.

„Hallgatni e hetekről, hónapokról, mulasztás lenne, de hibát követnénk el, ha e hónapokról »fehér könyvet« írnánk. Akik vétettek itt Fűzfőgyártelepen az ország, a társadalom, a vállalat ellen, megbűnhődtek, vagy eltávoztak közülünk.”

Valóban, több embert (számukat nem sikerült meghatározni) ítéltek börtönbüntetésre. Személyesen is ismertem egy kőművest (Nyári Lajos), aki akkor a telep gondnokságon dolgozott. Október

26-án azt az utasítást kapta, hogy szedje le a vörös csillagokat a telep területén. Ő az utasítást végrehajtotta, ezért 3 évi börtönbüntetést kapott. Akik „eltávoztak”, ők sem saját jó szándékukból hagyták el a Nitrokémiát, hanem eltávolították őket. Közöttük is van ismerősöm. Így pl. Pallás Gyula, akinek azért kellett eltávoznia, mert (műszerész lévén) a nemzetőrség fegyvereit karbantartotta. Egy kiváló kutatómérnök (Andriska Viktor) azért került az eltávolítottak sorsára, mert éppen Budapesten tartózkodott a forradalmi napokban, és az ott készített fényképeit itthon lelkesen mutogatta kollégáinak.

De olvassuk csak tovább:

„Az ellenforradalmárok első megmozdulására három nappal október 23-a után került sor a Nitrokémia központi műhelyében. Néhány ember javaslatára a hangoskodók leverték az épület tetején levő vörös csillagot, majd kommunista-ellenes hangulatot szítva gyűlésre invitálták az embereket. A pártbizottság székházánál 150-200 ember előtt ismertették a Nagy Imréék által kiadott 12 pontot, miközben néhányan már a kommunista vezetők eltávolítását követelték.

A gyűlés résztvevőinek egy része ezután a szovjet hősi emlékműhöz vonult, ahol szovjet- s kommunista-ellenes jelszavak kíséretében leverték a szoborról az emléktáblát, a vörös csillagot. A tömeg ezután szétszözlött, de az üzemekből kijöttek már nem vették fel a munkát.

A lezajlott események után a vállalat gazdasági és pártvezetése – amely ugyan már korábban is bizonytalanná vált – nem tudta, mit tegyen, felfegyverezte a megbízható embereket, elvtársakat, hogy bármilyen személyes bosszúhadjárat ellen védekezni tudjanak. Másnap a kultúrházban gyűlést szerveztek, mely a szított nacionalista hangulatban megalakította az ideiglenes forradalmi munkástanácsot. Ez nyomban elhatározta a felfegyverzett kommunisták lefegyverzését, s a rendészet leváltását, melynek helyébe a nemzetőrség került.”

Andrássy pontatlanul fogalmaz a rendészet leváltásáról. Ugyanis a Nitrokémiát október 25-éig az ÁVH helyben állomásozó egysége őrizte. Az egység leszereléséről Páhi László, akkori katonatiszt így emlékezik: *„Október 25-én megkezdődött az ÁVH laktanyák átvétele, az ÁVH-s tisztek és legénység leszerelése. Mint valamikori fűzfői ifjúmunkás – aki Fűzfőn nagy ismeretségi körrel rendelkeztem, (...) – kaptam a feladatot a gyártelepi ÁVH-s őrség leszerelésére, a laktanya átvételére és a gyár körüli őrség megszervezésére. Ez utóbbi szinte lehetetlen volt, hiszen előzőleg e feladatot egy század katona*

látta el, én pedig 10 fő tiszthelyettessel és a gépkocsin nemzeti zászlóval vonultam be a gyártelepre.

A laktanyát, a fegyverzetet minden atrocitás nélkül átvettem. (...) Az ÁVH-s őrség tagjai – ki mibe tudott – átöltözött civil ruhába, vagy maradt katonaruhában más színű parolival, és elhagyták a laktanyát.

A gyártelepen akkor már megalakult a nemzetőrség Fülöp Ferenc vezetésével, aki később nyugatra távozott. Tagjai voltak egykori tanítómestereim, általam ismert munkások és 14-15 éves gyermekek, akik vállalták a gyár belső területének őrzését. (...) Most már nem 2 fő katona rótt a gyár körül kijelölt útvonalat, hanem 1 fő katona és 2-3 gyermek, igaz, üres puskával, de annál nagyobb lelkesedéssel.” [19]

Páhi László visszaemlékezését – az őrségbe jelentkezett fiatalok korát helyesbítve – igazolta Gál József is, aki akkor a szakmunkásképző intézet tanulóotthonának volt az igazgatója. Egy beszélgetés alkalmával a következőket mondta el:

„Az ipari tanuló intézetben 26-án vagy 27-én fejeződött be a tanítás, és 35 gyerek már nem tudott hazautazni, mert a közlekedés is leállt. Ottmaradtak tehát a tanulóotthonban. Ugye, az ÁVH-t feloszlatták, a gyár őrzés nélkül maradt és kérték tőlem, hogy vannak-e olyan 17 éves fiúk, akik részt vennének a gyár őrzésében. Voltak nyolcan vagy tízen a tanulóotthonban, akik önként jelentkeztek. Aztán még jelentkeztek azok közül is, akik abban az évben végeztek és a munkásszállón laktak. Veszprémből vezényeltek ki egy kis létszámú katonaságot, ezeknek volt fegyverük és egy-egy katona mellé osztották be ezeket a fiúkat.”

A lakosság legnagyobb része örült a forradalom győzelmének: nem a „'45 előtti időket” kívánták vissza, hanem csak elégük volt az élet minden területére kiterjedő diktatúrából, és mindabból, amiről fentebb Andrassy is írt. Az öröm mellett ugyanakkor feszült várakozás is volt, főleg az idősebb, tapasztaltabb emberek körében, akik – a korábbi lipcsei, varsói események tükrében – tartottak a szovjet beavatkozástól.

A Nitrokémia igazgatója ekkor Urda Kálmán volt, aki a forradalmi események idején elhagyta Fűzfőgyártelepet. A vállalat főmérnöke, dr. Kompolthy Tivadar igyekezett kézben tartani mind a gyár, mind a gyártelepi lakosság ügyeit. Köztisztelőben álló emberként az ő szava meghatározó volt. A gyár dolgozói között megszervezte, hogy – a munkabeszüntetés ellenére is – minden üzemben legyen néhány, az üzemet jól ismerő szakember, akik esetleges műszaki rendellenesség elhárítására alkalmasak voltak. Arra törekedett,

hogy az üzemek olyan állapotban maradjanak, hogy bármely pillanatban folytatni tudják a termelést.

Az Ideiglenes Munkástanács megválasztására 28-án került sor a Művelődési Házban. A gyűlés résztvevői a munkástanács elnökévé dr. Kompolthy Tivadart, titkárává Sípos Zoltánt, tagoknak Halmai Jenőt, dr. Haraszti Józsefet, Nagy Zoltánt, Herczeg Ferencet, Ambrus Ferencet és Simon Istvánt választották. [20]

Mint fentebb is írtam, a gyártelepen semmilyen erőszakos cselekményre nem került sor. Ha előfordultak is szélsőséges megnyilvánulások, az ilyeneket a józan gondolkodású emberek hamar leszerelték, hiszen az ilyen jellegű szándékoknak nem volt számottevő társadalmi bázisa.

A következő napokban településünkön nyugalom volt. A budapesti hírek alapján az emberekben bizakodás, ugyanakkor feszült várakozás élt. A szentkirályszabadjai repülőtérré érkező nagy szovjet szállítógépek ugyancsak aggodalmat keltettek. Így érkezett el november 4-e, Fűzfőgyártelepnek is gyászos emlékezetű napja.

Gál József erről az éjszakáról a következőket mondta el:

„November 3-áról 4-ére virradó éjjel a tanulóotthonban én voltam ügyeletben. Éjfél után 2 óra volt, amikor úgy gondoltam, hazamegyek megnézni a családot. Szóltam az egyik tanulóknak, hogy elmegyek, de nemsokára jövök vissza. És ahogy mentem hazafelé – negyed három tájban lehetett –, találkoztam a kis Kertai Misivel és a Balassi Sanyival a kis nőtlen szálló melletti teniszpálya sarkánál. Mindegyiknél volt egy kispuska, olyan, amit korábban levente-puskának, majd MHSz-puskának hívtak. Kérdeztem tőlük:

– Misi! Hova mentek?

– Harcolni! – mondták.

– Hova? – Én nem tudtam semmiről, nem hallgattam az éjszaka folyamán rádiót.

– Misi! Menjetez haza és feküdjetez le! – Ennyi volt a beszélgetésünk és megfordult a fejemben: nehogy véletlenül bemenjenek a tanulóotthonba, ezért egy darabig utánuk mentem és láttam, hogy a két sárga ház között a Misiék lakása felé mentek el. Még meg is nyugodtam, hogy talán megfogadták a tanácsomat, és valóban hazamennek.”

Erről a napról Andrásy így ír:

„November 4-nek hajnalán szertefoszlottak az ellenforradalmárok rémálmai Fűzfőgyártelepen is. A Nitrokémia biztonságos őrzését, a kommunisták védelmét átvették a szovjet alakulatok. A gyári Nem-

zetőrség megpróbált ugyan ellenállni, a litéri kapunál tűzharc keletkezett, melyben súlyosan megsérült három szovjet katona, míg a fegyveres ellenállók tagjai közül négyen elesetek.”

Megdöbbentő fogalmazás. A szerző azt sugallja, mintha a szovjet alakulat jogosan, törvényesen szállta volna meg a gyártelepet. Mintha az őrség lett volna az ellenség.

A négy áldozat halálának körülményeit, a tűzharc kialakulását Jámbor Tamás – Öcsi Lajosné visszaemlékezésére hivatkozva – írta le *„Az 1956-os forradalom története Szentkirályszabadján, Vörösberevényben, Balatonalmádiban és Balatonfüzfőn”* című szakdolgozatában. A leírásban azonban több olyan elem is van, melyeket hitelesen csak azok tudtak volna elmondani, akik az áldozatok lettek: Balassy Sándor, Balogh Ferenc, Kertai Mihály, Schiszler József. Mind a négyen 17-20 éves fiatalok voltak. Ezért ezt a „történetet” itt nem akarom felhasználni. (Ez a leírás megjelent a Balatonfüzfői Hírlap 2007. január-februári számában „50 éve történt” címmel.) Véleményem szerint már sohasem fog kiderülni, hogy valóban a gyári őrség tagjaiként hősiiesen, vagy ifjúságuk hevületében, a nemzetőrség tagjaiként szálltak szembe vakmerő módon a gyártelepet megszállni akaró szovjet alakulattal. Azokban a napokban ugyanis szóbeszéd tárgya volt, hogy a fiúk nem tartoztak a gyárőrséghez, hanem nemzetőrök voltak, bár Páhi erre másképpen emlékszik. Lehetséges az is, hogy az előbbi szóbeszéd Kompolthy Tivadar ilyen értelmű határozott kiállítását szándékozott igazolni. Véleményem szerint lényegtelen, hogy milyen minőségben, a tény az, hogy 1956. november 4-ének hajnalán, a forradalmunk leverésére mozgósított szovjet hadsereg katonái oltották ki a négy fűzfői fiatal életét.

De nézzük, mit írt Páhi László erről a napról:

„1956. november 4.! Hajnal 3-4 óra tájban »éles« riadót kaptam, bár erre nem volt szükség, hiszen Szentkirályszabadja irányából, félkörben a gyár körül dörögtek a fegyverek.

A laktanyában megerősítettem az őrséget, majd négy fő tiszthelettel egy Vippon gépkocsival elindultam Tripolisz felé. Fele úton járhattunk, amikor nyomjelző lövedékekkel löni kezdtek a gépkocsira. Visszatértünk a laktanyába, mivel a 'hurrá' kiáltások alapján egyértelmű volt, hogy a szovjetek megtámadták Fűzfőgyártelepet. Mindenre felkészülve golyószórókat helyeztünk el a fő irányokba.

Telefonon keresztül értesítettem a telefontal rendelkező családokat, hogy az ablakokba tegyenek ki fehér lepedőket.

Kivilágosodott. Körülbelül 15-20 fő szovjet katona egy főhadnagy vezetésével, teherautó mögött megközelítették a laktanyát. Maroknyi kis csapatunk felkészült mindenre. A gyerekeket az épületben hagyva vártuk, hogy kapunk-e támadást.

Foglyok lettünk. Megkezdődött a vesszőfutásunk. Előre kellett mennem; mögöttem 5-6 szovjet katona felhúzott géppisztollyal. Utánunk a katonáim és a gyerekek, majd a szovjet főhadnagy és a tolmácsként előkerült Gyuricza László, az akkori fiatal vegyész mérnök... Később tudtam meg, hogy Balog Ferenc és Kertai Misi, a kezük hátul összekötve, fejlődéssel halottak lettek. (...) Balogh Ferenc, Kertai Mihály és Balassy Sanyi a belső őrség tagjai voltak.”

Gyuricza László 1956 júniusában, a Szovjetunióban védte meg mérnöki diplomáját, és '56 júliusában jelentkezett a Nitrokémiánál, ahol üzemmérnökként kezdte pályafutását. Ő így emlékszik a történetekre [21]:

„November 4-én hajnalban hallottuk, tapasztaltuk a gyár irányából jövő lövöldözés hangjait. Ahogy világosodott, kíváncsiságból és érdeklődéssel, Erős József társaságában az M-falun keresztül elindultunk a litéri kapuhoz. Már többen voltak ott mások is. A gyártelepi nagy vaskapu (akkor még megvolt) éppen csak résnyire volt nyitva.

Rövid idő múlva, a tűzoltóság felől, szovjet katonai tehergépkocsi konvoj közeledett igen lassú menetben, a vezetőfülkék tetején befűzött gépfegyverekkel. Ekkor, legnagyobb rémületünkre, kezdtek kijönni a gyárból az éjszakai fegyveres őrség tagjai. Lehettek vagy húszan. A konvoj azonnal megállt. A katonák leugráltak járműveikről és tüzelőállást vettek fel. Az óriási feszültségben felénk ordítottam oroszul:

– Ne lőjetek, ezek békés emberek!

Egy tiszt visszaordított:

– Kezeket fel, indíts hozzám!

Odamentem, megmotoztak, majd pisztolyát homlokomhoz nyomva és mindvégig ott tartva megparancsolta, hogy fordítsam szavait.

A gyárból kijövőket fegyvereik eldobására szólította fel, amire azok sietve eleget is tettek. A tőlük származó, majd azt követően az államvédelmisek laktanyájából összeszedett fegyvereket a nagy vaskapu külső oldalán gyűjtötték össze. További sorsukról nem tudok.

Ezután következett a gyár bejárása szovjet katonai kísérettel, de fegyveres öröket nem találtunk.

A lefegyveretteket a pártbizottság pincéjében helyezték el. Nem akarom sem kisebbiteni, sem nagyobbítani az eseményt, és benne

szerepemet, de véletlen otlétem és orosz nyelvtudásom minden valószínűség szerint emberéleteket mentett.

Dél előtt 10 óra körül dr. Kompolthy Tivadar egy embert értem küldött, aki az üzemi rendelőhöz kísért. Nagy volt a feszültség és a tanakodás. Dr. Kompolthy közölte velem, hogy a tripoliszi éjszakai tűzharcban többen meghaltak, de egy súlyos sebesült is van, ő Balassy Sándor, aki azonnali kórházi ellátásra szorul.

A mentők, köztük Pubi bácsi (Stelker József) csak úgy vállalják a szállítást, ha oroszul tudó kísértőt kapnak. Megkérdezte, vállalom-e a bekísérést. Vállaltam.” (...) (A mentőkocsi személyzetének másik tagja Csalló Jenő volt.)

„Hazaérve beszámoltam dr. Kompolthynak utunkról. Ennek során arra kért, vegyem fel a kapcsolatot a pártbizottság épületében berendezkedett szovjet alakulat parancsnokával, hogy engedélyezze az épület pincéjében lévők élelemmel való ellátását. Az épület megközelítése nyelvtudás nélkül lehetetlen lett volna. A bejárati ajtót belülről gépfegyver védte. Bejutottam, előadtam a kérést. A parancsnok engedélyezte az élelmezést, dr. Kompolthy pedig megszervezte azt.

November 4-én este pattanásig nőtt a feszültség a szovjet katonák körében. Éjszakai támadástól tartottak. Erősítést kértek, de nem kaptak. Dr. Kompolthy közvetítésemmel biztosította őket, hogy helyi támadástól nem kell tartaniuk. Komoly figyelmeztetést kaptunk, ha bármi történik, ne számítsunk kíméletre. Az idegességet és feszültséget tovább fokozta, hogy megszűnt a közvilágítás és az ivóvízellátás. Dr. Kompolthy két villanyszerelőt kerített, és már jóval sötétedés után, szovjet katonák kíséretében, bementünk a gyárba..., és úgy-ahogy helyreállt a közvilágítás és az ivóvízellátás.”

Borosné erre a napra így emlékezett: „A három fiút reggel egy teherautón hozták be. A Misike (Kertai) valahogy az árokban feküdt, őt akkor nem találták meg, csak dél felé. Én akkor, éppen édesapámnak vittem ebédet, aki a festékgyárnál volt portás, és akkor húzta be a Balogh bácsi egy négykerekű kézi kocsin azt a szegény Misikét. Ott voltunk a festékgyár kapujában és ezt mi láttuk. Még az a fekete MTH-s ruha volt rajta. Ez 4-én, 1 óra körül volt. Kertaiék ott laktak az M-faluban, Balogh bácsi oda húzta be a szüleikhez.” (Itt meg kell jegyezni, hogy a teherautón csak két fiú: Schiszler József és Balogh Ferenc holtteste lehetett, mert Balassi kórházba került, Kertait pedig a fentiek szerint délben hozták be.)

Gyuricza László: „Éjjel szerencsére nem történt semmi jelentősebb esemény. Reggel dr. Kompolthy legfontosabbnak a fogva tartottak

kiszabadítását tartotta. Felvettük a kapcsolatot a parancsnokkal és több órás igen kemény hangnemű, inkább kihallgatásra, mint tárgyalásra került sor az igazgatósági épületben. Dr. Kompolthy azzal érvelt, hogy a fogva tartottak kizárólag a gyárat biztosították, nehogy a nagy mennyiségű, bent tárolt ipari robbanóanyag és a gyári fegyverek idegen kézbe kerüljenek.

A parancsnok helyszíni szemlét rendelt el. Az ágyúlőtéren és a ballisztikán lévő fegyvereket Zoltay Feri bácsi, az ipari robbanóanyag raktárakat Juhász Nagy Béla mutatta be, én pedig tolmácsoltam. A szovjetek továbbra is azt firtatták, hogy a tripoliszi tűzharc szereplői milyen kapcsolatban voltak a gyárórséggel. Dr. Kompolthy nagy határozottsággal kijelentette és többször megismételte, hogy azok nem tartoztak a gyárórséghez. Úgy éreztük, hogy végül ezt sikerült elfogadtatni. A tárgyalásról rövid jegyzőkönyvet írtak, melyet mind dr. Kompolthyval, mind velem aláírtak.

Mint később, amikor már kapcsolataink enyhültek, megtudtam, hogy ezt a jegyzőkönyvet csatolta a parancsnok a jelentéséhez, melyben intézkedést kért az általa fogolyként kezelték sorsát illetően. A parancs néhány nap múlva megérkezett. Dr. Kompolthy és a szovjet parancsnok társaságában lementünk a pártbizottsági épület pincéjébe, és ott én jelentettem be, hogy mindenki szabad és hazamehet. Ha emlékezetem nem csal, ez november 7-én délelőtt történt.” [22]

Lényegében ugyanezek az események más forrásból: „A tárgyalások a megszálló csapatok és a munkástanács között a déli órákban kezdődtek el. Ezek helyszíne a gyár területén található igazgatósági épület tanácsterme volt. A tárgyaláson részt vettek a szovjet tisztek, a munkástanács tagjai Kompolthy Tivadar vezetésével és Turi István tolmács (...) A tárgyalás elején a szovjet parancsnok durva módon érdeklődött az elfogott fegyveresek kilétéről. A munkástanács elnöke válaszában megnyugtatta a szovjet katonatisztet, hogy nem forradalmárokról van szó, hanem a hadianyaggyár területén szolgálatot teljesítő polgárórségről. Ezután a hajnali lövöldözés körülményeiről egyeztettek a felek. A hajnali incidens áldozatait és a fogságba esett nemzetőrök ügyét a magyar oldal igyekezett egymástól külön választani.

A tárgyalások végén a szovjet parancsnok engedélyezte a fogva tartottak élelmiszerral való ellátását, és megígérte, hogy minden 16 éven aluli foglyot szabadon bocsát.” [23] (A két forrásból származó leírás lényege azonos, csak a tolmács személye nem. Ez utóbbi le-

írás szerzője Turi István visszaemlékezésére hivatkozik, melyet Mészáros Gyula gyűjteményében talált meg.)

A foglyok szabadon bocsátása érdekében más is megmozdult. Gál József erről így beszélt:

„Amikor 4-én hajnalban visszamentem a tanulóotthonba, eszembe jutottak az őrségbe jelentkezett fiúk, és kérdeztem, hogy nem jöttek-e vissza a Pál Feri meg a többiek? Valaki már járhatott a tanulóotthonban, mert a gyerekek már tudták, hogy az egész gyárőrséget, akik a volt ÁVH-s laktanyában éppen szolgálatban voltak, összeszedték, és a volt pártbizottsági épületbe vitték őket.

– Te jó Isten! Hát mit fogok én mondani a szülőknek? Tépelődtem, hogy mit csináljak? Az nem volt számomra kétséges, hogy lépnem kell, de hogyan? Aztán eszembe jutott, hogy ott lakott a tanulóotthon mellett a Deák bácsi, aki az I. világháború után orosz fogságban volt és elég jól beszélt oroszul. Elmentem hát hozzá, elmondtam, hogy miről van szó és kértem, hogy jöjjön velem tolmácsnak. El is jött, de az épületbe bejutni nem volt egyszerű, mert az épület előtti árokban erre is egy fegyvercső, arra is egy fegyvercső ágaskodott, aztán igazoltatások, míg végre bejutottunk. Egy orosz tiszt elé vezettek bennünket, és akkor én elmondtam, hogy úgy tudom, hogy azok a fiúk, akik a gyárőrségben részt vettek, itt vannak valahol. Elmondtam mindent – persze Deák bácsi tolmácsolásával –, hogyan kerültek a gyárőrségbe, és hogy azok tanulók, gyerekek, szóval elmondtam mindent. Aztán ez a tiszt kiküldött bennünket a folyosóra. Ott akkora volt a sürgés-forgás, a katonák ki-be jártak, és mi vártunk. Nem tudom, mi történt közben, mert megmondom őszintén: félttem. Félttem a gyerekek miatt is és magam miatt is: nem lehetett tudni, hogy egy ilyen helyzetben ez a lépés milyen következményekkel járhat, és bizony a várakozás alatt sokszor eszembe jutott a családom is.

Lehet, hogy a fiúkat nélkülem is kiengedték volna, de nem tudom, hogyan viseltem volna el, ha tétlenkedek, és a fiúkkal valami szerencsétlen dolog történik. Bennem mindig az dolgozott, hogy a szülők rám bízták a fiaikat, én vagyok a felelős értük. Szóval nem tudom, hogy annak a tisztnek a döntését még más is befolyásolta-e, vagy csak valami rendkívüli szerencsének köszönhető, de egy bizonyos idő múlva szabadon engedték őket.”

Balassy Sándor tehát kórházba került. Az ő ottani sorsáról dr. Király Ferenc sebész főorvos – aki a műtétet végezte – így emlékezett:

„Balassy Sanyi testéből hat lövedéket távolítottam el. Szervezete szerencsésen blokkolta a vérzéseket, ezért nem vérzett el. A műtétet

követően Balassi Sanyi túl volt az életveszélyen, olyannyira, hogy már felvihették a kórterembe, ahol természetesen még infúzió és egyéb gyógyászati eszközök voltak rákötve.

Ekkor következett be egy másik szerencsétlen esemény: Veszprém légitámadást kapott, melynek során a kórházat is egy gépfegyver-sorozat érte. El lehet képzelni Balassi Sanyi lelki állapotát – aki már átélt egy hasonlót, és társai közül csak ő maradt életben –, a rémület pillanatában, a menekülni akarás ösztönével kitépett magából mindent, ledobta magát az ágyról, kimászott a folyosóra és ott halt meg.”

Az áldozatul esett fiúkat akkor – Balassy kivételével – ideiglenesen az Országzászló mögötti parkban temették el.

Az áldozatok ravatala az Országzászló előtt
(Boros László gyűjteményéből)

A temetési szertartást Hümpfner Tibor gyártelepi plébános végezte. Erre Borosné így emlékezik:

„Aztán itt volt a nagy temetés. Nagyon sokan voltunk ott, az a tér tömve volt emberrel, és néma csendben zajlott le minden. Soha nem felejttem el a Fentős Vili arcát, amint temette be őket. Olyan kimond-

hatatlan düh tükröződött az arcáról, ahogy húzta rájuk a földet. Nem tudtam róla levenni a szememet. Mondtam is az anyjának: Vili disszidálni fog. Nem akarta elhinni. És elment.”

Erdősi István is – aki akkor középiskolás volt – jelen volt ezen a temetésen, és ő még így egészítette ki az ott történeteket: *„A temetés alatt egy fiatal fiú (a nevére már nem emlékezett), aki valószínűleg az áldozatok egyik barátja lehetett, idegrohamot kapott, kitört belőle a sírás, miközben kiabálta: »Gyilkosok, gyilkosok!« Be kellett vinni az orvosi rendelőbe, ahol nyugtatókat kapott.”*

Később kihantolták a fiúkat, és szüleik akarata szerinti helyeken temették el őket újra. A gyártelepi ideiglenes sírhelyük fölé 1989-ben kopjafát állítottak, ahol minden év november 4-én, a Fűzfőgyártelepért Egyesület szervezésében, gyertyás emlékesten idézik fel a négy fiatal áldozat emlékét.

2006-ban, az 1956-os forradalom 50. évfordulóján Balatonfűzfő önkormányzata az alábbi rendeltet alkotta:

*28/2006. (VIII. 31.) rendelete
az 1956-os forradalom és szabadságharc
50. évfordulója alkalmából emlékérem alapításáról*

1. §

(1) Balatonfűzfő Város Önkormányzata azok tiszteletére, akik az 1956. októberi forradalom és szabadságharc idején, illetve azzal összefüggésben később életüket áldozták, 1956-os Emlékérmet alapít.

Az emlékérmeket az október 23-i ünnepség keretében adták át az áldozatul esett fiúk hozzátartozóinak.

Az 50. évforduló arra is alkalmat adott, hogy az a tér, ahol a fiúkat felravatalozták, és ahol a kopjafájuk áll, „'56-os áldozatok emléktére” elnevezést kapta.

November 4-e után Fűzfőgyártelepről és Balatonfűzfőről többen elhagyták az országot, közöttük több vezető is. Andrassy szerint *„a nyugatra disszidáltak száma elérte a 80-at”*. Akik valamilyen formában részesei voltak a forradalmi eseményeknek és itthon maradtak, internálás, börtön várt rájuk, vagy – a legenyhébb esetben – eltávolították őket a gyárból.

Novemberben Urda igazgató is visszatért, és november 30-án megtartott üzemvezetői és művezetői értekezleten többek között a következőket mondta: *„Az elkövetkező hetekben számtalan nehézséggel kell számolnunk. Tudjuk, hogy a munkafegyelem nagymér-*

'56-os áldozatok emléktérene
(Fotó: Szőnyeg János)

tékben lazult, s ezen javítani nem könnyű feladat... Arra kell ügyelni, hogy a munkára beosztott dolgozók ne maradjanak felügyelet nélkül, mert az maga után vonja a csellengést, beszélgetést, a felesleges rémhírek és hírek megvitatását, mely alkalmas arra, hogy a nyugodt légkört megzavarja.” [24]

A párt újjászerveződött, és a számukra megbízható emberek részvételével létrehozták a polgári, fegyveres gyárórséget.

Január 14-én újraindultak a munkásvonatok, ettől kezdve megindult az üzemekben a háromműszakos termelés is.

Két év múlva, 1958. január 1-jével létrejött Fűzfőgyártelepet is magában foglaló Balatonfűzfő, közigazgatásilag önálló település. Ezért a továbbiakban a „Balatonfűzfő” c. fejezetben foglalkozom a településrészek történetével.

Források

1. Dr. JENEI Károly: *A Nitrokémia Ipartelepek története 1921–1948* (Kiadta: Nitrokémia Ipartelepek, 1976)
2. JENEI Károly – PETHŐ Iván: *A Papíripari Vállalat Fűzfői Papírgyárának ötven éve 1928–1978* (Kiadta: a Papíripari Vállalat Fűzfői Papírgyára, 1978.)
3. Vörösberény képviselőtestületének jegyzőkönyve, 1929. XII. 27.
4. KAÁN Károly: *Természetvédelem és természeti emlékek* (Budapest, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt., 1931) 80–81.
5. PINTÉR J.: „Egy légvédelmi tüzér hétköznapijai 1942–1944-ben” (Honismeret 2007/5)
6. <http://www.geocities.com/allamszocializmus/perek2.htm>
7. Balatonfűzfő Város Képviselőtestületének 217/2006. (07. 19.) sz. határozata.
8. DEÁK Mária – KISS Péter: „Jegyezze békekölcsönt!”
http://www.archivnet.hu/rovat/cikk.phtml/?cikk_kod=166
9. http://hu.wikipedia.org/wiki/Alekszej_Grigorjevics_Sztahanov
10. Veszprémmegyei Népjúrság 1950. febr. 5., 3. old. (1146 VemL.)
11. Uo. 1950. febr. 19., 4. old.
12. Uo. 1951. márc. 14., 4. old.
13. Uo. 1953. máj. 8., 1. old.
14. Uo. 1953. okt. 4., 1-2. old.
15. Uo. 1951. okt. 7., 6. old.
16. Uo. 1952. jan. 3., 4. old.
17. Vörösberény képviselőtestületének 13. sz. jegyzőkönyve (1948. márc. 14.) (VemL. V. 421/6)
18. ANDRÁSSY Antal: *„Évek emberek”, 1972*
19. PÁHI László írása a Balatonfűzfői Hírlap 2001. decemberi számának 6. oldalán jelent meg: *„Fűzfőgyártelep 1956”* címmel.
20. JÁMBOR Tamás: *„Az 1956-os forradalom története Szentkirályszabadján, Vörösberényben, Balatonalmádiban és Balatonfűzfőn”* Szakdolgozat, 2005 (Pázmány Péter Katolikus egyetem Bölcsésztudományi Kar, Legújabbkori Tanszék) Megjelent a Balatonfűzfői Hírlap 2006. decemberi, 2007. januári és februári számaiban.
21. GYURICZA László: *„Egy tolmács visszaemlékezései ötvenhat novemberére”* (Balatonfűzfői Hírlap, 2002. február 4.)
22. Uo.
23. JÁMBOR Tamás szakdolgozata.
24. ANDRÁSSY Antal: *„Évek emberek”, 1972.*
25. Magyar Nemzeti Múzeum, »MNM Ltsz 87.1251« 1948.03.04.

Városias megjelenés a Gagarin utcai lakótelepen

Irinyi utcai társasház
(Fotók: Szőnyeg János)

Balatonfűzfő

Balatonfűzfő község

Az Elnöki Tanács 1957. évi I—10. számú határozata az Országgyűlés összehívásáról.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa az Alkotmány 12. §. (2) bekezdése alapján az Országgyűlést 1957. évi december hó 19. napjára (csütörtökre) délelőtt 11 órára összehívja.

Az Elnöki Tanács 1957. évi I—11. számú határozata

Gerla és Balatonfűzfő községgé alakításáról.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Békés és Veszprém megyei tanácsok javaslatai, valamint a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány előterjesztése alapján az alábbiakat rendeli:

1. a) A Békés megyei Doboz község területén fekvő Gerla és Póstelek külterületi lakott helyeket és környéküket Gerla néven községgé kell alakítani. A község területe mintegy 5.100 kh-at tegyen ki.

b) Gerla község államigazgatási területi beosztása: Békés megye, gyulai járás.

c) Gerla községben községi tanácsválasztást kell tartani. A községi választókerületek számát úgy kell megállapítani, hogy az az 1954. IX. tv. 12. §. f) pontjában foglaltaknak megfelelően. A tanácsválasztással kapcsolatos teendők ellátásáról a Békés megyei tanács v. b. gondoskodik.

d) Gerla községi tanács működésének megkezdéséhez szükséges beruházások fedezetéről a Békés megyei tanács v. b.-a intézkedik.

2. a) A Veszprém megyei Vörösberény község területén fekvő Fűzfőgyártelepet, Balatonfűzfőt, Szalmássytelepet, Tobrakot, valamint Papkeszi község területén fekvő Alsómáma, Felsőmáma dűlőket és környéküket Balatonfűzfő néven községgé kell alakítani. Területe mintegy 1.100 kh-at tegyen ki.

b) Balatonfűzfő község államigazgatási területi beosztása: Veszprém megye, veszprémi járás.

c) Balatonfűzfő területének kialakításánál figyelemmel kell lenni arra, hogy az új község területéhez hozzákapcsoljanak olyan, jelenleg Balatonkeneséhez, Litérhez és Királyszentistvánhoz tartozó területeket is, mely területeken élő lakosság érdeke szintén az új községhez való csatlakozást indokolja.

d) Balatonfűzfő községben tanácsválasztást tartani nem kell. A községektől elvált területek választókerületeinek megválasztott tanácstagjai megbízatásukat megtartják és az új község megalakulásával Balatonfűzfő községi tanács tagjaivá válnak.

e) Balatonfűzfő községi tanács működésének megkezdéséhez szükséges beruházások fedezetéről a Veszprém megyei tanács v. b. gondoskodik.

3. Gerla és Balatonfűzfő községek végleges és pontos határvonalát Békés, illetőleg Veszprém megyék tanácsai 1958. I. negyedévében határozatalilag állapítsák meg.

4. A két új község tanácsa v. b. hivatali apparátusának létszámkérdését a pénzügyminiszter vizsgálja meg és a létszám biztosítása érdekében az általa szükségesnek tartott intézkedéseket 1957. december 31-ig tegye meg.

5. A községgé szervezéssel felmerülő egyéb feladatokat úgy kell végrehajtani, hogy a községek 1958. január 2-án működésüket akadálytalanul megkezdhesék. A feladatok végrehajtását az illetékes szakminisztériumok és a Kormány Titkársága útján ellenőrzik.

Az Elnöki Tanács határozata

Több évi vajúdas után létrejött **Balatonfűzfő**, közigazgatásilag és területileg önálló község. 1958. január 18-án délután 16 órakor tartották meg Balatonfűzfő önálló tanácsának ünnepélyes alakuló ülését a gyártelepi kultúrotthonban.

A község közigazgatási területe – a szomszédos községek területéből való átcsatolással – a következőképpen jött létre:

Balatonfüzfő

Balatonfüzfő község

területének községenkénti összeállítás:

Vörösbereány községtől átcsatolva :	1105 kh.	93 n.öl
Papkeszi " "	205 kh.	192 "
Királyszentistván " "	220 kh.	184 "
Balatonkenese " "	8 kh.	1248 "

Balatonfüzfő község összesen: 1.539 kh. 117 n.öl.

Balatonfüzfő, 1960 jan. 21.

Gizella
műszaki előadó

Ez a közigazgatási terület – nagyságát tekintve – a szomszédos községek területeinek csak kisebb hányada. Kezdetben nem is volt nagyobb területre szükség. A későbbi területnövelés a település terjeszkedésének az eredménye.

Az új község tanácstagsága nagy lelkesedéssel fogott hozzá a község ügyeinek intézéséhez. Arra törekedtek, hogy Balatonfüzfő felzárkózzon a többi Balaton-parti település színvonalához.

A háború előtt Balatonfüzfő üdülőhely volt. Az '50-es évek elején azonban a Nitrokémiánál olyan irányú fejlesztések történtek (szerves kémiai termékek, növényvédőszer-gyártás), amelyek káros környezeti hatásokat okoztak. A korábban virágzó szőlőültetvények (Papvásári-szőlőhegy), gyümölcsösök, de még a zöldségfélék termései is ehetetlenné váltak, ennek következtében a település elveszítette üdülőhelyi besorolását. Az egykori üdülőhelyi településrész az államosított nyaralókba betelepített munkáscsaládok, továbbá a gyári munkások részére kiosztott telkek révén munkástelepüléssé vált.

Az önálló községi tanácsra a folyamatosan növekvő lakosság részéről lakás- és telekigény vonatkozásában nagy nyomás nehezedett. Megoldatlan feladat maradt az iskola építése, az utcák felújítása, a kereskedelmi színvonal fejlesztése. A kereskedelmi egységek vezetőinek beszámolóiban rendszeresen visszatérő gondok voltak a – központosított áruellátás következtében fellépő – minőségi és mennyiségi hiányosságok, továbbá az üzletek krónikus raktárhiánya.

Részletek az 1958. július 15-ei tanácsülés jegyzőkönyvéből. Kecskeméti Tibor iskolaigazgató kezdeményezésére született a 16/1958. sz. tanácshatározat: *„Tekintettel az iskola tantermeinek rossz elhelyezkedésére, a vb lépjen érintkezésbe a felsőbb szervekkel, és mielőbbi új iskola megépítését tegyék lehetővé.”*

„Németh János háztartásibolt-vezető: az árut időben megrendeli, de a megrendelt árut a nagykereskedelmi vállaltok sem tudják teljes egészében leszállítani. (...)

Borbély István, a gyártelepi húsbolt vezetője: A keretet a megyei tanács kereskedelmi osztálya szabja meg. A mennyiséggel nincs is baj, csak a minőség kifogásolható: hol nagyon zsíros, hol pedig kevés a sertéshús mennyisége. Marhahúsból van elegendő mennyiség.” [1]

A költségvetési lehetőségek is nagyon szűkre szabottak voltak. Az intézmények működését ugyan biztosították, de fejlesztésre, beruházásra csak a járási, illetve a megyei tanács illetékes osztályának a hozzájárulásával kerülhetett sor. A pénzhiányt a tanács társadalmi munkák szervezésével igyekezett áthidalni, melyekre elsősorban a közterületek felújítása és rendbetétele miatt volt szükség. Varjú József tanácselnök sokszor személyesen kereste fel az embereket és szervezte a társadalmi munkákat.

Ismét egy részlet a fenti jegyzőkönyvből, melyben Varjú József vb-elnök az Árpád utca felújításáról a következőket mondta: *„Valószínűen mindannyian látják, hogy ez a munka már szépen halad. Tudott dolog, hogy erre a nagy jelentőségű és főleg nagy költséget jelentő munkára a községi tanács igen szűk anyagi fedezettel rendelkezik, éppen ezért főleg társadalmi munka igénybe vételére szorított. Az eddig elvégzettek során a község lakosságának nagy része magáévá tette az építkezés fontosságát és derekasan kivette a részét a munkából.”* Az Árpád utca „felújítása” is csak félig készült el: a Zombor utca kereszteződéséig. Ez is lényegében abból állt, hogy két oldalt kiárkolták, az utca felületét nagyjából kiegyenlítették és murvával terítették le.

„A tanács köszönetét és elismerését fejezi ki Csepregi Sándornak, az MSZMP alapszervezet titkárának, Werner Ottó, Pintér András, László Sándor, Bogár Mihály, Török Lajos balatonfüzfői lakosoknak (...) az útszakasz felújítása érdekében végzett társadalmi munkájukért.” (Megjegyzés: Csepregi Sándor, Werner Ottó pedagógus, Török Lajos róm. kat. plébános volt.) [2]

A település tisztaságára fokozottan ügyeltek: *„A vb utasítja az Üdülöhelyi Állandó Bizottság elnökét (Páli Mihályné), hogy a község*

tisztasága érdekében rábeszéléssel és figyelmeztetéssel hassanak oda, hogy a munkatervükben előirt időre a község egész területén az utcai rend és tisztaság végre legyen hajtva. Amennyiben notórius, hanyag, nemtörődöm egyénekkal találkoznak, úgy azt jelentsék a vb-nek, amely javaslatot tesz a személyek megbírságolására.” [3]

A végrehajtó bizottság november 4-i ülésén meghatározta az 1959. évi községfejlesztési terveket:

- a Sztálin úton járdaépítés,
- temető létesítése,
- piactér létesítése,
- autóbusz váróhelyiség építése,
- utak javítása,
- parkosítás,
- fásítás.

Ennyi fért bele a költségvetésbe, s mint később látni fogjuk, ezeket is elég sok nehézség árán sikerült csak végrehajtani.

Az utcák fásításában az iskola tanulói és tanárai is részt vettek, így még 1958 őszén elültették a Petőfi utcában, az Árpád utcában a facsemetéket, amit az erdészettől kapott a község.

A Petőfi utca a 28/1958. sz. vb-határozat alapján kapta a nevét: *„Balatonfüzfő-újtelepen épülő utca nevét, a lakosok kérésére, Petőfi utca névvel kell ellátni.”*

Az új községnek temetőről is kellett gondoskodnia. A Megyei Tanács V. B. építési osztálya, a Járási Tanács V. B. műszaki csoportja, a Közegészség- és Járványügyi Állomás (Kőjál), és más illetékes szervek képviselőivel, 1958. december 28-án tartott helyszíni bejáráson megtörtént a temető helyének kijelölése. [4] A temető megnyitására 1960-ban került sor, mert addig el kellett végezni a terület bekerítését, a hullaházépítést és az odavezető út elkészítését.

1959 januárjában a piac helyének kijelölése is megtörtént a Sztálin utcában (ma Balaton krt.), a fetékbolt mögött lévő beépítetlen területen. A terület kisajátítására, a piaci árusítóhelyek létrehozására és a piaci rendelet elkészítésére a vb titkára kapott megbízást. Az igyekezet azonban nem hozott eredményt. Igazi piac a helykijelölés, a piaci rendelet, az elárusító helyek megvalósítása ellenére sem jött létre. [5]

A településfejlesztési feladatok közül a tanácsstestület a Sztálin utcai járda elkészítését tartotta a legfontosabbnak. Azonban – annak ellenére, hogy volt rá fedezet – a munka megkezdése számtalan akadályba ütközött. A legnagyobb akadály a kivitelező hiánya volt.

A környéken létező útfenntartó vállalatok számára – nagyságrendje miatt – ez nem volt vonzó munka, nem vállalták. Részlet az 1959. május 26-ai vb-ülés jegyzőkönyvéből: *„Vb-titkár beszámol, hogy a községfejlesztési tervben elhatározott munkák késnek, mert nincs kivitelező, amelyik elvállalná, ezért házi kivitelezésben kell azt megtenni.”* Továbbá elhatározza, hogy *„megkeresi a vb az Útfenntartó Vállalatot, hogy Kiliti Gyula alkalmazottjukat részesítse fizetés nélküli szabadságban, aki a munkák szakszerűségét biztosíthatja. A Járási Tanács műszaki osztályát pedig a szakszerű irányításra és ellenőrzésre.”* [6] (Kiliti Gyula balatonfüzfői lakos volt.) Végül a Járási Tanács közreműködésével a Balatonfüredi Községgazdálkodási Vállalat elvállalta a munkát. A nyár is elmúlt, de a járdaépítés még mindig nem kezdődött el. A tanács újra „házi” kivitelezésben gondolkodik: *„A tanács utasítja a végrehajtó bizottságot, hogy Mészáros László részére tegye lehetővé a Sztálin úti járdaépítés műszaki ellenőrzését, aki ezt önkéntes felajánlással társadalmi munkában végzi el.”* [7] (Mészáros László a környék elismert kőműves mestere volt.)

A szándék azonban csak szándék maradt, mert az október 7-ei vb-ülésen a járdaépítésre fordítható pénzösszeg átcsoportosításáról gondolkoztak: *„Községfejlesztés: a Sztálin u. járdaépítést többszöri sürgetés ellenére a mai napig nem kezdték el. Kétséges, hogy az év folyamán elkészül-e. Ezért a községfejlesztési alapon erre a célra szánt összegnek más célra való felhasználásáról kell gondoskodni, mert egyébként elveszik a pénz.”* (A költségvetésben fel nem használt pénzt nem lehetett átvinni a következő évre. Amit nem használtak fel, az valóban elveszett: törölték a költségvetésből.) *„Helyette például a temetőkert bekerítése, parkosítása, utak létrehozása készülhetne el.”* [8] [9]

A Sztálin utcai járda a következő évben nagyon sok minőségi hibával ugyan, de elkészült.

1945-ben a Földigénylő Bizottság a földreform keretében számos telket osztott ki az igénylők között. Az így juttatott házhelyeket az igénylők azzal a feltétellel kapták, hogy 5 éven belül kötelesek lakóházat építeni. Az 1.045/1954. (VI. 23.) sz. MT. határozat szűkítette a kötelezettséget: az építkezést egy éven belül el kellett kezdeni, és két éven belül befejezni. Azóta azonban sok, kedvezményesen kiutalt telek beépítés nélkül maradt. A telekigény viszont nagy volt. Ezért a tanács elhatározta, hogy a kedvezményesen kiutalt, beépítetlen telkeket visszavonja, és az OTP-n keresztül újra értékesíteti. [10] Természetesen minden telektulajdonos ragaszkodott a kiutalt

telkéhez, igyekeztek bebizonyítani az építkezés elmaradásának rajtuk kívül eső okait. A tanács a legtöbb esetben helyt adott a fellebbezésnek és csak néhány telket sikerült visszavonnia. (A községi tanács ingatlanértékesítést csak az OTP-n keresztül valósíthatott meg, javaslatot tehetett a vételárra és kijelölhette a vásárlót.)

A temető használatba vételét előkészítő munkákat az 1960. évi községfejlesztési tervben szerepeltették, mind a kerítés, mind a hullaház elkészítését. A tanácsi jegyzőkönyvek tanulmányozása során több alkalommal találkozhat a kutató a községi tanácsnak a járási, illetve a megyei tanáccsal szembeni kiszolgáltatottságával. A jelen esetben például a temető kerítésének kivitelezőjét nem a községi tanács, hanem a járási tanács jelölte ki a Balatonfüredi Községgazdálkodási Vállalat „személyében”, pedig ez a vállalat nem a megbízhatóságáról volt nevezetes. A temető használatba vételére végül 1961-ben került sor. Ekkor alkotta meg a tanács az 1/1961. számú rendeletét a temetőről, de használatba vétele csak a rendeletnek a felső szervek általi elfogadása és a hullaház berendezése után vált lehetővé. [11] [12]

Új településrész a Csebere-dűlőben

Az iparvállalatok dolgozói létszámának növekedése, a munkahely közvetlen közelében való letelepedési szándék az iparvállalatoknak és a község vezetőinek egyaránt gondot okozott. Felvetődött a gondolat, hogy a Csebere-dűlőben, a papírgyár tobruki lakótelepe folytatásaként, az iparvállalatok és a községi tanács közösen hozzon létre egy újabb lakótelepet, ahol a Nitrokémia 1000 lakás felépítésére tartott igényt. A hely kiválasztását a Balatoni Intéző Bizottság is támogatta, de feltétel volt a terület közművesítése.

Az '50-es évek végén és a '60-as évek elején a Hazafias Népfront is támogatta akciós kislakásépítést, amely a kiszemelt területen az ipari vállalatok társasház építési elképzelése mellett is helyet kaphatott. Lontay Lajos, az Üdülőhelyi Állandó Bizottság elnöke Csepelen meg is látogatott egy ilyen építkezést, ahol a házak előre gyártott elemekből készültek, azonban a látottak alapján nem javasolta azt az építkezési módot, mert nagyon sok minőségi kifogással találkozott.

Az építőanyag-ellátás – a tervgazdálkodás ellenére – nem volt zökkenőmentes, ezért az illetékesek helyben előállítható építőanyagra is gondoltak. A Nitrokémia vezetősége ígéretet tett, hogy

őszre beszerez egy salaktégla előállítására alkalmas gépet. Salak ugyanis volt bőven, mert az erőművek akkor még szenes kazánokkal üzemeltek. Ez azonban csak ígéret maradt, mert mint később látni fogjuk, a Nitrokémia ezen a területen az építkezésben érdektelenné vált. Az Építésügyi Minisztérium gondozásában kiadtak egy típusterveket tartalmazó könyvet. Egy-, két- és háromszobás lakások terveit tartalmazta, két-három kivitelben. Ennek alapján a házak 80-85 000,- Ft-ba kerültek volna. [13] [14] [15]

Az új lakótelep kijelölt helyével gyakorlatilag minden érdekelt egyetértett, azonban a megvalósításig még nagyon sok feladat háruult a községi tanácsra, mert bőven volt akadály, kihátrálás, ellenszél. A feladatok közé tartozott többek között a község belterületének kialakítása, amelybe be kellett vonni az építkezésre kijelölt cseberei területet is. Ugyanis az önálló község létrehozásával és közigazgatási területének meghatározásával egy időben nem jelölték ki a település belterületét. 1959-ben határozta meg a községi tanács végrehajtó bizottsága a belterületbe tartozó ingatlanokat, mely területet 1961-ben tovább növeltek. [16] [17] [18]

A terület közművesítése a Megyei Tanács feladata volt. A tervek elkészítéséhez 1959 augusztusában a községi tanács is tervezett 6000,- Ft hozzájárulást, és a Nitrokémia tervező osztálya is részt vállalt a tervezésben. Szeptemberben azonban *„Rózsa Imre főmérnök, a Megyei Tanács VB képviselőjében előadja, hogy az egész lakótelep közműépítésére a megyei tanácsnak hitele nincs, így az összes tervezési költségek a községi tanácsot terhelik.”* Lontay Lajos meg is jegyezte: *„Ígéretekkel bővelkedik a megyei tanács, de amikor valami végrehajtásra kerül, minden a községi tanács nyakán marad.”* [19]

Az 1961. február 8-ai vb-ülésein Varjú József vb-elnök 250 házhelynyi terület kisajátítását és 50 lakás felépítését tervezte, melynek még az évben meg kellett volna valósulnia. A házhelyek árát, a költségek felmérése alapján, 10,- Ft/négyszögöl minimumban állapították meg az OTP számára. Kikötötték, hogy öt évig csak balatonfüzfői lakosok és csak a három üzem dolgozói vásárolhatnak házhelyet. [20] [21]

Egy év múlva lényegesen megváltozott a helyzet. A Nitrokémiánál vezetőváltás történt: Urda Kálmánt Torma János követte. Az 1962. április 13-ai tanácsülésen bejelentették, hogy sem a Nitrokémia, sem a Papírgyár nem tart igényt a tervezett lakótelepi házhelyekre, a festékgyár pedig Balatonalmádiban fog építkezni. A tanácsi jegyzőkönyvekből nem derül ki, hogy milyen indítékok vol-

tak a vállalati döntések háttérében, a lényeg az, hogy a községi tanács ismét magára maradt.

Ehhez még hozzájárult, hogy a kisajátítási kérdésben mind a házhelyek mennyiségét, mind az eladási irányarat illetően a járási tanáccsal is nézeteltérésbe kerültek. A május 11-ei tanácsülésen felmerült olyan gyanú is, hogy a járási tanács összejátszik az egyik ingatlan tulajdonosával, mivel azt az ingatlant – mely szőlőültetvénye miatt magasabb kisajátítási értéket képviselt – „*minden körülmények között*” a kisajátításra kerülő ingatlanok közé sorolta. Ennek felülvizsgálatára Lontay Lajos, Vígvári József, Várszegi Géza és Tuza Pál tanácsstagok részvételével ideiglenes bizottságot hoztak létre azzal a céllal, hogy a fentieket vizsgálják ki, tegyenek megállapítást, és a továbbiakban pedig kérjék a népi ellenőrzés felülvizsgálatát. [22]

Mondanom sem kell, hogy ez „szélmalomharc” volt, hiszen a községi tanács döntéseinek végrehajtása a járási tanács támogató vagy ellenző hozzáállásán múlt. A június 19-ei tanácsülésen megjelent Takács Béla, a járási tanács vb-elnökhelyettese, aki a kisajátítási kérdések körüli vitában a községi tanácsra hárította a felelősséget. „*Ha a vb tisztában lett volna azzal, hogy ez a feladat mibe kerül, biztosan nem szavazta volna meg. Egy ilyen nagy horderejű munkát csak lépcsőzetesen lehet végrehajtani.*” Csakhogy amikor elindították az ingatlan-kisajátításokat, a községi tanács az iparvállalatok érdekeltségére is számított. Természetesen a községi tanács kénytelen volt meghátrálni: az ideiglenes bizottságot létrehozó határozatot visszavonták. A tanács most már csak 92 házhelynyi terület kisajátítására és ennek fedezetére 40 000,- Ft hiteligény engedélyezésének kérésére hatalmazta fel a vb-t. [23] [24] Azonban ez sem a községi tanács határozata szerint alakult. Szinte kézzel tapintható a járási tanács visszavágása: 40 000,- Ft helyett ugyan 45 000,- Ft kártalanítási összegre adott engedélyt, de a községi tanács által megjelölt olcsóbb ingatlanok helyett kevesebb, de drágább ingatlanok kisajátítását engedélyezte, mely területből – a 92 helyett – mindössze 19 db, 216 négyszögöl nagyságú házhelyet lehetett kialakítani. [25] (Joggal merülhetett fel a korrupció gyanúja! Sz. J.)

Még ugyanebben az évben leváltották Varjú Józsefet. Indoka: nem rendelkezett szakmai képzettséggel. A tanácstestületben többen kifogásolták a döntést. Csak egy felszólalást idézek szó szerint a jegyzőkönyvből: „*Mészáros László: nem tartja helyesnek, hogy Varjú Józsefet, amikor négy évvel ezelőtt megválasztották, a járási*

tanács akkor is tudta, hogy szakmai képzettséggel nem rendelkezik, de most félreállítják. Ha négy évig jó volt, nyugdíjáig még a hátralévő 1 évet kidolgozhatta volna.” [26]

Mint fentebb is írtam: a tanácstagok többsége nem értett egyet Varjú József leváltásával, mert lelkesen dolgozott a községért. Azt sem tudták elfogadni, hogy mindez a tanácstagság megkérdése nélkül történt. Az új megbízott vb-elnök: Szögedi Dénes lett, akit az Alföldről helyeztek Balatonfűzfőre. (Amikor valakit távoli helyekről, ismeretlenként helyeztek vezetői pozícióba, a köznyelv „ejtőernyős”-nek hívta, mivelhogy „odapottyantották”.) A tanácstestület annyit elért, hogy Varjú Józsefet jegyzőkönyvi dicséretben részesítették: *„Balatonfűzfő Tanácsa Varjú József volt vb-elnöknek az elmúlt 4 évben végzett eredményes munkájáért elismerését fejezi ki, és jegyzőkönyvi dicséretben részesíti.” [27]*

(Meggyőződésem, hogy Varjú József vb-elnök idő előtti leváltásában nagy szerepe volt a járási tanácscsal szembeni fellépésének. Sz. J.)

Az 1963. január 23-i vb-ülésen, napirendek után, az új megbízott vb-elnök, Szögedi Dénes bejelentette, hogy a cseberei területen 16 házhelyet átadott az OTP-nek értékesítésre, a házhelyek árát pedig 28-30 Ft/négyszögöl értékben határozták meg. A 16 házhely eladása után további 25 házhelyre vonatkozóan folytatódhat a kisajátítás. A házhelyek iránti igény viszont olyan nagy volt, hogy szeptemberre mind a 16 házhely elkelt, és a szeptember 18-ai vb-ülésen már nem 25, hanem 40 házhely kialakításához szükséges terület kisajátítását határozták el, és ez évről évre folytatódott. 1965 márciusában is 33 házhely eladása és 50 házhely kisajátítása volt folyamatban.

Tóth Ferenc, a nagyüzemi Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) titkára, 1965. március 3-án tartott, kibővített vb-ülésen javasolta, hogy a tanács járuljon hozzá a cseberei területen KISZ-társasház építkezéséhez. Elmondta, hogy a Nitrokémiának valóban szándékában állt Cseberében ezer lakást építeni, de a felsőbb szervek másképp döntöttek. (A „felsőbb szerveket” nem nevezte meg. Ebben az időben szokás volt, hogy a kényesebb kérdésre való választ vagy a felelősség vállalását a „felsőbb szervek”-re való hivatkozással háritották el, viszont a „felsőbb szerv” kiléte iránt „nem illett” érdeklődni.)

A vb elfogadta Tóth Ferenc javaslatát, és határozatba foglalta, hogy a KISZ-társasház építésére újabb terület-kisajátítás során ad helyet. [28] Ez hamarosan meg is történt, és novemberben már el-

kezdték a KISZ Lakásépítő Szövetkezet megszervezését. A fiatalokban nagy volt a lendület, és arra törekedtek, hogy minél előbb elkezdhessék az építkezést. Ennek legfőbb akadálya azonban a víz-hálózat hiánya volt. A Balatonfüzfőt ellátó rendszerre legalább nyolc-kilenc évet kellett volna várni, ami az építeni akarók számára elfogadhatatlan volt, ezért más megoldást kerestek – és találtak is. Az 1966. február 2-i vb-ülésen Bánkuti Antal, a KISZ Lakásépítő Szövetkezet elnöke bejelentette, hogy a vízellátást a vörösberényi vízvezetékről fogják nyerni, mert a Nitrokémia nem tud vizet biztosítani. A víz Vörösberényből való átvezetéséhez a megyei tanács vállalta a szükséges összeget, de a továbbiakban víztársulatot kellett alakítani. Kérte, hogy a tanács a víztársulat megalakításához két főt delegáljon a vb tagjai közül az elnökségbe és az ellenőrző bizottságba. Kérésére a vb Bogdán Istvánt és Szabolcs Józsefet delegálta. Bánkuti tájékoztatta továbbá a vb-t, hogy lakóegységenként a rácsatlakozási díj kb. 1000-1500,- Ft lesz. [29] Ezzel a leendő KISZ-lakótelep vízellátása megoldódott, el lehetett kezdeni az építkezést.

Itt meg kell jegyezni, hogy a magánépítkezések vízellátását a telkeken ásott kutakból biztosították. Minden háznak saját „vízműve” volt, kezdetben „kerekes-vödrös” vízkiemelővel, majd később szivattyúval, hidrofornal biztosították a lakás vízellátását. Társasház esetében meggondolandó volt, hogy az ásott kút vízhozama ele-

Épülnek a KISZ-házak (Kölcsey F. u.) (Perger József gyűjteményéből)

KISZ-házak 2. Nem csak a betont kellett locsolni
(Perger József gyűjteményéből)

KISZ-házak 3. Beköltözés után (1969)
(Perger József gyűjteményéből)

gendő-e a lakók számára. Ezért biztosabb volt egy működő rendszerre való csatlakozás.

A szennyvizet földbe ásott tárolókba gyűjtötték, amit a Talajerő-gazdálkodó Vállalat – szippantó-tartályos kocsival – az erre kijelölt gyűjtőhelyeire szállított. Ez utóbbi megoldás nem a leghigiéniku-

sabb volt, de ezeket a gyűjtőhelyeket általában lakott területektől távol jelölték ki. Alkalmos széljárás esetén azonban a települések is kaptak némi „illatot”. Később, amikor a DRV regionális szennyvíz-vezetéke elkészült, a szippantó tartályok tartalmát is ebbe a rendszerbe ürítették.

1965-ben újabb 3 kat. h. 961 négyszögöl terület kisajátítását és felparcellázását határozták el, és ez még több éven át folytatódott, mire ez a településrész a jelenlegi állapotát elnyerte. [30]

Nehéz fejlődési szakaszban

A fűzfői iskola áldatlan állapota, az egykori nyaralóvillákba szétszórta tantermek tarthatatlansága gyakran témája a vb- és tanácsüléseknek. Pusztta Károly, a gyártelepi iskola igazgatója is szeretett volna új iskolaépületet, mert az egykori légoltalmi laktanya sem volt ideális iskolának. Az épületben már nem tudott politechnikai termet biztosítani, és a tobruki papírgyári lakótelep alsó tagozatát sem tudta elhelyezni. Ekkor 21 gyermek (az alsó tagozatos

Kép a tobruki volt iskola épületéről (Rákóczi u.)
(Fotó: Szőnyeg János)

négy osztály összevonva) tanult a tobruki iskolában, Schiszler Mártonné tanítónő keze alatt.

Az 1960. dec. 28-ai vb-ülésen Várszegi Géza felvetette, hogy az útelágazás környékén kellene az egész község számára egy új, korszerű iskolát építeni. A javaslat csak „ötletszinten” maradt, a tanács nem foglakozott vele komolyabban, pedig – mint ma láthatjuk – jövőbe látó gondolat volt.

Mivel mindkét településrész iskolagonddal küzdött, a vb felkérte a két településrész Hazafias Népfrent elnökeit és titkárait, hogy szervezzenek a két településrész lakosságával közös fórumot, amire hívják meg Benke Valéria művelődési minisztert, hogy a helyszínen győződjön meg a helyzetről. A meghívás megtörtént, a válaszban Benke Valéria 1961. szeptember közepére ígerte a látogatást. [31] Ittlétéről azonban nem találtam feljegyzést. Az akkor már itt tanító pedagógusok közül is megkérdeztem néhányat, de nem tudtak róla, hogy a miniszter asszony itt járt volna. Perényi Jánosné elmondása szerint, talán 1962-ben, váratlanul megjelent a térség országgyűlési képviselője, akinek Perényi János iskolaigazgató bemutatta a község különböző helyein elhelyezett tantermeket. Ő akkor határozottan megígerte, hogy lesz új iskolája Balatonfüzfőnek. Valószínűsíthető, hogy az ő közbenjárásának az eredménye volt, hogy 1963-ban megkezdődhetett az új iskola építése.

A 15 éves községrendezési terv irányelveiben egyértelműen kirajzolódik az a szándék, hogy a községi településrészen is meglegyen minden infrastrukturális adottság. Lássuk a távlati elképzeléseket:

„– A gyártelepen levő „kulturkomináttól” függetlenül, az „anyaközségben” is szükséges ilyen intézmény, melyet a jelenlegi kultúrház területén javasolunk létrehozni. Ebben az épületben párthelyiséget is kell biztosítani.

– Posta jelenleg magánépületben van. A Gosztonyi-telekből levélasztással lehetne egy korszerű postaépületnek helyet biztosítani.

– Helyi tűzbiztonság megszervezése. Számára alkalmas hely a Fűzfő-pusztai romos épület helye.

– Oktatási intézmények. Szükséges egy 8 tantermes iskola építése, ill. a meglévő két tantermes bővítése. Tervbe kell venni egy négy tantermes iskola építését is a leendő cseberei lakótelepen.

– Óvoda. A jelenlegi 60 fő befogadására alkalmas, ami már kicsi, bővítése szükséges 120 fő befogadására.

– *Bölcsőde. Jelenleg csak a gyártelepen van. Szükséges egy 40 csecsemő befogadására alkalmas épület az Ébinger-telken. Az iskolabővítéssel a tanterem ott felszabadul.*

– *Orvosi ellátás. Orvosi rendelő és lakás a Sztálin úton, a vasboltól délre eső állami tulajdonú telken.*

– *Villamoshálózat bővítése, kiterjesztése a még nem villamosított utcákra is.*

– *Bolthálózat. Egy minden igényt kielégítő üzletház létrehozása az anyaközségben, a Sztálin-községben. (Árpád-köz)*

– *Vízvezeték kiépítése törpe vízmű által, a Zója üzem melletti forrásból.*

– *Közutak, gyalogjárók megépítése Szalmássy-telep és Fűzfő-gyártelep között.*

– *Szalmássy-telep közművesítése a Csebereivel egy időben.”*

A tervekből az is érzékelhető, hogy a lakosság számának jelentős növekedésére számítottak a következő 15 évben. A lakosság száma ekkor 4039 fő, míg 1949-ben 2500 fő volt. 12 év alatt a lakosságszám növekedése 61,9%. Arra számítottak, hogy ez a növekedési arány megmarad, és 15 év múlva a település lakosságának száma eléri a 8 000 főt. [32]

Részben a településrészek egymástól való távolsága tette indokolttá a tanácstestület fenti elképzelését. Másrészt a gyártelepi lakórésszen a lakosság mindennapos ügyét-baját a Nitrokémia, mint a terület kezelője, saját hatáskörében intézte. A gyártelepi lakoságnak szinte csak az államigazgatási ügyekben volt kapcsolata a községi tanáccsal. Azt sem szabad elhallgatni, hogy a két településrész lakossága között bizonyos ellentét is feszült, és ez is a fenti irányba terelte a tanács döntési szándékait. Az ellentét elsősorban a két településrészen élők szociális helyzetének különbségéből fakadt. Érdekes módon egymás helyzetét irigyelték. A gyártelepiek a kertés családi házat, a községi településrészen lakók pedig a gyártelepi kényelmet.

A távlati tervekhez a tanácstagok újabb javaslatokat is tettek, így például Schubert Ernő tanácstag személyszállító hajókikötő létesítését javasolta, Szabolcs József tanácstag a gyár és a község közé levegőszűrő eredősáv telepítését szorgalmazta... Az erdősáv létrejött, de hajókikötőnk még ez ideig sincs.

A község vízellátását a távlati tervben törpe vízmű építésével akarták megoldani. A vízvezetékra, egészséges vízre égető szükség volt, mert a Sztálin utca, a József Attila utca mentén a kutakból

egészségre ártalmas vízhez juthattak az ott lakók. Az Árpád utcai óvodában sem használhatták a kút vizét ivásra, használati vizet is csak kellő fertőtlenítéssel, az ivóvizet pedig a gyártelepről hordták. Szűcs Ambrus tanácsstag többször felhívta a tanácstestület figyelmét erre az állapotra.

A törpe vízmű létrehozásához vízműtársulatot kellett volna létrehozni. 1963-ban el is kezdték ennek a szervezését, és ha a lakosság 51%-a akarta volna a vízhálózatot, a 49%-nak kötelező lett volna a csatlakozás. A vízműtársulati tagság ugyanis anyagi áldozatvállalással járt. Az előkalkuláció szerint 3,5 – 4 000,- Ft-ot kellett volna fizetni lakóegységenként. Ez az összeg abban az időben nagy pénz volt, amikor az átlagkereset 1200-1500 Ft között mozgott. [33]

A vízműtársulat létrehozására azonban nem került sor. 1965-ben ugyan elkészült a víznyerési szakvélemény, melynek alapján a vízműtársulat szervezését is megkezdhatték volna, de a Megyei Tanács illetékes osztálya nem javasolta a megvalósítást. Ekkor már napirenden volt a regionális vízrendszer építése, mely a tervek szerint 1970-re a Balaton déli partjáról elérte volna Balatonkenesét, és ahhoz Balatonfüzfő is csatlakozhatott volna. [34] Aztán ez a remény is elszállt, és ismét évtizedek múltak el anélkül, hogy településünk vezetékes ivóvízhálózatához jutott volna.

A hosszú távú tervben megfogalmazott szándékok közül elsőnek az orvosi rendelő és lakás megépítését határozták el, azonban a helykijelölés megváltozott: a Sztálin utca helyett a Jókai utcában jelölték ki erre a célra a helyet. [35]

Sztálin halála után kilenc évvel (1962) határozta el a községi tanács a róla elnevezett közterületek nevének megváltoztatását. Ennek alapján a Sztálin út visszakapta a régi nevét: *Balaton körút*, a Sztálin sétány *Felsővillasor* nevet kapott, a Sztálin köz nevét pedig megszüntették, mivel abban az utcában akkor nem volt lakó. Ezt az utcát a köznyelv az utca sarkán lakó Tóth Gábor fuvaros után csak Gábor köznek hívta (ma Árpád köz). [36]

Az egykori „Füzfő-pusztá”, mely a régi térképeken vendéglátóhelyként szerepelt, Balatonfüzfő önálló községgé válásakor már csak egy egyszerű lakóhelyiségből és juhodályból állt, melyet a vörösberényi gazdák, majd a termelőszövetkezet megalakulása után a vörösberényi tsz használt. A 60-as évek elején több lakossági panasz érkezett a tanácshoz a hodály környezetében uralkodó trágyabűz miatt. A tanács többször kérte a tsz vezetőit, hogy szüntesék meg a bűzforrást, de ezek a felszólítások eredménytelenek

voltak. Végül a tanács 1963-ban a hodály lebontását határozta el. [37] Az épület lebontására csak később került sor, mert egy fényképen, melyen a Gagarin-lakótelep már látható, még ez az épület megvan (a Gagarin-telep építése 1964-ben kezdődött). Fűzfő-pusztá lebontásával eltűnt településünk névadó épülete, mely eredetileg egy, az 1600-as évek közepe táján a győri jezsuita kollégium által fából és sárból építtetett vendégfogadó volt.

Fűzfő-pusztá (Katona József gyűjteményéből)

1963. március 3-án volt a tanácsválasztást követően az új tanácstestület alakuló ülése. Ezen az ülésen Szögedi Dénes mint megválasztott tanácsstag tölthette be a vb-elnöki tiszttet. [38]

A tanács alakuló ülésén részt vett Hány Béla, a Járási Pártbizottság titkára is, aki többek között a következőt mondta: „*A lehetőségek nagyok, de bizonyos korlátok közé vagyunk szorítva.*” Ez lényegében azt jelentette, hogy a községi tanács fejlesztési terveit a pénzügyi korlátok szűkre szabták. Pedig tervek voltak, mint ahogy azt a 15 éves távlati tervben is megfogalmazták. Ezekből most, az alakuló ülésen, mint a tanács által a legfontosabbnak tartott feladatként a Sirályban kultúrközpont létrehozása, az úthálózat korszerűsítése, továbbá a Berényi kisvendéglő étteremmé és cukrászdává szervezése szerepelt. (Akkor sem értettem, azóta sem értem,

hogy miért a Sirályban akarták a kultúrközpontot létrehozni, amikor kézenfekvő lett volna az egykori polgári kör kultúrházát például a moziüzem vállalattal közös beruházásban felújítani. Az idő igazolta meg nem értésemet, mert a Sirály a befektetett sok pénz ellenére sem vált kultúrközponttá.) [39]

Mint korábban már szó volt róla, az „üdülöhely” minősítést az ipar környezetszennyező tevékenysége miatt megvonták a településtől. A tanácstestület felismerte, hogy ez az állapot hátrányos a község fejlődésére, és szerették volna az üdülöhely minősítést visszaszerezni. 1963. április 17-ei vb-ülésen Szögedi Dénes kifejtette, hogy üdülöhely minőségben újabb fejlődési szakaszba léphetne a község. Ebben az esetben a Balatoni Intéző Bizottságra, mint anyagi támogatóra is lehetne számítani. Ennek érdekében olyan határozatot hoztak, hogy a vb elnöke a Nitrokémia Ipartelepek igazgatójával dolgozza ki az üdülöhellyé nyilvánítás tervezetét, és azt tárgyalja meg a Veszprém Járási Tanács V. B. Építési és Közlekedési Állandó Bizottságával. [40] Ez a törekvés – sajnos – évtizedekig zátonyra futott.

A strand – ezekben az években – a Nitrokémia Munkásellátási Osztályának a kezelésében volt. [41] A helyi iparvállalatok dolgozói – a gyári belépő felmutatásával – ingyen használhatták a strandot. Ezt a szocializmus vívmányának tekintették, mert amíg a fürdőegyesület működtette, igazában csak annak tagjai használhatták, de – tudomásom szerint – belépőjeggyel nem tagok is fürödhetek ott. (Csak megjegyzem: a fővenystrandot a fürdőegyesület tagsága a saját pénzén építtette.) Állapota még az egykori fürdőegyesület általi időket idézte. A gyári alkalmazottak számára a háború előtt is volt strandolási lehetőség a vízkivételi mű körzetében. Egy 1932-es térképen „Gyári fürdő” néven szerepel. Azonban a fáma szerint itt is volt elkülönülés a tisztviselők, a mesterek és a munkás alkalmazottak között.

1963 őszén végre, sok utánjárás eredményeként, elkezdődött a négytantermes új iskola és politechnikai épület építése, melyet a következő tanévben a 339 tanuló használatba is vehetett. Ezzel véget ért a 18 éves állapot, melyben az osztályok a község különböző pontjain (esetenként több száz méter távolságban) helyezkedtek el. [42]

Ugyanebben az évben elkészült az orvosi rendelő és lakás, melyet dr. Dénes István foglalhatott el, aki a község területén, a gyártelepítől független, önálló körzeti orvosi rendelőben kezdhette el munkáját. [43]

A Balatonfüzfői Általános Iskola új épülete (Jókai u. 19-21.)

Orvosi lakás és rendelő (Jókai u. 28.) (Fotó: Szőnyeg János)

Ebben az időszakban az ipar még hihetetlen mértékben vonzotta az embereket Fűzfőre, annak ellenére, hogy sok esetben rendkívül kellemetlen, egészségtelen körülmények között kellett dolgozniuk. Ebből a szempontból hírhedt volt a Hunyadi-üzem, ahol elég korszerűtlen technológia mellett, megfelelő védőfelszerelés nélkül dolgoztak a munkások. Legtöbb esetben maguk a dolgozók a védőfelszerelést – kényelmetlensége miatt – nem használták és a gyártott anyag sárga színe lemoshatatlanul beült a ruháikba, sok esetben még a bőrükbe is; a vegyszerszagról nem is beszélve. A munkásvonnatnak, amely Székesfehérvárról indult és mindhárom műszakra hozta-vitte a munkásokat, kimondhatatlan vegyszer szaga volt. A Nitrokémia dolgozói – főleg azok, akik ilyen üzemekben dolgoztak – a vegyszerszagról messziről felismerhetőek voltak. Mindezek ellenére a Nitrokémia biztosabb megélhetést nyújtott, mint amit a mezőgazdaságban a téeszek biztosítottak. Az ideköltözők – sok esetben – kénytelenek voltak a legprimitívebb lakáskörülményeket is elfogadni. Ezt igazolja az 1964. május 19-ei tanácsülés jegyzőkönyve, melyben Monse Lászlóné védőnő beszámolójából kitűnik, hogy több család embertelen körülmények között él. Ezért továbbra is kelen-dőek voltak a lakótelkek. A tanács is támogatta a letelepedőket: anyagi lehetőségétől függően újabb és újabb területeket sajátított ki, ahol lakótelkeket hozhattak létre. Ennek érdekében a község belterületét is módosítani kellett. [44]

A Papkeszitől átszatolt részen – a Zombor utca vonalától keletre – 1 kat. h. térmérték alatti, magántulajdonban lévő birtokok voltak (kivéve az Uher- és Istvánffy-birtokot). Miután a rendezési tervben ez a terület is a beépíthető minősítést kapta, a tulajdonosok is fel-parcelláztatták birtokaikat, melyek a gyár légszennyezése miatt gyümölcs- és zöldségtermelésre alkalmatlanná váltak, viszont házhelyként értékesítve nagyobb jövődelemhez jutottak a tulajdonosok. Így a tanácsi lakótelkek számának növekedése mellett megjelentek a magánkézből értékesített telkek is. Ekkor alakították ki a Zenta, Árnyas, Úttörő utcákat (neveiket később kapták).

A Nitrokémia – mint az a Cseberei fejezetben olvasható – ugyan kivált a tobruki építkezésből, de 1964-ben lehetőséget kapott a gyártelep lakóterületének bővítésére. Ekkor építették a Gagarin-lakótelepet 228 lakással, és az új iparitanuló-iskolát. Ez az építkezés ma is városias megjelenést nyújt a gyártelepi településrésznek. [45] (A gyártelepi építkezéssel kapcsolatban felhívom a figyelmet az „Emlékkönyv” c. fejezetben Gyuricza Lászlóval folytatott beszélgetésre.)

Garagin u., a Gagarin-lakótelep építkezése (Így kezdődött)
(Forrás: Andrásy: Évek – emberek)

Ilyen lett (Fotó: Szőnyeg János)

A Zombor és a Jókai Mór utcák között a Jókai utca teljes hosszában nem volt összeköttetés, csak az Aradi, illetve a Balaton utcán. A római katolikus egyháztól kisajátítottak mintegy 2,5 m széles sávot a két utca összekötésére, gyalogosok részére (Templom köz). [46] Később ugyanilyent az iskola és a Wágner-telek területéből való kisajátítással is létrehoztak (Iskola köz). [47]

1964 végére az államosított házakat – a legnagyobbak kivételével (Kósa-villa, Petróczy-villa) – értékesítették. Háromszobásnál nagyobb épületeket több családnak adták el, maximum kettő szobával (Uher-villa, Forster-villa). Végül a volt tiszti lakások, az 1956-ig itt állomásozó légvédelmi egység parancsnoki lakásainak (Balaton körút 207-209.) értékesítésére is sor került. [48]

1965-ben az északi parti települések 50 millió Ft-ot kaptak fejlesztésre. A Balatoni Intéző Bizottság által nyújtott anyagi fedezetből több településen kempingek épültek. Mindebből Balatonfüzfő kimaradt, mivel a település üdülőhellyé nyilvánításának kérelmét az Egészségügyi Minisztérium – a levegő szennyezettségére való határozással – elutasította.

A tervezett törpevízművel kapcsolatban 1965. január 23-án, a vb-elnök a következő tájékoztatást adta: *„Az Építésügyi Minisztérium Földmérő és Talajvizsgáló Vállalata május 11-ig elkészíti a község vízbeszerzési szakvéleményét és a víznyerő berendezés terveit. Ezután lehet a lakossággal ismertetni.”* A tervezett törpe vízművel az egész község vízellátását tervezték megvalósítani. [49]

1965. március 5-ére kibővített vb-ülést hívtak össze, melyre meghívták a település iparvállalatainak, szakszervezeteinek vezetőit, a Hazafias Népfront helyi vezetőit, a járási és megyei tanácsok és a Balatoni Intéző Bizottság illetékeseit, annak érdekében, hogy közös akarattal mozdítsák ki a község fejlesztésének elakadt szekerét a kátyúból. A tanács tagjainak jelzés értékű volt, és nehezményezték is, hogy a megyei tanács és a Balatoni Intéző Bizottság nem képviseltette magát. Meg is jegyezték: *„Attól függetlenül, hogy nincs üdülőhellyé nyilvánítva, Balatonfüzfő mint munkástelepülés is megérdemli a megyei tanács támogatását.”* Perényi János vb-tag pedig a következő következtetést vonta le: *„A korábbi események, továbbá az a tény, hogy ezen az ülésen a Balatoni Intéző Bizottság, a megyei tanács, de még újságíró sincs jelen, azt bizonyítják, hogy külső támogatásra nem számíthatunk a község üdülőhellyé nyilvánítása és fejlesztése vonatkozásában. A község csak magára számíthat.”*

Különös volt – a Nitrokémia képviselőjében megjelent – P. F. osztályvezető hozzászólása: *„A levegő szennyezettségével kapcsolatban a felső szervek állásfoglalását nagymértékben kedvezőtlenül folyásolta be a község szerveinek hozzáállása. Minden vonalon bizonyítani kell, hogy ez a szennyezés az üdülés szempontjából nem is olyan súlyos. Ezen a téren a felsőbb szervek véleményének megváltoztatásában a községi szerveknek igen nagy szerepük van.”* (sic!) [50] Érthetetlen megnyilvánulás volt ez az iparvállalat képviselője részéről. Mindannak ellenére, hogy a gyümölcs- és zöldségtermés ehetetlenné vált, még arra akarta ösztönözni a tanácsot, hogy a „felsőbb szerveket” – a környezeti szennyezés mértékét, hatását bagatellizálva – vezessék félre. Pedig évtizedeken keresztül elég volt csak beleszagolni Fűzfő levegőjébe, és nem kellett bizonygatni környezetünk állapotát. Abban az időben településünket – nyilván nem ok nélkül – gúnyosan „Búzfő”-nek hívták.

A helyi iparvállalatok is magára hagyták a községet. Hiába voltak a tanács, sőt a vb-tagjai között magasabb beosztású vállalati alkalmazottak, a vállalatok, elsősorban a Nitrokémia vezetése csak a gyártelep fejlesztését pártfogolta (nyilván nem tehetett mást), pedig számos alkalmazottja lakott a község területén is, de ez a terület nem tartozott a kezelésébe.

A nagyobb mértékű fejlesztésekre a megyei tanács adott fedezetet, így nem maradt más lehetőség, mint – a fentiek szerinti mellőzés ellenére is – ostromolni a fejlesztési pénzekért. *„A végrehajtó bizottság megállapítja, hogy a községi tanács a község fejlődését saját erejéből nem tudja biztosítani. A fejlődés meggyorsítása érdekében kéri a megyei tanács végrehajtó bizottságát, hogy a mellékelt beszámoló és a kibővített vb-ülés jegyzőkönyve alapján tárgyalja meg Balatonfüzfő község fejlődését a kommunális helyzet tükrében, és ezzel segítse elő a község, mint munkáslakta település nagyobb irányú fejlődését.”* [51]

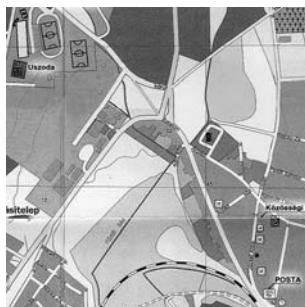
A megyei tanács egyes vezetőinek Balatonfüzfő községgel szemben politikai előítéletei voltak. Erről személyesen győződtem meg, amikor 1973-ban lányomat a Lovassy gimnáziumba akartam beíratni. Ekkor szembesültem Fűzfőgyártelep és Balatonfüzfő diszkriminációjával. Annak ellenére, hogy a két településrész közigazgatásilag egy volt, továbbtanulás szempontjából a községben lakó tanulók – a beiskolázási körzetesítés miatt – csak a balatonfüredi gimnáziumba, a gyártelepiek Veszprémben tanulhattak tovább. Amikor a megyei tanács oktatási osztályán kifogásoltam ezt

a különbségtételt, az akkori osztályvezető (a nevére már nem emlékszem, nem is érdemli meg) szájából az a megjegyzés hangzott el, hogy „*Balatonfüzfő egy úri település*”. Ezzel az epizóddal csak érzékelteni akartam, hogy ilyen értelmű politikai szemlélet is lehetett községünk mellőzésének oka.

1965-ben a 71-72-es főközlekedési utak csatlakozását korszerűsítették. A gyártelepre vezető utat keresztezte a 72-es főút. Ez az útkereszteződés rendkívül balesetveszélyes volt, mert a gyártelepről jövet, egy kanyar miatt, bal felől nem lehetett megnyugtatóan belátni a 72-es utat. Ebben az útkereszteződésben több halálos baleset is volt (Delta 1 térkép). Ekkor alakították ki az új közlekedési csomópontot a „Delta 2” térkép szerint. [52]

Delta 1.

Delta 2.

A telekparcellázások újabb utcaelnevezéseket tettek indokolttá. A tobruki területen, a Rákóczi utcával párhuzamosan kialakított utcát *Zrínyi Miklós utcának*, a községi településrészen, az Uher-birtokból kifarcellázott területen kialakított utcát *Mandula utcának* nevezték el. [53]

Az utcák állapota rendkívül rossz volt. Az Árpád utcát 1958-ban ugyan felújították, a Bartók, Jókai és a Kis utcákat azonban még a háború előtt a fürdőegyesület pénzén építették ki, de azok is csak murvázott utcák voltak. 1966-ban már felvetődött az utcák portalanításának igénye. Ez a művelet abból állt, hogy a frissen murvázott és lehengetelt utcát folyékony bitumennel meglocsolták és egy réteg murvával újra felszórták, amit aztán megint behengereltek. Ennek eredménye egy vékony, de kemény felület lett, ami 3-4 évig elfogadható állapotban megmaradt. A portalanított utcák állapotának néhány évig való megőrzése annak is köszönhető volt, hogy akkor még nagyon kevés gépkocsi közlekedett. Természetesen a telek

ezeket az útfelületeket is kikezdték, és évről évre nagyobb kátyúk tátongtak az utcákban, és a portalanított réteg is alaposan megkopott. 1966-ban 14 000 m², 1967-ben 16 000 m² belterületi úton végezték el a portalanítást. [54]

1968. január 9-ei tanácsülésen Tuza Pál, a Nitrokémia gazdasági igazgatója, aki egyben a megyei tanácsnak is tagja volt, a község kommunális fejlesztésével kapcsolatban a következőket mondta: *„A vízellátás évek óta húzóó probléma. A törpe vízművet a felettes szervek nem javasolták azzal, hogy a község vízellátását megoldja a balatoni körvezeték. Azonban újabban az a helyzet, hogy Balatonfüzfő nem szerepel a regionális tervben. (Vö. a dr. Varjú Lajossal való beszélgetéssel, 534. o.) Ő minden tőle telhetőt megtesz annak érdekében, hogy a község kikerüljön ebből a hátrányos helyzetéből. Az Új Gazdasági Rendszerrel a Nitrokémia biztató jövő felé néz. A községi tanácsnak erre a fejlődésre kell épülnie. Ha a tanács az üdülöhely szorgalmazása helyett a munkáslakta település tényét fogadja el, sok minden megoldódik, ha nem is egy év alatt. Hogy korábban a tanács és a Nitrokémia közötti kapcsolat nem volt jó – és ez bizonyos mértékben a községre is rányomta a bélyegét –, abból adódott, hogy a Nitrokémia nem engedett beleszólni a munkájába, és nem volt megfelelő kapcsolata a megyei tanáccsal sem.”*

Tehát a község vízellátása továbbra is bizonytalan maradt. Tuza Pál szavaiból érzékelhető a nagyvállalat és a községi tanács közt fennálló feszültség, az érdekkülönbség.

A Nitrokémia, mint az a fentiekből is kiderült, a községi tanácsot „nem engedte beleszólni a munkájába”. A Nitrokémiának mint ipari nagyvállalatnak a párt- és ipari szerveken keresztül megvolt a kapcsolatrendszere, melynek révén a község közigazgatási területén, a tanácsi szervek mellőzésével hajtotta vagy hajthatta végre elképzeléseit.

Az 1960-as években a környék gyümölcs- és szőlőtermelőinek a Nitrokémia évről évre kártérítést fizetett a környezeti szennyezés miatt fogyaszthatatlanná vált terményeik miatt. A vállalat vezetése elhatározta, hogy az összes érintett tulajdonost egy összegben kártalanítja, melynek fejében az ingatlanokra szolgalmi jogot jegyeztett be. Ezt a „peren kívüli egyezséget” dr. Szórfi István, a vállalat jogtanácsosa vezényelte le. Jellemző volt az akkori viszonyokra, hogy a megegyezésre való felhívásban volt egy olyan mondat, mely szerint: *ha a tulajdonos nem fogadja el a peren kívüli egyezséget, a Nitrokémia peres úton fogja érvényesíteni akaratát. Az emberek, a*

korábbi államosítások és a különböző célú kisajátítások ismertében a „személyi tulajdont” nem merték biztos jogalpnak tekinteni, hogy ellenálljanak a szolgalmi jog érvényesítésének (a magántulajdon a marxista-leninista ideológia fogalomtárában a kizsákmányolás eszköze volt, ezért például a családi háztulajdont a személyi tulajdon fogalmával illették). Továbbá, akik a Nitrokémia dolgozói voltak, a munkaadó vállalattal szemben nem is mertek volna ellenkezni, így gyakorlatilag mindenki beleegyezett az egy összegű kártérítésbe és a Nitrokémia szolgalmi jogának az ingatlan tulajdonlapjára való rávezetésébe. El kell ismerni, hogy a vállalat kártérítési ajánlata az akkori értékviszonyokat tekintve méltányos volt, és ez is arra készítette az embereket, hogy elfogadják azt. (A szolgalmi jogot, mint „okafogyott” bejegyzést, az ezredforduló első éveiben – kérelemre – törölték a tulajdonlapokról.)

A környezeti szennyezés miatt a fűzfői tanácstagok újra szorgalmazták a piac létrehozását, ahol egészségesebb területről származó zöldség-gyümölcs és élelmiszer árusításában reménykedtek. Helyét ugyanott határozták meg, mint korábban: a Balaton körút 76. sz. alatti állami tulajdonban lévő területen, ahol később elárusító asztalokról is gondoskodtak. A vb-titkár a piaci rendtartást is elkészítette, azonban igazi, piaci jellegű árusítás nem jött létre. [55] Ez a piac megvalósítását illetően már a harmadik nekirugaszkodás volt, de a vásárlóközönség hiánya ezt a szándékot ismét „kútba ejtette”.

A községben folyó telekkialakítások és építkezések 1967-ben újabb és újabb utcák kialakítását és elnevezését eredményezték. A tobruki területen kialakított új utcákat *Bercsényi* és *Dobó* utcának, a strand és a Sirály közötti területen lévő utcát *Sirály* utcának, a Zombor utcából nyíló zsákutcát *Zenta* utcának, a Bajcsy-Zsilinszky utcából nyíló új utcát *Ságvári* utcának, a köznyelven hívott „Gábor köz”-t *Árpád köznek* nevezték el. [56]

1968-ban tovább folytatódtak a telekkialakítások és -értékesítések. A Sirály és a strand közötti területen 43 házhely várt értékesítésre, és további 2×50 házhely kialakítását tervezték Tobrukban. A Hegyalja utcában is várható volt 10-12 házhely eladása, és 58 házhely került ki a Rédli-féle, teljesen magánjellegű parcellázásból. A tanácselnök szerint 300 telekigénylőt tartottak nyilván, ezek között volt munkás, műszaki értelmiségi és egyéb. Közöttük többen más településről valók voltak, de a Nitrokémiánál dolgoztak és Balatonfüzfőn akartak letelepedni. [57]

Tovább folytatódott az államosított házak értékesítése is. Azonban ezekből az eladásokból nagyon kevés pénz folyt be a tanács költségvetésébe. Interviszt Róza vb-titkár erről a következőket mondta az október 31-ei vb-ülésen: *„Az állami házak értékesítéséből származó bevételek aránytalanul kicsik. Az értékesítésből származó 30%-nak csak a 10%-a a tanácsé. A lakónak elővásárlási joga van, és 25-30 éves részletfizetést kapnak.”*

A házhelyek értékesítése során a tanácsnak az OTP-vel olyan megállapodása volt, miszerint a vb által megjelölt személyek előnyben részesültek. Az volt a szándék, hogy elsősorban olyan személyek jussanak telekhez, akik társadalmi munkában eddig is sokat tettek a község fejlődéséért. Olcsóbb telekárként 50-80 Ft/négy-szögöl értéket jelöltek meg. A két iparvállalat is kapott lehetőséget, hogy bizonyos számú telek esetében ők tehetek javaslatot a vásárló személyére. (Ez az eredeti szándékát tekintve jó döntés – mint látni fogjuk – később a tanácsi vezetők állásába került.) [58]

A tanács továbbra sem mondott le a település egy részének üdülőövezetbe való sorolásáról. Kijelölték az üdülőövezet határait a községi településrészen, továbbá Tobruk egész területét belefoglalták, mivel ott az értékesítésre kerülő telkek 80%-a kisnyaralókkal épül be. [59]

Balatonfüzfő – Litér közös tanácsú települések

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a 35/1968. sz. határozatával Balatonfüzfő és Litér községek tanácsát közös tanácsná szervezte Balatonfüzfő székhellyel. A fenti határozat tudomásulvételére az 1968. december 28-ai tanácsülésen került sor. [60] Ugyanezen a napon megalakult a közös tanács is, azzal a feltétellel, hogy a legközelebbi választásokig a tanácstagság mindkét településen változatlan marad. A végrehajtó bizottságot és az állandó bizottságokat azonban a két község tanácstagjaiból újjászervezték. A végrehajtó bizottság elnökhelyettese a volt litéri vb-elnök, Németh József lett. [61]

Ezekben az években számos települést vontak közös tanácsi igazgatás alá. Nem akarom ezeknek az intézkedéseknek az előnyét-hátrányát mérlegre tenni, megtette azt a gyakorlat, mert 21 év után, amikor az egyes települések újra önállóak lehettek, azonnal éltek ezzel a lehetőséggel. Így történt ez Litér esetében is: 1990-ben, a rendszerváltozást követő önkormányzati választással újra önálló közigazgatási szerepet vállalt. Éppen ezért – a közös tanácsi időszakban is – kizárólag Balatonfüzfő történetével foglalkozom.

1969-ben a kereskedelmi ellátás fejlesztése terén sikerült előbbre lépni. Az élelmiszer kereskedelmi vállalat végre elhatározta, hogy új ABC-üzletegységeket épít Balatonfüzfőn. Az első a gyártelepi településrészen, a Gagarin-telepen épült fel. A fűzfői településrészen is az év közepére sikerült – a papírgyár vezetőségének hozzájárulásával – a papírgyári házakhoz tartozó területen kialakítani az új ABC helyét. [62] Tulajdonképpen a papírgyár vezetésének ez a döntése tette lehetővé, hogy az ABC megépüljön, mert a hely átadása mellett hozzájárult, hogy az üzlet víz- és csatornarendszerét is rákapcsolják a papírgyári házak hálózatára. (A víz- és csatornaellátás feltétele volt az új üzletek építésének.) Amikor a papírgyári házakat az 1950-es években építették, azokat saját vízellátó rendszerrel és szennyvíztisztítóval látták el. (A szennyvíztisztító az Aradi utcának a Balaton körútba való csatlakozásával szemben, a kerékpárút mellett volt.)

A községi tanács vezetése a település infrastruktúrájának fejlesztésére törekedett. Elérték 1969-ben a Minisztertanács jóváhagyásával, hogy Balatonfüzfő is rácsatlakozhatott a balatoni regionális vízrendszerre. [63] Ennek tényleges megvalósulása azonban még másfél évtizedet váratott magára.

A Balaton körút közvilágítását is korszerűsítették: a szeptember 16-ai tanácsülésen jelentették be, hogy 40 db kandalábert már felszereltek, 77 db-ot már ideszállítottak, ezek felállítása folytatódik. A településrész gázellátása is napirenden volt. A végrehajtó bizottság intézkedett a tanulmánytervek elkészíttetéséről. [64]

Balatonfüzfő nagyközség

Az 1016/1969-es Kormányhatározat lehetőséget adott egyes községek nagyközséggé való szervezésére. A két község (Balatonfüzfő, Litér) együtt megfelelt a feltételnek, mert a két település lakossága meghaladta az 5000 főt.

A nagyközséggé szervezés több szempontból is előnyös volt, például a település megkapta az I. fokú építési hatáskört, és más, a lakosságot közvetlenül érintő hatásköröket is. Nagyközségi szinten nagyobb remény volt az eddig megoldatlan feladatok elvégzésére. [65]

Az alábbi táblázat a telekalakítások és lakásépítkezések alakulását mutatja 1965 január 1 – 1970. október 31. között:

Folyamatban levő lakásépítés: 82, nyaralóépítés: 43.

Balatonfüzfő

Telekparcellázás	1965	1966	1967	1968	1969	1970	Összesen
Családi ház céljára	18	33	24	–	150	70	295
Üdülőtelek	–	–	–	43	58		101
Lakóház építkezések	22	15	28	11	37	13	126
OTP kölcsönnel	11	12	24	8	33	10	98
OTP kölcsön nélkül	11	3	4	3	4	3	28
Nyarálóépítés	1	1	3	5	7	12	29

A táblázat és a folyamatban lévő ügyek száma azt mutatja, hogy 1969–70-ben a lakás- és nyarálóépítések növekvő irányzatot mutatnak. [66]

1970-ben újabb változás történt a közigazgatásban. Egyes megyei jogú városok lehetőséget kaptak, hogy vonzáskörzetükben lévő településeket a járási tanács irányítása alól a saját irányításuk alá vonják. Ennek alapján Balatonfüzfő nagyközség közös tanácsát Veszprém Városi Tanács irányítása alá helyezték. Az intézkedést – úgy tűnik – sürgősen végre kellett hajtani, mert május 3-án, az esedékes tanácsülés előtt a végrehajtó bizottságnak rendkívüli ülésen kellett foglalkoznia ezzel az üggyel. Dr. Ditrói József, Veszprém Városi Tanács V. B. elnöke az ülésen azt mondta: *„Balatonfüzfő a vállalatok által fizetett kommunális adót teljes egészében megkapja. Veszprémnek erkölcsi, Balatonfüzfőnek anyagi vonatkozásban jelent előnyt ez a változás.”* [67]

Sajnos Balatonfüzfőn kezdetben nem tapasztaltuk a jelzett „anyagi előnyt”. Bár lehetséges, hogy a fejlődés megtorpanása egy sajnálatos körülménynek is köszönhető volt. Az 1971. július 26-ai rendkívüli vb-ülésen dr. Kucserka Lajos, Veszprém Városi Tanács Végrehajtó Bizottságának titkára tájékoztatta a vb-t és a jelenlevőket Szögedi Dénes volt tanácselnök és Interviszt Róza vb-titkár ellen indított eljárás állásáról és az ügy várható kimeneteléről.

„Szögedi Dénes jelenleg letartóztatásban van, Interviszt Rózát a megyei tanács végrehajtó bizottsága július 20-án tartott ülésén állásából felfüggesztette.” [68]

A vb-tagok hozzászólásából a megdöbbenés hangja csendült fel. Többen a kellő ellenőrzés hiányát emlegették.

Mi történt tulajdonképpen? A tanácsi jegyzőkönyvekből kiderült: a tanács és a két nagyvállalat (a Nitrokémia és a Papírgyár) megállapodott, hogy a tobruki területen – közösen kijelölt – úgynevezett munkásparecellákra a vállalatok jelölnek ki dolgozóik közül vásárlókat, és a tanács ezeknek a személyeknek adja meg az OTP-n keresztül a vásárlói jogot. Ezek a telkek lényegesen olcsóbbak voltak: 250,- Ft/négyszögöl helyett 50,- Ft/négyszögöl. [69] Kucserka Lajos szerint a két tanácsi vezető ezekből a telkekből értékesített arra nem jogosult személyeknek. A nyomozó hatóság Szögedi Dénest jogtalan előny elfogadása és a társadalmi tulajdont károsító csalással vádolta.

Az ügy végkimenetele: Szögedi Dénest vb-elnöki tisztségéből visszahívták, majd a bíróság elzárásra ítélte. Interviszt Róza volt vb-titkárt, az ellene lefolytatott fegyelmi eljárás eredményeként, a Veszprém Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága a 488/1971. sz. határozatában „elbocsátás” fegyelmi büntetéssel sújtotta. [70] [71]

Az 1972 februárjában megtartott időközi tanácsválasztást követően a tanács vb-elnökének Nyíró Lajost, a városi tanács pénzügyi osztályának volt költségvetési csoportvezetőjét, vb-titkárnak Visi Máriát választották, aki már korábban is a helyi tanács hivatali szervezetében dolgozott. A helyi tanácsok akkori „önállóságát” tükrözi, hogy kilenc évvel előbb Szögedi Dénest is a járási tanács helyezte a balatonfüzfői tanács élére, most Nyíró Lajost Bajczy Gyula, az MSZMP Veszprém Városi Pártbizottság titkára javasolta. [72]

Az 1972-es év nem éppen a fejlődés éve volt. Elég egy idézetet kiemelni a márciusi pénzügyi beszámoló utáni hozzászólásokból. Lestyán János tanácsstag is kritikai hangot ütött meg: „A község gazdasági és politikai jelentősége nagy, ennek ellenére nem kezelik kiemeltebben pénzügyi vonatkozásban, mint bármely más községet.”

Más tanácsstagok is számtalan fejlesztési feladatot hangsúlyoztak: a gyártelepi iskola áldatlan állapotát, a Balaton körúton járdaépítés szükségességét, a Felső villasor utcájának megépítését, de mindezekre nincs pénz, fejlesztésre kevés, csak tűzoltómunkákra elég. Hiába szeretnének a tanácsstagok a területükön valamilyen fejlesztést elérni, fedezet hiányában nem megy. Nyíró Lajos tanácsel-

nők vitazáró hozzászólásában csak „széttárta a karjait”: nincs pénz. Ugyanakkor különböző „jó tanácsokat” adott: *„jobban kell támaszkodni a tanácsstagokra, összefogással lehet előbbre jutni... A problémákat ő is ismeri, de ne a rádióhoz, TV-hez fussanak, hanem a tanácsi szervekkel kell megbeszélni.”* Na igen! Meg lehetett beszélni a tanácsi szervekkel, de pénz nélkül abból sem lett fejlesztés. [73]

Mindezek ellenére tovább folytatódtak a magánérvös építkezések. Sövény Károly építési szakigazgatási előadó, 1972 szeptemberében a vb előtti beszámolójában elmondta, hogy 1971-ben kiadott építési engedélyek száma 109 volt, ez évben, 1972-ben eddig 139, ennek 2/3-át családi házra adták ki. Tobrukban az építkezés teljes mértékben megindult, a felparcellázott terület 50%-ára kiadták az építési engedélyt.

Az új telekrendelet hatálybalépése óta – a helyben meghatározott teleknagyságon felüli területeket a magánszemély december 31-ig vagy eladja, vagy kisajátítják – a magánszemélyek általi telekparcellázások száma is megnövekedett. [74]

A telekértékesítés hozott volna pénzt a konyhára, de Szóka Lászlóné, pénzügyi csoportvezető októberi beszámolója szerint ez sem igazi pénzforrás. *„A telekeladásokból tervezett bevétel eddigi eredménye alacsony, mert az eladásra szánt telkek rendezése, kisajátítása az illetékes szervek túlzásúfolt munkája miatt nagyon vontatottan halad.*

A beszámoló címé a nagyobb beruházások teljesítése lenne, de nagyközségünk területén nagyobb beruházások szó szerinti értelmezésben nem történtek, így a fejlesztési alap és a költségvetés terhére megvalósított jelentősebb felújításokról, építkezésekről, karbantartásokról adunk tájékoztatást.”

Az intézmények esetében is csak a legfontosabb karbantartásokat, kisebb felújításokat tudták elvégezni. A település területén pedig csak néhány utca és a villanyhálózat egy részének felújítására került sor: Balatonfüzfőn a Bartók Béla, Jókai Mór, Aradi, Balaton, Árpád és Zalka Máté utcák felületkezelését végezték el 2010 fm hosszban, Tobrukban a Zrinyi u. jobb oldalán vízelvezető árkot készítettek. Júniusban elkészült a Gyári, Hegyalja, Rozmaring, Jánoshegyi utcákban és a Pipacs közben a villanyhálózat felújítása. Ez a munka az ősz folyamán, a családi házakkal beépített területeken új hálózatépítéssel bővült. Azonban a felújított villanyhálózat sem volt tökéletes. Elég volt egy erőteljesebb szellőkés, összecsapta

a vezetékeket és egyes településrészek akár fél napig is áram nélkül maradtak.

A legnagyobb jelentőségű esemény 1972-ben: az oly régóta áhított ABC-áruház megnyitása volt Balatonfüzfőn, mely 2,5 millió Ft összeggel a Veszprémi Élelmiszer Kiskereskedelmi Vállalat beruházásában készült (a tanács 400 ezer Ft-tal járult hozzá). Az üzlet ki-csinek bizonyult, 8-10 év után bővíteni kellett. [75]

A fűzfői ABC, már kibővített állapotban (Aradi u.)
(Fotó: Szönyeg János)

Nyíró Lajos elnöksége alatt volt egy olyan elképzelés, hogy Balatonfüzfő nagyközséget (Litérrel együtt) Veszprém közigazgatási területéhez csatolják. Az 1972. július 18-ai vb-ülésen, a vb-tagokon kívül, jelen volt dr. Kucserka Lajos, a városi tanács vb-titkára, Kovács Karola, az MSZMP balatonfüzfői szervezeteinek csúcstíkára.

Nyíró Lajos tanácselnök írásban nyújtotta be javaslatát a három település egyesítésére, minek következtében a helyi tanács szakigazgatási szervei megszűnnek, csak szakigazgatási kirendeltségek lesznek. A választott tanácsstagok a városi tanácsban folytat-

ják a munkát, de nagyobb lehetőség lenne a gazdasági fejlődésre. (Vagy még azt a lehetőséget is Veszprémbe vitték volna, ami eddig itt volt? Sz. J.)

A vb-tagok alapvetően egyetértettek az egyesítéssel, bár fenntartásaikat is elmondták.

Dr. Kucserka szerint *„a városnak nagy gondot jelent az egyesítés, mert a községekben nagyon sok régóta húzóató megoldatlan feladat van. Ennek ellenére nem ellenzi. Ez közigazgatási vonatkozásban is nagy feladat lesz. Több hatáskör a városhoz kerül, amit eddig helyben lehetett elintézni, az a lakosság számára kényelmetlenséget jelent. Azonban az egyesítéssel a közlekedést is át kell szervezni, az egyesített településeket helyi járatos buszközlekedéssel kell összekötni. A településeken az üzlethálózat túlfejlesztése sem indokolt, Veszprémben széleskörű szakbolt hálózat van.”* (Lehetett itt túlfejlesztésről beszélni?)

40/1972. (VII. 18.) sz. vb-határozat a tanácsülésnek a három település egyesítésének elfogadását javasolta. Ezt a másnapi tanácsülés a 14/1972. (VII. 19.) sz. tanácshatározattal megerősítette. Azonban valami „kavics” kerülhetett a rendszerbe, mert később ez a téma szóba sem jött, bár a köztudatban is elterjedt, hogy helyi járatos díjszabással fogunk Veszprémbe közlekedni.

Nyíró Lajost az 1973. évi tanácsválasztáson már nem jelölték. Feltehetően ő nem akart tovább Fűzfőn dolgozni, visszament a városi tanácshoz. A választások eredményeként a tanács vb-elnöknek Visi Máriát választotta, titkárának Harangozó Jánost nevezte ki. [76]

1973 a Főveny-strand vonatkozásában is változást hozott: a Nitrokémia átadta a tanács kezelésébe. Az éves fenntartáshoz a Nitrokémia 40 000,- Ft-tal járult hozzá, ennek fejében a gyár dolgozói továbbra is ingyen járhattak a strandra. A gondok a következő években jöttek, amikor mederkotrásra, strandbővítésre került sor. [77]

A piactér – mint fentebb írtam – nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Jelentkeztek azonban vállalkozók, akik zöldségboltot és más jellegű üzletet építenének a területen. A vb egyetértett a kezdeményezéssel, és még két év közterület-használati díjfizetést is elengedett abban a reményben, hogy így mégis lesz zöldség- és gyümölcsárúsítás. [78]. Ezek az épületek ma is megvannak, azóta azonban több tulajdonoscsere, funkcióváltás történt, ami napjainkban is folyamatban van.

Hadd említsek egy esetet, amelyhez hasonlóak abban az időben – magasabb beosztású emberekkel kapcsolatban – gyakran megtör-

téntek. A Sirály utca egy részében leállították a telkek értékesítését. Németh József tanácsstag az 1972. november 16-i vb-ülésen megkérdezte: „A Központi Népi Ellenőrzési Bizottságnak (KNEB) milyen szerepe volt a Balaton-parti területen, a telkek eladásának leállításában?”

Visi Mára szó szerinti válasza: „Sajnos a telekértékesítés leállításával kapcsolatban egyéni indokokat hozhatunk fel. A Sirály utcában a KNEB egy tagjának is van telke. Az illetőnek érdeke, hogy több területet ne építsenek be a környéken, mert az zavarná a kilátását.” Számomra az a megdöbbenő, hogy a tanácselnőknő fenti válaszára a vb-tagok közül senki sem reagált, szinte természetesnek vették, hogy egy „kiskirálynak” ehhez is joga van. [79]

1973-ban a községi könyvtárat áthelyezték a Sirályba, és 11 000 Ft értékben növelték annak állományát. A könyvtárat ekkor Csepregi Sándor tanító kezelte. A Sirályban, az átépítés eredményeként, a könyvtár mellett helyet kapott a községi párt- és KISZ szervezet is. [80]

1974. január 10-én felavatták a gyártelepi új, 60 férőhelyes óvodát. [81]

Ekkor két óvoda működött a gyártelepen, melyekben 100-110 gyermeket is el tudtak helyezni. Erre szükség is volt, mert a községi

Az új óvoda épülete a gyártelepen (Bugyogóforrás u.)
(Fotó: Szönyeg János)

területről, de sok esetben más településről munkába járok a gyártelepi óvodákban helyezték el gyermekeiket. Mindig sajnáltam ezeket a csöppségeket, akiket sok esetben már hajnali 4 órakor fel kellett ébreszteni, hogy munkakezdés előtt elhelyezhessék őket az óvodában vagy bölcsődében.

A tanácsstagok elégedetlenek voltak a község fejlesztési lehetőségeivel. Fáy András: „...*Sajnos Balatonfűzfőn községfejlesztésről nem lehet beszélni. Egy ilyen munkástelepülés, két nagy gyárral nem ennyi fejlesztést igényel.*” Németh József elnökhelyettes: „*A megyei tanács a több alkalommal felterjesztett póthitel-kérelmeket válasz nélkül hagyta vagy elutasította. Ez pedig a tanács lebecsülésének a jele.*” [82] Úgy gondolom, ezek a vélemények magukért beszélnek.

A kismértékű fejlesztési lehetőségeket a lakosság társadalmi munkájával segítette. A Bajcsy és Petőfi utcákban a lakók társadalmi munkában elvégezték a vízelvezető árkok kialakítását. A Sallai utcában pedig 300 m hosszú járdát építettek betonlapokból, melyhez a szükséges anyagot a tanács biztosította.

Villanyhálózat-bővítés: a Zombor utcában az Úttörő utcától az Árpád utcáig. Úttörő, Mandula, Kodály, Liszt F., Ságvári, Árpád köz, Kilátó köz. 361 m-rel nőtt a villanyhálózat. Az oszlopok gödreinek kiásását a lakosság társadalmi munkában végezte (magam is). [83]

Bizony, nem röstelltük megfogni a szerszámot, mert csak így lehetett szűkebb vagy tágabb környezetünk fejlesztését elősegíteni. E mellett az iskoláknál, óvodáknál a szülők sok-sok órát töltöttek karbantartással, takarítással, és ha volt rá lehetőség, egy-egy fejlesztésnél is segítettek, mint például az iskolai központi fűtés szerelése esetében.

1974-ben, a község területének nagy részére kiterjedően, megszervezték az intézményes szemétszállítást. Sajnos ez nem szüntette meg az illegális szemétlерakásokat. A tanácsnak a későbbiekben is minden évben több tonna szemetet, törmeléket kellett eltakarítatnia a település külső környezetéből, de ez még az önkormányzati időszakban is így volt.

A község fokozatos beépülése újabb utcák elnevezését tette szükségessé. Erre 1974-ben, a szeptemberi tanácsülésen került sor a következő utcanevekkel: *Völgy utca, Alsó köz, Fürdő utca, Akácos út*, az Aradi és Papkeszi utcákat összekötő út: *Erkel Ferenc utca*, az Aradi utcából nyíló, az Erkellel párhuzamos utca: *Csermák Antal utca*, a Zombor utcából nyíló, az Úttörő utcával párhuzamos utca:

Árnyas utca, Ibolya utca, Hóvirág utca, Gyöngyvirág utca, Szekfű utca, Búzavirág út, Szarkaláb út, Hegy köz, az Árpád utcából a Mámá-tetőre felvezető, magánparcellázással kialakított út: Viola út. [84]

1975. június 6-ai vb- és tanácsülésen dr. Kucserka Lajos, a városi tanács vb-titkára bejelentette, hogy Visi Mária tanácselnök felmentését kérte a vb-elnöki beosztásából. Jelezte továbbá: dr. Varjú Lajos – aki balatonfüzfői születésű, jelenleg Beremenden vb-titkár – kérte áthelyezését. Javasolta a vb- és tanácsülésnek, hogy fogadják el Visi Mária lemondását és dr. Varjú Lajos megbízott vb-elnöki kinevezését. [85]

Dr. Varjú Lajos a július 6-ai vb- és az október 29-ei tanácsülésen mutatkozott be mint megbízott vb-elnök. Majd egy év múlva, miután a május 6-ai időközi választást követően – ahol őt Visi Mária helyett, az 5-ös választókerületben 111 szavazattal, 1 ellenszavazattal – tanácsstaggá választották, a tanácsülés vb-elnökké választotta. Dr. Varjú Lajos megválasztása után – a jegyzőkönyv szerint – a következőket mondta: *„Szeretne hathatósan foglalkozni a településfejlesztéssel. Nem tekinti átmenetinek ezt a beosztást, a lehető leghosszabb ideig szeretne itt maradni.”* [86] Ez a vágya valóban teljesült. Azt valószínű azért nem gondolhatta, hogy 15 évi tanácselnöki beosztás után még 16 évig polgármesterként fog Balatonfüzfő közigazgatásának élén állni.

1975. év második felében, a nyári szezon után, megkezdődött a Főveny strand felújítása, bővítése. A munkát a Dunántúli Vízközmű Építő Vállalat (DUVIÉP) vállalta. A feladat nagy volt: a kibővített strand teljes területén el kellett végezni a mederkotrást, homokozást, 95 m partvédmű felújítását, a bővítmény előtt 80 m új védmű építését, a védmű mögötti terület feltöltését, az épület felújítását... A vállalat a munka befejezését az 1976. évi szezonnyitásra vállalta. Ebből azonban nem lett semmi. Varjú Lajos tanácselnök az egyik tanácsülésen a következőket mondta: *„A strand bővítése folyamatban van. A helyszínen járva az a tapasztalata, hogy a munkások nagy része kártyázik, iszik, napozik, vagy a vízben tartózkodik, csak éppen nem dolgozik. Az építő vállalat főnökségét azonban nem tudják elérni.”* [87] Őszre az épület felújítása ugyan elkészült, azonban az 1977. évi nyitás bizonytalan volt: *„A strand 1977. évi megnyitásának akadályai: a strand parkosítására nincsenek tervek, sem kivitelező, sem fedezet. Nincs megoldva a strand előtti parkoló, erre sincs terv, kivitelező és fedezet.”* [88]

Valóban, 1977-ben sem sikerült a strandot teljesen befejezni: *„A strand tervezett átadása nem történt meg. A DUVIÉP augusztus 15-re ígéri a befejezést. Ezen a nyáron szabad strandként fog üzemelni.”* [89] Pedig ebben az időben már volt arra lehetőség, hogy ha a szerződésben vállalt határidőt nem tartotta valamelyik vállalat, a megrendelő kötbért követelhetett. Ezt a szerződésben is rögzíteni lehetett. Csakhogy egy ilyen kötbérérvényesítést követően a megrendelő megnézhetette magát, ha egy újabb beruházáshoz keresett kivitelezőt. Akkor nem a kivitelező vállalatok keresték a munkalehetőséget, hanem a megrendelők versengtek a kivitelezők kegyeiért. Így aztán csúszhattak a határidők hónapról hónapra, sőt, mint a fenti esetben is: évről évre. Mire aztán végre mégis befejeződött, az átadás-átvételi jegyzőkönyv nagy részét a hibák, hiányosságok töltötték meg, melyek kijavítására újabb határidőt kötöttek ki, amit a legtöbb esetben ismét nem tartottak be. Ennek ellenére a vállalatvezetők minden év végén szép prémiumokat raktak zsebre „eredményes munkájukért”.

A község belterületi útjai a '70-es évek közepén is meglehetősen rossz állapotban voltak. 1976 elején vb-ülésen értékelték a belterületi utak állapotát és meghatározták a legsürgősebb feladatokat: *„Az utak hossza: 28,618 km, ebből kiépített: 9,58 km, kiépítetlen: 19,039 km.*

A kiépített utak állapota sem kielégítő. Felületi kezelést kell sürgősen elvégezni a József Attila, Árpád, Kossuth, Petőfi, Bajcsy-Zsilinszky, Ady, Fürst, Sallai utcákon, ami összesen 2,851 km. A Kilátó és Radnóti utcát a KPM Közúti Igazgatósága felületkezeléssel ellátta, de erre még aszfaltszönyeget kell teríteni.” [90]

1977. augusztus 19-én nyitották meg ünnepélyes keretek között a tobruki ABC-t. [91]

Az 1970-es évek második felében ismét napirendre került, hogy a két nagyvállalat dolgozói számára munkáslakásokat építsenek. Ezt a szándékot a tanács is felkarolta, és kérte Tobruk nyugati szélétől a nyárfasorig terjedő, 15,5 ha térmértékű terület Balatonalmáditól Balatonfüzfőhöz való átcsatolását. [92] Miután ez megtörtént, a területet 2 810 080 Ft-ért a veszprémi Dózsa Mezőgazdasági Termelőszövetkezettől megvásárolták, melynek fedezetét a megyei tanács „lakáscélcsoportos” keretként engedélyezte. [93]

Terv szerint összesen 179 lakást építettek volna. Ebből 123 telepszerű, többszintes lakást, és 56 egyedi családi házat akartak létrehozni. A beruházást 1977. december 23-án kellett volna kezdeni,

Az átcsatolt terület térképe

befejezését pedig 1985. december 31-ére tervezték. Az építkezés és kapcsolódó beruházás szervezését Balatonfüzfő Nagyközségi Tanács vállalta, mint beruházó.

A korabeli tanácsi jegyzőkönyvekből nem derül ki, hogy milyen felmérésre, lakásépítési szándékokra alapozta a tanács a döntését, vagy egyszerűen csak a nagyközség újabb fejlődési irányát akarta megadni. Az építkezés tervét 1977 decemberében foglalták határozatba, pedig ugyanez év októberében a végrehajtó bizottság foglalkozott a nagyközség területén működő iparvállalatok V. ötéves tervidőszaki fejlesztésének a nagyközség fejlődésére gyakorolt hatásával, ahol az előadó – Németh József vb-elnökhelyettes – már az iparvállalatok munkáslétszámának csökkenésével számolt: „Az ötéves tervet megelőző létszám: 6 875 fő, ’80-ig tervezett csökkenés 70 fő.” A munkáslakások építésével kapcsolatban pedig a következőket mondta: „Mindkét vállalat támogatja a munkáslakás-építéseket, melynek összege: 3,5-4 millió Ft/év. A Nitrokémia támogatása azonban a veszprémi Munkáslakás-építő Szövetkezet felé irányul.” [94]

Ennek ellenére a tanács elvégeztette a belterületbe vonást (32/1977. (XII. 22.) sz. tan. hat.), felparcelláztatta a területet, pedig akkor már ismert volt: „A megyei tanács telekalakítási és építési tilalmat rendelt el a közműekkel nem rendelkező területeken”. (A balatoni üdülőkörzet regionális tervkoncepciójával kapcsolatos irányelveket a Veszprém Megyei Tanács 2037/1977. (XII. 16.) sz. határozatával hagyta jóvá.) [95] A közművek azonban – főleg a csatorna – ekkor még térben és időben elérhetetlen távolságban voltak. A megyei tanács határozata gyakorlatilag megtorpedózta a tobruki munkáslakás építkezési tervet. Ezt a területet azóta sem hasznosították, pedig az évtizedek során többször is voltak különböző – az utóbbi időszakban főleg turisztikai, idegenforgalmi – hasznosítási elképzelések, de ez ideig egyiket sem sikerült megvalósítani.

1978. július 1-jén végre megnyithatták a kibővített Fövenystrandot. A kivitelező vállalat azonban még nem vonulhatott le, mert a műszaki átvételi jegyzőkönyv jócskán tartalmazott hiányosságot, hibát, melyeknek kijavítását a strandszezon befejezését követően ígérte a kivitelező DUVIÉP. [96]

A szeptember 14-ei vb-ülésem dr. Varjú Lajos tanácselnök az V. ötéves terv félidejénél mérleget készített a tanács településfejlesztési munkájáról:

„A fejlesztési és a költségvetés bevételi terveit az előirányozotthoz képest jelentősen túlteljesítettük (pótigényeinket – a község helyzetének ismeretében – a városi tanács vb-titkárának jelentős támogatásával, a Megyei Tanács V. B. rendszerint kielégítette).”

„A vízműtársulat megalakítására, a jelek szerint, ebben a terv-időszakban nem kerül sor.” (Részletesebben lásd a dr. Varjú Lajossal folytatott beszélgetésben, 542. oldal.)

„A tervidőszak leggyengébb két éve az 1976-77 volt, de ennek ellenére a fejlődés töretlen.

A ciklusprogramban megfogalmazott elképzelések közül nem valósult meg a Sirály teljes felújítása, és abban egy vegyes élelmiszerbolt üzemeltetése, és nem készültek el a Sirály körüli sportpályák.

Kereskedelmi ellátás terén javulás volt: Tobrukban és Fűzfőn – a tanács 1-1 milliós támogatásával – ABC-áruházak épültek.” [97]

1978-ban – terv szerint – november 7-ére tervezték a Moziüzem Vállalat által felújított moziépület átadását is, de a határidő néhány hetet ennél a beruházásnál is csúszott, végül november 25-én megtörtént a mozi ünnepélyes átadása. [98] [99]

Szakmunkásképző iskola (Gagarin u. 27.) (Fotó: Turi Sándor)

Nike Szálló (Gagarin u. 22.) (Fotó: Szőnyeg János)

Garzonház (Irinyi u. 8.)
(Fotó: Szőnyeg János)

A gyártelepi területre újabb létesítményekkel gazdagodott: a Nitrokémia beruházásában megépült az új szakmunkásképző iskola, a kilencemeletes, 55 lakásos garzonház és ABC-áruház, továbbá a NIKE Szálló munkásszállónak.

1977 őszén – a Nitrokémia beruházásában – elkezdődött az uszoda építése is. Műszaki átadása 1981. december 22-én, az ünnepélyes felavatás 1982. április 1-jén volt. Ebben a beruházásban elsősorban Gyuricza Lászlónak, a Nitrokémia akkori vezérigazgatójának vannak elvülhetetlen érdemei. A beruházáshoz szükséges összeget Veszprém megye intézményei és vállalatai anyagi hozzájárulásával sikerült biztosítani. (Részletesebben a Gyuricza Lászlóval folytatott beszélgetésben.)

Az uszoda építéséhez hozzájáruló vállalatok, szervezetek, intézmények felsorolását lásd a mellékletben.

EZ AZ USZODA AZ MSZMP VESZPRÉM MEGYEI BIZOTTSÁGA, A VESZPRÉM MEGYEI TANÁCS ÉS A NITROKÉMIA IPARTELEPEK KEZDEMÉNYEZÉSÉRE, VESZPRÉM M. VÁLLALATAINAK, INTÉZMÉNYEINEK, SZÖVETKEZETEINEK KÖZÖS ÖSSZEFOGÁSÁVAL 1978-1981-BEN ÉPÜLT	BERUHÁZÓ: NITROKÉMIA IPARTELEPEK TERVEZŐ: IPARI ÉPÜLETTERVEZŐ VÁLLALAT KIVITELEZŐ: VESZPRÉM MEGYEI ÁLLAMI ÉPÍTŐIPARI VÁLLALAT 22.SZ. ÁLLAMI ÉPÍTŐIPARI VÁLL. GYÁR ÉS GÉPSZERELŐ VÁLLALAT
--	---

Képek az uszodáról (Uszoda u.) (Fotó: Szőnyeg János)

Az uszoda belülről (Fotó: Szőnyeg János)

Balogh József, az uszoda első vezetője szerint az uszoda rendeltetése:

1. Kapacitásánál és felszereltségénél fogva alkalmas szélesebb körű sport, tömegsport és idegenforgalmi igények kielégítésére.

2. A környék dolgozóinak és a lakosságnak a kulturált szabadidő és egészséges életmód iránti igényének kielégítése.

3. Kiemelt feladatként kell kezelnünk a gyermekek úszásoktatását. El kell érniük, hogy a gyermek általános iskolás korában megtanuljon úszni.

4. Támogatni kell a közelben működő sportegyesületek munkáját.

5. Részt kell venni a magyar úszósport országos és nemzetközi rendezvényeinek lebonyolításában.

Településünk a '70-es években magánérés építkezésekkel folyamatosan fejlődött. Ezért 1979-ben újabb utcákat kellett a tanácsnak elneveznie. Igaz, az alábbiakban elnevezett utcák közül jó néhány még csak – előrelátóan – tervezett utca volt, melyek ma már – néhány kivétellel – házsorokkal rendelkeznek. Akkor a következő utcanevek születtek: *Papvásár u.*, *Árok u.*, *Pipa u.*, *Vasút köz*, *Virág köz*, *Hóvirág köz*, *Rezeda u.*, *Tulipán u.*, *Horgász u.*, *Móló u.*, *Domb u.*, *Simon István u.*, *Fáy András u.*, *Hullám u.* [100]

Kecskés Ferenc műszaki előadó „*Közterületek fásítása, parkosítása, különös tekintettel az Általános Rendezési Terület foglaltakra*” címmel vb-ülésem számolt be az elvégzett és tervezett munkáról.

Részlet a beszámolóból: „Az ipari hatások, a kemizálás következtében fellépő káros tendenciák megállítása hosszú, küzdelmes folyamat eredménye lehet. E küzdelem biológiailag legtermészetesebb eszköze a kondicionáló növénytakaró megóvása, szakszerű és települési viszonyok által megkövetelt, tervezett fejlesztése. A Nitrokémia és a Balaton miatt településünkön kiemelten kell kezelnünk a parkosítás, fásítás helyzetét.

1978 őszén, 1979 tavaszán, állami dotációval végrehajtott faültetések: Sirály u. 200 db, Gyári u. 50 db, Tobruk 100 db.

'79 ősz folyamán tervezzük a közterületeken a pótlásokat, de új telepítéseket is tervezünk az Árpád közbe, a strandi parkolónál és Tobrukban a Széchenyi térre.

A gyár is újabb telepítéseket végez, mert annak ellenére, hogy a Nitrokémia területén a fásított területek aránya kielégítő, a levegő kondicionálásában nem képes megfelelő hatást kifejteni.” [101]

Az 1979. október 4-ei vb-ülésen Kecskés Ferenc a település közlekedési helyzetét elemezte beszámolójában. A beszámoló már előrevetíti, hogy a 71-es főközlekedési út nem sokáig fogja elbírní a ránehezedő és egyre növekvő forgalmat. A községen átvezető szakasz azonban nem szélesíthető, a megoldás egy elkerülő út építése lesz. (Huszonkilenc év telt el, mire az elkerülő út valóban megépült. Sz. J.) Az Általános Rendezési Tervben megfogalmazták azt a szándékot, hogy a településrészeket szerkezetileg is közelebb hozzák egymáshoz. Ezért a terv már szerepeltetett külön közlekedési összekötést Tobruk és Balatonfüzfő között, a gyalogos forgalmat pedig egy sétáló utcával tervezték biztosítani, ami később a kerékpárúttal együtt meg is valósult.

Tobrukban az autóbusz megállóhelyek a 71-es főközlekedési út mentén voltak. A munkába járó dolgozók és az iskolás gyermekek számára balesetveszélyes volt a forgalmas úton való átkelés. 1979-ben megépült a buszforduló és buszmegálló, így a helyközi járatok Tobruk területén vehetik fel utasaikat, és a leszálló utasok is itt hagyhatják el a járműveket. [102]

A tobruki lakótelep építkezésének első szakaszában, mint arról a KISZ Lakásépítő Szövetkezet esetében írtam, Balatonalmádiból (akkor még Vörösberényből) építettek ki vízvezeték a lakótelep ellátására. A településrész folyamatos bővülése következtében a vízvezeték szállítóképessége elérte teljesítményének határát. Időközben az is nyilvánvalóvá vált, hogy Balatonfüzfő településrész vízellátását is Balatonalmádi felől fogja megoldani a Dunántúli Re-

gionális Vízművek (DRV), ezért szükségessé vált egy újabb gerincvezeték lefektetése; 1980-ban egy 3 km hosszú, 300 mm átmérőjű, ivóvíz főnyomóvezeték-szakasz kiépítését határozták el. (Csebere II. szakasz.) [103]

A megyei tanács – fentebb említett – telekalakítási és építési tilalmi rendelete kötelezte a nagyközségi tanácsot, ezért a vb Balatonfűzfőn is építési és telekalakítási tilalmat rendel el a település szennyvízcsatornával el nem látott belterületén. A vb határozatában kimondta, hogy csak meghatározott feltételek mellett engedélyezhető építkezés:

- lakóépület, ha zárt rendszerű szennyvíztároló is épül,
- szennyvíz kibocsátásával nem járó létesítmény,
- továbbá csak épületfelújítási, karbantartási, állagmegóvási tevékenységek végezhetők.

Ezen túlmenően a határozat közvetlenül a Balaton-parti területeken építési és telekalakítási tilalmat rendelt el. A partmenti sávban pedig – a terület közcélú felhasználásának biztosítása érdekében – mindennemű építési és telekalakítási tevékenységet megtiltott. Külön bírálták el a vízi sporttal, strandolással kapcsolatos létesítményeket, de ezek sem kerülhettek 30 m-nél közelebb a medervonalhoz.

Építési tilalmat rendeltek el:

- a 0,5 ha-t meghaladó, összefüggő beépítetlen területekre, a korszerű lakó- és üdülési lehetőségek érdekében a közművesítés megteremtéséig,
- a rekonstrukcióra javasolt, túlnyomórészt beépített területekre, a korszerű lakó- és üdülőépületekhez szükséges ingatlanok biztosítása érdekében.

A tilalom a területre készítendő részletes rendezési terv jóváhagyásáig és a közművesítés megoldásáig tartott. Végül kimondta a határozat, hogy a csúszásveszélyes és szennyezett levegőjű területeken semmilyen építés és telekalakítás nem végezhető. [104]

1981-ben elkészült a DRV regionális szennyvíztisztító műve Királyszentistván térségében, ahonnan – a szennyezéstől mentesítve a Balatont – a Séd patakba továbbítják a tisztított szennyvizet. Ide Balatonfüredtől, a közbeeső települések szennyvizét is fogadó, Balatonfűzfő belterületén áthaladó nyomóvezetéknek áttemelő szivattyútelepei vannak. Ezekből kezdetben – a légnyomási viszonyok függvényében – időszakonként bűz áradt, mely a lakókörnyezetre nézve elviselhetetlen volt. [105] Azóta sokat javítottak az áttemelő

szivattyútelepek szellőző rendszerén, de még mostanában is előfordulnak kellemetlen szaghatások.

Az 1980-as évek legfontosabb feladata a víz- és szennyvízhálózat kiépítése volt. 1981. év végére megalakult a vízműtársulat szervezőbizottsága, vezetője Korbacsics János. A bizottság feladata volt a társulat létrehozása. A társulat megalakulására akkor kerülhetett sor, ha az érdekeltek többsége a társulatba való belépési nyilatkozattal szándékát kinyilvánította.

Veres B. Jenő, a DRV üzemigazgatója, Balatonfüzfő vízellátásának megoldásával kapcsolatosan az 1983. február 17-ei vb-ülésem a következő tájékoztatást adta: a DRV feladata a főművek biztosítása, saját pénzeszközből. A főműveket és a vízbázist az 1984. évi üdüléssezonra biztosítani kell. Kivitelezésük két ütemben valósul meg.

I. ütemben a vízbázis bővítése, összekötő vezeték, medence, irányítástechnika.

II. ütemben mindazon létesítmények elkészítése, melyre az első ütemben nem került sor.

Időközben a Vízügyi Igazgatóság kiadta az elvi vízjogi engedélyt a balatonfüzfői vízhálózat létesítésére. A leendő társulatot terhelő költség mintegy 30,5 millió Ft volt. [106] [107]

1983-ban más fejlesztések is elindultak vagy befejeződtek. Elkezdődött a gyártelepi általános iskola építésének előkészítése. Az eredetileg 12 tantermes iskola beruházási célját módosítani kellett 8 tanteremre, mert csak erre volt fedezet. A tanács ugyanis 12 millió Ft átvételével számolt a Nitrokémiától. A vállalat azonban ezt nem tudta biztosítani, ezért a 4 tanteremről le kellett mondani. Tobrukban elkészült az 50 férőhelyes óvoda, műszaki átadására július 29-én került sor. [108] [109]

1983 májusában újabb utcákat neveztek el:

Akácos utca, Alsó köz, Árnyas utca, Árok utca, Domb utca, Hullám utca, Jánoshegyi út, Papvásár utca, Pipa utca, Rezeda utca, Szarkaláb utca, Úttörő utca, Vasút köz, Virág köz, Fáy András utca, Margaréta utca, Sallai Imre utca, Határ utca, Meggyes utca, Tároló köz, Viola utca, Nefelejcs utca, Harmat utca, Hóvirág köz, Szirt köz, Ponty köz, Horgász utca, Móló utca, Séta köz, Krúdy Gyula utca, Kert köz, Séd köz, Sikló köz, Cserje köz, Víztorony utca. [110]

Csak az érdekesség kedvéért jegyzem meg, hogy 1979-ben a Papvásár u., Árok u., Pipa u., Vasút köz, Virág köz, Hóvirág köz, Rezeda u., Horgász u., Móló u., Domb u., Fáy András u. és a Hullám

Tobruki óvoda (Radnóti M. u.) (Fotó: Szőnyeg János)

u. elnevezéséről már született határozat, de biztos, ami biztos, újra határozatba foglalták.

A Nitrokémia dolgozói az 1980-as évek elején 200 lakást kaptak, vállalati támogatással, Veszprém-ben. Ezek a családok a térségből, legalább 60 településről származtak, akik közül sokan Fűzfőn is szívesen letelepedtek volna. [111]

Számomra a vállalatnak ez a lépése sokáig érthetetlen volt. Csak Gyuricza Lászlóval folytatott beszélgetés során tisztult a kép. Újra idézem Ditrői Józsefnek, Veszprém Város Tanácsa vb-elnökének 1970-ben mondott szavait, amikor Balatonfűzfő Nagyközség Közös Tanácsát Veszprém Város Tanácsához szervezték: *„Veszprémnek erkölcsi, Balatonfűzfőnek anyagi vonatkozásban jelent előnyt ez a változás.”* Azonban Veszprémnek nem csak erkölcsi, de anyagi haszna is származott ebből.

A Gagarin-lakótelep, a garzonház és az Irinyi utcai lakóházak megépítése után Balatonfűzfőn leálltak az állami és vállalati építkezések. Miután a gyár helyben már nem építhetett újabb lakásokat, megállapodtak a veszprémi tanáccsal, hogy egy bölcsőde- és óvodaépítés fejében bérlőkijelölési jogokat kapnak. Ennek alapján kapott 200 nitrokémiás dolgozó Veszprém-ben lakást. Mindenki tudta, hogy ezek az emberek, amint csak tehetik, fűzfői munkahelyü-

ket veszprémire fogják cserélni. Ez folyamatosan így is történt: a Veszprém–Füzfőgyártelep között közlekedő, kezdetben népes munkásbusz-járatok évről évre egyre kevesebb munkást szállítottak. Balatonfüzfő az „ígért anyagi előnyt” viszont nem érzékelte, mert – mint a dokumentumok is bizonyítják – a nagyszámú, magánérés családi- és hétfégi ház építkezések ellenére évekig kellett még várni a víz-, csatorna- és gázhálózat megépítésére.

A tanács 1983. június havi ülésén „A nagyközség területén élő és dolgozó munkások élet- és munkakörülményei” című napirendi előterjesztésében beszédes statisztikai adatokat közölt:

Aktív keresők, az iparban foglalkoztatott
fizikai és nem fizikai dolgozók számának és arányának alakulása
az 1970–80-as években
(a KSH 1970. és 1980. évi adatai alapján)

	Lakosság száma*	Aktív keresők száma	Iparban foglalkoz- tatottak száma	Fizikai dolgozók	Nem fizikai (szellemi) dolgozók száma
1970	6 782 fő	3 826 56,4%	3 089 fő 80,7%	2 159 fő 69,9%	930 fő 30,1%
1980	7 260 fő	3 856 53%	2 894 fő 75%	1 919 fő 66,3%	975 fő 33,7%

*Lakosság száma: az állandó lakosok és az ideiglenes lakásra bejelentettek együttl.

A táblázatból kiolvasható, hogy tíz év alatt településünk lakossága, a 200 család Veszprémben való letelepedése ellenére is, 488 fővel szaporodott. Ugyanakkor a szaporulathoz képest az aktív keresők száma csak 30 fővel nőtt, az iparban foglalkoztatottak száma pedig 196 fővel kevesebb, és ezen belül is a fizikai dolgozók száma 240 fővel volt kevesebb, míg a szellemi dolgozók 45 fővel többen voltak a 10 év előttihez viszonyítva.

A lakosság számának jelentős növekedése mellett az aktív keresők száma a lakosság számához arányítva: 56,4%-ról 53%-ra csökkent, bár „a Nitrokémia szociálpolitikája a munkahely és munkahelyi környezet fejlesztésére, a szabadidő helyes irányú felhasználására”

nálásának javítására, a szakképzett dolgozók utánképzésére, pótlására az elmúlt öt évben 638 millió Ft-ot fordított.” [112]

Ezek a számok már érzékeltetik, hogy megindult az aktív dolgozók szakképzettségének minőségi irányba mutató folyamata és egyben a lakosság előregedése, amely sajnos ma is tart.

1983. december 17-én végre megalakult a Balatonfüzfői Vízmű Társulat, az Intéző Bizottság elnöke: Korbacsics János, Ellenőrző Bizottság elnöke: Szóka Lászlóné, a társulás pénzügyi vezetője Kovács Kálmánné. Az alakuló ülésen közel négyszázan vettek részt, a megalakulás ellen hat fő szavazott. Az Országos Vízügyi Hatóság hozzájárult, hogy a vízműtársulat tagjai közül az állandó lakosok a csatornahálózat nélkül is ráköthetnek az ivóvízhálózatra, a nyaralótulajdonosokat pedig a szennyvíz hálózat megépítéséig közkifolyókból kell ellátni. [113]

1983-ban újabb utcanevekkel gyarapodott a nagyközség:

Simon István utca, Ibolya utca, Kilátó köz, Fürdő köz, Templom köz, Sirály sétány, Parti sétány, Rövid köz. [114]

Korbacsics János, a vízműtársulat elnöke az 1984. június 28-i tanácsülésen bejelentette: *„Tegnap megkezdődött a vízvezeték építése. Csatlakozási egységenként 20 000,- Ft az érdekeltségi hozzájárulás.*

A társulat teljes költségvetése 47 655 000,- Ft, érdekeltségi hozzájárulás: 33 400 000,- Ft, Megyei Tanács támogatása: 6 600 000,- Ft, Vízügyi Alap: 6 600 000,- Ft, a Nagyközségi Tanács támogatása: 1 000 000,- Ft.

Máj. 23-án 33 950 000,- Ft-tal megkötötték a kivitelezési szerződést a DUVIÉP-pel. A munkák kezdési ideje: 1984. jún. 15. 1984-ben 17 000 000,-Ft értékű munkát végeznek el.

A munka a cseberei lakótelepen kezdődik, az elosztó hálózat befejezésének határideje: 1985. dec. 2.”

A gyártelepen épülő iskola ügye is előbbre jutott egy lépéssel, melyről dr. Varjú Lajos tanácselnök a július 9-i vb-ülésen napirend előtti tájékoztatásában számolt be: *„Az épülő általános iskola területének kezelői jogával kapcsolatban megállapodás jött létre a Nitrokémiával, amely térítésmentesen átadja a területet, ha a kertbarátok körének egy másik, kiskertművelésre alkalmas területet biztosít a tanács. A Dózsa tsz-szel folynak a tárgyalások a területcserével kapcsolatban. Az a cél, hogy az újabb kertterület is a gyártelep térségében legyen.”*

A település lakosságszámának növelése érdekében a tanács – a fiatal házasok letelepedésének támogatására 1984-86-ban – személyi tulajdonú lakásépítéshez differenciált támogatású telekajuttatással igyekezett lehetőséget teremteni, mert a nagyközség területén tanácsi kijelölésű OTP lakásépítési programra nem volt kilátás.

A fenti célra a megyei tanács vb-hez pályázatot nyújtottak be az állami támogatás elnyerésére az alábbiak szerint:

1984-re 428 000,- Ft, 1985-re 488 000,- Ft [115]

Az 1984. december 27-i tanácsülésen, napirend előtt, a tanácselnök bejelentette: elkészült Csebere és Szalmássy-telep teljes vízhálózata. 1985. július 18-án pedig már a víztorony felállításáról tájékoztathatta a végrehajtó bizottságot.

1985. augusztus 15-én reggel 6 óra 29 perckor Berhida térségét a Richter-skála szerint 4,9 erősségű földrengés rázta meg, mely Balatonfűzfőn is épületkárokat okozott.

A szeptember 19-i vb-ülésen a földrengéssel kapcsolatban a tanácselnök a következőket mondta:

„Szerencsére olyan épület, amely fokozottan életveszélyessé vált, csak kevés van.

12 állami lakás van, amelynek helyreállítását a szakemberek nem tartják indokoltnak. Ezek pótlására 12-14 lakás fog épülni. A Balaton Szálló manzárd szobáit megszüntetik, mert nagyon rossz állapotban vannak.

A bejelentések folyamatosan érkeznek. Gondot jelent, hogy a biztosító által becsült kár gyakran nem egyezik a tényleges költséggel.

A helyreállítási támogatás odaítélésére és elszámolására Társadalmi Bizottságot kell létrehozni. A bizottságban helyet foglalnak a párt, a szakszervezet, a tanácsi szakigazgatási szerv és a területen lévő vállalatok és szövetkezetek képviselői.

A támogatások odaítélésénél elsőbbséget élveznek:

- a biztosítással nem rendelkezők,*
- az öregségi járadékosok,*
- az alacsony (3 000,- Ft alatti) nyugdíjjal vagy keresettel rendelkezők,*
- a 3 vagy többgyermekes családok,*
- a 2 500,- Ft alatti 1 főre eső keresettel rendelkező családok,*
- a magas OTP kölcsönnel terhelt épületek tulajdonosai.” [116]*

A nagyközség területén (a Nitrokémia lakásállományát leszámítva) 60 állami lakás volt, ebből újjáépítésre vagy kiváltásra ítélt 12 db. A személyi tulajdonú lakásokból 583 rongálódott meg.

A károk helyreállítására a tanácsi pénzbeli támogatáson túl az egész település megmozdult. Ennek alapján lakossági összefogással helyreállított lakások száma 1985 végére 480 db, társadalmi összefogással pedig: 28 db.

A földrengésben életveszélyesen megrongálódott ingatlanokból a lakosokat ideiglenesen Veszprémben, a Városi Tanács által rendelkezésre bocsátott lakásokban helyezték el. [117]

A földrengéskárok helyreállításában közreműködő kisiparosok részére 1985. évre adóalap-kedvezményt biztosítottak Nyári Béla, Némethi Géza és Tamás Lajos árufuvarozóknak, Győri László ácsmesternek és Kovács Lajos kőműves mesternek. [118]

A földrengéskárokra vissza nem térítendő állami támogatást 1986. februárig 162 család kapott, mintegy 4,5 millió Ft összegben, társadalmi támogatásban 210 család részesült, összesen 2,1 millió Ft értékben. [119]

A Vízmű Társulat 1986. január 4-én Víz- és Csatornamű Társulattá alakult. A szennyvízcsatorna társulat érdekeltségi kimutatása elkészült: 1700 magán- és 300 jogi személy az érdekeltje a társulatnak. Az érdekeltségi hozzájárulás magánszemély esetében: 30 000 Ft, jogi személy esetében: 40 000 Ft. A szennyvízcsatorna kivitelezését az 1985. december 10-i versenytárgyaláson a Győri Közmű és Magasépítő Vállalat nyerte. [120]

Az infrastruktúra egy újabb láncszeme, a távbeszélő szolgáltatás ügye is megmozdult Balatonfűzfőn 1986-ban. A gyártelepen új automata központot hozott létre a posta, elsősorban a Nitrokémia igényeinek ellátására, de ehhez Balatonfűzfő előfizetői is csatlakozhattak. A telítettség 1986-ban 80% körüli volt. [121] Nagy jelentősége volt az új központ létrehozásának, mert a korábbi években 1-2 utcai, nyilvános telefonállomás felállítása is nehézségekbe ütközött. Magánhasználatú telefonállomás legfeljebb a vágyak kategóriájába tartozott, nagyon kevés ember jutott hozzá. A telefonállomást igénylő lapon meg kellett indokolni az igénylés jogosultságát. Ma – amikor a különböző telefontársaságok versengenek az előfizetők kegyeiért – a fiatalabb generáció el sem tudja képzelni a hűsz-egy-néhány évvel ezelőtti hírközlési viszonyokat. Sok esetben órákat kellett várni, mire egy-egy kapcsolat létrejött.

1986-ban a végrehajtó bizottság és a tanács tárgyalta Balatonfűzfő hosszú távú fejlesztési feladatait, és az előterjesztésben egy összefoglaló visszatekintést is készítettek az elmúlt 16 év főbb eredményeiről. Az alábbiakban biztosan találkozik az olvasó olyan ese-

ménnyel, amiről már a korábban is volt szó. Ennek ellenére célszerűnek látom a tanácsi előterjesztést szó szerint közölni annak érzékelésére, hogy a tanácsi tisztségviselők miként értékelték az elmúlt esztendőket.

**„I. Balatonfüzfő nagyközség
terület- és településfejlesztésének főbb eredményei
az 1970-es évektől**

Balatonfüzfőt alkotó három településrész összeépülését a közszervezési terv alapján folytatni kell.

A nagyközség arculatát döntően az ipari jelleg határozza meg, de jelentős a dinamikusan fejlődő szolgáltatási szféra: a kereskedelem és a közlekedés.

Az állandó lakosokon kívül kb. 1 000 fő ideiglenes lakos tartózkodik folyamatosan a közigazgatási területen és több ezer jár ide naponta dolgozni.

A nagyközség az országos településfejlesztési koncepció szerint kiemelt alsó fokú központ szerepét tölti be.

A Balaton üdülőkörzet települései közé tartozik.

Az állami lakások száma 1971-85 között 101-gyel nőtt, ezek gyakorlatilag vállalati bérlakások. A tanácsnak két lakásvásárlásra volt lehetősége. A Papíripari Vállalattól kezelésre átvett lakásokat a lakók részére értékesítette a tanács (az Aradi utca 1. sz. alatti társasházak).

1970 óta a személyi tulajdonú lakásépítések munkáslakás-építési akcióban történtek, melyekhez a tanács parcellázással és munkástelek-kezdésménnyel nyújtott segítséget. A fiatal házasságokat és nagycsaládosokat vissza nem térítendő anyagi támogatással is segítették.

Az ivóvízhálózat kiépült, a szennyvízcsatorna-hálózat építése folyamatban van, megvalósítása átnyúlik a VII. ötéves tervidőszakra. Ellátatlan terület a csúszásveszélyesnek minősített területrész. A legutóbbi műszaki szakvélemény szerint az intenzív csúszásveszélyes rész kivételével, a szigorúbb előírások betartásával, a csapadékvíz elvezetés egyidejű kiépítésével ezen a területen is kiépíthetők a közművek.

1970 és 1980 között a bölcsődés korú gyermekek 30-40%-a kapott elhelyezést.

1985 végétől főfoglalkozású házi szociális gondozó működik a község területén.

Az óvodai férőhelyek száma 124-gyel bővült (62%-kal), így az óvodáskorúakat 100%-osan fogadni tudják.

Az általános iskolai oktatás terén, a tárgyi feltételek javulása ellenére, nem történt fejlődés. A jelenleg épülő 8 tantermes iskola sem lesz elég 16 csoport elhelyezésére.

Jelentős előrelépés, hogy a 303. számú Szakmunkásképző Intézet mellett az 1983–84-es tanévtől szakközépiskola is működik.

Vezetékes gázellátásra a lakosságnak is lehetősége van, mert amikor a Nitrokémia átállt a gázfűtésre, a gázfogadót úgy alakították ki, hogy arra a községi hálózat is csatlakoztatható.

Távfűtésben 677 vállalati lakás részesül és az összes gyártelepi intézmény.

A tanácsi utak kiépítettsége 45%-ról 80%-ra emelkedett.

Hírközlés területén a telefonhálózat elmaradottsága jelent gondot. A meglévő telefonok a vonalak terheltsége miatt szinte használhatatlanok.

Teljes körű a szervezett szemétszállítás.

Környezetünket érő káros hatások felerősödtek. A Balaton vízminőségének védelme, továbbá az üdülőkörnyezet védelme érdekében született a 2003/1983. (III. 3.) sz. MT. határozat. Ennek végrehajtása során jelentősen javultak a pénzügyi lehetőségek a káros hatások kiküszöbölésére.

A Nitrokémia ipari termelése az elmúlt tíz évben megduplázódott.

1969-ben ipari szennyvíztisztító létesült 800 m³/nap kapacitással. 1972-ben a mechanikailag tisztított kommunális vizet leválasztották a Balatonról és azóta a Sédbe emelik át.

1975-ben 2 db 2 600 m³/nap befogadó képességű biológiai levegőtetőt létesítettek.

Az 1976-ban készült – a vállalat egészét átfogó – vízgazdálkodási terv célul tűzte ki:

- a balatoni vízfolyás megszüntetését,
- az ipari használt vizek további szétválasztását,
- az ipari szennyvíztisztító kapacitásának bővítését (10 000 m³/nap).

A levegőtisztaság védelmében a Nitrokémia 1982-től folyamatosan átállt a földgáztüzelésre. Előtte a könnyűkénese fűtőolajat használó kazánok által kibocsátott kéndioxid-szennyezés adta a légszennyezés mintegy 70%-át.

Az ipari termékek gyártása során keletkezett melléktermékek és hulladékok ártalmatlanítására a vállalat 1981–83-ban új, korszerű égetőtelepet létesített.

II. A nagyközség terület- és településfejlesztésének hosszú távú feltételei, céljai és főbb feladatai

Az előrejelzések szerint a gazdasági növekedés feltételei a VII. ötéves tervek koncepció ismeretében nagyközségünk vonatkozásában jelentősen javulnak az elmúlt tervidőszakhoz képest.

Várhatóan növekedni fog nagyközségünk Balaton-üdülőkörzeti szerepköre, ennek érdekében a környezetvédelmi követelményeket fokozatosan érvényesíteni kell.

Az ipar jelenlegi fejlettsége, szerkezete, technikai színvonala, a kialakult szellemi kapacitás jó alapot teremt a gazdasági fejlődéshez.

A vegyiparban a fejlesztés iránya a kevesebb energiát, eszközt, több szellemi értéket tartalmazó, jövedelmezően értékesíthető termékek gyártása, a termékszerkezet korszerűsítése.

A telefonhálózat fejlesztése terén el kell érni, hogy a településen a nyilvános telefonhálózat igény szerinti, minden intézmény és szolgálati lakás távbeszélő készülékkel felszerelt legyen.

A lakónépesség, valamint a születések számának jelentős növekedésével számolunk.

III. A lakossági infrastruktúra fejlesztésének hosszú távú feladatai

Biztosítanunk kell a nagyközség lakossága számára a lakáshoz, az egészséges ivóvízhez, a villamos energiához, a napi cikkekhez, az orvosi ellátáshoz való hozzájutás feltételeit.

Az üdülőképesség részére a pihenés, a kulturált üdülés és a jó ellátás feltételeit kell megteremteni.

A lakáshiány csökkentése és megszüntetése érdekében 1990-ig 155 lakás, majd a következő tíz évben további 150-200 lakás megépítésére kerül sor. Elsősorban személyi tulajdonú lakásépítés révén, központi támogatással, a helyi támogatási feltételek megteremtésével: telkek előkészítésével.

A vállalatokkal közös beruházásban kismértékű tanácsai bérletépítést is tervezünk. 1986-1987-ben 16 lakás a földrengéskárosult tanácsai lakások pótlására, 1988-90-ben további 32 tanácsai bérletépítés fog megépülni. 1991-ig három pedagógus szolgálati lakást építünk.

A közvilágítás higanygőz lámpáit nátriumgőz lámpákra kell cserélni.

Jelentősebb anyagi eszközöket kell fordítani a csapadékvíz elvezetésére.

1986-ban a gyártelepen elkészül a 8 tantermes ált. iskola, keresni kell a lehetőségét további 4 tanteremmel való kibővítésére.

1990-ig minden oktatási intézmény épületét összkomfortossá kell tenni, vezetékes ivóvíz és központi fűtés biztosításával.

A Balatonfüzfői Általános Iskolában tornaterem fog épülni a következő öt év alatt.

A gyermekorvosi szakrendelés külön elhelyezését meg kell oldani.

A körzeti orvosi ellátás színvonalát műszerek ellátásával kell fejleszteni.

Az időskorú népesség 2000-ig jelentősen megnő. Egészségügyi ellátásuk, szociális gondozásuk folyamatos feladat lesz. Az öregek napközi otthona jogos igény.

Közművelés terén az intézményhálózat bővítése indokolt: Cseberében klubkönyvtár.

Főállású népművelő.

A tanács hosszú távú feladata a Balaton partmenti területre vonatkozó előírások végrehajtása.

Biztosítani kell a strand jó vízminőségét.

Környezetvédelemben nagy szerepe lesz a gázhálózat kiépítésének, mely a közeljövőben elkezdődik.” [122] [123]

Az elképzelések és szándékok valóban egy újabb növekedési, fejlődési időszak bekövetkezését vetítették előre. Azonban nem érzékelték/érezkeltük hazánk valódi gazdasági állapotát, és nem hittük, hogy a népesség csökkenése, elöregedése – noha már az 1980-as években már érzékelhető volt – tartós és egyre mélyülőbb lesz. Továbbá az 1980-as évek közepén még senki sem gondolta, hogy néhány év múlva – mind politikai, mind gazdasági téren – milyen mérvű átrendeződés fog bekövetkezni.

A gyártelepi iskola ünnepélyes megnyitójára 1986. augusztus 30-án került sor, de – mint fentebb is szó volt róla – már előre jelezték az iskola bővítésének szükségességét. [124]

(Eredetileg lapos tetős épület volt, a tetőtér az iskola bővítése során, 1994–95-ben épült.)

A Víz- és Csatornamű Társulat elnöke 1987. március 31-én tájékoztatta a tanácsulést, hogy a vízhálózat építése 1985 végére el-

Irinyi iskola (Irinyi u. 2.)
(Fotó: Szőnyeg János)

készült és 1986 elején átadták a DRV részére. Azóta a DRV szakemberei – a társulati tagok területeire – folyamatosan végzik a bekötéseket. Az igényelt bekötések közül 25 maradt el, ezekre 1987. első félévében fog sor kerülni. A tulajdonosi igényeknek megfelelően kiterjesztették az érdekeltséget a korábbiakban csúszásveszélyesnek minősített, de időközben ezen minősítés alól felmentett területekre is. [125]

Az 1987. június 25-i tanácsülésen, napirend előtti tájékoztatásban elhangzott, hogy a vb megállapodást kötött a Nitrokémia Ipar-telepekkel 32 db szociális bérlakásnak a Gagarin utcában való építéséről. A megállapodás ünnepélyes aláírására július 16-án kerül sor. (A 32 lakásból mindössze nyolc épült fel, a Gagarin u. 8/a.) A tanácselnök arról is szólt, hogy a volt iskola épületében 12 szolgálati férőhelyet fognak kialakítani.

1987 novemberében a földrengésben lakhatatlanná vált lakások pótlásaként tíz tanácsi bérlakás átadására került sor. A kilakoltatott családoknak erre több mint két évet kellett várniuk. [126]

A Sorház utcai tizlakásos épület
(Fotó: Szőnyeg János)

Balatonfűzfő nagyközség tanácsa, újabb beépíthető terület kialakítására, a Szalmássy-telep melletti Mandulás Balatonfűzfőhöz való átcsatolását kérte. Ennek érdekében az átcsatolási munkadokumentumokat átadták Balatonalmádi tanácsának, azonban sürgetések ellenére az ügyben nem történt semmi, pedig azon a területen is lehetett volna 44 telket kialakítani. [127] Az átcsatolás a két község határvonalát is határozottabbá tette volna: a Szalmássy-telep telkeinek nyugati határvonala helyett az uszodai út jelölte volna ki a határvonalat. Balatonalmádi tanácsa, majd később az önkormányzata sem volt partner ebben a területrendezésben.

1988-ban újabb utcaelnevezések születtek: a gyártelepen a múlt évben átadott tíz, és a még épülő hat tanácsi bérlakás utcáját *Sorház utcának*, a fűzfői területen a Vasút utcából nyíló utat *Nádas köznek* nevezték el. [128]

A márciusi vb-ülésen a lakásgazdálkodás volt napirenden. Az előterjesztésben szerepelt: a gyártelepen még hiányzó hat tanácsi bérlakás építése befejeződött. A kivitelezést a 303. sz. Szakmunkás-

A Sorház utcai hatlakásos épület
(Fotó: Szönyeg János)

képző Intézet végezte, ennek fejében három lakásra bérlőkijelölési jogot kapott.

Állami célkitűzés volt, hogy az állampolgárokat elsősorban magánereből való lakásépítésre kell buzdítani. Ezért a tanács rendeletet alkotott, melynek értelmében támogatásban részesíthetők:

- fiatal házasok,
- kettő és többgyermekes családok,
- gyermekét egyedül nevelő szülő,
- volt állami gondozott. [129]

E tanácsrendelet alapján az 1986–90-es években a balatonfüzfői építkezők és lakásvásárlók részére 28 esetben 25 000-100 000 Ft közötti összegű, vissza nem térítendő támogatást, összesen 1 460 000 Ft összegben nyújtott a tanács. A vissza nem térítendő támogatások mellett kamatmentes kölcsönökkel is segítette a támogatásra jogosultakat, három esetben csak kamatmentes kölcsönt nyújtott.

Időközben Balatonalmádi városi jogállás iránti pályázatot nyújtott be a Belügyminisztériumhoz. Korábban (1984-ben) a megyei

tanács azzal a céllal szervezte Balatonfűzfő tanácsát Balatonalmádihoz, hogy a két település együtt nagyobb eséllyel pályázhat a városi címre. 1988-ban a balatonfűzfői tanács vb is pártolta volna a megyei tanács elképzelését. Ezt a szándékot azonban a tanácstagok – a lakosság véleményére hivatkozva – nem támogatták. Feltették Balatonfűzfő önállóságát. [130]

Az új telefonközpont felépítésével lehetőség nyílt a lakossági átlomások bővítésére is. A telefonkötvénnyel rendelkezők bekötései 1989. június 30-ig megtörténtek, utána folyamatosan került sor a további bekötésekre. [131]

1987-ben megkezdődött a szennyvízcsatorna-hálózat építése. A kiviteli tervek birtokában a tanács pályázatot írt ki a csatornahálózat megépítésére, melyet – mint azt korábban is írtam – az 1995. december 10-i versenytárgyaláson a Győri Közmű és Magasépítő Vállalat nyert el. [132]

A kivitelezés határideje 1988. június 15-én lejárt. A kivitelező szerződésmódosítást kezdeményezett, ennek alapján az új befejezési határidőt a társulat 1989. május 15-re módosította. Mondanom sem kell, hogy ezt a határidőt sem tartották be.

A legkényesebb feladat a Balaton körút csatornázása volt. A Közlekedési és Postaügyi Minisztérium a nyári idegenforgalmi szezon alatt nem engedélyezte a főút felbontását. 1989 márciusában, Korbacsics János tájékoztatása szerint, még 4,2 km gerincvezeték és a hozzátartozó mintegy 1,8-2 km bekötő vezeték kiépítése volt hátra. A Balaton körúton a csatornafektetési munkákat a nyári szezon után is a lehető legrövidebb idő alatt kellett elvégezni. Ezért a Víz- és Csatornamű Társulat és a tanács 1989 őszén két újabb céget, a DUVIÉP-et és a Szigma GMK-t is bevonta a munkába. A Balaton körút szennyvízcsatorna-fektetési munkáit felosztották a három cég között: Deltától az ABC-ig a DUVIÉP, onnan a 71-es büféig a Győri Közmű és Magasépítő Vállalat, majd a kenesei határig a Szigma GMK végezte azt. Az idő igazolta a döntés helyességét, mert csak így sikerült 1990 kora tavaszára átadni a Balaton körutat teljes szélességében a forgalomnak.

1989. január 1-jével a tanács fenntartásába került a Fűzfőgyártelepi Irányítástechnikai Szakközépiskola és a 303. sz. Szakmunkásképző Intézet. Az intézmény továbbra is önálló költségvetési szerv maradt, a tanács a fenntartási és működtetési feladatokat látta el.

A csatornaépítés utáni helyreállítások nagyon sok kívánni valót hagytak maguk után. A kijavított, leaszfaltozott útfelületek rengeteg helyen megsüllyedtek. Wunderlich Tihamér műszaki előadó szerint megsértették a munkafegyelmet. Ez „nagyon enyhe” minősítés. Ki kell mondani: lelkiismeretlen munkát végzett a kivitelező. Nem tömörítették megfelelően a visszatemetett árkokat. Húsz év után, többszöri javítás ellenére is vannak az utcákon süllyedések a csatorna nyomvonalán.

Miután Pozsgai Imre, az 1956-os „ellenforradalmat” népfelkeléssé minősítette, felgyorsultak az események az egypártrendszer többpártivá válása irányában. 1989. március 22-én megalakult az Ellenzéki Kerekasztal, majd június 13-án a Nemzeti Kerekasztal a békés rendszerváltás megvalósítására szavazott. Az év folyamán sorra újraalakultak az egykori demokratikus pártok és újak is, mint az MDF, SZDSZ, FIDESZ...

Az MDF-nek Balatonalmádiban jött létre helyi szervezete, de kisebb sejtje Balatonfűzfőn is alakult. 1989. októberben, majd novemberben is felkeresték a tanácsot azzal a szándékkal, hogy kopjafát állítsanak a négy 1956-os fűzfői fiatal áldozat emlékének, és

Kopjafa az 1956. november 4-ei fűzfőgyártelepi szovjet megszállás áldozatainak emlékére (Fotó: Szőnyeg János és Palásthy Imre)

ehhez kérték a tanács hozzájárulását, szervező és anyagi segítségét is. A tanácsstagok hozzáállása vegyes volt. Volt, aki határozottan ellene volt a kopjafa felállításának, volt, aki a szervezőmunka áthárítását nehezményezte, de volt határozott melléálló is. Végül elutasító határozat született:

18/1989. (XI. 2.) tanácsi határozat:

„A tanács a levélbeli indítvánnyal nem ért egyet, s nem kérdezi meg a lakosságot, hogy egyetértenek-e a kopjafa felállításának költségeihez való hozzájárulással a tanács részéről.”

Egy hónap elég volt, hogy a tanács hozzáállása megváltozzon: a december 2-i vb-ülésen a 87/1989. (XII. 1.) vb-határozattal a végrehajtó bizottság a kopjafa felállításához 15 000,- Ft támogatást nyújtott.

A rendszerváltás után

1990-ben, a rendszerváltást követően, a tanácsrendszert felváltotta az önkormányzati közigazgatás. (Részletesebben a „Közigazgatás” című fejezetben.) Az önkormányzatnak az első két évében az önkormányzati vagyon megalapozása volt a legfontosabb teendője. A korábbi, tanácsi kezelésű, a Magyar Állam tulajdonát képező ingatlanvagyon, továbbá a beépítetlen állami tulajdonú területek az önkormányzat tulajdonába mentek át. Balatonfüzfő területén, a Magyar Állam tulajdonában lévő vagyontárgyak az 1990. évi LXV. törvény és az 1991. évi XXXIII. törvény alapján önkormányzati tulajdonba vehető vagyontárgyakról Vígvári József készített összeírást, melyekhez az önkormányzat az Állami Vagyonügynökséghez benyújtott kérelme alapján juthatott hozzá. A kért és megkapott vagyontárgyak a következőképpen alakultak: külterületen a kért 207 020 m² helyett 196 964 m², belterületen a kért 738 040 m² helyett 724 728 m² került az önkormányzat tulajdonába.

Az Öveges József iskola (ekkor már középiskola is) korábban a nagyközségi tanács kezelésében volt. Az önkormányzati törvény azonban nagyközség számára nem tette kötelezővé középiskola fenntartását, ezért a Veszprém Megyei Közgyűlés vette át.

A 1990-es évek elején, amikor a közműépítések még folyamatban voltak, többször hallottuk dr. Varjú Lajos polgármestertől: Most a föld alá fektetjük be a pénzünket, ami külsőleg ugyan nem látszik, de a lakosság életkörülményeit tekintve óriási jelentőségű. Meglátjátok, ha ez az összeg felszabadul, akkor a föld felett már

mindenki számára látható értékeket tudunk teremteni, és Balatonfüzfő külső megjelenése egy évtized alatt is óriási változáson fog átmenni. (Ennyi év után nem tudom szó szerint idézni a fentieket, de a lényege ez volt. (Sz. J.)

1990 júliusában közlekedési balesetben meghalt Korbacsics János, a közműépítési társulat elnöke. A feladatot Nyíró Miklós vette át, aki a tobruki munkák befejezése után lemondott és Balogi András folytatta a teljes befejezésig.

Sajnos a polgármester úr fenti „jóslata” nem igazán valósult meg, pedig mind a képviselőtestület, mind a lakosság részéről megvolt a törekvés. Már ekkor megfogalmazódott a várossá fejlesztés igénye. Az önkormányzat megrendelésére az Economix Közgazdász Egyetemi Rt. munkatársa, Deutsch Lajosné elkészítette a „Balatonfüzfő arculati és kommunikációs tervtanulmánya – különös tekintettel Balatonfüzfő várossá fejlesztésére” című munkáját. A tanulmányban a szerző figyelemre méltó elképzeléseket vetett fel, amelyek – ha többségében megvalósulhattak volna – valóban megváltoztatták volna településünk külső megjelenését. Azonban az elkövetkező évek nem kedveztek, ma sem kedveznek településünknek.

A fenti munka azért nem volt „pusztába kiáltott szó”, mert megvalósultak Balatonfüzfő jelképei. Az önkormányzat és a lakosság közötti kapcsolat javítására „megszületett” a Balatonfüzfői Hírlap. A településrészek bizonyos elkülönülésének feloldását, Balatonfüzfő egységes, városi megjelenését, a településrészeket egymáshoz közelebb hozó városközpontot azonban nem sikerült megvalósítani.

A Balatonfüzfői Hírlap első főszerkesztője Flink Kornél volt. A szerkesztőbizottság Cseh Beáta, Czere József, Dezső Dénes, Gubicza Iván, Hetényi Attila, Jobbágyiné Végh Boglárka, dr. Kecskés Ferenc, Szabóki Sándor, Szőnyeg János, Tóth Ferenc és Végh István volt.

Abból a tényből kiindulva, hogy Balatonfüzfő lakossága az ország számos területéről „vándorolt” ide, dr. Varjú Lajos polgármesternek nagy ideája volt Balatonfüzfő egy másik jelképe is: a „VÁNDOR”-szobor, melyet a honfoglalás 1100. évfordulójára tervezett felállíttatni a 71-72-es főközlekedési utak csomópontjának térségében. Megalakították a „Vándor-szobor bizottságot”: Dr. Varjú Lajos, Szabóki Sándor, Deutsch Lajosné, Stricz János, Jenei István, Pogátsa József, Vágfalvi Ottó, dr. Kecskés Ferenc és a nyugdíjas klubok vezetőinek részvételével. A megvalósítás érdekében, 1995-ben, a Balatonfüzfői Hírlapban közadakozásra szólító felhívás jelent meg, melynek eredményeként a Balatonfüzfőért Alapítvány

BALATONFÜZFŐI

AZ

HÍRLAP

ÖNKORMÁNYZAT
LAPJA

ÁRA: 15 FORINT

1991. április 10.

I. évfolyam, 1. szám

Tudósítás a nemzeti ünnepünkről

„Nemcsak új köntösben, új tartalommal is...”

Balatonfüzfő nagyközség polgárai, az önkormányzat képviselő-testülete szervezésében, első alkalommal ünnepelték az 1848/49-es polgári forradalom és szabadságharc évfordulóját két helyszínen, a polgármesteri hivatal előkertjében és Fűzfőgyártelepen, a 48-as emlékműnél.

Március 15-én 9 óra körül lassan gyülekeztek a község háza előkerületében az érdeklődők. A képviselő-testület megérkezését követően a Himnusz éneklő ünnepelő előtt vonták fel iskolánk tanulói a nemzeti lobogókat, és a két zászló között elhelyezték az önkormányzat emlékező koszorúját. Pozderka Katalin, az irányítás-technikai szakközépiskola végzős tanulója Petőfi Sándor: Feltámadott a tenger című költeményével nyitotta meg az ünnepi műsort, majd dr. Varjú Lajos polgármester mondta el köszöntőjét: emlékeztetett arra, hogy világunk ismét forrong, s Magyarországon sem maradt ki a ma forradalmaiból, ellenkezőleg, ismételten élenjárója annak.

— „Mi, Balatonfüzfő polgárai, éljük és csináljuk ezt a forradalmat! Nehéz, gyötörő múltunk el és fel nem számolt ter-

heivel, átalakuló gazdaságunk bajával küszködve próbálunk kapcsolódni nagyszerű elődeinkhez, az 1848/49-es polgári forradalomhoz. Az igaz múltat követve szeretnénk itt, helyben, egyúttal új hagyományokat teremteni. Szeretnénk meghonosítani fiatal településünk, Fűzfő egységes hagyományait illo ünnepekkel.

Nekünk, községünk történelméből fakadóan nincsenek évszázados hőseink, nincsenek korabeli, közösségi hagyományokat életető emlékműveink, szobraink. Nincsenek helyi, szülőnköz, lelünkkhöz közel álló példaképeink!

S ma, amikor ismét arra keressük a választ, hogy mit jelent magyarnak lenni, amikor múltunk tartozásait leróva, idegenben elhunyt hőseink hamvait újratemetjük, amikor országos ügyekben hallatjuk szavunkat — mint szabad polgárok szabad

véleményét —, akkor nem feledkezhetünk meg a szülők bezáról, falunkról sem!

Mindnyájunknak — akik az ország oly sok részéről érkezünk ide —, nemes feladata, hogy valamennyiünk közös emlékművét, községünk középpontján megálmodjuk és felépítsük! Mindnyájunk nemes feladata, hogy ünnepeink hagyományait közösen formáljuk!”

A polgármester befejező szavai után a balatonfüzfői általános iskola tanulói, Somogyvári Béliáné tanár vezetésével, műsorukkal köszöntötték az évfordulót. A községi megemlékezést követően a képviselő-testület tagjai, számos fűzfői polgárral együtt autókba szállva, a fűzfőgyártelepi 48-as emlékműhöz mentek, ahol az Irinyi János általános iskola tanulói helyezték el koszorújukat, a jelenlévők pedig virágokat. A Himnusz elénekését követően dr. Varjú Lajos polgármester beszédével ért véget az ünnepség.

TISZTELT OLVASÓ!

Képviselő-testületünk nevében köszöntöm Önt abból az alkalomból, hogy kezébe vette a Balatonfüzfői Hírlap első évfolyamának első számát: a régóta várt, eddig soha nem volt helyi újságot. Remélhetőleg nem is olyan sokára, minden fűzfői polgár, itt élő nyaraló és ide látogató életének, mindennapjainak részévé válik.

Miről is fog tudósítani ez a lap? Mik az újtára indítottok szándékai? Mit is szeretnénk?

Tudósítani fogunk elsősorban a képviselő-testületi üléseken történekről: az előterjesztésekről, a vitákról, a határozatokról. Folyamatosan közzéteszük üléseink idejét, helyét, napirendjét. Tudósítani fogunk mindenről, ami községünkben történik: az élet minden területéről, gondjairól, örömeiről. A kudarcokról és sikerekről. Kérni fogunk, sok mindenhez segítséget, terveink, elképzeléseink megvalósításához javaslatokat. Szándékaink szerint a lapot az önkormányzatiság tanulásának szolgálatába állítandók: segíre az éppen csak alakuló, sok kis helyi közösséget azzal is, hogy fórumot biztosítunk nekik. A nyilvánosság lehetőségét adva szeméneknél elérni, hogy a képviselő-testület tevékenységét községünk polgárai folyamatosan ellenőrizhessék. Várjuk a véleményét, kritikát, a jobbító szándékú észrevételeket.

Ez az újságot mindenki írhatja, akit a község fejlődése érdekel, a község fejlődése miatt. Korlátok, cenzúra nélkül! Reményeink szerint így válhama a Balatonfüzfői Hírlap az egész nagyközség szellemi fórumává. Így lehetne a most újtára bocsátott lap is eszköze az egységes szellemiségű Balatonfüzfő nagyközség megteremtésének.

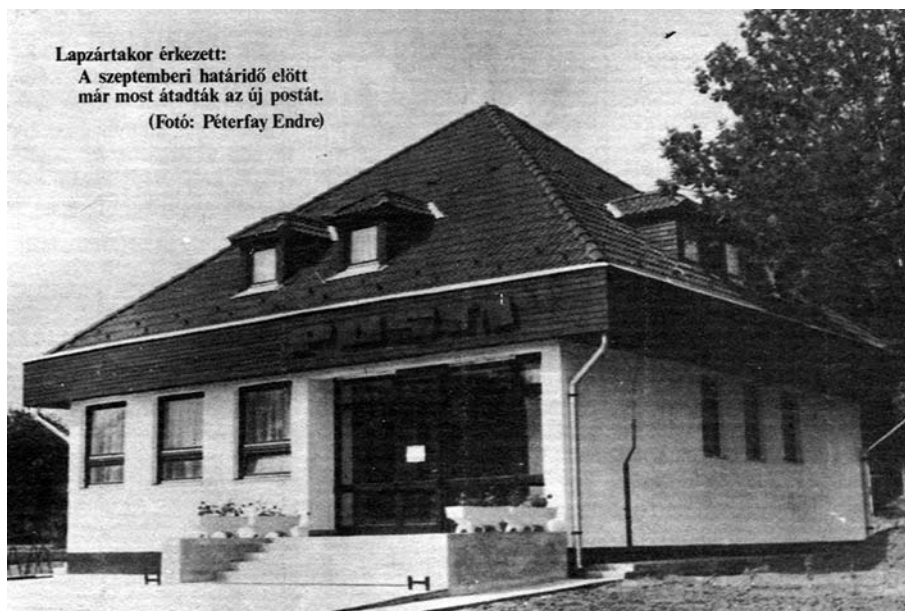
D. Lajos
polgármester

A Balatonfüzfői Hírlap első száma

számláján erre a célra összegyűlt mintegy 250-260 ezer Ft, ami túl kevés volt ahhoz, hogy a megvalósítás gondolatával foglalkozhassanak. (Csak megjegyzésül: 1935-ben az Országzászlót közadakozásból állította „Fűzfőgyártelep közönsége”. A Vándor-szobor felállítására összegyűlt pénzösszeget az alapítvány – kamataival megnövelten – ma is elkülönítetten kezeli.)

1991. július elején – több évtizedes várakozás után – átadták rendeltetésének az új postaépületet.

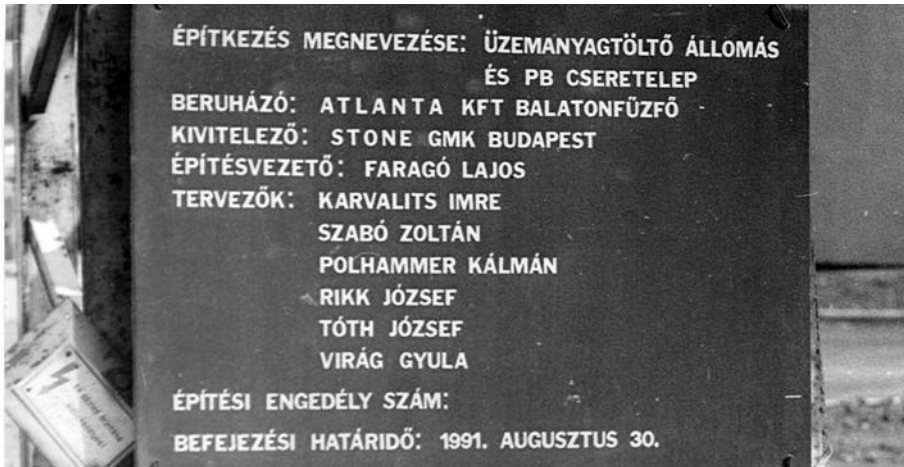

Az új posta (Béke tér)

Ugyanebben az évben az ATLANTA Kft. egy benzinkútépítési javaslattal kereste meg az önkormányzatot. A képviselőtestület úgy ítélte meg, hogy ezt a lehetőséget meg kell ragadni, mert már régi igény, hogy a település térségében benzinkút legyen. Olyan megállapodás született a Kft.-vel, hogy az önkormányzat a terület értékével résztulajdonosa lesz az üzletnek, és évente – annak arányában – részesedik a nyereségből. Ennek alapján döntött a testület, hogy a 918/2-7 önkormányzati ingatlan üzemanyag-töltő állomás és PB-palack csere céljára kijelölik. [133]

Amikor a benzinkút építésének földmunkái megkezdődtek, Hetényi Attila képviselőnek – aki „régészeti vénával” megáldott ember – mindjárt feltűntek bizonyos nyomok, melyeket indokoltnak

Kép a benzinkút építéséről (Árpád u.)
(Fotó: Szőnyeg János)

tartott régészeti feltárásnak alávetni. Igaza volt. A régészek egy – feltételezhetően agyagedények szárítására alkalmas – több lábon álló építmény lábainak alapjait tárták fel.

Ez a felfedezés lökést adott, hogy újabb régészeti kutatást végezzenek a veszprémi múzeum szakemberei, melynek során több, római kori agyagedény-égető kemencét tártak fel a 72-es főközlekedési út melletti területen. Ebből fakadóan újabb készítményt kapott az önkormányzati testület, hogy itt kell a városközpontot megvalósítani, ahol Balatonfüzfő régészeti leleteit, elsősorban a római kori feltárásokat bemutató kiállítótermet is létre kellene hozni. A szándék oly komoly volt, hogy a kiállítótermet meg is terveztették.

A képviselőtestület az 1992. évi 61. sz. rendeletével helyi védelem alá helyezte a 71-72-es főközlekedési utak csomópontjának térségét, mint régészeti, kultúrtörténeti helyet.

A rendszerváltást követően esedékessé vált néhány utcanev megváltoztatása is. A tanácsi rendszer alatt ugyanis több utcát a „munkásmozgalomban” szerepet játszó személyekről neveztek el. A rendszerváltozást követően ezek a nevek már vállalhatatlanná váltak a képviselőtestület számára, ezért a következő utcanev-változtatásokat határozta el:

Kiss Lajos utca helyett: *Jedlik Ányos utca*

Kun Béla utca helyett: *Lotz Károly u.*

Mező Imre u. helyett: *Nagy László u.*

Rózsa Ferenc u. helyett: *Rózsa u.*

Zalka Máté u. helyett: *Kis u.*

Fürst Sándor u. helyett: *Koós Károly u.*

Sallai Imre u. helyett: *Herman Ottó u.*

A két utolsó utca nevét az utcák lakosainak ellenállása miatt változatlanul hagyta a képviselőtestület. Volt olyan utcanev változtatás is, mely nem tartozott a fenti kategóriába: Nádas köz helyett *Kalóz köz*. [134]

Az ipari nagyvállalatok – az állami vállalatból gazdasági társasággá való átalakulásuk során – arra törekedtek, hogy a termelést közvetlenül nem szolgáló tevékenységtől mentesítsék a társaságot. Ennek érdekében a Nitrokémiánál is korlátlan felelősségű társaságokat hoztak létre, például a szállítás ellátására a Niketrans Kft.-t, az egészségügyi, kereskedelmi és vendéglátói intézmények működtetésére a Nexus Kft.-t, a sportvagyon kezelésére a Mentor Kft.-t... A lakótelep fenntartása is tehernek bizonyult, ezért 1991-92-ben a Nitrokémia értékesítette a gyártelepi lakásait elsősorban a bennlakóknak, akik a vásárlással tekintélyes kedvezményben részesültek. Ugyanebben az időszakban a Nitrokémia kezdeményezésére megkezdődtek a tárgyalások az önkormányzattal a gyártelepi lakótelep közterületeinek az önkormányzat tulajdonába való átadásáról is. [135]

Ez a vagyonátadás nem ment simán. A Nitrokémia vezérigazgatója, Réti Tamás, az 1992. január 20-i képviselőtestületi ülésen azt szerette volna elérni, hogy az önkormányzat már 1992. február 1-jével vegye át a közterületeket. A törvény szerint azonban ez csak akkor vált lehetségessé, amikor a Vagyonátadó Bizottság jóváhagyását követően a földhivatalhoz benyújtják az átírási kérelmet. A képviselőtestület ehhez tartotta magát. Ezt követően egy időre el is akadtak az erről folyó tárgyalások.

Később dr. Varjú Lajos polgármester így nyilatkozott erről a képviselőtestület előtt: „A Nitrokémia felfüggesztette a tárgyalást, mert olyan dolgokat kérdeztünk, ami a Nitrokémia számára kényes.” [136]

A gyártelepi lakosságnak egy hányada – nagy a valószínűsége, hogy a fenti tárgyalás eredménytelenségének következtében – arra az elhatározásra jutott, hogy különválik Balatonfüzfőtől és Fűzfőgyártelep néven új, önálló községet hoz létre. A Fűzfőgyártelepért Egyesület a gyártelepi lakosok között – helyi népszavazásra – aláírásgyűjtést szervezett a különválás érdekében. A képviselőtestület a Szervezeti és Működési Szabályzatában a népszavazás kérdését úgy szabályozta, hogy amennyiben az érintett településrész szavazati joggal bíró lakosságának 25%-a aláírásával a népszavazás mel-

lé áll, a képviselőtestületnek nincs mérlegelési lehetősége, a népszavazást ki kell írnia.

1992. március 2-i képviselő-testületi ülésen Szabó Péterné, az egyesület elnöke 640 aláírást tartalmazó csomagot adott át. Ez a szám a gyártelepi szavazati joggal bíró állampolgárok 50%-ának felelt meg. A képviselő-testület 1992. április 25-ére írta ki a gyártelepi településrészre a népszavazást. [137]

Előkészítő bizottságot hoztak létre, melynek feladata volt meghatározni – különválás esetén – a két község közigazgatási területét. A bizottság tagjai a gyártelepről: Juhász Nagy Sándor, Pintér Tivadar, Szabóki Sándor, Németh József; a község részéről Timár Istvánné, Detrich Tibor, Nemere Géza és Polniczky József voltak. [138]

A népszavazás a kitűzött napon rendben lezajlott, érvényes és eredményes volt. A választójogukkal élő polgárok meghatározó többsége a település egyben maradását választotta. [139]

A rendszerváltást követően csaknem országszerte megszűntek a pártállamban létrehozott ifjúsági szervezetek, a KISZ és az úttörő mozgalom (ez utóbbi – egykori nagyságának árnyékaként – ma is létezik). Ezeket felváltó szándékkal az 1990-es évek elején újraalakultak a cserkészcsapatok. 1992-ben Balatonfüzfőn is – az egykori, nagyhírű cserkészmozgalom újraélesztésének reményében – néhány lelkes fiatalember, Pogátsa József parancsnok vezetésével, megalakította a Szent Kapisztrán cserkészcsapatot. A csapat avató ünnepségén az avatóbeszédet dr. Androsits István tartotta, aki az 1930-as években a gyártelepi cserkészcsapat létrehozója és vezetője volt. A viszonylag kis létszámú csapat új színfoltja volt településünk társadalmi életének, mert nemcsak a mozgalom szervezeti életében vettek részt, hanem jelenlétükkel és közreműködésükkel a nagyközség ünnepeinek színvonalát is emelték. Sajnos a Szent Kapisztrán cserkészcsapat rövid életű volt, mert alapító tagjai néhány év alatt „kiöregedtek”, újabb, iskoláskorú fiatalok viszont nem csatlakoztak a mozgalomhoz.

A képviselő-testület – a lakossági ellátás javítása érdekében – a posta melletti területen, a 71-es büfé szomszédságában és az Aradi-Bartók-Jókai utcák csomópontjában, zöldség-gyümölcs, divatcikk, ajándék árusítására pavilonokat terveztetett, és azoknak építését és használatát megpályáztatta. A tervezett pavilonok csaknem mind gazdára találtak. A '90-es évek elején sokan gondolkodtak önálló vállalkozás indításában, és ezt az önkormányzat ezzel a lehetőséggel is igyekezett segíteni. A posta melletti pavilonok és az

Aradi-Bartók-Jókai utcák csomópontjában, a papírgyári házak felőli szögletben fel is épültek, és ekkor jött a hidegzuhany: a pavilonok elhelyezésére kijelölt területek közvetlen szomszédságában élő lakosok tiltakozása, amely megállította a további pavilonok építését. Volt is emiatt zúgolódás a lehetőséget elvesztő pályázók között.

A Veszprém Megyei Moziüzemi Vállalat is úgy látta jobbnak, ha a tulajdonában lévő mozikat átadja az önkormányzatoknak. Balatonfüzfő esetében is így történt. Ebben az időszakban már érzékelhető volt, hogy a televízió elcsábítja a közönséget a mozikból. Kényelmesebb volt otthon fotelban ülve megnézni egy-egy filmet, mint elmenni a moziba és azért még fizetni is. A balatonfüzfői mozi viszont csaknem kizárólagosan filmvetítésre volt alkalmas. Ekkor merült fel az a gondolat, hogy az épületet olyan célra kellene átalakítani, amelyben helyet kapna a községháza és egy közösségi, kulturális rendezvényeket befogadó tér is. A tervezést MAKONA Tervező Vállalat el is vállalta, tanulmányszintig el is készítette, de a megvalósítására nem került sor. [140]

Míg korábban a Nitrokémia vezetősége – a községi tanács melőzésével – saját belátása szerint intézkedett a gyártelep minden dolgában, az önkormányzati közigazgatás bevezetését követően, már – főleg a lakosságot érintő esetekben – nem kerülhette meg az önkormányzatot. Ilyen volt például a közszolgáltatási díjak kérdése, melyben az önkormányzatnak hatósági ármegállapító joga van. A gyártelepi távhőszolgáltatást a vállalat mérés nélkül vezette be a lakótelep lakásaiba, intézményeibe. Az elszámolás alapja a fűtött terek légköbmétere volt. Az önkormányzat által megbízott szakértők (Fodor Sándor, Juhász Péter) és a Fűzfőgyártelepért Egyesület (a sikertelen elszakadási kísérletet követően Lublóy Géza lett az egyesület elnöke) bevonásával több fordulós, vitában bővelkedő tárgyalások folytak a vállalat – Mihálovics László vezette – szakemberei és az önkormányzat között. A méretlen hőenergiát csak becsülni lehetett, pedig a szolgáltatónak kötelessége lett volna a mérőberendezéseket felszerelni, de ezt elmulasztotta. Így aztán az ármegállapítás más távhőszolgáltatók áraival összevetve történt, amivel sem a lakosság, sem a szolgáltató nem volt elégedett. A hatósági ármegállapításokat minden évben meg kellett/kell ismételni. [141]

Az 1991. évi XXXIII. törvény az önkormányzatoknak – a területükön működő állami vállalatok gazdasági átalakulása, privatizációja során – jogot adott a vállalat vagyonából való részesedésre. Így például a vállalat belterületi földértékének 50%-ára volt jogosult az

önkormányzat, melyhez – az önkormányzat választása szerint – részvénycsomag vagy készpénz formájában juthatott hozzá. A vállalatnak a gazdasági átalakulása során kötelessége volt a belterületi földingatlanjait felértékelni és azt az önkormányzattal véleményeztetni.

1993 elején a balatonfüzfői önkormányzat is szembesült ezzel a feladattal. A papírgyár belterületi földértékének véleményezése szinte ellenvetés nélkül végbement, de a Nitrokémiával ezen a téren is meg kellett küzdeni. A vállalatnak nyilvánvalóan az volt az érdeke, hogy vagyonából minél kisebb összegben részesülhessen az önkormányzat, ezért leszorított földértékekkel számolt. A Nitrokémia – értékeléssel megbízott – szakgárdája például úgy ítélte meg, hogy az a földterület, mely valamilyen vezetéket (víz, villany, csatorna...) foglal magába, illetve út, vasúti vágány van rajta, az értékesíthetetlen, tehát 0,- Ft/m² az értéke. A másik szembeszökő példa: a lakóterületi részen a lakóház alatti területet 500,- Ft/m², míg az irodaház alattit 260,- Ft/m² értéken határozták meg. Természetesen a képviselő-testület ezeket az értékeket nem fogadta el, hanem 0 Ft helyett 100,- Ft/m²-t, a lakótelepen egységesen 500,- Ft/m²-t állapított meg, a Balaton-parti területen pedig azt az alapelvet követte, hogy egy helyrajzi számon belül vagy egymás melletti területre vonatkozóan azonos területértékeket határozott meg. [142]

1993-ban a Nitrokémia újra felelevenítette a lakótelepi közterületek átadásának szándékát. Február 25-én rendkívüli ülésen Mihálovics László bemutatta az átadásra szánt és a Nitrokémia tulajdonában maradó területek listáját (ekkor még nem szerepelt az átadandó vagyontárgyak között a Művelődési Ház, a sportpályák, a közművek...). A képviselő-testület a polgármester javaslatára úgy határozott, hogy az önkormányzatot a vagyónátadás folyamatában a Dunaholding Kft. képviselje az Állami Vagyonkezelő Rt. előtt (lásd a köv. oldalakon a jegyzőkönyvet).

Március 13-án került sor a balatonfüzfői moziban a gázépítő közösség alakuló ülésére. A gázbekötések érdekeltségi hozzájárulása 50 000,- Ft volt. A lakosság az elmúlt tíz évben a víz- és csatornahálózat megépítésére is ekkora összegű terhet vállalt, és az OTP-részletek még folyamatban voltak, ennek ellenére arra törekedett, hogy településünk infrastruktúrája a lehető legteljesebb legyen. [143] El kell ismerni, hogy Balatonfüzfő, Tobruk, Szalmássy-telep településrészek lakossága az infrastruktúra fejlesztése terén nagy anyagi áldozatot hozott.

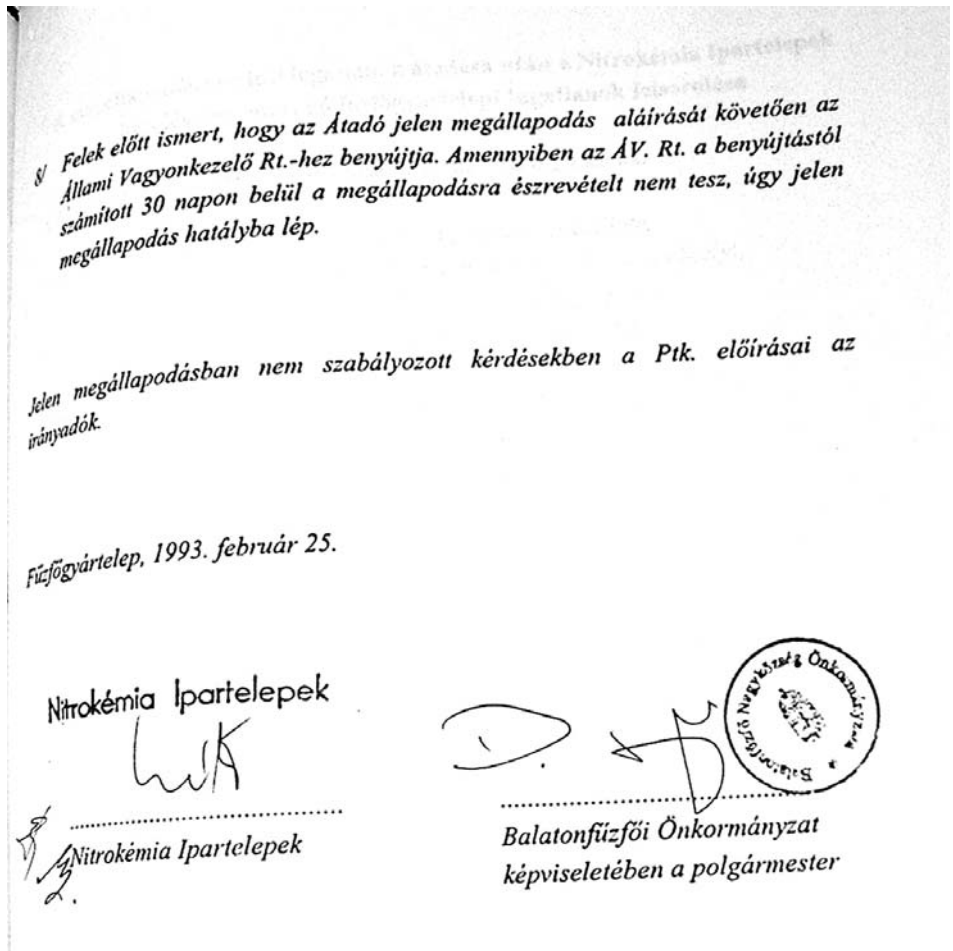
MEGÁLLAPODÁS

amely létrejött egyrészt a Nitrokémia Ipartelepek (8184 Fűzfőgyártelep, Pf. 45.), mint átadó (továbbiakban: Átadó), másrészt a Balatonfüzfői Nagyközségi Önkormányzat (8175. Balatonfüzfő, Bartók B.u.), mint átvevő (továbbiakban: Átvevő) között az alulírt napon és helyen az alábbi feltételekkel:

1/ Felek megállapítják, hogy a Magyar Állam tulajdonként van nyilvántartva, kezelője az Átadó az alábbi ingatlanoknak:

hrs.	méret terület m ²	művelési ág
a/ 1489	1.0196	út
b/ 1490	4765	út és árok
c/ 1492/2	1.8477	közpark
d/ 1495/174	31.5267	lakótelep
e/ 1495/175	7.8455	lakótelep
f/ 1495/176	12.5467	lakótelep
g/ 1502	1.6954	közút
h/ 1507	1.4603	parkoló
i/ 1495/106	560	templom (felépítmény nélkül)
j/ 1495/134	66	autóbusz-pályaudvar (felépítményel)
k/ 1495/172	1546	iskola (felépítmény nélkül)
l/ 1495/173	357	iskola (felépítmény nélkül)

Vagyonátadási megállapodás részlete

Vagyonátadási megállapodás részlete.

A megállapodás szerinti ingatlanok átadása után a Nitrokémia Ipartelepek kezelésében maradó fűzfőgyártelepi ingatlanok felsorolása

A Nitrokémia kezelésében és hasznosításában lévő ingatlanok:

1495/132.	hrsz.	személyzeti igazgatóság épülete,
1495/133	hrsz.	igazgatósági épület (és a 15.sz. óvóhely),
1495/137	hrsz.	kereskedelmi igazgatóság épülete,
1495/138	hrsz.	beruházási igazgatóság épülete,
1495/139	hrsz.	rendészet épülete
1495/142	hrsz.	környezetvédelmi fejl.o. épülete,
1495/157	hrsz.	mérlegház parkoló
1495/159	hrsz.	állóeszköz csop. épülete
1495/96	hrsz.	trafó,
1495/110	hrsz.	trafó,
1495/125	hrsz.	trafó,
1488/2	hrsz.	uszoda,

Nitrokémia kezelésében és más hasznosításában lévő ingatlanok:

1495/140	hrsz.	NIKE Építő Kft. hasznosítja,
1495/107	hrsz.	NIKE Építő Kft. hasznosítja,
1495/115	hrsz.	Posta hasznosítja (telefonközpont),
1495/108	hrsz.	NIKE-MENTOR Kft. (körpressző),
1495/123	hrsz.	Mentőállomás
1495/124	hrsz.	Szakorvosi Rendelő
1488/1	hrsz.	Sporttelep
1495/129/A/1	hrsz.	Kulturház

Bérbeadás útján hasznosított lakások, szükséglakások, nem lakás céljára szolgáló

helyiségek: garázsok, üzletek.

Nitrokémia Ipartelepek

Fűzfőgyártelep, 1993. február 25.

Nitrokémia Ipartelepek

1993-ban a képviselő-testület megalkotta Balatonfűzfő jelképeit: Balatonfűzfő zászlóját és címerét, azzal a szándékkal, hogy a balatonfűzfői polgárok tudatában és érzelmi világában ezáltal is erősödjön a lokálpatriotizmus. [144] A jelképek avatására és felszentelésére augusztus 19-én, Szent István napjának előestéjén, a mámai romtemplom környezetében került sor. Mind a helyszín, mind az időpont jelképes jelentőségű és ma is az. Azt fejezi ki, hogy a mai Balatonfűzfő történelmi elődjének tekinti azt a középkori Mámá települést, melyet István király (talán éppen ezer éve) adományozott a Veszprém-völgyi apácamonostornak. Ezért ez időtől minden augusztus 20-i ünnepségünkre – hacsak az időjárás vagy egyéb tényező nem akadályozza – a romtemplom környezetében kerül sor.

Az avató-szentelő ünnepségen dr. Varjú Lajos köszöntője után az avatóbeszédet dr. Szabó Tamás miniszter, országgyűlési képviselő mondta, majd ökumenikus istentisztelet keretében Polonkai József római katolikus esperes-plébános megszentelte, Steinbach József református lelkész megáldotta településünk jelképeit. Az ünnepségen Pileczky Erzsébet karnagy vezényletével közreműködött Balatonfüred Vegyes Kórusa. (A képeket lásd a 235-237. oldalakon.)

Miután kialakult Balatonfűzfő szín-szimbóluma: a zöld-arany-sárga, az a szándék emelkedett határozatra, hogy az utcanévtáblák, továbbá a házsámok is a fenti színek kombinációjában jelenjenek meg. Ennek végrehajtására a képviselő-testület kétféle forintot különített el. Ebből sikerült elkészíttetni az összes utcanév- és házsám-táblát zománcozott kivitelben. [145] (Őszinte elismeréssel adózom azoknak, akik zászlónk színeit az által is népszerűsítik, hogy ünnepi rendezvényeken tanuló ifjúságunk zöld-sárga sálát visel.)

1993-ban a közigazgatási területünk is bővült: a Mámá-tetőn – Balatonfűzfő közigazgatási területéhez simuló balatonkenesei részen – hétvégi házak részére telkeket alakítottak ki. A tulajdonosok felismerték, hogy a balatonkenesei közművek távol vannak, illetve Balatonfűzfő közelsége megadhatja a reményt a közművek csatlakoztatására, ezért az érdekeltek kérték az önkormányzatot, hogy területüket csatolják Balatonfűzfőhöz. A két polgármester megállapodását követően a Mámá-tetői 035/1-035/7, 036/1-36, 037/1-037/14 hrsz.-ú külterületi ingatlanokat Balatonfűzfő nagyközség közigazgatási területéhez csatolták. [146] (A képet lásd a 237. oldalon.)

Balatonfüzfő címerének leírása: háromszögletű, vízszintesen kettéosztott pajzs. A pajzs közepén a helységnévre utaló fűzfa áll, az alatta domborodó zöld mező a fűzfői magaspartot szimbolizálja. A három arany csillag a település három részét fejezi ki. A háttér ezüst színe a Balaton víztükrére utal.

A balatonfüzfői árbóc-zászlójának (függöny) leírása: függőlegesen, téglalap alakban ábrázolva 1:2 arányú, két oldalán 1/5-1/5 szélességben lefutó, a címer színeiben megjelenő és azzal azonos zöld sáv; középső mező 3/5 szélességben, a címer arany csillagjaival azonos színű arany mező; a középső arany mező felső harmadában helyezkedik el a város címere, a címerpajzs felett FÜZFŐ felirattal; a címerpajzs a zöld sávokkal nem érintkezik, azoktól egyenlő távolságú; a zászlót arany-zöld zsinór foglalja keretbe, alsó részén arany rojtokkal.

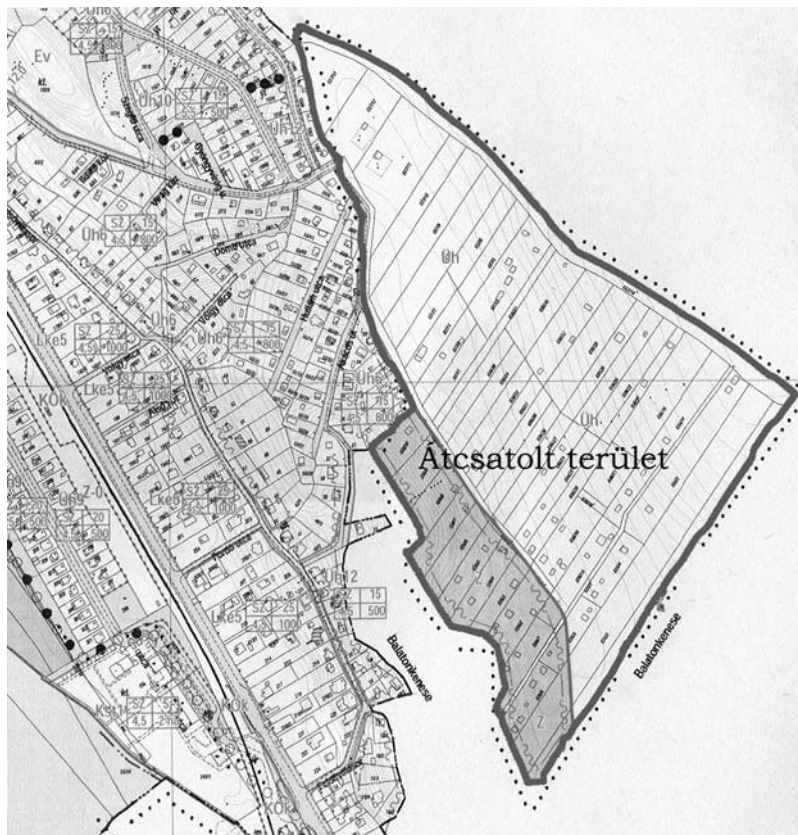

Képek a zászló- és címeravatásról
(Fotók: ifj. Balogi András)

Dr. Varjú Lajos a felszentelt zászló előtt megújítja polgármesteri esküjét
(Fotó: ifj. Balogi András)

A Kenesétől átcsatolt terület térképe

Az Országzászló újra avatása (fotó: ifj. Balogi András)

GL/1994./III.21./kt.számú határozat:

1. Balatonfűzfő Nagyközség Önkormányzatának képviselőtestülete elismerését és köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik a fűzfőgyártelepi Országzászló újraavató és szentelő munkálataiban résztvettek, ill. közreműködésükkel a március 15.-i nemzeti ünnepünk és az Országzászló újraavató és szentelő ünnepségnek fényét emelték.
A képviselőtestület külön is megnevezve köszönetét fejezi ki:

Dr.Szabó Tamás úrnak, országgyűlési képviselőnek, id.Jenei István úrnak, Fgytp. B.forrás u. 17. alatti lakosnak, id.Epres Imre úrnak, B.Fűzfő Radnóti u.12. alatti lakosnak., dr.Polonkay József rom.kat. esperes úrnak, Steinbach József református lelkész úrnak, Kőrösi Csaba úrnak, Veszprém Petőfi Színház művészeinek, ifj.Jenei István és Stricz János művelődési Ház igazgató uraknak, ifj.Lengyel Ferenc úrnak, a Fűzfőgyártelepért Egyesület Közbiztonsági csoport vezetőjének és a rendezvény biztosításában résztvevő polgárőröknek, Pogácsa József úrnak, a 490 Kapisztrán János cserkészcsapat parancsnokának és a közreműködő cserkészeknek a veszprémi 9. Huszárszekerasznek, a veszprémi helyőrségi zenekarnak, Kisbácsai Kálmán úrnak, az ünnepséget követő fogadás védnökének, Varga Lajos úrnak, az Országzászló helyreállításá során végzett restaurátori és szervező munkájáért, Völgyesi Tibor úrnak, a díszítőelemek elkészítéséért.

2. A képviselőtestület utasítja Dr.Varjú Lajos polgármestert, hogy az elismerést kifejező határozat kivonatát az érintetteknek küldje meg.

Határidő: 1994.éprilis 15.

Felelős: Dr.Varjú Lajos polgármester

1994-ben az önkormányzat megvásárolta a Veszprémi Város-gazdálkodási Vállalat üdülőjét, melyet a köznyelv csak „nádfedeleles”-nek nevezett. Az épület – a mozi átalakításáig – Községi Ház szerepét töltötte be. [147]

1994. március 15-én Balatonfüzfő nagyközségben nemcsak az 1848–49-es forradalom és szabadságharcra emlékeztünk, hanem ekkor történt a felújított Országzászló újjraavatása és felszentelése is. Az alapköbe elhelyezett eredeti okmányok mellé a felújítás okmányai is odakerültek. Az avató ünnepségen az ünnepi beszédet dr. Szabó Tamás országgyűlési képviselő mondta, majd Polonkai József esperes-plébános felszentelte, Steinbach József református lelkész megáldotta a felújított Országzászlót. (A képeket lásd a 238. oldalon.)

A Nitrokémia Rt. belterületi földértékének az önkormányzatot megillető 185 millió 972 ezer Ft értékben ajánlatot tett a Nitrokémia NEXUS Kft. átadására. Ezt a Kft.-t a Nitrokémia Rt. a vendéglátói, kereskedelmi, egészségügyi intézményeinek működtetésére hozta létre. Ügyvezetőjének Szegedi Lajost nevezte ki. A képviselő-testület tartalmas vita után tíz igen, egy nem, egy tartózkodás szavazattal elfogadta a Nitrokémia Rt. ajánlatát. [148] A valódi tulajdonba adás azonban még több mint egy évet váratott magára. (Lásd a köv. oldalon.)

A képviselő-testület az 1994. június 6-i rendkívüli ülésen értesült a tobruki strand papírgyár általi eladásáról. Ez az ügy annak kapcsán került a testület elé, hogy a vásárló – Orgona Dezső Dénes, a KÖNIG-WEIN Osztrák-Magyar Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. vezetője – a strand előtti parkolót is szeretne volna megvásárolni az önkormányzattól. A képviselő-testület azonban (mint utólag kiderült: helyesen) nem adta el a parkolót, hanem olyan megállapodást kötött, hogy a strandtulajdonos egy évig ingyen, majd később – a rendeletben meghatározott – bérleti díj fejében használhatja azt, azaz a feltétellel, hogy a strandot a tobruki lakosok térítésmentesen használhatják. [149]

A KÖNIG-WEIN-nel kötött szerződés szinte még jogerőre sem emelkedett, amikor Orgona úr a tulajdonjogot átruházta feleségének, Füle Zsuzsannának, és egy év után a helybeli lakosok úgy érezték, hogy nemkívánatos személyek a strandon. Lakossági nyomásra az önkormányzat – Füle Zsuzsanna által szabálytalanul felöltött területen – a tobruki lakosok, a nyaralók számára szabad strandot alakított ki, majd elindította a kisajátítási eljárást, mely

" 8/1994./V.4./ sz Nitrokémia Rt. közgyűlési határozat

Tulajdonos képviselője /Csabay Richard/: az ÁV Rt. a Balatonfüzfői Önkormányzat részesedésének vagyontárgyakban történő kiadása érdekében, a Nitrokémia Rt. jegyzett tőkéjében szereplő NITROKÉMIA Nexus Kft. vagyონrészt elvonja, és az önkormányzatnak kiadja."

Előterjesztési javaslat:

Mint a Nitrokémia Rt. vezérigazgatója ÁV Rt. felhatalmazása alapján Balatonfüzfői Nagyközség Képviselő Testületének a NITROKÉMIA Nexus Kft. 185 millió 972 ezer forint értékű üzletrészét felajánlom átvételre, a Nitrokémia állami vállalat átalakulása kapcsán törvényben biztosított önkormányzati részesedés teljesítéséeként.

NITROKÉMIA Nexus Kft. tulajdonában van és üzemelteti a NIKE Szállót, a NIKE Étterem komplexumot, Üzemi- és Szakorvosi Rendelőintézetet és a Mentőállomást.

Javaslatunkat azzal a meggyőződéssel és hittel fogalmaztuk meg, hogy az átadás révén az önkormányzat olyan működő Kft.-hez és ezen keresztül vagyonelemekhez jut, amely alkalmas egy városiasodó nagyközség növekvő oktatási és egészségügyi igényeinek kielégítésére.

 Füzfőgyártelep, 1994. május 26.

R é t i Tamás
vezérigazgató

A NEXUS Kft. felajánlása

csak bírósági eljárásokkal tarkított, évekig tartó huzavona után járt sikerrel. Így most Tobruknak is szép, rendezett, önkormányzati tulajdonban lévő strandja van.

A Gagarin utcai házak felépítésük óta (30 év) nem kaptak semmiféle felújítást. Miután a lakások bérlői megvásárolták azokat, a lakóközösségek arra törekedtek, hogy az épület külső megjelenésében is szép legyen. Az önkormányzat is érdekének tartotta, hogy a nagyközség házai gondozott megjelenésűek legyenek, ezért rendeletet alkotott a házak homlokzat-felújításának támogatásáról, mely szerint – a rendeletben rögzített feltételek fennállása esetén – a fel-

újítás költségvetésének 30%-áig nyújthatott támogatást. Nagy volt az igény erre a támogatásra, mind a társasházak, mind a családi házak vonatkozásában.

1994 szeptemberében Berki Kálmán építészmérnök azzal a javaslattal kereste meg az önkormányzatot, hogy a gyártelep déli részén huszonnégy telek kialakítását engedélyezze. A javaslat egyetértésre talált, és a képviselő-testület úgy döntött, hogy egyedi, családi házas kivitelben, közmű nélkül, öt éves beépítési kötelezettséggel, a közművek kiépítésének fejében átengedi a terület tulajdonjogát az építőközösségnek. [150] Ezen a területen jött létre a Fűz utca házsora.

A képviselő-testület megalkotta a „Balatonfüzfő díszpolgára” és a „Balatonfüzfőért” elnevezésű kitüntetésről szóló rendeletét. [151]

Az államelnök 1994. december 11-ére írta ki az esedékes önkormányzati választások időpontját. Ezt megelőzően a képviselő-testület feladata volt a Helyi Választási Bizottság megválasztása, melyre az október 31-i ülésen került sor dr. Szórfi István elnök, Polyák István titkár és Végh István bizottsági tag személyében. [152]

A Balatonfüzfői Általános Iskola nevelői és szülői munkaközössége úgy határozott, hogy az iskola vegye fel Jókai Mór nevét. A testület, mint az iskola fenntartója, elfogadta az indítványt, és az iskola neve Balatonfüzfői Jókai Mór Általános Iskola lett. [153]

Az új képviselő-testület alakuló ülése december 21-én volt a gyártelepi Művelődési Házban. Dr. Szórfi István, mint a Helyi Választási Bizottság elnöke, ismertette a helyi önkormányzati választás eredményét, kiosztotta a megbízóleveleket, és mind a polgármester, mind a képviselő-testület letette a hivatali esküt.

Mint emlékezetes, az Irinyi János Általános Iskola 12 tanterem helyett 8 tanteremmel épült meg. A gyermeklétszám ebben az időszakban még oly magas volt, hogy több évfolyamot párhuzamos osztályokra kellett bontani, így a 8 tanterem kevés volt. 1993-ban döntés született az iskola bővítéséről. A kivitelezésre több változat készült, végül az az elgondolás győzött, hogy az eddig lapos tetős épületre magas tetőt emelnek, és a bővítést a tetőtér beépítésével valósítják meg. Így nem csak 4, hanem 6 tanteremmel tudták bővíteni az iskolát, melyet 1995 szeptemberében már birtokba vehettek a tanulók. A beruházás mintegy 28,75 millió Ft-ba került.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. tv. 9. § (4) bekezdésében, illetve az Államigazgatásról szóló 1992. évi XXX. tv. 88. §-ban foglaltak alapján Balatonfüzfő Nagyközség Önkormányzata

1995. július elsejei hatállyal megalapította Balatonfűzfő Nagyközség Önkormányzati Tűzoltóságát és elfogadta alapító okiratát. [154]

A Balatonfűzfő Nagyközség Önkormányzati Tűzoltóság parancsnokának Papp József tűzoltó őrnagyot nevezték ki, aki az Állami Tűzoltóság fűzfőgyártelepi egységének is parancsnoka volt. [155]

A balatonfűzfői egyházak képviselői beadvánnyal fordultak az önkormányzathoz, miszerint a tobruki településrészen ökumenikus kápolnát szeretnének építeni, és ehhez megfelelő nagyságú területet kértek. A képviselő-testület a kérést pártolóan fogadta, és a kápolna részére 71-es főközlekedési út melletti területen jelölték ki a szükséges területet, melyet az időközben megalakult Ökumenikus Kápolnáért Alapítvány tulajdonába adtak.

Az alapítvány a kápolnát megtervezte, mely a liturgikus téren kívül közösségi teret is magában foglal. 2000-ben áthelyezték a leendő kápolna területére a 71-es főközlekedési út mentén álló vörös homokkő fészületet, és a három egyház lelkipásztorainak részvételével lerakták a kápolna alapkövét. Az építkezés azonban pénz hiányában nem kezdődhetett el. Az alapítvány azonban tovább él, és 2002 óta minden év október 6-án megszervezik az aradi vértanúk emlékűnnepét.

A Nitrokémia által alapított Nitrokémia NEXUS Kft., melyet a Nitrokémia a belterületi földérték fejében felajánlott az önkormányzatnak, csak 1995. szeptember 1-jével került az önkormányzat tulajdonába. A Kft. több, jelentős értékű vagyontárgyat hozott át az önkormányzathoz, mint a NIKE Szállót, az Üzemi Rendelő Intézetet, a Mentőállomást, a Nike éttermet, melyeket a Nitrokémia működtetésre apportált a Kft.-be. Ezek a vagyontárgyak növelték az önkormányzat vagyonát, azonban mint minden ilyen, növelte a felelősséget és a vele járó feladatokat is. A társaság nevét NEXUS Fűzfőre változtatták.

Már negyedik éve, hogy a Balatonfűzfői Hírlap minden hónap 10-én megjelent. Időközben a – viszonylag nagy létszámú – szerkesztőbizottság több tagja közömbössé vált, s már csak 2-3 fő tekintette feladatának a lap szerkesztését, ezért időszerű volt új szerkesztőbizottságot választani. 1995. november 13-i testületi ülésen a képviselő-testület döntése alapján a Balatonfűzfői Hírlap szerkesztőbizottságát Hegedűs Józsefné, Marton Béla, Stricz János, Szönyeg János, Tóth János személyében nevezte ki. A bizottság elnöknek Stricz Jánost választotta. [156]

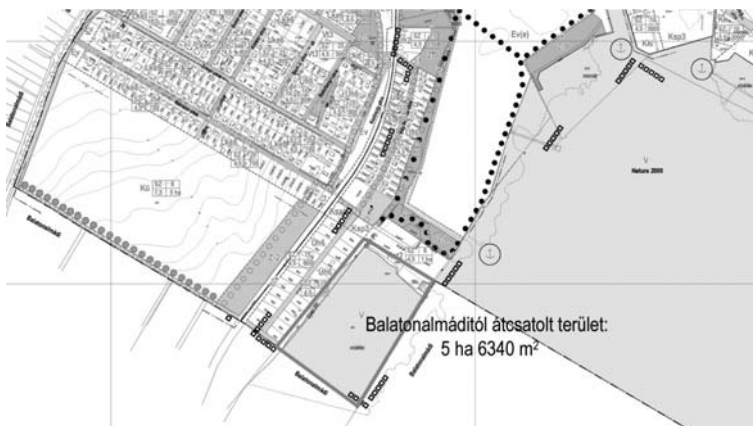
1996. január 1-jével Balatonfüzfőn – a térségben elsőként – bevezették a szelektív hulladékgyűjtést, melynek szolgáltatója az ALTA-NOVA Kft. volt.

Hogyan születhet közterület elnevezés? Napirendre került a Tobrukot Balatonfüzfővel összekötő kerékpárút és gyalogút elnevezése. A döntés idején a képviselő-testületben éppen felszabadult hangulat uralkodott és valaki mindjárt felvetette, hogy Szókáné Margit naponta járja azt az utat, nevezzük el „Margit sétány”-nak. A testület nagy derűséggel és egyetértéssel fogadta a felvetést. Szókáné tekintélyes szakmai elismertségnek örvendett, ezért teljes volt az egyetértés. [157]

Végh István, az Irinyi János Általános Iskola igazgatója lemondott az iskola igazgatásáról, ezért a képviselő-testület pályázatot írt ki az igazgatói állás betöltésére. A beérkezett pályázatok bizottsági előkészítést követően kerültek a testület elé, amely személyes meghallgatás után Varga Józsefet nevezte ki öt év időtartamra az iskola igazgatójának. [158]

1996. szeptember 12-én Balatonalmádi és Balatonfüzfő képviselő-testülete együttes ülést tartott, melynek napirendi pontja Balatonfüzfő javára történő területátcsatolás volt. Balatonfüzfő két terület esetében szeretett volna átcsatolást elérni: a Szalmássy-teletől nyugatra, az uszodai útig terjedő, úgynevezett „Mandulás”-t, illetve a tobruki strand nyugati oldalán lévő 5 ha 6340 m² térmértékű területet.

A balatonalmádi testület ez utóbbit azzal a feltétellel engedte át, hogy a balatonfüzfői képviselő-testület hozzájárul, hogy a vörös-

Térkép a Balatonalmáditól átcsatolt területről

berényi településrész szennyvízcsatornáját a nyárfasor vonalában levezetve, a vasút alatti, balatonfüzfői területen épített átemelőbe vezessék be. A „Mandulás” átcsatolásának lehetőségét az almádi képviselő-testület azonban határozottan elvetette. [159]

1996 novemberében a Nitrokémia Rt. és az önkormányzat között még kisebb jelentőségű ingatlanok cseréjére került sor, és a két fél kinyilvánította, hogy a továbbiakban ingatlancsere és földérték jogcímén egymással szemben nincs követelésük. [160]

A képviselő-testület abból a tapasztalatból kiindulva, hogy az országban egyes nagyvállalatok átalakulása, privatizációja során olyan vagyontárgyak is magánkézbe kerültek, melyek az adott terület társadalmának érdekeivel ellentétesek voltak, ezért – hogy helyben ilyen eset ne fordulhasson elő – úgy határozott, hogy benyújtja igényét az Állami Privatizációs és Vagyonügynökség Rt.-hez a Nitrokémia Rt. sportvagyonára [161]:

Szabadtéri sporttelep	1488/1 hrsz. 7 ha 4367 m ²
Balaton Uszoda	1488/2 hrsz. 1 ha 3082 m ²
Vitorlás sporttelep	354/6 hrsz. 2 ha 3138 m ²
Horgász Klub	354/8 hrsz. 1 ha 4995 m ²
Lőtér	1500/3 hrsz. 8 ha 6304 m ²

A Nitrokémia Rt. a sportvagyon kezelésére létrehozta a Mentor Kft.-t, ügyvezetőjének Erős Józsefet nevezte ki.

Amint a későbbiekben látni fogjuk, a fentiekből csak a szabadtéri sporttelepet kapta meg az önkormányzat.

Balázs Gyula balatonkenesei vállalkozó gondolt egy merészet: elhatározta, hogy létrehoz egy kistérségi hír-televíziót. Ez ügyben felkereste a Kelet-balatoni Kistérség önkormányzatait – közöttük a balatonfüzfőit is – azzal az ajánlattal, hogy vásároljanak tőle műsoridőt, amelyben a település eseményeiről, a képviselő-testületi munkáról televíziós műsort fog készíteni és azt kábeltelevíziós hálózaton közvetíti. Ekkor Balatonfüzfőn még csak a gyártelepen működött kábeltévé, de már kezdett kirajzolódni a többi településrész ellátása is. A képviselő-testület 1997. július 1-jétől heti négy perc műsoridőt vásárolt. [162]

A következő testületi ülésen Balázs Gyula – tv-stúdió létesítéséhez – a volt leánykollégium egy részének bérbevételére tett sikeres ajánlatot. [163] Azóta itt működik az Öböl-TV – a körülményekhez képest – mára már jól felszerelt stúdiója.

A Nitrokémia Rt. 1997 áprilisában olyan döntésre kényszerült, hogy értékesítse a Művelődési Házát. Ekkor volt a nagy iparvál-

latok művelődési házainak válságidőszaka. Például a Péti Nitrogénművek művelődési háza is hosszú időn keresztül bezárásra kényszerült, de hasonló helyzet volt az országban több helyütt is. Balatonfűzfő önkormányzata el akarta kerülni, hogy a település művelődési szerepét betöltő egyik jeles intézménye ilyen sorsra jusson. A képviselő-testület tisztában volt vele, hogy az intézmény átvétele, üzemeltetése többletköltséggel jár, mégis egységes volt az álláspont: a Művelődési Házat önkormányzati tulajdonba kell venni. A Nitrokémia Rt. pénzben való megváltási javaslatára – mely szerint az érték 50%-áért átengedte volna az Rt. – az önkormányzat ellenjavaslattal élt: felajánlotta a RRT szerint vállalkozási terület besorolású 1495/232 hrsz.-ú ingatlanának értékarányos részét. Ugyanis a Nitrokémia javaslata azzal a veszéllyel járt, hogy az ÁPV Rt. vagyonszétválást állapíthatott volna meg és nem járult volna hozzá az intézmény átadásához. Értékarányos ingatlancsere esetében viszont tiszta ügy volt. [164]

A balatonfűzfői mozi épülete mindenképpen megérett egy komoly felújításra. A televízió tényreése a moziba járók táborát oly mértékben csökkentette, hogy értelmetlen volt mozit fenntartani. Így célszerűnek látszott, hogy – a felújítás mellett – közösségi célokra alkalmassá tevő átalakítás is történjen. A képviselő-testület erre a célra elkülönített ötmillió Ft-ot, és haszonkölcsön-szerződést kötött a NEXUS Fűzfő Kft.-vel az átalakítás lebonyolítására és utána közösségi házként való üzemeltetésére. [165]

1997-ben a nagyközség és térségben lévő települések szociális állapota szükségessé tette egy családsegítő szociális intézmény létrehozását, melynek alapító okiratát és nevét – „Családsegítő Szolgálat” – a 158/1997. (04. 28.) számú képviselő-testületi határozattal elfogadták, mely intézmény tevékenysége a szomszédos településekre is kiterjed. Az intézményvezető állását megpályáztatták, melyet Győriné Gerendai Klára nyert el. [166]

Az uszoda üzemeltetése már ebben az évben elérte a kritikus határt. Erős József, a Mentor Kft. ügyvezetője jelezte az iskoláknak, hogy az úszásoktatás terén számoljanak azzal, hogy október 5-én bezárja az uszodát, ha nem lesz valami megoldás a költségek további fedezésére. A helyzetet az önkormányzat is komolyan fogta fel és 1997. szeptember 29-i ülésén levélben kérte fel a Nitrokémia Rt. vezetőségét, hogy az uszoda október 5-ei leállítását halassza el legalább október 31-ig. Ez idő alatt kerül abba a helyzetbe, hogy kialakítsa álláspontját és dönthessen a működésben való részvételről.

A képviselő-testület határozatában aggodalmát fejezte ki az uszodával kapcsolatos kormányzati feladatok végrehajtásának elhúzódása miatt. Ezért levélben fordult az ügyben felelősként megjelölt miniszterekhez. [167]

Szabóki Sándor alpolgármester október 27-én tájékoztatta a testületet, hogy az uszoda továbbra is működik, de azt senki sem tudja, hogy a pénzügyi fedezet előteremtése milyen formában fog megvalósulni. Az a lehetőség is felmerült, hogy az uszoda és a térségében levő sportlétesítmények működtetésére közhasznú társaságot hoznak létre, melyben az önkormányzat is alapítóként akart részt venni. Ennek az esetleges feladatnak a koordinálásával Gyuricza Lászlót, a Pénzügyi és Vagyoni Bizottság elnökét bízták meg. [168]

A fentiekből kellő mértékben érzékelhető, hogy az önkormányzat – hatáskörét túllépően is – igyekezett mindent elkövetni a sportlétesítmények megmaradása és működése érdekében.

1998 elején újabb gordiuszi csomót kellett megoldani. A PAN-NONKER Élelmiszer-kereskedelmi Vállalatból átalakult Csopak Rt. üzemeltette a tobruki kis ABC-t. Már az előző évben is felröppent a hír, hogy a bolt veszteséges és be akarják zárni. Április 12-én az ön-

A tobruki ABC (Kölcsey F. u.)
(Fotó: Szőnyeg János)

kormányzat a bolt elé szervezett közmeghallgatást, ahova meghívta az Rt. képviselőjét is. A közmeghallgatás elég parázs hangulatú volt, aminek hatására a Rt. képviselője megígérte, hogy nem zárják be az üzletet, ha a lakosság megfelelő számban itt vásárol és nem pártol el a bolttól. A lakosok viszont az árukészlet minőségét és az árakat kifogásolták.

Úgy látszik, hogy a helyzet nem változott, ezért a Csupak Rt. a bezárás mellett döntött. Az önkormányzatnak sürgősen lépnie kellett. A tulajdonosi viszonyok vegyesek voltak: a terület (úszótelek) az önkormányzaté, a felépítmény az Rt. tulajdona volt, így az önkormányzat elővásárlási joggal rendelkezett. A képviselő-testület 1998. január 9-i ülésén a bolt 8,5 millió Ft-ért történő megvásárlása, majd bérbeadása mellett döntött. [169]

A bolt bérlésére pályázatot írtak ki, a pályázati eredmény kihirdetésére február 23-án került sor. A pályázat nyertese: Vámos Jósefné, balatonfűzfői lakos (még ma is ő üzemelteti). [170]

Az Összevont Óvodák vezetői pályázatán a képviselő-testület ismét Hajas Gyulánét nevezte ki újabb 5 évre. [171]

Balatonfűzfő önállóvá válásának 40. évfordulójának megünneplésére előkészítő bizottságot hoztak létre: Marton Béla, Stricz János, Jenei István, Szegedi Lajos, Lublós Géza, Detrich Tibor részvételével. [172]

Az 1998. évi költségvetés vitája során Gyuricza László, a Pénzügyi és Vagyoni Bizottság elnöke kijelentette: *„nyilvánvalóvá vált, hogy a bevételek teljes összegét felemészti a működtetés és gyakorlatilag nincs lehetőség fejlesztésre. Ebben az évben tárgyi fejlesztés nem lesz, az intézmények működése a megfelelő színvonalon biztosított.”* Ennek némileg ellentmondanak azok a határozatok, melyek szerint a Jókai iskola korszerűsítésére (I. ütem) 4 millió Ft, a tobruki strand kisajátítására 20 millió Ft, fogászati egységkészülék beszerzésére 3 millió Ft került az előirányzatba. [173]

1998. március 15-én, az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulóján, az önkormányzat díszzászlót adományozott a Jókai Mór és az Irinyi János iskolának. [174]

A Községi Házat 9 millió Ft értékben a NEXUS Fűzfő Kft.-be apportálták tőkeemelésként. [175]

A Videoton Holding azzal az ajánlattal kereste meg az önkormányzatot, hogy megvásárolná a volt fiúkollégiumot (Gagarin u. 9.) munkásszállónak. Az egykori hasznosítási elképzelés – mely szerint idősek otthonát szeretnék volna az épületben létrehozni – az idő múl-

tával egyre valószínűtlenebbé vált, a testület elfogadta az ajánlatot és felhatalmazta dr. Varjú Lajos polgármestert, hogy 26 250 000 Ft értékben tegyen árajánlatot.

Az üzlet létrejött, de a Videoton nem sokáig használhatta, mert őt is elérte a leépítés kényszere, nem volt szüksége munkásszállásra. [176]

A június 29-i képviselő-testületi ülésen Dalmadi Zoltánt nevezték ki a nagyközség főépítészének. [177]

A Fűzfői Atlétikai Klubnak, 70 éves évfordulójára, Balatonfűzfő Nagyközség Önkormányzata díszzászlót adományozott. [178]

1998 szeptemberében az önkormányzat szerződést kötött – a nagyközség gyártelepen kívüli településrészeire vonatkozóan – a kábeltévé hálózat kiépítésére a Kábelduó Bt.-vel. A kábelhálózat kiépítésére három millió Ft alaptőkével közös Kft. létrehozását határozta el a képviselőtestület. Alapítói tőkearányok: önkormányzat 25%, Kábelduó 75%. [179]

1999-ben ismét új utcákat kellett elnevezni. A gyártelepen: *Iri-nyi János utca*, *Fűz utca*, Csebere településrészen a Széchenyi és Kazinczy utcákat összekötő utca: *Eötvös József utca*, a Máma-tetőn: *Sarkantyú utca*, *Kökény utca*, *Vadrózsa utca*, Balatonfűzfőn: *Kikötő utca*. [180]

1999 márciusában több területen felgyorsultak az események:

- a várossá nyilvánítás,
- a Művelődési Ház, a szabadtéri sportlétesítmények önkormányzati tulajdonba vétele terén.

A várossá nyilvánítással kapcsolatban dr. Varjú Lajos polgármester azt hangsúlyozta, hogy a település most jutott el olyan pontra, ahol a község fejlettebb minősítést kap.

Elsődleges feladat a település központjának kialakítása, kiépítése. A leendő városközpont a 71-72-es utak deltájába épülhet fel, ahol áruházak, bevásárlóközpont, bank, gépkocsi-szalon is létesülhet. A várossá nyilvánítást megelőző feladatok:

1. Előkészítő bizottság: Csala József, dr. Kecskés Ferenc, Dalmadi Zoltán, Mohos Mária, Detrich Tibor, Stricz János.

2. Leendő városközpont tervezését megelőző munkaanyag elkészítésének megrendelése.

3. A várossá nyilvánítási szándékot véleményező lakossági fórumok szervezése (szeptember 30.).

4. Döntés a várossá nyilvánítási pályázat benyújtására (október 30.).

5. A pályázat elkészítése (november 30.).

6. Pályázat benyújtása: 2000. január 31. [181]

Az előírt feladatok a kijelölt határidőre teljesültek.

A Művelődési Ház és a szabadtéri sportlétesítmények átvételével kapcsolatos feladatok lebonyolításához ad hoc bizottságot hoztak létre.

Elnök: Marton Béla, tagok: Lublőy Géza, Gyuricza László, Csala József, Maurer Konrád. [182]

Az ad hoc bizottság eredményes munkát végzett, mert május 10-én, a Nitrokémia tanácstermében tartott rendkívüli képviselő-testületi ülésen Kristóf Lajos, a Nitrokémia Rt. vezérigazgatója és dr. Varjú Lajos polgármester ünnepélyes keretek között kicserélték a csereszerződést tartalmazó okmányokat.

A csereszerződés alapján a birtokba adás leltár szerinti átadás-átvételének végrehajtására átvevő munkacsoportot hoztak létre. Elnök: Marton Béla (138/1999. (05. 17.) sz. kt. határozat). Tagjai: Szóka Lászlóné, Fehérvári Judit, Jenei István, Agg Z. Tamás. [183]

2000: a millennium éve, a magyar államiság ezredik esztendeje. Az évfordulóval kapcsolatos rendezvények megszervezésére létrehozták a Millenniumi Emlékbizottságot. [184]

1999. augusztus 20-án 10 órakor volt a felújított, átalakított Községi Ház ünnepélyes felavatása. Dr. Varjú Lajos avatóbeszé-

A Községi Ház (József A. u.)
(Fotó: Szönyeg János)

dében felidézte az egykori Balatonfűzfői Polgári Kör kultúrházának történetét, a Polgári Kör 1949. április 14-én kelt 547.350/1949/IV/3. sz. BM feloszlató rendeletét, majd a mai naphoz elvezető időszakot. Beszédét a következő szavakkal zárta: *„Településünk gazdagodása mindannyiunk gyarapodását is jelenti. (...) Igyekezzünk óvni, s ha lehet, tovább gyarapítani. Használjuk bátran, hiszen mindannyiunké.”* Ezek után átadta az épület működtetési jogát Szegedi Lajosnak, a Nexus Fűzfő Kft. ügyvezető igazgatójának. [185]

A szeptember 27-i képviselő-testületi ülésen Ujj Mészáros Dezső, a Kábelduó Kft. ügyvezetője bejelentette, hogy Balatonfűzfőn és Tobrukban a kábelhálózat üzembe helyezése elkezdődött, jelenleg 1125 ügyféllel rendelkeznek. (Csak megjegyzésként: azóta a Kábelduó Kft. többször korszerűsítette hálózatát, bővítette a tévécsatornák elérhetőségét, szolgáltatását kiegészítette az internet-hozzáféréssel.)

A december 13-ai képviselő-testületi ülés döntése szerint a Gameszt – mint intézményt – megszüntették és 1999. december 31-ével átalakult SAL-X Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.-vé. [186]

Az ATLANTA Kft.-ben az önkormányzatot megillető üzletrész az évek során oly mértékben zsugorodott, hogy nem volt értelme tovább fenntartani. Ezért az önkormányzat 7,5 millió Ft eladási árat ajánlott fel a Kft.-nek, amely ezt elfogadva, megvásárolta az önkormányzat üzletrészét. [187]

Ugyanekkor a „Master Yachting Hungary” Kft. ajánlatot tett a „Sirály” megvásárlására, melynek térségében vitorlásokikötőt létesítene. [188]

A 2000. év újabb gondokkal kezdődött az önkormányzat számára. A Nitrokémia Rt. által alapított Mentor Kft., melynek egyik feladata a sportlétesítmények üzemeltetése volt, és amelyet a szabadtéri sportlétesítmények önkormányzati tulajdonba vételekor az önkormányzat is elismert, 1999. december 31-ével felmondta az üzemeltetési szerződést. [189]

Annyit sikerült elérni, hogy az első negyedévet még vállalta a Mentor, ez idő alatt elő lehetett készíteni a pályázatát. A sportlétesítmények hosszú távú hasznosítására zárt, meghívásos pályázatot írtak ki haszonkölcsön vagy haszonbérleti jogviszony keretében, április 1-jétől, öt éves időtartamra. A meghívott pályázók: Mentor Kft., NEXUS Fűzfő Kft. és a FAK voltak. A pályázatok elbírálására bizottságot hoztak létre: Gyuricza László, Keil Kálmán, Rimay László

ló, Csala József részvételével. A pályázatot – haszonbérleti jogviszony keretében – a FAK nyerte el. [190]

A tobruki strand kérdése ismét napirendre került. A tobruki lakosok és üdülőtulajdonosok egyre türelmetlenebbek voltak: egyik év megy a másik után, és az önkormányzattól ígéreteken kívül mást nem kaptak. Sürgették a képviselőket, hogy sajátítsák ki a magántulajdonba került strandterületet, mert másképpen nem lesz strandjuk.

Dr. Varjú Lajos igyekezett megnyugtatni az embereket. Elmondta, hogy a Balatonalmáditól való területátcsatolás is annak érdekében történt, hogy azon strandot tudjanak létrehozni, melynek az építése folyamatban van. Ebben az évben szabad strandként fog üzemelni, és a magántulajdonban levő terület kisajátítására vonatkozó önkormányzati szándék továbbra is töretlen. [191]

2000. május 29-én a Jókai Mór Általános Iskola korszerűsítése I. ütemének beruházási okmányait elfogadták. Felhatalmazták a polgármestert az engedélykirat kiadására. Ez azt jelentette, hogy a nyár folyamán megépülhet egy különálló vizesblokk, lépcsőházzal. (A II. ütem a tető felújításának keretében a tetőtér beépítése lett volna.) [192] (A II. ütemre, a tetőtér beépítésére nem kerülhetett sor.)

A Jókai iskola, új lépcsőházzal és vizesblokkal (Jókai u. 19-21.)
(Fotó: Szőnyeg János)

Régóta dédelgetett szándék volt, hogy rendezni kellene Balatonkenesével a Főveny-strand alatti, Balatonkenese közigazgatási te-

rületén beépített területrésznek Balatonfűzfőhöz való csatolását. A közművek kiépítése ezen a területen is a fűzfői közműépítő társulat szervezésében történt, melynek alapján az érdekeltek a balatonfűzfői tanácstól, majd önkormányzattól kaptak támogatást. Gyakorlatilag minden szolgáltatást a fűzfői szolgáltatások „megnyújtásaként” kapják az ottani lakóház- vagy üdülőingatlan tulajdonosok. Balatonfűzfő képviselő-testülete közös ülést kezdeményezett Balatonkenesével a fentiekkel kapcsolatban, de a szomszéd képviselő-testület elutasította Balatonfűzfő területátcsatolási szándékát. [193]

A Magyar Köztársaság elnöke, Göncz Árpád 218/2000. számú határozatával, 2000. július 1-jei hatállyal Balatonfűzfő nagyközségnek városi címet adományozott.

Az okmányok képei

A városavató ünnepség 2000. szeptember 30-án
Dr. Dávid Ibolya igazságügy-miniszter, Dr. Varjú Lajos polgármester és
Dr. Kontrát Károly belügyminisztériumi politikai államtitkár
(Fotó: Szönyeg János)

A városavató ünnepséget szeptember 30-án tartották az Országzászló térségében, ahol dr. Dávid Ibolya, igazságügy-miniszter asszony avatta fel az új várost. A Belügyminisztériumot Kontrát Károly államtitkár képviselte.

Balatonfüzfő történetének részletesebb leírását jelen munkámban a várossá avatással befejeztem. Úgy gondolom, hogy Fűzfőpusztától Balatonfüzfő városig kerek történetet sikerült összeállítanom. Természetesen tudom: lehetne még kerekebb is. Most – az idő szorításában – ennyire tellett. Itt be is kellene fejezmem. Azonban azóta is történtek olyan lényeges események, melyeknek elhagyásával nem lenne teljes városunk története. Ezért a következőkben csak vázlatyszerűen rögzítem az általam fontosnak tekinthető eseményeket.

2001

Augusztus 3-án adták át rendeltetésének az ELKO 99 Kft. beruházásával épített bobpályát, melyet azóta kalandparkkal is kiegészítettek.

Október 3-án felavatták az Öveges József Szakképző Iskola és Gimnázium új bejáratát.

Október 23-án leleplezték Szilágyi Bernadett alkotását, a Millenniumi emlékművet. Az avatóbeszédet dr. Bóka István, országgyűlési képviselő mondta, majd az egyházak képviselői: Szécsi

A Millenniumi emlékmű (Jókai u.) (Fotó: Szőnyeg János)

Millenniumi Emlékmű

A millennium tiszteletére felállított „FŰZ-FŐ” elnevezésű emlékmű átadására 2001. október 23-án került sor a Jókai utcai Millenniumi Emlékparkban.

Szilágyi Bernadett szobrászművész alkotása valóságossá teszi a helység elnevezésének eredetét, Fűzfőt, mely a Fűz patakra emelt híd főjénél kialakított vámszedő hely területét jeleníti meg.

A híd, történelmünk ezer évét átívelő szimbóluma, a fűzzel együtt jelenik

meg, vele kereszt alakú kompozíciót alkotva. A fűz megjelenítése alkalmas arra, hogy sorsunkat expresszíven és egyben helyhez kötődően jelenítse meg. A bronzból készült fűz örök lombja állandóságot fejez ki a körülötte lévő lombhullató fák mellett. A megemelt burkolat egy olyan plasztika, mely érzékelteti a híd két partot összekötő szerepét.

Az emlékmű leírása

Bobpálya

A bobpálya végállomása
(Fotók: Szőnyeg János)

Kalandpark (Uzoda u.)

Öveges J. Szakképző Iskola és Gimnázium új bejárata (Gagarin u. 27.)
(Fotók: Szőnyeg János)

Ferenc római katolikus plébános felszentelte, Steinbach József református lelkész megáldotta az emlékművet.

2004

November 15-én 15 fős írádelegáció érkezett városunkba testvér-települési kapcsolat kialakítása céljából. A delegáció vezetője, Ernan McGettigan, Donegal város polgármestere volt. A két település polgármestere kölcsönösen bemutatta települését, majd a városnéző séta után a Művelődési Központban aláírták a testvér-települési szándéknyilatkozatot. A testvérvárosi szerződés aláírására 2006-ban került sor.

2005

Az önkormányzat a NEXUS FÜZFŐ Kft. értékesítését követően az új tulajdonossal, Kovács Zoltán és Társa Kft.-vel Kht.-t alakítottak a NIKE Szállónak, mint a Tamasz Idősek Otthonának üzemeltetésére, melynek 1,5 millió Ft törzstőkével az önkormányzat is tagja.

Az év második felében elkezdődött a Fűzfőt és Kenesét kikerülő tehermentesítő út építése, melyet – a tervek szerint – 2007-ben adnak át a forgalomnak. Az átadás kerek egy évet csúszott: 2008-ban került rá sor.

Szeptemberben megkezdődött a Jókai utca felújítása, mely közel két hónapig tartott. Évek óta ez volt városunk komolyabb beruházása.

A temető felől az elkerülő út építése, háttérben a Garzonház
(Fotó: Palásthy Imre)

A Nitrokémia Rt.-nél elkezdődött az ipari területen a környezeti károk elhárítása.

2006

Február 1-jén megnyílt a Szent Anna Gyógyszertár fiók-gyógyszertára a Balaton körúton.

A Nitrokémia 2000 Rt. felszámolása során értékesítésre került az Rt. igazgatósági épülete, annak berendezésével együtt. Megvásárlására az önkormányzat tett vételi ajánlatot 75 millió Ft + ÁFA értékben, városháza céljára. Más ajánlattevő hiányában az épület az önkormányzat tulajdonába került, és 2006. április 1-től, az egykori igazgatási épület Balatonfüzfő városháza.

A MÁV Zrt. az Észak-Baltoni vasútvonalat Hajmáskértől Balatonfüzfőn keresztül épülő új vasútvonallal akarja elérni. A jelenlegi Csajág-Balatonfüzfő közötti szakasz szárnyvonalként működne, vagy esetleg meg is szűnne.

A Balatonfüzfőn áthaladó szakasz nyomvonalával kapcsolatban több forduló, önkormányzati és közmeghallgatási tárgyalások folytak. A lakosság az első nyomvonal-elképzelést nagy tiltakozással fogadta, mert a település egy részén áthaladó nyomvonal több lakóház lebontásával járna, és a településen megnövekedne a zajhatás is.

A másik nyomvonal a tervezett városközpont felett, kb. 7 m magas hídon haladna át, ahol vasútállomás is lenne.

A TÁMASZ Idősek Otthona és Panzió Kht. (az egykori NIKE-szálló, Gagarin u. 22.) a nyár végére fogadókészen várta leendő idős lakóit. Július 2-án az otthonban bensőséges ünnepségre került sor: megáldották és felszentelték az épületben kialakított ökumenikus kápolnát. A felszentelést Szécsi Ferenc róm. kat. plébános, a megáldást Steinbach József ref. és Isó Zoltán ev. lelkész végezte.

A kápolna bútorzatát M. Nagy József fafaragó, az épületben található képeket Holányi Julianna és Saller Endre festőművészek készítették.

A decemberi képviselő-testületi ülés döntése alapján a szociális alapellátás (házi segítségnyújtás, étkeztetés, nappali ellátás) biztosítására az önkormányzat ellátási szerződést kötött a TÁMASZ Idősek Otthona Kht.-vel.

2007

A képviselő-testület április 20-ai rendkívüli ülésén döntött az iskolák összevonásáról. Ennek értelmében július 1-jével megszűnt a Jókai Mór Általános Iskola, melynek tanulói és nevelői az Irinyi János Általános és Alapfokú Művészeti Iskolában folytatják munkájukat. A tanulóknak a településrészekről való iskolába járását helyi járatos busszal biztosítja az önkormányzat.

A képviselő-testület megvásárolta a felszámolás alatt lévő Nitrokémia 2000 Rt. tulajdonát képező ivóvíz- és iparivíz üzem eszköz-, épület- és területállományát.

Október 24-ei ülésén döntött a képviselő-testület a 750 millió Ft-nak megfelelő svájci frank alapú zártkörű kötvény kibocsátásáról. A kötvény futamideje: 20 év, felhasználásának célja: fejlesztési forrásteremtés. A kötvénykibocsátáshoz a Raiffeisen Bank Zrt. ajánlatát fogadták el.

2008

Májusban átadták a forgalomnak a Balatonfüzfőt, Balatonkenesét elkerülő, 710-es számú főközlekedési utat.

A nyár elején villámcsapásként hatott az erőmű felszámolásának híre. A gyártelepi lakások és intézmények fűtés nélkül maradtak. Augusztusban már körvonalazódott a megoldás: egyedi gázfűtés. Az önkormányzat és a gázszerelő vállalat (E-ON Hungária Zrt.) hatékony együttműködésének eredményeként, október 10-én minden fogyasztóhelyig kiépítették a gázvezetékét. Az épületek belső szerelése azonban még egy ideig elhúzódott, de november közepére a közintézményekben is megkezdődhetett a fűtés.

A beépített Mába-hegy
(Fotó: Szönyeg János)

Források

Balatonfüzfő község/nagyközség tanácsi és végrehajtó bizottsági jegyzőkönyvek.

1. 1958. júl. 15. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1958/1.)
2. 1958. aug. 12. 20/1958. sz. tanácshatározat (Uo.)
3. 1958. ápr. 29. 15/1958. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/4.)
4. 1959. jan. 7. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/5.)
5. 1959. jan. 7. 3/1959. sz. vb-határozat (Uo.)
6. 1959. máj. 26. 40/1959. sz. vb-határozat (Uo.)
7. 1959. aug. 4. 35/1959. sz. tanácshatározat (VemL. XXIII. 732/2.)
8. 1959. okt. 7. 95/1959. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/5.)
9. 1959. okt. 9. 43/1959. sz. tanácshatározat (VemL. XXIII. 732/2.)
10. 1960. jan. 5. 2/1960. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/6.)
11. 1960. febr. 24. vb-ül. jk.-e (Uo.)
12. 1961. aug. 17. 23/1961. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1961. Tan.)
13. 1959. márc. 3. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1959. VB.)
14. 1959. ápr. 18. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1959. Tan.)
15. 1959. aug. 4. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1959. VB.)
16. 1959. ápr. 18. 19/1959. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1959. Tan.)
17. 1959. júl. 14. 34/1959. sz. tanácshatározat. (Uo.)
18. 1961. febr. 22. 13/1961. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1961. VB.)
19. 1959. szept. 11. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1959. Tan.)
20. 1961. febr. 8. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1961. VB.)
21. 1961. nov. 15. 77/1961. sz. vb-határozat (Uo.)
22. 1962. máj. 11. 19/1962. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1962. Tan.)
23. 1962. jún. 13. 20/1962. sz. tanácshatározat (Uo.)
24. 1962. jún. 14. 61/1962. sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 732/1962. VB.)
25. Veszprém Járási Tanács V. B. Igazgatási Osztály 16.617-5/962. sz. határozata
26. 1962. dec. 14. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1962. Tan.)
27. 1962. dec. 14. 46/1962. sz. tanácshatározat (Uo.)
28. 1965. márc. 3. 34/1965. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1965. VB.)
29. 1966. febr. 2. 11/966. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1966. VB.)

30. 1965. máj. 12. 73/1965. sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 732/1965. VB.)
31. 1961. máj. 17. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1961. VB.)
32. 1961. jan. 13. 2/1961. sz. tanácshatározat (VemL. XXIII. 732/1961. Tan.)
33. 1964. júl. 14. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1964. Tan.)
34. 1965. máj. 26. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1965. VB.)
35. 1961. szept. 20. 64/1961. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1961. VB.)
36. 1962. ápr. 13. 14/1962. sz. tanácshatározat (VemL. XXIII. 732/1962. Tan.)
37. 1963. febr. 6. 22/1962. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1963. VB.)
38. 1963. márc. 3. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1963. Tan.)
39. Uo.
40. 1963. ápr. 17. 53/1963. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1963. VB.)
41. 1963. máj. 15. vb-ül. jk.-e (Uo.)
42. 1964. júl. 8. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1964. VB.)
43. Uo.
44. 1964. máj. 19. 42/1964. sz. tanácshatározat (VemL. XXIII. 732/1964. Tan.)
45. 1963. ápr. 17. vb-ül. kv.-e. (VemL. XXIII. 732/1963. VB.)
46. 1934. szept. 16. 123/1964. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1964. VB.)
47. 1967. ápr. 25. 45/1967. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1967. VB.)
48. 1964. dec. 16. 170/1964. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1964. VB.)
49. 1965. jan. 6. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1965. VB.)
50. 1965. márc. 5. vb-ül. jk.-e (Uo.)
51. 1965. márc. 5. 33/1965. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1965. VB.)
52. 1965. febr. 9. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1965. Tan.)
53. 1965. júl. 21. 104/1965. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1965. VB.)
54. 1967. okt. 11. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1967. VB.)
55. 1966. júl. 20. 68/1966. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1966. VB.)

56. 1967. okt. 11. vb-ül. 125/1967. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1967. VB.)
57. 1968. jún. 12. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1968. VB.)
58. Uo.
59. 1968. szept. 4. vb-ül. 95/1968. sz. vb-hat. és az 1968. szept. 10. tan. ül. 20/1968. sz. tanácshatározat (VemL. XXIII. 732/1968. VB. és Tan.)
60. 1968. dec. 28. tan. ül. 27/1968. sz. tanácshatározat (VemL. XXIII. 732/1968. Tan.)
61. 1968. dec. 28. 2-4/1968. sz. közös tanácshatározatok (Uo.)
62. 1969. jún. 11. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1969. VB.)
63. 1969. júl. 8. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1969. Tan.)
64. 1969. okt. 15. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1969. VB.)
65. 1969. nov. 4. 32/1969. sz. tanácshatározat (VemL. XXIII. 732/1969. Tan.)
66. 1970. dec. 17. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1970. Tan.)
67. 1970. máj. 3. 13/1970. sz. tanácshatározat (uo.)
68. 1971. júl. 26. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1971. VB.)
69. 1971. márc. 10. vb-ül. 23-24/1971, sz. vb-határozat. (Uo.)
70. 1971. dec. 21. vb-ül. 87-89/1971. sz. vb-határozatok. (Uo.)
71. 1971. dec. 21. tan. ül. 40-42/1971. sz. tan. határozatok. (VemL. XXIII. 732/1971. Tan.)
72. Uo. tan. ül. jk.-e (uo.)
73. 1972. márc. 15. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1972. Tan.)
74. 1972. szept. 13. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1972. VB.)
75. 1972. szept. 13. és okt. 25. vb-ül. jk.-e (Uo.)
76. 1973. ápr. 26. tan. ül. 10, 12/1973. sz. tan. határozat (VemL. XXIII. 732/1973. Tan.)
77. 1973. máj. 16. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1973. VB.)
78. Uo. 24/1973. sz. vb-határozat. (Uo.)
79. 1973. nov. 16. vb-ül. jk.-e (Uo.)
80. 1974. febr. 16. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1974. VB.)
81. 1975. febr. 26. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1975. VB.)
82. 1974. márc. 13. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1974. VB.)
83. 1974. júl. 17. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1974. VB.)
84. 1974. szept. 18. tan. ül. 10/1974. sz. tan. határozat (VemL. XXIII. 732/1974. Tan.)
85. 1975. jún. 9. vb- és tan. ül. 8/1975. (VI. 9.) sz., 9/1975. (VI. 9.) sz. tan. határozat (VemL. XXIII. 732/1975. Tan.)

86. 1976. jún. 23. tan. ül 10/1976. sz. tan. határozat (VemL. XXIII. 732/1976. Tan.)
87. 1976. jún. 23. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1976. Tan.)
88. 1976. okt. 13. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1976. VB.)
89. 1977. jún. 30. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1977. Tan.)
90. 1976. febr. 18. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1976. VB.)
91. 1977. szept. 22. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1977. Tan.)
92. 1976. szept. 22. tan. ül. 20/1976. sz. tan. határozat (VemL. XXIII. 732/1976. Tan.)
93. 1977. dec. 22. vb-ül. 62/1977. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1977. VB.)
94. 1977. okt. 22. vb-ül. jk.-e (Uo.)
95. 1975. nov. 12. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1975. VB.)
96. 1978. szept. 28. tan. ül. jk.-e (napirend előtt) (VemL. XXIII. 732/1978. Tan.)
97. 1978. szept. 14-ei vb jk.-e (VemL. XXIII. 732/1978. VB.)
98. 1978. szept. 28. tan. ül. jk.-e (napirend előtt) (VemL. XXIII. 732/1978. Tan.)
99. 1978. nov. 16. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1978. VB.)
100. 1979. ápr. 12. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1979. VB.)
101. 1979. aug. 2. vb-ül. jk.-e, 36/1979. (VIII. 2.) sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 732/1979. VB.)
102. 1979. okt. 4. vb-ül. jk.-e (Uo.)
103. 1980. ápr. 17. vb-ül. 25/1980. (IV. 17.) sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1980. VB.)
104. 1980. máj. 22. vb-ül. 31/1980. (V. 22.) sz. vb-határozat (Uo.)
105. 1981. aug. 13. vb ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1981. VB.)
- Megjegyzés: A Veszprém Megyei Levéltárban, a kutatás időpontjában (2008 első negyedévében), 1983-ból csak a tanácsi jegyzőkönyvek voltak elhelyezve. A vb-jegyzőkönyveket, majd 1984-től valamennyi jegyzőkönyvet Balatonfüzfő Város Önkormányzatától kaptam meg kutatás céljából, ezért hiányzik a továbbiakban a levéltári jelzetre való utalás. (Sz. J.)
106. 1983. febr. 17. vb-ül. jk.-e
107. 1983. márc. 31. vb-ül. jk.-e
108. 1983. máj. 19. vb-ül. 27/1983. (V. 19.) sz. vb-határozat
109. 1983. jún. 30. tan. ül. jk.-e
110. 1983. Uo.
111. 1983. Uo.
112. 1983. Uo.

113. 1983. dec. 27. vb-ül. jk.-e
114. 1983. dec. 27. vb-ül. 71/1983. (XII. 27), 1984. jan. 19. vb-ül. 3/1984. (I. 3.) és júl. 19. 60/1984. (VII. 19.) sz. vb-határozatok
115. 1984. okt. 25. 66/1984. (X. 25.) sz. vb-határozat
116. 1985. szept. 19. 56/1985. (IX. 19.) sz. vb-határozat
117. 1986. márc. 21. vb-ül. jk.-e
118. 1985. dec. 13. 71/1985. (XII. 13.) sz. vb-hat.
119. 1986. febr. 20. vb ül. jk.-e
120. 1985. nov. 28., dec. 13., 1986. jan. 23. vb-ülések jk.-ei
121. 1986. febr. 20. vb jk.-e
122. 1986. jún. 19. 25/1986. (VI. 19.) sz. vb-határozat
123. 1986. jún. 26. 7/1986. (VI. 26.) sz. tan. határozat
124. 1986. aug. 21. vb-ül. jk.-e
125. 1987. márc. 31. tan. ül. jk.-e
126. 1987. jún. 25. tan. ül és nov. 19. vb-ül. jk.-ei
127. 1987. okt. 29. vb-ül. „Állami lakásépítés helyzete” c. napirend
128. 1988. jan. 28. 10-11/1988. (I. 28.) sz. vb-határozatok
129. 1988. márc. 1. vb-ül. „Lakásgazdálkodás” c. napirend
130. 1988. ápr. 28. tan. ül. (Napirend előtt)
131. 1988. szept. 29. tan. ül. (Dr. Payrits Pál jogi és igazgatási oszt. vez. (Soproni Postaigazgatóság) beszámolója.)
132. 1985. dec. 13. vb-ül. jk.-e
133. 1991. márc. 18. kt. ül. 56/1991. (III. 18.) sz. kt. határozat
134. 1991. máj. 6. kt. ül. 88/1991. (V. 6.) sz. kt. határozat
135. 1991. dec. 30. kt. ül. 317/1991. (XII. 30.) sz. kt. határozat
136. 1992. márc. 2. kt. ül. jk.-e, 7. old.
137. Ua. 68/1992. (III. 2.) sz. kt. határozat
138. 1992. márc. 16. kt. ül. 83/1992. (III. 16.) sz. kt. határozat
139. 1992. ápr. 27. kt. ül. jk.-e
140. 1992. máj. 25. kt. ül. 122/1992. (V. 25.) sz. kt. határozat
141. 1992. okt. 14. kt. ül. 1992. évi 51. sz. Önkormányzati Rend.
142. 1993. jan. 4. kt. ül. 2/1993. (I. 04.) kt. határozat.
143. 1993. márc. 22. kt. ül. jk.-e
144. 1993. ápr. 26. kt. ül. 81/1993. (IV. 26.) sz. kt. határozat, 1993. évi 19. sz. Önkormányzati Rendelet
145. 1993. okt. 26. kt. ül. 179/1993. (X. 26.) sz. kt. határozat
146. 1993. nov. 22. kt. ül. 1993. évi 62. sz. Önkormányzati Rend.
147. 1994. febr. 28. kt. ül. 58/1994. (II. 28.) sz. kt. határozat
148. 1994. máj. 30. kt. ül. 1994. évi 15. sz. Önkormányzati Rend.
149. 1994. jún. 14. kt. ül. 133/1994. (VI. 14.) sz. kt. határozat

150. 1994. szept. 26. kt. ül. 192/1994. (IX. 26.) sz. kt. határozat.
151. 1994. okt. 31. kt. ül. 1994 évi 36. sz. Önkormányzati Rend.
152. Ua. 231/1994. (X. 31.) sz. kt. határozat.
153. Ua. 250/1994. (X. 31.) sz. kt. határozat.
154. 1995. jún. 26. kt. ül. 1995. évi 25. sz. Önkormányzati Rend.
155. Ua. 156/1995. (06. 26.) sz. kt. határozat.
156. 1995. nov. 13. kt. ül. 265/1995. (11. 13.) sz. kt. határozat
157. 1996. márc. 25. kt. ül. 40/1996. (03. 25.) sz. kt. határozat
158. 1996. júl. 29. kt. ül. 140/1996. (07. 29.) sz. kt. határozat
159. 1966. szept. 12. közös kt. ül. Balatonalmádi 96/1996. (IX.
12.) Önk. hat. és Balatonfűzfő 169/1996. (09. 12.) sz. kt. határozatok.
160. 1966. nov. 25. kt. ül. 260-261/1996. (11. 25.) sz. kt. ha-
tározatok
161. Ua. 270/1996. (11. 25.) sz. kt. határozat.
162. 1997. márc. 3. kt. ül. 75/1997. (03. 03.) sz. kt. határozat
163. 1997. márc. 27. kt. ül. 115/1997. (03. 27.) sz. kt. határozat.
164. 1997. ápr. 28. kt. ül. 146/1997. (04. 28.) sz. kt. határozat
165. Ua. 160/1997. (04. 28.) sz. kt. határozat.
166. 1997. szept. 29. kt. ül. 271/1997. (09. 29.) sz. kt. határozat.
167. 1997. szept. 29. kt. ül. 270/1997. 09. 29.) sz. kt. határozat.
168. 1997. dec. 1. kt. ül. 376/1997. (12. 01.) sz. kt. határozat
169. 1998. jan. 9. kt. ül. 4, 5, 7/1998. (01. 09.) sz. kt. határozatok
170. 1998. febr. 23. kt. ül. 127/1998. (02. 23.) sz. kt. határozat
171. 1998. jan. 26. kt. ül. 23/1998. (01. 26.) sz. kt. határozat
172. Ua. 24/1998. (01. 26.) sz. kt. határozat
173. 1998. febr. 23. kt. ül. 96, 97, 100/1998. (02. 23.) sz. kt.
határozatok.
174. 1998. márc. 9. kt. ül. 132/1998. (03. 09.) sz. kt. határozat
175. 1998. ápr. 27. kt. ül. 195/1998. (04. 27.) sz. kt. határozat
176. 1998. jún. 8. kt. ül. 251, 252/1998. (06. 08.) határozatok
177. 1998. jún. 29. kt. ül. 267/1998. (06. 29.) sz. kt. határozat
178. 1998. aug. 27. kt. ül. 306/1998. (08. 27.) sz. kt. határozat
179. 1998. szept. 28. kt. ül. 323/1998. (09. 28.) sz. kt. határozat
180. 1999. jan. 25. kt. ül. 9/1999. (01. 25.) sz. kt. határozat
181. 1999. márc. 1. kt. ül. 41/1999. (03. 01.) sz. kt. határozat
182. Ua. 50/1999. (03. 01.) sz. kt. határozat.
183. 1999. máj. 10. kt. ül. 115/1999. (05. 10.) sz. kt. határozat
184. 1999. máj. 17. kt. ül. 139/1999. (05. 17.) sz. kt. határozat
185. Balatonfűzfő Krónikája 1999.
186. 1999. dec. 13. kt. ül. 351/1999. (12. 12.) sz. kt. határozat

187. 1999. dec. 20. kt. ül. 355/1999. (12. 20.) kt. határozat
188. Ua. 363/1999. (12. 20.) sz. kt. határozat
189. Ua. 380/1999. (12. 20.) sz. kt. határozat.
190. 2000. 02. 28., 03. 13., 03. 27. kt. ülések. 61., 65., 66.,
74/2000. sz. kt. határozatok
191. 2000. máj. 29. kt. ül. 130/2000. (05. 29.) sz. kt. határozat
192. Ua. 143/2000. (05. 29.) sz. kt. határozat
193. Ua. kt. ül. jk.-e

A tobruki strand bejárata
(Fotó: Szőnyeg János)

Közigazgatás

Polgári közigazgatás

A községeket a két világháború között – jogállásuk szerint – három kategóriába sorolták. Az első fokú bírói joghatósággal felruházott mezővárosok utódai, a „rendezett tanácsú városok”, közvetlenül a megye alá tartoztak. A külön községi jegyzőt tartó falvak nagyközségek, a közös jegyzőt tartók kisközségek lettek. A kis- és nagyközségek képezték a járást. Ezeknek a megyei közigazgatással a főszolgabírón keresztül volt kapcsolatuk.

A község egy jogi személy. A jogi személy – nem természetes személy – olyan személy, egyesülés, amely a tagoktól elkülönült vagyonnal rendelkezik. Tehát ennek a jogi személynek vagyontömeget bocsátanak rendelkezésére, és ezt a jogi személyiséget meghatározott feladat elvégzésével ruházzák fel.

A község képviselőtestülete a jogi személyiség letéteményese. A képviselőtestület – mint önkormányzat – gyakorolja állami megbízásból a törvényhozás által felsorolt hatásköröket, azaz az önkormányzat testesíti meg az állami jogi személyiséget, mert az állam által megengedett célra létrejött személyegyesülés.

A polgárok választással gyakorolták az önkormányzati jogokat, azaz a választással átruházták a jogaikat az önkormányzatra, amelyek állam által engedélyezett személyegyesülések. Tehát választással létrejön az önkormányzati jogkör, amit a képviselőtestület gyakorol. A képviselőtestület teljes létszáma azonban 1870-től nemcsak választás alapján jött létre, hanem a megválasztott képviselők számával azonos számban választás nélkül bekerültek az úgynevezett virilisek is. A virilis a latin „férfi” szóból származó kifejezés. 1870-től azokat a személyeket jelentette, akik a különböző önkormányzati testületekbe – törvényhatósági bizottság, rendezett tanácsú városok közgyűlése, községek önkormányzati testülete – nem választás alapján kerültek be, hanem mint az adott területen a legtöbb állami egyenes adót fizetők. A virilizmus korabeli indoklása szerint a legvagyonosabbakat érdeklik leginkább lakóhelyük ügyei, s a nagyobb összegű részvétel a köztelherviselésből különben is nagyobb politikai és igazgatási beleszólást tesz méltányossá. Az úgynevezett virilis listákra az értelmiségiek, valamint a kereskedel-

mi és iparkamarák tagjai ténylegesen fizetett adójuknak kétszeres összegével kerültek fel.

Minden területnek valamely községhez kellett tartoznia, ez képezte a község közigazgatási területét. A község önállóan intézte belügyeit. Hatásköre kiterjedt a községi utakra, iskolákra, szegényügyre stb. A községi képviselőtestület végrehajtó szerve az előljárárság volt. Az előljárárság – az egyedi tisztviselők (bíró, jegyző, közyám, orvos) gyűjtőfogalma – külön hatáskörrel nem rendelkezett.

A jegyző: hatósági ember, képesítéshez kötött, hatósági jogosítványokkal felruházott személy volt.

Vörösberény – melynek területén településünk létrejött – a községi jegyzőt tartó falvak szerint nagyközség volt, elsőfokú felügyeletét a veszprémi járás, magasabb fokon pedig Veszprém vármegye közigazgatási szervei látták el.

A továbbiakban településünk kialakulásának kezdetétől, a községi képviselő-választások során megalakult képviselő-, illetve tanács-testületeket mutatom be.

Az 1920. december 29-i képviselőválasztáson megválasztott új képviselőtestületi tagok: Borbély Károly, Takács Imre, D. Herceg János, ifj. Lőrincz Sándor, Regenyei György.

Póttagok: Sella István, Herczeg Pál.

1921. február 3-i közgyűlés

Jelen vannak: Hetesi Gyula, ifj. Bíró Dániel, Bognár Károly, Kun László, Hetei Sándor, Sörös Mihály, Vas József, Lőrinc Lajos, Vörös Lajos, Borbély Károly, Takács Imre, D. Herczeg János, ifj. Lőrinc Sándor, Regenyei György, Gyöngyössy Imre, Barcza Károly, Nemes András, Szatmáry Antal, Csonka Ferenc, Veszely Soma képviselők, Károlyi Ferenc bíró és Báthory József községi jegyző. [1]

1923. december 29-ei képviselőválasztáson megválasztott új képviselőtestületi tagok: Ott Károly, Zántó Imre, Bíró Lajos, Gyöngyössy Imre, Nemes Mihály.

Póttagok: Herczeg Lajos, Barcza Károly. [2]

1924. február 1-jei közgyűlés

Jelen vannak: Gyöngyössy Imre, ifj. Bíró Dániel, Vörös Lajos, Kun László, Barcza Károly, Regenyei György, Takács Imre, Hetesi Sándor, Vörös Lajos, Nemes Mihály, Borbély Károly, ifj. Lőrinc

Sándor, Ott Károly, Sörös Mihály, Zántó Imre képviselők, Hetesi Gyula h. bíró, Báthory József községi jegyző.

1926. december 29-ei képviseléválasztáson megválasztott új képviselőtestületi tagok: Borbély Károly, Németh Lajos, Fischer Gusztáv, Takács Imre, Squor Gyula.

Póttagok: Seller István, D. Herczeg János. [3]

1927. február 8-i közgyűlés

Jelen vannak: Vass József, Bíró Dániel, Kun László, Károlyi Ferenc, Zántó Imre, Szalmásy Antal, Sörös Mihály, Lőrinc Sándor, Takács Imre, Borbély Károly, Ott Károly, Csonka Ferenc, Barcza Károly képviselők, Hetesi Gyula községi bíró, Báthory József községi jegyző, Varga Sándor adóügyi jegyző.

1927. március 16-án tisztújításra került sor:

Községi bíró: Bíró Dániel.

Helyettes bíró: Ott Károly,

Közyámnok: Kun László,

Pénztárnok: Takács Imre.

Községi elöljárók: Vass József, Lőrincz Sándor, id. Vörös Lajos, Sörös Mihály, Herczeg Lajos, Geiszt Antal. [4]

A fenti évek jegyzőkönyvei még nem határozzák meg pontosan a virilisek névjegyzékét, a továbbiakban azonban nyomon lehet követni.

1930. február 20-i közgyűlés

Jelen vannak: Kun László, Vass József, id. Vörös Lajos, Geiszt Antal, Sörös Mihály, középső Herczeg Lajos, Borbély Károly, Németh Lajos, Bíró Lajos, Seller István, felső Herceg Gyula, Brazsil Sándor, Györk Sándor, Lányi Gyula, Szabó Kornél, Zelliger Ferenc, Zöhls Ernő képviselők, Bíró Dániel községi bíró, Báthory József községi jegyző.

A képviselőtestület rendes tagjai (virilisek): báró Spelényi István, Hellwig Endre, Györk Sándor, Lackner Alberik, Dr. Renner Kodolányi Viktor, Szabó Kornél, Kuncz Alfons, Helle János, Zelliger Ferenc, Zöhls Ernő.

Póttagok: Lőrincz Lajos, Steller Lajos.

Az 1930. január 25-én megtartott községi képviseléválasztáson hat évre megválasztott községi képviselők: Bíró Lajos, Hetesi Gyula,

Seller István, felső Herczeg Gyula, Brazsil Sándor. Póttagok: Gyöngyössy Imre, Csonka Ferenc. [5]

1933. január 26. 1/1933. sz. kgy.

„Jegyző bejelenti, hogy 1933. évre összeállított legtöbb adót fizetők névjegyzéke jogerős a járási főszolgabíró úr 4284/932. sz. rendeletével. 1932. december 29-én megtartott választás alkalmával megválasztott községi képviselőtestületi tagok névjegyzéke is, így a képviselőtestület megalakítható.”

A községi bíró határozatban megalakultnak tekinti a testületet. A testület névsora azonban hiányzik a jegyzőkönyvből.

Jelenlévők: Gyöngyössy Imre, Hetesi Gyula, Seller István, Drexler Ferenc, Tóth József, Ott Károly, Barna Ferenc, Geiszt Antal, Lőrinc Sándor, Sörös Lajos képviselők, Vass József községi bíró, Báthory József községi jegyző. [6]

1934. március 9. 1/1934. sz. kgy.

Baranyai Lajos segédjegyző bejelenti, hogy a legtöbb egyenes állami adót fizető községi képviselőtestületi tagok végleges névjegyzékét a járási főszolgabíró úr 94/ 934. sz. határozatával megállapította, és eszerint 1934. évre rendes képviselőtestületi tagok (virilisek): Szabó Kornél, Györk Sándor, Kuncz Alfonz, Lakner Albert, vitéz Helle János, Szalmássy Antal (a korábbi jegyzőkönyvek Szalmásy, Szalmási formában írták [7]), dr. Sebestyén László, Lőrinc Lajos, dr. Kollár Géza, Makay Miklós.

Póttagok: Zelliger Ferenc, Hetesi Gyula, Fridrich Jenő, Németh Lajos kereskedő.

Községi bíró: Vass József.

Községi jegyző: Báthory József.

1935. szeptember 25-ei közgyűlésen már Tatay Sámuel a községi jegyző, Báthory József nyugdíjba vonult.

1936. január 18-i közgyűlés

„1935. december 29-ei képviselőválasztáson megválasztott képviselők: Lányi Gyula, Vajna Gábor, Tisza Miklós, vitéz Gerley Mihály, Koszorús László rendes tagok, Brazsil Sándor, Hetesi Gyula póttagok. A választás jogerőre emelkedett. A jegyző felolvasta a f. évre érvényes bírándó legtöbb adót fizető képviselő névjegyzékét, a kép-

viselők és szavazati joggal bíró elöljárók névsorát, és javasolja, hogy a képviselőtestület a megalakulását mondja ki.

Határozat: képviselőtestület a 10 legtöbb adót fizető, és 10 választott képviselő, 12 szavazati joggal bíró elöljáró, összesen 32 taggal magát megalakultnak tekinti. [8]

Ezt a jegyzőkönyvet még Vass József bíró írta alá, a 2. kgy. 1936 sz. jegyzőkönyvet viszont Vörös Lajos. A változás okát a jegyzőkönyvek nem rögzítették.

1937. február 27. – 1/1937 kgy.

1. jegyzőkönyv. 375/1937. Virilisek: Szabó Kornél, Kuncz Alfonz, vitéz Helle János, Makay Miklós, Lakner Albert, dr. Sebestyén László, Szalmássy Antal, Jordán Alajos, Steller Lajos, Zoltay Ferenc.

Póttagok: Fridrich Jenő, Lőrincz Lajos, Keczely János. [9]

1939. március 4-i közgyűlés

A virilisek közé került Perczel Miklós is, akit a kisbirtokosok érdekében kifejtett munkásságáért dicsérnek. [10]

1943. június 18-án, a képviselőtestület vitéz Nagybányai Horthy Miklós kormányzó 75. születésnapján díszközgyűlést tartott. Idézet a közgyűlés jegyzőkönyvéből: „A közgyűlés felállva mondta el a »Magyar Hiszekegy«-et. Főjegyző indítványozza, hogy a közgyűlés a Kormányzó úr Ő Főméltóságát hódoló felirattal üdvözölje 75. születése napján.

Véghatározat

Vörösberény képviselőtestülete a Mindenható Istenhez küldött hálaimával ünnepli Kormányzó Urunk 75. születése napját. Magyar szívünk őszinte ragaszkodásával, mélységes hódolattal gondolunk Ő Főméltóságára, és arra kérjük a Magyarok Istenét, hogy még sok-sok esztendőn keresztül tartsa meg őt számunkra, töretlen jó egészségben, hogy ezekben a vészterhes időkben az Ő bölcsessége irányíthassa sorsunkat, és megérhesse a háború végével élete leg-hőbb vágyát, Magyarország felvirágzását és boldogságát.

Áldd meg Mindenható Istenünk az Ő családjának mindenegyes tagját, és engedd meg, hogy munkájának fényes jövője kárpótolhassa Kormányzó helyettes Úrnak mindannyiunkra mért megpróbáltatásért, áldozatért és fájdalomért.

Istenünk! Hallgasd meg szívünk buzgó imáját! Ámen!” [11]

1943-ban a Balatonfüzfői Fürdőegyesület és a Nitrokémia Ipar-telepek Rt. igazgatósága a m. kir. belügyminiszterhez kérelmet intézett, hogy Balatonfüzfőn létesítsenek jegyzői kirendeltséget. Az augusztus 28-i közgyűlésen Tatay Sámuel főjegyző ismertette a magyar királyi belügyminiszter kérelmét és a veszprémi járási főszolgabíró 871/1942. sz. rendeletét. *„Ismertette a tényállást, miszerint Balatonfüzfő és Fűzfőgyártelep lakott helyeknek ma már több mint 2000 lakosa van, és a községtől 6 km távolságra lévén, a közigazgatás zavartalan ügymenete, különösen most, a háborús ügyforgalom mellett, nem biztosítható. A kérelemben felhozott indokok teljes mértékben helyt állnak, azért az előjáróság is javasolja, az e célra készített szabályrendelet-tervezet elfogadását.*

Határozat

Képviselőtestület név szerinti szavazással egyhangúlag kimondja, hogy a közigazgatás zavartalan menetének biztosítása végett Balatonfüzfő székhellyel jegyzői kirendeltséget szervez, az előjáróság által bemutatott szabályrendelet tervezetet elfogadja és jóváhagyja.

Balatonfüzfői Jegyzői Kirendeltség szabályrendelete

1. §

Törvény-adta jogunkkal élve megalkotjuk a balatonfüzfői jegyzői kirendeltség felállítására és működésére, valamint szervezetére vonatkozó szabályrendeletünket, abban a tudatban, hogy községünk szervezetét minél tökéletesebben kiépítve, képessé tegyük a ránk rótt és egyre szaporodó törvényes feladatok ellátására, és a község lakosságának minél előnyösebb kiszolgálására.

2. §

A balatonfüzfői jegyzői kirendeltség közigazgatási hatásköre kiterjed Vörösberény község határából a Nitrokémia Ipar-telepek Rt. tulajdonát képező vízművektől a Litér–Királyszentistván–Papkeszi–Balatonkenese községek határáig terjedő határrészletre, Fűzfőgyártelep és Balatonfüzfő lakott hellyel – ez idő szerint 2200 lakossal.

3. §

A kirendeltség pecsétjének a körirata a következő: Veszprém Vármegye, Vörösberény község, Balatonfüzfői Jegyzői Kirendeltsége 1943.

4. §

A kirendeltség közigazgatási vezetője egy önálló hatáskörű jegyző, kinek ügykörébe tartozik a fenti területre vonatkozó közigazgatá-

si, adóügyi, anyakönyvi, rendészeti, közellátási, katonai, népmozgalmi, mezőrendőri stb. teendők ellátása.

Működéséért személyileg és anyagilag felelős, de önálló hatáskörének érintetlenül hagyásával, tevékenységét illetőleg a főjegyzőnek a községi ügyviteli szabályzat 101. §-ában biztosított felügyeleti joga épségben marad.

Rendelkezik a hozzá beosztott segéd- és szolgaszeméllyel, és azok viselkedéséért és munkájáért felelős.

A lakosság kényelmének biztosítása szempontjából mindezen lakott hely a községtől 6 km távolságra van, felhatalmaztatik az adó- és értékbizonyítványok, erkölcsi bizonyítványok, vagyoni bizonyítványok stb. (a községi illetőségi bizonyítványok kivételével) kiállítására, azt a mellé rendelt községi elöljárósági taggal aláírhatja, de az azokban foglalt adatok helyességéért és valóságáért az elöljárósági taggal együtt személyesen, anyagilag és büntetőjogilag is felelős.

5. §

A segédhivatali és népmozgalmi teendők ellátására egy díjnoki állás rendszeresítettik, kinek legalább 4 középiskolai végzettséggel kell bírni. (Ez abban az időben a polgári iskola négy osztályát jelentette, amely megfelel a mai általános iskola felső tagozatának. Sz. J.)

Munkakörét és beosztását a főjegyző ellenőrzése és felügyelete mellett, a kirendeltség vezetője, a szükséghez mérten állapítja meg. Munkáját a kirendeltség-vezető felelősségére végzi, de azért saját személyében is fegyelmi felelősséggel tartozik.

6. §

A szolgaszemélyzeti teendők ellátására egy kisbírói állás szerveztetik, akit a községi főjegyző és a községi bíró bérlevéllel fogad fel. Kötelessége az iroda takarítása, kézbesítés, dobolás, tüzelőanyag felvágás, behordás stb. Szolgálati beosztását a kirendeltség vezetője állapítja meg, kinek minden munkájáért felelősséggel tartozik.

7. §

A kirendeltségi jegyzőt az 1942. évi XXII. tc. hatályának tartama alatt a m. kir. belügyminiszter nevezi ki. Járandósága a mindenkori jogszabályokban megállapított fizetés, természetbeni (legalább egy szoba-konyha és mellékhelyiségekből álló) lakás, családi pótlék stb.

8. §

A községi díjnokot a 45,350/1943. BM rendelet szerint a főjegyző fogadja fel, fizetése az állami díjnokok illetményére vonatkozó, mindenkori hatályban levő rendelkezések alapján állapítandó meg.

9. §

A szabadság időre és rövid eltávozásra vonatkozólag a községi szervezési szabályban foglalt határozmányok a mérvadók.

10. §

A kirendeltség lakosaira vonatkozó adóügyi iratok, kataszteri birtokívek, összeírói és kivetési lajstromok a kirendeltség székhelyén tartandók, és párhuzamosan adófőkönyv vezetése rendeltetik el. Adóbeszedéssel vagy pénzkezeléssel a kirendeltségi hivatal nem foglalkozhatik, hanem az összes köztartozások postatakarék pénztár útján Vörösberény község csekkes számlájára fizetendők be.

11. §

A születési, házassági, halotti anyakönyvi teendőket a kirendeltség területén lakó személyekre a kirendeltség vezetője végzi, evégből Vörösberény községben párhuzamos anyakönyv vezetése rendeltetik el.

12. §

A községi elöljáróság két tagja mindenkor a kirendeltség lakosai közül választandó, aki a bizonyítványok aláírását, a mezőrendőri és kisebb polgári peres ügyeket a kirendeltség vezetőjével saját felelősségükre végzik.

13. §

A kirendeltség összes személyi és dologi kiadásáról a község az évi rendes háztartási költségvetésben gondoskodik.

14. §

A jelen szabályrendelettel nem érintett összes kérdésekre vonatkozólag a községi szervezési szabályrendelet, valamint a fennálló, vagy ezután meghozandó törvényes rendelkezések az irányadók.” [12]

1943-ban az első kirendeltség-vezető Ott István jegyző volt, aki ezt a tisztét 1946. július végéig töltötte be.

A háború után a képviselő-testületeket a 1030/1945. sz. ME rendelet alapján, választás nélkül át kellett szervezni. Vörösberényben erre 1945. június 24-én került sor. A Nemzeti Bizottság a rendelet értelmében megállapította a pártok által beküldendő tagok számarányát, mely szerint a Magyar Kommunista Párt (MKP) 8 rendes és 2 póttagot, a Nemzeti Parasztpárt (NPP) 6 rendes és 1 póttagot, a Szociáldemokrata Párt (SzocDem) 5 rendes és 1 póttagot, a Független Kisgazda és Polgári Párt (FKgP) 1 rendes és 1 póttagot küldhet a képviselő-testületbe.

Ezen számarány szerint a MKP Vörösberényből Szomjas Márton, Tóth Józsefet, Vadász Bélát, Balatonfűzfőről Kisbéri Nándort,

Horváth Gyulát, Fűzfőgyártelepről Kajári Gyulát és Kalas Miklóst, a NPP Vörösberényből id. Földes Lajost, Kovács Pált, Ott Lászlót, Kovács Sándort, Vörös Lajost, Fűzfőgyártelepről Squor Gyulát, a Szociáldemokrata Párt Balatonfűzfőről Varga P. Józsefet, Mészáros Kálmánt, Vörösberényből Hogn Imrét, a FKgP Balatonfűzfőről Vörös Kálmánt delegálta rendes tagnak.

Póttagok a MKP részéről: Taszler Ignác, Darida László, a NPP részéről Kun István, a Szociáldemokrata Párt részéről Bogár Mihály, a FKgP részéről Murányi Gergely. [13]

1946. július végén Tatay Sámuel vezető jegyző nyugdíjba ment, a fűzfői kirendeltségen dolgozó Ott Istvánt az 5000/1946. sz. ME rendelet alapján vörösberényi vezető jegyző állásba helyezték.

Ez idő óta a fűzfői kirendeltség szünetelt. A közigazgatási ügyek helyben való intézésére azonban nagy volt a lakossági igény, ezért 1947 augusztusától minden hét pénteki napján délelőtt 8-12-ig Balatonfűzfőn, ugyanezen a napon délután 2-5 óráig Fűzfőgyártelepen a jegyzőség hivatalos napot tartott, amikor a lakosság mindennemű hivatalos ügyeit elintézhették. [14]

1948. február 8. Veszprém vármegye alispánja a 2424/1948. sz. véghatározatával Zalai István veszprémvarsányi h. körjegyzőt a vörösberényi jegyzőséghez ideiglenesen segédjegyzőnek rendelte ki. [15] Az ő kirendelése valóban ideiglenes volt, mert ugyanazon év július 10-én már új segédjegyzője volt a községnek Hadnagy Ferenc személyében. [16]

1950-ben a képviselő-testület Balatonfűzfőn, a Kolozsvár u.-ban vásárolt egy házat (ma Bartók B. u. 18.) a jegyzői kirendeltség számára, és augusztusban újra működött a jegyzői kirendeltség, melynek vezetője Somodari József jegyző volt. A kirendeltség újraindításáról szóló jegyzőkönyv a következőképpen rendelkezik a kirendeltség működéséről: „...a kirendeltségi jegyző munkakörét heti 3 napi munkával is el tudja látni. Utasítja eljáró megyei jegyző vezetőjegyzőt, hogy a községi népi szervekkel tárgyalja le ezt a kérdést és állapodjanak meg arra vonatkozólag, hogy a hétnek mely napjain legyenek a jegyzői kirendeltség hivatali napjai. A többi napokon pedig a kirendeltségi jegyző a községi jegyzői hivatalban teljesítsen szolgálatot.” [17] [18]

Tanácsi közigazgatás

1950 októberében nagy változás következett be a magyar közigazgatásban: az önkormányzati modell helyett bevezették a szovjet típusú, központosított, tanácsi közigazgatást.

A tanácsrendszer bevezetését Magyarországon a külső meghatározottságok és az MDP diktatórikus gazdaság- és társadalom-átalakítási céljai tették szükségessé a hatalom új birtokosai számára. Az 1949-es alkotmány már alapjaiban meghatározta az állam új szerkezetét. Az I. tanácstörvényre tulajdonképpen már csak a részletek megfogalmazása maradt. Az új szerkezet legfontosabb összetevője, hogy tudatosan felszámolta az önkormányzati jellegű igazgatást, totálisan államosította a közigazgatást. A törvény az államszervezetben helyezte el a tanácsokat, megfogalmazta pártirányításukat, meghatározta hierarchikus rendszerüket: világosan kimondta alá-fölérendeltségük jellegét. A tanácsi hierarchia csúcshelye a Belügyminisztérium, majd 1954-től a Minisztertanács Tanácsi Hivatala volt. Középszinten helyezkedtek el a megyei tanácsok, járási tanácsok és az alsó szinten a végrehajtó szerepben a helyi tanácsok. A tanácsokon kiépített bürokratikus szerv, az „apparátus” létében és személyében szintén a központi szervektől függött, mindent megtett a felülről jövő utasítások végrehajtásáért.

Az *első tanácstörvény* (1950. évi I. törv.) a tanács és a végrehajtó bizottság (vb) szerepkörében a vb-nek tulajdonít nagyobb jelentőséget, mert a szabályozás szerint a tanácsulések szüneteiben a vb hozhatott a tanács hatáskörébe tartozó ügyekben is döntést (átruházott hatáskörök).

Az államigazgatás helyi szerveinek, a helyi tanácsoknak – propaganda szinten – hármas funkciót kellett betölteniük: népképviselőket, önkormányzatiságot és államigazgatást. A népképviselőket a nem túl tág határok között mozgó tanácsválasztások során a helyi tanácstestületbe beválasztott tanácstagok személyében testesült meg. Az önkormányzatiság – a szigorú központi irányítás és ellenőrzés mellett – kezdetben ugyancsak propaganda szinten „működött”, melyet – az idők során – a fokozott mértékben jelentkező önállóságra való törekvés (főképp önálló gazdálkodás, önálló helyi szabályozás) jellemezte. Az államigazgatási szerep volt talán a lakosság számára a helyi tanácsi intézmény legkézzelfoghatóbb jellege: mindennapi ügyeit a tanácsi hivatalba lépve intézhette el.

Egészen 1990-ig a tanácsválasztások a következőképpen zajlottak: a párt, a Magyar Dolgozók Pártja (MDP), a Magyar Szocialista

Munkáspárt (MSZMP) meghatározta programját, e programot átvette a párt által irányított népfront, ezek után a népfront megrendezte a választásokat, de jelölt csak az lehetett, aki azonosult a népfront programjával, tehát lényegileg a párt programjával.

E módszer demokráciát hazudva kiszűrte a *népképviselési szervezetekből* az ellenzékét.

Vörösberényben 1950. október 28-án volt a községi tanács alakuló ülése. A népképviselést a nagyszámú tanácstagság (71 rendes tag és 29 póttag) jelenítette meg. A tanácsstagok azon túl, hogy a tanács teljes munkájában részt vettek, a saját választókerületük képviselői voltak. A választókerületeket szűk területre szabták, sok esetben egy-egy utca választott magának tanácstagot.

1950. október 28. Vörösberény Községi Tanács alakuló ülése.

Tanácsvezetők: Lontai Márton vb-elnök

Kun László vb-elnökhelyettes

Ott István vb-titkár

Rendes tagok: Kocsis Sándor, Benesch József, Andó József, Almás Károlyné, Angelmann Ferencné, Beleznai György, Bíró József, Bíró Károly, Boross Istvánné, Borbély Zoltán, Bögös Lajosné, Czine Jánosné, Csonka Ferenc, Csögör Sándor, Csűrös János, Endrédi Ferenc, Erős János, Galambos Antal, Gerlei Alajos, dr. Goól György, Gulyás János, Harmath József, Herczeg Géza, ifj. Herczeg Gyuláné, P. Herczeg Lajosné, Hetesi Gyuláné, Hoffmann József, Holló Lajosné, Horváth Istvánné, Jakab Gyula, Jáni Ferenc, ifj. Jánosházi István, Jobbágy Ernő, Kállai István, Károlyi József, Kórusz János, Lesetár János, Lőrincz Kálmán, Marton Imréné, Molnár Géza, Nagy Margit, Nagy Mihály, Németh Sándorné, Olasz Zoltán, Ott László, Pallás Gyula, Péntek Vilma, Pfenning István, ifj. Purgel János, Rác István, Regenyi József, Salánki Márton, Sárközi József, Simon Erzsébet, ifj. Simon Lajos, Simon Márton, Simon Lászlóné, Soós János, Sörös Kálmán, Szabó Lászlóné, Szász Jánosné, Szilágyi József, Takács Józsefné, Taszler Jenő, Tóth József, Tráknyák Ferenc, Varga Klára, Vollein Pálné.

Póttagok: Áros Lajos, Babos Ferencné, dr. Bardon László, Barina Mária, Berta Kálmán, Bodnár István, Borbély György, Buti Dénes, Csomai András, Földesi Kálmán, Gerbevits Ödön, Gerhardt Márta, Herczeg Gábor, Herczeg István, Horváth Gábor, id. Jánosházi István, Kerékgyártó Gyuláné, Kertész Kálmánné, B. Kiss Gyula, Kovács Lajos, Kurucz Imréné, Máhl István, Mészáros József,

Mészáros László, Miskei István, Nyúl Emma, Rucskai Ella, Sörös Irén, Szilvai János, Szűcs Ambrus, Tóth Gyuláné, Tóth Józsefné, Vadas János, Varga János, Varjú József. [19]

Vörösberényben, mint mezőgazdasági településen, a tanácsi és végrehajtó bizottsági jegyzőkönyvek legfontosabb témája a beszolgáltatási kötelezettségek és a mezőgazdasági munkák teljesítése volt, megspékelve kemény brosúra-propagandával.

Úgy gondolom, hogy a mai generációnak el kell magyarázni a „brosúra-propaganda” jelentését. A Magyar Dolgozók Pártja (MDP) központjában az ún. Propaganda Osztálynak feladata volt, hogy időközönként (legalább havonta, de ha közben történt valamilyen rendkívüli világ- vagy belpolitikai esemény, arra reagálva azonnal is) 25-50 oldalas füzetekben népszerűsítsék a párt politikáját, a párt ideológiájának megfelelő csomagolásban adjanak tájékoztatást az időszerű bel- és külföldi társadalmi, politikai eseményekről. Ezeket a brosúrákat tömegével állították elő, és a párt helyi szervezetein keresztül terjesztették az ország egész területén. A cél az volt, hogy az emberek az eseményekről ne a saját tapasztalatuk, hanem a párt által „ideologizált” szempontok szerint alkossanak véleményt. A munkahelyeken, a munkacsoportokban vagy brigádokban kötelező volt ezeknek a propaganda-anyagoknak az ismertetése és – természetesen – az egyetértő „megvitatása” (nem volt tanácsos ellenvéleményt nyilvánítani). Ezt az emberek nagyon jól tudták, és a politikai „röpgyűlések” lényegében a brosúrák felolvasásából, az elhangzottakkal való egyetértésből állt. Ebben az időszakban volt is egy szállóige, ha valaki valamilyen – nem csak politikai – témában nem volt „naprakész”: *„Az elvtárs el van maradva néhány brosúrával.”*

A vb-elnök vagy a vb-titkár a tanácsulást mindig a pártideológia szülte bel- vagy világpolitikai beszámolóval kezdte, majd ezután tértek rá a mindig időszerű beszolgáltatási teljesítések értékelésére.

A „dolgozó parasztság” földterülete után minden terményéből kötelezett volt beszolgáltatásra, még olyanból is, amit nem is termelt (ezt megvásárolva tudta csak teljesíteni). Az „osztályidegen” (kulák) parasztságot még nagyobb mértékű beszolgáltatásra kötelezték. Ugyanakkor a községeket beszolgáltatás és az esedékes mezőgazdasági munkák vonatkozásában versenyre is készítették.

Néhány részlet ezekből a jegyzőkönyvekből:

1951. április 7. Egy tanácsstag javasolja, hogy *„Vörösberény község hívja ki Balatonkenese községet páros versenyre, amely a tava-*

szi munkaterv végrehajtásán kívül foglalkozzon az állattenyésztési és takarmánytermelési versennyel is.” [20]

A parasztságot lehetett a legnehezebben a párt ideológiája alá vonni, hiszen a saját bőrén érezte a demokráciának csúfolt elnyomást. A terménybeszolgáltatási kötelezettség mellett még azt is meghatározták, hogy melyik munkát milyen határidőre kell elvégezni. A tanács „versenyeztette” a parasztokat. A községháza falán „dicsőségtáblát” és „szégyentáblát” helyeztek el, és a dűlőfelelősök feladata volt a határellenőrzést követően ezeknek a tábláknak az „időszerűsítése”. Mint a fenti idézet igazolja, a községek egymást is versenyre hívták. Ezeknek a hangzatos versenykihívásoknak azonban csak az volt a céljuk, hogy a tanácsai vezetés a járási tanácsai és pártszervek felé bizonyítsa, hogy magáévá tette a párt politikai célkitűzéseit.

1951. június 15. Kun László vb-elnökhelyettes: *„A jól teljesítő dolgozó parasztok dicsérő oklevelet kapnak... Figyelnünk kell arra, hogy az, aki nem örül a mi szabadságunknak, aki a felszabadítással elvesztette kizsákmányoló lehetőségeit, és aki nem örül az épülő országnak, az most alattomos módon gyufát rejteget és az éberség hiányát várja, hogy tüzet dobhasson szérűnkre...” [21]*

1952. április 7. Hozzászólás a vb-elnök beszámolójához: Vigvári József nem helyesli, hogy május 1-re 90%-ra teljesítsék a tojásbedadási kötelezettséget, *„mert meggyőződése és értesülése szerint a népboltokban és szövetkezetekben azért van romlott tojás, mert sok van halmozva”*. Endrédi Ferenc cáfolja Vigvári hozzászólását, *„rávilágít arra, hogy azért van romlott tojás az üzletekben, mert a kulákság és az ellenséges elemek romlott tojást visznek a begyűjtő helyre”*. [22] No igen. Ebben az időszakban mindig volt „ellenség”, kívül is, belül is, még a pártban is. (Tito-banda, nyugati imperializmus, a velük egy húron pendülő belső ellenség: például Rajk László...)

Részlet az 1952. június 12-ei vb jegyzőkönyvéből:

„VB elnöke elmondja, hogy a tojásbegyűjtés a múlt héten fokozott iramban haladt, egy nap a tojásbegyűjtő 2000 db tojást jelentett. Ezzel az eredménnyel megelégednünk nem szabad, mert 15-ére a vállalásunkat teljesítenünk kell, és még jelentős hátralékunk van. Ezért kérem a vb-tagokat, hogy a vasárnapi tojásbegyűjtési napot úgy szervezzük meg, hogy a még hátralévő mennyiség ezen a napon begyűjtést nyerjen.” [23] Vajon a tyúkokat is sikerült a tervteljesítés érdekében „tojástultermelésre” bírni?

1952. június 13. A tanácselnök beszámolójában az eredményes mezőgazdasági munkákat értékelve így folytatta: „...sem a jó munka fölötti öröm, sem a terméskilátások nem feledtethetik velünk, hogy a termés-betakarítás nem csak gazdasági feladat, hanem politikai harci kérdés... Nincs okunk kételkedni abban, hogy az ellenség, a falusi kártevők, a Tito-fasiszták bandái megkísérlik majd, hogy meglopják a dolgozó nép kenyerét.” [24]

A tanácselnök „eredményes mezőgazdasági munka” értékelésére néhány hónappal később a következők olvashatóak:

1952. szeptember 18. Hozzászólás: „Jánosházi István tanácstag elmondja, hogy beadási kötelezettségét nem tudja teljesíteni, mert nem termett meg. A Községi Tanács szabadítsa fel azoknak a gazdáknak a termését, akik már teljesítették a beadási kötelezettségüket, hogy a szabad piacon megvehesse, és így teljesíthesse a beszolgáltatási kötelezettségét.”

Tóth József: „...a sertést csak úgy tudják meghizlalni a beszolgáltatáshoz, ha szabadpiacon megvehetik a kukoricát, mert a termés még a beszolgáltatási kötelezettséget sem fedezte.”

1952. október 10. Az Állandó Bizottság elnöke: „...figyelmeztetni kell a parasztságot, hogy addig nem kapnak sertésvágási engedélyt, amíg a sertés beszolgáltatási kötelezettségének nem tesz eleget”.

1952. november 5. Hozzászólás: Vígvári József rámutat, hogy minden dolgozó parasztnak kötelessége, hogy beadási kötelezettségét teljesítse. Ha nem termelt annyi, vegye meg! [25]

Csak ízelítőül idéztem a fentieket, az akkori politikai és gazdasági állapotok érzékeltetésére. Gondolom, aki nem élte át azt az időszakot, talán hihetetlennek is tartja, hogy meg kellett venni a terményt, ha valaki saját terméséből nem tudta teljesíteni a beszolgáltatási kötelezettségét. Pedig ezek halálosan komoly esetek voltak. A tanácsi végrehajtó bizottság vezetőinek a községre kirótt beszolgáltatási terv teljesítése, sőt, túlteljesíttetése életbevágóan elsőrendű feladatuk volt. A tervet nem teljesítő községvezetők örülhettek, ha csak egy sima leváltással megúszták. Abban az időben könnyen osztogatták a börtönbüntetéseket, nemcsak a nem teljesítő gazdáknak, de a község vezetőinek is, akiket ilyen esetben gyakran szabotálással vádoltak.

A jegyzőkönyvekből nem derülnek ki az okok, de Vörösberény esetében is, a tanácsi közigazgatás első hat évében, négy vb-elnök váltotta egymást:

1950-51: Lontai Márton

1952: Szentpéteri Imre

1953-54. április: Repiczki Károly

1954. április – 1956. június: Pécsi István

1956. júniustól Ferenc Gyula. (Kezdetben mint vb-elnökhelyettes, majd megbízott vb-elnök. 1957. március 6-án választották vb-elnökké.)

Meglepő, hogy a jegyzőkönyvek nem tükrözik a változások okait, csak az tapasztalható, hogy az egyik hónapban még X volt a tanácselnök, a következő hónapban esetleg a helyettese vezeti a vb-vagy tanácsülést, és minden megjegyzés, vagy magyarázat nélkül feltűnik Y, mint új tanácselnök.

A balatonfűzfői jegyzői kirendeltség – a tanácsi közigazgatás bevezetését követően – igazgatási kirendeltség néven működött tovább. Somodari Józsefről a tanácsi jegyzőkönyvekben már nem esett szó. 1953-ban Vörösberény Község Tanácsa Végrehajtó Bizottsági kirendeltséggé szervezte át. A vb-kirendeltség létszámát egy kirendeltség-vezető, egy adminisztrátor, egy hivatalsegéd munkakörrel állapította meg. A kirendeltség vezetői 1953–54-ben gyakran változtak. 1953-ban a vb-elnökhelyettes Kun László, 1954. januártól Németh László, ugyanez év májusától Horváth Istvánné, majd az új tanácsválasztást követően, december 3-tól Holló Lajosné volt a balatonfűzfői kirendeltség vezetője. [26] [27] [28] [29]

A vörösberényi és a fűzfői tanácsstagok között sem volt mindig felhőtlen a viszony. Egy időben el is maradtak a fűzfőiek a tanácsülésekről. Így vallanak a jegyzőkönyvek:

1954. február 26. *„Hozzászólás: Salánki Márton külön tanácsülés megtartását kéri Balatonfűzfőn, mert a fűzfői tanácsstagok nem hajlandók Vörösberénybe átjárni.”*

1954. május 11. *„Tudjer elvtárs járási vb-tag, a fűzfői tanácsstagok távolmaradásával kapcsolatban mentségükre felhozta, hogy a Vörösberényi Községi Tanács nem képviseli kellően ügyüket és problémáikat.”*

1954. június 15. Hozzászólás: *„Kun László a balatonfűzfői, fűzfőgyártelepi tanácsstagok minősíthetetlen magatartása miatt emelt szót, mivel már hónapok óta hiányoznak a tanácsülésekről.”*

1954-től a balatonfűzfői lakosság és a tanácstagság részéről felerősödött a különválás, Balatonfűzfő önálló településsé való szervezésének szándéka. A vörösberényi tanácsstagok részéről kezdetben elég nagy volt az ellenállás. Azt, hogy a gazdák földjei egy másik település területéhez tartozzanak, többen elfogadhatatlannak tartották. [30] [31]

A *második tanácstörvényt* (1954. évi X. törvény) 1954. szeptember 25-én hirdették ki. Az új szabályozás az előzővel szemben kiemelte a tanács mint választott államhatalmi szerv szerepét, a tanácsi testület elsődlegességét. Megszüntette a vb általános helyettesítő jogkörét, a tanácstestület tagjaiból állandó bizottságokat hozott létre, jogkörüket kibővítve, szélesebb társadalmi bázisra támaszkodhattak.

A tanácsok államhatalmi jellegének megfelelően, a második tanácstörvény szabályozta a tanácsoknak alá nem rendelt helyi szervekkel való kapcsolatot is (nem tanácsi vállalatok, szövetkezetek stb.): a tanácsoknak az e szervekkel való együttműködés során elő kellett mozdítaniuk az egész állami tevékenység összhangját területükön. (Ezért e helyi szervek vezetőit a munkájukkal kapcsolatos tanácsülési témáknál meg kellett hívni, és időnként beszámoltatták őket tevékenységükről.)

A második tanácstörvény kiérleltebb igazgatási koncepciót intézményesített, ami, ha nem is a bevezetésekor, de a hatvanas évek folyamán már lehetővé tette a közigazgatási centralizáció bizonyos mértékű oldását. A helyi tanácsok szerepkörében lassan kezdtek feltűnedezni az önálló irányítási funkciók. A törvény már részletesebben szabályozta a tanácsrendeletek alkotását. A helyi jogalkotás jelentőségét növelte, hogy a lakosság jogait és kötelességeit és a magatartási szabályokat immár csak rendeletben lehetett előírni. A törvény szűkítette a felettes tanácsok felügyeleti jogát: az addig megkívánt jóváhagyás helyett csak törvényességi véleményezésre kellett felterjeszteni a rendeletet a felettes tanácshoz, amelynek azonban továbbra is joga volt azt megsemmisíteni, sőt módosítani is. Lényeges változtatás volt a vb jogalkotási jogának megszüntetése. A Népköztársaság Elnöki Tanácsa (NET) 1956-ban intézkedett az elavult helyi rendeletek felülvizsgálatáról, illetve hatályon kívül helyezéséről, és a színvonal növelése érdekében kötelezte a minisztériumokat, hogy adjanak ki rendeletmintákat, de ne korlátozzák a tanácsok rendeletalkotói jogát. Ugyancsak a NET 1967-ben újra kezdeményezte a rendeletek felülvizsgálatát, amit az eltelt időn túl az új gazdasági mechanizmusra való tervezett áttérés indokolt.

1954 őszen új tanácsválasztásra került sor. Az újjáválasztott tanács alakuló ülése december 3-án volt.

Vb-elnök: Pécsi István

Vb-titkár: Rácz István (Mindkét korábbi vezetőt leváltották, itt már Kun Lászlót sem választották vb-elnökhelyettségé.)

Vörösberény község tanácsstagjai: Teleki József, Kun László, ifj. Vörös Lajos, Kocsis Sándor, Gerlei Alajos, Gerhardt Márton, ifj. Bíró Lajos, F. Herczeg Gyuláné, Takács Józsefné, Herczeg Lajos, Kun János, Csonka Ferenc, ifj. Vollein Pál, Nácsa József, Piros József, Ott László, M. Juhász Lajos, Tóth József.

Balatonfűzfő-Fűzfőgyártelep településrész tanácsstagjai: Kovács József, Buti Dénes, Páli Mihályné, Andó József, Berta Sándor, Varjú József, Werner Ottó, Holló Lajosné, Sörös Jenő, Kozma Sándor, Csepregi Sándor, Felvári Gusztávné, Gyalogh Géza, Tuza Pál, Bodnár István, Epres István, László Imre, Szegedi Józsefné, Várszegi Géza, Benesch József, Endrédi Ferenc, Kórusz János, Kovács Karola, Zsurka Gergelyné, Vígvári József, Kalmár József, Hollósi József, Schubert Ernő, Ercsei Sándor, Tornóczy Emil, Hausbeck Kálmán, Molnár Ferenc. [32]

Az újraszabott tanácsban már többségbe kerültek a balatonfűzfő-fűzfőgyártelepi tanácsstagok. December 12-én Balatonfűzfőn falugyűlést, Fűzfőgyártelepen csoportgyűléseket szerveztek, amelyeken kinyilvánították a település különválási szándékát. A vörösberényi tanács december 13-ai ülésén, ezeken a gyűléseken született megnyilvánulásokat népakaratnak tekintette, és gyakorlatilag elfogadta Balatonfűzfő önállósági törekvését. Nácsa József, a papírgyári lakótelep (Tobruk) lakóinak nevében bejelentette, hogy ők is Balatonfűzfőhöz akarnak csatlakozni. Vita az átcsatolandó terület kérdésében alakult ki. Tóth József tanácsstag csak a lakott területeket adta volna át. Végül 27 igen, 15 nem szavazattal elfogadta a tanács, hogy elindítják Balatonfűzfő önálló községgé nyilvánításának folyamatát. [33]

A megvalósulásig azonban még csaknem négy évet kellett várni. Az élet azonban ettől függetlenül is kicsikarta a balatonfűzfői tanácsi kirendeltség továbbfejlesztését. 1955. augusztusában úgy döntött a tanács, hogy Balatonfűzfőn a tanácsi kirendeltség területén öttagú kirendeltségi állandó bizottság alakul, mely a kirendeltség munkáját segíti, ellenőrzi. A kirendeltség állandó bizottságának tagjai: Varjú József, Tuza Pál, Fehér Sándor, Felvári Gusztávné, Páli Mihályné. [34]

Szeptemberben egy újabb bizottságot alakítottak: a tanácsülés Csepregi Sándor, Berta Sándor, Buti Dénes, Andó József és Kozma Sándor tanácsstagokat a balatonfűzfői házhelyügyek rendezésére, előkészítésére szervezett ideiglenes bizottságba választotta be, mely-

nek feladata a házhelyek igazságos, törvényes és gyors kiosztásának ellenőrzése, előkészítése, megvizsgálása. [35]

1956 januárjában lemondott tanácstagságáról Csonka Ferenc, Andó József és Szegedi Józsefné. Helyettük időközi választás keretében Ferencz Gyula, Szűcs Ambrus, Szabolcs József került a tanácstestületbe. [36] [37]

1956 nyarán változás történ a tanács vezetésében: Pécsi Istvánt visszahívták vb-elnöki tisztjéből. A vb-elnöki feladatok ellátására Ferenc Gyulát, eddigi vb-elnök helyetttest bízták meg, majd 1957 márciusában ő lett a vb hivatalos elnöke, azaz a tanácselnök. [38] [39]

1956. október 12-étől 1957. március 6-áig a tanács nem ülésezett. A március 6-i ülés elfogadta Kun László, Gerhardt Márton, Tóth József, Kun János, Piros József, Kovács József tanácsstagok lemondását, valamint Kocsis Sándor tanácsstagnak a vb-tagságról való lemondását. Holló Lajosné, a balatonfüzfői kirendeltség vezetője hozzászólásában a következőket mondta: „*az október 23-ai események sok embert arra készítettek, hogy a viselt tisztségükről lemondjanak. Az itt lemondott tanácsstagok legnagyobb része olyan volt, akiket szívből sajnálunk.*” [40]

1957. május 7-i vb-ülésen Endrédi Ferenc is lemondott vb-tagságáról. [41]

Balatonfüzfü önáálló község

Az Elnöki Tanács 1957. évi 1–11. számú határozata értelmében Balatonfüzfü 1958. január 1-jével önálló községgé vált.

A fenti határozat szerint ez alkalommal nem kellett új tanácsstagokat választani, hanem a Vörösberényi tanácsba megválasztott, a tőle elváló választókerületek tanácsstagjai, megbízásukat megtartva, az új község tanácsának tagjaivá váltak.

Balatonfüzfü Község Tanácsának alakuló ülését 1958. január 18-án tartották a gyártelepi kultúrotthonban.

Jelen voltak:

A Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága részéről: Pandur Sándor vb-elnökhelyettes és dr. Rajnai Gyula jogtanácsos.

A Járási Tanács Végrehajtó Bizottsága részéről: Kiss László vb-elnök, Szeivolt István vb-elnökhelyettes, Györfi László vb-elnökhelyettes, Balla János vb-titkár, dr. Borján János járási orvos, Mészáros György művelődési felügyelő, Albek Károly igazgatási osz-

tályvezető, Siliga Imre főelőadó, Veress Oszkár előadó, Baglyas Lajos, a Hazafias Népfront (HNF) járási elnöke.

Helyi szervezetektől: Erős József MSZMP titkár, dr. Léplod Lajos, a HNF helyi elnöke, Marton Imre HNF helyi titkára, Bogdán István, Rácz István vörösberényi vb-titkár, Szegedi Józsefné szentkirályszabadjai vb-elnök mint meghívottak és 280 érdeklődő vendég.

Csepregi Sándor tanácsstag üdvözölte a megjelenteket és javaslatot tett az elnökség megválasztására.

A tanácsülés az elnökséget a következő személyekkel választotta meg: Pandur Sándor, Erős József, Kiss László, Baglyas Lajos vendégeket, Varjú József, Benesch József, Csepregi Sándor tanácsstagokat és dr. Léplod Lajost, a HNF elnökét. A tanácsülés elnökéül Tuza Pál tanácsstagot választotta meg.

Dr. Léplod Lajos javaslatot tett a mandátumvizsgáló bizottság megalakítására. Elnöknek Várszegi Gézát, tagoknak Felvári Gusztávnét és Benesch József tanácsstagokat. A mandátumvizsgáló bizottság a 39 választókerületben megválasztott tanácsstagok mandátumát hitelesnek találta, és javasolta, hogy a tanácsülés is hitelesítse azokat.

A tanácsülés egyhangú szavazattal hitelesítette Balatonfüzfő első, önálló tanácsának tagságát: Varjú József, Kiliti Lajos, Páli Mihályné, Berta Sándor, Werner Ottó, Szűcs Ambrus, Csepregi Sándor, Kenyeres János, Sörös Jenő, Hegyeshalmi Jánosné (korábbi nevén Holló Lajosné), Molnár József, Varga Gábor, Felvári Gusztávné, Gyalog Géza, Buti Dénes, Nyíró Jenő, Vollein Pál, Nácsa József, M. Juhász Lajos, Hausbeck Kálmán, Tornóczi Emil, Fehér Sándor, Tuza Pál, Pusztai Károly, Hollósi József, Schubert Ernő, Bodnár István, Wekerle Gyula, Benesch József, Epres István, László Imre, Szabolcs József, Várszegi Géza, Kórusz János, Kovács Karola, Zsurka Gergelyné, Vigvári József, Vámos Imre, Bencze Károly.

A tanácsülésen szót kérő vendégek és tanácsstagok nagy jelentőségűnek neveztek Balatonfüzfő önállóságát és eredményes munkát kívántak az új tanácsstestületnek.

Tuza Pál: *„Elmúlt az a világ, amikor félve-rezketve mentek a tanácsházra a dolgozók. Reméli, hogy az új tanács nem a régi szellemben fog dolgozni, hanem mindig a dolgozók érdekeit szem előtt tartva végzi munkáját.”*

A végrehajtó bizottság megválasztása. Léplod Lajos 7 fős végrehajtó bizottságot javasolt, melyet a tanácsstestület egyhangúlag elfogadott és a 3/1958. sz. tanácshatározattal megerősített:

Balatonfüzfő Község Tanácsa a végrehajtó bizottságba Varjú József, Nácsa József, Csepregi Sándor, Várszegi Géza, Benesch József, Vámos Imre és Hegyeshalmi Jánosné tanácsstagokat megválasztotta.

A vb-elnökének Varjú Józsefet, titkárának Hegyeshalmi Jánosnét választották.

Állandó bizottságok (ÁB) megválasztása

4/1958: tanácshatározat:

1. Pénzügyi-költségvetési ÁB
elnök: Tuza Pál,
titkár: Szabolcs József,
tagok: Wekerle Gyula és Kórusz János.
2. Mezőgazdasági ÁB:
elnök: Fehér Sándor,
titkár: Tornóczy Emil,
tagok: Hausbeck Kálmán, Molnár József.
3. Ipari és Műszaki ÁB:
elnök: Szűcs Ambrus,
titkár: Berta Sándor,
tagok: Sörös Jenő, Bencze Károly.
4. Kereskedelmi ÁB:
elnök: Kenyeres János,
titkár: Nyíró Jenő,
tagok: Hollósi József, László Imre, Kiliti Lajos.
5. Művelődésügyi ÁB:
elnök: Felvári Gusztávné,
titkár: Pusztai Károly,
tagok: Buti Dénes, Varga Gábor, Vollein Pál.
6. Egészségügyi és Szociálpolitikai ÁB:
elnök: Kovács Karola,
titkár: Bodnár István,
tagok: Gyalog Géza, Epres István, Zsurka Gergelyné.
7. Üdülőhelyi ÁB:
elnök: Páli Mihályné,
titkár: Werner Ottó,
tagok: Vigvári József, Schubert Ernő, M. Juhász Lajos. [42]

A február 14-i tanácsülésen Varga Gábor (Papkeszi), Vollein Pál (Vörösberény), Bencze Károly (Királyszentistván) tanácsstagok lemondtak tisztségükről, mivel Balatonfüzfő önálló községgé szervezésével választókerületüket Balatonfüzfőhöz csatolták, de ők nem balatonfüzfői lakosok. [43]

1958. szeptemberében Hegyeshalmi Jánosné nyugdíjba vonult, helyét Bántay János töltötte be. [44]

1958. november 16-án voltak az esedékes új tanácsválasztások. Az újonnan választott tanács december 2-án tartotta alakuló ülését, melynek tagjai:

Balogh Mihály, Bántay János, Benesch József, Bogdán István, Bondár István, Budai Károlyné, Buti Dénes, Csikós József, Csepregi Sándor, Felvári Gusztávné, Haramia Jenőné, Hermann József, Horváth János, Jobbágy Ákos, Kállai István, Kenyeres János, Kórusz János, Kovács Karola, Lontay Lajos, Márton István, Mészáros László, M. Juhász Lajos, Molnár József, Nácsa József, Páli Mihályné, Ponyhardt Ferenc, Pusztai Károly, Schubert Ernő, Sörös Jenő, Szabolcs József, Szűcs Ambrus, Tuza Pál, Varjú József, Vámos Imre, Várszegi Géza, Vígvári József, id. Véghegyi Mihály, Wekerle Gyula, Werner Ottó. [45]

Ugyanezen s napon a végrehajtó bizottság tagjait és vezetőit is megválasztották: vb-elnök: Varjú József, elnökhelyettes: Csepregi Sándor, vb-titkár: Bántay János, tagok: Benesch József, Nácsa József, Vámos Imre, Várszegi Géza. [46]

A vb- és tanácsülések visszatérő témái elsősorban a községfejlesztési kérdések voltak. Ezen túlmenően a tanácsi intézmények (óvodák iskolák, kulturális intézmények, egészségügyi ellátás) vezetőinek beszámoltatása, továbbá a nem tanácsi irányítású, de a településen tevékenykedő kereskedelmi, vendéglátó egységek, kisipari szövetkezetek vezetőinek meghallgatása. Ezek évente legalább kétszer szerepet kaptak a vb- és tanácsüléseken. A fentiekén kívül a legtöbb feladatot az építési területek kisajátítása, parcellázása, az államosított házak fenntartása vagy értékesítése adta. A községfejlesztéshez a tanács szabadon felhasználhatta a „községfejlesztési hozzájárulás” elnevezésű adónemet, de ez Balatonfüzfő viszonylatában olyan csekély összeg volt, amivel még egy utcát sem lehetett felújítani. Ezért a járási vagy megyei tanács által nyújtott pénzkezetek szabták meg a fejlesztések lehetőségeit. Ezek a csatornák viszont nagyon gyéren csurgatták a pénzt.

A tanácsrendszer szigorú központosítására az is jellemző volt, hogy ezekben az években a községi tanács saját hatáskörében még egy lovas kocsis fuvarozási iparengedélyt sem adhatott ki. A helyi tanács csak javaslattal élhetett, azonban az ilyen, egyértelműen helyi, és nem is a költségvetést vagy a tanácsi működést érintő ügyekben is a járási tanács döntött.

Lehetséges, hogy ez az anyagi megkötöttség is hozzájárult a tanácsstagság érdektelenségéhez. Az április 7-ei vb-ülésen, ahol az első negyedéves munkát értékelték, a hozzászólásokból érzékelhető, hogy a vb elmarasztalja a tanácsstagságot a tanácsülésekről való távollét miatt. A tanácsstagság részvétele átlagosan 59%-os volt. [47]

Bántay János 1960 januárjában lemondott tanácsstagságáról. A jegyzőkönyvekben szűkszavúan bánnak a kérdéssel: vb-elnök bejelenti, hogy Bántay János volt vb-titkár elbocsátásával az 5. sz. választókerület megüresedett. Helyette Rácz István vörösberényi vb-titkárt bízták meg a vb-titkári teendők ellátásával. A vb-ülés utáni tanácsülésen Szabolcs József tanácsstag felvilágosítást kér Bántay János lemondásának okáról. A jegyzőkönyvben azonban csak annyi olvasható, hogy „*a vb-elnök tájékoztatást ad Bántay János lemondásának indokairól*”, de azokat nem rögzíti a jegyzőkönyv. Érdekes, hogy határozatilag csak április 7-én hívják vissza vb-titkári tisztségéből. [48] [49] [50]

1960. november 3-án a községi tanács végrehajtó bizottsága a járási tanács vb jóváhagyásával – a 10/1955. sz. BM ut. 3. §. 1. bek. értelmében – megbízta Varjú József vb-elnököt a balatonfüzői anyakönyvi kerület anyakönyvi teendőinek ellátásával. [51]

Az április 14-i tanácsülésen bejelentették, hogy az 5. sz. választókerületben megtartott pótválasztáson Rimanóczi Lászlónét (a jegyzőkönyvben Rimócziné néven is szerepel) választották tanácsstagnak. A tanácsülés vita nélkül, egyhangúlag azonnal vb-tagnak, majd a végrehajtó bizottság vb-titkárnak választotta meg. [52] [53]

Rimanócziné nem szerepelt a korábbi tanácsstagok sorában. Bántay helyett az 5. sz. választókerületben új tanácsstagot kellett választani. A sebtében megrendezett pótválasztáson a választókerületben Rimanóczinét jelölték tanácsstagnak, akit – „természetesen” – meg is választottak.

Rimanócziné egy év múlva szülési szabadságra ment, helyette – megbízottként – Rácz Istvánné vette át a vb-titkári teendőket. Majd július 25-én a vb – a Veszprém Járási Tanács Végrehajtó Bizottságának hozzájárulásával – Rimanóczi Lászlónét felmentette vb-titkári tisztjéből. Egyben köszönetet mond becsületos tisztségese, lelkiismeretes munkájáért.

A vb-titkári teendőkkel augusztus 15-i hatállyal Interviszt Rózát bízták meg. [54]

Az október 12-i tanácsülésen a Veszprém Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának 529/962. sz. határozata értelmében Jogi és

Igazgatásügyi Állandó Bizottságot kellett létrehozni, és ezen belül öt albizottságot. A Jogi és Igazgatásügyi ÁB elnöke: Jobbágy Ákos, tagok: Werner Ottó, Lontay Lajos, Szűcs Ambrus, Bogdán István.

Albizottságok:

1. Családi és társadalmi ünnepeket megszervező albizottság tagjai: Werner Ottóné, Kóhalmi Péterné, Lengyel Józsefné.

2. Szabálysértési albizottság tagjai: Dr. Szórfi István, Koszorús Béla, Sebők Béla.

3. Tűzvédelmi albizottság tagjai: Salánki Márton, Kovács László, Kersák György.

4. Gyámügyi és honvédelmi igazgatási albizottság tagjai: Ihász István, Ács Gyula, Szócs Pál.

5. Lakás, közület és birtokháborítási albizottság tagjai: Falusi Sándor, dr. Ördög István, Tolnai István.

Ugyanakkor az Üdülöhelyi Állandó Bizottságot megszüntették, mert Balatonfűzfő nem üdülöhely. [55]

Az október 17-i vb-ülésen, a szakvizsgával rendelkező Kevei Sándorné adminisztrátort anyakönyvvezető-helyettesi teendőkkal bízták meg. [56]

1962. december 12-én tartott vb-ülésen Szögedi Dénes mint megbízott vb-elnök szerepelt. Varjú Józsefet minden határozathozatal nélkül, a járási pártbizottság javaslatára leváltották. A soron következő, 14-i tanácsülésen több tanácsstag fejezte ki az intézkedéssel szembeni nemtetszését. Varjú József leváltását azzal indokolták, hogy nem rendelkezett szakmai képzettséggel. (Csak zárójelben teszem szövé: azokban az években nagyon kevés tanács vezetőnek volt közigazgatási képzettsége.) Meggyőződésem, hogy Varjú József eltávolításának hátterében a tobruki kisajátítás kapcsán, a járási tanáccsal való összeütközése állott. Erről részletesebben az „Új településrész a Csebere-dűlőben” című részben írtam az előző fejezetben. [57] [58]

1963. február 24. tanácsválasztás

Választók száma: 2790

Szavazatok: 2752

Érvényes szavazat: 2743

Érvénytelen: 9

Jelöltekre leadott 2714

Ellenszavazat: 29

Az új tanács alakuló ülésére március 3-án került sor. A megyei tanács Balatonfüzfőt – az előző 39 választókerület helyett – 43 választókerület kialakítására kötelezte. [59]

A megválasztott tanácstagok a választókerületek száma szerint:

1. Csepregi Sándor, 2. Rózsavölgyi Ferencné, 3. Hartmann József, 4. Szögedi Dénes, 5. Interviszt Róza, 6. Bártfai Ferenc, 7. Perényi János, 8. Váróczi János, 9. Jobbágy Ákos, 10. Zsoldos Istvánné, 11. dr. Dénes István, 12. Lendvai Ferenc, 13. Kenyeres János, 14. Sörös Jenő, 15. Marosi András, 16. Mészáros László, 17. Kálmán Józsefné, 18. Nácsa József, 19. Atádi Ferenc, 20. Véghegyi Mihály, 21. Bagdán István, 22. Balogh Endréné, 23. Torma Jánosné, 24. Puszta Károly, 25. Dufek László, 26. Sárközi Lajos, 27. Bondár István, 28. Muhi István, 29. Benesch József, 30. Soós Imre, 31. Vallai Pálné, 32. id. Szabolcs Józsefné, 33. Erky Alajosné, 34. Kozma László, 35. Dudás István, 36. Szanyi Ernő, 37. Bóta István, 38. ifj. Szabó János, 39. Somlai Márton, 40. Rózsa Imre, 41. Takács János, 42. dr. Varga Gyula, 43. Ballangó János.

Hontvári Károly, a HNF elnöke javaslatot tett a vb-tagjaira. Az új vb-tagok száma 9 fő: Benesch József, Interviszt Róza, Jobbágy Ákos, Kenyeres János, Nácsa József, Perényi János, Szögedi Dénes, Takács János, Vallai Pálné.

A tanácsülés a jelölteket egyhangúlag megszavazta.

Vb-elnök: Szögedi Dénes

Vb-titkár: Interviszt Róza.

Lehet, hogy fiatalabb olvasók csodálkoznak azon, hogy néhány hónap alatt hogyan tehetett szert akkora népszerűsége Szögedi Dénes – akit ismeretlenül helyezett ide a járási tanács – vagy Interviszt Róza, hogy megválasztották tanácstagnak, ezáltal tanácselnöknek, illetve tanácstitkárnak.

Az akkori választórendszer úgy működött – mint arról már korábban is írtam –, hogy a Hazafias Népfront helyi szervezete jelölte a tanácstagokat. Azonban egy-egy választókerületbe csak egy személyt jelöltek. Tehát gyakorlatilag nem volt választási lehetőség. A választópolgár nem tehetett egyebet, mint belehelyezte az előre, névre kiállított szavazólapot a borítékba, vagy a név áthúzásával érvénytelenítette, esetleg zsebre vágta a szavazólapot, és üres borítékot dobott az urnába. Az emberek többsége azonban nem mert kockázatot vállalni, úgy is tudták, hogy ez csak látszatszavazás, és betették a borítékba az előre elkészített szavazólapot. A titkos választás látszatát a szavazófülkékkel természetesen biztosították.

Csak a nyolcvanas évek közepére, az utolsó tanácsválasztásra változott annyira a választás rendszere, hogy egy-egy választókerületben kettő személy közül lehetett tanácstagot választani. A tanácsi rendszerben – rendes körülmények között – vezető tisztséget csak megválasztott tanácstag tölthetett be. A felettes tanácsnak joga volt a vezetőket váltani, de amíg a településen nem választották az illetőt tanácsstagnak, csak „megbízottként” tölthette be a tisztelet. A vb-titkárok esetében a harmadik tanácsstörvény már nem kötötte tanácsstagsághoz a tisztséget.

Állandó bizottságok:

1. Jogi és Igazgatási ÁB
elnök: Váróczi János,
titkár: Szanyi Ernő,
tagok: Muhi István, Zsoldos Istvánné, Rózsa Imre, Bogdán István, ifj. Szabó János.
2. Pénzügyi és Gazdálkodási ÁB
elnök: Dufek László,
titkár: Ballangó János,
tagok: Balogh Endréné, Véghegyi Mihály, Soós Imre.
3. Kereskedelmi és Mezőgazdasági ÁB
elnök: Szabolcs József,
titkár: Hermann József,
tagok: Sárközi Lajos, Lendvai Ferenc, Bártfai Ferenc, Sörös Jenő.
4. Egészségügyi és Szociális ÁB
elnök: Bondár István,
titkár: Dr. Varga Gyula,
tagok: Torma Jánosné, Dr. Dénes István, Erky Alajosné.
5. Oktatási és Művelődési ÁB
elnök: Puszta Károly,
titkár: Rózsavölgyi Ferencné,
tagok: Csepregi Sándor, Marosi András, Kálmán Józsefné.
6. Építési, Közlekedési és Vízgazdálkodási ÁB
elnök: Mészáros László,
titkár: Bóta István,
tagok: Kozma László, Dudás István, Somlai Márton, Atádi Ferenc.

Az állandó bizottságok feladata:

a) Segíti a tanácsot a tanács és a felsőbb szervek rendelkezéseinek végrehajtásában, valamint a lakosság javaslatainak és panaszainak intézésében.

b) Ellenőrzi a vb szakigazgatási szerveinek, valamint a tanács alá rendelt vállalatoknak és egyéb szervezeteknek a tevékenységét és tapasztalatai alapján javaslatokat készít.

c) Ellenőrzi a tanács hatáskörébe tartozó kérdésekben a tanácsnak alá nem rendelt szervezetet.

d) Szervezi és neveli a lakosságot az állami feladatok végrehajtására.

Az állandó bizottságok mellé a feladatok eredményesebb ellátása céljából albizottságokat alakítottak. (Ez volt a bizottság bizottság hátán korszak.)

Az állandó bizottságok albizottságai

(ezekbe nem csak tanácsstagokat lehetett választani)

Jogi és Igazgatási ÁB albizottságai:

1. Családi és társadalmi ünnepek megszervezésével foglalkozó albizottság

tagjai: Werner Ottóné, Kóhalmi Péterné, Lengyel Józsefné.

2. Szabálysértési albizottság

tagjai: Dr. Szórfi István, Koszorús László, Sebők Béla.

3. Tűzrendészeti albizottság

tagjai: Salánki Márton, Kovács László, Kersák György, Tömöri József.

4. Gyámügyi és honvédelmi igazgatási albizottság:

tagjai: Ihász István, Kalmár József, Sika Lajos.

5. Lakás-, közület- és birtokháborítási albizottság

tagjai: Falusi Sándor, dr. Borbáth András, Tolnai István.

6. Ifjúságvédelmi albizottság

tagjai: Angyal József, ifj. Szuromi János, Rácz Gáborné, Szegedi Lajosné, Csepregi Sándorné.

Pénzügyi és gazdálkodási ÁB albizottságai:

1. Költségvetési albizottság

tagjai: Wekerle Gyula, Lukács Gyula, Molnár Sándor.

2. Községfejlesztési albizottság

tagjai: Darabos György, Szűcs Ambrus, Török József.

Egészségügyi és Szociális ÁB albizottsága:

Üdülöhelyi albizottság

tagjai: Somogyvári Béláné, Lontay Lajos, Németh Sándorné. [60]

A május 2-i vb-ülésen Benesch Józsefet a vb-elnökhelyettesévé választották. [61]

Interviszt Róza vb-titkár rendelkezett a 10/1955. sz. BM utasítás 3. §-a 6. bekezdésében előírt szakvizsgával, így a vb a járási tanács előzetes hozzájárulásával megbízta az anyakönyvvezetői teendők végzésével. [62]

A községi tanács a járási tanács vb-titkárságának rendelkezése szerint, a Jogi és Igazgatási ÁB mellett működő ifjúságvédelmi albizottságot átszervezte és az Oktatási és Művelődési ÁB alá rendelte. A korábban megalakított albizottságba további tagnak jelölte Somogyvári Bélánét, Csepregi Sándornét, Gál Bélánét, Iglai Pált, Szurómi Jánost, Rácz Gábornét, ifj. Szegedi Lajost és Gál Józsefet. [63]

Az év folyamán Torma Jánosné, Takács János, Szabó János, Szanyi Ernő, Nácsa József lemondtak tanácstagságukról. Az okok: hivatali beosztásváltozás, elköltözés stb. Takács és Nácsa vb-tagok is voltak, helyettük Bogdán Istvánt és Bártfai Ferencet választották. [64] [65]

1964. november 17-i tanácsülésen – a lemondások miatti pótválasztás következtében – új tagok kerültek a tanácstestületbe: Baracskai József, Hanzik István, Lendvai György, Squor Arnold, Szalai Márton, s az állandó bizottságokat átszervezték:

1. Igazgatási és Jogi ÁB

elnök: Váróczi János,

titkár: Lendvai György,

tagok: Zsoldos Istvánné, Rózsa Imre, Hanzik István, Muhi István.

2. Kereskedelmi és Mezőgazdasági ÁB

elnök: Monse László,

titkár: Dufek László,

tagok: Sörös Jenő, Squor Arnold, Szabolcs József, Hermann József, Sárközi Lajos, Lendvai Ferenc.

3. Egészségügyi és Szociális ÁB

elnök: Bondár István,

titkár: dr. Varga Gyula,

tagok: dr. Dénes István, Erky Alajosné.

4. Pénzügyi ÁB

elnök: Csepregi Sándor,

titkár: Bóta István,

tagok: Balogh Endréné, Baracskai József, Véghegyi Mihály, Soós Imre.

5. Oktatási és Művelődési ÁB

elnök: Pusztai Károly,

titkár: Rózsavölgyi Ferencné,

tagok: Marosi András, Kálmán Józsefné.

6. Építés- és Közlekedésügyi ÁB

elnök: Mészáros László,

titkár: Ballangó János,

tagok: Kozma László, Dudás István, Szalai Márton, Atádi Ferenc. [66]

1965-ben újabb tanácstagok váltak meg tisztségüktől: Balogh Endréné, Somlai Márton és dr. Dénes István tanácstagságáról, Kenyeres János és Bártfai Ferenc vb-tagságáról, Monse László állandó bizottsági elnöki tisztjéről mondott le. Kenyeres János helyett Szabolcs Ferencet választották a vb-be. [67] [68] [69] [70]

Október 13-án, Szögedi Dénes vb-elnök tanácsakadémián való tartózkodása idejére a vb megbízta Jobbágy Ákost az elnöki teendők ellátásával. [71]

Megfigyelhető, hogy a tanácstagok tanácsüléseken való részvételi aránya egy-egy választási ciklusban az idő múlásával folyamatosan romlott. Míg az első években 80-90%-os megjelenési arányról lehetett beszélni, a harmadik évre ez már 55-65% közé esett vissza. 1966. év első vb-ülésén Vallai Pálné vb-tag a jelenség okát a következőképpen látta: *„Több alkalommal beszélgettem a tanácstagokkal, és az volt a vélemény, hogy azért nem járnak a tanácsülésre, mert nem tudnak semmit sem tenni. Vagyis a felvetődött problémák nem minden esetben kerülnek megoldásra.”* [72] Azaz: értelmetlennek tartották a tanácsüléseken való időpazarlást. Valóban, például éveken keresztül kifogásolták a tanácstagok a kereskedelmi ellátás színvonalát. A tanácsvezetés több alkalommal tárgyalta a kereskedelmi vállalatok vezetőivel, kérve a panaszok orvoslását. Sok esetben még ígéretet sem kaptak, esetenként meg csak látszatintézkedések történtek. Településfejlesztés vonatkozásában is egy jellemző példa: az általános iskola osztályait a település különböző épületeiben szétszórva tudták elhelyezni. A tanácsrendszer ideje alatt 14 évet kellett várni az új iskolaépületre. Lehetne tovább sorolni a példákat. Pedig a lakosság annak érdekében, hogy a település fejlődjön, évente több tízezer forint értékű társadalmi munkát végzett. Varjú József tanácselnökként különösen jól tudta szervezni a társadalmi munkát. Amikor szükség volt a munkára, személyesen kereste fel az embereket. Akik vállalták (magam is részt vettem ilyen munkák-

ban), nekik az volt a céljuk, hogy utcáink jók legyenek, legyen orvosi rendelő, bővüljön a villanyhálózat... Tehát lehetett a lakosságra számítani. Ennek a jegyében, például 1960. május 4-ei vb-ülésen, ahol az 5 éves községfejlesztési tervet 1 290 000,- Ft összköltséggel készítették elő, ebbe az összegbe 290 000,- Ft (22%) értékű társadalmi munkát is számításba vettek. 1966-ban a 16/1966. sz. vb-határozattal fogadták el az újabb 5 éves községfejlesztési tervjavaslatot, ahol az 1 871 000,- Ft összértékben is, 220 000,- Ft (12%) társadalmi munkát vettek figyelembe.

Hiába voltak azonban nagyszerű helyi kezdeményezések, ha a járási, megyei párt- és tanácsi szervek nem támogatták, a törekvések zátonyra futottak, és ez vette el a tanácstagok kedvét is.

1966 elején újra átszervezték az állandó bizottságokat:

Építés és közlekedésügyi ÁB

elnök: Mészáros László,

titkár: Berkes Gyula,

tagok: Atádi Ferenc, Kozma László, Góg János.

Egészségügyi és Szociális ÁB

elnök: Bondár István,

titkár: Dr. Varga Gyula,

tagok: Rózsavölgyi Ferencné, Dudás István.

Kereskedelmi és Mezőgazdasági ÁB

elnök: Ballangó János,

titkár: Dufek László,

tagok: Sörös Jenő, Berta Gézáné, Kenyeres János, Hermann József, Lendvai Ferenc, Bártfai Ferenc, Ihász István, Sárközi Lajos.

Oktatási és Művelődési ÁB

elnök: Puszta Károly,

titkár: Monse László,

tagok: Squor Arnold, Kálmán Józsefné, Erdősi Sándor.

Pénzügyi ÁB

elnök: Csepregi Sándor,

titkár: Véghegyi Mihály,

tagok: Baracska József, Soós Imre.

Jogi és Igazgatási ÁB

elnök: Váróczi János,

titkár: Lendvai György,

tagok: Zsoldos Istvánné, Honzik István, Muhi István, Rózsa Imre. [73]

A választási ciklus vége felé, az új választások előkészítése során, a járási tanács végrehajtó bizottsága Balatonfüzfő vonatkozásában ötven választókerület kijelölését javasolta, amit a községi tanács el is fogadott. (A „felsőbb szervek” döntését nem volt tanácsos felülbírálni, még akkor sem, ha az esetleg a helyi érdekekkel ellentétes volt.)

Elfogadták a Hazafias Népfrent javaslatát a választási bizottság személyi összetételére:

elnök: dr. Szórfi István,

elnökhelyettes: Darabos György,

titkár: Tompos Ignác,

tagok: Oroszlán János, Nagy András. [74]

A választásra jogosultak száma: 3 291

Leadott szavazatok száma: 3 235

Érvényes szavazatok: 3 155

Érvénytelen: 80

A HNF jelöltjeire leadott szavazat: 3 147

Ellenszavazat: 8

A megválasztott tanácstagok száma: 50

Az új tanácstestület alakuló ülése 1967. március 23-án volt.

Tanácstagok a választókerületük száma szerint: 1. Csepregi Sándor, 2. Ihász István, 3. Somogyvári Béla, 4. Papp János, 5. Ladányi Károly, 6. Szögedi Dénes, 7. Szalai János, 8. Csomai László, 9. Viczena Lajos, 10. Perényi János, 11. Rózsavölgyi Ferencné, 12. Váróczi János, 13. Zsoldos Istvánné, 14. Jobbágy Ákos, 15. Sörös Jenő, 16. dr. Somlai Hilda, 17. Kenyeres János, 18. Ponyhardt Ferenc, 19. Bártfai Ferenc, 20. Marosi András, 21. Mészáros László, 22. Rácz Gáborné, 23. Hontvári Károly, 24. Atádi Ferenc, 25. Szabó Imre, 26. Bognár József, 27. Nagy József, 28. Kersák György, 29. Honzik István, 30. dr. Varga Gyula, 31. Ballangó János, 32. Iglai Pál, 33. Lestyán János, 34. Szabó Tiborné, 35. Vuk György, 36. Bakonyvári Mihály, 37. Pusztai Károly, 38. Dufek László, 39. Baracska József, 40. Kozma László, 41. Berkes Gyula, 42. Dudás István, 43. Vallai Pálné, 44. Szabolcs József, 45. Interviszt Róza, 46. Károlyi István, 47. Squor Arnold, 48. Véghegyi Mihály, 49. Bondár István, 50. Benesch József. [75]

A végrehajtó bizottság tagjai: Benesch József, Interviszt Róza, Jobbágy Ákos, Károlyi István, Marosi András, Perényi János, Rácz Gáborné, Szabolcs József, Szögedi Dénes. [76]

A végrehajtó bizottság vezetői: Szögedi Dénes elnök, Jobbágy Ákos elnök h., Interviszt Róza titkár. [77]

Állandó bizottságok:

Jogi és Igazgatási ÁB

elnök: dr. Somlai Hilda,

titkár: Honzik István,

tagok: Váróczi János, Baracska József, Papp János, Iglai Pál.

Pénzügyi és Gazdálkodási ÁB

elnök: Csepregi Sándor,

titkár: Szabó Tiborné,

tagok: Bakonyvári Mihály, Squor Arnold, Zsoldos Istvánné, Berkes Gyula.

Kereskedelmi ÁB

elnök: Ballangó János,

titkár: Dufek László,

tagok: Hontvári Károly, Kenyeres János, Sörös Jenő.

Mezőgazdasági ÁB

elnök: Ihász István,

titkár: Bártfai Ferenc,

tagok: Bognár József, Szalai János, Viczena Lajos.

Egészségügyi és Szociális ÁB

elnök: Bondár István,

titkár: Vallai Pálné,

tagok: dr. Varga Gyula, Szabó Imre, Kersák György, Dudás István.

Művelődési és Oktatási ÁB

elnök: Puszta Károly,

titkár: Lestyán János,

tagok: Somogyvári Béla, Rózsavölgyi Ferencné, Kozma László, Vuk György.

Építési, Közlekedési és Vízügyi ÁB

elnök: Mészáros László,

titkár: Véghegyi Mihály,

tagok: Ponyhardt Ferenc, Ladányi Károly, Csomai László, Atádi Ferenc, Nagy József. [78]

Úgy látszik, a tanácsszervezet rendeletalkotói is megunták a bizottság bizottság hátán rendszert, mert az albizottságok elmaradtak, sőt mint látni fogjuk, az állandó bizottságok számát is csökkentették.

Alig száradt meg a tinta az új tanácstestület állandó bizottságainak névsorán, 1968. január 9-én már átszervezésre került sor, a hét állandó bizottság helyett összevonással hármat szerveztek:

Jogi Igazgatási és Művelődési ÁB

elnök: dr. Somlai Hilda,

titkár: Hanzik István,

tagok: Baracscai József, Papp János, Váróczi János, Iglai Pál, Somogyvári Béla.

Pénzügyi, Építés és Közlekedési ÁB

elnök: Csepregi Sándor,

titkár: Squor Arnold,

tagok: Szabó Tiborné, Vuk György, Berkes Gyula, Nagy József, Ponyhardt Ferenc.

Egészségügyi és Kereskedelmi ÁB

elnök: Bondár István,

titkár: dr. Varga Gyula,

tagok: Ballangó János, Dufek László, Vallai Pálné, Hontvári Károly, Dudás István. [79]

A 1010/1968. sz. Kormányhatározat a tanácsok közigazgatási szervének létrehozásáról rendelkezett. Az összes szakigazgatási munkát a szakigazgatási szerv kezébe helyezi, ezáltal függetleníti a vb-elnökét és helyettesét. A szakigazgatási szerv vezetője a vb-titkára: Interviszt Róza, helyettese: Tokai Istvánné, ide tartozik két adóügyi előadó, egy gazdasági előadó, két adminisztrátor. [80]

Úgy látszik, a három állandó bizottság mégsem látta el egészen a feladatokat, mert szeptemberben egy új bizottságot hoztak létre Szabálysértési Bizottság néven:

Tagjai: Hartl Lajos, Bártfai Ferenc, Papp János, Szatmári Árpád, Sörös Jenő, Nagy József, Bakonyvári Mihály, Vuk György, Berkes Gyula, Squor Arnold, Hollósi Erzsébet, Major Miklós, Wekerle Gyula, Fodor Pál, Gubicza Iván, Santosi Mihály, Kassai József, Sebők Béláné, Németh István, Falusi Sándor, Darabos György, Czilli Gyula, Vati Imréné, Kovács Mihály, Tóth Lajosné. [81] Ez a nagy létszámú bizottság nem csak tanácsstagokból állt.

A kisebb községek esetében már korábban elkezdődött a tanácsok összevonása, s ez a folyamat most Balatonfüzfőt és Litért is elérte. 1968. december 28-án tartott tanácsülésen létrejött a két község tanácsának összevonása: „*Balatonfüzfü Községi Tanácsa tudomásul veszi, hogy a Népköztársaság Elnöki Tanácsa a 35/1968. sz.*

határozatával Balatonfüzfő és Litér községek tanácsának közös tanácsa szervezését rendelte el Balatonfüzfő székhellyel.

A tanácstagság az új választásokig mindkét községben változatlan marad.

A tanács a vb valamennyi tagját visszahívja.

Az állandó bizottságok elnökeit és tagjait visszahívja, és ezeket megszünteti.” [82]

Ezt követte ugyanezen a napon Balatonfüzfő és Litér közös tanácsú községek tanácsának ülése, melynek egyetlen napirendi pontja volt: Balatonfüzfő és Litér közös tanácsba való szervezése. A közös tanácsülés határozatban mondta ki a közös tanácsba alakulást és a vb-tagjainak számát kilenc főben határozta meg. A végrehajtó bizottságot és az állandó bizottságokat a két község tanácstagjaiból hozták létre.

Végrehajtó bizottság: Szögedi Dénes, Németh József, Jobbágy Ákos, Rácz Gáborné, Károlyi István, Szabolcs József, Kovács Sándor, Interviszt Róza, Fischer Gyula.

Jogi, Igazgatási és Művelődési ÁB

elnök: dr. Somlai Hilda,

tagok: Honzik István, Baracskai József, Váróczi János, Papp János, Iglai Pál, Somogyvári Béla.

Pénzügyi, Építés és Közlekedési ÁB

elnök: Csepregi Sándor,

tagok: Squor Arnold, Szabó Tiborné, Vuk György, Berkes Gyula, Nagy József, Ponyhardt Ferenc.

Egészségügyi és kereskedelmi ÁB

elnök: Bondár István,

tagok: Dr. Varga Gyula, Ballangó János, Dufek László, Vallai Pálné, Hontvári Károly, Dudás István.

Kirendeltségi ÁB

elnök: Lombi György,

tagok: Szabó Ferencné, Persics Endre, Bali István, Kohánka Istvánné, Gelencsér István, Molnár V. János.

A közös tanácsülés Litér községben vb-kirendeltség szervezését határozza el.

A vb-kirendeltség elnöke: Szögedi Dénes, helyettese: Németh József, titkára: Interviszt Róza, kirendeltség-vezető: Németh József. [83]

Dr. Ditrői József, a Veszprém Megyei Tanács V. B. tagja, Veszprém Város Tanács V. B. elnöke mint vendég, üdvözölte a közös tanács megalakítását, amit országos jelentőségűnek tulajdonított az állam-

igazgatási munka hatékonyságának növelése érdekében. Ugyanis a járási tanácsok egyre több hatáskört fognak leadni a községi tanácsoknak, hogy a dolgozók ügyeit helyben intézzék. Ugyanakkor a hatáskörök leadásával nagyobb felelősség is hárul a tanácsokra. Pandur Sándor a járási tanács vb-elnöke csak udvarias szólamokkal köszöntötte a közös tanácsot. Bizonyára érezte, vagy talán már tudta is, hogy nem sokáig gyakorolja a járási tanács felügyeleti szerepét a közös tanács fölött.

Mint minden ilyen esetben, itt sem ment könnyen a közös ügyek intézése. Az első közös vb-ülésen Németh József vb-elnök helyettes, kirendeltség-vezető máris a gondokkal kezdi, mert Litéren a kirendeltségen egyedül van, és az 1900 lakosú település ügyeit eddig három ügyintéző látta el. Kéri egy önálló ügyintéző kihelyezését.

Szögedi vb-elnök szerint az nem oldható meg, hogy a községben legyen egy állandó ügyintéző. A tanácsi feladatok megnövekedtek, és azokat csak úgy lehet megoldani, ha az ügyintézők a tanács apparátusában maradnak. Ügyfelfogadási rendet kell kialakítani, és csak azokon a napokon lehet ott ügyintéző, olyan, aki jól ismeri a helyi viszonyokat. [84] Kevés kivétellel általánosnak mondható, hogy az összevonások következtében mindig a társközségek jártak rosszabbul.

Az 1016/1969-es kormányhatározat lehetőséget adott egyes községek nagyközséggé való szervezésére. Balatonfűzfő és Litér együtt megfelelt a feltételnek, mert a két település lakossága meghaladta az 5000 főt.

A nagyközséggé szervezés több szempontból is előnyös volt, például a nagyközség megkapta az I. fokú építési hatáskört, és más, a lakosságot közvetlenül érintő hatásköröket is. Nagyközségi szinten nagyobb remény volt az eddig megoldatlan feladatok elvégzésére. [85] [86]

1970-ben újabb változás következett: a nagyközséget július 1-jei hatállyal a járási tanács helyett, mint városkörnyéki települést, Veszprém Város Tanácsának az irányítása alá helyezték [87] [88]

A *harmadik tanácstörvény* (1971. évi I. tv.) szelleme lényegesen szakított az elődeiétől, amikor deklarálta a tanácsok önkormányzatiságát, de ez lényegében a deklaráció szintjén maradt. Továbbra is hiányzott a gazdasági önállóság (a helyi bevételek csak töredékét adták a költségvetésnek, a tanács az állami tulajdonnak csak kezelője volt), jogi személyiségként továbbra is a vb-vel és a szakigazgatási szervekkel kellett osztoznia. Fennmaradt a tanácsi rendszer

hierarchikus felépítése és a pártirányítás. Az viszont igaz, hogy – az idő haladtával, és helyenként is eltérő módon – ezek a korlátok egyre kevésbé voltak érzékelhetőek.

A rendeletalkotás most már, a korszak végéig, a választott tanácsstestület át nem ruházható jogköre maradt. A tanácsrendelet érvényességéhez a felsőbb szintű tanács végrehajtó bizottságának jóváhagyása szükségeltetett. Ez a hatáskör később megszűnt. E változások megalapozhatták volna a helyi jogalkotás új fejlődési szakaszát, ha a központi igazgatás kiengedte volna saját szabályozási hatásköréből azokat a hagyományosan helyi érdekű jogalkotási elemeket, melyeket indokolt lett volna tanácsrendeletben szabályozni (például piacok rendje, köztisztasági kérdések, üzletek nyitva tartása...).

A törvény a vb-titkár számára újabb, jelentős feladat-, valamint hatáskör módosulást eredményezett. Szerepe, feladata a tanácselnök „államigazgatási helyetteseként”, a tanács-szervezet (a szakigazgatási szervezet) törvényes működésének felelőseként fogalmazódott meg. Azzal, hogy a vb-titkárnak már nem kellett tanácsagnak is lennie, a törvényességi felügyelet folyamatosságát tételtezte fel, nem pedig a ciklikus működést. A törvény megfogalmazása szerint a vb-titkár törvényességi ellenőrző feladata kiterjedt a tanács szervekre, felelősséggel tartozott a tanács szervek jogszerű működéséért. A jogszabálysértés megszüntetése érdekében intézkedett, illetve intézkedést kezdeményezett. Az általános törvényi tétel mellett a vb-titkár ellenőrizte a szakigazgatási szervezet hatósági tevékenységét.

1971-ben megváltozott az országgyűlési képviselők és tanács-tagok választási időhatára. 1971-ben az országgyűlési képviselőket öt évre, a tanács-tagokat két évre választották, így a két választás a későbbiekben nem azonos időben történt. A járások megszűntek, járási tanács-tagokat nem kellett választani. A megyei tanács tagjait a tanácsok választották, nagyrészt saját tagjaik közül, kisebb részben nem tanács-tag, de a közösség tiszteletét, bizalmát bíró helyi lakosok közül.

Az 5 000–10 000 lakosú településeken 250 lakosonként kellett választókerületet kialakítani. Ennek alapján Balatonfüzfő községben 19, a gyártelepen pedig 14 választókerületet alakítottak ki. A litéri választókerületekkel együtt a nagyközségben 45 választókerületet szerveztek. [89]

A választási elnökség személyi összetétele: dr. Szórfi István Balatonfűzfő, Nagy András Balatonfűzfő, Oroszlán János Balatonfűzfő, id. Székely Lajos Litér, Gróf László Litér. [90]

Az új tanácsválasztásra 1971. április 25-én került sor.

A választásra jogosultak száma: 4 322

Leadott szavazatok száma: 4 274

Érvényes 4 242

Érvénytelen: 32

Azon szavazatok száma, melyen az összes jelölt nevét törölték: 58.

A megválasztott tanácstestület alakuló ülése május 4-én volt, melyet dr. Lépold Lajos, a Hazafias Népfront elnöke vezette le.

A megválasztott tanácstagok a választókerületek sorszáma szerint: 1. Ladányi Károly, 2. Papp János, 3. Rácz Gáborné, 4. Rózsavölgyi Ferencné, 5. Szögedi Dénes, 6. Tamás Lajos, 7. Perényi János, 8. Károlyi István, 9. Interviszt Róza, 10. Takács Józsefné, 11. Jobbágy Ákos, 12. Váróczi János, 13. Lázár Éva, 14. Várhelyi Dezső, 15. Bártfai Ferenc, 16. Varga Lajos, 17. Marosi András, 18. Németh István, 19. Kersák György, 20. Komáromi János, 21. Fáy András, 22. Harsányi Imre, 23. Ballangó János, 24. Vuk György, 25. dr. Varga Gyula, 26. Németh László, 27. Lestyán János, 28. Gál Béláné, 29. Bakonyvári Mihály, 30. Baracskai József, 31. Tuza Pál, 32. Iglai Pál, 33. Vallai Pálné, 34. Szabolcs József, 35. Wekerle Gyula, 36. Bondár István, 37. Kiss Ferenc, 38. Nyári Józsefné, 39. Cziráki Lajos, 40. Horváth Béla, 41. Bali István, 42. Fischer Gyula, 43. Kovács Sándor, 44. Kohánka Istvánné, 45. Major László, 46. Albrecht József, 47. Mogyorósi Károly, 48. Lombi György, 49. Molnár V. János, 50. Németh József.

A vb-tagjai: Marosi András, Károlyi István, Fáy András, Szabolcs József, Kiss Ferenc, Fischer Gyula.

A vb elnöke: Szögedi Dénes, elnökhelyettese: Jobbágy Ákos, titkára: Interviszt Róza.

Bizottságok:

Számvizsgáló Bizottság

elnök: Rácz Gáborné,

tagok: Horváth Béla, Wekerle Gyula, Kovács Sándor, Ballangó János.

Műszaki, Kommunális Bizottság

elnök: Lestyán János,

tagok: Major László, Mogyorósi Károly, Ladányi Károly, Tamás Lajos, Komáromi János, Gál Béláné.

Igazgatási Bizottság

elnök: Baracskai József,

tagok: Papp János, Iglai Pál, Bali István, Nyári Józsefné.

Intézményfejlesztési Bizottság

elnök: Bondár István,

tagok: Dr. Varga Gyula, Vallai Pálné, Kohánka Istvánné,
Perényi János.

Szabálysértési Bizottság

Rózsavölgyi Ferencné, Bártfai Ferenc, Várhelyi Dezső,
Lombi György, Kersák György, Németh István, Bakonyvári
Mihály tanácsstagok és Fodor Pál, Santosi Mihály, Falusi
Sándor, Darabos György, Czilli Gyula, Vati Imréné, Gubi-
cza Iván, ifj. Kiss József aktívák. [91]

Megyei tanácstagnak Harsányi Imrét választották.

1971. július 28-ai rendkívüli vb-ülésen „becsapott a villám”.
Dr. Kucserka Lajos, Veszprém Városi Tanács vb-titkára tájékoztat-
ta a vb-t és a jelenlevőket: Szögedi Dénes volt tanácselnök és Inter-
viszt Róza volt vb-titkár ellen indított eljárás jelenlegi állásáról és az
ügy várható kimeneteléről. Mint mondta:

*„Szögedi Dénes jelenleg letartóztatásban van, Interviszt Rózát a
megyei tanács vb július 20-án tartott ülésén állásából felfüggesztette.*

*Szögedi Dénes ügyét a Legfelsőbb Ügyészség, Interviszt Róza
ügyét a Veszprém Megyei Főügyészség tárgyalja. Az eljárás befeje-
zéséig az állásokat nem lehet véglegesen betölteni.*

*A Szakigazgatási Szerv további irányítására a megyei tanács
végrehajtó bizottsága Visi Máriát bízta meg.” [92]*

A december 21-i vb-ülésen a következő tájékoztatást kapták a
vb tagjai: *„A Legfőbb Ügyészség nyomozó osztálya Szögedi Dénest,
Balatonfüzfé Nagyközségi Tanács elnökét jogtalan előny elfogadása
és a társadalmi tulajdont károsító csalás miatt 1971. július 11-én
előzetes letartóztatásba helyezte. Szögedi Dénes azóta is letartózta-
tásban van. A Legfőbb Ügyészség a nyomozás lefolytatása után
Szögedi Dénes és társai ellen a Központi Kerületi Bírósághoz vádira-
tot nyújtott be.*

*A Megyei Tanács V. B. Szögedi Dénes letartóztatása után fegyel-
mi eljárás lefolytatását rendelte el, ezzel egyidejűleg tanácselnöki
tiszttségéből felfüggesztette.”*

A Veszprém Megyei Tanács V. B. a fegyelmi ügyben meghozta a
következő határozatot:

487/1971. sz. MT. V. B. határozat

„A MT. V. B. az 1971. évi I. tv. 51. § (3.) bek.-ben biztosított jogkörében eljárva Szögedi Dénes Balatonfüzfő Nagyközség tanácselnökét az MT. 55. § (1) bek.-be ütköző – és az indoklásban részletezett – fegyelmi vétség elkövetése miatt, az összeférhetetlenség megállapításával együtt járó tisztségéből történő visszahívását tartja alkalmasnak. Az összeférhetetlenség megállapítása és a visszahívás egyenértékű az MT. 55. § (1) bek. f. pontjában foglalt elbocsátással.

Interviszt Róza volt vb-titkárt, az ellene lefolytatott fegyelmi eljárás eredményeként a Megyei Tanács V. B. 488/1971. sz. határozatában „elbocsátás” fegyelmi büntetéssel sújtotta.” [93] [94]

Bajczy Gyula, az MSZMP Veszprém városi titkára ugyanezen az ülésen Nyíró Lajost, a Veszprém Városi Tanács V. B. Pénzügyi Osztályának költségvetési csoportvezetőjét javasolta tanácselnöknek. Az 1972. február 6-án megtartott időközi választáson az 5. sz. választókerületben Visi Máriát, a 9. sz. választókerületben Nyíró Lajost választották tanácsagnak. A február 22-i tanácsülésen pedig Nyíró Lajost a tanács vb-elnökévé választották, Visi Máriát a vb-titkárának nevezték ki. [95]

A nagyközségi tanács, mint a Veszprém Városi Tanács felügyelete alá tartozó közigazgatási szervezet, lehetőséget kapott, hogy a városi tanács bizottságaiba tagokat delegáljon. Ennek alapján a Közgazdasági Bizottságba: Wekerle Gyula, a Műszaki és Kommunális Bizottságba: Lestyán János, a Termelési és Ellátási Bizottságba: Lázár Éva, és az Egészségügyi, Szociálpolitikai, Művelődésügyi Bizottságba: Bondár István tanácsagokat jelölték.

Fél év elteltével, július 18-án, Nyíró Lajos vb-elnök rendkívüli vb-ülést hívott össze, melyen a végrehajtó bizottságnak javaslatot tett Balatonfüzfő–Litér–Veszprém közigazgatási egyesítésére. Az ülésen jelen volt dr. Kucserka Lajos, a városi tanács vb-titkára is, aki – mint hozzászólásából érzékelhető – a következményeket kellő realitással érzékelve, nem rajongott túlságosan az egyesítésért, de nem is ellenezte. A vb egyetértve a vb-elnök betérjesztésével, a javaslatot a tanácsülés elé való terjesztésre alkalmasnak találta. A július 19-i tanácsülésen a tanács tagjai több kritikával és fenntartással fogadták a javaslatot, de a veszprémi „helyi közlekedés” bevezetésének „mézesmadzagját”-ra „ráragadva”, végül határozatilag egyetértettek vele. [96] Az ötlet azonban csak ötletszinten maradt, az egyesítésből nem lett semmi.

Az 1973. április 15-i tanácsválasztást követően a tanács alakuló ülése április 26-án volt.

Választójogosultak száma (Litérrel együtt): 4536

Leadott szavazat: 4482

Érvényes szavazat: 4421

Érvénytelen: 61

Tanácstagok, a választókerületek sorrendjében:

1. Ladányi Károly, 2. ifj. Kiss József, 3. Rác Gáborné, 4. Rózsa-völgyi Ferencné, 5. Visi Mária, 6. Tamás Lajos, 7. Perényi János, 8. Károlyi István, 9. Harangozó János, 10. Takács Józsefné, 11. Németh József, 12. Váróczi János, 13. Tolnai István, 14. Várhelyi Dezső, 15. Bártfai Ferenc, 16. Rigó László, 17. Marosi András, 18. Atádi Ferenc, 19. Kersák György, 20. Kovács Ágnes, 21. Fáy András, 22. Csiszár József, 23. Ballangó János, 24. Vuk György, 25. Dr. Varga Gyula, 26. Németh László, 27. Lestyán János, 28. Gál Béláné, 29. Bakonyvári Mihály, 30. Kovács Karola, 31. Tuza Pál, 32. Iglai Pál, 33. Vallai Pálné, 34. Szabolcs József, 35. Wekerle Gyula, 36. Bondár István, 37. Mester Lajos, 38. Nyári Józsefné, 39. Cziráki Lajos, 40. Horváth Béla, 41. Bali István, 42. Fischer Gyula, 43. Kovács Sándor, 44. Kohánka Istvánné, 45. Nagy János, 46. Albrecht József, 47. Mogyorósi Károly, 48. Lombi György, 49. Egyed Lajos, 50. Németh József. (37-től litéri képviselők.)

Váróczi János, a HNF titkára javaslatot tett a végrehajtó bizottság tagjaira, melyet a tanácsülés egyhangúlag elfogadott: Visi Máriát felmentették vb-titkári munkaköréből és megválasztották a vb elnökének.

A vb tagjai (ugyancsak egyhangú szavazattal): Károlyi István, Fáy András, Szabolcs József, Kovács Karola, Németh József, Mogyorósi Károly, Nyári Józsefné.

A vb titkárává Harangozó Jánost nevezték ki.

Bizottságok:

Számviteli Bizottság

elnök: Rác Gáborné,

tagok: Horváth Béla, Wekerle Gyula, Kovács Sándor.

Községfejlesztési Bizottság

elnök: Lestyán János,

tagok: Ladányi Károly, Tamás Lajos, Gál Béláné, Albrecht József.

Kulturális és Ifjúságpolitikai Bizottság

elnök: Perényi János,

tagok: Bali István, ifj. Kiss József, Iglai Pál, Kovács Ágnes.
Egészségügyi, Szociálpolitikai Bizottság

elnök: Bondár István,

tagok: dr. Varga Gyula, Kohánka Istvánné, Vallai Pálné, Tolnai István, aktívaként: Vati Imréné nem tanácsstag.

Termelési és Ellátási Bizottság

elnök: Takács Józsefné,

tagok: Rigó László, Kersák György, Fischer Gyula, Lombi György.

Igazgatási Bizottság

elnök: Váróczi János,

tagok: Marosi András, Ballangó János, Nagy János.

Szabállysértési Bizottság

elnök: Várhelyi Dezső,

tagok: Bártfai Ferenc, Bakonyvári Mihály, Mester Lajos, Gál Béláné, Albrecht József.

A Veszprém Megyei Tanácsba Csiszár József tanácstagot jelölték. [97]

1974. július 15-től Harangozó Jánost felmentették vb-titkári tisztsége alól, és november 15-én dr. Nyíri Évát nevezték ki vb-titkárnak.

1975-ben Visi Mária felmentését kérte vb-elnöki beosztásból. Dr. Kucserka Lajos, Veszprém Városi Tanács vb-titkára a felmondást elfogadta. Egyben közölte a tanácsulással, hogy dr. Varjú Lajos, aki balatonfűzfői születésű, jelenleg Beremend tanácsának vb-titkára, kérte áthelyezését a városi tanácshoz. Javasolta a tanácsulásnak, hogy fogadja el dr. Varjú Lajos megbízott vb-elnöki kinevezését. A tanácsulás a javaslatot elfogadta. [98] [99]

1975. október 29-én, a tanácsok megalakulásának 25. évfordulójára rendezett ünnepi tanácsülésen Korbacsics János, a HNF elnöke tartott ünnepi beszédet. Az ünnepi alkalommal dr. Varjú Lajos megbízott tanácselnök kitüntetésekkel adta át.

„25 éves tanácsi munkáért” kitüntetést: Bondár István, Fischer Gyula, Tuza Pál;

„Veszprém Megyéért Érdemérem” kitüntetést: Bondár István, Fischer Gyula, Szabolcs József;

„Veszprém Városért Érdemérem” kitüntetést: Kovács Sándor, Váróczi János, Tuza Pál, Kovács Karola, Négyessy Barnabásné, Németh József;

Veszprém Megyei Tanács elnökének dicsérő oklevelét: Nemes Gáborné, Polgár Magdolna vehette át. [100]

1976. május 26-án időközi tanácstagválasztásra került sor az 5. választókerületben, ahova a HNF dr. Varjú Lajost jelölte tanácstagnak. Természetesen a választás érvényes és eredményes volt, 111 szavazattal 1 ellenében dr. Varjú Lajost tanácstagnak megválasztották. A következő tanácsülésen, június 23-án megválasztották a vb-elnökévé. [101]

A végreható és állandó bizottságokban is személyi változások következtek be: Károlyi István betegsége miatt lemondott vb-tagságáról, helyette ifj. Kiss Józsefet választották vb-tagnak. Ügyrendi Bizottság tagjává választották: dr. Beregi Istvánt és Fischer Gyulát. Községfejlesztési Bizottságba: Epres Istvánt és Ballangó Jánost. Az Egészségügyi, Művelődési és Szociálpolitikai Bizottság elnökévé Bondár Istvánt, tagjaivá: Perényi Jánost, Bali Istvánt, ifj. Kiss Józsefet, Iglai Pált, dr. Varga Gyulát, Vallai Pálnét, Kohánka Istvánét, Tolnai Istvánt, Dénes Tibornét. [102]

Károlyi István egészségi állapota nem javult, ezért 1977. február 15-én kérte tanácstagsága alól is felmentését, melyet a vb javaslatára a tanácsülés is elfogadott. [103]

Március 6-án lefolytatott időközi tanácstagválasztáson a 8. választókerületben (Károlyi István helyett) Gubicza Ivánt választották tanácstagnak. [104]

Időközben a tanácsi tisztviselők körében is változás történt: Sövény Károly műszaki csoportvezető eltávozott a fűzfői szervezetből, helyét Alsóörsről Kecskés Ferenc foglalta el. [105]

Gáspárné Nyíri Éva vb-titkár 1977 decemberében felmentését kérte, mert férje Budapesten dolgozik, és ő is oda akart költözni. [106]

1977-ben a tanácsi vezetés a nagyközség területén több beruházást tudott kiharcolni. 1978. február 9-ei vb-ülésen dr. Kucserka Lajos szóvá is teszi: *„Az 1977-ben megépült beruházásokra az a jellemző, hogy azok terven felüli beruházások voltak. A tervben nem szerepelt például a strand parkolója, a járda, a három ABC-áruház stb. A következő 5 éves terv tervezésénél nagyobb gondot kell fordítani a pontosabb tervezésre.”* [107]

Március 9-én rendkívüli ülést tartott a vb és a tanács. Mindkét ülésnek egy napirendi pontja volt: Veszprém Városi Tanács V. B. javaslatára Görbicz Gyula Lajost megbízott vb-titkárnak nevezték ki. [108]

A Városi Tanács vb-titkárának irányításával lefolytatott komplex felügyeleti vizsgálat sok hiányosságot állapított meg a nagyközségi tanács munkájában 1973-1977 júniusa közötti időszakra vonatkozóan. A hibák kijavítására 19 oldalas intézkedési tervet készítettek, melyből csak egyet emelek ki:

„A vb munkájának javítása érdekében a következő intézkedéseket kell tenni:

Meg kell szüntetni azt a gyakorlatot, hogy a testület a munkatervben meghatározott napirendek tárgyalásától rendszeresen eltérjen. Meg kell vizsgálni, hogy kinek a hibájából maradt el a napirend tárgyalása, és mulasztás esetén javaslatot kell tenni a felelősségre vonásra.” [109]

A Községfejlesztési Bizottság munkájának értékelése során kiderült, hogy a bizottság tagjai közül többen nem vettek részt a bizottság ülésein. Több tanácstag (Váróczi János, Szabolcs József, Ballangó János) kritizálta a távolmaradókat. Kersák György ugyanakkor védelmébe is vette őket: *„A tanácstagi munka lanyhulásának okát ő abban látja, hogy egy időben nagyon sokat kellett hiába interpellálni. Így pl. a Zrínyi utca építése kapcsán semmiféle intézkedés nem történt, jöllehet az út hibáira kellő időben felhívta Sövény Károly csoportvezető figyelmét. A tanácstag esetenként magára marad.”* [110] Ez a hozzászólás is igazolja, hogy hiába harcolt ki a tanács vezetése terven felül több beruházást, a tanácstagokat a saját területük érdekében végzett munka eredménye érdekelte.

1977-ben új fogalommal ismerkedtünk meg: *tartós földhasználat*. *„A tulajdonviszonyok szocialista jellegének erősítése, a fejlesztési és rendezési célok megvalósítása és a telekárak emelkedéséből származó munkanélküli jövedelem szerzésének megakadályozása érdekében – az MSZMP XI. kongresszusán elfogadott programnyilatkozatban foglaltakra tekintettel – időszerűvé vált az állami telekértékesítés megszüntetése, és helyette az állami telkek tartós használatba adásának bevezetése.”* [111]

(A tartós földhasználat jogintézményét az 1976. évi 33. számú tv. vezette be 1977. január 1-től kezdődően. Az ekkor hatályos jogszabályok nem tették lehetővé, hogy magánszemélyek, illetőleg jogi személyek állami és szövetkezeti tulajdonban lévő földek tulajdonjogát megszerezzék. Lehetőséget adtak viszont arra, hogy ellenérték fejében tartós földhasználati jogot szerezzenek. A rendelkezések szerint állami földet a tanácsi szervek adták használatba, mégpedig

úgy, hogy e jog – építés céljára szolgáló föld esetében – az épület fennállásáig, de legalább ötven évre szóljon.)

A tanácsnak – a fentiek értelmében – ki kellett jelölnie azokat az állami tulajdonban levő házhelyeket, melyekre a fenti jogszabály vonatkozott.

Ez a jogszabály sem a tanácsstagok, sem a lakosság körében nem vált egyértelműen elfogadottá. Nem is volt tartós. A jogszabály mindössze 1987. szeptember 1-ig volt hatályban, amikor is ezt a földről szóló 1987. évi I. tv. hatályon kívül helyezte. Ezzel egyidejűleg megszületett a 27/1987. (VII. 30.) MT. rendelet, amely a tartós földhasználatba adott földeknek a földhasználó tulajdonába adásáról rendelkezett.

1978 végéig folyamatosan bevezették a személyi számot. A lakosság a tanácsnál kapta meg személyi számát, melyet egy zöld lapon a személyi igazolványba ragasztottak be.

Az I. fokú építésügyi hatóságot a Veszprém Város Tanácsa (VVT) műszaki osztálya látta el 1978. augusztus 1-től. A községek műszaki szervei továbbra is az út-, közműfejlesztési hozzájárulással, valamint a közterület foglalással kapcsolatos hatósági tevékenységet látták el. A VVT VB műszaki osztálya a hozzá tartozó települések építési hatósági ügyeivel foglalkozott, ám településfejlesztési és beruházási ügyekben sem meghatározó, sem szakmai irányító szerepe nem volt. [112]

1979-ben az Ügyrendi Bizottság hat évre visszamenőleg értékelte a tanácsstagok részvételét és aktivitását a tanácsüléseken:

Év	Tanácsülések száma	Átlagos hiányzók száma	%
1973	3	13	26
1974	6	16	32
1975	4	14	28
1976	4	18	36
1977	5	17	34
1978	5	17	34

Egyéni tanácstagi kezdemények alapján a legeredményesebbek voltak: Tolnai István, Egyed Lajos, Kersák György, Wekerle Gyula.

Vuk György, az Ügyrendi Bizottság elnöke ugyanakkor a végrehajtó bizottság tagjainak munkáját is értékelte, róluk elismerően szólt. [113]

Feltételezem, hogy ezt az értékelést nem véletlenül időzítették 1979-re, ugyanis 1980-ban újra tanácsválasztás következett.

1979. november 29-i rendkívüli tanácsülésen Gyuricza Lászlót, a Nitrokémia vezérigazgatóját, a Veszprém Megyei Tanács tagjává választották. Erre azért volt szükség, hogy betölthesse a megyei tanács tanácselnöki tisztségét. [114]

1980 márciusában már elkezdték a tanácsválasztás előkészületeit. Litérrel együtt 45 választókerületet határoztak meg, majd megerősítették a HNF által javasolt választási elnökséget: dr. Szórfi István, Korbacsics János, Oroszlán János és id. Székely Lajos személyében. [115]

A tanácsválasztás 1980. június 8-án, a tanács alakuló ülése pedig 17-én volt. A választás statisztikai adatai:

Szavazásra jogosultak száma (Litérrel együtt):	4 676 fő
Leadott szavazat:	4 574 db
Érvényes:	4 521 db
Érvénytelen:	53 db
Az érvényes szavazatok közül a jelöltekre leadott szavazat:	4 486 db
Ellenzavazat:	35 db
A megválasztott tanácstagok száma:	45 fő

A megválasztott tanácstagok a választókerületek száma szerint:

1. dr. Varjú Lajos, 2. Jobbágy Ákos, 3. Márton Miklós, 4. Görcsi Imréné, 5. Sárompek Károly, 6. ifj. Czilli Gyula, 7. Rigó László, 8. Rác Gáborné, 9. Tamás Lajos, 10. Papp István, 11. Szalkai László, 12. Gubicza Iván, 13. Ladányi Károly, 14. Balogi András, 15. Brunczfik Ágnes, 16. Vuk György, 17. Iglai Pál, 18. Tuza Pál, 19. Szanyi Imréné, 20. Nádasdi Géza, 21. Szegedi Lajos, 22. Bondár István, 23. Wekerle Gyula, 24. dr. Varga Gyula, 25. Magyar Mária, 26. Szolnoki Pálné, 27. Szombathelyiné Bognár Edit, 28. Osváth Lajosné, 29. Gáspár György, 30. Fáy András, 31. Csiszár József, 32. Kovács Csongor, 33. Remsei Valéria, 34. Cziráki Lajos, 35. Nagy Károly, 36. Pintér Józsefné, 37. Bartkó Józsefné, 38. Kovács Sándor, 39. Mogyorósi Károly, 40. Hajcsik Istvánné, 41. Kamondi Attiláné, 42. Petres Dezső, 43. Illés István, 44. Egyed Lajos, 45. Horváth László. [116]

Ha összehasonlítjuk az előző évben kritizált tanácstagokkal, azok közül csak kettő: Jobbágy és Gubicza maradt a testületben.

Bizottságok megválasztása

Ügyrendi Bizottság:

elnök: Vuk György,

tagok: Gubicza Iván, Kovács Sándor, Csiszár József és Hajcsik Istvánné. [117]

Végrehajtó Bizottság:

elnök: dr. Varjú Lajos,

elnökhelyettes: Jobbágy Ákos,

tagok: Szegedi Lajos, Tuza Pál, Mogyorósi Károly, Osváth Lajosné, Szanyi Imréné, Egyed Lajos. [118]

Számvizsgáló Bizottság:

elnök: Rác Gáborné,

tagok: Wekerle Gyula, Kamondi Attiláné, Magyar Mária, Balogi András. [119]

Szabálysértési Bizottság:

Kovácsicsné dr. Dózsa Katalin, Szabolcs József, Nagy Imre, Pospis Imre, Rigó László, Szalkai László, Petres Dezső, Czobor Kornél, Szolnoki Pálné, Kovács Karola, Sárompek Károly, Horváth László, Papp István, tanácstagok, Rózsa-völgyi Ferencné, Nyári Józsefné, Bozsó Zoltán, Pandur József, Csizmadia Gyuláné, Kenyeres Lajos, Takács Viktor nem tanácstagok. [120]

Községfejlesztési Bizottság:

elnök: Jobbágy Ákos,

tagok: Nádasdi Géza, Cziráki Lajos, Rigó László, Kovács Csongor tanácstagok,

Laszczik Elemér, Vallai Pálné nem tanácstagok. [121]

Művelődési, Egészségügyi és Szociálpolitikai Bizottság:

elnök: Bondár István,

tagok: Iglai Pál, Bartkó Józsefné, dr. Varga Gyula, Pintér Józsefné tanácstagok, Perényi János, Stricz János, Dénes Tiborné, Vati Istvánné nem tanácstagok.

A megyei tanács tagjának Gyuricza Lászlót választották meg. [122]

Az 1982 januárjában elköltözés miatt megüresedett tanácstagok helyekre időközi választásra került sor a 15. és 40. sz. választókerületben. A választás eredménye: a 15. sz. választókerületbe Kovácsicsné dr. Dózsa Katalint, a 40. sz. választókerületbe Erős Józsefet választották tanácstagoknak.

Az Ügyrendi Bizottság megüresedett helyére Kovácsicsné dr. Dózsa Katalint választották.

Görbicz Lajos vb-titkárt január 31-gyel tisztségéből felmentették. [123]

Kecskés Ferencet 1982. február 1-jei hatállyal vb-titkárnak nevezték ki. [124]

„Balatonfüzfü Nagyközség Közös Tanácsa, az 1982 októberében elhunyt Tuza Pál tanácsstag elvtárs több évtizedes, odaadó és eredményes tanácstagi és a közélet egyéb területein kifejtett munkásságát példaként állítja a mai és az elkövetkező tanácsstagok elé. Emlékét a tanács megőrzi, munkáját megbecsüli, munkáját a helyébe lépő tanácsstagok hozzá méltó módon folytatják tovább.” [125]

1982. november 26-i ülésen a tanács több helyi rendeletet hagyott jóvá:

3/1982 sz. tanácsrendeletet „A tanács rendelkezése alatt álló lakások elosztásáról, a lakásigények társadalmi elbírálásáról, az állami tulajdonban levő házingatlanok elidegenítéséről.”

4/1982. sz. tanácsrendelettel visszavonták „A köztisztaságról és a házi szemét elszállításáról” szóló 2/1967. sz. rendeletet.

5/1982. tanácsrendelettel elfogadták az 1/1967. sz., a piacokról és a piaci helypénz szedéséről szóló tanácsrendelet módosítását. (Piac viszont nem volt.)

6/1982. sz. tanácsrendelettel módosították a temető használatáról és kezeléséről szóló 1/1964. sz. tanácsrendeletet. [126]

A tanácsi intézmények gondnokságának névváltoztatása: Tanácsi Intézmények Gazdasági, Műszaki Ellátó Szervezete (GAMESZ). [127]

1983. február 17-ei vb-ülés jegyzőkönyve az alábbi beírást tartalmazza:

„Elhunyt Varjú József elvtárs, Balatonfüzfü első tanácselnöke. Emlékét – a településfejlesztésben, közéletben kifejtett munkássága elismeréseként – e jegyzőkönyvbe rögzítjük és megőrizzük.” [128]

Évtizedek jogos elvárása, a tanácsi vezetők küzdelmes törekvésének gyümölcse érett be az 1980-as évek közepén: a víz- és csatornahálózat kiépítésében. Miután a tanácsi vezetés elérte, hogy Balatonfüzfü is bekapcsolódhat a regionális víz-, majd szennyvízcsatorna rendszerbe, a tervek elkészítésében, azoknak a szakhatóságok általi engedélyeztetésében, a társulatok megszervezésében, munkájuk támogatásában hallatlan nagy szerepet vállalt magára a helyi tanács. Ez az évtized volt Balatonfüzfü infrastrukturális fejlődésének meghatározó időszaka.

1983. március 31-ei tanácsülésen jelentette be dr. Varjú Lajos tanácselnök: a Vízügyi Igazgatóság kiadta az elvi vízjogi engedélyt a balatonfűzfői vízhálózat létesítésére. A leendő társulatot terhelő költséget mintegy 30,5 millió Ft-ra becsülték.

1983. január 29-én ismét időközi választásra került sor az 1982. év folyamán meghalt vagy elköltözött tanácsstagok helyének betöltésére. A választás eredménye:

a 18. sz. választókerületben: Csiszár Zoltánt,

a 26. sz. választókerületben: Neuburger Józsefet,

a 32. sz. választókerületben: Szóka Lászlónét

választották tanácsstagnak.

A tanácsülés Csiszár Zoltánt, Balatonfűzfő Nagyközségi MSZMP Pártbizottság titkárát a vb tagjává választotta. [129]

1984. január 1-jével újabb változás következett be Balatonfűzfő Nagyközségi Közös Tanácsának kapcsolatrendszerében. Balatonalmádi tanácsa Városi Jogú Nagyközségi Közös Tanács lett és közigazgatásilag körzetközpont szerepet kapott. Tanácsunk felügyeletét – Veszprém Városi Tanácsa helyett – ehhez a körzetközpont-hoz csatolták. Június 18-án megalakult Balatonalmádiban a Városkörnyéki Települések Együttműködési Bizottsága, elnökének Rácz Istvánt, a Balatonalmádi Városi Jogú Nagyközségi Közös Tanács elnökét választották. [130]

Október 11-én, rendkívüli tanácsülés keretében községbejárást rendeztek, melyen jelen volt Gyuricza László, a Veszprém Megyei Tanács elnöke is. A bejárást után a tanács Gyuricza László tájékoztatóját hallgatta meg. A beszámolóban elhangzott, hogy a tanács gazdálkodás egész rendszere átalakítás alatt áll. A községek saját alapjukból tudnak fejlesztésre anyagi eszközöket fordítani. Meghatározott célokra pályázat útján lehet pénzt nyerni a megyei tanácstól, amely ösztönzi a tanács támogatással történő magánerebből való építkezéseket, továbbá kisiparosok, kiskereskedők... letelepedését.

A közigazgatási átszervezéssel kapcsolatban elmondta: központi cél, hogy Balatonalmádi város legyen, de ezt csak Balatonfűzfővel együtt érheti el. E cél érdekében szervezték Balatonfűzfő Nagyközségi Tanácsát Veszprém helyett Balatonalmádihoz. [131]

A harmadik tanácstörvény hatályba lépését követően felerősödött a helyi tanácsok önállóságra való törekvésének folyamata. Kecskés Ferenc vb-titkár szerint ez a folyamat egyre inkább szükségessé teszi a szakigazgatási tevékenységen belül a specializáló-

dást. Ennek érdekében a szakigazgatási szervben belül szakcsoportokat hoztak létre:

- Igazgatási csoport, melynek feladatkörébe tartoznak: hatósági feladatok, ügyiratkezelés, titkársági feladatok, lakás és helységgazdálkodásból származó ügyletkötések.
- Műszaki csoport, feladatköre: építésügy, településfejlesztés, település-karbantartás...
- Pénzügyi csoport, feladatköre az általános pénzgazdálkodás (kölségvetés, működés...). [132]

Az Országgyűlés 1985 tavaszi ülészakán módosította a tanács-törvényt. A törvénymódosítással kapcsolatos központi elvárások:

– Segítse a települések közötti indokolatlan különbségek felszámolását az infrastruktúrában.

– Erősítse a helyi tanácsok önállóságát, önálló gazdálkodási tevékenységét és ezzel együtt a felelősségét. Helyben döntsenek a helyi ügyekről!

Valamennyi tanácsot, intézményt megilleti a feladatai ellátása során képződő működési bevétel. A lakossági adók a helyi tanácsokat megillető bevételek. A fentiekben túlmenően egyéb bevételek is a tanácsnál maradhattak. (Fokozatosan lazult a központi irányítás, és a rendszer közeledett az önkormányzatisághoz.) [133]

A tanács nagy figyelmet fordított a település fejlesztésére az által is, hogy munkaprogramot dolgozott ki a fiatalok letelepedésének támogatására. Ennek érdekében a tanács megalkotta a 2/1986. sz. rendeletét a lakásépítés és -vásárlás helyi támogatásáról. A rendelet értelmében a fiatal házaspárok vissza nem térítendő állami támogatást igényelhetnek az alábbi szempontok szerint: az a fiatal házaspár, illetve két- vagy többgyermekes család, aki:

– tanácsi bérlakásra jogosult – személyi tulajdonú lakásépítéshez – ingyenes telekjuttatásban részesülhet;

– tanácsi értékesítésű lakásra jogosult – személyi tulajdonú lakás építése esetén – vissza nem térítendő támogatásként az építéshez szükséges tartós használatba adott telek árának 70%-át kedvezményként számolhatja el;

– minőségi lakáscserét igénylő fiatal házaspárok részére, a telek megszerzéséhez legfeljebb 30 000,- Ft vissza nem térítendő állami támogatás nyújtható.

A fenti célra a megyei tanács vb-hez pályázatot nyújtottak be az állami támogatás biztosítására az alábbiak szerint: 1984-re 428 000,- Ft, 1985-re 488 000,- Ft. [133]

1985 ismét a tanácsválasztás éve. A választás előkészítésére a vb megerősítette a választási elnökség tagjait: dr. Szórfi István, Korbacsics János, Székely Lajos, Nyári Józsefné személyében. [134]

Június 8-án volt az utolsó (akkor még senki nem gondolta) tanácsválasztás, egyben az első olyan, amikor a választókerületekben kötelező volt két jelöltet állítani. Az egypártrendszer ugyan még működött a maga diktatórikus alapállapotában, de fokozatosan, évről évre lazult a rendszer keménysége. Ez mutatkozott meg abban is, hogy a tanácsválasztásnak valóban volt választási esélye, még ha csak két személy közül lehetett is választani.

Június 16-án volt a tanács alakuló ülése. Most is, mint a korábbi alkalmakkor, először az Ügyrendi Bizottságot kellett megválasztani, amelynek feladata a választás törvényességének, szabályosságának vizsgálata volt.

Az Ügyrendi Bizottságot Kovácsicsné dr. Dózsa Katalin elnökleltével Bartkó Józsefné, Szalkai László, Gubicza Iván, Polyák István személyében választották meg. [135]

Ügyrendi Bizottság jelentése: A nagyközségben a tanácsstagok megválasztása rendben, a törvényi előírásoknak megfelelően ment végbe.

A szavazatszámláló bizottságok összesített eredménye (Litérrel együtt):

Nyilvántartásba felvett választójogosultak száma:	4696
Leadott szavazatok száma:	4412 (93%)
Érvényes szavazat:	4163
Érvénytelen szavazat:	249

Az érvényes szavazatok közül a választókerület jelöltjeire leadott szavazatok száma: 4123 (99%)

Az Ügyrendi Bizottság a tanácsstagok megválasztását hitelesítette. A megválasztott tanácsstagok a választókerületek sorszámára szerint:

1. Dr. Varjú Lajos, 2. Márton Miklós, 3. Tóth Antal, 4. Weisz Ferenc, 5. Görcsi Imréné, 6. Szalkai László, 7. Balogi András, 8. (pótválasztás), 9. Ihász Ferenc, 10. Birincsikné Velez Sarolta, 11. Jobbágy Ákos, 12. Gubicza Iván, 13. Szanyi Józsefné, 14. (pótválasztás), 15. Pintér István, 16. Kovácsicsné Dr. Dózsa Katalin, 17. Neuburger József, 18. Polyák István, 19. Osváth Lajosné, 20. Szóka Lászlóné, 21. Szegedi Lajos, 22. Rasovszky Miklós, 23. Fáy András, 24. Balogh József, 25. Vuk György, 26. Csiszár Zoltán, 27. Simon András, 28. Egyed Lajos, 29. Kondics István, 30. Cziráki Lajos, 31. Pintér Józsefné, 32. Illés István, 33. Kamondi Attiláné, 34. Bartkó

Józsefné, 35. Auerbach János. [136] (Pótválasztásra kényszerült választókerületekben mindkét jelölt azonos számú szavazatot kapott.)

Végrehajtó Bizottság megválasztása:

A tanács elnökévé dr. Varjú Lajos,
tanácselnök-helyettessé Jobbágy Ákos,
tagjaivá: Szegedi Lajos, Görcsi Imréné, Pintér István, Csi-
szár Zoltán, Kamondi Attiláné, Egyed Lajos tanács-
tagokat választották.

A vb-titkára: Kecskés Ferenc. [137]

Bizottságok megválasztása:

– Számvizsgáló Bizottság

elnök: Balogh József,

titkár: Szanyi Józsefné,

tagjai: Fáy András, Simon András, Neuburger József ta-
nácstagok.

– Szabálysértési Bizottság

elnök: Georginé Horváth Edit,

tagjai: Soós Lászlóné, Gindl Józsefné, Somogyvári Mária,
Kozma Lajosné, Rácz Gáborné, Németh Józsefné,
Papp István, P. Kovács István, Stadinger Géza,
Wekerle Gyula, Szanyi Imréné, Róth Gábor, Ifj.
Szalai Pál, Pandur József, Czobor Kornél, Kenyeres
Lajos, Pál Ferenc, Buti Dénesné, Lamár János, Pol-
gár Sándor tanács- és nem tanácstagok. [138]

Veszprém Megyei Tanács tagjává dr. Vasvári Csabát választot-
ták. [139]

Az augusztus 15-i földrengés következményeivel is sok feladatot kellett a tanács vb-nek elintézni. Meg kellett oldani a lakhatatlan-
nak minősített lakásokban élő családok ideiglenes elhelyezését.
Társadalmi bizottságot hoztak létre a kárvallott személyi tulajdonú
lakóházak helyreállításának támogatására. A bizottságban helyet
foglaltak a párt, a szakszervezet, a tanácsi szakigazgatási szerv és
a területen lévő vállalatok és szövetkezetek képviselői. A támogató-
sok odaítélésénél elsőbbséget élveztek:

– a biztosítással nem rendelkezők,

– öregségi járadékosok,

– alacsony (3 000 Ft alatti) nyugdíjjal vagy keresettel rendelkezők,

– 3 vagy többgyermekes családok,

– 2 500 Ft alatti 1 főre eső keresettel rendelkező családok,

– magas OTP-kölcsönnel terhelt épületek tulajdonosai. [140]

Kezdeményezték a lakhatatlanná vált lakások pótlására 16 tanácsi bérlakás megépítését, ehhez a Nitrokémia is partner volt: vállalta a lakások építését. Igaz, ez a beruházás több évig elhúzódott, de végül 1988-ban a tizenhatodik lakásba is beköltözhetnek a bérlők. [141]

Birincsikné Velez Sarolta lemondott tanácstagságáról: Veszprémbe költözött. A tanács felkérte a választási bizottság elnökét, hogy a tanácstagi megbízást Bobáth Balázsné póttanácsstagnak adja át. [142]

1988: 30 éves Balatonfűzfő, mint önálló település. Ennek méltó megünneplésére előkészítő bizottságot hozott létre a vb, Csiszár Zoltán vb-tag elnökletével. [143]

1989. január 1-jével Balatonfűzfő nagyközség közigazgatása kétszintűvé vált. Ez azt jelentette, hogy megszűnt Balatonalmádi közvetlen irányítási, felügyeleti szerepe, melyet a megyei tanács vett át. Ez az átszervezés is nagyobb önállóságot biztosított a nagyközségi tanácsnak, melyhez a személyi feltételek ugyan megvoltak, de szakképzettség és a tárgyi feltételek vonatkozásában voltak hiányok. [144]

1989. május 27-én Litér község lakossága népszavazással döntött a közös tanácsból 1990. január 1-jével való kilépésről. Július 6-án a tanácsülés tudomásul vette Litér község lakosságának döntését. [145]

Az 1989. október 5-i tanácsülésen a tanácselnök tájékoztatta a tanácsot, hogy Perényi János megromlott egészségi állapotára hivatkozva lemondott a Művelődési, Egészségügyi, Szociálpolitikai Bizottság ifjúságvédelmi albizottságának elnöki tisztjéről. Helyére Somogyvári Bélánét nevezték ki. [146]

Környezetvédelmi kérdésekkel a helyi tanácsi szervek kezdettől fogva foglalkoztak, de érdeemben még a felsőbb tanácsi szervek sem tudtak a Nitrokémiára hatni. 1990-ben kerülhetett sor arra, hogy a tanács is részt vegyen a Nitrokémia Ipartelepek környezetszennyező tevékenységének ellenőrzése és megakadályozása érdekében létrejött Környezetvédelmi Társadalmi Bizottságban. [147]

1989. október 23.: a Magyar Köztársaság kikiáltásának napját követően felgyorsult a rendszerváltás folyamata. A köztársasági elnök, Szűrös Mátyás kiírta az országgyűlési választás időpontjait. Az első fordulót 1990. március 25-ére, a második fordulót április 9-re tűzte ki. A tanácsnak a választás időpontjára biztosítani kellett a helyi választási bizottságot, továbbá a szavazatszámláló bizottságot. Erre november 2-án, rendkívüli tanácsülésen került sor. [148]

Önkormányzati közigazgatás

Az 1990-ben megalakult új Országgyűlés kimondta (követve hazánk haladó önkormányzati hagyományait, továbbá az Európai Önkormányzati Karta alapkövetelményeit): elismeri és védi a helyi közösségek önkormányzáshoz való jogait.

A helyi önkormányzás lehetővé teszi, hogy a választópolgárok helyi közössége – közvetlenül, illetőleg a választott helyi önkormányzata útján – önállóan és demokratikusan intézze a helyi érdekű közügyeit.

Az Országgyűlés – támogatva a helyi közösségek önszervező önállóságát – segíti az önkormányzáshoz szükséges feltételek megteremtését, előmozdítja a közhatalom demokratikus decentralizációját.

A fenti elvek szerint alkották meg a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvényt. Az alábbiakban a törvény alapvető elemeit foglalom össze.

A törvény értelmében települési, illetve a területi önkormányzatok alkotják a jelenlegi önkormányzati rendszert.

Települési szinten az alábbi önkormányzatok találhatóak:

1. községi,
2. városi,
3. fővárosi és
4. fővárosi kerületi.

Területi szinten a megyei önkormányzatok helyezkednek el.

A települési önkormányzatok olyan közzégi testületek, amelyek közfeladatok ellátásában vesznek részt. Az önkormányzat autonómiát – szervezeti függetlenséget – jelent, mely függetlenség alapján saját ügyeiben önálló döntési joggal rendelkezik.

Az önkormányzat jogi személy.

A települési önkormányzat szervei:

1. a polgármester,
2. a képviselőtestület és bizottságai,
3. a részönkormányzat testülete,
4. a képviselőtestület hivatala (polgármesteri hivatal).

A képviselőtestület a saját tagjai közül – a polgármester javaslatára – titkos szavazással, a polgármester helyettesítésére, a polgármesteri teendők segítésére alpolgármestert választ. Az alpolgármester a polgármester irányításával látja el feladatait.

A képviselőtestület hivatalát a jegyző vezeti, akit a képviselőtestület nevez ki.

A települési önkormányzatok alkotmányban foglalt alapjogai a következők:

1. önkormányzati ügyekben önállóan szabályoz és igazgat, döntése kizárólag törvényességi okból vizsgálható felül,

2. gyakorolja az önkormányzati tulajdon tekintetében a tulajdonost megillető jogokat, az önkormányzat bevételeivel önállóan gazdálkodik, saját felelősségére vállalkozhat,

3. az önkormányzat törvényben meghatározott feladatainak ellátásához megfelelő saját bevételre jogosult, továbbá e feladatokkal arányban álló állami támogatásban részesül,

4. a törvény keretei között megállapítja a helyi adók fajtaát és mértékét,

5. a törvény keretei között önállóan alakítja ki a szervezetét és működési rendjét,

6. önkormányzati jelképeket alkothat, helyi kitüntetések és elismerő címeket alapíthat,

7. a helyi közösséget érintő közügyekben kezdeményezéssel fordulhat a döntésre jogosult szervhez,

8. szabadon társulhat más helyi képviselőtestülettel, érdekeinek képviselőjére önkormányzati érdekszövetséget hozhat létre, feladatkörében együttműködhet más országok helyi önkormányzatával, és tagja lehet nemzetközi önkormányzati szervezetnek,

9. feladatkörében rendeletet alkothat, amely nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal.

A települési önkormányzat feladat- és hatásköre

A helyi önkormányzat önként (vállalt) ellátandó feladatait, a lakosság igényei alapján, anyagi lehetőségeitől függően maga határozza meg, továbbá azt is, hogy a vállalt feladatokat milyen mértékben és módon látja el.

A törvény a települési önkormányzatokat kötelezheti arra, hogy egyes közszolgáltatások és közhatalmi helyi feladatok ellátásáról önállóan gondoskodjanak.

A helyi önkormányzat kötelezően ellátandó feladatai a következők:

1. köteles gondoskodni az egészséges ivóvízellátásról,

2. az óvodai nevelésről,

3. az általános iskolai nevelésről és oktatásról,

4. az egészségügyi és szociális alapellátásról,

5. a közvilágításról,

6. a helyi közutak fenntartásáról,

7. a köztemető fenntartásáról,

8. köteles biztosítani a nemzeti és etnikai kisebbségek jogainak érvényesülését.

A helyi önkormányzat támogatja a lakosság önszerveződő közösségeinek tevékenységét és együttműködik ezekkel a közösségekkel.

Az önkormányzati feladatokat a képviselőtestület és szervei: a polgármester, a képviselőtestület bizottságai, a részönkormányzat testülete és a képviselőtestület hivatala látják el.

A települési önkormányzat illetékessége a település közigazgatási határáig terjed.

Települési polgármester- és képviselő-választások

Az önkormányzatok polgármesterének és képviselőtestületének választására 1990. szeptember 30-án került sor.

Balatonfüzfő polgármesterének – meghatározó többséggel – dr. Varjú Lajost, a korábbi tanácselnököt választották meg.

A nagyközség – lakosságának számarányában – 11 képviselőt választhatott. A képviselőválasztáson indult jelöltek közül a legtöbb szavazatot kapott 11 fő:

Balogi András,
Fejes Károly,
Hetényi Attila,
Marton Béla,
Maurer Konrád,
Pintér Tivadar,
Remsei Ferenc,
Dr. Rimai László,
Ifj. Szabóki Sándor,
Szalai István és
Szönyeg János.

A képviselőtestület alakuló ülésére október 12-én, nagyszámú érdeklődő választópolgár jelenlétében, a balatonfüzfői községi filmszínházban került sor. Az alakuló ülést Pintér Tivadar korelnök vezette le.

Az alakuló ülés törvényességén dr. Kecskés Ferenc megbízott jegyző őrködött.

Dr. Szörfi István – a balatonfüzfői Választási Bizottság elnöke – ismertette a választás eredményét, és átadta a megbízó leveleket a polgármesternek és a képviselőknek.

Ezt követően dr. Varjú Lajos polgármester letette a hivatali esküt.

A képviselőtest az ülésének további részét a községházán folytatta, ahol az első határozata a főfoglalkozású polgármester melletti döntés volt.

Megválasztották a Pénzügyi Ellenőrző Bizottságot:

Elnöke: Maurer Konrád.

Tagjai: Marton Béla, Remsei Ferenc.

Alpolgármesternek titkos szavazással Szabóki Sándort választották. [149]

December 6-án és 17-én, a közös közigazgatásból kiváló Litér község képviselőtestületével tárgyalások folytak a különválással járó feladatokról és vagyonmegosztásáról. A tárgyalások – mindkét fél számára elfogadható megállapodással – rövid idő alatt, eredményesen be is fejeződtek. Ezzel megszűnt Balatonfüzfő és Litér közös közigazgatási formája. Bár Balatonfüzfő nagyközségi rangját a Litérrel közös tanácsa adta, ezt a rangot a szétválás után is megtartotta.

Az új képviselőtestület nagy lelkesedéssel fogott munkához, bár a közigazgatásban való járatlanság gyakran zsákutcába vezette a testületet. Ennek ellenére viszonylag rövid időn belül kiismerte magát a jogszabályok labirintusában, és időnként botladozva is, de megalapozta a helyi önkormányzati közigazgatást.

Az első, legfontosabb feladat a Szervezeti és Működési Szabályzat (SZMSZ) megalkotása volt, melyet a képviselőtestület érdemi előkészítő munka és mélyreható testületi vita eredményeként – számos kiegészítéssel – a 9/1991. (I. 21.) sz. kt. határozatával elfogadott és az 1991. évi 1. sz. rendeletével kihirdetett.

A testületi munka megkönnyítésére, a döntések előkészítésére, a már megválasztott Pénzügyi Ellenőrző Bizottság mellé újabb bizottságokat hoztak létre:

Településfejlesztési, Vállalkozássegítő és Idegenforgalmi Bizottság (TEVIB)

elnök: Fejes Károly,

tagok: Pintér Tivadar, Hetényi Attila, Szalai István.

Településrendészeti, Természet és Környezetvédelmi Bizottság (TERKÖB)

elnök: Hetényi Attila,

tagok: Dr. Rimai László, ifj. Szabóki Sándor, Fejes Károly.

Egészségügyi és Szociálpolitikai Bizottság

elnök: Pintér Tivadar,

tagok: dr. Rimay László, Szőnyeg János.

Oktatásügyi, Közművelődési, Sport- és Ifjúságvédelmi Bizottság (OKSI)

elnök: Marton Béla,

tagok: ifj. Szabóki Sándor, Balogi András, Maurer Konrád.

Ügyrendi Bizottság

elnök: Szönyeg János,

tagok: Hetényi Attila, Remsei Ferenc. [150]

Remsei Ferenc 1991. március 21-én lemondott képviselői megbízásáról, melyet a képviselőtestület tudomásul vett. [151]

Remsei Ferenc helyét ifj. Pintér Ferenc foglalta el, aki indult a helyi önkormányzati képviselő-választáson és a kapott szavazatok alapján a 12. helyen állt.

Később a bizottságok külső tagokkal is kiegészültek az alábbiak szerint:

Pénzügyi és Vagyonellenőrző Bizottságba: Kontics Ferencné és Szalai Pál.

TEVIB-nél: Siszler Márton, Vígvári József és Nemere Géza.

Egészségügyi és Szociálpolitikai Bizottságba: dr. Domina Lajos, dr. Légrádi Lászlóné.

OKSI Bizottságba: Mihályfi István, Fejes Károlyné és Dezső Dénes.

TERKÖB-nél: Pogátsa József, ifj. Lengyel Ferenc és Kun Bálint.

Ügyrendi Bizottságba: Polniczky József és Kovácsicsné dr. Dózsa Katalin került. [152]

1991 decemberében a képviselőtestület személyi összetételében újabb változás következett be: lemondott képviselői tisztségéről dr. Rimai László. [153]

Dr. Rimai László helyét Pogátsa József vehette át, aki a választási eredmény sorrendjében a 13. helyet szerezte meg.

A képviselő változások miatt a bizottságokban is személyi változások következtek be: a TEVIB-be: ifj. Pintér Ferenc, az Ügyrendi Bizottságba Balogi András, az Egészségügyi és Szociálpolitikai Bizottságba Szalai István került, Szönyeg János pedig az Egészségügyi Bizottságból átlépett a Pénzügyi és Vagyonkezelő Bizottságba. [154]

1992-ben újabb változás következett be: Pogátsa Józsefet a TERKÖB rendes, Fodor Ferencné külső tagjává választották. [155]

1994-ben újabb személyi változás történt a TERKÖB-nél: Kun Bálint helyett Dezső Gábor, Dénes Péter helyett Tóth János került a bizottságba. [156]

1994. december 11-én – a négyéves önkormányzati ciklus le-
telével – új önkormányzati polgármester- és képviselő-választásra
került sor.

A polgármester-választáson 2 jelölt indult: dr. Kecskés Ferenc
és dr. Varjú Lajos, mindketten független jelöltként. 1939 érvényes
szavazatból dr. Varjú Lajos 1670 szavazatot kapott, ezzel újra őt vá-
lasztották polgármesternek.

A képviselőválasztáson 33 jelölt indult: háromszorosa az el-
nyerhető mandátumoknak, közülük képviselői mandátumhoz ju-
tottak:

Csala József,
dr. Dénes István,
dr. Domina Lajos,
Gyuricza László,
Jáger Gyula,
dr. Keil Kálmán,
Marton Béla,
Pintér Tivadar,
dr. Rimai László,
Szabóki Sándor,
Szőnyeg János. [157]

Bizottságok: két bizottságot az alakuló ülésen meg kellett vá-
lasztani.

Pénzügyi és Vagyonellenőrző Bizottság:

elnök: Gyuricza László,

tagok: dr. Keil Kálmán, dr. Rimay László, Szőnyeg János.

Ügyrendi Bizottság:

elnök: dr. Keil Kálmán,

tagok: Pintér Tivadar, Szőnyeg János. [158]

1995 első ülésén újra a bizottságok voltak napirenden. Névvál-
tozásokról és a további bizottságok tagjainak megválasztásáról
döntött a testület:

Egészségügyi és Szociális Bizottság (Szociálpolitikai helyett);

Oktatási, Közművelődési, Sport és Ifjúsági Bizottság (Ifjúságvé-
delmi helyett);

Pénzügyi és Vagyon Bizottság (Vagyonellenőrzési helyett);

Ügyrendi, Személyi és Munkajogi Bizottság (Ügyrendi kiegészült);

Bizottságok tagjainak megválasztása:

Településfejlesztési és Idegenforgalmi Bizottság:

elnök: Gyuricza László,

tagok: Csala József, Jáger Gyula.

Településrendészeti, Természet- és Környezetvédelmi Bizottság:

elnök: Szönyeg János,

tagok: Marton Béla, dr. Domina Lajos.

Oktatási, Közművelődési, Sport és Ifjúsági Bizottság:

elnök: Marton Béla,

tagok: Csala József, dr. Dénes István, Jáger Gyula.

Egészségügyi és Szociális Bizottság:

elnök: Pintér Tivadar,

tagok: dr. Dénes István, dr. Rimay László, dr. Domina Lajos, Jáger Gyula. [159]

Bizottságok kiegészítése külső tagokkal:

A Pénzügyi és Vagyoni Bizottságba: Kulcsár Jánosné.

Az Ügyrendi, Személyi és Munkajogi Bizottságba: Görcsi Imréné, Balogi András.

A Településrendészeti, Természet- és Környezetvédelmi Bizottságba: Hetényi Attila, Papp József.

Településfejlesztési és Idegenforgalmi Bizottságba: Berki Kálmán és Mészáros Katalin.

Az Egészségügyi és Szociális Bizottságba: Hegedűs Józsefné, Korsos Károlyné, Légrádi Lászlóné és Varga Józsefné.

Az Oktatási, Közművelődési, Sport és Ifjúsági Bizottságba: Ticz Antal Attila, Mihályfi István, Stricz János. [160]

1996. februárban meghalt Jáger Gyula képviselő. Helyét Maurer Konrád foglalta el, aki a képviselőválasztási szavazatok ranglistáján a 12. helyen állt.

Belépésével a bizottságok személyi összetételei is változtak: Maurer Konrád tagságot vállalt az OKSI Bizottságban és az Egészségügyi és Szociális Bizottságban. [161]

Változás történt a Polgármesteri Hivatal vezetésében is: Takács László aljegyző 1997. április 21-én bejelentette: lemond aljegyzői tisztségéről. A testület 18 napi felmondási idő megállapítása mellett elfogadta az aljegyző távozását. [162]

Helyét 1977. augusztus 1-től Rozman Illés foglalta el. [163]

1998. június 29-én a képviselőtestület Dalmadi Zoltán építész-mérnököt bízta meg a nagyközség főépítész teendőinek ellátásával. [164]

Augusztus 1-jével Gyuricza László képviselőt megbízásos munkaviszonyban környezetvédelmi referensnek alkalmazta a képviselőtestület. [165]

Dr. Mádl Ferenc államelnök 1998. október 18-ára tűzte ki az esedékes önkormányzati polgármester- és képviselő választást.

Balatonfüzfőn az új képviselőtestület alakuló ülésére október 30-án került sor. Az ülést Gyuricza László korelnök vezette. Dr. Szórfi István, a Helyi Választási Bizottság elnöke ismertette a választás eredményét: a névjegyzékben lévő választópolgárok száma a szavazás befejezésekor: 3547 fő, szavazóként megjelentek száma: 1938 fő, 54,64%.

A megválasztott polgármester: dr. Varjú Lajos.

Képviselők: Csala József,
Gyuricza László,
Jenei István,
dr. Keil Kálmán,
Lublóy Géza,
Marton Béla,
Maurer Konrád,
Papp József,
dr. Rimay László,
Stricz János,
Szabóki Sándor.

Alpolgármester választás eredménye: 11:1 arányban Szabóki Sándort választották alpolgármesternek. [166]

A kt. úgy határozott, hogy a bizottságok számát, nevét és feladat körét nem változtatja meg.

Pénzügyi és Vagyoni Bizottság
elnök: Gyuricza László,
testületi tagok: dr. Rimay László, dr. Keil, Kálmán,
külső tagok: Polniczky József, Tokovics Lászlóné.

Ügyrendi, Személyzeti- és Munkajogi Bizottság
elnök: dr. Keil Kálmán,
testületi tagok: Jenei István, Lublóy Géza,
külső tagok: Takács Jánosné, Ticz Antal.

Településfejlesztési, Vállalkozási és Idegenforgalmi Bizottság
elnök: Csala József,
testületi tagok: Gyuricza László, Maurer Konrád,
külső tagok: Berki Kálmán, Mészáros Katalin.

Egészségügyi és Szociális Bizottság

elnök: dr. Rimay László,

testületi tagok: Marton Béla, Maurer Konrád, Stricz János,

külső tagok: dr. Domina Lajos, Hegedűsné Varga Julianna,
Pintér Tivadar.

Oktatási, Közművelődési, Sport és Ifjúsági Bizottság

elnök: Marton Béla,

testületi tagok: Csala József, Stricz János,

külső tagok: Polyákné Vágfalvi Katalin, Tóth János.

Településrendészeti, Természet- és Környezetvédelmi Bizottság

elnök: Papp József,

testületi tagok: Jenei István, Lublós Géza,

külső tagok: Pogátsa József, Szönyeg János. [167]

1999. január 25-én Rozman Illés lemondott aljegyzői tisztségéről. Munkakörét Bokrossy Jenőné vette át. [168]

Polniczky József lemondott bizottsági kültagságáról, helyét Kovács Andrásné vette át. [169]

A továbbiakban már csak az önkormányzati választások eredményeit rögzítem, az időközbeni változásokból csak néhány lényeges esetet.

2002. október 20.:

Polgármester-választás eredménye: polgármester dr. Varjú Lajos.

Önkormányzati képviselők:

Gyuricza László,

Jenei István,

dr. Keil Kálmán,

Madarászné Kajdacs Ágnes,

Majorné Kis Zsuzsanna,

Marton Béla,

Maurer Konrád,

Papp József,

Soltész Ferenc,

Stricz János,

Szabó Attila.

2003. január 24-én meghalt Szabó Attila, helyét Maurer Konrád foglalta el.

2006. október 1.:

Polgármester-választás eredménye:

polgármester Majorné Kiss Zsuzsanna.

Önkormányzati képviselők:

Dezső Gábor,

Jenei István,

dr. Keil Kálmán,

Lajkó Frigyes Károly,

Madarászné Kajdacs Ágnes,

Marton Béla,

Németh László,

Oláh Miklós,

Papp József,

Rapatyi Róbert,

Szanyi Szilvia.

2007-ben egészségi állapotára hivatkozva lemondott Dezső Gábor, helyét Szabóki Sándor vette át.

Madarászné Kajdacs Ágnes megválasztották a SAL-X Kft. ügyvezető igazgatójának, képviselői mandátumáról lemondott, helyére Váróczi Kálmánné került.

Források

Vörösberény Község Képviselőtestületének közgyűlései

1. 1921. febr. 3. (VemL. V. 421/2.)
2. 1924. febr. 1. (VemL. V. 421/2.)
3. 1927. febr. 8. (VemL. V. 421/2.)
4. 1927. márc. 16-ai kgy. jk.-ei (uo.)
5. 1930. febr. 20-ai kgy. jk.-e (VemL. V. 421/3.)
6. 1933. jan. 26-ai kgy. jk.-e (VemL. V. 421/4.)
7. 1934. márc. 9-ei kgy. jk.-e (uo.)
8. 1936. jan. 18-ai kgy. jk.-e (uo.)
9. 1937. febr. 27-ei kgy. jk.-e (uo.)
10. 1939. márc. 4-ei kgy. jk.-e (uo.)
11. 1943. jún. 18-ai kgy. 6. jk.-e (VemL. V. 421/5.)
12. 1943. aug. 28-ai kgy. jk.-e (uo.)
13. 1945. jún. 24-ei kgy. 1. jk. (VemL. V. 421/6.)
14. 1947. nov. 15-ei kgy. 56. jk. (uo.)
15. 1948. febr. 8-ai kgy. 12. jk. (uo.)
16. 1948. júl. 10-ei kgy. jk.-e (uo.)
17. 1950. aug. 6-ai kgy. jk.-e (uo.)

18. Jegyzőkönyv a balatonfűzfői jegyzői kirendeltség felállítása tárgyában (Vörösberény, 1950. március 2.)

Vörösberény Község Tanácsának és végrehajtó bizottságának ülései

19. 1950. okt. 28. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 939/1)

20. 1951. ápr. 7. tan. ül. jk.-e (uo.)

21. 1951. jún. 15. tan. ül. jk.-e (uo.)

22. 1952. ápr. 7. tan. ül. jk.-e (uo.)

23. 1952. jún. 12. vb-ül. jk.-e (uo.)

24. 1952. jún. 13. tan. ül. jk.-e (uo.)

25. 1952. szept. 18. tan. ül. jk.-e (uo.)

26. 1953. szept. 9. tan. ül. jk.-e (uo.)

27. 1954. jan. 20. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 19/a)

28. 1954. máj. 24. vb-ül. jk.-e (uo.)

29. 1954. dec. 13. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 939/2)

30. 1954. aug. 13. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 939/1)

31. 1954. szept. 10. tan. ül. jk.-e (uo.)

32. 1954. dec. 3. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 939/2)

33. 1954. dec. 13. tan. ül. jk.-e (uo.)

34. 1955. aug. 25. tan. ül. 31/1955. sz. tanácshatározat (uo.)

35. 1955. szept. 22. tan. ül. 33/1955. sz. tanácshatározat (uo.)

36. 1956. jan. 13. tan. ül. 3/1956. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 939/3)

37. 1956. máj. 30. tan. ül. jk.-e (uo.)

38. 1956. jún. 27. tan. ül. jk.-e (uo.)

39. 1957. márc. 6. vb-ül. 27/1957. sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 939/22)

40. 1956. márc. 6. tan. ül. 2/1957. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 939/4)

41. 1957. máj. 7. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 939/22)

42. 1958. jan. 18. Balatonfűzfő Község Tanácsának alakuló ülése 1-4/1958. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1)

43. 1958. febr. 14. tan. ül. 5/1958. sz. tanácshatározat. (uo.)

44. 1958. szept. 11. vb-ül. jk.-e (uo.)

45. 1958. dec. 2. tan. ül. jk.-e (uo.)

46. 1958. dec. 2. vb-ül. jk.-e (uo.)

47. 1960. ápr. 7. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/6)

48. 1960. jan. 14. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/3)

49. 1960. jan. 27. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/6)

50. 1960. ápr. 7. vb-ül. 47/1960. sz. vb-határozat (uo.)

51. 1960. nov. 3. vb-ül. jk.-e (uo.)

52. 1960. ápr. 14. tan. ül. 18/1960. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/3)
53. 1960. ápr. 14. vb-ül. 51/1960. sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 732/6)
54. 1962. júl. 25. vb-ül. 82/962. sz. vb-határozat (uo.)
55. 1962. okt. 12. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1962. Tan.)
56. 1962. okt. 17. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1962. VB.)
57. 1962. dec. 12. vb-ül. jk.-e (uo.)
58. 1962. dec. 14. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1962. Tan.)
59. 1962. nov. 24. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1962. VB.)
60. 1963. márc. 3. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1963. Tan.)
61. 1963. máj. 2. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1963. VB.)
62. 1993. máj. 31. vb-ül. 94/963. sz. vb-határozat (uo.)
63. 1963. okt. 16. tan. ül. 48/1963. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1963. Tan.)
64. 1964. febr. 5 vb-ül. 22/964. sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 732/1964. VB.)
65. 1964. szept. 15. tan. ül. 67-69/964. sz. tanácshatározatok. (VemL. XXIII. 732/1964. Tan.)
66. 1964. nov. 17. tan. ül. 83/1964. sz. tanácshatározat (uo.)
67. 1965. febr. 9. tan. ül. 14-17/1965. sz. tanácshatározatok. (VemL. XXIII. 732/1965. Tan.)
68. 1965. márc. 10. tan. ül. 26/1965. sz. tanácshatározat. (uo.)
69. 1965. jún. 9. vb-ül. 85/1965. sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 732/1965. VB.)
70. 1965. aug. 18. vb-ül. 118/1965. sz. vb-határozat (uo.)
71. 1965. okt. 13. vb-ül. 142/1965. sz. vb-határozat (uo.)
72. 1966. jan. 5. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1966. VB.)
73. 1966. jan. 11. tan. ül. 4/1966. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1966. Tan.)
74. 1967. jan. 18. vb-ül. 10/1967. sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 732/1967. VB.)
75. 1967. márc. 23. tan. ül. 6/1967. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1967. Tan.)
76. Ua. 8/1967. sz. tanácshatározat (uo.)
77. Ua. 32/1967. sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 732/1967. VB.)
78. Ua. 10/1967. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1967. Tan.)

79. 1968. jan. 9. tan. ül. 6/1968. sz. tanácsrendelet. (VemL. XXIII. 732/1968. Tan.)
80. 1968. júl. 24. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1968. VB.)
81. 1968. szept. 4. vb-ül. 97/1968. sz. vb-határozat (uo.)
82. 1968. dec. 28. tan. ül. 27/1968. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1968. Tan.)
83. Ua. Balatonfüzfő-Litér községek közös tanácsának 2-6/1968. sz. határozatai (uo.)
84. 1969. jan. 9. vb ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1969. VB.)
85. 1969. nov. 3. vb-ül. jk.-e (uo.)
86. 1969. nov. 4. tan. ül. 32/1969. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1969. Tan.)
87. 1970. máj. 3. tan. ül. 13/1970. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1970. Tan.)
88. 216/1970. sz. NET. határozat.
89. 1971. jan. 13. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1971. VB.)
90. 1971. márc. 4. vb-ül. 15/1971. sz. vb-határozat (uo.)
91. 1971. máj. 4. tan. ül. 14-22/1971. sz. tanácshatározatok. (VemL. XXIII. 732/1971. Tan.)
92. 1971. júl. 26. rendk. vb-ül. 46/1971. (VII. 26.) sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1971. VB.)
93. 1971. dec. 21. vb-ül. 87-89/1971. (XII. 21.) sz. vb-határozatok (uo.)
94. 1971. dec. 21. tan. ül. 40-42/1971. (XII. 21.) tanácshatározatok. (VemL. XXIII. 732/1971. Tan.)
95. 1972. febr. 22. tan. ül. 2-4/1972. (II. 22.) sz. tanácshatározatok. (VemL. XXIII. 732/1972. Tan.)
96. 1972. júl. 18. rendk. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1972. VB.)
97. 1973. ápr. 26. tan. ül. 8-13, 15/1973. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1973 Tan.)
98. 1975. jún. 9. tan. ül. 8/1975. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1975. Tan.)
99. Ua. 9/1975. sz. tanácshatározat (uo.)
100. 1975. okt. 29. tan. ül. jk.-e (uo.)
101. 1976. jún. 23. tan. ül. 10/1976. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1976. Tan.)
102. 1976. szept. 22. tan. ül. 12, 13, 14, 17, 18/1976. sz. tanácshatározatok (uo.)

103. 1977. febr. 15. rendk. vb- és tan. ül. 6/1977. sz. vb- és 2/1977. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1977. VB és Tan.)
104. 1977. márc. 24. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1977. Tan.)
105. 1977. jún. 30. tan. ül. jk.-e (uo.)
106. 1977. dec. 22. tan. ül. 26/1977. sz. tanácshatározat. (uo.)
107. 1978. febr. 9. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1978. VB.)
108. 1978. márc. 9. rendk. vb- és tan. ül. 7/1978. sz. vb- és 1/1978. sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1978. VB és Tan.)
109. 1978. ápr. 13. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1978. VB.)
110. 1978. jún. 29. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1978. Tan.)
111. 1978. szept. 14. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1978. VB.)
112. 1981. jan. 15. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1981. VB.)
113. 1979. jún. 14-i vb és jún. 21-ei tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1979 VB. és Tan.)
114. 1979. nov. 29. tan. ül. 16/1979. (XI. 29.) sz. tanácshatározat. (uo.)
115. 1980. ápr. 11. vb-ül. 17/1980. sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 732/1980. VB.)
116. 1980. jún. 17. tan. ül. 6/1980. (VI. 17.) sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1980. Tan.)
117. Ua. 6/1980. (VI. 17.) sz. tanácshatározat (uo.)
118. Ua. 7/1980. (VI. 17.) sz. tanácshatározat (uo.)
119. Ua. 8/1980. (VI. 17.) sz. tanácshatározat (uo.)
120. Ua. 9/1980. (VI. 17.) sz. tanácshatározat (uo.)
121. 1980. szept. 20. tan. ül. 19-20/1980. (XI. 20.) sz. tanács-határozatok (uo.)
122. 1980. jún. 17. tan. ül. 11/1980. (VI. 17.) sz. tanácshatározat. (uo.)
123. 1982. jan. 28. rendk. tan. ül. 1-3/1982. (I. 28.) sz. tanács-határozatok. (VemL. XXIII. 732/1982. Tan.)
124. 1982. febr. 25. tan. ül. 7/1982. (II. 25.) sz. tanácshatározat (uo.)
125. 1982. nov. 26. rendk. tan. ül. 14/1982. (XI. 26.) sz. tanács-határozat (uo.)
126. Ua. 3-6/1982. sz. tanácsrendeletek (uo.)
127. 1982. dec. 16. vb-ül. 66/1982. (XII. 16.) sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 732/1982. VB.)
128. 1983. febr. 17-i vb-ül. jk.-e*

129. 1983. márc. 31. tan. ül. 3-4/1983. (III. 31.) sz. tanácshatározat. (VemL. XXIII. 732/1983. Tan.)

130. 1983. szept. 15. és 1984. jún. 21. vb-ülések jk.-ei, napirend előtt. (Uo.)

131. 1984. okt. 11. rendk. tan. ül. jk.-e

132. 1984. okt. 24. vb-ül. „Szakig. Szerv tevékenysége” c. napirend.

133. 1985. aug. 29. rendk. tan. ül. jk.-e

134. 1985. márc. 20. vb-ül. 21/1985. (III. 28.) sz. vb-határozat.

135. 1985. jún. 19. tan. ül. 11/1985. (VI. 19.) sz. tanácshat.

136. Ua. 12/1985. (VI. 19.) sz. tanácshatározat.

137. Ua. 13/1985. (VI. 19.) sz. tanácshatározat.

138. Ua. 15/1985. (VI. 19.) sz. tanácshatározat.

139. Ua. 17/1985. (VI. 19.) sz. tanácshatározat.

140. 1985. szept. 19. vb-ül. 56/1985. (IX. 19.) sz. vb-határozat.

141. 1985. dec. 27. tan. ül. 27/1985. (XII. 27.) sz. tanácshat.

142. 1987. febr. 26. vb-ül. 7/1987. (II. 26.) sz. vb-határozat.

143. 1987. jún. 25. tan. ül. jk.-e

144. 1989. júl. 6. tan. ül. 8/1989. (VII. 6.) sz. tanácshatározat.

145. 1989. dec. 1-jei vb-ül. jk.-e

146. 1989. okt. 5. tan. ül. 14/1989. (X. 5.) sz. tanácshatározat.

147. 1990. jan. 9. tan. ül. 24/1990. (I. 9.) sz. tanácshatározat.

148. 1989. nov. 2. rendk. tan. ül. 17/1989. (XI. 2.) sz. tanácshatározat.

149. 1990. okt. 12. kt. ül. 1, 3, 5/1990. (X. 12.) sz. kt. határozatok.

150. 1991. febr. 4. kt. ül. 17/1991. (II. 4.) sz. kt. határozat.

151. 1991. márc. 21. kt. ül. 60/1991. (III. 21.) sz. kt. határozat.

152. 1991. máj. 27. kt. ül. 116/1991. (V. 27.) sz. kt. határozat.

153. 1991. febr. 21. illetve dec. 9. kt. ülések, 60/1991. (II. 21.) kt. és 312/1991. (XII. 9.) sz. kt. határozatok.

154. 1991. jún. 10. kt. ül. 123/1991. (VI. 10.) sz. kt. határozat.

155. 1992. márc. 9. kt. ül. 78/1992. (III. 9.) sz. kt. határozat.

156. 1994. jún. 14. kt. ül. 140/1994. (VI. 14.) sz. kt. határozat.

157. Az 1994. dec. 11-i helyi önkormányzati képviseléválasztás jegyzőkönyve.

158. 1994. dec. 21. kt. ül. 276-282/1994. (XII. 21.) sz. kt. határozatok.

159. 1995. jan. 16. kt. ül. 9-10-11-12/1995. (01. 16.) sz. kt. határozatok.

160. 1995. febr. 13. kt. ül. 34-35-36; 52-53-54/1995. (02. 13.), 84/1995. (03. 20.) sz. kt. határozatok.

161. 1996. márc. 25. kt. ül. 43-44/1996. (03. 25.) sz. kt. határozatok.

162. 1997. ápr. 21. kt. ül. 131/1977. (04. 21.) sz. kt. határozat.

163. 1997. jún. 16. rendk. kt. ül. 192/1997. (06. 16.) sz. kt. határozat.

164. 1998. jún. 29. kt. ül. 267/1998. (06. 29.) sz. kt. határozat.

165. 1998. aug. 1. kt. ül. 302/1998. (08. 01.) sz. kt. határozat.

166. 1998. okt. 30. kt. ül. jk.-e, és a 343/1998. (10. 30.) sz. kt. határozat.

167. 1998. nov. 9. kt. ül. 354-359/1998. (11. 09.) sz. kt. határozatok.

168. 1999. jan. 25. kt. ül. jk.-e, továbbá: 80/1999. (03. 29.) sz. kt. határozat.

169. 1999. márc. 29. kt. ül. 73/1999. (03. 29.) és 113/1999. (04. 26.) sz. kt. határozatok.

* A Veszprém Megyei Levéltárban, a kutatás időpontjában (2008 első negyedévében), 1983-ból csak a tanácsi jegyzőkönyvek voltak elhelyezve. A vb-jegyzőkönyveket, majd 1984-től valamennyi jegyzőkönyvet Balatonfüzfő Város Önkormányzatánál kaptam meg kutatás céljából, ezért hiányzik a levéltárra való utalás. (Sz. J.)

A képviselőtestület alakuló ülése 2006-ban
(Fotó: Szőnyeg János)

Közös képviselő-testületi ülés Nagycétény képviselőtestületével
a testvértelepülési szerződés aláírásakor

A „Balatonfüzfőért” kitüntetettek (Szalkai László és Maurer Konrád)
a polgármester asszony társaságában (2007)

Egészségügy

Üzemegészségügyi szolgálat

A Magyar Lőporüzemi Rt. (később: Nitrokémia Ipartelepek Rt.) 1927-ben megkezdte a lőporgyártást. A gyár veszélyességét tekintve nem működhetett állandó, helyben lakó orvos nélkül. Az első orvos dr. Sebestyén László volt, aki a gyárban és a lakótelepen látta el az egészségügyi szolgálatot. [1]

A '30-as években a Nitrokémia szakembergárdája a legjobb minőségű lőpor gyártását fejlesztette ki, és a nagy hazai és külföldi kereslet miatt folyamatos, három műszakos gyártást indítottak el. Az exportkötelezettségek teljesítése erőfeszített, túlhajtott munkával járt, és az egyébként is veszélyes üzemekben egyre több baleset történt. Az Országos Társadalombiztosítási Intézet (OTI) szorgalmazására 1939-ben megalakult a Balesetelhárítási Bizottság. A bizottság feladata volt, hogy a baleseteket és üzemi megbetegedéseket figyelemmel kísérje, és igyekezzen a balesetek okát és megelőzési lehetőségét megállapítani, hogy ezáltal csökkentse a balesetek és a megbetegedések számát. [2]

A gyárvezetés létrehozott egy nyolcágyas kórházat is, ahol egy nővér és egy asszisztens teljesített szolgálatot. 1942 végére az egészségügyi szolgálatot már három orvos látta el. A nagykörzetben, melyhez Balatonfüzfő, Litér, Királyszentistván és Vilonya tartozott, dr. Sebestyén László volt a körzeti orvos, a gyártelep lakóinak dr. Léplod Lajos volt az orvosa, és még egy fogorvos is működött itt. A kórházban állandó orvosi ügyelet volt, hogy a megsérült munkások azonnal orvosi segítséget kapjanak. A vállalat igazgatósága felszerelte a kórházat a legszükségesebb műszerekkel, hogy szükség esetén egy nagyobb műtétet is el lehessen végezni. [3]

1947-től az új termékek bevezetése az egészségügy területén is fokozott ellenőrzést tett szükségessé. A furfurol- és klórbenzol-üzemben dolgozók állandó orvosi ellenőrzés alatt álltak. A gyárnak – dr. Sebestyén László után – dr. Péller Ágoston volt az üzemi orvosa 1947. április 30-ig. Ezt követően körzeti orvosi teendőket látott el, az üzemorvosi szolgálatot pedig Dr. Léplod Lajos vette át. [4]

Dr. Léplod Lajos nagy szakértelemmel látott munkához, és fokozatosan egy korszerű, üzem, ill. munkaegészségügyi rendszert

A rendelőintézet (Bugyogóforrás u. 20.)
(Fotó: Szönyeg János)

épített fel. Ez volt az élete. Amikor elérte a nyugdíjas kort, a kormányzat a Munka Érdemrend Bronz fokozatával ismerte el több évtizedes munkaegészségügyi tevékenységét. Nyugdíjasként is tovább dolgozott 1971-ben bekövetkezett haláláig.

Dr. Király Ferenc 1960-ban került Fűzfőgyártelepre, az üzemorvosi szolgálathoz, melynek 1991-től intézetvezető főorvosa volt 1995-ig, nyugdíjba vonulásáig. Üzemorvosi teendői mellett – társadalmi munkában – a FAK sportorvosi feladatát is ellátta. 1986-tól 2007-ig Szlivka János végezte a sportorvosi tevékenységet.

1962. január 10-i vb-ülésen dr. Lépcold Lajos beszámolt az üzemegeészségügy helyzetéről. Elmondta: „1951-től – az üzemi orvosok és gondozónők állami alkalmazásba vétele óta, az üzemtől való függetlenítéstől kezdve – beszélhetünk egységes Üzemi Egészségügyi Szolgálatról.

1951-ben a minisztertanácsi rendelet kimondja, hogy a dolgozók egészségvédelme állami feladat, ez képezi a modern üzemi egészségvédelmet is.

1951 novemberében nyitották meg Fűzfőgyártelepen az ország első üzemorvosi laboratóriumát. Az intézetben többirányú munka folyik: gyógyítás, megelőzés, egészségügyi, járványügyi tevékenység.

Az üzemorvos csak üzemi dolgozókkal foglalkozhat. A beteget legfeljebb egy napra írhatja ki, ha hosszabb ideig tartó betegsége van, a további kezelés, ellátás a körzeti orvos feladata.”

Lépcold főorvos úr úgy vélte: „az lenne tökéletes, ha az üzemorvos kezelhetné a keresésképtelen betegeket betegségük teljes ideje alatt”.

Dr. Lépcold Lajos halála után dr. Peer János vette át az üzemegészségügyi szolgálat vezetését, aki 1971–1991-ig, húsz éven át volt az intézet főorvosa.

A gyártelepi üzemorvosi rendelőben – a terület jobb egészségügyi ellátása érdekében – szakrendeléseket is szerveztek. Az 1976. június 23-i tanácsülésen dr. Peer János főorvos elmondta: „...betöltötték a negyedik üzemorvosi állást dr. Miklán Károly személyében, aki egyben a reumatológiai szakrendelést is ellátja. Dr. Rehák János üzemorvos, nőgyógyász szakorvos eltávozott. Helyét dr. Tompa Zoltán gyermekszakorvos foglalta el, ezzel a gyermek-szakorvosi rendelés is elkezdődött. Főfoglalkozású üzemorvosok látják el a bel-, labor-, sebészeti és szemészeti szakrendeléseket is három órás mel-lékállásban.

Az 1975. évi üzemorvosi forgalom 86 623 fő volt, napi átlag forgalom: 313 fő.

A belgyógyászati és labor szakrendelést dr. Peer János üzemi főorvos, a sebészeti szakrendelést dr. Király Ferenc üzemorvos, a nőgyógyászati szakrendelést dr. Varga Gyula üzemi körzeti orvos látja el.

Fogászati szakrendelésen hárman dolgoznak: Szamosvári Kornél, dr. Döme Péter, dr. Sípos Ágnes.

További szakrendelések: gégeészet: dr. Szundi Béla, szemészet: dr. Kellermann Aranka, bőrgyógyászat: dr. Selényi Antal, reumatológia: dr. Miklán Károly.

A szakrendelői anyagi ellátást a megyei kórház biztosítja szerény keretek között. Évek óta visszatérő gond volt a rendelőintézet területileg szűk állapota.” [5]

(A tanácsi jegyzőkönyvekből nem lehetett nyomon követni a következő évek személyi változásait.)

1984. január 1-jétől dr. Szlivka János is bekapcsolódott az üzemorvosi munkába, és dr. Király Ferencet – 1991-től – ő követte, mint az intézet vezetője.

A rendszerváltozást követően az üzemegészségügyben is változások következtek be. 1995-ben törvényi lehetőség volt az üzemorvosi szolgálat vállalkozói formában való működtetésére. A Nitrokémia vezetősége (akkor Mihálovics László volt a vezérigazgató) azon volt, hogy az üzemegészségügy mellett a szakrendeléseket is megmentse, hogy azok is a régi módon működhessenek tovább, a vállalat dolgozói és a fűzfői lakosság ellátására. A Veszprém Megyei Kórház már nem tudta ezeket a szakrendeléseket tovább fenntartani, ezért a Nitrokémia és a szakszervezet tárgyalásokat kezdett az Országos Egészségügyi Pénztárral a szakrendelések finanszírozása érdekében. A tárgyalások során egyre jobban körvonalazódott az üzemorvosi és a szakellátás vállalkozási formában való működtetése. A Nitrokémia és a többi gazdasági társaság vezetői is arra biztatták dr. Szlivka Jánost, hogy alakítson vállalkozást. Ennek hatására 1995. szeptember 1-jén megalakította a Fűzfő-Med Kft.-t, és 1996. január 1-jétől megkötötte a szerződést az egészségügyi pénztárral a szakrendelések ellátására, azaz: funkcióátadás működtetésére az egészségügyi pénztár megbízta a Fűzfő-Med Kft.-t. Tehát az országban az első járóbeteg szakrendelés privatizációja Fűzfőn történt meg, úgy, hogy együttműködött a munka-egészségügy a járóbeteg-ellátással.

Természetesen ehhez – a gazdasági társaságokon kívül – kellett az önkormányzat támogatása is, amit a képviselőtestület határozatában meg is adott: *„az önkormányzat érdekelt abban, hogy az üzemegészségügyi rendelő továbbra is és kizárólag egészségügyi célokra legyen hasznosítva, és a Fűzfő-Med Kft. által ellátott foglalkozás-egészségügyi szakszolgálat mellett járóbeteg-ellátás is működjön.”* [6]

Ezen a hangzatos melléálláson kívül az önkormányzat azonban akkor még anyagi támogatást nem nyújtott. Akkor még egyben volt a Nitrokémia is és a többi Kft. is viszonylag jól működött, volt dolgozói létszám. Aztán, sajnos, a gazdasági társaságok fokozatosan kezdtek tönkremenni. Ekkor kellett a Fűzfő-Mednek az önkormányzathoz is támogatásért fordulni, hogy a szakrendelések megmaradjanak. A képviselőtestület külön bizottságot hozott létre, melynek feladata volt a szakrendelések pénzügyi hátterének a vizsgálata és az önkormányzati támogatás előkészítése. [7]

Eleinte a rendelési időn kívül még nővérügyeletet is tudtak fenntartani, de ahogy a pénzügyi helyzet romlott, fel kellett számolniuk. Térségünket tekintve, az egykori 7000-es nagyságrendű al-

dr. Szlivka János főorvos és Horváth Józsefné asszisztens
(Fotó: Szönyeg János)

kalmazotti létszám mára 2000-re csökkent az egész térségben, ekkora alkalmazotti létszám mellett a munka-egészségügyi szolgálat már nem bírja el a szakrendeléseket.

Mindennek ellenére dr. Szlivka János főorvos optimista, és bizakodik, hogy a szakrendelések működtetése továbbra is fennmaradhat.

Jelenlegi szakrendelések:

sebészet:	Dr. Kaszás Ferenc,
orr-fül-gégészet:	Dr. Kovács Kriszta,
belgyógyászat:	Dr. Árkai Anna,
reumatológia:	Dr. Lanszki Anna,
szemészet:	Dr. Dózsa György,
fogászat:	Dr. Sáfrán Ilona,
röntgen:	Dr. Szlivka János,
laboratórium:	Prodia Zrt.

Közzeti orvosi szolgálat

Fűzfő-pusztá (1933-tól Balatonfűzfő) lakossága egészségügyi ellátását kezdetben a vörösberényi közzeti orvos, dr. Keresztes István látta el. Később, a gyártelepi közzeti orvosi szolgálat megszervezését követően, ez a terület is a gyártelepi közzeti orvosi szol-

gálathoz tartozott, melynek orvosai dr. Péller Ágoston, dr. Szatmári Ervin, dr. Herczeg Tibor voltak.

A Járási Tanács V. B. egészségügyi csoportja elrendelte, hogy hetenként kétszer Balatonfüzfő községi területrészen is kell dr. Herczeg Tibor körzeti orvosnak rendelnie. A felszerelést a községi tanácsnak kellett biztosítania. [8]

Orvosi rendelővel a községi tanács azonban nem rendelkezett, így kényszermegoldásként a tanácsház egyik irodáját vették igénybe. dr. Herczeg Tibor ezt az állapotot kifogásolta, mint mondta, egészségügyi szempontból nem engedhető meg, hogy ugyanaz a helyiség délelőtt ügyfélforgalmat is ellátó iroda, délután orvosi rendelő szerepét töltsse be.

Bár a tanács távlati terveiben szerepelt orvosi rendelő és lakás építése, de a járási tanács erre nem biztosított fedezetet. Ezért – ismét csak kényszermegoldásként – a tanácsház hátsó udvarán építettek egy két helyiségből álló kis épületet orvosi rendelő és váróhelyiség céljára.

1961-ben az egészségügyi feladatok tárgyalása során dr. Herczeg Tibor körzeti orvos több TBC-s megbetegedésről adott számot. Dr. Lépold Lajos üzemorvos ugyanakkor elmondta, hogy életbe lépett egy egészségügyi rendelet, mely szerint minden dolgozó évente egyszer köteles tüdőszűrésen részt venni. [9]

1962-ben dr. Herczeg Tibor után került a gyártelepre körzeti orvosnak dr. Varga Gyula. Ugyanebben az évben Balatonfüzfő községi településrész is külön orvosi körzetet kapott. A tanács a következőképpen osztotta meg a körzetek területét: fűzfőgyártelepi körzet: gyártelep 1700, Izsó-telep 27, Tripolisz 181, összesen: 1908 lélekszámmal. A körzet orvosa: dr. Varga Gyula.

Balatonfüzfői körzet: Balatonfüzfő 1800, Szalmássy-telep 137, Tobruk 156, és a 22. vasúti őrház 7, összesen: 2122 lélekszámmal. [10] Ekkor jött Balatonfüzfőre dr. Dénes István, aki mindjárt elfoglalta, és 46 éven át ellátta az újonnan szervezett balatonfüzfői orvosi körzetet.

1964-ben elkészült a Jókai utcában az új orvosi rendelő orvoslakással. Dr. Dénes István és családja két év után beköltözhetett az új – a kétgyermekes családnak éppen csak megfelelő nagyságú – lakásba.

Hét évvel később dr. Dénes István, mint körzeti főorvos, a következőképpen számolt be a település egészségügyi helyzetéről:

„A község egészségügyi helyzete jónak mondható. A község rendelkezik körzeti orvossal, körzeti ápolónővel. Az iskola tanulói létszáma: 340 fő. Az óvodáé 40-50 fő.

A tobruki lakótelep vízellátása és szennyvíz elvetése még nem oldódott meg. A vasútállomás WC-je nagyon elhanyagolt. A Berényi-féle kisvendéglő WC-je sem felel meg a követelményeknek.

Fertőző megbetegedések: májgyulladás az elmúlt 10 hónapban 5 eset volt, kanyaró: 15 esetben.

A gyártelep közegészségügyi helyzete jó.

4 üzemorvos, 1 üzemi főorvos, továbbá belgyógyászat, sebészet, nőgyógyászat, gyermekgyógyászat, bőrgyógyászat, fogászat, gégszét, röntgen, fizioterápia, balneoterápia, reumatológia, korszerű laboratórium és szemészeti szakrendelés üzemel.

Ezen kívül körzeti orvos és körzeti ápolónő is egész nap a betegek rendelkezésére áll.

A rendelőintézetben állandó orvosi és nővér ügyelet van, ugyanúgy a gyógyszertárban is.

Mentőállomás is működik, a mentőszolgálat egy kocsival a közeljövőben bővíti az állomást.

A gyártelepi iskolának 317 tanulója van, az óvoda 100 főt, a bölcsőde 50-60 főt lát el.

A gyártelepi iskola-napközi WC-je elavult. A lakótelep szemétszállítása nincs megoldva. A szemétyűjtő tonerek ürítése nem megfelelő gyakoriságú.

A lakótelepen nincs nyilvános WC, ezért a 892. sz. csemegebolt környékén áldatlan állapotok uralkodnak. A csemegebolt környékén a sörfogyasztók a közeli lépcsőházakat használják vagy a nyílt utcán végzik el dolgukat.

Fertőző betegségek: kanyaró, bárányhimlő nagyobb számban, májgyulladás 6, vérhas 2 esetben fordult elő.”

A tanács általában kétévénként, de előfordult, hogy évenként számoltatta be a körzeti főorvost Balatonfüzfő egészségügyi helyzetéről. A testület a beszámolót tudomásulvétellel, határozatilag jóváhagyta és ugyanezen határozatban: „...utasítja a szakigazgatási szervet, hogy a hiányosságok kiküszöbölésére az intézkedéseket a legsürgősebben tegye meg”. [11]

Nem akarom minden beszámolóját idézni, de azt fontosnak tartom megjegyezni, hogy nem egy alkalommal találkoztam dr. Dénes István beszámolóiban visszautalásra az előző beszámolójára, ahol

már jelzett a tanácsnak intézkedési feladatot, amit akkor határozatba is foglaltak, de intézkedésre nem került sor.

Csak egy példa: *„Település-egészségügyi probléma, különösen Fűzfőn, hogy több telken engedély nélküli épületeket húznak fel, ami még istállónak sem való, és kiadják drága pénzért kisgyermekes családoknak, mint pl. Kiss Imre Balaton körút 79.”* (1971. szeptember 8. vb-ülés)

Két év múlva: *„Már az 1971-es beszámolómban is említettem, hogy fel kellene számolni a Balaton körút 79. sz. alatti Kiss-féle 'bérházat'. Azóta is jönnek-mennek lakók... 8-10 kisgyermek, család él ott, a szó szoros értelmében: ólakban.”* (1973. szeptember 12. vb-ülés)

Az 1973. évi beszámolóból: *„Terhesgondozás keretében, körzetenként átlagban 30-40 fő a gondozott.*

3 év alatti gyermekátlag körzetenként: 170, a saját körzetében 190. Tobrukban 48 gyermek van.

Minden évben előfordul 1-2 behurcolt tetvesség, ezeket sikerül mindig rövid időn belül felszámolni.

Összefoglalva: a nagyközség területén a közegészségügyi ellátás jó, állandó fejlődésben van, az országos színvonalat meghaladja.” [12]

1975: *„A jó egészségügyi ellátás személyi feltételei adottak, de a tárgyi feltételekben vannak hiányok. Pl. a gytp.-i rendelő egyáltalán nem felel meg a követelményeknek. Ahogy az üzemorvosi rész terjeszkedett, a körzeti rendelő oly mértékben szorult egyre kisebb és sötétebb, egészségtelen körülmények közé.*

Balatonfűzfőn megépült az anya- és gyermekvédelmi tanácsadó, már csak a berendezése hiányzik, beszerzési nehézségek miatt.” [13]

1980-ban a tobruki lakók többszöri kérésére megoldódott a helyi rendelés. Dr. Dénes István saját házában nyitott rendelőt. [14]

1982-ben Veszprémbe szervezték a központi orvosi ügyeletet, ami nem működött zavartalanul. Nagy probléma volt a nyilvános telefonállomások hiánya, mert sürgős esetben nem tudták hívni az ügyeletet. Nyilvános állomások felállítására a távközlési vállalat viszont nem volt hajlandó. Éppen ezért a körzeti orvosok helyben továbbra is ellátták a betegeiket, külön ügyeleti díj nélkül. [15]

A Veszprémbe szervezett központi ügyeletet végül 1984. július 1-jétől Balatonalmádiba szervezték át, ma is ott működik.

1985. december 16-ától a gyermekorvosi szakrendelést dr. Domina Lajos látja el a gyártelepi rendelőben, ill. napi két órában balatonfűzfői lakásán is.

1988-ban a gyártelepi „üzemi körzeti orvosi” státuszt „körzeti orvosi” státusszá minősítették át. [16] Az átminősítést dr. Varga Gyula, mint körzeti orvos nem sokáig gyakorolhatta, mert ugyan-ezen évben, 1988. augusztus 25-én meghalt.

A gyártelepi körzeti orvosi álláshelyre 1989. január 1-jéig egyedül dr. Veress Zsolt, Erdélyből áttelepült orvos pályázott, melyet természetesen el is nyert, azonban nem sokáig maradt Fűzfőn.

1989. október 5-i tanácsülésen, ahol ismét a nagyközség egészségügyi ellátása volt napirenden, dr. Dénes István a következőket mondta:

„A gyártelepi körzet dr. Varga Gyula halála óta nincs betöltve. Az Erdélyből áttelepült orvos csak ugródeszkának használta az állást. Nincs elfogadható orvosi lakás, kicsi az ellátandók lélekszáma, nincs kereseti lehetőség.

A gyártelepen a körzeti- és gyermekorvosi rendelő új helyen kapott elhelyezést, berendezésük és felszerelésük jó.

A betegségek között a magas vérnyomás, cukorbetegség, keringési zavarok a leggyakoribbak.

A terhesgondozások száma megcsappant, de sajnos a dagantos betegségek száma emelkedik, akárcsak a vérkeringési és cukorbetegségek száma.

Járványos betegségek csak elenyésző számban jelentkeztek. A gyártelepi körzetben kevés a táppénzes betegek száma, viszont növekvő az idegrendszeri kimerülések és rendszerbetegségek száma. Ezek a jelenségek a romló életszínvonalnak, az agyonhajszolt szervezetenek, a fokozott dohányzásnak, idegeskedésnek, az elkeseredett italozásnak a következményei.

Mind több az olyan beteg, aki kéri, hogy ne drága gyógyszert írjunk, mert nem tudja kifizetni.

Az év folyamán Tobrukban is bevezették a rendszeres csecsemőtanácsadást.” [17]

1989 októberében a tanács kinevezte dr. Rimai Lászlót a gyártelepi körzet orvosának, aki azóta is betölti – ma már mint „házi orvos” – ezt a munkakört. [18]

A rendszerváltást követően a körzeti orvosi szolgálatok működésében is több változás következett be, amelyek főleg pénzügyi vonatkozásúak, ezek a jelen eseményei és folyamatos mozgásban vannak, ezért ezzel jelen írásomban nem foglalkozom. Csupán azt a tényt rögzítem, hogy a körzeti orvosi, körzeti gyermekorvosi szolgálatok megnevezése „házi orvos”, „házi gyermekorvosi” szolgálatra

Dr. Dénes István háziiorvos és Voits Helga asszisztens

Dr. Rimay László háziiorvos és Praviczné Nagy Zsuzsanna asszisztens
(Fotók: Szőnyeg János)

Dr. Domina Lajos házi gyermekorvos és Barnáné Nagy Andrea asszisztens

Dr. Gyarmathy Jenő házi orvos és Voits Helga asszisztens
(Fotók: Szőnyeg János)

Gyártelepi orvosi rendelő (Bugyogóforrás u. 2.)
(Fotó: Szőnyeg János)

változott, mindettől függetlenül orvosaink tisztességgel ellátják gyógyító, betegségmegelőző és beteggondozói feladataikat.

2007. december 31-én dr. Dénes István nyugdíjba ment, helyét dr. Gyarmathy Jenő főorvos vette át.

Védőnői szolgálat

1939-ben, a Veszprémi Járás főszolgabírója 4310/1939. sz. rendeletére, Fűzfőgyártelep székhellyel megszervezték a Zöldkeresztes Egészségvédelmi Szolgálatot, amely a gyártelep és Balatonfűzfő lakott területén kívül Vörösberény, Balatonalmádi, Litér, Királyszentistván községek lakosságát látta el. Az egészségvédelmi szolgálat keretében heti egyszeri orvosi tanácsadásra került sor, ettől függetlenül az iskolás gyermekek átvizsgálása, orvosi felügyelet alatt tartása, továbbá a csecsemők, betegek és rászorultak védőnői gondozása és szociális segítségnyújtás volt az egészségügyi szervezet feladata. [19] Ezt a szolgálatot a gyártelepen hosszú éveken át dr. Bardon Lászlóné látta el, majd a háború után a községi településrészen – ugyancsak évtizedekig – Monse Lászlóné volt a körzeti védőnő.

Monse Lászlóné legtöbb idejét a településen, a családoknál töltötte, mert, mint egyik tanácsi beszámolója alkalmával mondta: „*A védőnői munka általános családgondozás.*”

Akik ismerjük Éva nénit, valóban igazolhatjuk fenti szavait. Abban az időben nagy szükség volt egy ilyen pszichológiai érzékkel is megáldott szakemberre. Számталanszor találkozott embertelen körülmények között (szinte fűthetetlen „sufnik”-ban, dr. Dénes István szavaival: „ólaknak sem alkalmas”) albérletben élő kisgyermekes családokkal, ahol nem csak a gyermek egészségügyi gondját, de a család lelki állapotát is gondoznia kellett. Odaadó munkáját a tanács is elismerte. Idézet egy 1961-beli vb-jegyzőkönyv határozatából: „*A végrehajtó bizottság Monse Lászlóné egészségügyi védőnőt, becsületes, kifogástalan munkájáért dicséretben részesíti. Utasítja a vb titkárát, hogy a fenti határozatot küldje meg a Járási Tanács V. B. egészségügyi csoportjának.*” [20]

Monse Lászlóné 1976-ban ment nyugdíjba. Öt éveken keresztül helyettesítésekkel pótolták.

Ebben a fejezetben – idő hiányában – nem tudtam a védőnőket időrend szerint besorolni, mert sem a tanácsi, sem az önkormányzati jegyzőkönyvek nem rögzítik pontosan munkába lépésük, illetve távozásuk időpontját. Csak helyenként, az egészségügyi beszámolókból fordul elő nevük.

1980-ban Balatonfüzfőn új védőnő, Birincsikné Velez Sarolta kezdte el az anya- és gyermekgondozói szolgálatot. A gondozás eredménye, hogy a régi, félelmetes gyermekbetegségek ma már csak elvétve fordulnak elő.

Balatonfüzfőn 1987-ben védőnőváltás volt: Palástyhyné Szőnyeg Beáta személyében új védőnő került az anya- és gyermekgondozó szolgálathoz. Őt a több éves szülési, gyermeknevelési távolléte alatt Gubikné Barkóczi Margit, szentkirályszabadjai védőnő helyettesítette, jelenleg Tölgyes Beáta helyettesíti.

A gyártelepi körzetben 1986-ban Lennert Dóra, 1987-ben Birincsikné Velez Sarolta, majd 1988 júliusától friss diplomás védőnő, Juhászné Gerbel Mariann dolgozott. A továbbiakban időpont meghatározás nélkül sorolom fel a gyártelepi körzetben dolgozó védőnőket: Molnárné Szeglethy Éva, Schellné Török Beáta, Tölgyes Beáta. [21]

Gyógyszertár

1960. november 30-án Kertész László gyógyszerész a vb előtt a következőket mondta:

„A felszabadulás utáni idők legfontosabb egészségügyi intézkedése a környék számára a fűzfőgyártelepi gyógyszertár megnyitása volt. A kapitalista rendszerben 25 éven keresztül napirenden szerepelt e fontos közegészségügyi intézmény felállítására való törekvés, de a közeli gyógyszertár tulajdonosok manővere ezt megakadályozta.

1949-ben – a Nitrokémia vezetőségének kérésére – az Egészségügyi Minisztérium az állami kezelésbe vett Gyógyszertárak Nemzeti Vállalatát megbízta az első állami gyógyszertár felállítására Fűzfőgyártelepen, 1949. április 28-án.

A tripoliszi elhelyezés, ami lakáshiány miatt ideiglenes volt, nem felelt meg a gyógyszertár részére, ezért 1956. november 11-én áthelyezték a rendelőintézet épületébe.

A gyógyszertár fejlődéséhez, a jó munkakörülmények biztosításával a Nitrokémia vezetősége elsőrendű segítséget adott.”

Nos, lássuk a gyógyszertár megvalósításának történetét, Vörösbereány község képviselő-testületének jegyzőkönyvei alapján.

1928. május 16.

Tárgy: Kocsuba Emil fiókgyógyszertár létesítésének kérelme a gyártelepen

Rövidlátó módon nem támogatta a testület, mert a gyártelep távolabb van, mint az almádi gyógyszertár, nem gondolva a gyártelepi lakosok érdekeire. Ez még azonban 1928-ban volt. [22] (Kocsuba Emil veszprémi gyógyszerész volt, akinek egykori gyógyszertára „Gyógyszertár a Fekete Sashoz” néven ma is működik Veszprémben, a Rákóczi u. 8. sz. alatt. Sz. J.)

1933. június 12. 16/1933. sz. kgy.

„Jegyző felolvassa a járási főszolgabíró úr 1720/1933. sz. rendeletével kiadott Béress János okl. gyógyszerész dunavarsányi lakos kérvényét, melyben Balatonfűzfőn felállítandó gyógyszertárhoz a jog megadását kéri.

Határozat

A képviselőtestület a kérvényt tárgyalván megállapítja, hogy kérvényező a gyógyszertári jogot Balatonfűzfőre kéri, a község területén ilyen elnevezésű hely nem létezik, így egyhangúlag kimondja, hogy erre gyógyszertár felállítását sem véleményezheti.

Megállapítható azonban és egyhangúlag kimondja, hogy a községhez tartozó, és ennek határában fekvő Fűzfőgyártelepen egy gyógyszerár felállítása a legközelebbi gyógyszerárak távolsága miatt közegészségügy, különösen baleseti szempontból szükséges és kívánatos.” [23] („Balatonfűzfő” elnevezést ugyanezen év augusztus havában engedélyezte a BM.)

1938. január 7. – 1. jk. 1938. sz.

Tárgy: Fűzfőgyártelepi új gyógyszerár felállítása.

„Főjegyző előadja, hogy ifj. I. Kovács Béla balatonfüredi gyógyszerész, a m. kir. belügyminiszter úrtól Fűzfőgyártelepen önálló személyi jogú gyógyszerár felállítását s erre részére a jogosítvány kiadását kéri. Fűzfőgyártelepen már több mint 2000 gyári munkás dolgozik, kik mindannyian OTI [Országos Társadalombiztosítási Intézet] tagok, azonkívül a gyártelep tisztviselő kara, a gyártól 1 km-re fekvő Fűzfő-pusztá és Balatonfűzfő-üdülőttelep lakosai feltétlenül biztosítani tudják egy új gyógyszerár megélhetését. Ezen lakott telepek a legközelebbi balatonalmádi és balatonkenesei gyógyszerártól 8-10 km távolságra vannak, így hiába kapnak betegség esetén azonnali orvosi kezelést, ha a gyógyszerért sokszor órák hosszát kell várni, mely várakozás adott esetben életveszéllyel is járhat. Mind a környező gyógyszerárak már a fent nevezett gyártelep és üdülőttelep létesítése előtt megvoltak és megéltek, így azok fenntartását ezen új gyógyszerári jog engedélyezése nem veszélyezteti. Javasolja a képviselőtestületnek az engedély megadását.

Határozat

Képviselőtestület egyhangúlag kinyilvánítja, hogy Fűzfőgyártelepen létesítendő és ifj. I. Kovács Béla balatonfüredi gyógyszerész által kért, személyi jogú gyógyszerár felállítását a község részéről véleményezi.

Indoklás

Így kellett határozni, mivel az új gyógyszerár megélhetése biztosítva van, a már meglévő gyógyszerárak megélhetését nem veszélyezteti, az egyre népesedő Fűzfőgyártelep-Fűzfőpuszta és Balatonfűzfő üdülőttelep közegészség ügye azt sürgősen követeli, mert a legközelebbi gyógyszerár Balatonalmádiban 8 km, Balatonkenesén 10 km távolságra van. Belügyminiszter úrtól Fűzfőgyártelepen önálló személyi jogú gyógyszerár felállítását, s erre részére a jogosítvány kiadását kéri. Fűzfőgyártelepen már több mint 2000 gyári munkás dolgozik.” [24]

1947. április 3. – 8. jk. 1947.

Tárgy: Fűzfőgyártelepen gyógyszerertár létesítése.

„Veszprémi Járás főjegyzőjének 1121/1947. sz. rendelete szerint Veszprém Vármegye alispánja a lakosság érdekében Fűzfőgyártelepen fiók, esetleg rendes gyógyszerertárat óhajt létesíteni.

Határozat 1025/1947

Képviselő testület Veszprém Vármegye Alispánjának a fenti tárgyban közölt óhaját a legnagyobb örömmel veszi tudomásul és egyhangú határozattal kimondja, hogy Fűzfőgyártelepen az ott lakó munkásság érdekében egy új, rendes gyógyszerertár mielőbbi működését kéri.” [25]

1947. július 18. – 55. jk.

„Helyettes vezető jegyző ismerteti Veszprém Vármegye Törvényhatósági Közgyűlésének 242. Kgy. 8640/1947. sz. véghatározatát, mely szerint Balatonfűzfőre önálló gyógyszerertár létesítését határozta el, s ezen határozatát felsőbb jóváhagyás végett a Népjóléti miniszter úrhoz terjesztette fel.” [26]

Szent Anna gyógyszerertár (Bugyogóforrás u. 2.)
(Fotó: Szőnyeg János)

Valóban sok idő telt el az első, 1928-beli kezdeményezéstől 1949-ig, a gyógyszertár létrehozásáig. Kertész Lászlónak azonban abban nincs igaza, hogy a környező gyógyszertárak akadályozták meg a gyártelepi gyógyszertár megnyitását, hiszen a képviselőtestület is, és gondolom, hogy a vállalatvezetés is mellette volt (a '30-as években a gyárvezetésnek már több tagja – mint „virilis” – részt vett a képviselőtestület munkájában). Sajnos, nem találtam olyan forrást, ami magyarázatot adna a korábbi gyógyszertár alapítási szándékok kudarcaira.

1969-ben elkészült az új szakmunkásképző intézet, és miután megkezdte működését, a gyógyszertárat a rendelőintézetből át lehetett telepíteni jelenlegi helyére, melyet addig az iskola használt.

Ma ismét magántulajdonú gyógyszertár üzemel Balatonfüzfőn „Szent Anna Gyógyszertár” néven. Tulajdonosa: dr. Tiboldiné Romcsek Anna. A gyógyszertár éveken át bérelt helyiségben működött fiók patikát a balatonfüzfői településrészen, végül 2006. február 1-jén megnyitotta saját tulajdonú fiók gyógyszertárát a Balaton körúton.

A Szent Anna gyógyszertár fiók patikája (Balaton crt.)
(Fotó: Szönyeg János)

Források

1. Jenei, 43. o.
2. Jenei, 72. o.
3. Jenei, 74-75. o.
4. Jenei, 109. o.
5. 1976. jún. 23. tan. ül. jk.-e
6. 1995. okt. 30. 246/1995. (10. 30.) sz. kt. határozat.
7. 1995 aug. 28. 186-187/1995. (08. 28.) sz. kt. határozat.
8. 1961. okt. 1. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1961. VB.)
9. 1961. febr. 17. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1961 Tan.)
10. 1962. ápr. 18. vb-ül. 36/962. (IV. 18.) sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 732/1962. VB.)
11. 1969. nov. 3. vb-ül. 95/1969. (XI. 3.) sz. vb-határozat. (Uo.)
12. 1973. szept. 12. vb-ül. jk.-e
13. 1975. ápr. 28. vb-ül. jk.-e
14. 1980. dec. 18. tan. ül. jk.-e
15. 1982. nov. 12. vb-ül. jk.-e
16. 1988. jan. 28. vb-ül. 9/1988. (I. 28.) vb-határozat.
17. 1989. okt. 5. tan. ül. jk.-e
18. Ua. 11/1989. (X. 5.) sz. tanácshatározat.
19. 1939. dec. 16. Vörösberény község képviselőtestületének jk.-e – 58. jk. (VemL. V. 421/2)
20. 1961. júl. 26. vb-ül. 48/961. (VII. 26.) sz. vb-határozat. (VemL. XXIII. 732/1961. VB.)
21. 1989. okt. 5. tan. ül. jk.-e és dr. Domina Lajos tájékoztatása.
22. 1928. máj. 16. kgy. jk.-e (VemL. V. 421/3)
23. 1933. jún. 12. 16/1933. sz. kgy. határozat. (Uo.)
24. 1938. jan. 7. – 1. jk. 1938. sz. határozat. (VemL. V. 421/5)
25. 1947. ápr. 3. – 8. jk. 1947. sz. határozat. (VemL. V. 421/6)
26. 1947. júl. 18. – 55. jk. (Uo.)

Egyházi élet

Településünk kialakulásakor – mindkét meghatározó településrészén – csaknem azonos időszakban jöttek létre a történelmi keresztény egyházak – római katolikus, református és evangélikus – helyi közösségei, intézményei. Úgy tartom célszerűnek, ha az egyes felekezetek történetét külön alfejezetekben mutatom be, az egyház-közösségek nagyságának sorrendjében.

Római katolikus egyház

Üdülőtelep

Az 1930-as évek elejére a fürdőtelepen már számos nyaraló épült fel, és tulajdonosaik – akik nagyobbbrészt vallásukat gyakorló római katolikusok voltak – szabadidejük legnagyobb részét itt töltötték. Számukra, de az üdülőterület periferiáján, az akkor úgynevezett „Fűzfő-pusztán” letelepedett lakosság nagy része számára is elmulaszthatatlan volt a vasárnapi szentmisén való részvétel, ezért

Úrnapi körmenet a romtemplom környékén az 1930-as évek első felében

a szomszédos településekre (Vörösberény, Balatonkenese) jártak szentmisére, vagy gondoskodtak papról, aki a Sirály klubház nagytermében, illetve – jó idő esetén – a romtemplom térségében tartott szabadtéri misét. Ezeknek a helybeni szertartásoknak a szervezői Forster Gyula és felesége, továbbá Uher Károly voltak.

A terület parcellázásakor a mámai romtemplomot is magába foglaló telket eleve olyan szándékkal és nagysággal tervezték, hogy azon templomot és paplakot is lehessen építeni. Bár 1930-tól az iskolában már volt lehetőség a vasárnapi szertartásokra, a nyaralótulajdonosok azonban nem mondtak le arról, hogy egy önálló, csak szakrális célokat szolgáló temploma is legyen a fürdőtelepnek.

Forster Gyula világi elnöke volt annak az egyházközségnek, melyhez a budapesti lakásuk tartozott. Felesége ugyanott oltár-egyesületi tag volt, tehát mindketten kellően jártasak voltak az egyházi körökben is.

1929-ben, Rott Nándor veszprémi megyéspüspök jelenlétében, Fűzfőn is megalakították az oltár-egyesületet, melynek vezetője Forster Gyuláné volt. Az egyházközség képviselőtestületének világi elnöke Forster Zoltán főispán, tagjai: Merk Albert, Uher Károly és dr. Jalsovszky Jenő voltak.

A Forster, Uher, Jalsovszky és Laurentzy család, de rajtuk kívül még többen is mindent elkövettek, hogy felépüljön a templom. Hozzáfogtak a szükséges pénz összegyűjtéséhez. A fiatalok (nyaraló és

A mámai templomrom az új templom építése előtt
(Forrás: Balatonfűzfő Fürdőtelep képes füzet)

helyben lakó fiatalok) nyaranta színi előadásokat, bálakat rendeztek, ezek bevételét is a templom építésére fordították. Több év telt el, mire '35-ben már komolyan foglalkozhattak az építés előkészületeivel.

A terveket Takács János építész mérnök baráti alapon készítette el. Hathatós segítséget nyújtott Vándor Ferenc egyházmegyei fő-

Jézus Szíve templom, 1936 (Korabeli képes levelezőlap)

A Jézus Szíve templom napjainkban (Jókai M. u. 41.)
(Fotó: Szönyeg János)

mérnök a tervezési és kivitelezési munkáknál egyaránt. Forster Gyuláné elérte a rátóti prépostnál, hogy eplényi kőbányájából – ugyancsak jutányos áron – megkapja a szükséges kőmennyiséget. Az építkezésben valamilyen formában szinte mindenki részt vett, nemcsak a nyaralótulajdonosok, hanem a területen már állandóan itt élő emberek is. Hegyesiék (Bakonyi Vincéné szülei) például – akik már 1918-ban letelepedtek a János-hegy tövében és református család volt –, saját homokbányájukból ingyen biztosították a szükséges homokmennyiséget.

Sajnálattal, de meg kell jegyezni, hogy a templomépítkezésének esett áldozatául a mámai templomrom nyugati homlokzata, melynek kőanyagát az új templom alapozásánál használták fel.

Ilyen összefogás mellett 1935-36-ban felépült a templom, és 1936. augusztus 20-án Rott Nándor veszprémi püspök felszentelte azt.

Templombelső
(Fotó: Szőnyeg János)

A festett üvegablakok – a rajtuk feltüntetett személyek, családok, közösségek adományaként – 1937-ben készültek el Palka József üvegfestő műtermében Budapesten.

A templom építésekor Balatonfüzfő-fürdőtelep a vörösberényi plébánia filiája volt, 1935-ben, a füzfőgyártelepi plébánia megalapítása után annak lett a filiája. Androsits István gyártelepi plébános egy ideig a fürdőtelepi lelkészszégen is ellátta a szolgálatot.

Gyártelep

A gyártelepi vallásos lakosság is hasonló helyzetben volt: 1927-ig Vörösberénybe jártak szentmisékre. 1927-től, miután az iskola felépült, annak egyik terme kápolnaként is szolgált. Itt tartották a hit- és erkölcstan órákat és ünnepnapokon a szentmisét. A kápolnás tanterem külső falának sarkán ma is látható az ott elhelyezett Mária-szobor talapzata és védő koronája. A szobrot 1948-ban, az iskola államosítása után távolították el.

A Mária-szobor helye (Fűzfő tér)
(Fotó: Szőnyeg János)

A katolikus hívek számára kezdetben Gyöngyössy Imre vörösberényi plébános és GludovácZ József teológiai tanár (Veszprém) végezte a vallási és hitoktatói szolgálatot.

1935-ben Rott Nándor püspök dr. Androsits Istvánt Fűzfőgyártelepre helyezte plébánosnak, a katolikus hívek lelkipozdolására. Androsits plébános nagyon tevékeny, jó szervezőképességű pap volt. Létrehozta az egyházközségi képviselőtestületet, melynek világi elnöke dr. Kuncz Alfonz főmérnök volt. Oltáregyesületet is szer-

Mária-kongreganisták
(Nida József gyűjteményéből)

Szent Kapisztrán cserkészcsapat vízi őrse 1.

Szent Kapisztrán cserkészcsapat vízi őrse 2.

vezett Makay Miklósné, majd később Vécsey Lászlóné vezetésével. Az ifjúság körében is kedvelt ember volt. Nagyobb leányok részére Mária-kongregációt, a fiúk részére cserkészcsapatot (Szent Kapisztrán cserkészcsapat) szervezett. Az elemi iskolások körében Szívgárdát és Mária-kongregációt hozott létre.

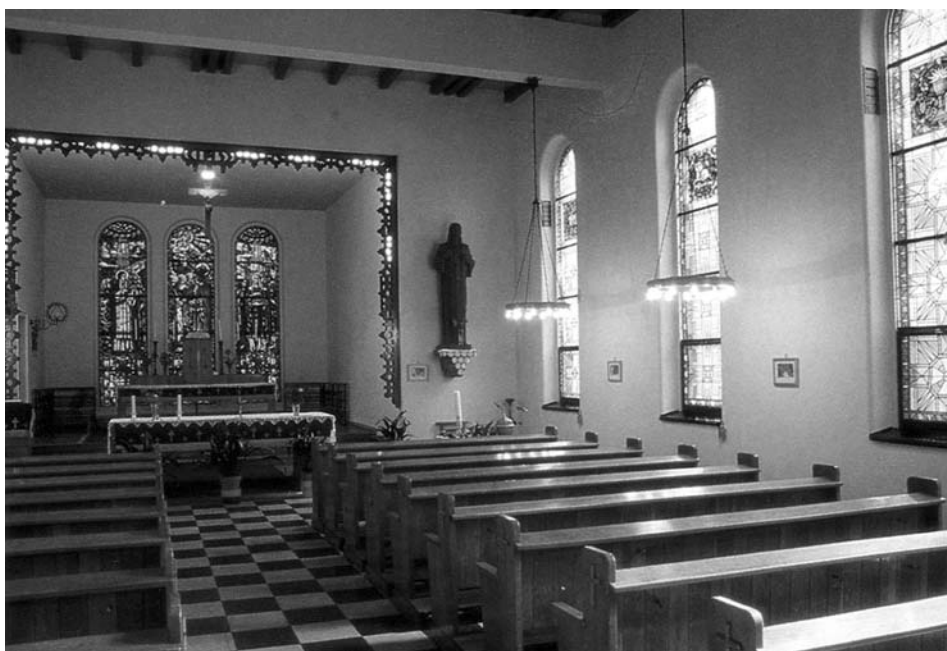
Miután Androsits plébános a vállalatvezetésnél kezdeményezte a római katolikus templom építését, hattagú templomépítő bizottság alakult, melynek tagjai: dr. Androsits István, Szabó Kornél, Vajna Gábor, dr. Kuncz Alfonz, Máry Gyula, Balajti Géza voltak. Balajti Géza építészmérnök a gyár főépítésze volt, ő tervezte meg a templomot. Azonban a gyártelepen minden építkezést a Hadügyminisztériummal kellett engedélyeztetni. A HM nem akarta engedélyezni, hogy a templom a lakótelepet körülvevő kerítésen belül épüljön meg. A templomépítő bizottságnak püspöki és más kormányzati közbenjárásra sikerült elérnie, hogy a lakótelepen belül, de a HM aggályoskodása miatt torony nélkül épülhetett meg a templom. A templomtornyot ugyanis a minisztériumban hadászati célpontnak tekintették, és ezért nem járultak hozzá a torony építéséhez. Az építés költségének végösszege: 29 370,- pengő volt, melyet a Nitrokémia 15 000, a papírgyár 3 000, a Salgó Rt. 2 000, Mikó Elemér papírgyári igazgató 500, Rott Nándor megyéspüspök 2 000, az egyházközség – a hívek adományából – 7 000 pengővel támogatott.

1938. október 17-én megtartott képviselőtestületi ülésen határozták el a templomépítés megkezdését. A kivitelezésre kiírt pályázatra Wanner Henrik építési vállalkozó ajánlatát találták a legjobbnak. Az építési munka – a munkanapló szerint – olyan ütemben folyt, hogy november 30-ára a falazással és az összes betonozási munkával készen voltak, a további munkálatok 1939-ben folytatódtak, és június 23-án befejeződött az építkezés. Az építkezés ideje alatt Rott Nándor megyéspüspök – aki az építkezést nagy rokonszenvvel kísérte – meghalt, és június 29-én a templomszentelési szertartást Meszlényi Zoltán esztergomi segédpüspök végezte.

A felszentelt templom azonnal át is vette szerepét, mert a felszentelést követően Ács Gyula és Németh Ilona esküvőjével az első házasságkötés is megtörtént. A belső, festett üvegablakok később készültek: a szentély ablakai 1940-ben, az oldalablakok 1942-ben ugyancsak Palka József üvegfestő mester műhelyében. A templombelső berendezéseinek elkészítésében nagy szerepük volt a Nitrokémia szakembereinek.

A Szent László-templom (Fűzfő tér)

A templombelső
(Fotók: Szőnyeg János)

Az ácsmunkák legnagyobb részét Jenei István és Muhi István, a vállalat ácsmesterei és munkatársaik végezték. A szentélyt övező díszes fafaragást Muhi István és Plank Károly ácsok készítették. A kovácsolt díszítésű csillárok és más berendezések Barók Imre, a vállalat akkori műlakatosának és munkatársainak alkotó munkáját dicsérik.

Még a templomépítés előtt állították fel a haranglábat és a közelében lévő feszületet. A haranglábat magyaros motívumok díszítik. A harangon a következő felirat olvasható: *„Létesült Isten nagyobb dicsőségére, Szent László Királyunk tiszteletére, a fűzfőgyártelepi római katolikus egyházközség áldozatkészségéből. Anno Domini 1935. Öntötte Slezák László Magyarország aranykoszorús harangöntő mestere Budapesten.”* A harangláb építői ismét az ácsmesterek: Jenei István és Muhi István voltak.

Harangláb

Feszület

(Fotók: Szönyeg János)

Szent Imre-kápolna

A következőkben „birtokháborítást” követek el, mert az a terület, melyről szó lesz, abban az időben Balatonkenese közigazgatási területe volt, azonban településszerkezetiileg már akkor is Balatonfüzfő-fürdőtelephez tartozott (Balaton körút 229-233.). A budai cisztercita szerzetes tanító rendnek volt itt egy Szent Imre Collegium üdülője. A hozzá tartozó területen 1939-ben építettek egy kis kápolnát, mely abban az időben fontos szerepet töltött be a Balaton partján hosszan elhúzódó fürdőtelepen, ami a templomtól távol eső részen nyaraló fürdővendégeknek és az üdülőben tartózkodó kollégistáknak adott közeli misehallgatási lehetőséget.

Szent Imre-szobor

A fenntartó szerény anyagi lehetőségei csak a legegyszerűbb építészeti kiképzést és kivitel tették lehetővé. Belső mérete 4×6 m, belülről látható tetőszerkezettel. Homlokzata a telepen levő többi épülettel azonos: halványsárga színezésű kőporos vakolat volt. Az építést követő években felmerült az a gondolat, hogy a kápolna belső falfelületeit freskókkal díszítsék. A Collegium igazgatósága a freskó megfestésével Jeges Ernő festőművészt bízta meg. Az oltár feletti falon Szűz Máriát ábrázolta a gyermek Jézussal, a magyar szentek társaságában. Az oldalfalakon Szent Imre életéből vett jelenetek voltak láthatók. A bejárat feletti homlokzat belső felületét Szent Imre siratását ábrázoló freskó díszítette.

Jeges Ernő

Az államosítás után, a területen néhány évig működő úttörőtábor egyik épülete volt a kápolna. Ekkor – „a múltat végképp eltörölni...” időszakban – a vakolat leverésével eltávolították a freskókat. Ezzel Balatonfüzfőnek súlyos művészettörténeti kárt okoztak, mert Jeges Ernő előkelő helyet foglalt el – a két világháború között – a magyar festők rangsorában. 1947

után kitiltották az általa alapított Szentendrei Művésztelepről. Melőzése – 1956-ban bekövetkezett haláláig – más területen is érzékelhető volt. Szentendre ma újra a méltó helyére akarja emelni Jeges Ernőt, és vele együtt az egykori Szentendrei Művésztelep festőit. Ebből a célból emlékkiállítás-sorozatot rendeztek. 2008. november 22-én nyitották meg a Művészeti Malomban Jeges Ernő emlékkiállítását. Feleségemmel együtt részt vettünk a megnyitón, és a szó szoros értelmében lenyűgözött bennünket a kiállított képanyag. Ezek után még fájdalmasabb, hogy balatonfüzfői munkája megsemmisült.

Rövid életrajza és munkásságának néhány jelentősebb állomása:

1898. január 12-én született Torontálvásárhelyen.

1917-1918-ban az Iparművészeti Főiskolára járt, 1918-1922 között a Képzőművészeti Főiskolán Réti István tanítványa volt.

1921-ben Gróf Batthyány Lajos meghívására Deli Antallal, Parobek Alajossal és Pándy Lajossal a bicskei művésztelepen dolgozott, ahol Szent Jeromos című képéért megnyerte az Ernst Lajos által adományozott bicskei művésztelep díjat.

1922-ben Párizsba ment, beiratkozott a Julian akadémiaira és dolgozott Barbizonban is, majd 1924-ben a Párizsi Szalonban állított ki.

1926-tól Szentendrén festett, 1928-ban részt vett a Szentendrei Festők Társaságának alapításában.

1931-től három éven át volt ösztöndíjas Rómában.

Festőként a harmincas évektől számos monumentális feladatot teljesített egyházi megbízásból, közben az alkalmazott grafika területén is sikeresen működött.

1934-ben a római Nemzetközi Egyházművészeti kiállításon a magyar kiállítók között szerepelt „Ábrahám és Izsák” című festményével, és ő díszítette ókeresztény szimbólumokkal és magyaros ornamentikával az erre az alkalomra Árkay Bertalan tervei alapján bazilikává alakított magyar termet.

*1934-ben volt az első egyházművészeti megbízása a dorogi Szent Borbála templomban. Ezt követő fontosabb falképei: 1938 Budai Szent Imre Kollégium, **1940 Balatonfüzfő, Szent Imre Kollégium üdülőkápolna**, 1943 Pannonhalma, Bencés Gimnázium, 1951 Pomáz, Plébániatemplom.*

1941-ben Esterházy történeti díjat nyert „Mátyás király tudósai körében” című művével.

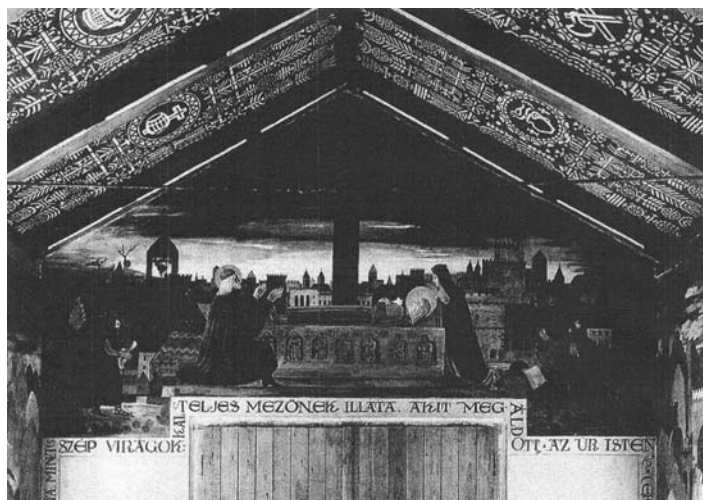
1947-ben felmondták műtermét a szentendrei művésztelepen.

1956. november 16-án halt meg Budapesten.

A kápolna előtt állt egy Szent Imre-szobor is, amit Török Lajos plébános mentett meg, és most a plébániaépület utcafrontján látható.

Szent Imre kápolna

Szent Imre kápolna, a bejárat feletti homlokzat
(Forrás: Jeges András)

Képek a kápolna freskóiról: oltárkép, északi fal, déli fal (Forrás: Jeges András)

Lelkészség és plébániák

A balatonfüzfői plébániát „Füzfő-fürdőtelepi lelkészség” néven dr. Czapik Gyula megyéspüspök 1942. június 27-én a 2891/1942. számú okmánnyal alapította. Az első füzfő-fürdői lelkész Miseta György volt. Plébánialakás hiányában Bíró Sándor szabómesternél kapott albérleti lakást és ellátást. A fiatal lelkész szeretett volna plébániát építeni, vagy valamilyen lakást vásárolni, de a 16 havi itt tartózkodása rövid idő volt ennek a szándéknak a megvalósításához.

Török Lajos 1943. március 15-étől Androsits István gyártelepi plébános káplánja volt, majd ugyanez év november 25-én a megyéspüspök a fürdőtelepi lelkészség ellátására helyezte át. Ő is albérletben kezdte balatonfüzfői életét. Az első albérlete a Petróczy-villában volt, később – a Jókai utcában – több épületben is volt lakása. Török atya is nagy elhatározásokkal, nagy lelkesedéssel kezdte füzfői munkáját. Bekapcsolódott a társadalmi életbe is, hamarosan a Polgári Kör elnökének választották meg. Tovább gondozta az oltáregyesületet, a szívgárdát, és a balatonfüzfői fiatalokkal létrehozta a Szent Imre cserkészcsapatot.

Androsits Istvánt 1944-ben tábori lelkészi szolgálatra rendelték. Helyét Szöllösi Ferenc foglalta el, káplánja Kiss András volt.

1945-ben, a front átvonulása után, április 1-jére, Fehérvásárnapra (Húsvét utáni első vasárnap) a balatonfüzfői templomot kitakarították és Török atya hálaadó szentmisét mutatott be azért, hogy a háború véget ért, és Balatonfüzfő viszonylag kevés kárt szenvedett a háború alatt.

Elsőáldozók, mögöttük Kenedly Ferenc tanító és Párréthy Ágoston

Elsőáldozók és hozzátartozóik a '40-es évek közepén
Középen Török Lajos, baloldalán Beleki Jenőné (sz. Horváth Ilona) tanítónő

A balatonfűzfői lelkészség 1946. január 1-jével vált önálló anya-
könyvezéssel plébániává. 1948 júniusáig az iskolákban (az állami
fenntartásúakban is) kötelező hit- és erkölcstanoktatás folyt, ame-
lyet a különböző felekezetek lelkészei végeztek. Az iskolák államo-
sítása után a hitoktatás „fakultatív”, választható tantárggyá minő-
sült.

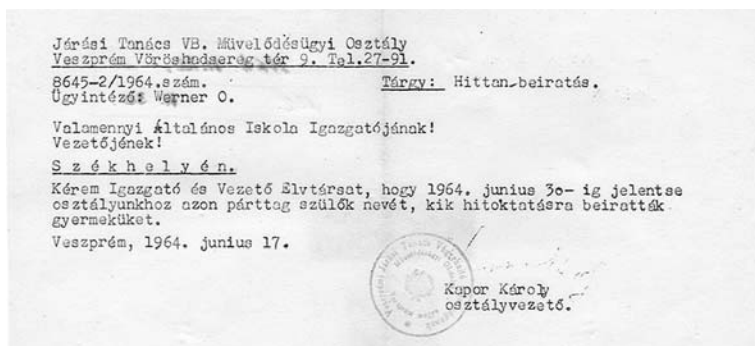
A gyártelepi plébániát 1948 után – az akkori politikai körülmé-
nyek következtében – egyre nehezebb helyzetbe hozták, olyannyira,
hogy Szöllősi István plébánosnak és káplánjának ki kellett költöz-
niük a gyártelepről, és egyre-másra akadályokat gördítettek a hit-
élet gyakorlása elé. Az akkori vezetők mindent elkövettek, hogy az
egyházak szerepét, befolyását teljesen kiiktassák a gyártelepi la-
kosság életéből. 1952-ben több mint fél évig a Szent László-temp-
lomban nem volt szentmise. 1952. december 10-én az egyházme-
gyei hatóság a 3800-90/1952. sz. alatt dr. Hümpfner Tibort nevezte
ki fűzfőgyártelepi plébánosnak, akit – az állam és egyház közötti
megállapodás eredményeként – a gyártelepi vezetés is elfogadott,
lakást és teljes ellátást biztosított számára. Ő volt Fűzfőgyártelep
utolsó plébánosa, miután 1958 augusztusában nyugdíjba vonult.
Ezt követően – mivel a gyártelepi és a községi lakótelep egy közgaz-

gatási területté vált – a gyártelepi hitélet ellátását is – a balatonfűzfői plébánia keretében – Török Lajosra, a későbbi esperes-plébánosra bízta az egyházmegyei hatóság, aki 1989. októberi nyugdíjba vonulásáig látta el Balatonfűzfőn és Fűzfőgyártelepen szolgálatát.

Török Lajos plébános „álma” – több albérlet után – egy plébániaépület létrehozása volt. 1958. február 25-én, a többszörös elutasítás után újabb kérelmet adott be a járási tanácshoz a plébánia-építésre. Az épületet Vándor Ferenc egyházmegyei főmérnök tervezte. A Veszprém Járási Tanács végül 2730/1958. sz. alatt, március 18-án kiadta az építési engedélyt. Az építkezés a hívek fizikai és pénzbeli támogatásával oly ütemben folyt, hogy az év végére már tető alá került az épület, és a következő évben Török Lajos plébános be is költözhetett Balatonfűzfő új plébániaépületébe.

A pártállam az egyházakat ellenségének tekintette, ezért minden tekintetben igyekezett azok működését visszaszorítani a templomok falai közé. Hittanbeíratásra a nyár folyamán (emlékezetem szerint mindjárt az évváró után) két napot biztosítottak, és csak szülő írathatta be a gyermekét. Ráadásul, ha a beíratáson jelenlevő pedagógus éppen olyan volt, igyekezett a szülőt lebeszélni beíratási szándékáról. Az iskolai hitoktatás az évek során elsorvadt, mert a szülőket még a munkahelyeken is zaklatták, ha gyermekük hittanra járt.

Párttagok gyerekeinek hittan-beíratása

A tanácsi jegyzőkönyvekben nyomon követhető, hogy a „világnevelési programja milyen előkelő helyet foglalt el. Bizonyítja ezt, hogy minden évben önálló napirendi pontként szerepelt a vb-és tanácsüléseken. Például 1963. május 17-i tanácsülés: „Világnevelési programja”. Perényi János hozzászólásában a következőt mondta:

„Egy évvel korábban is volt ilyen tárgyú beszámoló. Akkor a tanácsülés előtt egymást beszéltek le az emberek (mármint a tanácstagok Sz. J.), hogy ne menjenek el a tanácsülésre, mert a vallásról lesz szó. Az, hogy a gyártelepen megszűnt a hittan oktatás, arról az a véleménye, hogy nem meggyőződésből történt. A szülők attól tartanak, hogy a gyerek hittanra járása kihat a továbbtanulásra is.” Úgy gondolom, hogy a fentiekhez nincs hozzáfűznivaló.

Bevonulás Török Lajos ezüstmiséjére (1961)

Az egyházaknak krisztusi küldetése az evangélium hirdetése, és nem mondhattak le semmilyen lehetőségről, hogy ezt a küldetésüket teljesítsék. Miután kiszorultak az iskolákból, az állami hatóságokkal egyeztetve, úgynevezett „templomi katekéziseket” vezettek be. Török Lajos is élt ezzel a lehetőséggel, és ilyen alkalmakon készítette fel a gyerekeket elsőáldozásra, bérmálásra.

Az iskoláknak minden hittanbeíratás után jelenteni kellett a fellettes tanácsi szerveknek a beíratás eredményét. Erről tanúskodik az 1989. július 6-i tanácsülés jegyzőkönyve is: „Gubicza Iván: a hittanbeíratások az elmúlt 20-25 évben szigorúan a két napos kiírás alapján, felsőbb szervek által ellenőrizve, a beíratást követően telefonon jelentve, majd írásos értékelés útján történt.”

Bérmálás (1970)

Keresztelés (1977)
(Fotók: Szónyeg János)

Egyházi élet

Mecsei Tanács VI. Művelődésügyi Osztálya, Veszprém.

28053-21/1958.
Előadó: Veszely L.

Tárgy: Vallásoktatással kapcsolatos
kérdések rendezése.

D i z a l m a s!

Valamennyi Általános- és Középiskola Igazgatójának,

S z é k h e l v é n.

A tanulók vallásoktatásával és vallásgyakorlatával kapcsolatos néhány kérdésben igazgatóink nem járnak el egységesen s ebből sok félreértés, indokolatlan elnézés vagy elkerülhető atrocitás származik. Annak ellenére, hogy az Állam és Egyház közötti megállapodás minden alapvető kérdésben lerögzíti a járható utat, a megállapodás vérehajtása során olyan részletkérdések merülnek fel, amelyekre nézve egységes intézkedés kiadása válik szükségessé.

Ezek a részletkérdések az alábbiak:

- 1./ A róm.kat. hitoktatók sok helyen indokolatlanul magas létszámú ministráns gárdát képeznek ki ált. iskolai tanulókból. Ezeket a tanulókat ministráns oktatásban részesítik. Az indokolatlanul magas létszámú ministráns-oktatás nem megengedett. Csak olyan mértékben végezhetik ezta hitoktatók és lakások, amilyen mértékben a tényleges helyi igények/misék, templomi szolgáltatások száma/ ezt indokolják.
- 2./ A vallásoktatás keretében semmilyen filmvetítés /diapozitívek vetítése/ nem alkalmazható. A tanítói anyag ilven szemléltetése vagy kiegészítése tilos.
- 3./ Egyes helyeken templomi katekézisen vesznek részt a tanulók. Az Állam és Egyház közötti megállapodás értelmében ez megengedett s ezen résztvehetnek a vallásoktatásra nem jelentkezett tanulók is, de ennek nem lehet oktatási jellege, azaz a templomi katekéziseken sem lecke feladás, sem számonkérés nem történhet.
- 4./ Megtörténik, hogy a hitoktatók, lelkészek tanulókat használnak fel különböző agitációs munka elvégzésére, s e munkák elvégzésénél lelki terrort is alkalmaznak. Lelki terror mutatkozik a különböző anyagi szolgáltatások behajtása terén is. Igazgató elvtárs erőltetesen szálljon szembe az ilven törekvésekkel s a nevelőtestülettel közösen álljon elő, hogy a tanulókkal szemben ilven lelki terror ne érvényesülhessen.
- 5./ Gyakran érkeznek panaszok hozzánk, hogy egyes hitoktatók eltűrik, ha vallásoktatásra nem jelentkezett tanulók is megjelennek hittanórán. Az Állammal történt megállapodás ezt a kérdést részletesen szabályozza s a hitoktató kötelességévé teszi a vallásoktatásra nem jelentkezett tanulók eltávolítását a hittanóráról. Azt a gyakorlatot azonban nem kívánjuk fenntartani, hogy az igazgatók - anélkül, hogy helyileg megtennék a szükséges intézkedéseket - irásos jelentést küldenek és tőlünk várják a visszaélés megszüntetését. Minden ilven esetben kötelessége az igazgatóknak, hogy figyelmeztesse erre a kötelességére a hitoktatót s egyidejűleg tegyen jelentést Osztályunknak.

Veszprém, 1958. március 25.

Sz. Antal
Mernádi Konrád/
osztályvezető

Vallásoktatás rendezése című levél

A fenti korlátozások valamennyi egyházat, így Balatonfűzfőn a református és evangélikus egyházat is ugyanúgy sújtották.

Török Lajos esperes-plébános 1989 októberéig, 46 éven át szolgált a balatonfűzfői egyházközségben. Nyugdíjba vonulása után hat

Török Lajos 1992-ben, utoljára, Balatonfűzfőn

Török Lajos síremléke a balatonfűzfői temetőben
(Fotók: Szőnyeg János)

ével, 1995. december 1-jén halt meg. Temetésén paptestvérei és a hívei sokasága kísérte a – neki mindig oly kedves – plébániatemplomból a fűzfői temetőbe. Annyira fűzfőinek tartotta magát, hogy végső nyughelyéül is Balatonfűzfőt választotta. Síremlékére hívei egy emléktáblát is elhelyeztek:

Török Lajos síremlékén az emléktábla (Fotó: Szönyeg János)

1989 októberétől 1997 októberéig – nyugdíjazásáig – Polonkai József esperes-plébános végezte lelkipásztori szolgálatát Balatonfűzfőn és Fűzfőgyártelepen. 1997 októberében az egyházmegyei hatóság – közel egy éven át – Szabó János balatonalmádi plébánost bízta meg az egyházközség „oldallagos” ellátásával.

1998. augusztus 1-jével dr. Márfi Gyula érsek Szécsi Ferencet nevezte ki balatonfűzfői plébánosnak. Szécsi atya is nagy tervekkel,

Polonkai József
esperes-plébános

Szabó János
plébános

Szécsi Ferenc
plébános

tenni akarással foglalta el székhelyét. Rövid időn belül újjászervezte az egyházközség képviselőtestületét. Az egyházközséget nemcsak Balatonfüzfő alkotja, hanem hozzátartozik a gyártelep, Litér, Vilonya, Királyszentistván és Papkeszi.

A templombelsőben több változtatást hajtott végre. Fatimából Mária-szobrot rendelt, Veszeli Lajos festőművész – a fatimai oltárhoz – megfestette a fatimai látnokokat, majd a keresztelőkúthoz a „Jézus megkeresztelkedése” című képet.

Maurer Konrád kezdeményezésére és mint a megyei közgyűlés tagjának anyagi hozzájárulásával, valamint közadakozással összegyűjtött pénzből a templom külső falán a szabadságharcos, világháborús és az 1956-os hőseknek emlékhelyet állítottak.

A hősek fala (Fotó: Szönyeg János)

Szécsi Ferenc plébános 1999-ben útjára indította az évente megjelenő „Harangszó” című egyházközségi folyóiratot és létrehozta a plébánia honlapját www.bfuzfoplebania.hu címen.

Természetesen további tervei is vannak, például a templomkertbe kültéri keresztutat, a romtemplom elé szabadtéri színpadot szeretne létrehozni, amely a nyári időszakban városi rendezvényeknek is helyszíne lehet. Tervei megvalósítását azonban az anyagi lehetőségek korlátozzák.

Református egyház

A XX. század elején-közepén a keresztény felekezetek még eléggé elkülönülve éltek hitéletüket, ezért a református és evangélikus hívek Fűzfőgyártelepen, a „tishti kaszinó” (ma: vendégház) egyik termében kaptak lehetőséget istentiszteletek végzésére mindaddig, amíg a mai posta helyén nem hozhatták létre saját imatermüket. A református hívek 1928-tól szórványként a vörösberényi református egyházhoz tartoztak, majd 1931-től saját presbitériumot választó fiókegyházzá vált, Koszorús László vörösberényi lelkész, Bódás János és Katona Géza segédlelkészek szolgálatával.

Bolla Ferenc

1940-ben Szűcs József, a veszprémi egyházmegye esperese, a balatonalmádi és fűzfőgyártelepi fiókegyház kérésére Bolla Ferenc lelkészt rendelte ki szolgálatra.

A református egyház fűzfői gyülekezetének főgondnoka ekkor dr. Sebestyén László, gondnoka Haraszi József, presbiterei: Bende Sándor, Gebei Ferenc, Gönczy Lajos, Szekeres János, Ferenc József, Korpás Sándor, Berényi Sándor, Erdős Gyula, Kalas Miklós, Marton Imre és Nagy Károly voltak.

1942-ben az anyaegyházzá alakulás Balatonalmádival egyetemben megtörtént. Ezekben az években az istentiszteleteket a közösi területen az iskolában vagy az óvodában tartották.

A gyártelepen 1944 márciusában került sor az imaterem felszentelésére, melyet – miután az evangélikus testvérekkel közösen használtak – református részről Győri Elemér püspök, evangélikus részről Kapi Béla püspök szentelt fel. Az imaterem megvalósításában vitéz Helle János igazgató (egyben presbiter) hathatós segítségével.

get nyújtott. A háború alatt gyújtóbomba-találat következtében az imaterem teljesen kiégett. Minden berendezés: úrasztala, harmónium, keresztelő medence, a sok fáradságos áldozat gyümölcse, mind a lángok martalékává vált.

A helyreállítás után a helyiséget – mivel tulajdonjogilag a Nitrokémiáé volt – a gyár vezetősége egyéb célokra (szakiskolai rajzoktatás, táncoktatás, politikai oktatás...) is felhasználta, majd a politikai körülmények miatt megfogyatkozott közösség kis létszámára hivatkozva, 1950-ben végképpen megvonta a református közösségtől az imateremként való használati lehetőségét. Ezzel Fűzfőgyártelepen gyakorlatilag megszűnt a református és evangélikus hitélet közösségi gyakorlása. Az egykori imaház falára 1994-ben emléktáblát helyeztek el, melyet Bolla Ferenc nyugalmazott lelképásztor – aki annak idején az imaterem létrehozásán is sokat fáradozott – leplezett le. Az emléktáblán látható évszámok jelentései 1928: a fűzfői egyházközösségi élet kezdete, 1931: hivatalosan fiókegyházzá alakultak, 1944-50: az imaterem működési időszaka, 1994: az 50 éves megemlékezés éve.

Az emléktábla a gyártelepi posta bejáratánál (Bugyogóforrás u. 2.)
(Fotó: Szőnyeg János)

A balatonfűzfői református közösség mindenképpen arra törekedett, hogy legyen saját imaháza, esetleg temploma. Az 1940-es évek második felében egyértelművé vált, hogy a gyártelepen ilyen lehetőség nem adódik. A balatonfűzfői településrészen viszont volt az egyháznak telke, amit a Katolikus Tanulmányi Alaptól vásároltak még a háború előtt. Ez a telek alkalmas volt arra, hogy fel lehetett építeni az imaházat. A közösség nagy lelkesedéssel fogott az előkészületekhez, melynek első művelete a kútásás volt. Az egyházközösségnek azonban nagyon kevés pénze volt, ezért kérelemmel fordultak a vörösberényi képviselőtestülethez az imaterem építésének támogatására.

Kivonat a képviselőtestület jegyzőkönyvéből:

„1948. január 31. – 10. jk. 1948.

A ref. egyházköztség újból benyújtotta kérelmét az új imaház építésének támogatására. Arra hivatkoznak, hogy az elmúlt költségvetési évben a község területén lévő egyházközségek már részesültek hasonló jellegű segélyben, ezért méltányosság és igazságosság alapján kéri az építkezési segélyt.

Határozat 3535/1947.

Név szerinti szavazással egyhangúlag 15 000,- Ft segélyt állapított meg a képviselőtestület, de kikötötte, hogy az összeget csak az imaház építéséhez használhatják fel.”

Ugyanez év szeptemberében a Köztársasági Elnöki Hivataltól is kaptak 15 000,- Ft-ot. A 30 000,- Ft kevés volt, de a presbitérium úgy határozott, hogy házilag kezdi meg az építkezést. A templomot Nagy Győző mérnök tervezte, a munkát szakmailag Farkas Sándor balatonalmádi építő- és ácsmester irányította és ellenőrizte.

A templom alapjába, a bejárati ajtó küszöbe alatt 60 cm mélységben helyezték el Vámos Géza esperes jelenlétében és szolgálataival az alapkövet, melybe lezárt ón tokban a következő szövegű alapokmányt tették: „Az Atyának, a Fiúnak és Szentléleknek nevében, Ámen! Uram, Te voltál nekünk hajlékunk nemzedékről nemzedékre! Minek előtte hegyek lettek és föld és világ formáltaték, öröktől fogva mindörökké Te vagy Isten. Láttassák meg a Te műved a te szolgálidon és a Te dicsőséged azoknak fiain, és legyen az Úrnak, a mi Istenünknek jó kedve mirajtunk, és a mi kezünk munkáját tedd állandóvá nekünk, és a mi kezünk munkáját tedd állandóvá! (XC. Zsoltár 1, 2, 16, 17)

Szívünkben ezzel az imádsággal rakjuk le ennek a templomnak alapjait a szabadságharc százados évfordulójára, szeptember havá-

nak 30. napján, azzal a reménységgel, hogy legyen a borzalmas második világháborúban porig sújtott népünknek hajléka, hol bűneitől és fájdalmaitól megszaggatott szívét felajánlhassa teremtőjének.

A mi Urunk Jézusunk lakozzék közöttünk, és áldott szent vérében mossa meg mindazok szívét, kik bármikor is alázatos publikánusként megjelennek e templomban.”

A református templom (József A. u.)
(Fotó: Szőnyeg János)

A templombelső
(Fotó: Szőnyeg János)

A munka elkezdődött. A gyülekezet buzgó adakozással és kézi munkával vett részt benne. Naponta 50-60 ember dolgozott. Hamarosan álltak a falak, de elfogyott a pénz. Ekkor a presbiteri gyűlés 5 000,- Ft nyugdíjintézeti kölcsön felvételét határozta el, és időközben még 31 000,- Ft államsegélyt kaptak, ami már elegendő volt az építkezés befejezéséhez.

1949. karácsony másnapján Győri Elemér püspök felszentelhette a templomot. Külseje azonban kopasz maradt, a külső vakolásra csak 1954-ben került sor, amit Farkas Sándor építési vállalkozó végzett el.

1963-ban a cseréptetőt palára kellett cserélni, mert az eredeti cseréptetőt a szélviharok erősen megrongálták.

1975-ben dr. Haraszi Józsefné férje (az egyházközség egykori gondnoka) anyai hagyatékát, 24 000,- Ft-ot ajánlotta fel a következő levél kíséretében: „...arra kérem a kedves gyülekezetet, fogadják szeretettel drága férjem e csekély hagyatékát, és imádkozzanak velünk együtt buzgón, hogy mennyei Atyánk méltónak találjon bennünket e munka elvégzésére, templomunk illő befejezésére.”

Természetesen javítani, fejleszteni való mindig akadt a templomon, amit a gyülekezet adományaiból, fizikai munkáival valósított meg.

Emléktábla a templom falán

1990. augusztus 1-jén Steinbach József lelkész lett a gyülekezet lelki vezetője, akit 2008-ban a Dunántúli Református Egyházkerület püspökévé választottak.

A templom körüli terület lehetőséget adott nyári ifjúsági táborozásra, és 1991-ben a gyülekezet – azzal a szándékkal, hogy nyaranta az ország különböző egyházközségeiből hittanos csoportokat táboroztasson – hozzáfogtak egy táborhely kialakításához. A hittanos csoportok lelkész és egyházközségi tag kíséretével töltenek itt egy-két hetet, melynek során a balatoni üdülés mellett lelki feltöltődésben is részesülnek.

A tábor is „Luca-széke” módjára épült, az első években csak egy toalettnek nevezhető kis építmény volt két zuhanyozóval és két-két toalettal, meg egy teakonyha nagyságú hely, amely némi főzési lehetőséget nyújtott, a táborlakók pedig sátrakban laktak.

1992-ben került sor a víz és a csatorna bekötésére, azután 1993-tól 2002-ig folyamatosan gyarapodott a táborhely, melynek során felépültek az alvóházak, korszerű toalett és főzőhelyiségek épültek. A táborozókat ma már kulturált körülmények várják.

A táborozó fiatalok gyakran közreműködnek az istentiszteleteken énekes, zenés szolgálatukkal.

Steinbach József

Tábori alvóházak (Fotó: Szőnyeg János)

1996-ban megvásárolta az egyházközség a templomkerttel délről szomszédos házat, közösségi célra. Az épületet – mely családi ház volt – átalakítják: a helyi egyházközség közösségi eseményei mellett konferenciaépületnek is használni fogják.

Evangélikus egyház

Hering János

Az evangélikus hívek egyházi élete kezdetben a Veszprémi Evangélikus Egyház szórványaként indult, majd 1928-tól 100 fő lélekszámmal 9 tagú presbitériummal fiókegyházzá alakultak. A lelki gondozást, hit- és erkölcsstan tanítást Hering János veszprémi lelkész végezte.

A fiókegyház felügyelői: Hellwig Ede, a Nitrokémia igazgatója, majd Bajcsy-Zsilinszky Gábor vezérigazgatók voltak. Gyülekezeti gondnokok voltak Györk Sándor főmérnök 1943-ig, majd Lázár Károly műszaki tisztviselő, élete végéig.

Isó Dorottya és Isó Zoltán
lelkészek

Az evangélikus hívek kis létszáma miatt nem gondolhattak arra, hogy önálló imatermük legyen. Ezért közösségi hitéletüket a református egyházzal közös imatermekben, templomban végezték.

A hívőközösség számának csökkenése következtében a balatonfüzői evangélikus egyházközösség újra a veszprémi gyülekezet szórvány-egyházaként működik Isó Zoltán és Isó Dorottya lelki gondozásával.

1991 óta havonta egyszer, a tobruki településrészen magánháznál, szerény létszámú részvétellel tartanak istentiszteletet.

A jövő reménysége: ökumené

A tobruki településrészen, a „Tobruki ökumenikus kápolnáért” alapítvány gondozásában (melynek elnöke Veisz László) tervben van egy ökumenikus kápolna építése. A kápolna részére a területet az önkormányzat térítésmentesen biztosította, melynek alapkövét 2000. augusztus 19-én, a három keresztény felekezet részéről ökumenikus szertartás keretében Gyűrű Géza római katolikus általános érseki helynök, Szécsi Ferenc római katolikus plébános, Lukáts András református esperes, Steinbach József református lelkész, Pintér Mihály evangélikus esperes és Isó Dorottya evangélikus lelkész részvételével felszentelték és megáldották az áthelyezett feszületet, valamint az alapköben elhelyezett dokumentumot. A dokumentum tartalmazza az alapítvány Alapító Okiratát, a felekezetek nyilatkozatait, az Önkormányzat képviselőtestületének határozatát a terület díjmentes átengedéséről.

Négy évvel később, 2004. október 6-án, az aradi vértanúk emlékünnepe keretében az újonnan felállított harangláb és harang felszentelésére is hasonló módon került sor. Ez évtől kezdve, minden év október 6-án ezen az emlékhelyen emlékeznek az aradi vértanúkra, és az ugyanezen a napon kivégzett gr. Batthyány Lajosra, Magyarország első, felelős miniszterelnökére.

2007. október 6-ára – az aradi vértanúk tiszteletére – Veisz László családjának támogatásával emlékművet állítottak.

Az áthelyezett feszület és a harangláb (Kulich Gy. u.)

Az aradi vértanúk emlékműve ugyanitt
(Fotók: Szőnyeg János)

Források

A fejezet forrásaiként az élő tanúk (Bakonyi Vincéné, Uher Zita, Forster Teréz, Laurentzy Vilmos, Békefi Jenőné, Légrádi Lászlóné stb.) visszaemlékezését, másrészt a www.bfuzfoplebania.hu honlapról a plébánia történetét, továbbá Dezső Dénes „Egyházi életünk Fűzfőn” címmel a Balatonfűzfői Hírlapban 1994. március havi számtól 1997. márciusáig folytatásokban megjelent írásait, illetve Bolla Ferenc ref. lelkész visszaemlékező kéziratát használtam fel.

A Szent Imre Collegium kápolnájával kapcsolatos forrás: Szépművészet folyóirat 1940. október havi számából.

Jeges Ernő adatai, fényképe és a kápolna képei fiától, Jeges Andrástól származnak.

Jeges Ernőről további információk olvashatók az interneten, pl. az alábbi címen: http://artportal.hu/lexikon/muveszek/jeges_erno

Végül – ha forrásnak tekinthető – az utolsó 50 év számos eseményének tanújaként saját emlékezetem.

Török Lajos atya és az elsőáldozók az 1960-as évek végén
(id. Ticz Antal gyűjteményéből)

Kulturális élet

A két településrész: Fűzfőgyártelep és Balatonfűzfő kulturális élete 1999. május 10-ig, a gyártelepi Művelődési Ház önkormányzati tulajdonba adásáig, gyakorlatilag két területen folyt. Balatonfűzfő községi településrészén is egyfajta, a gyártelepinél szerényebb kulturális élet, a gyártelepen viszont a Nitrokémia, majd a szakszervezet által működtetett, számtalan kulturális eseménynek lehetőséget adó kultúrház elégítette ki a gyártelepi lakosság kultúra igényét, még az önálló községgé válás után is a fentebbi időpontig. Ezért célszerű ebben a fejezetben is külön tárgyalni a két településrész kulturális életét.

Fűzfőgyártelep kulturális élete

A „Teret hódít az ipar” című fejezetben is érintettem, hogy a gyártelep „zárt” lakóközössége művelődésére Gerley (Gerl) Mihály tanító pezsgő kulturális életet varázsolt a gyártelepen. Fénykép tanúskodik arról, hogy 1928-ban a dalárdának zászlószentelése volt. Az Önkéntes Tűzoltó Egyesületnek ugyancsak 1928-ban már fűvósenekara volt. 1934-ben ezeket a kultúr csoportokat összefogva, és további csoportokkal kiegészítve, Gerley tanító úr megalakította

A dalárda zászlószentelése (Kányai Imre gyűjteményéből)

a Fűzfőgyártelepi Kultúregyesületet, színjátszó csoporttal, zenekarral, férfi-, vegyes-, és gyermekkórusal. Az egyesület rövid időn belül a környék legrangosabb kulturális tényezője lett. Bizom abban, hogy a fennmaradt fényképekkel kellőképpen érzékeltethetem a háború

A Fűzfői Dalárda 1928-ban

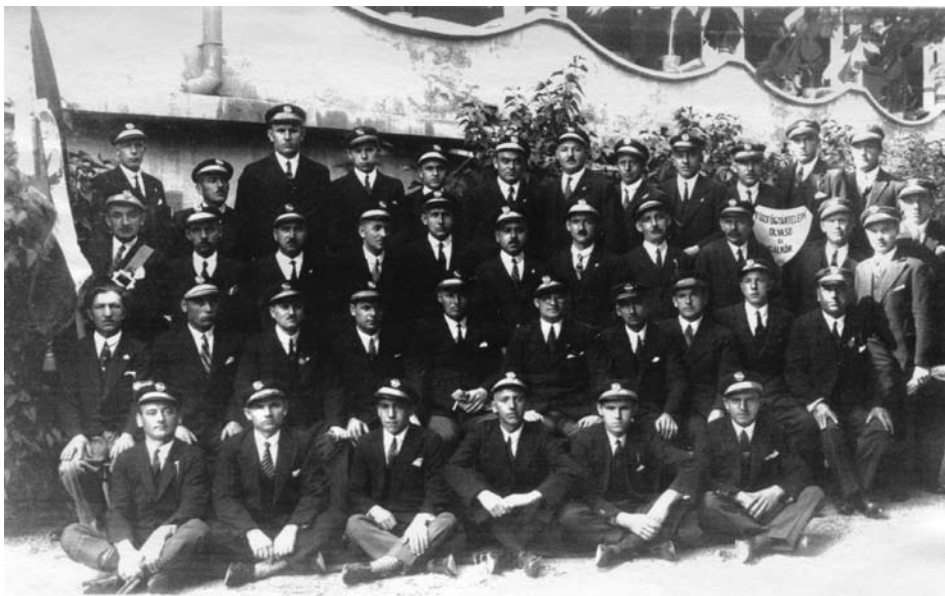
Felső sor: Csaba Dénes, Ehrenberger János, Katona József, Kertai József, Kelemen István, Pados József, Konrád Kálmán.
Középső sor: Csere Gyula, Papp János, Horváth János, Gévai Miklós, Pöchl Béla, Jobbágy József, Reisinger Gyula, Neiberger Pál, Kányai Imre.
Ülő sor: Katona János, ?, Vermes Tivadar, Papp István, Gerley Mihály tanító, Tisza Vilmos, Áfrány Mihály, Lázár Károly, Soós Gyula.

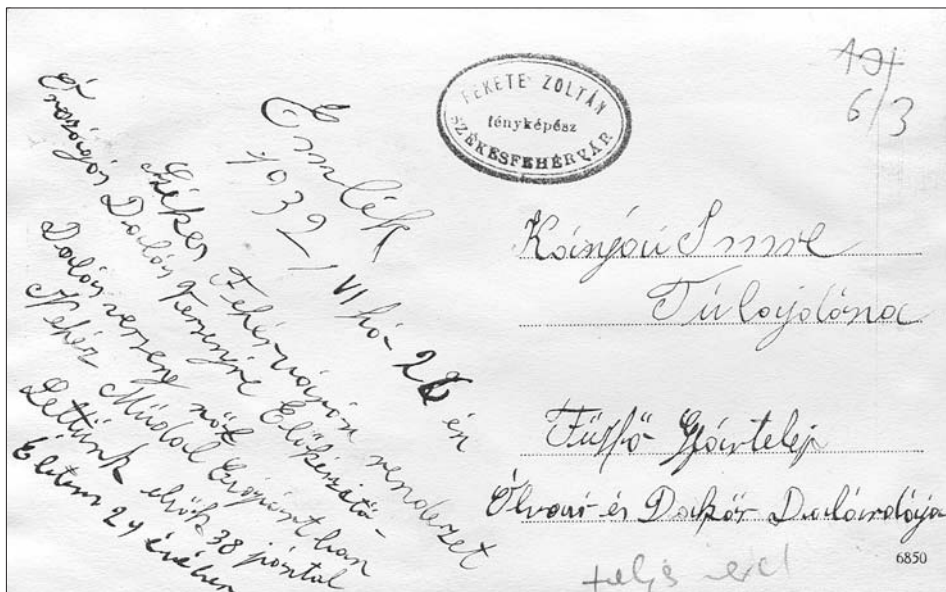
A Fűzfői Dalárda 1929-ben Siófokon az 1. Balatoni Dalos versenyen (Kányai Imre gyűjteményéből)

előtti gyártelep mozgalmas kulturális életét. Sajnos a képek tulajdonosai már nem tudták felidézni a színdarabok címét, ettől függetlenül ezek a képek kommentár nélkül is beszélnek.

A Füzfői Olvasó és Dalkör Dalárdája 1932-ben Székesfehérváron

A fúvós zenekar 1928-ban

Színjátszó csoport 1. (Kányai Imre gyűjteményéből)

A következő képen megfigyelhetők a színpad szélén elhelyezett esőcsatorna elemek, melyek – feltételezésem szerint – a színpad megvilágításának voltak az eszközei a bennük elhelyezett, de a közönség számára nem látható villanyégőkkel.

Színjátzó csoport 2. (Nida József gyűjteményéből)

Színjátzó csoport 3. (Nida József gyűjteményéből)

A téli időszakokban tánctanfolyamok is voltak, melynek záró ösztáncát „koszorúcská”-nak hívták. Erről is maradt fenn fénykép.

Ezeket a rendezvényeket helyileg az akkori Hangya szövetkezet boltja feletti teremben (amit kis tornateremnek is neveztek) tartották a kultúrotthon 1940-41-beli felépítéséig.

A kultúrotthon tovább növelte a műkedvelő csoportok szereplési kedvét, mert egészen más volt játszani egy – a maga idejében ko-

Koszorúcska résztvevőinek csoportképe
(Nida József gyűjteményéből)

moly felszereltséggel rendelkező – színpadon, mint a kis tornaterem alkalomszerűen összeállított színpadán.

Az intézményt filmvetítési lehetőséggel is felszerelték. Dezső Dénes barátomtól tudom, hogy a „Háry János” című film volt az első, amit itt vetítettek. Ugyancsak Dénes barátomtól hallottam, hogy az avatást követően, egy költői est során Mécs László papköltő is vendége volt az intézménynek.

A háborús évek sajnos megszakították ezt a mozgalmas kulturális életet. A háború után a kultúrotthont a Vegyipari Dolgozók Szabad Szakszervezete működtette Áfrány Mihály vezetésével.

A sok sikeres szerepléssel büszkélkedő dalárda is felbomlott. 1945 őszén, a Fűzfői Dalárda jogutódként alakult meg a Litéri Énekkar, de 25 éves sikeres működése után ez is elhalt. Utolsó szereplésükre 1974-ben, a Nitrokémia Ipartelepek 50 éves jubileumán került sor. A vállalatvezetés kezdeményezésére 1975 őszén megalakult a NIKE Munkáskórus. Tagjai többségben a régi énekkarok dalosai voltak, de jöttek újak is: a dalt szerető helyi lakosok közül. Az első karmester Hild Péterné Magdi néni volt, aki komoly felkészültséggel fogta össze a 40-50 fős kórust. 1976-tól már rendszeres résztvevői voltak a megyei kórusok találkozóinak, melyben lépésről lépésre haladva arany minősítést értek el.

1987-től Rostetter Szilveszter állt a kórus élén, aki nagy zenei felkészültséggel és igényességgel vezette azt. A színvonalas szerep-

lések ellenére ebben az időszakban kezdett fogyatkozni a létszám. 1994-től Varga József énektanár zenei tudásával és közönségformáló képességével mindent megtett a kórus életben tartásáért.

2001-től Szőkéné Nyizsnyánszki Eleonóra vezeti az időközben „Balatonfüzfő Város Vegyeskara” nevet felvevő énekkart, melyben a munkáskórus alapító tagjai közül még öten énekelnek.

Balatonfüzfő Város Vegyeskara (Fotó: Szőnyeg János)

A kultúrotthon az '50-es évek közepén felvette Nikosz Beloianisz, a görög ellenállási mozgalom kiemelkedő alakjának nevét, és Beloianisz Kultúrotthon, később Beloianisz Művelődési Ház nevet viselte. Az intézmény szerves része a több tízezer kötetes könyvtár.

A néptánc is szerepet kapott. A háború utáni kulturális mozgalmakban voltak olyan törekvések is, hogy fel kell deríteni a régi táncok lépéseit, hogy a tánccsoportok koreográfiáját ezekkel is bővíthessék. A néptánc Fűzfőgyártelepen is kedvelt művészeti ág volt.

1957-ben a Nitrokémia vezetése Vágfalvi Ottót nevezte ki a Beloianisz Kultúrotthon vezetőjévé. Vágfalvi Ottó 1949-ben került Fűzfőgyártelepre, egyenesen a Képzőművészeti Főiskoláról, ahol rajztanári képesítést szerzett. Friss diplomájával azonban nem boldogulhatott, mert éppen ebben az évben szüntették meg a középiskolai rajzoktatást. Először a Nitrokémia gépészeti osztályán önálló szerkesztőtechnikusként alkalmazták, ám az akkori politikai közállapotoknak megfelelő céllal propagandarajzolóvá minősítették át. [1]

Néptáncsoport 1954-ből
(Pintér Tivadarné gyűjteményéből)

A Veszprémmegyei Népújság is megemlítette nevét az 1950. május 1-jei cikkében:

„Így ünnepelt Fűzfő

Vasárnapra elkészültek a szebbnél szebb dekorációk. (...) Vágfalvi Ottó tervei szerint a SZIT-esek szorgalmas munkája járult hozzá a dekorációkészítéshez. (...)” [2]

Vezetése alatt a könyvtár állománya az 5 000-es nagyságrendű kötetszámról 30 000 körülire növekedett. A beiratkozott olvasók száma az 500 körüliről 4 000 főre emelkedett.

A mozilátogatók száma 1960-ban 66 247 fő volt. A mozi iránti érdeklődés a televíziós készülékek terjedésével és a vételi programok gyarapodásával fordított arányban évről évre csökkent.

A kultúrotthon számos kulturális, művelődési, tanulási lehetőségnek adott teret. Erről tanúskodnak a községi tanács előtti beszámolók. Az alábbiakban ezekből adok közre néhány részletet:

1961: *„Társadalomtudományi előadás: 52 alkalommal volt, résztvevők száma: 3 332 fő. Kiállítás: 9 alkalommal, 8 683 fő látogatóval. Filmelőadás: 423 alkalom, nézők száma: 64 312 (kevesebb az előző évinél). Kultúrcsoportok: színjátszó csoport, ifjúsági zenekar, táncszakkör, bábosok. 31 alkalommal rendeztek műsoros estet 7380 fő résztvevővel. A mozi látogatottsága 4 000 fővel csökkent a TV miatt.” [3]*

1965: „Mozgalmas a kultúrotthon működése. Iffúsági Akadémia, Művészettörténeti Akadémia, Műszaki kör, Csillagászati szakkör. Rendszeresen tartanak ismeretterjesztő és egészségügyi előadásokat. Tanfolyamok: angol, német nyelvtanfolyam, műszaki rajz tanfolyam. 1965. I. felében a társadalom- és természettudományi előadások száma: 84 volt, résztvevők száma: 5115 fő.

Könyvtári statisztika:

könyvállomány:	14 597 kötet
beiratkozott olvasók száma:	932 fő
könyvtárat rendszeresen látogatók száma:	5 118 fő
kölcsönzött kötetek száma:	12 212 kötet
ebből ismeretterjesztő:	2 040 kötet
szépirodalmi:	10 172 kötet.

A csillagászati szakkör munkáját országosan elismerték, két tagját beválasztották az országos választmányba. Kapcsolatban vannak az ország más csillagászati szakköreivel.

A gyermekek iskolán kívüli foglalkoztatása két területen folyik: a tanulószobában 35 gyermekkel foglalkozunk rendszeresen, a másik a báb-, irodalmi-, orosz nyelvi-, barkács-, rajz-, és fotószakkör.

A mozi látogatottsága már messze elmarad a tervezettől. Színházi előadások iránt sincs igazán nagy érdeklődés.

Az Országos Rendező Iroda könnyűzenei műsorait viszont sokan meglelik. [4]

A kultúrházak működését különösen fontosnak tartotta az állampárt, mert átnevelni szándékozó eszközeivel ezen keresztül is széles lakossági rétegeket ért el.

Idézet az 1967. évi beszámolóból: „Pártunk IX. Kongresszusa megszabja közművelődési munkánknak az irányvonalát: a marxizmus-leninizmus eszmei offenzíváját kell diadalra segítenünk. A közművelődési munkának hármass célkitűzése van: világnézeti nevelés, általános és szakmai ismeretek bővítése.” [5]

1977: „Kölcsönzött kötetek száma: 1975-ben 49 836, 1976-ban 51 035 kötet. Az év során Czakó Gábor, Ördögh Szilveszter, Fekete Gyula tartottak író-olvasótalálkozókat.

Szakkörök:

Csillagászati szakkör; előadások száma: 117. Hallgatók száma: 4710 fő.

Báb szakkör: 76-ban 12 fő volt a csoport létszáma, a megyei báb-fesztiválon emléklakettet kaptak.

Film szakkör: 11 taggal dolgozik.

Kiemelkedő munkájuk volt a „Gyertek velünk a boldogság útjára!” a sümegi búcsút dokumentáló film. Ez évben készült el a „Segítőtársaink” tűzrendészeti oktatófilm. '76-ban a SZOT és a MAFSZ pályázatára „Szocialista módon” címmel a Kilián György Szocialista Brigádról készült dokumentumfilm.

A szakkör októberi átszervezése óta „Balaton Amatőr Filmstúdió” néven dolgozik tovább.

Képzőművészeti szakkör (vezetője: Vágfalvi Ottó). A balatonfüredi Galériában megrendezett képzőművészeti szakköri kiállításon első helyezést ért el.

Orosz nyelvi szakkör 18 fővel.

Ismeretterjesztő előadások:

- Társadalomtudományi előadás 65 alkalommal, összesen 2 848 fő résztvevővel.*
- Természettudományi előadás 97 alkalommal, összesen 3 604 fő résztvevővel.*

A Kertbarátok köre 1976-ban volt 5 éves. Ebben az évben 6 előadást tartottak, az érsekújvári kertbarátok 45 fős csoportját látták vendégül, akikkel kicserélték kertészeti tapasztalataikat, és szakmai kiállításokon vettek részt.

A négyfős NIKE-zenekar leglátogatottabb eseményei a táncos rendezvények voltak. A rendezők nagy gondot fordítottak a kulturált viselkedésre. (Megjegyzni: nem volt könnyű feladatuk.)

Működik a kultúrházban nyugdíjas klub, bélyeggyűjtő szakkör és gyermek rajzszakkör.

A Szocialista Brigád Klub előadásain általában 40-50 fő vett részt. A legnagyobb érdeklődés a honismereti előadások iránt volt.

Tanfolyamok: német nyelv, szabás-varrás.” [6]

A fentiekhez nem kell kommentár. Vágfalvi Ottó vezetése alatt évről évre bővült a kultúrotthon tevékenysége művelődési, szakismeret szerzési, szórakozási lehetőségekkel.

Bár a beszámolók nem említik meg, de évszámmal ellátott fényképek bizonyítják, hogy a néptánc mozgalom – Pintér Tivadar vezetésével – ebben az időszakban is virágzott.

1978. április 15-én vette át a „stafétabotot” Vágfalvi Ottótól Stricz János, aki fiatalos lendülettel folytatta tovább elődje munkáját. 1981-ben ő is beszámolt a nagyközségi tanács vb előtt a Művelődési Ház 1980. évi munkájáról. Lássunk ebből is részleteket:

Néptánccsoport 1977-ben (Pintér Tivadarné gyűjteményéből)

Néptánccsoport 1980-ban (Pintér Tivadarné gyűjteményéből)

„Az intézményt 1977-78-ban, 7-7,5 millió Ft-os ráfordítással felújították, ami nemcsak a helyiségek tatarozását jelenti, hanem kiterjedt a színpadi, világítási és mozitechnikára is.

Könyvtári állomány: 35 102 kötet,
Kölcsönzött könyvek száma: 77 363 kötet,
Beszerzett könyvek: 2 472 kötet,
Beiratkozott olvasók száma: 4 650 fő.
Előadások száma: 175, összesen 6 163 fő résztvevővel.
Kiállítások száma: 7, összesen 1 540 fő látogatóval.
Klubok száma: 4, tagok száma összesen: 362 fő.
Hangverseny: 4, közönségszám összesen: 828 fő.
Táncos és könnyű műfajú rendezvények: 79, látogatók száma összesen: 12 843 fő.
Családi és társadalmi ünnepek: 8, résztvevők összesen: 455 fő.

Szakkörök:

Műszaki tárgyú: 2, tagok száma: 56 fő
Természettudományi tárgyú: 2, tagok száma: 201 fő.

Művészeti csoportok:

- énekkar: 1, 40 fővel.
- tánccsoport: 1, 14 fővel.
- színjátszó csoport: 1, 16 fővel.
- zenekar: 1, 4 fővel.

Tanfolyamok:

- nyelvtanfolyam: 3, 60 fővel.
- közismereti tanfolyam: 1, 30 fővel.” [7]

A Művelődési Ház működésének fenti struktúrája a rendszerváltásig – az egyes csoportok létszámának kisebb-nagyobb változásával – megmaradt.

A rendszerváltozás után az iparvállalatok átalakulásával, privatizációjával gyökeresen megváltozott a Művelődési Ház működtetési, fenntartási helyzete, amiből egyenesen következett, hogy tevékenysége is átalakult. A művészeti csoportok közül feloszlott a színjátszó kör, a zenekar. Az ismeretterjesztő előadások befejeződtek, a tanfolyamok, a szakkörök is sorra megszűntek. Az énekkar sorsáról fentebb írtam, örömünkre szolgál, hogy napjainkban is működik, és nem utolsó szempont: az utóbbi években létszámban is növekedett. Az átalakulás időszakában a szakszervezet sem tudta a korábbi költségvetési ellátást biztosítani, a művelődési ház vezetése rákényszerült, hogy a saját bevételét valamilyen formában növelje. Mint Stricz János elmondta, ő ugyan nem tartotta művelő-

dési házban illő tevékenységnek a termékbemutatókat, vásárokat, de hogy megmentse az intézményt, kénytelen volt ezeket is beengedni.

A '90-es évek közepe táján, néhány évig a Glob Center utazási iroda, amely főleg osztrák és német csoportokat hozott Magyarországra – hogy a csoportnak kulturális élményben is legyen része –, operett-gálát szervezett, melynek helyszínéül a Művelődési Házat választotta. Ez a lehetőség akkor jó anyagi bevételhez juttatta az intézményt. Aztán ez a lehetőség is megszűnt.

A '90-es évek elején a Nitrokémia még ragaszkodott tulajdonjogához a Művelődési Ház vonatkozásában is, később gazdasági kényszerből igyekezett megválni minden olyan anyagi kötelezettségtől, melyek nem az üzemi termelést szolgálták. Erre a sorsra jutott a Művelődési Ház is (időközben „kikopott” nevéből a „Beloianisz”), melyet 1999. május 10-én, azonos értékű csereterület fejében átadtak az önkormányzatnak. A csereszerződést tartalmazó okmányokat – Kristóf Lajos a Nitrokémia Rt. vezérigazgatója és dr. Varjú Lajos polgármester – ünnepélyes keretek között cserélték ki a Nitrokémia tanácstermében tartott rendkívüli képviselőtestületi ülésen. [8]

Balatonfüzfő községi településrész kulturális élete

A községi településrész lakott helyé válása sokkal lassúbb folyamat volt, mint a gyártelepé. Ezért az állandó lakosság körében később érett meg az igény társadalmi, önművelési kulturális egyesülésre.

Az „Egyházi élet” című fejezetben már írtam a templomépítés javára szervezett jótékonysági színi előadásokról, de ezek az üdülőtulajdonosok és a helyben lakók spontán szerveződésai voltak.

A fürdőegyesület a nyaralótulajdonosok által a fürdőtelep fejlesztésére és nem kulturális célra létrehozott egyesület volt.

Bakonyi Vincéné (szül. Hegyesi Julianna) elmondta, hogy amikor a '30-as évek közepén, második felében a nyaralótulajdonosok kiépítették a villanyhálózatot, az édesapja, Hegyesi Károly megtanulta a mozigépkézelést, vett egy vetítógépet, kibérelte a Sirály nagytermét és ott vetített filmeket.

1938-ban megalakult a Polgári Kör, amelynek már céljai közt szerepelt a kulturális tevékenység is. Lássuk az alapszabály kezdő fejezeteit:

„I.

Az Egyesület címe: Polgári Kör.

Székhelye: Balatonfüzfő, Veszprém megye.

Működési területe: Balatonfüzfő és környéke.

Pecsettjén a kör neve, továbbá az alakulási év – 1938 – olvasható.

Hivatalos nyelve: magyar.

II.

A kör célja: a község lakosságának felekezeti, foglalkozási és pártkülönbség nélkül művelődését szolgálni, szellemi fejlődését előmozdítani,

– az arra rászorultakat, amennyiben mód van rá, anyagilag segíteni, támogatni,

– a tiszta erkölcs, a hazafiúi érzés fejlesztése.”

Miután 1940-ben megépítették a kultúrházat is, az alapító okiratot kiegészítették a következő fejezettel:

„III.

A kör céljának előmozdítását szolgálják: kultúrháza, könyvtára, mellyel a tagoknak szórakozást, önképzést és ismereteket nyújt. Napilapok, szépirodalmi, gazdasági folyóiratok és szaklapok járatása.

Színelőadások, kultúrestek rendezése, rádió. Mozielőadások.”

A kultúrház felépítése után Hegyesi Károly már itt vetítette a filmeket.

A Polgári Kör keretén belül különböző kultúrcsoportok alakultak: színjátszó csoport, zenekar (prímása Bakonyi Vince volt), kórus.

A '30-as évek elejétől hagyományos ünnepség volt évente a szüreti bál. Nagy, vidám felvonulással kezdődött, és különféle vidám tréfákkal tűzdelt bállal folytatódott.

A lakosság a háború után is szerette volna folytatni a kulturális életet a régi szervezeti keretek között, azonban a politikai beavatkozások miatt erre már nem volt mód. 1949-ben megszüntették a Polgári Kör működését. Ezzel gyakorlatilag szétesett a kulturális élet bázisa.

Azt lehet mondani, hogy éveken át a heti egy-két filmvetítés volt az egyetlen kulturális esemény ezen a településrészen, amely később, az 1950-es évek első felére kiegészült néhány bállal. A bálók szervezését megosztották: a szüreti bál az ifjúsági szervezeté, a Dolgozó Ifjúság Szövetségéé (DISZ), majd 1956 után a KISZ-é, a Katalin-bál az iskola, a farsangi bál az óvoda szülői munkaközösségéé volt, a közbülső időszakokban a Vöröskereszt, a Nőszövetség is tartott jótékonyági bálokat.

A szüreti bál felvonulói

1958 után az önállósult község tanácsát éveken át foglalkoztatta a településrész kulturális életének alacsony színvonala. A községnek könyvtára sem volt. A Veszprém Megyei Könyvtár letétkönyvtárat helyezett ki, de ennek sem volt egy biztos helye. A Polgári Kör kultúrházában volt könyvtárszoba, de az épületrész rossz állapota miatt ott nem merték elhelyezni a könyveket, és egy ideig a tanácsháza folyosóján kapott helyet, majd kényszerből, az amúgy is szűk iskola egyik tantermébe helyezték át.

A Moziüzemi Vállalat 1960-ban átvette a kultúrház kezelői jogát a tanácstól. A vállalat Németh Sándort alkalmazta a mozi üzemeltetésére, aki nagyon lelkiismeretesen végezte ezt a feladatot. Ezt követően, ha valamely intézmény vagy szervezet bált, vagy más rendezvényt szervezett, terem- és közműhasználati díjat kellett fizetnie a vállalatnak.

Igaz, hogy a mozin, a néhány bálon és falugyűlésen kívül más közösségi rendezvényre nem használták az épületet, mégis 50 év távlatából – az azóta történetek ismeretében – ki merem jelteni, hogy hibás döntés volt az épület kezelői jogának átadása a Moziüzemi Vállalatnak.

Egy évvel később a tanács távlati terveiben szerepelteti: „*A gyártelepen levő kultúr kombináttól függetlenül, az »anyaközségben« is szükséges ilyen intézményt létrehozni, melyet a jelenlegi kultúrház területén javasolunk felépíteni. Ebben az épületben párhelyiséget is kell biztosítani.*” [9]

1961-ben, Csepregi Sándor tanító – aki a könyvtárat is kezelte – a következőket mondta: „*A könyvtár eddig a Megyei Könyvtár (MK)*

letéti könyvtára volt. Pár nappal ezelőtt a MK. ajándékba átadta a könyveket a községi könyvtár számára.

Könyvállomány: 311 kötet. Lakossági mozgalmat kellene indítani: »egy könyvet a könyvtárnak«. '60-ban 131 fő kölcsönzött könyvet, főleg iskolások.

A kölcsönzött kötetek száma: 1589, átlagosan 12 kötet/olvasó.» [10]

Úgy gondolom, a számok mindent elárulnak. Különösképpen, ha arra is gondolunk, hogy ugyanezen időszakban a gyártelepi könyvtár 5 000-es nagyságrendű állománnyal rendelkezett. Itt – nyugodtan kijelenthetem – nulláról kellett indulni. Hova lett a Polgári Kör könyvállománya? Se híre, se hamva.

Ismét egy évvel később:

<i>„Könyvtári állomány '62 végén:</i>	<i>1074 kötet.</i>
<i>Letéti állomány:</i>	<i>214 kötet</i>
<i>Összesen:</i>	<i>1288 kötet.</i>
<i>Olvasók száma:</i>	<i>290 fő.</i>
<i>Kölcsönzések száma:</i>	<i>442 kötet.» [11]</i>

Több mint 11 000,- Ft-ot költött a tanács a könyvállomány gyarapítására. (Az összeg súlyát azzal tudom érzékeltetni, hogy az időben az átlagkereset havi 1000-1500,- Ft körüli, a könyvek ára pedig átlagosan 15-20 Ft volt.)

Csepregi Sándort, mint a községi könyvtár vezetőjét, jegyzőkönyvi dicséretben részesítették. [12]

A községi tanács – korábbi elképzelését megváltoztatva – a Sirály épületét jelölte ki a község kultúrközpontjának. A lakosságnak meg is volt az igénye egy önálló kulturális intézményre, azonban ez a helykijelölés – mint az bebizonyosodott – ismét hibás döntésnek bizonyult. [13]

1964-ben felmérés készült a községi településrész művelődési állapotáról:

„Könyvtárhasználók száma 332 fő, és félévig 4 349 kötetet kölcsönöztek. Rádió előfizető: 1 164.

TV előfizető: 493.

Veszprém Megyei Napló előfizető: 250.

Országos napilap előfizető: 727.

Heti négy alkalommal van mozielőadás, nyári időszakban kertmozi is működik.» [14]

1965-ben, miután felépült az új iskola, a Sirályban is felszabadultak helyiségek, és sikerült a Nádgazdaságtól a kezelői jogot a tanácsnak megszereznie, hozzáfogtak a „kultúrközpont” létrehozá-

sához. Sok millió Ft-ba került, hogy néhány helyiséget elfogadható állapotba hoztak, és ide helyezték át a könyvtárat „klubkönyvtár” néven. 1965-ben, Csepregi Sándor a könyvtárlátogatók összetételéről adott számot a vb előtt, mely szerint: 94 munkás, 3 dolgozó paraszt, 28 értelmiségi, 98 iskolai tanuló, 40 nyugdíjas és egyéb, összesen 263 fő használja a könyvtárat. [15]

A mozi látogatottságáról nincsenek számszerű adataim, de személyes tapasztalatomból tudom, hogy a közönség által jónak ítélt filmeket télt ház előtt szokta vetíteni Németh Sándor. Ilyenek voltak például a Jókai-, Mikszáth-regények filmesített változatai: *Arany ember*, *Kárpáti Zoltán*, *Egy magyar nábob*, *Különös házasság*, *Beszerce ostroma* és ezekhez hasonlóak. Természetesen más, nem magyar gyártású közkedvelt filmek is voltak szép számmal: *A pármái kolostor*, *Nyomorultak*, *Királylány a feleségem*, *Egy nyáron át táncolt* című filmek a sok közül.

Aztán a mozi a tévé térhódítása következtében itt is az érdeklenség sorsára jutott. A legutóbbi időben még nyaranta a kertmozi-ban voltak előadások, de már az sem működik.

A könyvtár viszont évről évre gyarapodott, 1969-ben 3 400 kötettel rendelkezett, 420 beiratkozott olvasója volt, és 7854 kötetet kölcsönöztek. Az olvasóközönség felét a 6-20 év közötti, valamint 33%-át a 25 évnél idősebb korosztály tette ki.

A könyvvállomány összetétele: szakirodalom 20,3%, szépirodalom: 18,9%, gyermek- és ifjúsági irodalom: 60,8% volt.

A 14 éven felüli olvasók 5043 kötetet kölcsönöztek, ebből szakirodalom: 33,5%, szépirodalom 49%, ifjúsági irodalom: 17,5% volt. [16]

Perényi János 1972-ben, a népművelési munkát értékelve, többek között a következőket mondta a vb előtt: „*Balatonfüzfő község lehetőségei a gyártelephez viszonyítva nagyon szerények és korlátozottak.*”

A Balatonfüzfői Általános Iskola vezetése a szülők akadémiáját használta fel, hogy a lakosság kulturális igényeit némileg kielégítse. Az előadások témái jogi, orvosi, pedagógiai témájúak voltak, a résztvevők száma összesen megközelítette az 500-at.

Balatonfüzfőn tánc-, báb- és irodalmi szakkör működött az iskolában. [17]

1990. július 26-án a vb Jobbágné Végh Boglárkát függetlenített népművelői álláshelyre szerződéses munkaviszonyba nevezte ki. [18]

Az augusztusi vb-ülésen Jobbágné már érzékeltette, hogy nincs megelégedve munkakörülményeivel. Panaszolta, hogy a közművelődésben dolgozók körében rendkívül bizalmatlan volt a fo-

gadtatása. A Sirály helyett más épületben szeretne dolgozni, ezt így fejezte ki: „*egy új épületre lenne szükségem, munkám végzéséhez*”. Természetesen sem más, sem új épületet nem kapott, hiszen akkor a Sirály volt a településrész „kulturális központja”. A következő év november 30-ával felmondta szerződését. [19]

1992. szeptemberben Jenei Istvánt nevezte ki a képviselőtestület az Önkormányzati Közművelődési Intézmény élére népművelőnek. [20] Feladata a balatonfüzfi településrész kulturális életének szervezése, a település ünnepeinek előkészítése és levezetése.

Jenei István jó érzéssel fogott művelődésszervezői munkájához, rövid idő alatt megnyerte a nyugdíjas klub tagságát, és elég sok fiatalot is megtudott mozgatni. Bár igaz, a fiatalokat nem éppen a kultúra terén, hanem technikai vonalon: modellezés területén tudta mozgósítani. A művelődési cél ezen keresztül is elérhető volt. Modellező klubot alakított eziránt érdeklődő fiatalokkal, pályát is építettek, és ezen néhány éven át rangos versenyek folytak. Kár, hogy rövid életű volt.

Az augusztus 20-i ünnepeknél az 1990-es évek első felében több éven át szereplője volt a Tolcsvai-trió. Itt mutatták be 1995-ben és '96-ban Tolcsvai Béla „Napfény fia” és a „Rijjadó leány”, majd '97-ben Budai Ilonával a „Tündér Ilona” című szerzeményét. Utolsó szereplésére 1999. augusztus 18-án került sor „Ilona hívó-tündérváró” című zenés, irodalmi meditációjával.

Jenei István művelődésszervezői tevékenysége elején kezdődtek a Füzfi Napok kulturális és sportrendezvényei. A nemzeti és közösségi ünnepeink szervezésébe és rendezésébe a gyártelepi Művelődési Ház igazgatója, Stricz János is bekapcsolódott, és együtt jó munkakapcsolatot alakítottak ki. (Talán már előre érezték, hogy néhány év múlva egy intézmény munkatársai lesznek?)

Jenei István – nyári időszakban – a strandot is felhasználta kulturális rendezvényei színteréül, ahol főleg gyermek- és vidám, szórakoztató műsorokat szervezett, nagyobb ünnepi alkalmakkor pedig a parkoló utcabáloknak adott helyet.

1994-ben, miután a Veszprémi Városgazdálkodási Vállalat üdülőjét megvásárolta az önkormányzat, a Sirálybeli közösségi és kulturális funkciókat ebbe az épületbe helyezték át. A könyvtár is itt kapott elhelyezést, és a nagyobb területű közösségi tér alkalmasabb volt rendezvények megtartására.

Egy hajóban

1999 több változást hozott településünk kulturális életében:

– Május 10-én – csereszerződés keretében – a Művelődési Ház az önkormányzat tulajdonába került.

– Augusztus 20-án felavatták a mozi helyén a Községi Házat.

– Az október 25-i testületi ülésen határozat született a Művelődési Ház és az Önkormányzati Közművelődési Intézmény 2000. január 1-jei összevonásáról. Az összevonással létrejött intézmény „Művelődési Központ” elnevezést kapta. [21] Vezetőjének Stricz Jánost nevezték ki, munkatársának pedig Jenei Istvánt. A két művelődésvezető – főleg a nagyközségi rendezvények szervezésében, lebonyolításában – eddig is együttműködött, a továbbiakban együtt irányíthatják a település kulturális rendezvényeit.

2000-ben önszerveződéssel megalakult a Balaton Népdalkör Bollók Attila vezetésével.

Balaton Népdalkör
(Fotó: Szőnyeg János)

Ugyancsak ez év elejétől a „Pannónia Citerazenekar” is a Művelődési Központ művészeti csoportjaként működött, ugyancsak Bollók Attila irányításával.

Jenei István – átvéve a régi tánccsoportos hagyományokat – több korcsoportbeli fiatal részvételével tánccsoportokat alakított. A néptánc mellett hagyományos és rocktáncokat is beiktatott a csoportok műsorába.

Az Öveges József Szakiskolában „Nosztalgia Táncegyüttes” néven alakult tánccsoport.

Pannónia Citerazenekar

Táncsoport 1.

Táncsoport 2.
(Fotók: Szönyeg János)

Táncsoport 3.

Táncsoportok 4.
(Fotók: Szőnyeg János)

A fenti együttesek nélkülözhetetlen szereplői voltak városunk rendezvényeinek.

Az élet természetes velejárója, hogy a csoportok változnak személyi összetételben, csoportszámában... Napjainkban Hagyományörző és Nosztalgia Táncklub néven működnek – továbbra is Jenei

Táncsoport 5.

Táncsoport 6.
(Fotók: Szónyeg János)

István irányításával – a táncosok. Ezen a helyen azonban nem lehet szó nélkül hagyni azt sem, hogy a felnőtt táncosok többsége a litéri Zöldág táncsoportban sajátította el a néptáncot.

Legnagyobb sajnálatunkra a Pannónia Citerazenekar elhagyta balatonfűzfői székhelyét. A népdalkör élén is változások történtek: néhány évig Tóth László, napjainkban Orbán Dénes irányításával énekelnek, de énekelnek, és nem is akárhogyan. Érdeemes őket meghallgatni.

Városunk kultúréletét 2003-ban egy újabb színpolt gazdagította: a Balaton Nyugdíjas Klub színjátszó csoportja. Rövid, de hatásos jelenetekkel szórakoztatják közönségüket.

Balaton Nyugdíjas Klub színjátszó csoportja: „Aranylakodalom”

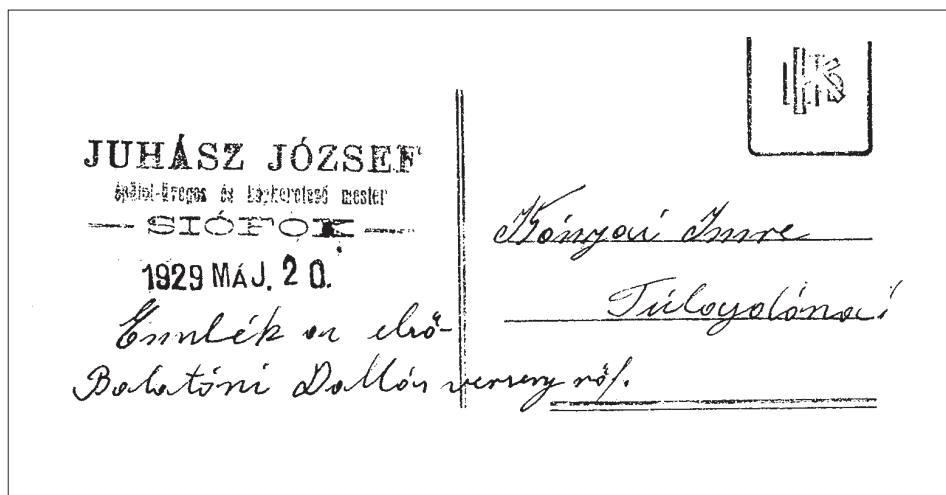

Balaton Nyugdíjas Klub színjátszó csoportja: „Az ügyésznél”
(Fotók: Szőnyeg János)

Források

1. Heitler László „Festő a Balatonnál: Vágfalvi Ottó”. Kiadta: Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém, 1987.
2. Veszprémmegyei Népújság (sic!) 1950. május 1., 2. old.
3. 1962. márc. 21. Bf. kt. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/6. VB.)
4. 1965. nov. 24. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1965. VB.)
5. 1967. okt. 2. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1967. VB.)
6. 1977. júl. 21. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1977. VB.)
7. 1981. jún. 11. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1981. VB.)
8. 1999. máj. 10. rendkívüli tan. ül. jk.-e
9. 1961. jan. 13. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/6. Tan.)
10. 1961. márc. 17. tan. ül. jk.-e (uo.)
11. 1962. okt. 17. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1962. VB.)
12. 1963. márc. 3. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1963. VB.)
13. 1963. febr. 20. 28/1963. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1963. VB.)
14. 1964. júl. 8. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1964. VB.)
15. 1965. nov. 14. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1965. VB.)
16. 1969. szept. 23. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1969. VB.)
17. 1972. aug. 23. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1972. VB.)
18. 1990. júl. 26. vb-ül. 93/1990. (VII. 26.) sz. vb-határozat
19. 1991. nov. 25. kt. ül. jk.-e
20. 1992. szept. 21. kt. ül. 189/1992. sz. kt. határozat

386. oldal alján lévő kép hátoldala

Társadalmi szervezetek

Fürdőegyesület

Az 1920-as évek végére a Kultuszminisztérium által felparcellázott területen, Fűzfő-fürdőtelepen egyre több nyaraló épült fel. A nyaralótulajdonosok a fürdőtelep gondozása, fejlesztése és társadalmi életének megszervezése érdekében 1927-ben egyesületet hoztak létre Balatonfűzfői Fürdőegyesület néven. Az egyesület tevékenységét az Intéző Bizottság irányította. Elnöke Forster Gyula államtitkár volt. [1]

Az alábbiakban egy 1928 februárjában kelt körlevélből vett részlettel érzékeltetem az egyesület tevékenységét.

„Igen Tisztelt Tagtársak!

A közelmúltban szétküldött körlevelünkben összegeztük az első év alapvető munkájának eredményeit, s fölváztuk azt a munka-programot, amely az új tavasz kezdetével halaszthatatlanul megvalósításra vár. Minden bizonyosságunk meg van arra nézve, hogy fürdőtelepünk erős és életrevaló szervezet, s az egyesület vezetőségének és tagjainak immár csak az a feladata, hogy együttesen és összhangban készítsék elő és biztosítsák azokat a feltételeket, melyek a szépen indult kezdetnek egészséges fejlődését elősegíthetik. Ezt a célt kívánja szolgálni az Intéző Bizottság azzal is, hogy az ülésein ismertetett és megbeszélt ügyekről körlevélben tájékoztatja az egyesület tagjait.

Az utak és közterek folytatólagos fásítása a közösség szempontjából a legsürgősebb feladat. A vezetőség szakemberek bevonásával, a leggondosabb helyszíni vizsgálódások alapján készítik elő a további fásítások és parkírozások munkálatait. A feladat megvalósítása jelentékeny anyagi befektetést követel. Mégis meg van minden reményünk, hogy a Katolikus Tanulmányi Alap áldozatkészsége és az egyesület vezetőségének erőfeszítése lehetővé teszi, hogy rövid idő múlva gondosan megtervezett szép park álljon tagtársaink rendelkezésére.

A strandfürdő bérlője, Gyökeres János, benyújtotta hozzánk a bazárépület (a mai Sirály – Sz. J.) tervrajzát azzal, hogy jóváhagyás után kora tavasszal megkezdje az építkezést. (...) Az egyelőre földszintesnek tervezett épület főfalai kétemeletnyi terhelés elbírására készülnek, de mostani terjedelmében is nyolc üzlethelyiség, tágas

étterem terasszal, a szükséges mellékhelyiségekkel és megfelelő kényelmes clubhelyiség fér el benne. Minden vonatkozásban gondoltunk arra, hogy lent nyaralók szükségleteiket helyben a legelőnyösebben szerezhessék be. Ezzel kapcsolatban a bolgárkertészet is fokozottabban felkészül, hogy minél bőségesebben és olcsóbban elégítse ki tagtársaik étel-miszer-igényeit.

Örömmel közöljük tagtársainkkal, hogy a strandfürdő bérlője elfogadta az Intéző Bizottság kikötését, a külön kabinok tekintetében tagjaink számára. A jövőben tetszés szerint a legmegfelelőbb helyen választhatjuk ki kizárólagos használatunkra a fürdőkabint, ha erre vonatkozó igényünket idejekorán bejelentsük. Minden kabinhoz saját zárral ellátható ruhásfiók is fog tartozni. (...)

Clubhelyiségünket bebútorozzuk. Gondoskodunk napilapokról és folyóiratokról. A bazár mellett teniszpályát, kuglizót stb. létesítünk, s a horgászó és vadászsportot kedvelők kívánságát is ki tudjuk majd elégíteni. (...)

Körülbelül 30 villa építését jelentették be a tagok. Minden bejelentésből örömmel érezzük ki a lelkesedést és áldozatkészséget, amellyel egyéni javukon felül építkezéseikkel egyúttal fürdőtelepünk minél szebbé és kedvesebbé fejlesztésére is törekednek. (...)

Mindezek közlése után nem mulaszthatjuk el, hogy ismételten és nyomatékosan felhívjuk n. b. (nagybecsű – Sz. J.) tagjainkat ama kötelességek teljesítésére, amelyeket a szerződések aláírásakor magukra vállaltak. Nem rideg figyelmeztetésnek szánjuk ezt, hanem szeretnők valahogyan tagtársaink között terjeszteni azt a lelkesedést, amely a vezetőséget munkájában áthatja. Hiszen a Vallás és Közoktatásügyi Miniszter Úr, amikor a Kat. Tanulmányi Alap fűzfői földjét a tisztviselők között szétosztotta, nemcsak azért tette, hogy ez által a balatoni kultúra fejlődését segítse elő, hanem egyúttal a tisztviselők javát is szem előtt tartotta. Joggal hihette, hogy akik ebben a kedvezményben részesülnek, azok lelkükön fogják viselni annak fejlődését, haladását, már csak a saját érdekükben is. (...)

A közgyűlés határozatai minden tagra egyformán kötelezők. Ha tehát valaki egyelőre nem tud, vagy nem akar építkezni, mégis köteles arra, hogy telkét bekerítse, fásítsa és gondozza. (...)

Nem kívánunk erőszakoskodni, és nem szeretnénk kényszereszközökhöz nyúlni, pedig a szerződések aláírói erre is jogot adnának. A legnagyobb tisztelettel, de a leghatározottabban kérjük n. b. tagjainkat, hogy ne halasszák tovább fönt felsorolt panaszaink orvoslását. Az ébredő természet maga is követelően sürgeti, hogy azt a kis

darab földet, amit magunkénak mondhatunk, ne hanyagoljuk el, ne hagyjuk meddőn pusztulni. (...)

Mint a fentiekből látható, a fürdőegyesület Intéző Bizottsága nagyon komolyan foglalkozott a fürdőtelep dolgaival, ennek érdekében a tagságból is kikényszerítette a vállalt kötelezettségeket. Bár hatósági jogokkal nem rendelkezett, mégis elmondható róla, hogy a fürdőtelep „önkormányzata” volt. Kezdeményezésére engedélyezte a belügyminiszter 1933-ban a *Balatonfüzfő üdülőhely* megnevezést, és az „1929. évi XVI. törvénycikk 14. §-a alapján az üdülőhelyi bizottság feladatkörének ellátását a Balatonfüzfői Fürdőtelep Egyesület választmányára ruházta”. [2]

Korábbi fejezetben részletesen foglalkoztam a Nemzeti Bizottság munkájával, itt meg kell említenem, hogy a Nemzeti Bizottságnak a személyek igazolásán kívül még az egyesületek igazolásával is kellett foglalkoznia. Erről tanúskodnak az alábbi levélváltások:

*„A Veszprém Vármegyei Nemzeti Bizottság Titkárságától
Felhívás*

Veszprém Vármegyei Nemzeti Bizottság Titkársága, hivatkozva a 20165/1945. sz. ME rendelet 3. §-ára, kéri a balatonfüzfői Nemzeti Bizottságot, hogy az ottani Fürdőtelep Egyesület működéséről politikai szempontból az értesítést megküldeni szíveskedjenek. (...)

Nevezetesen annak közlését kérem, hogy az egyesületre vonatkozóan milyen intézkedés megtételét javasolja (feloszlátását, felfüggesztését vagy átszervezését).”

224/1945. sz. válasz: *„A Fürdőtelep Egyesület mindenkor a villatulajdonosok érdekeit képviselte. Villatulajdonosok csakis tisztviselők lehettek, elsősorban minisztrális tisztviselők. A demokrácia nem engedheti meg, hogy különbség legyen tisztviselő és nem tisztviselő között.*

A Nemzeti Bizottság az egyesület feloszlátását javasolja.”

Nem volt igaza a Nemzeti Bizottságnak abban, hogy a fürdőegyesület „mindenkor a villatulajdonosok érdekeit képviselte”, úgy látszik, elfeledkeztek arról, hogy a fürdőegyesület a villanyhálózat építésekor nem csak az üdülőterületen, hanem az egész lakott területen kiépítette a villanyhálózatot. Idézet Horváth István kéziratából: *„A villanyhálózat az egyesület költségén, 1929–30-ban az egész falu területén épült.”* A Nemzeti Bizottság fenti véleménye ellenére a fürdőegyesület 1949-ig működött, amikor a belügyminiszter az ország civil szerveződéseit megszüntette vagy átalakította. A fürdőegyesületet megszüntette.

A rendszerváltást követően, hatvanhét év után, 1994-ben, az 1927-ben alapított fürdőegyesület szellemi jogutódjaként – a nagyközségi és tobruki településrészek lakosai és nyaralótulajdonosok részvételével – alakult újjá, Balatonfüzfüi Fürdőegyesület néven. Első elnöke: Nagy István. Az egyesület első nagy jelentőségű megmozdulása a tobruki strand önkormányzati tulajdonba vételét szorgalmazó aláírásgyűjtés volt.

1996-ban rendkívüli közgyűlésen leváltották Nagy István elnököt, helyére dr. Sárdi Margitot választották.

A következő évi közgyűlésen, 1997. augusztus 10-én újra vezetőségválasztásra került sor. Az új elnök Detrich Tibor lett, az egyesület nevét pedig *Balatonfüzfüi Falvédő és Fürdőegyesületre* változtatták.

Az egyesület következetesen képviselte a lakosság igényét a tobruki strand visszavásárlásra és az elkerülő út megépítésére. A szervezet tagsága több éves kemény munkával – a Füz-pataknak a Balatonba befolyó csatornáján – csónak menhelyet hozott létre horgászai számára.

2000 után újra névváltoztatásra kényszerültek, az egyesület mai neve: Balatonfüzfüi Városvédő és Fürdőegyesület.

2002-ben Balatonfüzfü Város Képviselőtestülete a civil szervezetek számára alapított kitüntetésben részesítette.

Az egyesület – térségi szerepe, felvállalt célkitűzései alapján – tagja a Balatoni Fürdőegyesületek Szövetségének, a Veszprém Megyei Civil Szervezetek Szövetségének, valamint a Civilek a Balatonért Egyesületnek.

Az egyesületnek 120 tagja van, ebből 50 fő helyben lakik, 70 fő pedig Balatonfüzfün üdülővel rendelkezik.

Füzfüi Atlétikai Klub (FAK)

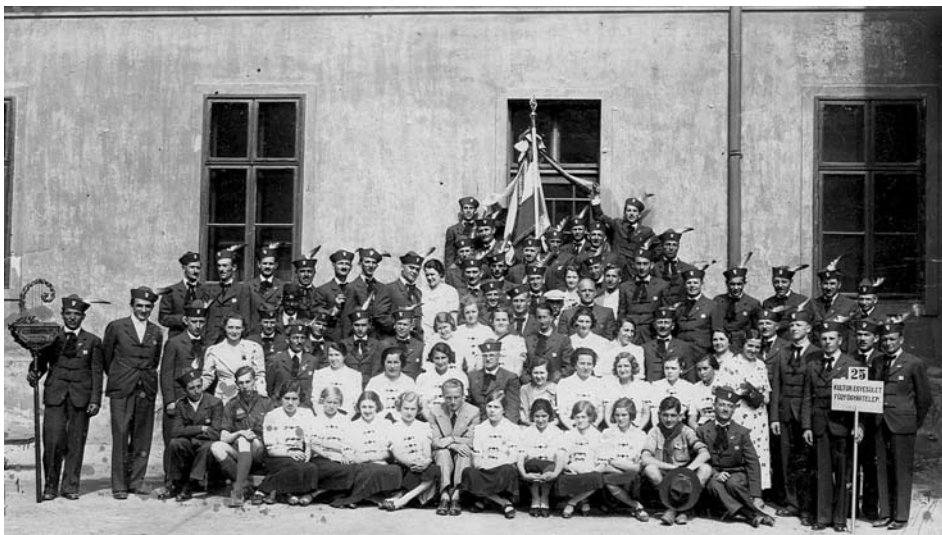
A sportklub az alapszabályát 1928. május 10-én hagyták jóvá. A löpörgyár alkalmazottainak és a gyártelepen élő fiataloknak adott lehetőséget az egészséges sportolásra.

A FAK történetéről e helyen nem akarok írni. Öt évvel ezelőtt ugyanis „Csak az első 70 év nehéz” [3], 2008-ban pedig „Sportkrónika” [4] címmel Tóth János ügyvezető elnök gondozásában kitűnő könyvek jelentek meg a sportklub történetéről, eredményeiről. Ajánlom ezeket a könyveket a sportszerető, a klub története iránt érdeklődő olvasók figyelmébe.

Fűzfőgyártelepi Kultúr Egyesület

Az 1927-ben, a gyártelepen megnyílt elemi népiskola igazgatótanítója, Gerley Mihály (neve előfordul Gerl és Gerlei formában is) vezetésével – aki a gyártelepi lakóközösség kulturális életének is

A Fűzfőgyártelepi Kultúr Egyesület férfi (felső kép) és vegyes kórusa (alsó kép) a XXIV. Országos Dalos Találkozón Szombathelyen 1936-ban (Kányai Imre gyűjteményéből)

meghatározó egyénisége lett – 1934-ben megalakult a Fűzfőgyártelepi Kultúr Egyesület. Az egyesület rövid időn belül kiteljesedett, és a színjátszó csoportjával, a férfi-, női-, vegyes- és gyermekkórusával, továbbá zenekarával a gyártelepi lakosság kultúréletének szolgálata mellett Veszprém megye egyik legszínvonalasabb egyesületévé vált. 1937–1944-es években a környéken (Veszprém, Balatonfüred, Siófok stb.) nem volt olyan kulturális verseny, melyen a fűzfői egyesület ne szerepelt volna, és mindig előkelő helyezéseket, díjakat nyert. Néhány idős ember ma is emlegeti az 1936-os szombathelyi kulturális fesztivált, melyen a fűzfői egyesület több mint 100 fővel vett részt.

A háború után az egyesület nem tudott igazán erőre kapni, és 1949-ben megszűntették.

Balatonfűzfői Polgári kör

Az 1930-as évek mások felében már oly nagyszámú család lakott a balatonfűzfői településrészen is, az üdülőtelep környezetében, hogy felmerült az igény egy kulturális, önképzést segítő egyesület létrehozására. 1938-ban megalakult a Balatonfűzfői Polgári Kör a Sirály nagytermében. Első elnöke Horváth István volt. A kör 4-500 fős tagsága 40-50 tagból álló műkedvelő gárdával, zenekarral rendelkezett. [5]

Amíg 1940-ben – a Közösségi Ház helyén – fel nem építették a kultúrházát, rendezvényeit a Sirály nagytermében tartotta. A kultúrházat úgy alakították ki, hogy a nagyterem egyik végében színpadot építettek, másik végén mozivásznat szereltek fel. A nézőteret a padosok megfelelő irányba való forгатásával mindkét célra alkalmassá tudták tenni.

Ezen kívül könyvtárszoba és vendéglátásra alkalmas helyiség is helyet kapott az épületben. Zalavári György mondta el, hogy a vendéglőt a szülei vezették.

A fürdőegyesületnél már írtam a Nemzeti Bizottság szerepéről. Természetesen a Polgári Kört is értékelnie kellett:

„Veszprém vármegye Nemzeti Bizottságához

A Balatonfűzfői Polgári Kör működése ellen a Nemzeti Bizottságnak nincs kifogása, átszervezését javasolja.” [6]

Mindennek ellenére a Polgári Kört is feloszlatták 1949-ben.

Társadalmi szerveződés lehetőségei az egypártrendszer időszakában

A történelmi valósághoz való ragaszkodás elengedhetlenné teszi, hogy ne szóljak azokról a körülményekről, melyek a társadalmi szervezetek átszervezését, megszüntetését előidézték. Az 1947-es kékcédulás csalással megnyert országgyűlési választás után, 1948-ra Magyarországon – a megszálló szovjet hadsereg támogatásával, esetenként tevékeny beavatkozásával – a Rákosi Mátyás vezette Magyar Kommunista Párt (MKP), a szociáldemokrata párt baloldali szárnyával egyesülve, Magyar Dolgozók Pártja néven gyakorlatilag teljes politikai hatalmat birtokolt. Ezért nevezték akkor 1948-at „fordulat éve”-nek. Az egyenlőségi (kommunista) társadalom megvalósítása érdekében arra törekedtek, hogy a társadalom minden rétegét a párt ellenőrzése, befolyása alá vessék. Ezért volt szükség a társadalmi szervezetek átszervezésére vagy megszüntetésére. Rajk László belügyminiszterként 1500 szervezetet, egyesületet osztaltott fel. Amelyek megmaradhattak – elsősorban sportegyesületek –, azokat oly módon kellett átszervezni, hogy az elnöksége a párt politikájához egyértelműen lojális legyen. A sportegyesületeknek fontos szerepet szántak a párt politikájában, mert az államosított sportélet – többek között – alkalmat teremtett a társadalom egészére kiterjedő tömegsportmozgalom bevezetésére is, mely – propaganda szinten – azonos volt a „dolgozó nép sportmozgalmával”, hiszen az az ideológia által sulykolt magasabb erkölcsiség alapján állott.

A nagy sportegyesületek az átszervezés során nemcsak elnökségük személyi összetételében, hanem nevükben és színeikben is megváltoztak. Ekkor születtek a Vörös Lobogó, Kinizsi, Dinamó, Honvéd... elnevezések. [7]

Ezt az időszakot a FAK sem élhette át érintetlenül. Nevét Fűzfőgyártelepi Munkás Testedző Egyesületre (FMTE) változtatták, majd miután a Vegyipari Szakszervezet fenntartása alá került, Fűzfői Szikra Sportegyesületnek hívták, és a színe piros-sárga lett. Végül 1957-ben visszavette régi nevét és zöld-fehér színeit, kiegészítve a Nitrokémia nevének rövidített betűkombinációjával: NIKE-FAK néven szerepelt.

A Fűzfőgyártelepi Kultúregyesület színjátszó csoportja az egyesület a felszámolását követően – leleményes megoldásként – az FMTE szervezeti keretén belül működött. [8]

Az egypártrendszer kezdeti időszakában településünkön létrejövő társadalmi közösségek az országos szervezetek ernyőszerveze-

tei voltak. Ilyen volt a Nőszövetség, a Vöröskereszt és ifjúsági szervezetként a DISZ, majd 1956 után a KISZ. Az ifjúsági szövetségek elsősorban a párttagság utánpótlását voltak hivatottak biztosítani.

A **Nőszövetség** az 1950-es '60-as években Hamar Istvánné vezetésével működött. A szervezet bálákat rendezett, és annak bevételéből úgynevezett „vándor” háztartási gépeket (mosógép, centrifuga, keféző gép, porszívó gép) vásároltak, melyeket jelképes bérleti díj fejében igénybe lehetett venni. [9]

Akkor még kevés háztartás rendelkezett ilyen gépekkel. Fiatal házasként néhányszor mi is éltünk a kedvező kölcsönbevétel lehetőségével.

A **Vöröskereszt** szervezet a községi településrészen 1959-ben alakult meg. Első titkára Varga Jánosné volt. Célkitűzései: tisztasági mozgalom, ifjúságvédelem, öregek felkarolása, elsősegélyt nyújtó tanfolyamok megszervezése. A szervezet anyagi megerősítésére bálákat szerveztek. Legfontosabb tevékenysége a kihelyezett véradások megszervezése volt. A hidegháború időszakában, amikor az „imperialista hatalmak” hadereje, a „NATO” atomháborúval „fenyegetett” bennünket, erre való felkészülésként a Polgári Védelem a Vöröskereszt tagságát mentőegységekbe sorolta be, részükre kötelező részvételű kiképzéseket és gyakorlatokat tartottak.

A szervezetet – a pártszervezetekhez hasonlóan – „titkár” irányította. A tanácsi jegyzőkönyvek tanúsága szerint Varga Jánosné után 1961-67-ig Katona Etelka, 1967-73-ig Farkas Lajosné, 1973-81-ig Tokai Istvánné volt a szervezet titkára. Az 1981. augusztus 13-i vb-jegyzőkönyvben a következő olvasható: „A vöröskereszt szervezetével az utóbbi időben vannak nehézségek, ez elsősorban a személyi problémákból fakad. A fűzfői szervezet titkára (Tokai Istvánné) GYES-en van.”

Ezt követően 1984-ben, a december 22-i vb-ülésem került újra szóba a helyi vöröskereszt szervezet: „1984. november 27-én alakult újjá, titkára: Birincsikné Velez Sarolta”. Ez a vezetés sem tartott sokáig, mert egy év múlva, a május 16-ai vb-ülésem Perényi János mint a szervezet elnöke arról szólt, hogy a szervezet 1985 februárjában alakult újjá. Itt ugyan nem nevezi meg a titkár személyét, de két évvel később Major Tiborné szerepelt a szervezet titkáraként, feltehető, hogy a 1985-ben történt újjáalakulástól a rendszerváltásig ő irányította a szervezetet.

A rendszerváltás után 1992-ben alakult újjá Magyar Vöröskereszt Balatonfüzfő Nagyközségi Szervezete néven, elnöke Szőnyeg János, titkára 1996-ig Puskorits Jánosné, 1996-2004-ig Görcsi Imréné.

2000-től a szervezet neve: Magyar Vöröskereszt Balatonfüzfő Városi Szervezete.

2004-ben Szőnyeg János megvált elnöki tisztétől, helyére Görcsi Imrénét, titkárnak Ratter Lászlónét választották.

A helyi szervezet ma is az országos szervezet ernyőszervezete. Újjáalakulásakor a Balatonalmádi Területi Titkárság volt a közvetlen felettes kapcsolata, de miután ezt az ezredforduló körül megszüntették, a Veszprémi Területi Titkársághoz tartozik. Ez a kapcsolat azonban a területi és megyei titkárság személyi változásai miatt fellazult. A szervezet ennek ellenére végzi a saját éves programját. Az 1990-es évek első felében elsősorban a kihelyezett véradások megszervezésében vállalt meghatározó szerepet. Sajnos az évek múlásával a korábbi, lelkes véradókat nem követte megfelelő számú fiatal, ezért a kihelyezett véradások a fűzfői településrészen elmaradtak. Szerencsére ezt a hiányt pótolja a gyártelepen működő véradó egyesület.

1996-tól minden évben részt vesznek a gyermeknapi rendezvényen, ahol a szervezet nőtagjai által készített süteményekkel és üdítő itallal vendégelik meg a gyermekeket.

Ugyancsak '96-ban szervezték meg első alkalommal – és azóta minden évben – az Idősek Napját, ahol a város 75 év feletti lakosait látják vendégül egy műsoros vacsorán.

2004-ben – munkája elismeréseként – a város képviselőtestülete a Magyar Vöröskereszt Balatonfüzfő Városi Szervezetét a civil szervezetek számára alapított kitüntetésben részesítette.

Horgászegyesület. A víz mellett élő embernek évezredek óta létfenntartását biztosította a halászat. A mai világban is – nem éppen létfenntartási célból – nagyon sok ember ösztönös vágya maradt a halfogás, és ennek egy sajátos módja a horgászás. Bár én nem űzöm ezt a tevékenységet, de át tudom érezni a horgászat nyújtotta élményeket: a feszült várakozást, s ha megmozdul az úszó, az izgalmat, a küzdelmet, és ha sikerül egy szép fogás, az örömet és a megelégedést. Természetesen velejár a bosszankodás is, mert megszökhet a hal, elszakadhat a damil... S mindez mennyire más, ha valaki nem csak egyedül, hanem társaságban éli meg mindezt, mert még a siker is nagyobb, ha annak a horgásztársak is örülhetnek,

vagy jó értelemben irigykedhetnek. A bosszankodásokat meg a horgásztársak jóízű tréfái, „ugratásai” tehetik elviselhetőbbé.

Nem tisztem, nem is akarom eldönteni, hogy a horgászat hobbi vagy sport. A lényeg az, hogy sikerült a köztudatban elültetni a sporthorgászat fogalmát. 1953-ban is így lehetett – akkor már Szikra Sport Egyesület keretében – 46 fővel szakosztályként megalakítani a horgászegyesületet, melynek első elnöke dr. Lépold Lajos volt.

Az elmúlt 55 évben a horgászegyesület is több változáson ment keresztül. Egy év múlva a Magyarországi Horgászok Országos Szövetségének (MOHOSZ) állásfoglalása szerint horgász sportszakosztályok nem működhettek sportkörön belül, ezért az éves közgyűlésen kivált a sportkörből és „Fűzfői Horgász Egyesület” néven, Fűzfőgyártelep székhellyel újjáalakult. Elnökének Simon Lászlót választották, aki 1956-ban motorbalesetben meghalt. Helyére Ekker Sándort, titkárnak Vermes Károlyt választották.

Az 1960-as évek elejének nagy eredményének számított a horgásztanya és a csónaktároló létrehozása. Ugyanebben az évben – Máté János vezetésével – elkezdődött a horgászverseny-mozgalom, melyben a fűzfői horgászok évről évre szép sikereket értek el.

1965-ben újabb névváltozás történt: az ekkor már 132 fős egyesület a Nitrokémia Horgász Egyesület nevet vette fel.

A Nitrokémia támogatásával megkezdték az új horgásztanya és kabinsor építését, melyet 1969-ben fejeztek be.

1967-ben Lengyel Ferenc vette át az egyesület irányítását, melyet 30 éven át közmegelegedéssel végzett.

1974-ben az egyesület elnyerte a MOHOSZ-hoz tartozó egyesületek részére meghirdetett „Kiváló Horgász Egyesület” címet.

A '80-as évek elején az egyesület létszáma 380 fő volt, amely az évtized végére megközelítette a 600-at. Mindez azt bizonyítja, hogy a horgászat vonzó szabadidős tevékenység.

1993-ban az egyesület kilépett a MOHOSZ felügyelete alól és nyolc balatoni egyesülettel megalakította a Balatoni Horgászegyesületek Szövetségét azzal a céllal, hogy összefogja és képviselje a balatoni horgászok érdekeit.

A tagság az alapszabályban rögzített kötelező éves társadalmi munkával évről évre fejlesztette, szépítette a horgásztanyát és annak környékét. Kivágták az előregedett nyárfákat, helyettük nyírfa-sort ültettek, a horgásztanyára bevezető utat portalanították, bővítették a csónakkikötő helyek számát, autóparkolót építettek, villamosították a horgásztanya területét...

1997-ben Kovácsics Gábort választotta a tagság elnöknek, aki 10 éven át végezte elnöki teendőit. Titkár Németh László lett.

2003-ban, az egyesület 50 éves évfordulós közgyűlésén Németh László a következő szavakkal fejezte be beszámolóját: „*Úgy érezzük, hogy az elmúlt 50 év alatt tagságunk olyan értékeket hozott létre, amire utódaink is büszkék lehetnek.*” Az 50. évforduló alkalmával az egyesület elnyerte Balatonfüzfő Város Képviselőtestületének a civil szervezetek számára alapított kitüntetését.

Koronglövő klub. Érdekes története van a koronglövő klub megalakulásának is. A Nitrokémianak már a II. világháború előtt – lőszergyártása révén – kapcsolata volt a traplövészettel. Az 1930-as években agyaggalamb-lövő löteret építettek, és nagyszerű sportsikereket értek el. Ezt a hagyományt akarták újraéleszteni, amikor 1966-ban megépítették a trappályát. 1968-ban megalakult a FAK Koronglövő Szakosztálya. Azonban az 1970-es években élt egy olyan rendelet, mely szerint fegyveres sportszakosztály csak olyan sportegyesületnek lehetett, amelynek bázis vállalata fegyveres testület, mint pl. a Honvédelmi Minisztérium, Belügyminisztérium, Magyar Honvédelmi Szövetség (MHSZ). A vállalat és a szakosztály vezetése (Gyuricza László és Szajkó István) az MHSZ Központi Vezetőségével kezdett együttműködési tárgyalásokat, melynek eredményeként az MHSZ kiemelt kategóriába sorolt klubként, MHSZ NIKE-FAK Koronglövő Klub néven befogadta a koronglövő szakosztályt. Ezzel a történettel csak azt akartam érzékeltetni, hogy nagyon szigorú kötöttségei voltak az egyesületek, klubok létrehozásának, egy fegyveres sportklub esetében pedig különösképpen. Meggyőződésem, hogy az MHSZ-szel folytatott tárgyalás pozitív eredménye nem utolsó sorban a Nitrokémia részéről tárgyaló személyek érdeme. [10] (Részletesebben lásd: Sportkrónika, ill. Székely Dénes – Donát Tamás: „A koronglövészet Balatonfüzfőn 1968–2008” című kiadványokban.)

Nyugdíjas klubok

Az 1960-as évek vége felé már némileg kezdett enyhülni az egyesülési tilalom, de továbbra is a párt ellenőrzését, befolyását biztosítva, illetve valamely már működő intézmény keretében lehetett valamilyen csoportosulást létrehozni. Ekkor alakultak a nyugdíjas klubok a gyártelepen és a községi településrészen. A gyártelepen a

Beloianisz Művelődési Ház már működtetett különböző célú köröket, klubokat, így nem volt akadálya a *Fűzfőgyártelepi Nyugdíjas Klub* létrehozásának sem, melynek első vezetője Wekerle Gyula volt.

A párt ellenőrzésére irányuló mondatom igazolására felhozom az 1988. december 29-ei tanácsülés jegyzőkönyvében foglaltakat, melyek a balatonfűzfői nyugdíjasklubra vonatkoznak: „*A nyugdíjasklub 15 éve alakult, vezetője Pandúr József, aki munkáját párt megbízatásként végzi.*” [11]

Úgy gondolom, nem kell hozzá magyarázat. Ettől függetlenül ezek a klubok a szerény tagdíjából, a tanács támogatásával gazdálkodva egészen jól működtek. Biztosították (ez napjainkra is érvényes) a nyugdíjas korú tagság szórakozási lehetőségét, és gyógyfürdőkre való kirándulásaikkal egészségmegőrző feladatot is elláttak, ill. ellátnak. Esetenként színházlátogatást is szerveznek. Valamennyi nyugdíjasklub célja azonos a fent írtakkal, ezért a továbbiakban csak a megalakulás évét és vezetőit ismertetem.

A Balatonfűzfői Nyugdíjas Klub

1973-ban alakult, 20 éven át Pandúr József vezette. 1993-tól 12 éven át Szalkai László, majd 2005-től Farkas Sándor a klub vezetője.

A klub tagságából szerveződött a Balaton Népdalkör 2000-ben, ma pedig már színjátszó csoporttal is büszkélkedik.

Fűzfőgyártelepi Nyugdíjas Klub

1969-ben alakult Wekerle Gyula vezetésével. A klub csak úgy jöhetett létre, hogy az akkori politikai éranak megfelelő közegben működött. Ez a közeg a Vegyipari Dolgozók Szabad Szakszervezete által fenntartott Beloianisz Kultúrház volt. Wekerle Gyulát Sady Sándor, Rokaly Béla, Farkas Ferencné követte, ma Korsós Károlyné a klub vezetője.

CsebSzalTo Nyugdíjas klub

(*A betűkombináció: **Csebere** – **Szalmá**ssy-telep – **To**bruk kezdőbetűiből áll össze.*)

1994-ben alakult, első klubvezető Jáger Gyula volt 1996-ban bekövetkezett haláláig. 1996-2002 között Smátrola Sándorné, azóta Kalocsai Istvánné a klub vezetője. A klub tevékeny résztvevője a cseberei juniálisoknak és a tobruki szüreti bálóknak. Rendszeres

szereplői az Éveket az Életért nyugdíjas mozgalom kulturális és sportrendezvényeinek.

Kalocsai Istvánné 2005-ben, az Idősek Világnapja alkalmából több éves kiemelkedő tevékenysége elismerésül emléklapot kapott a Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlésének elnökétől.

Pedagógus Nyugdíjas Klub

1998-ban alakult, vezetője Haramia Jenőné. Mint nevéből is érzékelhető: nyugdíjas pedagógusaink fiatal szervezete, célkitűzéseiben azonos a fentiekkel.

Ifjúsági klubok is működtek, a gyártelepen a művelődési ház, a községi településrészen a KISZ szervezet keretében. Azonban ezek a klubok – megfelelő vezető hiányában – nem voltak igazán működépesek. Részletek a tanácsi jegyzőkönyvekből:

Gyártelep: *„Ifjúsági Klub a KISZ szervezettel történt egyeztetés alapján működik. A klubvezető kiválasztása nem egyszerű, mert nincs rátermett fiatal. A vezetőnek tanfolyamot is kell végeznie, és ettől meghátrálnak.”*

Község: *„Az ifjúsági klub már egy éve nem működik. A községi KISZ alapszervezet égisze alatt működött közel 1 évet. A fiatalok túlzott igényekkel léptek fel (videó, színes tv, hifi-torony, számítógép). A kezdeti, tartalmasabb összejövetelek után általánossá váltak a hétvégi összejövetelek, amelyek mindennek nevezhetőek voltak, csak kulturált szórakozásnak nem. A klubvezető visszaélt lehetőségeivel, ezért a klubkönyvtár biztonsága érdekében a zárat le kellett cserélni.”* [12]

Bátor kezdeményezés volt a **Balatonfüzői Vitorlázó Sportegyesület** megalakítása 1986-ban, Fejes Károly elnökletével. (Részletesebb leírás a „Sportkrónika” c. könyvben található [3].)

Rendszerváltozás után

A rendszerváltást követően – az alkotmányban is rögzített gyűlekezési jog szabadságával élve – a már meglévő egyesületek továbbműködése mellett gombamód szaporodtak Balatonfüzön a különböző egyesületek.

NIKE-FAK

A rendszerváltás után néhány évig még a Nitrokémia biztosította a sporttelep és az uszoda használatát a klub sportolói számára, de a gazdasági átalakulás folyamán megszűnt bázisvállalat maradni, és a szabadtéri sportlétesítmények önkormányzati tulajdonba kerültek. Az egyesület nevéből is kikopott a NIKE, ma újra, mint 80 évvel ezelőtt FAK, azaz Fűzfői Atlétikai Klub. Az önkormányzat támogatása csak a legszükségesebbekre volt elég, továbbfejlődésre kevés. Évről évre nehezebb volt az egyesület fenntartása. Ráadásul elindult egy szakosztály-kiválási folyamat: 2002-ben a tenisz, 2004-ben az úszó szakosztály hagyta el az egyesületet. De a FAK megfogya is – köszönhetően lelkes sportoló tagságának – még él, és működik.

Ugyanúgy él és működik a többi sportegyesület és sportklub is, melyeket az alábbiakban felsorolok ugyan, de történetüket (a FAK-kal együtt) – nálam illetékesebbek – megírták a „Sportkrónika – Balatonfűzfő sportéletének története 1928-2008” című kiadványban. [3]

Angyal József Tenisz Sportegyesület

Balatonfűzfői Lövészegylet

Balatonfűzfői Szörf Klub

Balatonfűzfői Vitorlázó Sportegyesület

Nitrokémia Vitorlás Klub

(2006-ban Balatonfűzfő Város Képviselőtestületének kitüntetésében részesült.)

2003-ban a FAK, 2005-ben a Természetjáró Szakosztálya vehette át Balatonfűzfő Város Képviselőtestületének a civil szervezetek számára alapított kitüntetését.

Fűzfőgyártelepért Egyesület

1991-ben nyitotta az egyesülések sorát, Szabó Péterné vezetésével, majd hamarosan Lublós Géza vette át és végzi ma is az elnöki teendőket.

Az egyesület a gyártelepi lakosság érdekvédelmét, a gyártelepi környezet fejlesztésének elősegítését tűzte ki célul. Aktív közreműködésével – településünkön elsőként – a gyártelepi településrészen kiépítették a kábeltévé-hálózatot. A településrész szolgáltatásainak hatósági ármegállapítása során közvetlen együttműködő, segítő

partnere volt a képviselőtestületnek, továbbá lakossági fórumok szervezésével segítette egyes szolgáltatók és a gyártelepi lakosság között felmerülő feszültségek feloldását. Megalakulása óta az egyesület szervezi a november 4-i emlékesteket az 1956-os áldozatok kopjafájánál. Az egyesületen belül (ugyancsak 1991-ben) Lengyel Ferenc vezetésével megalakult a *Fűzfőgyártelepért Egyesület Közbiztonsági Csoportja* (FEKCSO). A csoportról a „Balatonfűzfői Polgárőr Egyesület” címszó alatt olvashatunk még e fejezetben.

Mozgássérültek Egyesületének

Balatonfűzfő és Környéke Csoportja

A csoport Hegedűs Józsefné – közismerten: Julika – vezetésével 1992-ben alakult meg. Julika azóta is fáradhatatlanul dolgozik a mozgáskárosultak érdekében úgy is, mint a csoport vezetője, aki egyben a megyei egyesület elnökségi tagja is.

Minden hónap első hétfőjén tartják a csoport rendszeres összejövetelét, ezenkívül minden évben, karácsony előtt nagyszabású szeretetvendégséget rendez, ahol a tagsághoz tartozó gyermekek szerény karácsonyi ajándékot kapnak, és ez alkalommal adják át a csoport által alapított „Humanitás” kitüntetést azoknak a személyeknek, akik a mozgássérültek ügyes-bajos dolgainak intézésében szerepet vállaltak, vagy egyéb támogatást nyújtottak.

A balatonfűzfői csoport megyei elismertsége – és szervezőképessége – révén, több alkalommal Balatonfűzfő volt a helyszíne a megyei mozgássérült egyesületek kulturális fesztiváljának.

2001-ben, az elsők között kapta meg a Balatonfűzfő Város Képviselőtestületének a civil szervezetek részére alapított kitüntetését.

Balatonfűzfői Polgárőr Egyesület

Fentebb jeleztem már, hogy 1991-ben alakult meg, és a Fűzfőgyártelepért Egyesület kebelében működött kezdetben a FEKCSO, Lengyel Ferenc vezetésével. Vele párhuzamosan 1992-ben a községi településrészen is létrehozták a Balatonfűzfői Polgárőr Egyesületet Hetényi Attila vezetésével. [13]

Mindkét szervezet a maga területén – a rendőrség körzeti megbízott csoportjával együttműködve – eredményesen dolgozott településünk közbiztonságának érdekében.

1996 emlékezetes év volt elsősorban a FEKCSO életében. Megalakulásuk 5. évfordulóján dr. Kopácsi Sándor, az Országos Polgárőr Szövetség elnöke Polgárőr Szolgálati Érdemérem kitüntetés adományozott Buda László rendőr főtörzsőrmester balatonfüzfi körzeti megbízottnak, Diósi Péter, Almás Károly vezetőségi tagoknak, Kurdi Csaba, Takács János, Tóth Pál polgárőröknek.

Ugyanez év szeptember 7-én, Balatonfüzfőn rendezték meg a II. Veszprém Megyei Polgárőr Napot. A rendezvény szervezője a FEKCSO volt. Ebből az alkalomból a füzfi polgárőrök közül Polgárőr Szolgálati Érdeméremmel László József, Molnár János, Stricz János, Vass Sándor, Fejes Károly és Hetényi Attila polgárőröket tüntették ki.

Mindez még nem volt elég, mert október 23-án, a Magyar Köztársaság Elnöke a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztjével tüntette ki Lengyel Ferencet, a FEKCSO vezetőjét, aki egyben ekkor már a Polgárőrség Megyei Szövetségének elnöki tisztjét is betöltötte.

1996 a Balatonfüzfi Polgárőr Egyesületnél is változást hozott: január 10-én rendkívüli közgyűlésen új vezetőséget, elnöknek Tordai Istvánt választották.

1997-ben a FEKCSO-nál is vezetésváltás volt: Lengyel Ferenc elköltözött Balatonfüzfőről, a november 18-ai közgyűlésen Márkus Bélát választották elnöknek. A két szervezet között gyakran voltak súrlódások (két dudás egy csárdában), és érlelődött a szándék a két szervezet egyesítésére, ami 2000. április 8-án meg is történt oly módon, hogy a FEKCSO tagjai beléptek a Balatonfüzfi Polgárőr Egyesületbe, új vezetőségválasztásra került sor, ahol Márkus Bélát választották az egyesület elnökének. Márkus Béla jó érzékkel el tudta simítani a két szervezet tagjai közti ellentéteket, és azóta polgárőreink egy szervezetben dolgoznak – eredményesen. A Balatonalmádi Rendőrkapitányság szinte minden évben elismerően nyilatkozott polgárőreink munkájáról.

2002. szeptember 30-án, az önkormányzatok napján, Balatonfüzfi Város Képviselőtestülete is kitüntető oklevéllel jutalmazta a polgárőr egyesületnek a város közbiztonsága érdekében végzett tevékenységét. [14]

2003-ban az országos Polgárőr Szövetség az „Év Kiváló Polgárőr Egyesülete” kitüntető címmel jutalmazta munkájukat.

A Veszprém Megyei Rendőrkapitányság szolgálati gépkocsit adományozott a szervezetnek, elősegítve a járőrözés technikai feltétele-

it. A gépkocsit egy év múlva visszaadták, mert a helyi vállalatok és vállalkozások támogatásából saját gépkocsit tudtak vásárolni.

2007. október 18-án, az Országos Polgárőr Szövetségnek az 1956-os forradalom 51. évfordulójára rendezett ünnepsége keretében adták át az *Év Polgárőre* kitüntető címeket, melyet *Márkus Béla, a Balatonfüzfüi Polgárőr Egyesület elnöke* is megkapott.

Nitrokémia Véradó Egyesület

Mint ismeretes, Magyarországon a véradás önkéntes alapon, térítésmentesen történik. Aki ezzel és a vér életmentő szerepével tisztában van, csak tisztelettel és elismeréssel tekinthet egy ilyen egyesületre, melynek tagjai arra szerveződtek, hogy vérükkel szolgálják embertársaikat.

A rendszerváltás előtt a rendszeres véradók évente legalább háromszor, de ha szükség volt rá, többször is adtak vért. A véradás napján munkaidő-kedvezményben részesültek. A rendszerváltozás után a kedvezmények megszűntek, sőt, sok esetben a munkaadók a véradásra való eltávozást is akadályozták.

Az egyesület 1996. március 28-án megtartott közgyűlésén Pongrácz István elnök többek között beszámolt arról, hogy 1995-ben az egyesület tagsága 834,5 liter vért adott. Véradó tagjaik száma 453 fő. Közülük – csak példaként – néhány sokszoros véradót nevezek meg: Pongrácz István 240-szeres, Szabolcs Gábor 220-szoros, Perei István, Fentős Zoltánné, Dévényi Imre 190-szeres véradók.

1997: az egyesület tevékenységét – a véradásokon túlmenően – egy megtörtént esettel is érdemes bemutatni. Február 23-án, este 22 órakor megsörrent a telefon Pongrácz István lakásán. Egy kétségbeesett asszony kért segítséget, akinek hozzátartozója sürgős műtéti beavatkozás előtt áll a székesfehérvári kórházban, de ott hiányzik a szükséges AB negatív vér. Pongrácz István nem késlekedett. Azonnal hívta veszprémi vértranszfúziós állomást és 10 perc múlva kapja a választ, hogy a vér rendelkezésre áll. Ezután percek belül megszervezte a szállítást három fiatalember (Berki Tamás, Csaba Attila és Czibor András) részvételével, akik 23 órakor már át is adták a vért a székesfehérvári kórházban. Ugye a történet nem kíván kommentárt.

Pongrácz István megérdemelten részesült a Magyar Vöröskereszt ezüstfokozatú kitüntetésében.

2001-ben Balatonfüzfő Város Képviselőtestülete által a civil szervezetek számára alapított kitüntetésben részesült a szervezet.

2003: az egyesület február 28-án tartotta 10 éves jubileumi közgyűlését. A közgyűlést jelenlétével megtisztelte dr. M. Tóth Antal, a Vértranszfúziós Állomás régió-igazgatója, Bohun Tibor, a Magyar Vöröskereszt Veszprém megyei titkára és Csejtei Béla, a Vegyipari Szakszervezet helyi szervezetének a titkára.

Pongrácz István ünnepi beszédében elmondta, hogy az egyesület tagsága az elmúlt tíz évben több mint 1300 liter vért adott és több alkalommal közvetlenül, életmentő műtétek alkalmával is készségesen álltak rendelkezésre.

Az ünnepség végén dr. M. Tóth Antal 80 főnek adott át – sokszoros véradásért – elismerő oklevelet.

Ez így folytatódott: évről évre 300 főt megközelítő donort tudtak mozgósítani, hogy biztosítsák az egészségügynek a szükséges mennyiségű vért. Minden elismerést megérdemelnek.

Sajnos, sajtóhírekből úgy értesültünk, hogy 2008-ra a Vöröskereszt Veszprém Megyei Titkársága nem újította meg a szervezettel az együttműködési megállapodást. (Napló, 2008. augusztus 22.)

Nők a Balatonért Egyesület Balatonfüzfői Csoportja

1998-ban az ősz folyamán újabb civil szervezettel gyarapodott nagyközségünk: Papp Józsefné szervezésével és vezetésével bontott szárnyat az új egyesület.

Az egyesület legfontosabb feladatának tartja, hogy a tó körül élő édesanyák, pedagógusok „*csepegtessék a lelkekbe a Balaton szeretetét*”. Ennek alapfeltétele, hogy megismertessék gyermekeinkkel, unokáinkkal, a következő nemzedékkel e páratlan tájegység sajátosságait és annak szeretetére, védelmére oktassanak mindenkit.

A csoport nagy lelkesedéssel fogott munkához. Tavasz időszakokban szemégyűjtési akciókat szerveztek. A tobruki és Szalmássytelepi településrészen nyári időszakban virágládákat telepítettek, egyszóval szépítették településrészeinket. Téli időszakban színvonalas ismeretterjesztő előadásokat rendeztek.

Sajnálatos, hogy a szervezet 2005. április 12-én feloszlatta magát. A feloszlátás okául a taglétszám évről évre való csökkenését, továbbá az embereknek a közösségi ügyek iránti közömbösségét nevezték meg.

Balatonfüzfői Jézus Szíve Karitászcsoport

A Magyar Római Katolikus Egyház szeretetszolgálatának, a Magyar Karitásznak a helyi csoportja. Az egyház a Magyar Karitász a krisztusi szeretetszolgálat szellemében hozta létre az I. világháború után. Védőszentje szerte a világon Árpád-házi Szent Erzsébet. A karitászcsoport vezetője Pogátsa József.

A csoport 1999-ben alakult a Jézus Szíve egyházközség keretében, mely magába foglalja Balatonfüzfőn kívül a négy filiáris községet is (Litér, Királyszentistván, Vilonya, Papkeszi). Tevékenységének célja a hagyományos szociális segítségnyújtás szeretetszolgálati eszközökkel: lelki gondozás, szociális segítség, adománygyűjtés és a rászorulókhöz való eljuttatása, élőmunka-felajánlás. A Szent Erzsébet-napi – ma már hagyományos – karitászbál bevételét karácsony előtt, a rászoruló családok megajándékozására használják fel.

Kereszténydemokrata Szövetség

Balatonfüzfői Szervezete

1997-ben a Kereszténydemokrata Néppárt központi vezetésében szakadás következett be. A párt helyi szervezete úgy döntött, hogy kilép a pártszervezetből és a Kereszténydemokrata Szövetség ernyőszervezeteként, mint civil szervezet, együtt marad a volt pártszervezet tagsága. A szervezet elnökének Maurer Konrádot választották.

Összejöveteleiken a szervezeti feladatok megbeszélésén túl többféle témában szerveztek előadásokat, és évente, az ország különböző területeire kirándulást vezettek.

A Semjén Zsolt vezetésével megújult néppárt sem tudta újra párttá szervezni a civil szervezetet.

Az utóbbi években Maurer Konrád betegsége és halála rányomta bélyegét a szervezet működésére.

Balatonfüzfői Civil Társaskör

2002. június 13-án alakult. A társaskör elnöke: Gyuricza László.

A kör célkitűzései:

1. Városi szellemi műhely létrehozása abból a célból, hogy elősegítse Balatonfüzfő polgárainak társas közéletét.

2. Tájékoztatók, előadások, ismertető, vitafórumok és más rendezvények tartásával és szervezésével hozzájárulni a város pol-

gárai társadalmi, természettudományi, gazdasági, politikai és széleskörű kulturális ismereteinek bővítéséhez.

3. Fórumot és lehetőséget biztosítani a város véleményhordozó és alakító, továbbá társadalmi, kulturális és gazdasági tevékenységet végző személyiségeinek (csoportjainak), munkájuk ismertetésére, bemutatására, beleértve a kedvtelésből végzett tevékenységeket is.

4. A lokálpatriotizmus és a városhoz tartozás erősítése, a települési hagyományok, a településhez kötődő szellemi értékek számbevétele, ápolása, bővítése.

5. Céljai eléréséhez a kölcsönös tisztelet és megbecsülés alapján együttműködik a város más civil szervezeteivel.

Az elmúlt évek során – főleg az őszi-téli-tavaszi időszakban – neves személyiségek tartottak nagysikerű előadásokat, klubestjein pedig „Velünk élnek, dolgoznak” címmel városunkban élő, dolgozó személyekkel ismerkedhettek meg a mindig nagyszámú résztvevők.

Jókai Mór Általános Iskola „Öreg” Diákjainak Baráti Köre

Képviseli: dr. Makra Ernőné.

A baráti kör célja: az egykori Balatonfűzfő-fürdői Elemi Népiskola, majd Balatonfűzfői Általános Iskola, végül a Jókai Mór Általános Iskola volt diákjainak és tanárainak baráti közössége által megőrizni az iskola emlékét. Ennek érdekében évente emlékező rendezvényt tartanak a volt iskola udvarán. Itt tisztelegnek egykori tanáraik emléke előtt, majd közös edéb, utána előadások és beszélgetések töltik ki a találkozó idejét.

Magyar Csillagászati Egyesület Balatonfűzfői Helyi Csoportja

Vezetője: Kocsis Antal.

A Magyar Csillagászati Egyesület (MCSE) Balatonfűzfői Helyi Csoportja 1995 nyarán – az egykori csillagászati szakkör utódjaként – azzal a céllal alakult, hogy összefogja a térség amatőr csillagászeit, közös észleléseket tudjanak végezni, segítsék és ösztönözzék egymás észlelési munkáját, valamint a környéken a csillagászati ismeretterjesztést minél szélesebb körben tudják végezni. Céljuk volt az is, hogy a nagy múltú, de sajnos pusztulóban lévő NIKE Csillagvizsgálót a helyi amatőr csillagászok segítségével megmentésük a puszt-

tulástól. (Ez utóbbi sajnos nem valósult meg. A csoport tagjai nemcsak balatonfűzfőiek, hanem a szűkebb, sőt távolabbi helyekről is, mint Ajka, Balatonkenese, Siófok, Balatonalmádi, Balatonfüred, Balatonszőlős, Veszprém, Litér, Gyulafirátót, Vilonya, Nemesvámos, Várpalota helységekből is részt vesznek a munkában.)

A csoport szinte minden tagjának van jó minőségű távcsöve, saját megfigyeléseikkel a „Meteor” című szakfolyóirat rovataiban gyakran találkozhatunk. Közös észlelési összejöveteleket is tartanak, egy-egy alkalommal valamelyik taguknál, de újholdas hétvégeken kedvenc észlelőhelyükre, a Herendtől északra található Középső-Hajag hegycsúcsra települnek ki, ahol nagyon jó megfigyelési körülmények vannak (sötét ég, körpanoráma, 642 m tengerszint felett). Sok szép asztrofotó és távcsöves megfigyelés (rajz, leírás) készült erről az észlelőhelyről, melyekkel szintén találkozhatnak a Meteor olvasói, az MCSE honlap látogatói. A csoport tagjai észlelték hazánkban vizuálisan először a Mars holdjait 2003-ban, vagy a Jupiter Himalia holdját és az Uránusz, Neptunusz halvány holdjait.

A látványosabb csillagászati jelenségek alkalmával (fogyatkozások, fedések, pl. Vénusz és Merkúr átvonulás, fényes üstökösök) a balatonfűzfői, balatonkenesei általános iskolásoknak és a helyi érdeklődőknek tartottak távcsöves bemutatót. Rendszeresen tartottak, ill. tartanak ismeretterjesztő előadásokat a helyi általános iskola, valamint az Öveges Szakközépiskola tanulói számára, de időnként a környék többi általános és középiskolájában is. [15]

„Szabadság Vándorai”

Ifjúsági Kulturális és Szabadidős Egyesület

Összekötő: Jenei István.

Az egyesület a United Games nemzetközi ifjúsági mozgalom hatására jött létre. Nem bejegyzett egyesület, de célja a fiatalok szabadidős tevékenységét a kultúra, sport és egyéb egészséges elfoglaltság felé irányítsa. Az egyesület jelenleg „de facto” létezik, de megfelelő ifjúsági vezető hiányában nem működik megfelelően. Mint Jenei István elmondta, a szervezet újrászervezésére törekednek.

Együtt Balatonfűzfőért Egyesület

2002. november 14-én alakult, elnöke: dr. Rimai László.

Az egyesület önkormányzati elven működő érdekvédelmi és érdekképviselői társadalmi szervezet.

Célja: A balatonfüzfői lakosság széles körének bevonásával az önkormányzati munka segítése, különösen:

- a lakossági igények és javaslatok közvetítése az önkormányzat számára,

- az önkormányzat stratégiai elképzeléseinek véleményezése, valamint a várost és lakosságát jelentősen érintő határozatok, rendeletek előkészítésében való tevékeny részvétel, illetve ezek közvetítése a lakosság számára,

- a saját szervezettel nem rendelkező civil csoportok érdekeinek megjelenítése az önkormányzat előtt,

- Balatonfüzfő város fejlődésének elősegítése érdekében együttműködik más civil szervezetekkel,

- az önkormányzati ciklusprogram, az éves költségvetések végrehajtásának figyelemmel kísérése, számonkérése,

- a város gazdasági megerősödésének segítése,

- közpénzek felhasználásának folyamatos figyelemmel kísérése,

- a lakosság tájékoztatása az egyesület munkájáról, eredményeiről. [16]

Vállalkozók Egyesülete

2002-ben alakult, elnöke: Fejes Károly.

A Balatonfüzfői vállalkozók érdekérvényesítő szervezete. Az egyesület elnökének elmondása szerint az egyesület nem az elvárható aktivitással működik. A hatékonyabb működés érdekében kistérségi összefogásban gondolkodnak.

Balatonfüzfői Vállalkozók és Civil Szervezetek Szövetsége (VÁCISZ)

Elnöke: Kontics Ferencné.

2007-ben többen úgy ítélték meg, hogy a sok civil szervezet és a vállalkozók együttműködése, egy szervezetben való tevékenysége eredményesebb lehet, mint szétaprózódva. Ezért hozták létre a fenti szövetséget. Az egyesület célja:

- Egyéni és társas vállalkozások érdekképviselésének megvalósítása a településen és a régióon belül.

- Helyi közéletben való szerepvállalás, e célból a közéleti tevékenységben való aktív részvétel.

- A vállalkozásokat és civil szervezeteket érintő döntések előkészítésében, meghozatalában való részvétel.
- A helyi vállalkozói és civil közélet fellendítése, a kapcsolatok fejlesztése.
- Az egyesület tevékenységének minél szélesebb körben való megismertetése és terjesztése.
- Az egyesület segíti azokat a kezdeményezéseket amelyek az előbbieken megfogalmazott általános és konkrét elképzelést és cselekvési szándékot tartalmaznak. [17]

Balatonfüzfői Vendégház és Gasztronómiai Egyesület (VEGASZ)

Elnöke: dr. Varjú Lajos.

2007. augusztus első szombatján megrendezték az első Gombócfesztivált, bár hivatalosan 2008. május 2-i keltezéssel készítették el alapszabályukat, mely szerint az egyesület céljai:

- a vendégházai és vendéglátási ismeretek bővítése céljából előadások, bemutatók szervezése,
- a gasztronómiai ismeretek elmélyítése, a kulturált étel- és ital-fogyasztásra nevelés elősegítése,
- a Bakony-Balaton térség ételeinek, italainak hagyományörzés céljából való megismertetése,
- a Kelet-Balaton kistérség gasztronómiai rendezvényeihez való csatlakozás, az abba való integrálódás, egységes, hagyományos, évente ismétlődő idegenforgalmi kínálat megteremtése céljából,
- minden év augusztusának első szombatján Gombócfesztivál szervezése,
- kapcsolat kiépítése a Veszprémi Pannon Egyetem Turisztikai Tanszékével,
- nemzetközi gasztronómiai kapcsolatok létrehozása, azok elmélyítése,
- az önkormányzat turisztikai, idegenforgalmi célú terveinek támogatása,
- e célok elérése érdekében, a kölcsönösség és viszonyosság jegyében, együttműködés a város civil szervezeteivel.

Az egyesületet a Veszprém Megyei Bíróság – 2008. május 29-én – közhasznú szervezatként jegyezte be. [18]

2008. augusztus első szombatján megrendezték a második, nagy sikerű Gombócfesztivált.

Források

1. Vörösberény képviselőtestülete közgyűlésének 19/1932. sz. kgy. határozata.
  2. Veszprém Vármegyei Hivatalos Lap 1933. 35. sz. 286. o.
  3. Sportkrónika. Balatonfűzfő sportéletének története 1928-2008. Fűzfői Atlétikai Klub, Balatonfűzfő, 2008
  4. Csak az első 70 év nehéz. A Fűzfői Atlétikai Klub Története. Fűzfői Atlétikai Klub, Balatonfűzfő, 1998
  5. Horváth István: Balatonfűzfő kialakulása (kézirat).
  6. Nemzeti Bizottság 225/1945. sz. irata.
  7. Horváth Zsolt: Kinizsi, Bástya, Vörös Lobogó
(www.historia.hu/archivum/2003/030809horvath.htm)
  8. Sportkrónika, 14. o.
  9. Balatonfűzfő Községi Tanács V. B. 1961. febr. 22-i ülésének jk.-e (VemL. XXIII. 732. 1961. Tan.)
  10. Sportkrónika, 101-102. o.
  11. 1988. dec. 29-i tanácsülés jegyzőkönyve
  12. Uo.
  13. 1992. júl. 20. kt. ül. 165/1992. (VII. 20.) sz. kt. határozat.
  14. 2002. szept. 28. kt. ül. 213/2002. (IX. 29.) sz. kt. határozat.
  15. www.Balatonfuzfo.hu „civil szervezetek” menüpont
  16. Az egyesület Alapító Okiratából.
  17. Ua.
  18. Ua.
- Forrásként felhasználtam Balatonfűzfő Krónikáját is.

Gombócfesztivál, az egyik sátor a versenyzőkkel (Fotó: Szönyeg János)

A lakosság számának alakulása

Mint a korábbi fejezetekben már szó volt róla, Balatonfűzfő lakosságát az ország minden részéből idetelepült családok alkotják.

Az első letelepedett lakosság (a lőporgyár alkalmazottainak családjai) Magyaróvárról és környékéről származtak. A gyár építése idején Békés megyéből toboroztak kubikosokat a földmunkákhoz. Közülük is sokan ittmaradtak és maguk után hozták családjukat is.

A gyár által nyújtott biztosabb megélhetés nagy vonzerő volt, s aki egyszer munkához jutott a gyárban, az igyekezett helyben le is telepedni.

Most nézzük a számok tükrében, hogy miként alakult településünk lakossága az évtizedek során.

Az 1925. évi Vörösberényről szóló közigazgatási tájékoztató lap szerint külterületi lakott hely: „*Bugyogói gyártelepen, a községtől 4 km-re, lélekszám: 460 fő*”. [1]

A lőporgyár 1930-ban 500 munkást foglalkoztatott. Ez az 500 fő a következő helyekről telepedett át [2]:

Moson megyéből:	27 férfi	10 nő
Veszprém megyéből:	139 férfi	43 nő
Fejér és Somogy megyéből:	116 férfi	56 nő
Dunántúl különböző megyéiből:	15 férfi	19 nő
Duna-Tisza közéről:	16 férfi	4 nő
Tiszántúlról:	15 férfi	13 nő
Budapestről:	14 férfi	13 nő

Az 1931. évi népszámláláskor Fűzfőgyártelepen 1200 fő volt a lakosság lélekszáma. (Természetesen ebben a családtagok is szerepelnek.) [3]

Az 1941. szeptember 13-i közgyűlés jegyzőkönyvében a következő lakosságsszámmal találkozunk [4]:

Fűzfőgyártelep:	1080 fő
Balatonfűzfő:	1137 fő
Szalmássy-telep:	263 fő
Összesen:	2480 fő

Tíz év alatt megkétszereződött a lakosság száma. Feltűnő lehet, hogy az 1931-es népszámláláshoz viszonyítva Fűzfőgyártelep lakosságsszáma csökkent. Ennek több oka is volt: 1931-ben még több

A lakosság számának alakulása

---

barakkszerű munkásszállás volt fiatal vagy egyedülálló munkások részére. Időközben ezeket a munkásszállásokat felszámolták vagy lakásokká alakították őket. Másrészt a Nitrokémia Litéren, az Újtelepen is épített lakóházakat, és több család ideköltözött. Továbbá többen építettek családi házat Szalmássy-telepen, Balatonfűzfőn.

1949-ben a balatonfűzfői, fűzfőgyártelepi, tobruki lakosság lélekszáma 2500 fő volt. [5]

Az 1961. január 13-i tanácsülésen a községfejlesztési tervek tárgyalásakor az alábbi adatok kerültek jegyzőkönyvbe:

Község területe: 1539 kat. hold, lakosainak száma: 4032 fő.

A lakosság megoszlás szerint:

külterületen 512 fő,

belterületen 3520 fő lakik.

(Külterületi lakott helyek: Tripolisz, Izsó-telep, Szalmássy-telep, Tobruk.)

A lakosság 1949-ben 2500 fő volt, a gyarapodás: 61,6%

Lakóházak száma: 524, ebből lakás célját 506 szolgálja.

A házakban a lakóhelyiségek száma 4945, ebből a szobák száma: 1891. [6]

A következő ötéves terv ekkor már előrevetítette az ipari szektor nagyarányú fejlesztését és a tanácstestületben voltak, akik túlzott optimizmussal 15 év múlva 8000-es lélekszámot becsültek. Ez bizony nem következett be.

1965-ben, a távlati tervek tárgyalása során, egy átfogó képet kapunk a lakosság számának alakulásáról:

1925: kb. 500

1949: 2500

1960: 4022 (népszámlálás)

1963: 5055 (pót népszámlálás)

1965: kb. 5500.

Munka szerinti megoszlás [7]:

Ipari dolgozó: 70%

Építőipari dolgozó: 6%

Kereskedelmi dolgozó: 5%

Nyugdíjas: 7%

Egyéb: 11%

1973-ban a lakosság száma: 4896 fő [8]

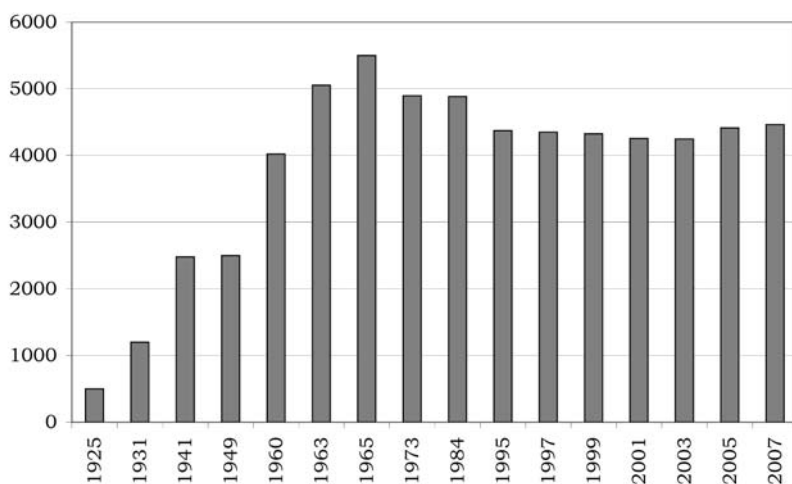
1984-ben a népesség-nyilvántartó beszámolójából [9]:

A lakosság számának alakulása

állandó lakosok száma: 4885 fő
ideiglenes lakos: 1621 fő
összesen: 6506 fő

1995-től a népességi adatokat az általam vezetett krónikából vettem, melyeket a Polgármesteri Hivatal népesség-nyilvántartója bocsát rendelkezésemre.

1995-ben: 4372 fő,
1997-ben: 4350 fő,
1999-ben: 4325 fő,
2001-ben: 4256 fő.
2003-ban: 4247 fő,
2005-ben: 4414 fő,
2007-ben: 4464 fő.

1925-2007 közötti lakosságszám Balatonfűzfőn

Egy adatsor változását szemléletesebben lehet ábrázolni diagramon. Az alábbi ábra jól mutatja településünk lakosságszámának változását 1925-2007 között.

Nos, a túlságosan optimistán számolt 8000 lakos helyett 5500 fővel „tetőzött” 1965-ben lakosságunk száma. Innen a folyamatos csökkenés 2003-ban érte a mélypontot 4247 fővel. A diagram tanúsága szerint ismét reménykedhetünk egy fokozatos növekedésben.

A számok még egy nagyon fontos tényre mutatnak rá: egy ki-mutatás 1965-ben 7%-os nyugdíjas népességről szólt. Ez az arány az 5500 fő esetében mindössze 385 főt jelentett. Ezzel szemben

A lakosság számának alakulása

2007-ben 11 16 fő a 60 év feletti népesség száma, ami a teljes lakoságnak 25%-át jelenti. A jelenségről és a következményekről el lehet gondolkodni.

Források

1. Közigazgatási tájékoztató lap Vörösberényről. 1925. (VemL. V. 421/2)
2. Jenei, 45. old.
3. Vörösberényi képviselőtestület 9/1933. sz. kgy. hat. (VemL. V. 421/4.)
4. Ua. 1941. szept. 13. 39/1941. sz. kgy. hat. (VemL. V. 421/5.)
5. Ua. 1949. nov. 10. kgy. jk.-e (VemL. V. 421/6.)
6. 1961. jan. 13. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1961. Tan.)
7. 1965. febr. 17. vb-ülés jk.-e (VemL. XXIII. 732/1965. VB.)
8. 1973. ápr. 26. tan. ülés jk.-e (VemL. XXIII. 732/1973. Tan.)
9. 1984. ápr. 9. vb-ül. jk.-e

„Tavaszi zsongás” a balatonfüzfői Községi Házban 2002-ben
(Fotó: Palásthy Imre)

Kereskedelem, vendéglátás, ipari szolgáltatás

A fürdőtelep a '30-as évek végére lényegében kialakult, és annak közvetlen környékén (a mai Árpád utcában és Balaton körúton, amit akkor csak „Fűzfő-pusztá”-nak hívtak) a gyári alkalmazottak is építettek családi házakat, aminek során – a fürdőteleppel együtt – egy új település bontakozott ki. Természetesen egy település kereskedelmi és szolgáltatói élet nélkül elképzelhetetlen. Az üzleti vénával megáldott emberek itt is egymás után nyitottak különféle boltokat. Legelőször a Fürdőegyesület által építtetett Sirályban volt egy vegyesbolt. 1929-ben Berényi Sándor, a már üzemelő vegyesboltja mellé, korlátozott italmérési engedélyt kapott, amit 1935-ben korlátlan italméréssé minősítettek át. [1] A '40-es évek elején éttermet és szállodát épített (Berényi Szálló).

A Balaton körúton a mai 76. sz. alatt a Murányi család nyitott egy vegyesboltot és pékséget is üzemeltetett. Közvetlen mellettük Viczenáék is rendelkeztek pékséggel. Tovább haladva a gyártelep felé, az „Izsó” házban húsbolt működött (66. sz.), vele átellenben (49. sz.) pedig egy vegyes-, fűszer-élelmiszerbolt (Hegyesi) és cukrászat (Mosonyi) volt. Kenyeresék hentesüzletet tartottak fenn (56. sz.). A Gyökeres-házban (50. sz.) először vendéglő-étterem (Szemerák vezetésével), később pedig ruházati és cipőbolt állt a lakosság rendelkezésére. Az elágazó felé továbbhaladva, jobb oldalt (9. sz.) – ahol ma a kosarakat árulják – volt egy órásüzlet (Laky, Ványa Gyula) és italbolt (Csurgai Sándorné) [2], majd később zöldséges üzletet nyitott, ekkor az órásüzletet Ványa bácsi Nyíróék mellé, egy csöpp kis helyiségbe költöztette át. Az elágazó környékén Hoffmann József is nyitott vegyesboltot (22. sz.) és Nyíróék egy kis cukrászdát tartottak fenn (20. sz.), melyet Sári néni vezetett, Nyíró Jenő bácsi pedig taxit üzemeltetett. Továbbhaladva: Bodorék hentesek voltak (12. sz.), akik Almádiiban is tartottak fenn üzletet. Az utca utolsó házában Hartmann Gyuláné női fodrászata működött (2. sz.). Zöldség- és virágellátásról két kertész gondoskodott. A Boros kerétszet a vasútállomással szemben a Balaton irányában, a Simon kerétszet pedig a mai „Kék Öböl” vendéglő helyén volt.

A vörösberényi előljáróság jegyzőkönyvében a „fűzfő-pusztai” üzlethálózatról 1937-ben a következő olvasható: „*Fűzfő pusztai (a*

fűzfői üdülőtelep) is évről évre a normálisnál nagyobb arányban fejlődik, mert a fűzfői gyári munkások itt vásárolnak telkeket, itt építik fel családi házaikat. Ennek a telepnek gyors fejlődését legjobban igazolja az, hogy míg 1930. évben csak 1 fűszerüzlete volt, ma már 4 fűszerüzlet, 3 mézsáros, 1 pék, borbély, cipész stb. iparosok is megélhetést találnak.” [3]

Bár a háború után néhány évig még tovább működött a fenti kereskedelmi és szolgáltató hálózat, a lakosság ellátását azonban az áruhiány, majd a pengő teljes elértéktelenedése nehezítette. 1946-ban, a forint bevezetéséig, szinte csak cserekereskedelmi módon lehetett áruhoz jutni.

1948 után, az államosítás és szövetkezetesítés következtében, erőteljesen megváltozott a helyzet. A kiskereskedéseket is államosították, többen, az államosítás elől, bezárták az üzletet, visszaadták iparendélyüket. Megszüntette működését a Viczena és a Murányi pékség is.

Az állam a kereskedelmi szektorok szerint hozott létre nagy- és kiskereskedelmi vállalatokat, és a kiskereskedelmi vállalatok üzemeltették tovább az egyes üzleteket, sok esetben a régi tulajdonos alkalmazásával. Így lett Berényi Sándor is a saját vendéglőjében állami alkalmazott. Ha a volt tulajdonos nem volt hajlandó az állami vállalat alkalmazottja lenni, az üzlethelyiséget akkor is állami kezelésbe vették. A Murányi-bolt helyén egy vas-műszaki üzletet nyitott az állami iparcikk kereskedelmi vállalat. Vezetője egy ideig Veszprémből járt ki, majd Jány Antal – aki a gyártelepen lakott – vette át az üzlet vezetését. Ízig-vérig kereskedő ember volt. Tőle nem lehetett olyat kérni, amit meg ne szerzett volna. Még részletre is lehetett nála vásárolni. Az 1960-as évek elején – egy „jóakarójának” feljelentésére – rajtaütésszerű leltárt készítettek nála, „természetesen” hiányt mutattak ki, és másfél évre börtönbe zárták. Abban az időben könnyen dobálták az éveket. Később ezen a helyen egy ideig papír- és ajándékboltot nyitott egy kereskedelmi vállalat, melyet Lányiné Katona Eta vezetett. Egy idő múlva aztán azt is bezárták. A húsbolt az 1950-es évek végéig még működött, Szabó Ferenc vezette, mint a húsipari vállalat alkalmazottja, majd az is bezárt, ő pedig felment a kantinba konyha-hentesnek. A Gyökeres-házban, a Szemerák vendéglő helyén – állami formában – működött egy ruházati és cipőbolt, amit az 1970-es években zártak be véglegesen. Hoffmannék is bezárták a vegyesboltot, Nyíróék viszont tovább üzemeltették az államivá minősített cukrászdát, és Jenő bácsi is vala-

milyen szövetkezeti formában taxizott tovább. Fiatal korunkban szívesen be-betértünk Sári néni cukrászdájába, mert mindig tiszta, csendes kis üzlet volt. A szomszédjukban lévő órás üzletben – mint fentebb írtam – először Ványa Gyula javítgatta az órákat. Ez a kis üzlet talán még a '80-as évek elején is működött, ahol az utolsó órasmester Frank Csabáné volt.

Tehát azt lehet mondani, hogy a háború előtt kialakult üzlethálózat, amely magánereből jött létre, a háború után az államosítás és az állami kereskedelem rugalmatlansága miatt fokozatosan beszűkül.

A háború előtt szolgáltatások terén is megtalálta a lakosság az igénye szerinti szintet. A fűzfői településrészen két női és két férfifodrász dolgozott. A delta környékén Hartmanné, Emi néni tartott fenn egy női fodrászatot (aki még nyugdíjasként is rendbe tette egy-két régi „kuncsaftja” frizuráját). Nem messze tőle, a mai Kerényi-vendéglő helyén volt a Károlyi-féle női- és férfifodrászat (ma Balaton krt. 14.). Nagyon aranyos emberek voltak Károlyiék, a női részleg az 1960-as évek elején – Károlyi néni súlyos betegsége miatt – bezárt, de Laci bácsi még nyugdíjas kora után is dolgozott néhány évig. Az Árpád köz és a Balaton körút sarkán lévő üzletében dolgozott Rigó Antal borbély (Balaton krt. 35., ma Rigófészek Pizzeria). Cipőjavító műhely is volt, ahol Gáspár cipész verte a cipőtalpakba a fa-szeget (a mai Balaton krt. 70.).

Fuvarosokból sem volt hiány, bár egy részük, mint földműves, csak mellékesen vállalt fuvarokat, mint például Lőrinc Gábor. Csarmasz Gyula, Farkas János, Németh János kétlovas és Tólas Gábor egylovas fogatával gyakorlatilag fuvarozásból élt. Tólas Gáborról az a monda járta, hogy a Sirályban (már a háború után) el-kártyázta a feleségét, aki el is ment az őt elnyerő férfival. Amikor mi 1955–56-ban idekerültünk, már egyedül élt. A fentiek közül ma már csak Farkas Jánost lehet látni néha lovas kocsiján.

Vendéglátásban Parraghék voltak az úttörők. Amikor a gyár épült, a „Dühöngő”-ben volt egy italkimérésük, majd ugyanazon években felépítették a Balaton Szállót, megelőzve a villaépítéseket. Italfogyasztásra volt lehetőség a strand büféjében, a Sirályban és a delta környékén, a Fűzfő-pusztá épületében. A Balaton Szálló, mint vendéglátóhely, már a háború alatt megszűnt, a gyártelep védelmét szolgáló légvédelmi tüzelegység parancsnoksága foglalta el. Háború után államosították és munkáscsaládokat helyeztek el benne. A földszinti nagytermek iskolai tantermeknek, majd iskolai napközi

otthonnak adtak helyet. A Berényi Szállóba is munkáscsaládokat helyeztek el, a földszinti vendéglátó egységet pedig – mint fentebb már írtam – a Vendéglátó-ipari Vállalat üzemeltette. (Csak megjegyzésként: 1956-ban feleségem is, mint óvónő, a Berényi Szálló emeletén kapott egy szobát. Egy év múlva, miután összeházasodtunk, mi is itt kezdtük közös életünket.)

A gyártelepi településrészen a gyár gondoskodott az ellátás színvonaláról. A kereskedelmi ellátást – a háború előtt – a Hangya Szövetkezet biztosította, aminek a háború előtt és utána is jó néhány évig (amíg be nem olvasztották az állami kereskedelembé) legendás vezetője volt Pintér Antal. Ő is vérbeli kereskedő ember volt. Amikor a gyártelepi üzletet el kellett hagynia, a fűzfői településrészen, a vasútállomással szembeni kis boltoknak volt a vezetője, kiszolgálója egy személyben. Nála élmény volt vásárolni. A női vevőit olyan bókáradattal fogadta, hogy még azt is megvették, amit nem is akartak, mert olyan rábeszélő képessége volt. Pl. ilyeneket szokott mondani: *„Csókolom a kis kacsóját gyönyörű nagysád! Mivel szolgálhatok kis kegyednek?”* Ha valaki kenyeret kért, ezekkel a szavakkal irányította be a pár négyzetméteres raktárba: *„Tessék kérem befáradni a szeparéba, és válassza ki a legszebbet, a legfinomabbat!”* Bókjai közül csak egyet: *„Asszonyom! Szépsége elkápráztat.”* És ehhez hasonló hangzottak el. Természetesen nem vették komolyan a hölgyek, de jólesett a bókáradat. Amikor a vevő elment, így szokott elköszönni: *„Csókolom a kezét drága hölgyem, szíveskedjen máskor is igénybe venni szolgáltatomat!”*

A gyártelepen is államosították a pékséget [4], a gyári vendéglátó egységet, a szolgáltatásokat, egyszóval mindent.

A tanácsi közigazgatás idejében a vb- és tanácsülések évről évre visszatérő napirendje volt a „nem tanácsi felügyelet alá tartozó szervek” beszámoltatása. Ebbe a kategóriába tartoztak a kereskedelmi, vendéglátó-ipari, szolgáltató-ipari vállalatok, ipari szövetkezetek.

A beszámolókat kiegészítésekkel rendszerint ugyan elfogadták, de a tanácstagok állandóan kritikával illették a kereskedelmi vállalatok helyi egységeit. Ízelítőül néhány idézet a korabeli jegyzőkönyvekből:

1955. A fűzfőgyártelepi népbolt vezetőjének beszámoltatása. *„Bethlen Jenő boltvezető a bolt munkájáról beszélve felemlíti azt a körülményt, hogy a racionalizálással munkaerőhiány állott be. Ő, mint a bolt felelős vezetője, ébren öröködik az üzlet jó hírneve felett és a bolt dolgozóit naponként oktatja a kötelező udvariasságra, a helyes és személyválogatás nélküli kiszolgálásra. Tisztában van az-*

zal, hogy mindenkinek eleget nem tud tenni, mert az emberek sok esetben meg nem értése, félreértése kiváltja magából a rosszindulatot, a piszkálódást, a jellemnélküli emberek jellemtelen fegyverét: a fűrást.

Hozzászólások

Kovács József: ... a bolt dolgozói „torkoskodnak”. A vásárlók ezt látva azt gondolhatják, hogy ők fizetik meg azt is.

Varjú József: Vigyázni kell arra a boltvezetőnek, hogy dugott, rejtett áru ne legyen. Visszás az a helyzet, amikor egy később jövő vásárló pl. dicsekszik azzal a selyemharisnyával, amit a tíz perccel előbb vásárolni akaró nem kapott meg.” [5]

Egy évvel később: „Szűcs Ambrus a kenyér minősége és tisztálansága ellen emelt szót: »a halak részére golyócskák gyártására kiválóan alkalmas, de emberi fogyasztásra nem.«” [6]

Újabb panasz a kenyérellátásra: „...A kenyérben zsákfoszlányok, zsinegdarabok, sőt cigaretta-végek is találhatóak.” [7] Itt meg kell jegyezni, hogy az üzletekbe nem csak a gyártelepi sütőüzemből szállítottak kenyeret.

A Kereskedelmi Állandó Bizottság beszámolója a kereskedelmi egységeknél tartott ellenőrzésekről: „A Népbolt valóban erős visszacsapásban van, de hogy mi ennek a tulajdonképpeni oka, azt megállapítani nem tudtuk. (...) Tapasztalatként leszögezhetjük azt, ha az állandó bizottság nem folytatja ellenőrző tevékenységét, melyet a tanács törvény kötelezőleg szab meg, akkor elpuhul minden, akkor az emberek nem érzik a felelősséget, hanem sok esetben nemtörődomséggel dolgoznak.” [8]

„Prodonovics József, a 60. sz. népbolt vezetője raktárhiánnyal küzd. A múlt évben megvásárolt hűtőszekrényt a balatonalmádi Kisipari Termelő Szövetkezet (KTSz) még mindig nem szerelte be.” [9]

1955-ben, a tanácsülésen, a hozzászólásokban sok a panasz. Pl.: „...nincs elég zsír, olaj, hús. A gyári dolgozók is szeretnének serstést hizlalni, de nem tudnak kukoricát venni a zárolás miatt.” [10]

A Tüzép vezetőjének beszámolójából:

„A tüzelőellátás nem kielégítő. Ennek egyik oka, hogy a lakosság a várpalotai nemesített lignitet keresi, de csak korlátozott mennyiségben kapnak. A másik gond, hogy a közületek is a III. negyedévben jelentik be szükségleteiket, így összetorlódik a lakossági igénnyel.

Építőanyag vonatkozásban az ellátás viszonylag jónak mondható, egyedül az országos anyaggyártás alá vont cementből kap korlátozott mennyiséget.

A Tüzépnak először a tárolt szenet kell eladni, csak utána kerülhet sor a friss szénre.” [11] Ez azt jelentette, hogy a tárolt szén akár fél éve is a telepen lehetett, aminek a fele gyakorlatilag már por volt. A telepvezetőnek azonban ezt is el kellett adnia.

Szabó Jánosnének, a GYÜMÉRT-bolt (Gyümölcs és Zöldség Értékesítő Vállalat) vezetőjének a beszámolójából:

„A forgalom nála is megnőtt, de az ellátás továbbra sem tökéletes. A kiszállított áru tetején friss zöldségféle van, alul pedig rohadt.” [12]

A húsbolt vezetőjének, Borbély Istvánnak a beszámolója:

„A sertéshús-ellátásban jelenleg nehézségek vannak. A kiutalási kerettől 10-20%-kal kevesebbet kap. A marhahús keret pedig túlhaladja a szükségletet.

Jó az ellátás fagyasztott baromfiból és töltelék áruból.” [13]

„A kenyérellátás továbbra sem zökkenőmentes. A boltosok panaszoznak, hogy nem szállítják le időben a kenyeret, gyakran előfordul, hogy csak dél felé érkezik az autó. A szállítás higiénijáról meg nem is lehet beszélni.” [14] A fenti idézetek 1955-63 közötti időszakból valóak, úgy gondolom, nem kell hozzá magyarázat.

Az ipari szolgáltatások terén is hiányok vannak. Jelenleg a Balatonalmádi Cipész KTSz-nek van javító műhelye, a Pápai Fodrász KTSz-nek női-férfi üzlete a gyártelepen. A községben két magán fodrász van, ideiglenesen működik a Fényképész KTSz, két kőműves, három fuvaros, egy autószerelő működik. [15]

A gyártelepen, az egykori Hangya helyén, az Iparcikk Kereskedelmi Vállalat üzlete volt. Élelmiszert és egyéb háztartási cikket a népboltban lehetett vásárolni. Ezek mellett még működött a péküzem, a húsbolt és a tejbolt.

Vendéglátás terén Balatonfűzfőn a Balaton-vendéglő (Berényi), a Kis Cukrászda (Nyírőné), a nyári szezonban a strandi büfé volt. A gyártelepen pedig egyetlen lehetőség a NIKE étterem, amelyet a Bakony-vidéki Vendéglátó Vállalat üzemeltetett.

Amikor Balatonfűzfőn az új iskola megépült (1964), fölöslegessé váltak a szükség-tantermek, így a Tholt-villa földszintjén is. Üzlet-hálózat gyarapítási céllal a tanácsnak sikerült elérnie, hogy az Élelmiszer-kereskedelmi Vállalat ebben a helyiségben egy kis üzlet nyisson a környéken lakók öröme. [16] Sajnos, csak néhány évig működött ez a kis bolt.

A Nitrokémia kezelésében levő területen, Tripoliszon túl, a Papeszire vezető út mellett volt a Tüzépnak egy telephelye, ahol építő- és tüzelőanyagot lehetett vásárolni. A Nitrokémia klórüzemének lét-

rehozása miatt a telephelyet át kellett volna helyezni más területre. A tanács küzdött azért, hogy megmaradjon Fűzfőn a Tüzép-telep, ennek érdekében több telephely-lehetőséget is felajánlott, többek között a Nitrokémiával és a 22-es Építőipari Vállalattal is egyetértve, a salakkal feltöltött területet, ahova vasúti ipari vágány is vezetett. Nehéz kibogozni az érdek- és ellenérdek-hálózat szövevényét, a lényeg az, hogy a tanács minden törekvése ellenére 1965-ben Batatonalmádi-Budatavára helyezték át a Tüzép telephelyét.

A fentieket igazolva, idézek a végrehajtó bizottság jegyzőkönyvéből:

Kereskedelem

„A község lakosságának gyors növekedésével szemben nem tart lépést sem a kereskedelem, sem a kulturális szükségletek kielégítését szolgáló létesítmények. A felszabadulás előtt több, különböző üzlet volt. Ezen a téren van a legnagyobb hiány. A település szórtsága miatt a kereskedelmi hálózat fejlődése nincs arányban a lakosság számával.

A községben 2 fűszerüzlet van, új fűszer és csemegebolt építésre lenne szükség, amely a strand felé kellene.

A gyártelepi fűszerboltoknál állandó a raktárhiány. Vendéglátói téren hiány, hogy a község területén egyetlen kisvendéglő van, melynek egyik része ún. talponálló.

A gyártelepen az italbolt együtt üzemel az üzemi étkezdével. Az étkeзде befogadó képessége már kicsi. Az üzletek szakosítottak, nemrég készült el a gyártelepen a gázpalackcsere-telep. Nagy gond, hogy a Tüzépet nem fejlesztik tovább. Az építőanyag részleget megszüntetik. Pedig a tanács adna helyet egy új Tüzép-telep részére.

Szolgáltatás

A gyártelepen működik cipőjavító és fodrász KTSz részleg. Szükség lenne a községben is cipész KTSz részlegre. Festő, mázó kisiparos van, de nincs asztalos, lakatos, villanyszerelő, bádogos, vízvezeték szerelő. Segítené a helyzeten, ha a járási tanács vb ipari csoportja a gyárban dolgozó ipari szakmunkásoknak munkaidő utánra adna működési engedélyt.” [17]

Az 1964. évi 22. sz. törvény ugyanis lehetőséget adott, hogy lakossági ipari tevékenységet munkaviszony megtartása mellett is lehessen gyakorolni. Ez nagyon sokat javíthatott volna a település iparellátásán.

Összegezve a fentieket: mind a kereskedelmi ellátás, mind az ipari szolgáltatások terén nagy elmaradással küzdött a település.

Bár Haragovits József, a Veszprém Megyei Élelmiszer-kereskedelmi Vállalat értékesítési osztályának vezetője az áruellátás színvonaláról jó véleménnyel volt, mint mondta: boltjaik forgalma Balatonfűzfőn is az országos átlagnak megfelelően emelkedett (8,1%). – No igen, ők csak %-ban értékelték üzleteiket. – Ígérete szerint: *„1972. febr. végéig megnyitják a községben az új ABC-t, de ezzel párhuzamosan három korszerűtlen kisboltot megszüntetnek.”*

1972-ben még terveztek egy 50 m² alapterületű boltot a nagyközség területén, a tanács által megjelölt helyen. Kijelentette továbbá: *„Vállalatunk árpolitikája olyan jellegű, hogy igyekszünk a fogyasztóknak a lehetősegen belül, minél olcsóbb áron biztosítani a keresett árucikket.”* [18]

1972 októberében a fenti ígérethez képest némi késéssel, de valóban elkészült Balatonfűzfőn az ABC-áruház, a Veszprémi Élelmiszer Kiskereskedelmi Vállalat beruházásában. Tobrukban pedig egy forfa pavilont telepítettek a lakosság jobb ellátása érdekében. Az új ABC-áruház javított ugyan a lakosság ellátásán, azonban a strand környékén lakók, a távolság miatt, továbbra is ellátatlanok maradtak, és továbbra sem volt megnyugtató a község területén a zöldség-, gyümölcs-, valamint az iparcikk-ellátás.

1973-ban Szalai Sándor, a Veszprém Városi Tanács Termelési és Áruellátás Felügyeleti Osztályáról a következőképpen „nyugtatta meg” a vb tagjait: *„A húsellátás akadozásával egyet kell érteni a vbnak. Kevés a húskeret, olyan a választék, mint tavaly, javulás ez évben sem várható.”* [19]

A lakosság részére végzett szolgáltatások alakulásáról a tanács igazgatási osztályvezetője a következőket mondta: *„A GELKA (Gépipari Elektromos Karbantartó Szerviz) és Patyolat felvevőhely igényt – megfelelő helyiség hiányában – nem lehetett teljesíteni. A kisiparosok száma sem növekedett, mert szinte több a megszűnés, mint amennyi iparjogosítványt kiadunk.*

Az iparjogosítványok visszaadásának jellemző oka a kisiparosok adóztatása. A 2 éves adómentesség lejárta után ugyan területi kedvezményben részesülhetnek, mely Balatonfűzfő esetében 20%.”

Balatonfűzfőn 1973-ban összesen 44 fő kisiparos dolgozott, két fő új szakmát képviselt: rádió- és tévészerelő. [20]

1978-ban a vb ismét foglalkozott a magánkisipar helyzetével. *„A magánkereskedelem csekély szerepet vállal az ellátásban. Mindössze három kiskereskedő rendelkezik iparigazolvánnyal: két büféfalatozó, egy divatáru kereskedő. Az ellátásban esetenként a*

zöldség-gyümölcs területén vannak hiányok. Az elmúlt 5 évben 4 kiskereskedő kapott működési engedélyt zöldség-gyümölcs kereskedelemre, de mind visszaadta. Az indok: a lakosság nem igényelte oly mértékben, hogy meg tudtak volna belőle élni.”

Az 1977. évi 14. sz. törvényerejű rendelet 1. §-a szerint: „A kisipar célja, hogy a szocialista gazdálkodó szervek tevékenységét kiegészítve, elsősorban az állampolgárok részére javító, karbantartó és egyéb szolgáltatást végezzen.” (Lám! Már nem kellett mindent szövetkezetesíteni!)

Az állami és szövetkezeti ipar a nagyközség területén: a gyártelepen van GELKA, cipész, patyolat-lerakat, fodrász KTSz. Az egyéb szolgáltatások ellátása a magán kisiparra hárul.

Az állami intézkedések megkönnyítették az ipargyakorlás feltételeit:

- A nyugdíjasok is – működési engedéllyel – végezhetek javító, szolgáltató tevékenységet.
- Rendezték a szolgáltatások árait és a kisiparban foglalkoztattak bérét.
- A törvényerejű rendelet rendezte az ipargyakorlás feltételeit.
- A működési engedéllyel kizárólag javító-, karbantartómunkát végezhetek.

Az iparhatóság mérlegelhetette, hogy az adott területen iparigazolványt vagy csak működési engedélyt ad ki. [21]

A vb szakigazgatási osztályának vezetője úgy látta, hogy a kisiparosok nagy része a nagy adóterhek miatt adta vissza engedélyét, egy részük a két év adómentesség után megszüntette iparát.

1980. január 17-én a vb-ülés egyik napirendi pontja: „A közellátás és szolgáltatás helyzete a nagyközség területén. A lakosság igényeinek kielégítésében Balatonfüzön főleg a kisiparosoknak, gyártelepen inkább a szocialista szektornak jut nagyobb szerep. A gyptp.-en működik a Pápai Higiéniai Szolgáltató Szövetkezet férfi-női fodrász- és kozmetikus szalonja, a Patyolat Vállalat felvevő helyet üzemeltet, de ez évben megnyílik a mosó és vegytisztító szalonja is.

A lakosság javító-szolgáltató igényeinek kielégítésében szükség van – főleg a kihaló szakmákban – a nyugdíjas szakemberek munkájára is. A nagyközség területén nincs megoldva a cipőjavító szolgáltatás.

Jelentősen javult a kereskedelmi szolgáltatás színvonala is. Az elavult üzletek helyébe korszerű egységek léptek.”

Vendéglátás terén 1980-ban megkezdődött a Balaton étterem korszerűsítése a megyei Vendéglátó Vállalat beruházásában. A vb-ülés megállapította, hogy hiányos az üdülővendégek étkezési ellátása, mivel számukra a strandi csekély lehetőségen kívül ez az étterem biztosított volna lehetőséget. [22]

A gyártelepi településrészen a munkásétkeztetésé volt a főszerep. Éppen ezért szinte minden éttermet, büfét, de még az úgynevezett presszókat is a Bakony-vidéki Vendéglátó Vállalat üzemeltette. [23] (Ez a vendéglátó vállalat kimondottan az üzemek dolgozóinak az étkeztetésére szakosodott. Korábbi neve: „Veszprém Megyei Üzemétkeztetési Vállalat” volt.)

A postaszolgálat működésében 1981-ben átszervezésre került sor: Balatonfűzfőn a postai küldemények a gyártelepi postahivatalba érkeztek. A kézbesítők innen hordták a küldeményeket a település minden részére. Az egyéb szolgáltatásokat, mint például a küldemények felvétele, távirat stb. a balatonfűzfői postahivatalban is el lehetett érni.

Ebben az időszakban a kézbesítők csak az ajánlott, illetve pénzküldeményeket és csomagokat kézbesítették a lakosság címére. A többi küldemény a település különböző helyein elhelyezett csoportos postaládákban „landolt”, ahol minden családnak külön rekesze volt.

Az iparcikkellátás területén is gondok voltak. A Komfort Kereskedelmi Vállalat három „kereskedelmi egységet” (üzletet) tartott fenn a településen, ezek – Szabó Tamás, a vállalat igazgatója szerint – valamennyien veszteségesek voltak. Ekkor jött „divatba” az üzletek szerződéses (gebines) üzemeltetése. (Érdekes módon, a szerződésbe kiadott üzletek mindjárt nyereségessé váltak.) [24]

Az ipari szolgáltatás helyzete sem volt a legrózsásabb 1982-ben. A szolgáltatók a szocialista szektorból (azaz állami vállalatok vagy ipari szövetkezetek), illetve a magánszektorba (maszek) tartozó kisiparosok köréből kerültek ki. Az úgynevezett „szocialista szektor” területén változatlan volt a helyzet, ez a szolgáltató kör továbbra is a gyártelepi településrészen működött. Ebben az időszakban alakulhattak meg a gazdasági munkaközösségek is (GMK), melyek kimondottan vállalatokon belül működtek.

Az 1982. január 1-jén életbe lépett társadalombiztosítási jogszabályok következtében csökkent a kisiparosok száma. Az év első

félévében 18 kisiparos szüntette meg tevékenységét. Korábban a nyugdíjasok kevesebb társadalombiztosítást fizettek, a munka mellett szakmát gyakorlóknak pedig nem kellett fizetni. Az új jogszabály értelmében a nyugdíj mellett szolgáltató kisiparosnak minimum havi 750, a munka mellett, másodállásban szolgáltató kisiparosnak pedig 250 Ft társadalombiztosítást kellett fizetniük. A viszonylag nagyszámú csökkenés mellett ugyanakkor 11 fő váltott iparendélyt ugyanabban az időszakban.

Szám szerint a községben szolgáltatást nyújtó kisiparosok száma 1982. június 30-i állapot szerint 57 fő, ebből főállású: 29 fő, munkaviszony mellett: 22 fő, nyugdíjas: 6 fő. [25]

A kereskedelemben hiányszakmák: cukrász, háztartási- és vegyesáru-kereskedés, rövid- és divatáru-kereskedés, zöldség-, gyümölcskereskedés. [26]

Az 1982. december 22-i tanácsülésen Wekerle Gyula tanácsstag bejelentette, hogy a gyártelepen órás kisiparos kezdte meg működését. (Nyilván nagy jelentőséget tulajdonított ennek W. Gy.)

1985-ben kereskedelmi téren, egy 1982-ben megjelent jogszabály hatására, már érzékelhető volt egy javuló folyamat. Az április 12-i vb-ülésen a következők hangzottak el:

„1982 előtt csak főállásra és csak ellátatlan területre lehetett kereskedői engedélyt kiadni. A '82-es jogszabály-módosítás csaknem korlátlan lehetőséget biztosít az engedélyek kiadására.

A Szakigazgatási Szerv köteles kiadni az engedélyt minden magyar állampolgárnak, aki az előírt feltételeknek megfelel, és a területi korlátozás is megszűnt.

1982 óta 12 magánkereskedői engedélyt adtunk ki, megszüntetésre hét esetben került sor.”

Magánkereskedelem

Balatonfűzfő területén működő magánkereskedők [27]:

cukorkakereskedő	1,
zöldség-gyümölcskereskedő	3, ebből a gyártelepen: 1,
rövid-divat-bazáráru	2, ebből a gyártelepen: 1,
használcikk kereskedő	1,
műszaki áru	1,
sportáru, sporthorgász	2,
magánvendéglő	3,
hal-pecsenyésütő	1,
lángos-palacsintasütő	1,

büfé, falatozó	6,
sportszerkölcsönző	1.

Kisipar

„Minden olyan állampolgárnak adható iparjogosítvány, aki a szakmára vonatkozó képesítéssel rendelkezik és egyéb előírásoknak megfelel.” Mint látható, fokozatosan lazultak a kötöttségek, és aki érzett magában képességet, kiváltotta az iparengedélyt.

Korábbi fejezetben már írtam a telefon-szolgáltatás áldatlan állapotáról. Számunkra „álom” kategóriába tartozott a saját, lakásunkon működő telefonállomás. 1987. szeptember 17-ével azonban „törni kezdett a jég”: új telefonközpontot helyeztek üzembe a gyártelepen, melynek révén Balatonfüzfőn 600, a gyártelepen 500 lakástelefon bekapcsolására volt lehetőség.

Az 1980-as évek vége felé a magán vendéglátói és kiskereskedelmi szolgáltatások – idényjelleggel – a strandok környékén jelentek meg.

Magánkereskedők a Fövény strand területén [28]:

büfé-falatozó	3,
pecsenye-, hal-, grillsütő	1,
fagylaltos	1,
zöldség-gyümölcs kereskedő	1,
sportszerkölcsönző	2,
sport-, horgász-, ajándékkereskedő	1,
lángos-, palacsinta-, rétes-sütő	1.

Tobruki strandon:

büfé-falatozó	2,
fagylaltos	1,
sportszerkölcsönző	1.

A szolgáltatások utolsó tanácsi értékelése az 1988. július 21-i vb-ülésen volt. Az ülés jegyzőkönyvéből idézek néhány megállapítást:

„A Komfort Kereskedelmi Vállalat Balatonfüzfőn megszüntette a ruházati boltot.” (Helyén a Veszprém Megyei Idegenforgalmi Hivatal nyitott idegenforgalmi irodát.)

„A gyártelepen az üzletvezető bérbe vette a Komfort üzletét és a lakosság teljes megelégedésére választékos árukészlettel rendelkezik: műszaki-, üveg-, porcelán-, háztartási vegyi áru, felsőruházat, rövid-, divatáru választékban.

A Pannonker Kereskedelmi Vállalat – Dévai Erzsébet Kiskereskedelmi Főosztályvezető szerint – olyan üzletpolitikára törekszik,

amely a vásárlóerő korlátozása, a reáljövedelmek csökkenése mellett is alkalmas a piaci részesedésük megtartására.”

Tehát 1988-ban a kereskedelem már érzékelte, hogy a reáljövedelmek csökkenni fognak, azaz a gazdaság egy csökkenő tendencia előtt áll. Megmondom őszintén: ebben az évben személy szerint még magam sem mertem gondolni, hogy másfél év múlva összeomlik a „magasabb rendű” szocialista gazdaság.

De lássuk a vb-ülés hozzászólásait:

„Farkas Lajosné: a garzon-ház melletti ABC alapvető élelmiszerekkel sem megfelelően van ellátva.

Cziráki Lajos: a kenyér és péksütemény kiszállítása nem higiénikus. A kiszállítás és a nyitás között 2-3 óráig a bolt előtt hever, még az állatok is hozzáférhetnek.

Jobbágy Ákos: a fűzfőgyártelepi Pannonker bolt színvonala kritikán aluli. A Komfort bolt jól ellátott, a vásárlók udvarias kiszolgálásban részesülnek.” (Ez volt a fenti, bérbe vett üzlet.) [29]

1990-ben aztán „ránk szakadt” a rendszerváltozás, amitől az ország lakosságának nagy része (magam is) gazdasági és életszínvonalbeli fellendülést várt. Ma, 18 év távlatából, csalódottan gondolok azokra az évekre, mert a beígért szociális piacgazdaság helyett ma vadkapitalizmus uralja a gazdaságot.

A nagyvállalatok átalakulása magával hozta az alkalmazotti létszám csökkentését. Ezért nagyon sok egykori vállalati alkalmazott önszántából vagy kényszerűségből különféle vállalkozásba (kényszervállalkozás) kezdett, gazdagítva a szolgáltatások számát. Azonban nagyon sokan nem tudtak talpon maradni. Ennek okait nem akarom elemezni. A lényeg az, hogy az elmúlt 18 évben rendkívüli változáson ment át a szolgáltató ipar.

Azt lehetett megfigyelni, hogy az egyéni vállalkozások nagy része a kereskedelem felé fordult. Úgy vélték, hogy ebből lehet a legkönnyebben boldogulni. Lássuk a Krónika 1995. évi, ide vonatkozó adatait [30]:

kereskedelmi tevékenység:	125,
– ebből 22 termékforgalmazó és 12 idényjellegű;	
vendéglátás:	53,
– ebből 25 idényjellegű	
kisipari tevékenység:	92,
egyéb szolgáltatás:	18.

Sajnos, a nagy felbuzdulás után jött a kijózanodás, és egyre többen belátták, hogy nem lehet csak kereskedni. A Krónika 2000. évi adatai [31]:

kereskedelmi tevékenység:	56,
vendéglátás:	27,
kisipari tevékenység:	59,
egyéb szolgáltatás:	65.

A szolgáltatások öt év alatti növekedése abból fakad, hogy az egyéni vállalkozók több tevékenységet jelöltek meg, amelyben szolgáltatói tevékenység(ek) is szerepelt(ek).

A letisztulás után ma a korábban egyedüli ABC (ma: CBA) mellett több élelmiszer- és vegyesáru-kereskedéssel foglalkozó kisbolt üzemel: a Bajcsy-Zsilinszky utcában, az Árpád utcában, a Jókai utcában, a Balaton körúton a strand környékén és Tobrukban is.

Iparcikk-kereskedelmi üzleteket is nyitottak: a gyártelepen, az egykori Hangya-üzlet helyén villamos és automatizálási szaküzlet, a fűzfői településrészen a Balaton körúton festék és egyéb iparcikk üzlet működik.

A gyártelepen a fűzfői kapunál és a Fűzfő tér környékén működnek magánvállalkozásban különféle üzletek (vendéglátás, virág, rövidáru, számítástechnika, zöldség-gyümölcs, divatcikk, húsbolt).

Ipari szolgáltatás terén is magánvállalkozóké a terület. Gépkocsiszerelők, víz-, fűtés-, gázszerelők, lakatos, hegesztő, kőműves... igyekeznek kielégíteni a lakosság igényeit.

A fűzfői „Bagaméri” (Rátkai Tibor), a fagyaltos (Fotó: Palásthy Imre)

Források

Forrásként – főleg a háború előtti időszakra vonatkozóan – akkor már itt élő emberek (Bakonyi Vincéné, Békefi Jenóné, Pintér Tivadarné, Lányi Gyuláné és mások) elbeszéléseire támaszkodtam, a későbbi időkből saját élményeimet is felhasználtam.

1. Vörösberény 1929. márc. 2. kgy. jk.-e (VemL. V. 421/3)
1935. máj. 11. – 39 jk. (VemL. V. 421/4)
2. Uo. 1942. szept. 26-i kgy. jk.-e (VemL. V. 421/5)
3. Uo. 1937. febr. 2. kgy. 36. jk.-e (VemL. V. 421/4)
4. Vörösberény tan. ül. 1951. jan. 29-ei jk.-e (VemL. XXIII. 939/1)
5. Uo. 1955. máj. 26. tan. ül. jk.-e (uo.)
6. Uo. 1956. jún. 27. tan. ül. jk.-e (uo.)
7. Balatonfüzfő 1959. aug. 18. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/5)
8. Uo. 1960. ápr. 26. vb-ül. jk.-e
9. Uo. 1960. júl. 6. vb-ül. jk.-e (uo.)
10. Vörösberény 1955. okt. 11. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 939/2)
11. Balatonfüzfő 1961. okt. 5. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1961. VB.)
12. 1961. nov. 3. vb-ül. jk.-e (uo.)
13. 1961. máj. 31. vb-ül. jk.-e (uo.)
14. 1963. nov. 19. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1963. Tan.)
15. 1964. jún. 16. tan. ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1964. Tan.)
16. 1964. jún. 24. 91/1964. sz. vb-határozat (VemL. XXIII. 732/1964. VB.)
17. 1964. júl. 8. vb-ül. jk.-e (uo.)
18. 1972. jan. 24. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1972. VB.)
19. 1973. jún. 13. vb-ül. jk.-e (VemL. XXIII. 732/1973. VB.)
20. 1973. okt. 17. vb-ül. jk.-e
21. 1978. aug. 17. vb-ül. jk.-e
22. 1980. jan. 17. vb-ül. jk.-e
23. 1980. okt. 16. vb-ül. jk.-e
24. 1981. jún. 11. vb-ül. jk.-e
25. 1982. szept. 16. vb-ül. jk.-e
26. 1982. nov. 12. vb-ül. jk.-e
27. 1985. ápr. 12. vb-ül. jk.-e
28. 1988. febr. 18. vb-ül. jk.-e
29. 1988. júl. 21. vb-ül. jk.-e
30. Balatonfüzfő Krónikája 1995. Gazdasági élet fejezet.
31. Uo. 2000.

Az egykori Sirály épülete 2009-ben

A gyártelepi Nike étterem 2009-ben
(Fotók: Szőnyeg János)

Városunk kitüntetettjei

*Balatonfüzfő Város Önkormányzata Képviselő-testületének
46/1996. (X. 4.) számú rendelete
a „Balatonfüzfő Díszpolgára” cím és a „Balatonfüzfőért” kitüntetés
alapításáról és adományozásának rendjéről*

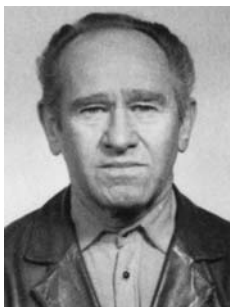
„Balatonfüzfő Díszpolgára” cím alapítása

1. §

(1) Balatonfüzfő Nagyközség Önkormányzata a település közéletének kiemelkedő – élő vagy elhunyt – személyiségeinek megbecsülésére, illetve akik a település érdekében kifejtett kiemelkedő tevékenységükkel, életműveikkel, támogatásukkal a települést tiszteletre méltóan szolgálták vagy szolgálják, az elismerés és ragaszkodás, a tisztelet legméltóbb kifejezésekeképpen a „Balatonfüzfő Díszpolgára” címet adományozza.

„Balatonfüzfő Díszpolgára” kitüntetésben részesültek

1998

Angyal József (1912-1992)

1933 óta lakott és dolgozott Fűzfőn. Egész életében aktív sportéletet élt. Miután a labdarúgó sportot befejezte, a tenisz lett a kedvenc sportága.

1955-től 1970-ig a sportegyesület elnöke volt, majd a FAK örökös elnöki tisztét viselte haláláig.

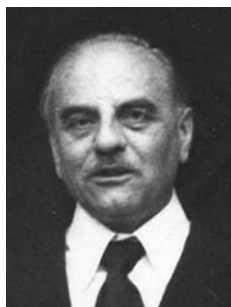
Szívós, több évig tartó munkájának eredménye a Sportszálló, a klubhelyiségek és az egész sporttelep mai arculata.

Nevéhez fűződik a tenispályák létesítése, és ő építtette meg az országban elsőként a bitumenes kézi- és kosárlabda pályákat.

Kitüntetései közül a jelentősebbek:

Minisztertanácsi Dicséret Kiváló Társadalmi Munkáért 1980 és 1986,

Magyar Sport Érdemrend arany fokozata,
Munka Érdemrend bronz fokozata.
Angyal József kitüntetését posztumusz kapta.

Bolla Ferenc (1919-1997)

1940-től 1991-ig a balatonfűzfői református közösség lelkésze. Nagy buzgalommal törekedett arra, hogy a gyülekezetnek legalább imaterme legyen, mert az istentiszteleteket esetenként az óvodában, ill. az iskolában tudták megtartani.

1944-ben a gyártelepen végül sikerült saját imatermet létrehozni, ami a háború alatt kiégett. A háború után pedig a református közösséggel együtt arra törekedett, hogy Balatonfűzfőn templomot építsenek. Fáradozásának gyümölcse 1948 karácsonyán érett be, amikor felszentelték az új templomot.

Balatonfűzfői gyülekezetében nagy rokonszenvenek és tiszteletnek örvendett.

1999

Pusztai Károly (1921-2002)

1950-től 1980-ig volt a gyártelepi általános iskola igazgatója. Nagyon sokat harcolt egy új iskola építéséért, igazgatóként nem érthette meg, hogy iskolája új épületbe költözzön. Ő szorgalmazta, hogy az iskola felvegye Irinyi János nevét.

2000

Török Lajos (1913-1995)

1943-tól 1986-ig – nyugdíjba vonulásáig – Balatonfűzfő római katolikus plébánosa, esperes plébánosa volt.

1944-től a fűzfői településrészen élő fiúk részvételével megszervezte és vezette a Szent Imre Cserkészcsapatot. Tevékenyen részt vett a Balatonfűzfői Polgári Kör munkájában, mint annak – a kör feloszlásáig – elnöke.

A háború után, 1945-46-ban, részt vett a földosztó bizottság munkájában is.

A pártállami egyházellenes politika ellenére is igyekezett Balatonfűzfőn és a szolgálatára bízott szomszédos településeken a hitéletet fenntartani. A hittanos gyerekekkel nagy szeretettel foglalkozott. Amikor a hitoktatás kiszorult az iskolából, templomi hitoktatás keretében folytatta.

Teljes mértékben balatonfűzfőinek érezte magát. Amikor a településnek saját temetője lett, szülei hamvait is itt helyeztette el, és rendelkezése szerint őt is ide temették 1995. december 5-én.

Török Lajos posztumusz kitüntetését rokonai vették át, akik a vele járó díjat felajánlották a balatonfűzfői plébániatemplom javára.

2001

Zoltay Ferenc (1893-1978)

A Fűzfői Atlétikai Klub alapító tagja, 1928-ban alelnöke, majd a II. világháború végéig elnöke volt az egyesületnek. 1927-57-ig a Nitrokémiánál a lövölde vezetője volt, népszerű, fegyelmezett, igazságos embernek ismerték.

Természetszeretetéből fakadóan megszervezte a természetjáró szakosztályt. Kitűnő természet- és térképismeretével gyalogos és kerékpáros túrákat vezetett. 1968-ban megkapta a Sportérdemérem bronz fokozatát, 1969-ben pedig a Magyar Természetbarát Szövetség „Aranyjelvényes Túravezető” címmel tüntette ki.

Természetjáró utódai a Bakonyban forrást neveztek el róla.

Zoltay Ferenc kitüntetését posztumusz kapta meg.

2004

Mihályfi István

1954-ben mint vegyésztechnikus került Fűzfőre. Azonnal bekapcsolódott az egyesületi sportéletbe. Kezdetben az atlétikai szakosztály versenyzője volt, majd 1955-ben a fűzfői kosárlabda csapat alapító tagja, aztán 1958-tól vezetője a kosárlabda csapatnak.

1960-tól 1966-ig a Megyei Kosárlabda Szövetség titkára volt.

1957 óta a NIKE-FAK, majd a FAK elnökségi tagja, melynek a 70-es években szakmai elnöke volt.

Az 1970-es években a Veszprém Megyei Atlétikai Szövetség elnöki tisztét is betöltötte.

Az 1980-as évek közepén bekapcsolódott a fűzfői úszósporthoz újszervezésébe. Közel 20 éven át a szakosztály vezetője, és ez időszak alatt a fűzfői úszók 175 magyar, korosztályos bajnoki érmet szereztek.

1989-től, és jelenleg is a Veszprém Megyei Úszó Szövetség titkára, 1994 óta a Magyar Úszó Szövetség elnökségének tagja, ahol 1996 és 2001 között az alelnöki funkciót is betöltötte.

1998-tól 2002-ig a Veszprém Megyei Sporttanács elnökeként, majd megbízatása lejártával tiszteletbeli elnökként aktívan tevékenykedik.

Kiemelt kitüntetései:

1985: Magyar Atlétikáért bronz fokozat,

1998: Esterházy Miksa díj,

2003: Veszprém Megye Sportjáért díj.

2005

Vágfalvi Ottó

1949 óta él Fűzfőn. Bár a Képzőművészeti Főiskolán diplomázott, kezdetben mégis a Nitrokémia-nál propagandarajzolóként alkalmazták, majd 1957-től 1978-ig – nyugdíjba vonulásáig –, a Művelődési Ház igazgatója volt. Hivatalos munkája mellett festői képességét is csiszolgatta, hogy az adott körülmények között is festőművész váljon belőle.

Töretlen szorgalommal elérte célját. Első kiállítását 1950-ben rendezte, s azóta másfélszáznál is több egyéni és közös kiállítás fémjelzi festői tehetségét.

Több rangos kitüntetés, pályadíj birtokosa, például az országos rangú Magyar Kultúráért, vagy szűkebb pátriájában Veszprém megye művészeti és Pro Comitae díjak.

A Veszprémi Művész Céh tagja. Európa több országában járt tanulmányúton. Tájékepeinek visszatérő tárgya a Balaton-vidék, de főleg a Balaton évszakonként változó arculatának bemutatása.

2006

Szabó Kornél (1891-1948)

Az I. világháború után a Magyaróvári Ipartelepek Rt. lőporüzemében dolgozott és a gyárral együtt került Balatonfűzfőre, ahova 1926-ban a családját is elhozta.

Kitűnő szakember lévén, 1932-ben kinevezték a fűzfői gyár igazgatójának, majd később vezérigazgatója lett.

A háború után az összes hadi érdekeltségű vállalat miniszteri biztosa volt. A Rákosi-érában minden régi szakember – főleg, akik magasabb tisztségeket töltöttek be – gyanús volt a hatalom számára.

A Nitrokémia a háború előtt lőporgyárat épített Brazíliában, és a szerződés szerint még alkatrész-szállítási kötelezettsége volt. Ennek teljesítési szándékába kapaszkodott bele a hatalom. 1947. november 21-én letartóztatták és koholt vádakkal halálra ítélték, amit 1948. szeptember 18-án hajtottak végre.

Szabó Kornél emberi tisztességét és ártatlanságát Balatonfűzfő város ezzel a posztumusz kitüntetéssel ismerte el, és fogadta díszpolgárai sorába. Posztumusz kitüntetését leánya vette át.

2008

Dr. Kompolthy Tivadar (1914-1993)

Egyre harsányabb világunkban nagy szükség van arra, hogy észrevegyük környezetünk csendes példaképeit. Ilyen volt Ő, dr. Kompolthy Tivadar Kossuth-díjas vegyész, a Nitrokémia volt főmérnöke, a Robbanóipari Felügyelet igazgatója..., a Balaton szerelmese...

Ki volt Ő tulajdonképpen? Forradalmár, fejlesztő-mérnök, vitorlás-versenyző és vitorla-tervező? Mind-egyik, de sokkal több is ezeknél: ember egy embertelen korban, de csupa nagy betűvel: EMBER.

(Szabóki Sándor önkormányzati képviselő méltatása alapján)
Posztumusz kitüntetését leánya vette át.

Dr. Kósa Kálmán (1888-1958)

1911-től dolgozott a Vallás és Közoktatási Minisztériumban, ahol a hivatali ranglétrát végigjárva 1937-től miniszteri osztályfőnök volt. Mindvégig hűséges segítője Klebelsberg Kunó kultuszminiszter kultúrpolitikájának – többek között –, egyik koordinátora és irányítója a nagy jelentőségű 5000-es iskolaépítési programjának is.

Aktív tevékenységet fejtett ki a Balatonfüzői Fürdőtelep Egyesület minisztériumi előkészítésében, megteremtésében és munkájában, hozzájárulva a fürdőtelep mindenoldalú fejlesztéséhez. Meghatározó szerepe volt a Fűzfő-fürdőtelepi Állami Elemi Népiskola létrehozásában. (Marton Béla önkormányzati képviselő méltatása alapján) Posztumusz kitüntetését lánya vette át.

Dr. Forster Zoltán (1869-1947)

1920-tól Tolna vármegye főispánja volt nyugdíjazásáig. 1930-ban építették meg nyaralójukat Balatonfüzfőn, a vasútállomás feletti park szomszédságában (Jókai u. 22.). Itt az egyházközség elnökeként hathatósan támogatta az elemi népiskola megteremtését és szorgalmazta a katolikus templom mielőbbi megépítését. (Váróczi Kálmánné önkormányzati képviselő asszony méltatása alapján)

Posztumusz kitüntetését unokája vette át.

„Balatonfüzfőért” kitüntetés alapítása

3. §

Balatonfüzfő Nagyközség Önkormányzata a település életében, állami, gazdasági, kulturális és egyéb téren a közösség javára kifejtett eredményes tevékenység elismerésül, valamint Balatonfüzfő anyagi, szellemi és művészeti értékeinek létrehozásáért és megőrzéséért, nemzetközi hírének öregbítéséért, kapcsolatainak kiépítéséért és ápolásáért végzett kiemelkedő tevékenység elismeréseként »Balatonfüzfőért« kitüntetést alapít.”

„Balatonfüzfőért” kitüntetésben részesültek

1997

Dr. Androsits István (1906-1997)

1935-ben helyezte Fűzfőgyártelepre Rott Nándor veszprémi megyéspüspök azzal a feladattal, hogy szervezze meg a fűzfőgyártelepi plébániát, és mellette lássa el a Balatonfüzfő-fürdőtelep lelkészességét is.

Kezdeményezésére 1939-ben felépült a gyártelepi Szent László tiszteletére szentelt templom.

1943-ban Fűzfőgyártelepről tábori lelkész-ként katonai szolgálatra rendelték. Dr. Androsits István Balatonfüzfő kitüntetését posztumusz kapta meg: a kitüntetés átadása előtt két héttel halt meg.

Vágfalvi Ottó

Az 1997-ben „Balatonfüzfő díszpolgára” kitüntetéséhez írt méltatáshoz csak annyit lehet hozzátenni, hogy Vágfalvi Ottó oly mértékben tisztelt, megbecsült és népszerű ember városunkban, hogy – a civil társadalom javaslatára – az elsők között részesült a „Balatonfüzfőért” kitüntetésben.

1998

Horváth István (1900-1988)

1929-ben, a Fűzfő-fürdőtelepi posta megnyitásakor, annak postamestereként került Fűzfőre, és itt alapított családot, itt élt 1988-ban bekövetkezett haláláig.

Fűzfőn való letelepedésekor bekapcsolódott a Balatonfűzfői Fürdőegyesület munkájába, és mint itt élő állandó lakos, az egyesület gondnoki tisztjével bízták meg. Ezt a tiszteletet az egyesület feloszlásáig (1949) látta el.

A postahivatalban minden körülmények között pontos, megbízható munkát végzett. Ezt igazolja, hogy már nyugdíjasként is gyakran felkérték váratlan helyzetekben hiányzó postai alkalmazottak helyettesítésére.

Horváth István posztumusz kitüntetését fia vette át.

Molnár József (1918-1998)

A Nitrokémia Számviteli Főosztályának volt a vezetője.

Molnár József posztumusz kitüntetését fia vette át.

Perényi János (1923-2000)

1960-ban került Balatonfűzfőre, első évben igazgatóhelyettes, majd 1961 augusztusától a Balatonfűzfői Általános Iskola igazgatója volt nyugdíjba vonulásáig.

Nevéhez fűződik az új iskolaépület, a politechnikai műhely létrehozása.

Iskolaigazgatói teendői mellett a községi tanács tagjaként a Kulturális és Ifjúságpolitikai Bizottságban dolgozott, elkötelezettje volt a község közéletének, például több éven át elnöke volt a Magyar Vöröskereszt helyi szervezetének is.

1999

Dr. Király Ferenc

1960-ban került Fűzfőgyártelepre üzemorvosnak, ahonnan 1995-ben mint intézetvezető főorvos ment nyugdíjba.

Üzemorvosi tevékenysége mellett – anyagi javadalmasítás nélkül – ellátta a sportegyesületben a sportorvosi tevékenységeket is. Évente 800-850 sportoló egészségét vigyázta, akik előtt rendelője állandóan nyitva állt.

1996-ban a sportegyesület elnöksége a „Fűzfői Atlétikai Klub tiszteletbeli tagja”-vá választotta.

Szőnyeg János

Balatonfűzfő közéleti munkájába 1990-ben kapcsolódott be, mint helyi önkormányzati képviselő, mely tisztséget két cikluson át vállalta. Az önkormányzati munkában, az első ciklusban az Ügyrendi Bizottság elnökeként nagy szerepe volt az önkormányzati munkát elősegítő szabályzatok és önkormányzati rendeletek előkészítésében. A második ciklusban a Településrendészeti és Természetvédelmi Bizottság elnöki tisztségét töltötte be.

1994-től írja Balatonfűzfő Krónikáját és elkötelezettséggel folytatja településünk helytörténeti kutatásait.

2000

Pintér Tivadar (1930-2000)

1952-től nyugdíjba vonulásáig a Nitrokémia dolgozója volt. Munkája mellett a Táncpedagógiai Főiskolán szerzett oklevelet, ennek birtokában évtizedeken át vezette a fűzfőgyártelepi néptánc csoportot és tagja volt a NIKE-vegyeskórusnak.

A rendszerváltástól két cikluson át 1998-ig volt önkormányzati képviselő és elnöke az Egészségügyi és Szociális Bizottságnak. Közéleti munkáját elkötelezetten, fáradhatatlanul végezte.

Pintér Tivadar posztumusz kitüntetését felesége vette át.

Gyuricza László

1956 nyarán került Fűzfőgyártelepre. Szakmai pályafutása a Nitrokémia Ipartelepekhez kötődik: 1959 novemberétől a vállalat főmérnöke, 1971-1980 között vezérigazgatója volt.

A városunk rangját emelő sportlétesítmények munkája eredményeként fejlődtek sportcentrummá. Nevéhez fűződik a Balaton uszoda létrehozása is.

1994-től – három cikluson át – a város önkormányzatának képviselője, a Pénzügyi és Vagyoni Bizottság elnöke. Az önkormányzat munkáját környezetvédelmi szaktanácsadóként is segítette.

2001

Haramia Jenőné

1952-től 1987-ig, nyugdíjba vonulásáig a Fűzfőgyártelepi Irinyi János Általános Iskola pedagógusa, 1981 és 1987 között az iskola igazgatója volt. Szakmai és vezetői tevékenységének kiemelkedő feladata volt az új iskola kialakításának koordinálása, a felavatás és birtokbavétel szervezése. Munkáját a „Gyermekekért” kitüntetéssel és „Szolgálati Érdemérem” adományozásával is elismerték.

Tóth János

1957-től, Fűzfőre kerülése óta tagja a Fűzfői Atlétikai Klubnak. Három sportágnak (kosárlabda, tenisz, labdarúgás) volt játékosa, a kosárlabda szakosztály férfi csapatának edzéseit is irányította.

1964-től 1980-ig az egyesület elnökhelyettese, 1991-től ügyvezető elnöke. A Veszprémi Kosárlabda Szövetség örökös elnöke.

Sporttevékenységéért a Testnevelés és Sport Érdemes Dolgozója, majd Kiváló Dolgozója címetek kapta, 1976-ban a Magyar Sport Érdemérem bronz fokozatával tüntették ki, 1992-ben a Magyar Kosárlabdásportért bronz emléklappal jutalmazták.

Az önkormányzat Oktatási, Kulturális, Sport és Ifjúsági Bizottságának, továbbá a Balatonfüzfi Hírlap szerkesztőbizottságának volt tagja.

Közéleti emberként is mindig a közösséget szolgálta és teszi napjainkban is.

2002

Hegedűs Józsefné

A mozgáskorlátozottak és egyéb fogyatékkal élő emberek érdekében végzett fáradhatatlan tevékenységét, a város kulturális életében betöltött szerepét ismerték el kitüntetésével. Julika csodálatos versmondó képességével kiérdemelte az „előadóművész” címet. Országon belüli, de határainkon kívüli magyarlakta településeken való fellépésével városunk hírnevét növeli.

Szóka Lászlóné

1951 óta él Balatonfüzfőn.

1970-től 1990-ig Balatonfüzfő Nagyközségi Tanácsán dolgozott, 1971 decemberétől pénzügyi előadóként, majd csoportvezetőként.

1991-től 2002-ig irodavezetőként, nagy hozzáértéssel és tapasztalattal szervezte és gondozta az önkormányzat pénzügyeit.

Az 1987–96-os években a Balatonfüzfi Vízmű Társulat Ellenőrző Bizottságának elnöke. 1992-1995 között közvetlenül szervezte a gázközművesítést és végezte annak pénzügyi munkáját.

Szóka Lászlóné aktív életében megvalósította a köztisztviselői pályát választók nehézségekkel teli, de a közösségért mindig tenni kész emberek életútját.

2003

Fáy Andrásné

1961-ben költözött Balatonfűzfőre és 1962-től a Fűzfőgyártelepi Általános Iskolában tanított nyugdíjazásáig. Pedagógiai munkája során aktívan részt vett az ifjúsági mozgalomban, valamint az osztályfőnöki munkaközösség vezetője volt. Nevéhez kötődik a fakultációs oktatás bevezetése. 1985-től 1992-ig az iskola igazgatóhelyettese volt.

Szakmai munkáját az oktatási miniszter dicsérrő oklevéllel és Szolgálati Érdeméremmel ismerte el.

2005

Oszvald Sándor

1954-től nyugdíjazásáig a Nitrokémia dolgozója volt. 1955-ben kapcsolódott be a fűzfői sportéletbe: atletizált és alapító tagja volt a kosárlabda csapatnak, majd a kézilabdához pártolt. A szakosztály serdülő, ifjúsági, és felnőtt korú sportolók nevelésével, edzésével és versenyeztetésével foglalkozik. Csapatai mindenütt meghatározó szerepet játszottak a bajnoki címekért folytatott sportküzdelmekben.

1967 óta a kézilabda szakosztály szakmai vezetője, és így lett egy személyben szakosztályvezető, edző, intéző.

Oszvald Sándor példát mutatva elhivatottságból, szorgalomból, tenni akarásból, napjainkban is szervezi a szakosztály munkáját, edzi, lelkesíti sportolóit a legjobb eredmények elérésére.

2007

Maurer Konrád (1932-2008)

A rendszerváltás után kapcsolódott be városunk közéletébe. 1990-2006 között (négy ciklusban) Balatonfűzfő képviselőtestületének tagja. Közéleti tevékenysége során kölcsönösségen alapuló, nyitott együttműködésre törekedett.

2002-2006 között a Veszprém Megyei Közgyűlés tagja volt. Ezekben az években a rendelkezésére álló pénzkeretből városunk intézményeit, civil szervezeteit támogatta. Közreműködésével és anyagi támogatásával nagymértékben járult hozzá a „Hősök Fala”, valamint a mozgássérültek számára akadálymentes bejárat megvalósításához a római katolikus plébániatemplomnál.

Mint a Kereszténydemokrata Néppárt helyi szervezetének, majd a Kereszténydemokrata Szövetségnek elnökeként, aktív részvételével, és számos alkalommal szervezésével vált hagyománnyá városunkban a január 12-i tűzgyűjtás: emlékest a Don-kanyarban elesett honvédeink tiszteletére.

Szalkai László

Az állami tűzoltóság fűzfőgyártelepi őrén 1950-től teljesített szolgálatot, ahonnan 1983-ban tűzoltó zászlósként ment nyugdíjba. A tűzoltóság érdekében végzett munkájának elismeréseként 1968-ban a Tűzrendészeti Érdemérem bronz fokozata, 1971-ben a Haza szolgálatáért Érdemérem arany fokozata kitüntetésekben részesült.

Nyugdíjba vonulása után, 1995-ben a Balatonfűzfői Nyugdíjas Klub megválasztotta elnökének. Az elnöki tisztséggel járó feladatokat 2005-ig lelkiismeretesen, a klub tagságának a legnagyobb meglegedésére végezte.

2008

Dr. Varjú Lajos

Fűzfőgyártelepen született, tanulmányait az általános iskolát követően a pápai Türr Gimnáziumban, majd a pécsi jogtudományi egyetemen végezte. Jogászként Baranya megyében először bíróságon, majd a közigazgatásban tanácsstíkárként dolgozott.

Az 1958-ban közigazgatásilag is önálló Balatonfűzfő élén gyakran váltották egymást a tanácsvezetők, végül 1975-ben dr. Varjú Lajos vette át a tanácselnöki feladatot. Beiktatásakor azt mondta: „A lehető leghosszabb ideig szeretnék itt maradni.” Tevékenysége nyomán stabilizálódott a

település vezetése, a Föveny-strand a Balaton-part egyik legszebb strandja lett, kiépült a víz- és csatornahálózat.

Balatonfűzfő polgárai elismerték munkáját, és a rendszerváltást követően még négy ciklusban bízták meg polgármesteri feladattal.

Az általa vezetett képviselő-testületek munkájára valamennyien büszkék lehetünk, melynek eredményeképpen 2000. július 1-jével Balatonfűzfőt a Magyar Köztársaság elnöke városi rangra emelte.

Munkája során számos kitüntetésben részesült, ezek közül a legjelentősebbek: a Magyar Köztársaság arany érdemkeresztje, Honvédelemért kitüntető cím, a belügyminiszter által adományozott Köztársasági Arany Pecsetgyűrű.

Ma nyugdíjasként is aktívan dolgozik több szervezetben Balatonfűzfőért.

(Papp József önkormányzati képviselő méltatása alapján)

Dr. Dénes István

Fiatal orvosként 1962-ben került Balatonfűzfőre, ahol a községi tanács által akkor kialakított új orvosi körzet ellátására kapott megbízást.

Munkája során nagy hangsúlyt helyezett a betegségmegelőző feladatokra, elsősorban a járványos betegségek megelőzésére. Körzetében egyértelműen elismerték kitűnő diagnosztikai képességét.

Szakmai képességét elismerve, 1970-re a nagyközség egészségügyi körzeteinek a főorvosa lett.

1981-től a tobruki településrészen felépített otthonában, a településrész lakosságának ellátására, orvosi rendelőt alakított ki.

1994–98-as önkormányzati ciklusban képviselőként is részt vett Balatonfűzfő életében, ahol – elsősorban a szociális bizottságban – kamatoztatta helyi ismereteit, az évtizedek alatt összegyűlt tapasztalatait.

Nyugdíjasként is tovább dolgozott, és 2008. január 1-ével, 46 év után vált meg egészségmegőrző-gyógyító munkájától.

(Rapatyi Róbert önkormányzati képviselő méltatása alapján)

*Balatonfüzfő Város Önkormányzatának
42/2005. (XII. 23.) rendelete a „Balatonfüzfő Kultúrájáért” cím
alapításáról szóló 3/2000. (I. 27.) rendelet módosításáról*

1. §

A 3/2000. (I. 27.) rendelet 1. § helyébe az alábbi rendelkezés lép:

Balatonfüzfő Város Önkormányzata a település életében, a kultúra és a sport terén a közösség javára kifejtett eredményes tevékenység elismeréséül, valamint Balatonfüzfő szellemi és művészeti értékeinek létrehozásáért és megőrzéséért végzett kiemelkedő tevékenység elismeréseként „Balatonfüzfő Kultúrájáért” kitüntetést alapít.

„Balatonfüzfő kultúrájáért” kitüntetésben részesültek

2001

Balatonfüzfő Város Vegyeskara

A gyártelepen a II. világháborút megelőző időszakban országos híró dalárda működött. 1945 őszén a fűzfői dalárda jogutódaként alakult meg a Litéri Énekkar, de 25 éves sikeres működése után ez is elhalt. Utolsó szereplésükre 1974-ben, a Nitrokémia Ipartelepnek 50 éves jubileumán került sor. A vállalatvezetés kezdeményezésére 1975 őszén megalakult a NIKE Munkáskórus. Tagjai voltak többen a régi énekkarok dalosai, de jöttek újak is: a dalt szerető helyi lakosok. Az első karmester Hild Péterné, Magdi néni, aki komoly felkészültséggel, ügyszerető kedves szigorral fogta össze a 40-50 fős kórust. 1976-tól már rendszeres résztvevői voltak a megyei kórusok találkozóinak, ahol lépésről lépésre haladva arany minősítést értek el.

1987-től Rostetter Szilveszter állt a kórus élén, aki nagy zenei felkészültséggel és igényességgel vezette a kórust. A színvonalas szereplések ellenére ebben az időszakban kezdett fogyatkozni a létszám.

1994-től Varga József énektanár zenei tudásával és közönségformáló képességével mindent megtett a kórus életben tartásáért.

2001-től Szókéné Nyizsnyánszki Eleonóra vezeti az időközben Balatonfüzfő Város Vegyeskara nevet felvevő énekkart, melyben az alapító tagok közül még öten énekelnek.

2002

Varga József

Az Irinyi János Általános és Zeneiskola igazgatója, zene-, énektanára volt. A képviselőtestület zenepedagógusi munkájáért, a vegyeskórus éveken át való vezetéséért ítélte meg számára a kitüntetést.

Sajnálatos egybeesés volt, hogy előző évben, az Irinyi iskolánál lejárt Varga József igazgatói megbízása, és az új pályázati eljárás során nem hosszabbították meg igazgatói megbízását. Úgy ítélte meg, hogy a kitüntetést „fájdalomdíj”-ként kapta, és megtagadta annak átvételét.

2004

Balaton Népdalkör

2000. január 6-án alakult a jelenleg 15 fős együttes. Vezetője: Bollók Attila. Első megmérettetésük 2000 áprilisában, a „Kultúrával a Nyugat kapujában” elnevezésű versenyen volt, ahol az együttes továbbjutott a megyei döntőbe.

2001 áprilisában országos ezüstminősítést, 2003-ban az V. Vass Lajos Népzenei Verseny regionális elődöntőjéből arany fokozattal jutottak tovább.

Helyi rendezvényeken és a szomszédos településeken lépnek fel.

A népdalkör kezdeményezésére 2000 óta már hagyományossá vált a „Szomszédolás” elnevezésű népzenei kórustalálkozó.

Tóth András

Balatonfüzfői származású karikaturista, vagy ahogy ő nevezi magát: „alternatív” művész.

Rajzaiban az emberi kapcsolatok örömet-bánatát, szépségét és szorongásait másként közelíti meg, azaz a rossz történetet is jó oldalára fordítja, és a jó eseményt is szellemesen kifesti. Karikatúráinak mindig humoros csattanója van.

Kiállításai: Veszprém, Balatonfüzű, Kapolcs, Pápa, Csorna, Mosonmagyaróvár, Balatonkenese, Győrben többször.

Művészi hitvallása: „A reményt soha fel nem adni, hanem mindig kell és érdemes újrakezdeni azt, amire feltettük életünket.”

2006

Pannónia Citerazenekar

A zenekar tagjai ugyan nem balatonfűzfőiek, azonban az új évezred első éveiben, a Művelődési Központ zenekaraként működött. Citera-muzsikájukkal rendszeresen – a közönség legnagyobb tetzésnyilvánítása mellett – szerepeltek városi rendezvényeinken.

Gubicza Ivánné

Hagyományörző és -átadó tevékenységéért kapta kitüntetését. Pedagógusi munkája mellett a Balatonfűzfői Általános Iskola tanulóiból – férje zenei kíséretével – az 1960-as, 1970-es években néptáncsoportot szervezett. Nagy sikerrel szerepeltek iskolai, községi rendezvényeken, valamint az úttörőcsapatok kulturális versenyein.

Fűzfői Hagyományörző és Nostalgia Táncklub

Jenei István irányításával a tánckultúra széles skáláját sajátítottál el. Városi rendezvényeinken rendszeresen szerepelnek.

2007

Pintér István és felesége: Eszter

A díszoklevél „közösségszervező, valamint hagyományteremtő és -ápoló tevékenysége elismerés”-ével indokolja a kitüntetés érdemét. Miről is van szó valójában?

A Pintér-házaspár 23 éve játszik. Fellevenítették egykori gyermekkori játékaikat, elkészítették a hozzávaló eszközöket, és eleinte csak a közvetlen környezetben, gyermeknapon, óvodai, iskolai rendezvényen vagy a strandon hívták a gyerekeket játszani. Aztán ma már őket hívják falvakba, városokba, mert aki egyszer meglátta játékaikat, úgy gondolta, hogy az ő településén is jó lesz. Eszter szerint „a gyermek akkor fejlődik, az agya akkor tágul, akkor lesz jó befogadó képességű, ha az megfelelő mennyiségű oxigént kap. Ehhez a futás kell, a hangoskodás kell, a mozgás kell.”

Amerre jártak, mindenütt létrejöttek a játszó közösségek. Az pedig, hogy – kizárólag természetes anyagok felhasználásával – egykori gyermekjátékokat visznek és terjesztenek a boltokban kapható műanyagok helyett, megvalósítja a hagyományteremtő és hagyományápoló tevékenység fogalmát.

M. Mészáros Éva

Iskolás korában is szívesen rajzolgatott, festgetett, szerette a színek harmóniáját. Az nem adatott meg neki, hogy ezen a területen képezze magát, de amint nyugdíjas lett, megvásárolta a szükséges kellékeket és elkezdett festeni. Autodidakta módon képezte magát, figyelte más festők munkáit, és lépésről lépésre egyre jobb képek születtek kezei alatt. Mára már több eredményes kiállítással büszkélkedhetne, ha nem lenne olyan szerény.

Lehet, hogy festés közben, a színek és formák hatására a szavak is ritmussá váltak, melyeket papírra kellett vetnie, mert úgy érezte, hogy másnak is meg kell ismernie lelke érzelmi dallamait. Verseket írogatott és megjelent első válogatott verseskötete.

Mindezek mellett tagja a Balaton népdalkörnek és a nyugdíjas színjátszó csoportnak.

Díszoklevelén a következőképpen méltatják a kitüntető cím adományozását: *„Balatonfüzfő kulturális életében betöltött szerepe, valamint hagyományteremtő és -őrző tevékenységének elismeréseként...”*

Stricz János

1978–2007-ig – nyugdíjba vonulásáig – a fűzfőgyártelepi Művelődési Ház, majd Művelődési Központ és Könyvtár önkormányzati intézmény igazgatója volt. 29 éven át meghatározó szerepe volt – elsősorban a gyártelepi településrészt (az utolsó évtizedben viszont már az egész település) művelődésének és kulturális életének formálásában.

1998-tól 2006-ig Balatonfüzfő választópolgárai települési képviselőnek választották, 1995-től 12 éven át a Balatonfüzfői Hírlap szerkesztőbizottságának elnöke volt.

2008

Putz István

A Balatonfűzfői Lövészegylet versenyzőjeként Füzesséry György, majd Székely Dénes edzők irányításával traplövészetben többszörös egyéni bajnok, olimpikon. Részt vehetett a moszkvai (1980) és a barcelonai (1992) olimpián.

Ma is aktív versenyző, mellette sikeres edző, amit tanítványa, Gerebics Roland 2000-es sydneyi olimpián elért ötödik helye is bizonyít.

2009

Dr. Makra Ernőné

A Jókai Iskola „öregdiákjaként”, a település történetének kutatása és kiemelkedő közösségi tevékenysége elismeréseként kapta a díjat.

Öregdiák Találkozót szervez immár hat éve, ahol a régmúlt nagyjaira, tanáraitra, diákjaira és eseményeire emlékezés mellett helyet kap a tudományos konferencia éppúgy, mint a vidám szórakozás.

Király István

Balatonfűzfőn a sporttevékenység és az ifjúságnevelés terén több évtizeden keresztül kifejtett kiemelkedő közösségi tevékenységét díjazták a kitüntetéssel. Király István 1950-től élt Fűzfőn, és a nitrokémiai főművezetői állása mellett szabadidejében a Természetbarát Szakosztály keretén belüli túravezetéseivel fiatalot és időset egyaránt a természet és a körülvevő környezet szépségeivel ismertetett meg. Évi túráinak száma meghaladta a 100-at, melyen átlagosan 40-50 főt tud mozgósítani. E tevékenysége példamutatás a fiatalok számára. Célja volt mindig is, hogy az ifjúságnak átadja a természetjárás, a túrázás szeretetét, örömet. A túráknak pedig rendkívüli összetartó ereje van, egy nagy családdá válnak a túrázó tagok.

Kitüntetett civil szervezetek

Az alábbiakban a méltatások mellőzésével közlöm a kitüntetett civil szervezeteket a kitüntetési évek szerint:

2001

Nitrokémia Véradó Egyesület
Veszprém megyei Mozgássérültek Egyesülete
Balatonfüzfő és Környéke Csoportja

2002

Balatonfüzfői Polgárőr Egyesület
Balatonfüzfői Városvédő és Fürdőegyesület

2003

Nike Horgászegyesület
Füzfői Atlétikai Klub

2004

Magyar Vöröskereszt Balatonfüzfő Városi Szervezete

2005

FAK Természetjáró Szakosztály

2006

Nitrokémia Vitorlás Sportegyesület

2007

Balatonfüzfői Civil Társaskör

2008

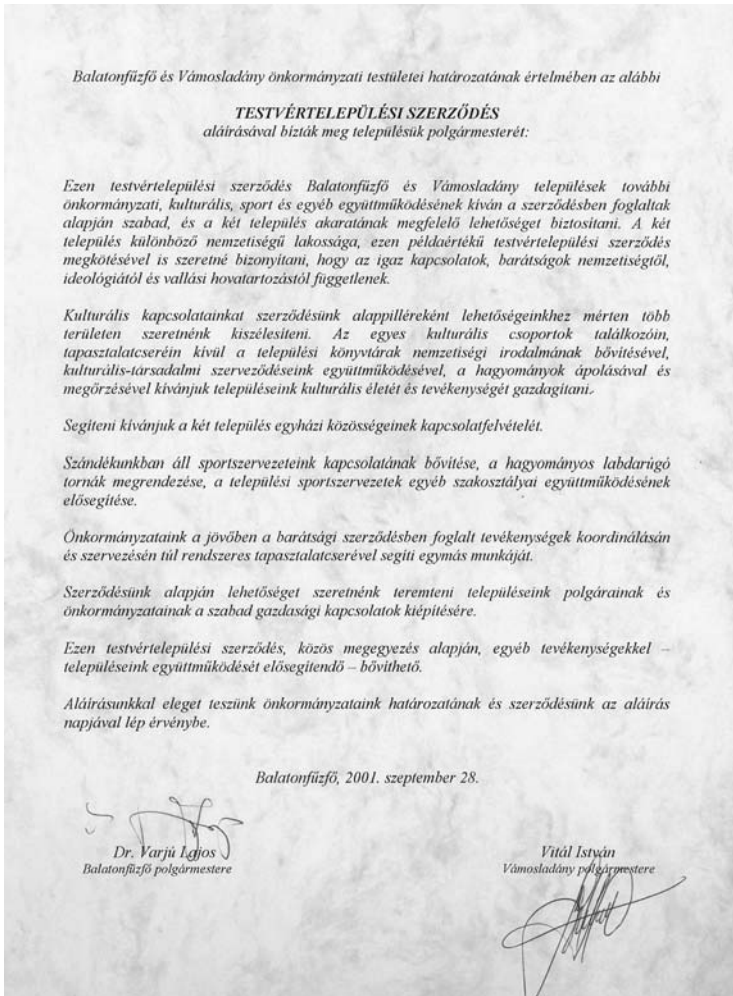
Füzfőgyártelepért Egyesület

Testvértelepülési kapcsolataink

Vámosladány (Mýtno Ludany, Szlovákia)

Az első testvértelepülési szerződést Vámosladány és Balatonfűzfő között 2001. szeptember 28-án írta alá Vitál István, Vámosladány és dr. Varjú Lajos, Balatonfűzfő polgármestere.

Testvérkapcsolati szerződés Vámosladánnyal

Testvértelepülési kapcsolataink

Sajnos, ez a kapcsolat jelenleg nem működik, mert Vitál István helyett szlovák nemzetiségű polgármestert választott a település, és úgy tűnik, ő nem ápolja a testvértelepülési kapcsolatot.

Nagycétény (Vel'kýCetín,Szlovákia)

Nagycétény Község Önkormányzata (Szlovákia) és Balatonfűzfő Város Önkormányzata 2003. június 21-én testvértelepülési szerződést kötött Nagycétény községben, annak érdekében, hogy:

NAGYCÉTÉNY Szlovákia	BALATONFÜZFŐ Magyarország
-------------------------	------------------------------

O K I R Á T

Nagycétény és Balatonfűzfő testvértelepüléssé nyilvánításáról

Nagycétény Önkormányzata és Balatonfűzfő Önkormányzata attól az óhajtól vezérelve:

- hogy megteremtsek a lehetőséget településeik lakosságának kölcsönös megismeréséhez
- biztosítsák a kulturális, művészeti, egészségügyi, oktatásügyi és sport programok cseréjét
- elősegítsék egymás közigazgatási eredményeinek megismerését
- támogassák az idegenforgalom kifejlődését
- megkönnyítsék a két szerződő település gazdálkodó szervezetei és intézményei közötti kapcsolatok elmélyítését

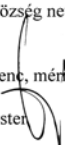

Ezen testvértelepülési szerződés, közös megegyezés alapján, egyéb tevékenységekkel – településeink együttműködését elősegítendő – bővíthető

úgy határoztak, hogy

A Szlovák Köztársaság NAGYCÉTÉNY községét Balatonfűzfő város testvértelepüléssé és a Magyar Köztársaság BALATONFÜZFŐ városát Nagycétény testvértelepüléssé nyilvánítja.

Nagycétény, 2003.június 21.

Nagycétény község nevében : Balatonfűzfő város nevében :

Mészáros Ferenc, méltók polgármester				Vajjú Lajos polgármester
---	---	---	---	-----------------------------

Testvértelepülési szerződés Nagycétényvel

A szerződést megerősítő okmány

- megteremtsék a lehetőséget településeik lakosságának kölcsönös megismeréséhez,
- biztosítsák a kulturális, művészeti, egészségügyi, oktatásügyi és sportprogramok cseréjét,
- elősegítsék egymás közigazgatási eredményeinek megismerését,
- támogassák az idegenforgalom kifejlődését,
- megkönnyítsék a két szerződő település gazdálkodó szervezetei és intézményei közötti kapcsolatok elmélyítését.

Testvértelepülési kapcsolataink

A szerződést Mészáros Ferenc Nagycétény és dr. Varjú Lajos Balatonfűzfő polgármestere írta alá, majd ezt ugyanazon év augusztus 16-án Balatonfűzfőn is megerősítették.

A szerződést megerősítő okmány aláírása

Nagycétényvel jól működő, élő kapcsolat alakult ki, a két település kultúr csoportjai gyakran szerepelnek egymás rendezvényein.

2004. július 19-én gyermekcsoportok cseréjére újabb megállapodást kötött a két polgármester.

NAGYCÉTÉNY
Szlovákia

BALATONFÜZFŐ
Magyarország

OKIRAT

Nagycétény Község és Balatonfüzfő Város testvértelepüléssé nyilvánításáról szóló szerződés
1. számú kiegészítéséről

Nagycétény Község Önkormányzata és Balatonfüzfő Város Önkormányzata attól az óhajtól
vezérelve, hogy a két település közötti kapcsolat elmélyüljön, a következőket határozza:

- A 2004. esztendőől, két évente és felváltva gyermek delegációkat küldenek egymás településére.
- A gyermekcsere-program keretében kölcsönösen törekszenek egymás településeinek, szokásainak, hagyományainak megismertetésére, a kölcsönös barátság elmélyítésére.

Nagycétény, 2004. június 19.

Nagycétény község nevében:

Mészáros Ferenc, mérnök
polgármester

Balatonfüzfő város nevében:

Dr. Varjú Lajos
polgármester

Okirat a gyermekcsoportok cseréjéről

Donegal (Írország)

2004. november 15-én Ernan McGettigan, Donegal város polgármesterének vezetésével írországi delegáció látogatott városunkban. A látogatás során a két város polgármestere szándéknyilatkozatot írt alá a testvérkapcsolat létrehozásáról.

A szándéknyilatkozat alapján, 2007. október 1-jén írta alá a testvértelepülési szerződést Ernan McGettigan Donegal és Majorné Kiss Zsuzsanna Balatonfűzfő polgármestere Balatonfűzfőn.

Szándéknyilatkozat

Testvértelepülési kapcsolataink

DONEGAL VÁROS
Írország

BALATONFÜZFŐ
Magyarország

TESTVÉRVÁROSI MEGÁLLAPODÁS

mely létrejött egyrészlől Donegal Város Művelődési Kamara Testvérvárosi Bizottsága, másrészlől Balatonfüzfő Város Önkormányzata között.

Donegal és Balatonfüzfő testvérvárossá fogadva egymást a következőkben állapodnak meg:

- egymással baráti kapcsolatokat alakítanak ki és tartanak fenn;
- az európai testvériség jegyében Donegal Város és Balatonfüzfő Város lakosai ápolják és fejlesztik az egymás iránti kölcsönös megértést és tiszteletet;
- bátorítják és segítik a kapcsolatépítést a két városban működő minden ifjúsági és felnőtt szervezet, civil közösség, sportegyesület, gazdálkodó szervezet és intézmény között;
- kapcsolatot tartanak fenn és látogatásokat tesznek egymásnál, ezáltal fejlesztve az emberi és kulturális kapcsolatokat, valamint szilárdan megalapozva a jövőbeli megértést, tiszteletet és barátságot Donegal Város és Balatonfüzfő Város lakosai között, és így hozzájárulnak a béke és jólét létfontosságú vállalkozásának sikeréhez: Európa egységéhez.

Kelt: Balatonfüzfő, 2007. szeptember 30.

Donegal Város Művelődési kamara
Testvérvárosi Bizottsága részéről

Ernan McGettigan
Polgármester

Balatonfüzfő Város Önkormányzata
részéről

Majorné Kiss Zsuzsanna
Polgármester

A testvértelepülési szerződés Donegallal

Az írországi testvértelepülési szerződés aláírása

Nagycétényi színjátszókör
(Fotó: Szónyeg János)

Emlékönyv

Beszélgetések és visszaemlékezések

Számomra ez a fejezet a legkedvesebb. A beszélgetések során számos olyan esemény, körülmény került felszínre, melyeket levéltári, könyvtári forrásokból nem lehet megismerni, melyeknek nincs írásos nyomuk, csak az emberi emlékezet őrzi őket. Ezért a legértékesebbek.

Hálásan köszönöm valamennyi beszélgetőpartneremnek, hogy a nekem szentelt idejével megtisztelt és megosztotta velem emlékeit.

Bakonyi Vincéné visszaemlékezése

Szüleimmal 1918-ban költöztünk ide. Én akkor még olyan csiribiri kislány voltam. Akkor a Balaton még egészen a János-hegy lábáig terjedt. Ott nem volt mély víz, és apám megengedte, hogy abban „pancsikázzak”. Akkor ezen a területen csak a templomrom volt és a hegyoldalban, a mai Papkeszi út mentén, borospincék sorakoztak. Parragh Béla erdő-főmérnöknek volt itt tekintélyes nagyságú birtoka. A Balaton Szálló is az ő birtokán volt, amit ő építtetett. Azt nem tudom megmondani, hogy melyik évben, de az első új épületek között épült. Előbb, mint a Sirály. Az úgynevezett „Dühöngő” is az ő birtoka volt, meg a Petőfi utcától fölfelé, talán még a temető területe is. Papkeszin lakott, és ezek a területek is mind Papkeszihez tartoztak. A mai Zombor utca volt a határ Papkeszi és Vörösberény között. Mi is, a János-hegy alatt, Papkeszi területén laktunk, és amikor iskolás lettem, én is Papkeszire jártam iskolába. Édesapám reggelenként befogott a lovas kocsiba és elvitt bennünket, de hazafelé már gyalog kellett jönnünk. Volt olyan tél, nagy hóval, hogy anyám a Dakáig eljött elénk, mert édesapánk nem jöhetett, ő el volt foglalva a szőlőoltással.

Édesapám szőlészeti-borászati szakiskolát végzett és itt volt vintcellér. Kora tavasszal oltották a szőlővesszőket. Édesapám tanította

a papkeszi szőlősgazdákat, de olyanokat is, akik például Parraghéknál, vagy másnak a birtokán voltak munkások. Egyszerre harminc emberrel is foglalkozott. Az egyik présházban volt egy nagy asztal, azt körülülték az emberek, az asztalon pedig a vadvesszők és a nemes oltóvesszők voltak, és ezeket az embereket tanította apám oltani. Később már csak ügyelt a munkájukra, hogy jó oltványok legyenek. Gyönyörű szőlőterület volt itt. Parraghnak a „Dühöngő”-ben volt egy borkimérő butellája is. Akkor még a kocsiót Keneséről a hegytetőn vezetett, és ez a butella a fuvarosoknak is kedvelt pihe-nőhelye, aztán, amikor a gyár épült, az itt dolgozó munkások, kubikusok hétvégi törzshelye volt.

Édesapám nagyon feltalálta itt magát. Amikor már villanyhálózat is volt, megtanulta a mozigép kezelését, és először bérbe vette a Sirályban a nagytermet, ott vetített filmeket, később, amikor a polgári kör kultúrháza is fölépült, akkor pedig ott vetítettünk. A bátyámmal is elvégeztette a gépkezelői tanfolyamot, akkor már ő vetített, az öcsém és szerénységem pedig a helyükre kísértük a vendégeket. Mindig telt háznak vetítettünk, mert akkor, egy ideig a gyártelepen sem volt még mozi.

Aztán színdarabokat játszottunk. Nagyon jó kis társaságunk volt. Rengeteg szüreti báli mulatságot tartottunk, nagy felvonulásokkal. Mi, fiatalok, igényeltük is ezeket abban az időben. Rengeteg fényképem volt ezekről, amiket egy retikülben tartottam, de a háború alatt az oroszok megsemmisítették őket, mert mi, a szüleimmel elbújtunk, a férjem meg katona volt. 1941-ben házasodtunk össze, a gyártelepi templomban volt az esküvőnk, mert a férjemnek egy iskolatársa volt itt akkor az Androsits plébános mellett a káplán. Ő adott össze bennünket. Androsits is nagyon agilis pap volt, nagyon értett a fiatalokhoz, nagy létszámú cserkészcsapatot vezetett. Mi ugyan reformátusok vagyunk, a férjem viszont katolikus, és így esküdtünk katolikus templomban.

Visszatérve a színdarabokra: először a Balaton Szállóban szerepeltünk, mert akkor még csak ott volt olyan nagy terem, ahol ilyen előadásokat lehetett tartani. Aztán megépült a Sirály klubház, attól kezdve ott tartottuk az előadásokat. Emlékszem, volt egy színdarab, amelyben játszottam, az volt a címe: „Mégis mozog a Föld”. A szerepben volt egy olyan jelenet, ahol vitatkoztunk, hogy tényleg mozog-e a Föld. Az én szerepem szerint a végén azt kellett mondanom: „Igenis mozog, mert Galilei is azt mondta.” Ezeknek az előadásoknak meg a bálóknak a bevételét mind a templom építéséhez gyűjtötték.

A Balaton Szállóban hétvégeken mindig volt cigányzenekar és nemcsak a szálló vendégei, hanem mások is ott szórakoztak, még táncoltak is. Nyári estéken az a nagy terasz, ami akkor nyitott volt, nagyon kellemes hely volt. A háború alatt aztán a légvédelmi parancsnokság foglalta el az egész szállót. Aztán meg államosították, családokat telepítettek az emeleti részre, a földszinti termekben meg iskola volt. De ez már a közelmúlt története.

Az első villák között épült a stranddal szemben az a két nagy villa, Uheréké a templom mellett, meg itt a Jókai utca végén a tornyos villa, a Jalsovszky méltóságos úré. Nagyon aranyos emberek voltak ők is. Különösen a felesége, a Paula néni. Minket, gyereket, be szokott gyűjteni, mert neki is volt olyan idős lánya, mint én. Egyszer elmesélte, hogy amikor ott, az ő területükön földet termeltek ki, két sírboltot találtak. A csontvázak mellett az egyikben szőke, a másikban barna hajfürtöt találtak egy-egy hajcsattal, melyeken „Helena” és „Orsolya” volt olvasható. Ezeket a csontmaradványokat aztán egy helyre újra eltemették, oda, ahol az a vörös kőkereszt van, a Jókai és a Balaton utca sarkán.

A nyaralótulajdonosok valami fürdőegyesületet hoztak létre, és megépítették a Sirályt, ahol volt egy kis üzlet, vendéglátóhely az urak számára, a posta Horvát Istvánékkal is ott működött egy ideig, és volt benne egy nagyterem, ahol már nagyobb térben tudtunk színdarabokat játszani, meg a báloknak is alkalmasabb helye volt.

A Sirálllyal kapcsolatban két eseményt tudok még elmondani. Ezek már a háború után történtek, mert amíg a vendéglátóhelyre csak az urak mehettek be, ilyen nem fordulhatott elő. Volt ott egy csinos pincérnő, és már valószínű ittasan ment be egy férfi, aki el akarta csalni magával, de a nő ellenállt, erre a férfi leszúrta. A másik eset már nem ilyen drámai, de az is különleges. Többen rendszeresen kártyáztak ott, valamilyen hazardjátékot játszottak. Köztük volt az a fuvaros Tóth Gábor is, aki egylovas kocsijával fuvarozgató. Nagy kártyás volt ő is. Egy alkalommal nem neki kedvezett a szerencse. Már minden pénzét elvesztette, és utoljára a feleségét tette fel tétre. Azt is elvesztette. A dolog érdekessége az volt, hogy a felesége el is ment azzal a férfival, aki elnyerte.

A '30-as évek közepén épült aztán a templom. Édesapámnak volt egy nagy homokbányája, és a templom építéséhez a homokot mind onnan hordták teljesen ingyen.

Én varrótanfolyamot végeztem és mestervizsgát tettem: luxus varrónő voltam. Nekem ez volt a kenyérkereseti lehetőségem. Külö-

nösen nagy hasznát vettem ennek a szakmának, amikor férjem katonára volt, de tulajdonképpen mindig is.

Mint már előbb is említettem, édesapám sokoldalú ember volt. Belekóstolt a kereskedelembe is. A főutcán, ahol az ABC megépítése előtt volt az élelmiszerbolt, az volt a mienk. Egy csodálatos, jól menő vegyeskereskedésünk volt ott. Később a Mosonyi cukrászdát nyitott benne. Akkor mi a másik oldalon béreltünk helyiséget az üzletünk számára. Az aranyos Berényi bácsiék is először csak egy kis üzletet vezettek, aztán az 1940-es évek elején építették meg a szállodájukat. Nagyon szerettem őket. A mi első üzletünkkel átellenben volt egy hentesüzlet, amit később a Szabó Feri vezetett. Aztán Murányiéknak is volt üzletük, a Gyökeres-házban is volt egy vegyeskereskedés, a kanyarban Hoffmannéknak is vegyeskereskedésük volt, mellette Nyiróné Sáríkáknak a kis cukrászdája, aztán följebb, közel hozzájuk a Ványa bácsi kis órás üzlete. Ott volt a Károlyi László férfi és női fodrász üzlete is, meg a falu utolsó épületében Hartmanné, Emi néni női fodrász üzlete. No és volt még egy férfifodrász a Rigó – akinek a másik nevére nem emlékszem pontosan, de úgy rémlik Antal volt – ott a mai Árpád-köz sarkán. Ugyanezen az oldalon a gyártelep irányában, ahol most kosarakat árulnak, ott is volt egy órás, akit Lakynak hívtak, és Arácson lakott. Közvetlen mellette zöldséges bolt volt, aztán a Laky alighanem meghalt, és az ő boltját is a zöldséges vette használatba. Na látható, hogy ezen a kis településen – ami abban az időben, a nyaraló övezeten kívül, szinte csak a Fő utcára, meg az Árpád utca egy részére vonatkozott – milyen élénk üzleti élet volt, és ezek az emberek meg is éltek ebből, bár egyik sem gazdagodott meg. De nem is az volt egyiknek sem a célja, csak egy tisztességes, polgári életvitel elérése.

Szegény édesapám aztán a háború után sorra visszaszorult a tevékenységeiből, és utoljára a tanácsnál dolgozott „kisbíróként”. Kerékpárral járva kézbesítette a hivatalos iratokat, meg kidobolta a tanács hirdetéseit. A '60-as évek elején innen ment nyugdíjba.

Balatonfüzfő, 2000.

**Balogh Józsefné:
Emlékezés Bozay (Szarka) Attilára,
a Kossuth-díjas zeneszerzőre**

A Kossuth-díjas zeneszerzőt már sokszor sokan bemutatták, de hogy milyen volt a gyermek Attila, azt még nem mondta el eddig senki. Pedig az úttörőzenekarban voltunk társai kb. harmincan, és ha a kórus is velünk szerepelt, újabb harminc fő. Az indulókat, kórusműveket együtt adtuk elő. Nagy sikerrel!

Az Irinyi János Általános és Alapfokú Művészeti Iskola 2002-ben ünnepelte fennállásának 75. évfordulóját. Az iskola igazgatója, Bandiné Liszt Amália (egykori kedves tanítványom) felvette a kapcsolatot a zeneszerző özvegyével, Bozayné Varga Erzsébettel. Meghívta őt a jubileumi műsorra, a gálára, és ő kislányával, Melindával együtt részt vettek azon.

Nem jöttek üres kézzel, ajándékot is hoztak. Meglepetés volt számunkra mind a kettő. A kivetítőn láthattuk, hallhattuk Attila utolsó nagy művének, Madách „Az ember tragédiája” egyik színpadi jelenetét. (Az érte járó magas kitüntetést Attila hirtelen bekövetkezett halála miatt már sajnos csak özvegye vehette át.)

A másik ajándék Melinda zongorajátéka volt. Édesapja egyik kis „etűdjét” adta elő. Nagy tapsot kapott a kis „művésznő”.

A gálaműsoron részt vett dr. Varjú Lajos polgármester úr is. Itt tett említést arról, hogy az önkormányzat tervezi a zeneszerző szülőházának falára egy emléktábla felállítását (Bartók Béla u. 25.).

2004. augusztus 19-én délelőtt 10 órakor a „Fűzfői Napok” egyik eseményeként az emléktábla felavatása meg is történt, sok érdeklődő, barát, tisztelő jelenlétében. Itt volt Bozayné Varga Erzsébet, két gyermeke, nővére: Ildikó, aki osztálytársam volt.

Az Irinyi iskola szaktantermet nevezett el Attiláról. Számomra is nagy öröm volt, hogy részt vehettem ezeken az eseményeken. Ekkor fogalmazódott meg bennem egy gondolat, hogy én a gyermek Szarka Attilát mutassam be.

Attila az alsó tagozatot Balatonfűzfőn végezte el, ötödiktől kezdve már itt tanult a gyártelepi iskolában.

1949. március 1-jén alakult meg az úttörőzenekar Szabados Sándor bácsi vezetésével, aki korábban a Magyar Állami Operaház zenekarában is hegedült.

Bozay Attila

Nagyon szerette a zenét, a gyerekeket, s szeretne volna átadni tudását nekünk. Ezért fogalmazódott meg benne a gondolat, hogy ha a vállalat, a pártbizottság segíti, anyagilag támogatja ötletét, megalapítja az úttörőzenekart. (Kép: 582. o.)

Attila ekkor ötödikes, én hetedikes voltam.

Nagy erővel, szorgalommal álltunk neki a munkának. Óriási volt a lelkesedésünk! Először a kottaolvasást, írást kellett elsajátítanunk. Aztán jött a nagyobb munka, a hangszerek „kezelése”.

Minden nap órákat vett igénybe az egyes hangszerekkel való „zenélés”.

Néhányan jártak Veszprémbe, a zeneiskolába, ők előnyben voltak. Bátor Edit, Horváth Gizi tangóharmonikáztak. Kajári Ildikó, Marton Imre hegedültek. (Ők már tudták kezelni a hangszerüket.) Szarka Ildikó mandolinon játszott, Rehák Rozi, Horváth Éva a gitárt pengették. Voltak fúvósok, trombita, harsona (Lajosfalvi Laci, Horváth Pisti). A xilofonos Kertai Misike volt. A dobot Áfrány Misike „kezelte” (már ő sincs közöttünk).

Sok furulyás volt. Én szólófurulyás lettem. (Ma is megvan a kis bakelit furulyám, 46 Ft-ért megvehettem, mikor „kiöregedtem” a zenekarból.)

Négy éven át voltam a tagja a zenekarnak: 7-8. osztályban, és még tanítóképzős koromban is két évig visszajártam, ha az időbeosztásom engedte.

A zenekar megalakulása után két hónappal, 1949. május 1-jén már szerepeltünk is. (A színpad a Pártbizottság melletti téren volt, ahol később R. Kiss Lenke „Vegyésznök” című köztéri szobra állt.) Játszottuk a magyar és szovjet himnuszt, a Poljuskát (Vár ránk a síkság). Az úttörőindulót és a Májusi köszöntőt (Zengjen a dalunk pajtás – Itt van május elseje). Nagy sikerünk volt.

Biztos vagyok benne, hogy Sándor bácsi ismerte fel Attila tehetségét, bontogatta legelső „szárnypróbálgatásait”. Attila a 8. osztályt kitűnő eredménnyel végezte, és – Sándor bácsi tanácsára – szülei a Békéstarhosi Állami Zeneművészeti Szakközépiskolába íratják, majd a kitűnő érettségi után (1957-ben) felvételt nyert a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zeneszerzés szakára, ahol osztályfőnöke Farkas Ferenc Kossuth-díjas zeneszerző lett.

Hamarosan az ország legjobb zenekara lettünk (nem sok volt). Ki akartak vinni bennünket Szófiába, a VIT-re. Néhány szülő ellen-

állása miatt azonban ez meghiúsult. (Öten-hatan nem akarták elengedni gyermeküket.) Repülővel mentünk volna. Életemben először és utoljára repülhettem volna. (Nem is sikerült kipróbálnom, milyen érzés repülni.)

Sokat szerepeltünk Budapesten, a Benczúr utcában volt a Vegyipari Szakszervezet Székháza, ahol gyakori, „fellépők” voltunk. (Inotai Gagarin erőmű avatása.) Néha az iskolából is hiányoztunk, ha vidéken szerepeltünk. Örültünk persze a „lógásnak”, de a tananyagot be kellett pótolnunk. Egyik alkalommal Attila izgatottan toppant be a próbára. „Sándor bácsi! Írtam egy indulót a zenekar számára. Tessék meghallgatni!”

Odapattant a zongorához, és fűрге ujjáival már játszotta is a dalmot. Lelkesen megtapsoltuk, óriási ovációval fogadtuk a művét.

Boa Jenő bácsi volt a „szövegíró”. Egyszerű kis dallam volt, hamar megtanultuk játszani. Ezután állandóan szerepelt a „repertoárunkban”.

Amíg tanítottam, gyakran elénekeltem kis tanítványaimnak, és ha kérték, meg is tanítottam nekik. (15 évig éneket tanítottam 4. osztálytól 8. osztályig.)

Bővebb tájékoztató megtalálható Attiláról az Irinyi iskola 2003-ban kiadott Évkönyvében. (Megvásárolható az iskolában vagy Kossár Endréné tanárnőnél.)

Az életrajzot a zeneszerző özvegye egy kedves fotóval (talán a legutolsóval?) adta iskolánknak ajándékba.

Szeretném felsorolni kitüntetéseit:

Erkel Ferenc-díj 1968, 1979, Kossuth-díj 1988, Magyar Művészetért díj 1992, Érdemes Művész 1984, II. Kossuth-díj 1990 (Mádách: Az ember tragédiája).

Hollós Máté (A Hungaroton Rekords Kft. ügyvezetőjének) szavai, amit az emléktábla avatáson mondott:

„Úgy gondolom, kötelességünk a Bozay-kultuszt megteremteni, s kötelességünk olyan műsorokat, rendezvényeket szervezni, melyeken megfelelő módon tudunk emlékének tisztelegni.”

Balatonfűzfő, 2004.

Beszélgetés Békefy Jenőnével

Mancikám! Beszélj nekem arról, hogy milyen volt az üzleti élet a háború előtti Fűzfőn!

Jobban ment, mint most. Volt négy hentes és mindegyik megélt: Bodor, Homonnai, Kiss Imre, Kenyeres.

Pék volt a Viczena és a Murányi. Hozzájuk hordtuk a saját dagasztású kenyeret is kisütni. Korán reggel ők már hordták házhoz is a friss pékárut. De hetente bizonyos napokon halat is árultak. Aztán hetente vagy kéthetente szokott jönni egy öregember, aki olyan vándorárus volt, és nála lehetett cipőfűzöt, hajcsatot, szóval olyan apróságokat vásárolni. Most ezen a nyomorult Fűzfőn nem lehet egy guriga cérnát venni. Nincs egy olyan bolt, ahol pertligumit és hasonló árut vehetnék. Ha fiatalabb lennék, belekezdenék, de hát én már... Mindenki csak a pénzt hajtja, máról holnapra akarnak meggazdagodni.

Italmérés volt a Polgári Körben, ott Zalaváriék dolgoztak, aztán a Gyökeres-házban a Szemerák vendéglő, a Berényi-vendéglő, ahova inkább az iparos réteg, meg a jobban öltözött emberek jártak, szóval az nem kocsma volt.

Suszter volt a Czukkelter és a Gáspár. A szomszédja volt Bogár Mihály, akinek eredeti neve Bugyi Miska volt. Úgy is hívták, hogy Bugyi-Bogár. Rendkívül koszos lakásuk volt. De amikor hétfélegyen felöltözött, úgy nézett ki, mint egy örgróf. Ilyenkor elegáns, jó tartású, jó képű férfi volt. Sokszor láttam így felöltözve, mert ugye, mint postás, mindig lementünk a fél tizenegyes postavonathoz, és ő olyankor szokott Füredre utazni, ahova – a szóbeszéd szerint – kártyázni járt. No és szerette a fiatal nőket. Én nagyon sok ilyen esetet tudtam, mint postás. Sokszor egy-egy családnál külön kellett a férfinak is, az asszonynak is a postát kézbesítenem.

Fűszerüzlete volt a Csurgainénak, Hoffmannéknak, Murányinak, Juhász Manyiéknak, Berényinek és a Viczenának. A Sirályban Varga ácsék vezettek egy ilyen üzletet.

A Juhász Manyiékkal szemben volt egy nagy hodály, meg lakóház. A hodályban birkák voltak. Ez volt a Fűzfő-pusztá.

A „Dühöngőt” miért hívták dühöngőnek?

Ott volt egy nagy ház, és volt alatta egy akkora pince, mint az én házam. Széles falépcsőn lehetett lemenni. Állítólag még a Sava-

nyú Jóska is megfordult abban a pincében, és a betyártársaival ott szokott találkozni.

Volt itt élet akkor. A Balaton Szálló egy elit hely volt, ahol különféle rendezvények voltak, zenés szórakozóhely volt, táncmulatságot is szoktak ott rendezni.

Én kétéves voltam, amikor idekerültünk. Apám 1932-ben halt meg a Nitrokémiánál. Kazánfűtő volt és egy alkalommal elakadt a szén, nem folyt le a kazánba. Ő felment a szén tetejére, hogy lapáttal megindítsa, de amikor megindult, nem tudott kimenekülni, a szén maga alá temette, ott halt meg. Akkor még a gyártelep kapujánál két épület volt, az egyik még megvan, amit most forgalmi épületnek használnak a buszosok. Akkor a gyártelepre csak gyári igazolvánnyal vagy egyéb engedéllyel lehetett bemenni. Ott, a kapuban ravatalozták föl apámat.

Más volt az élet. Az emberek jobban szerették egymást, nagyobb volt a közösségi élet. Nem volt ilyen irigység, mint most. Az emberek jobban segítették egymást is. Most meg mindenki csak rohan, nincs idő egy kis beszélgetésre sem. Esténként meg csak leülnek a tévé elé, ahelyett, hogy eljárnának egymáshoz.

Mancikám, köszönöm az elmondottakat. Azért az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy fiatalkori életünk az idő távlatából szebbnek tűnik, még akkor is, ha nehezebben éltünk.

Balatonfűzfő, 2007. január

Boros Istvánné visszaemlékezése az 1956-ra

Kezdem talán az elején: 23-án. Abban az évben a nagyfiam nyolcadikos volt, a kisfiam hetedik. Akkor volt az a nagy alakú ifjúsági lap: a Magyar Ifjúság. A fiaim ezt a lapot mindig megvették, mert a nagyfiam szeretett politizálni és már 23-a előtt mondták, hogy figyeld meg édesanya: valami történni fog, mert Pesten a diákok valami-re készülnek.

Három műszakban dolgoztam és azon a héten délelőttös voltam. Mindig korábbi időpontra állítottam be az órát, hogy még egy pár percet lustálkodhassak ébredés után. Így volt ez 24-én reggel is. Bekapcsoltam a rádiót, de abban csak valami kísérteties zene szólt, nem volt a szokásos műsor. Aztán egyszer csak azt mondja, hogy fasiszta fegyveres erők megtámadták középületeinket, karhatalmi egységeinket. A gyerekeimet is felébresztettem, mondtam nekik, hogy mit mondott a rádió, és arra kértem őket, ne menjenek el az iskolába, mert nem tudni, hogy mi lesz itt még. Persze én elmentem dolgozni, ők meg csak elmentek az iskolába.

Ahogy megyek befelé, az öreg Marczona Bélával találkoztam, aki a kazánháznál volt művezető. Kérdeztem tőle:

– Béla, mi van most? – Mondtam, hogy mit hallottam a rádióban. De ennél többet ő sem tudott.

Bementünk hát dolgozni. Most azt nem tudom pontosan, hogy ezen a napon-e, vagy pár nappal később, úgy kilenc óra felé jöttek, hogy álljunk le. Volt egy öreg művezetőnk, a Matel Laci bácsi, aki azt mondta nekünk:

– Most fogjátok a durungokat és verjétek össze a gépeket, mert '19-ben is ezt csinálták!

– Istenem! Laci bácsi hát ne mondjon ilyent, hiszen mi ez után is dolgozni akarunk! – mondtam neki.

Nagyon ideges voltam az öcsém miatt is, aki akkor Fehérváron járt iskolába. Kikéretőztem a postára, hogy telefonáljak neki, de ez sajnos nem sikerült. Akkor még a posta a művelődési ház alagsorában volt.

Apukám a festékgyárnál volt portás, akkor ő is délelőttös volt, és rohantam hozzá, hogy menjen el Fehérvárra az öcsi után. Hatan vagyunk testvérek, ő volt az egy szem fiú köztünk, hát persze, hogy

aggódtunk miatta. Apukám el is ment, aztán ott is maradt a kollégiumban az öcsinél jó sokáig, mert hazajönni már nem tudott.

Amikor mentem vissza, akkor a pártbizottság előtt nagy tömeg volt és lengették a magyar zászlót, énekelték, hogy „Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország...”

Kérdeztem útközben, akikkel találkoztam, hogy a „Dózsa I”-ből, meg az „Arany János”-ből mentek-e ki a tüntetésre, de nem tudták megmondani. Aztán visszamentem, és még mindenki a helyén volt. Mondtam az asszonyoknak, hogy menjünk ki mi is. Az öreg Kaszás bácsi, aki főraktáros volt, odatelefonált a pártbizottságra, hogy már itt is hóbörögnek az asszonyok. Mondtam neki:

– Ide figyelj, Kaszás bácsi, nem hóbörögnek itt az asszonyok, csak kíváncsiak vagyunk, szeretnénk tudni, hogy mi van. Györgydeák Jenő volt ott az üzemvezető, de ő aznap már nem volt bent. Ábrahám Laci volt a helyettese, aki azt mondta nekem:

– Ide figyeljenek! Ne menjenek ki! Nem kell kimenni! Fölösleges!

Így hát nem mentünk ki. Kettőkor szépen hazajöttünk. Másnap reggel megint menni akartam dolgozni, de nem engedtek be a kapun, hogy sztrájk van.

Én nagyon féltem. Egyedül neveltem a két gyermekemet, és ha nem dolgozom, nem kapok fizetést, miből fogunk megélni? Nekem nem volt tartalékom. A kisebbik fiam előtte évben volt paralízises, állandóan Pestre hordtam vizsgálatokra meg kezelésekre, nekem minden tartalékom elment arra.

Az ÁVH-sok akkorra már elmentek, és itthagyták a laktanyában az összes fegyvert és a fiatalok ezeket összeszedték. Én annyira féltettem a két gyerekeket, hogy ezek bele ne keveredjenek valamilyen jövátéhetetlen dologba.

Megalakult a nemzetőrség, Herczeg Feri, aki szintén a kazánházban dolgozott, valami technikus volt, Fülöp Feri, ő pedig a Központi Műhelynél dolgozott, ők voltak a vezetők, ők alakították meg a nemzetőrséget. Ők őrizték a gyárat. Nap mint nap elmentem a kapuhoz, hogy megyek dolgozni, aztán már szabályosan kinevettek. Mondtam nekik, hogy honnan kapok fizetést, ha nem dolgozom. Nem voltam ahhoz hozzászokva, hogy akkor is adnak, ha nem dolgozik az ember.

Több fiatal fiú jelentkezett a nemzetőrségbe, mint a Kertai Misi-ke is 17 évesen, harmadikos szakmunkásképzős volt.

Apukám, miután néhány nap múlva visszajött Fehérvárról, rendszeresen jött a festékgyárba portaszolgálatra. Én szoktam vin-

ni neki az ebédet. Egy ilyen alkalommal, ott a portán egy ember engem megtámadott, és azt mondta ott a portán a többieknek:

– Ezt az asszonyt meg ki kell nyírni, mert ez nagy kommunista és sok embernek elvette a kenyerét.

– Jézus-Mária! Kinek vettem én el a kenyerét?

Az igaz, hogy amikor '50-ben meghalt az uram, akkor mentem el dolgozni és a személyzeti osztályra kerültem, ott dolgoztam két és fél évig. Azért mentem ki üzembe, mert a személyzetin nagyon keveset kerestem, abból nem tudtam a két gyermekemet ellátni. A személyzetin volt az ÁVO-nak is egy irodája. Különböző jelentések alapján rendszeresen készültek névsorok olyan emberekről, akik valami miatt megbízhatatlanná vagy gyanússá váltak. Ezeket a listákat át kellett adni az ÁVO-nak. Hát próbáltam volna meg, hogy nem adom át. Azonban ha valakit ismertem azok közül, akik a listán szerepeltek, mindig figyelmeztettem, hogy vigyázzon, mert megfigyelik.

No aztán volt ott egy normálisabb gondolkozású ember, aki azt mondta:

– Álljunk meg! Ha ez az asszony bűnös, akkor majd bíróság elé lesz állítva, de ez nem eljárás, hogy itt most rátámadunk valakire!

Szegény apukám úgy megfogott, hogy alig kaptam levegőt, védeni akart, nehogy bántsanak.

Attól kezdve mi úgy aludtunk, hogy a fejsze ott volt az ajtóban.

Apukám november 4-én is jött dolgozni, mert ő annyira lelkiismeretes ember volt, hogy Almádiból képes volt gyalog átjönni, hogy a portaszolgálatot ellássa. Veszekedtem is vele, hogy hagyja már ott az egészséget, de ő úgy tartotta, hogy neki ott a helye. Tehát 4-én, vasárnap hajnalban, amikor ideért, bejött hozzám és mondta:

– Te bogaram! Nem tudtam bejönni a kapun. – Akkor még megvolt a kerítés a lakótelep körül is és a Szabó-villánál volt rajta egy kis kapu. – A kis kapun jöttem be és orosz hangokat hallottam. Amíg nem lesz világos, itt maradok, mert nem tudom, hogy mi van.

Ott is maradt aztán reggelig. Közben a Kovács mérnökék, akik ugyanabban a házban laktak, jöttek le, hogy tegyünk ki fehér lepedőt a házra, mert itt vannak az oroszok, és azt mondták, hogy ahol nincs kinn, arra a házra lőnek.

Apukám elment, én meg hozzáfogtam ebédet főzni. A nagyfiamat nem engedtem ki, a kicsivel meg vittük apukámnak az ebédet. Síri csend volt az egész telepen, síri csend. A festékgyárnál be volt csukva a kapu, egy jó ideig zörgettünk, mire apukám előjött és

beengedett bennünket. Akkor is könyörögtem neki, hogy hagyja itt a gyárat, jöjjön be hozzánk! De ő nem, neki ott a helye.

Egyszer csak jön oda három ruszki, valamit karattyoltak és kető elvitte apukát, egy meg ránk fogott fegyverrel minket őrzött. Aztán egy idő múlva jöttek vissza, valami vasrúd kellett nekik, mert az autójuk lerobbant, és ahhoz kellett a rúd, hogy meg tudják emelni. Na aztán elmentek. És akkor húzta be a Balogh bácsi egy négykerekű kézikocsin azt a szegény Misikét. Ott voltunk a festékgyár kapujában, és ezt mi láttuk. Még az a fekete MTH*-s ruha volt rajta. Ez 4-én 1 óra körül volt. Kertaiék ott laktak az M-faluban, Balogh bácsi oda húzta be a szüleihez.

Akkor este még vittem apukámnak vacsorát, és megint ott könyörögtem neki, hogy hagyja már ott a gyárat. De ő nem tágított, azt mondta, bezárkózik, ott meleg van, villanyt se kapcsol, de nem jön el, csak hallgatja a rádiót. Három napig őrizte azt a rohadt gyárat. Almádiban már mindenki azt gondolta, hogy agyonlőtték a Török bácsit, hogy nem ment haza.

Volt egy munkatársam, a Juhászné, akik akkor kint laktak Tripoliszban. Még a patika is ott kint volt. A Juhásznénak is ott volt kilenc gyereke. Azt mondta, hogy nem mertek ők kimenni, amikor a lövöldözés volt, csak az ablakon lestek ki. Ez a négy fiatal őrségbe ment, de arról Juhászék sem tudtak, hogy a fiúk hogyan keveredtek tűzharcba a ruszikkal.

Valakik aztán a patikánál is zörögtek, a Kertész Laci bácsitól kötszert kértek, hogy a Sanyit bekötözhessék. De hogy kik voltak, hogyan találták meg a fiúkat, nem tudom. A Juhászné azt mondta, hogy a három fiút egy teherautón hozták be. A Misike valahogy az árokban feküdt, őt a sötétben akkor nem találták meg, csak délben.

A többi fiatal pedig, akik az őrségben részt vettek, a pártbizottság pincéjébe zárták be. Na szóval borzalmas volt az az egész dolog, borzalmas volt.

Azokban a napokban a Kompolthy, meg a Gyuricza intézkedtek a legtöbbit. Járták a telepet, hangosbemondón tájékoztatták a lakosságot.

Aztán itt volt a nagy temetés. Nagyon sokan voltunk ott, az a tér tömve volt emberrel és néma csendben zajlott le minden. Soha nem felejttem el a Fentős Vili arcát, amint temette be őket. Olyan ki-mondhatatlan düh tükröződött az arcáról, ahogy húzta rájuk a föl-

* MTH: Munkaerő Tartalékok Hivatala. A hivatal feladata volt a szakmunkásképzés, amit később a Munkaügyi Minisztérium (MÜM) vett át.

det. Nem tudtam róla levenni a szememet. Mondtam az anyjának: a Vili el fog disszidálni. Nem akarta elhinni. És elment.

Több régi mérnököt elküldtek a gyárból 1957-ben, mint pl. Hal-mait, Harasztit, Andriskát, Kollárt, Sípos Zolit, ezeket én személye-sen ismertem, és nem akarom elhinni, hogy bármit is tettek volna, ami indok lett volna az eltávolításukra.

Akkor tettünk ki egy nemzeti szalagos kokárdát, fekete szalag-gal átkötve, amit én is az átmeneti kabátomon viseltem. Aztán a ta-vasszal, mikor újra elővettem azt a kabátot, észre sem vettem, hogy még mindig rajta a kokárda és úgy jártam be dolgozni, míg valaki – szerencsére jóakarátúlag – nem figyelmeztetett: vedd le már azt a kokárdát, mert ennél kisebb dolgokért is vittek el embereket.

Balatonfüzfő, 2000.

Beszélgetés Gyuricza Lászlóval

A Nitrokémia vezetésében betöltött szereped több mint két évtizedet ölel át. Ebben az időszakban vált a Nitrokémia igazán nagyvállalattá.

Azonban most a fenti időszaknak nem az ipartörténeti vonatkozásairól, hanem a Nitrokémiának Balatonfüzfőre, mint településre gyakorolt hatásáról szeretnék beszélgetni veled.

Induljunk ki abból, hogy az 1950-es évek elején – bár még létezik a kerítés a lakótelep körül a litéri és fűzfői kapuval – azáltal, hogy a festékgyár már a kerítésen kívül épített lakásokat, továbbá a munkásszálló is a külső területre került, gyakorlatilag megkezdődött a kerítés lebontása.

Már a XIX. században is az ipari fejlődés egyik jellegzetes vonása volt, hogy nemcsak a bányák, de más ipari létesítések mellé is lakótelepeket építettek. Magyarországon is nagyon szép példái vannak ennek, Pét, Peremarton vagy Almásfüzitő, meg hát Fűzfőgyártelep is. Azt sem kell elhallgatni, hogy ezek a lakótelepek elsősorban a gyárak vezető tisztségviselői, továbbá a fontosabb szakmunkások részére épültek.

Különösen jellemző volt ez a hadiiparra, ahol a lakótelepeket biztonsági okokból még zárttá is tették, kerítéssel vették körül. Így volt ez a Nitrokémiánál is.

A végén kezdem, a kerítés lebontása 1969-ben fejeződött be. A teljes eltávolítás előtt a kerítésen kívüliek számára átjárókat alakítottunk ki. A kerítést kezdtük kinőni. A múlt század hatvanas éveinek elején hozzáláttunk a lakótelep külső megjelenésének javításához azzal a céllal, hogy jobban beilleszkedjék tágabb környezetébe és megszüntessük a gyárat övező felesleges misztifikációt. Ez nagy lökést adott a bontáshoz. A munka során nem kis ellenállást kellett legyőzni a gyár vezetésén belül is és egyes külső szerveknél is. Lebontásra került a fűzfői és a litéri kapu. Ezek hatalmas mives kovácsoltvas kapuk voltak. Megnevezésük máig fennmaradt települési helyszín azonosításra. A kapuk környezetéből részeket azért meghagytunk, így a fűzfői kapunál megmaradt az egyik oldalon a portaépítmény, előtte most is megvan egy betonpad, melyet valamikor a munkanélküliek padjának hívtak. Annak idején többször elmondtam: „Nem szeretném meglátni, hogy ezen emberek üljenek és

várják a bebocsátást és a felvételt.” Sajnos megértük, a pad ma nagyon kicsinek bizonyul.

A litéri kapunál megmaradt az M-falu bejáratát adó falív, ebben volt egy ivóvízcsap is, hogy a vándor, ha szomjas, ihasson. A helye még megvan, de nem üzemel, mert tönkretették.

Azért is szükség volt a kapuk elbontására, mert a gyártelepet egy nyomsávú, gyári tulajdonú út kapcsolta be a közforgalomba. Ez az útszélesség a hadiipari üzemek esetében a trianoni békeszerződés előírásain alapult. A litéri kapun kívül ma is látszik, hogy az útnak nem egységes a színe, a sötétebb színű sávot már én építtettem, ekkor készült a füredi kőből faragott, rakott fal is. A környezeti megjelenés javításának keretében épült meg a kettes gyárkapu épülete, homlokzatán a Nitrokémia felirattal.

Összességében ez egy nagy átalakítási, fejlesztési munka volt, és ennek a hozadéka, hogy lebontottuk a lakótelep kerítését is.

Csak megemlítem, abban az időben kezdődött a hétvégiház- és kiskert mozgalom, és ha a vörösberényi hegyben sétálgatok, megismerem azokat az oszlopokat, amelyek a lakótelep kerítéséből származnak. A bontási anyagnak nagy keletje volt, ingyen lehetett hozzájutni.

Ezt az időszakot jellemzi az is, hogy elkezdődött a magán gépkocsik szaporodása és ezekhez garázs kellett. Először ezt is gyári erőből kezdtük el. Most már bevallom, hogy hibát követtem el, amikor még főmérnökként engedélyeztem a fűzfői kapu térségében a garázsépítést. Ez településképi szempontból egyértelműen hibás döntés volt, még akkor is, ha ezek többsége ma már üzletként hasznosul. Az összevissza épített garázsokra elrettentő, környezetet csúfító példákat láttam az országban több helyen. Így hát a garázsépítésekre területet jelöltünk ki a mai Szállás utca térségében. A magánépítők a megépítés fejében a garázsokra időkorlát nélküli ingyenes használati jogot kaptak. Ezek a garázsok ugyan megváltás nélkül magántulajdonba kerültek az 1990-es évek elején, de azt nyugodtan mondhatom, hogy azok anyaga legálisan, fél-legálisan vagy illegálisan a gyárból származott, a cementtől a tégláig, egyszóval minden, ami egy ilyen építkezéshez kell.

A háborús időben a gyártelepi lakosság élelmezési önellátással is foglalkozott és a kerítésen belül komoly örendszert is létezett, ahol disznót, baromfit tartottak. A kerítésbontás keretében ezt is felszámoltuk.

Ebben az időben készült el a fűzfői kaputól a Művelődési Ház és a templom felé vezető átkötő út is. Ezt az útépitést mindenféle szóbeszéd kísérte, mert korábban csak az Almafasoron (ma a Nike körút része) lehetett itt kijutni a lakótelepről, és én ezen a soron laktam. Az a hír járta, hogy azért tereltem el a forgalmat, mert engem zavart. Ez természetesen nem felelt meg a valóságnak, de hát ilyen volt akkor a köznyelv és ilyen ma is. Ezzel mindenkinek, aki csinál valamit a közért, számolnia kell. Aztán később megvalósult a csatlakozás Gagarin utcából a 72-es főútra. Csak érdekességként említem meg, hogy ezt a csatlakoztató utat szerettük volna megépíteni a Művelődési Házig, de a terepadottságok adta nehézségek miatt nem valósult meg.

A lakótelep átöltöztetése során más hasznos dolgok is épültek, ebbe beletartoznak a gépjármű parkolók, ezek ma is jó szolgálatot tesznek.

A posta melletti parkoló korábban játszótér volt, hajóhintával, csúszdával. Ez számomra azért érdekes emlék, mert amikor 1956 nyarán Fűzfőre kerültem, egy éjszakát ezen a játszótéren töltötünk feleségemmel, Ibolyával, a másnapi gyári felvételre várva. Én a csúszdában, Ibolya a pörgettyűben aludt.

A Nitrokémia a – téesszervezések következtében gyökerét vesztett parasztemberek számára – biztos kereseti lehetőséggel kecsegtető munkahelynek számított. A gyártott termékek növekvő számával és mennyiségével arányosan a munkáslétszám is növekedett, és nagyon sokan helyben szerettek volna letelepedni. Óriási nyomás nehezedett mind a tanácsra, mind a vállalatra a lakásigények kielégítésére. Erről is szeretnék hallani valamit tőled.

Erről sokat tudnék mondani, mert a legtöbb tévhit ebben az ügyben van a tanácsi és a vállalati lehetőségek megítélésében. Olyan vélemények hangzanak el még napjainkban is, hogy a gyár nem tudom mennyi pénzért vásárolt lakáskiutalásokat Veszprémben, holott lakásokat is építhetett volna. Nagyon bízom abban, hogy ezt egyszer tisztázni lehet és elmondhatom a véleményemet, ami ezzel kapcsolatban az én tudatomban él és amit én megértem és igaznak tartok.

Fűzfőgyártelepen volt egy néhány száz lakásból álló vállalati tulajdonú lakásfond. Ezzel gazdálkodhatott a Nitrokémia. Ezenkívül volt Litéren is egy iker házsor, s amint arra lehetőség nyílt, azokat

eladtuk a bennlakóknak. A lakásmennyiségbe már beleszámítom az 1950-es évek elején a hadiipari rekonstrukció keretében épült négy „U” épületet is 48 lakással. (Jelszó: Növelni kell a munkások arányát a jórészt értelmiségi lakótelepen!) A lakások számát úgy is igyekeztünk szaporítani, hogy a nagyobbakat szétválasztottuk több lakásra. Ilyenek voltak az „M” faluban és az Almafasoron is. A gyárnak, az akkori szoros tervgazdálkodási keretek között, lakásépítéshez beruházási kerete nem volt, erre a célra pénzt nem kapott. A szoros tervgazdálkodásban lakásépítési lehetőség általában csak a kiemelt állami nagyberuházásokhoz tartozott. Lásd: Dunaújváros, Tiszaújváros, Várpalota, beleértve Pétet és Inotát is. Fűzfőn nem volt kiemelt állami nagyberuházás. Más utakat kellett keresnünk, ha már a szocialista állam jelentős részben a vállalati szférára terhelte a lakáshoz juttatás gondjait is. Hadd mondjak el néhány példát. Az 1960-as évek elején a Klórüzem építésekor Tripoliszban még családok laktak. Zömében sokgyermekes nagycsaládok. Mi ezt a térséget az épülő klórüzem által veszélyeztetett övezetté nyilvánítottuk. Ebből a veszélyes övezetből való kitelepítés címén épült meg a Gagarin utcai első hat ház. A lakásokat tripoliszi családok kapták, de jutott belőle más rászorulóknak is. Talán emlékszel rá, hogy a Tripoliszban volt a Gyógyszertár, azt is behoztuk először az üzemorvosi rendelőbe, majd a jelenlegi helyére telepítettük.

A másik hat Gagarin utcai lakóház csökkentett felszereltséggel felvonulási épületként épült különböző beruházásokhoz, csak később és folyamatosan alakítottuk át azokat lakásokká.

Hogyan sikerült ezt megoldani?

Nem volt egyszerű, némi bátorság és vezetői kockázatvállalás is kellett hozzá. Az általában ideiglenes jellegű és célú felvonulási épületeket a beruházások befejeztével el szokták bontani. Mi átgondoltan nem provizóriumokat építettünk. Ehhez kellett a bátorság és a kockázatvállalás. A Szállás utcában is épültek felvonulási épületek, de azok tartósan más vállalatok céljait szolgálták, olyanokét, akik nálunk beruházói vagy más munkákat végeztek. Ezeknek az épületeknek is megvan a maga története. A Gagarin utcai „felvonulási épületek” terveit Székesfehérvárról hoztam, ahol a hadsereg részére tiszti lakásként épültek ilyenek. A Szállás utcai épületek tervei pedig Balatonkeneséről valók. Ugyanis, amikor a vasutat beljebb helyezték a Balatonba, a falu Fűzfő felőli végén a MÁV épített

felvonulási épületeket munkásszállás céllal. Ezek az épületek még ma is megvannak, üdülőként hasznosítva. Ezeknek a terveit használtuk fel a Szállás utcai építkezéseknél. Így bővítettük a vállalati lakások számát.

A gyár dolgozóinak lakáshoz jutását más módon is segítettük. Támogatást nyújtottunk a sajátérs lakásépítésekhez. Kezdetben a segítség valamilyen anyagok juttatásában vagy szállítóeszközök biztosításában nyilvánult meg. Például rengeteg zsaluanyag került ki a gyárból, azzal a feltétellel, hogy 10%-os veszteséggel visszahozzák. Nagyon keveset hoztak vissza, de azt nem minősítettük lopásnak. A fuvarra sem szoktuk kiszámlázni.

Súlyos hibája volt az elmúlt rendszernek, hogy a településeket kiagyalt szerepkörök szerint kategorizálta: kiemelt település, funkció nélküli település stb. és általában ezekben a telepszerű többszintes lakásépítések támogatást kaptak. Erre jellemző a Tobruki KISZ-lakótelep vagy a Kiliti-lakótelep Litéren. Természetesen a vállalat ezeket az építkezéseket is támogatta, eleinte csak a fentebb vázolt formában, később az 1970-es években kamatmentes kölcsönrel és pénzzel is.

Emlékeim szerint volt olyan időszak, amikor az OTP a lakásépítési hitelek elbírálása során a vállalati támogatást saját erőként vette figyelembe. Így sokaknál a vállalati támogatás volt az egyetlen saját erő. Jó ezt is tudni. Ezek a támogatások nem korlátozódtak csak a balatonfüzfői építkezésekre, hiszen dolgozóink közel hatvan településről jártak be. Az valóban elemzés tárgya lehetne, hogy miért éppen Balatonfüzfőn volt talán kisebb építkezési hajlam vagy lehetőség. (Sokan építkeztek például Balatonalmádiban és Veszprém-ben, főleg lakásépítő szövetkezeti formában.)

A tanácsi jegyzőkönyvek ennek ellentmondanak, mert hatalmas volt a telekigény. Igaz, hogy az 1970-es, 1980-as években már a nyaralóigények is megsaporodtak.

Az akkori tanácsi lakásügyeket én, sajnos, részleteiben nem ismerem.

Most nézzük az állami településfejlesztési célú lakásépítkezéseket. Mert ez volt a lakáshoz jutás legfőbb forrása. Veszprém megyében a múlt század hetvenes, nyolcvanas éveiben évente háromezernél is több, főleg házigyári lakás épült, gyakorlatilag szinte kizárólag a városokban. Veszprém-ben pedig felsőfokú központ szerepkörű be-

sorolásának megfelelően kiemelten sok lakás épült. (Politikai jelszó volt: „Munkásvárossá tesszük a papos Veszprémet!”)

Közben a vállalati mozgástér is tágult, és természetes volt számomra, hogy bérlőkijelölési jogot is vásároljunk Veszprémben, ha sikerült kijárni ilyen lehetőséget. Ennek azonban megvoltak a határai. Mást kellett kitalálni. Ekkor már a vállalat igazgatója voltam. Megajánlottam Veszprémnek, hogy ha kellő számú lakást adnak a mi dolgozóinknak – de nemcsak a balatonfüzűieknek, hanem beleértve a munkaerő vonáskörzetünkhöz tartozó hatvan településről származó munkavállalóinkat is –, akkor vállaljuk, hogy vállalati erőből a városban felépítünk egy óvodát és egy bölcsődét, amire nagy szükség volt, viszont erre a célra fordítható normatív keret már nem állt rendelkezésükre. A megállapodás sikeresnek bizonyult, a bölcsőde és az óvoda felépült, mi pedig százas nagyságrendű lakáshoz juttathattuk vállalatunk dolgozóit. Azért elmondom, ez volt az országban az első olyan intézmény, ahol egy létesítményben együtt volt az óvoda és a bölcsőde. Nem kis erőfeszítéssel járt az engedélyek megszerzése. A bölcsőde az egészségügyhöz, az óvoda az oktatásügyhöz tartozott. Ma mintha azt tapasztalnám, hogy ebben az összevont formában látnák helyesnek a gyermekintézmények jövőbeni működését. A lakásépítkezési igények nagy számát jól jellemzi a következő: én a hét minden munkanapján reggel fél hat és hat óra között fogadóórát tartottam, erre bárki bármilyen személyes problémával bejöhett. A fogadóórán megjelenők kétharmada lakásigénylő volt.

Úgy tudom, a Garzonházzal, a szállóval nagyjából egy időben épült fel a szakmunkásképző, szakközépiskola épülete is: a MŰM 303. sz. Ipari Tanuló Intézet. Az iskola fenntartója a Munkaügyi Minisztérium (MŰM) volt, mégis mennyire vett részt az iskola építésében a Nitrokémia?

Az építések sorrendje kicsit más volt. Itt egy – ahogy ma mondjuk – komplett projektet valósítottunk meg. Amikor ezekre az építkezésekre sor került, már érezhetővé vált az új gazdasági mechanizmus adta vállalati mozgástér jelentősebb bővülése. Erre a mozgástérre alapozva annak idején kidolgoztunk egy szociálpolitikai és munkaerő-utánpótlási koncepciót. Köztudomású, hogy a Nitrokémiánál már a Horthy-rendszerben is fejlett szakmunkásképzés folyt. Nagy szaktudással rendelkező szakembereket képez-

tek. A szakmunkásképző intézet helyileg abban az épületben volt, ahol most a gyógyszertár és az orvosi rendelő van. A tanműhelyek pedig a gyár üzemterületén voltak. Új igényként jelent meg a vegyipari szakmunkásképzés. Elmondhatom, hogy a Nitrokémia volt a vegyipari szakmunkásképzés bölcsője Magyarországon. Korábban másutt ilyen képzés nem volt. Ez szervezett formában Fűzfőn valósult meg elsőként. A Vegyipari Dolgozók Szakszervezetének támogatásával sikerült kijárnunk a Nehézipari Minisztériumban, hogy Balatonfűzfőn épüljön egy új szakmunkásképző intézet, ahol a korszerű vegyipari szakmunkásképzésnek is helye lesz. Vállaltuk a beruházás lebonyolítását, a tanműhelyek felszerelését és kollégiumot biztosítottunk az arra rászoruló szakmunkástanulóknak. Az intézmény 1969-ben elkészült, helyileg a volt disznóólak és a baromfiólak térségében valósult meg. Nos, elkészült a szakmunkásképző intézet (ma Öveges József Szakiskola és Gimnázium), a szociálpolitikai koncepció pedig úgy hangzott: aki szakmunkássá vált, az beköltözhet a munkásszállóra. Az ehhez szükséges 400 fős NIKE Szálló 1973-ban készült el. Továbbá számoltunk azzal, hogy a fiatalok idővel megházasodnak, számukra építettük a Garzonházat. Ez 1976-ban készült el, ami nemcsak egyszerű garzonház, hanem a fiatal házások igényeit kiszolgáló komplexum is volt. Alsó részében nagy társalgó, közösségi terem, mellette mosoda, áruház, fodrászat és egyéb szolgáltató lehetőségek is helyet kaptak. A kulturált szórakozást szolgálta, mint egyedülálló fűzfői specifikum, a szeszmentes presszó is. Vajon ki emlékszik ma már erre? Azzal számoltunk, hogy a fiatalok kinövik a Garzont és vállalati támogatással lakáshoz, családi házhoz jutnak. A támogatások módját szabályzatban rögzítettük. A Garzonház azonban nem az elképzelések szerint működött, hamarosan megtelt nyugdíjasokkal. Az elképzelt rotáció megállt. Az okokat külön lehetne elemezni. A szociálpolitikai koncepció megvalósítása összességében így is sikeres volt.

A következő téma az uszoda építése. Ismereteim szerint ebben neked kulcsszereped volt.

A Nitrokémia bázisvállalat volt a szocialista sportszervezés rendszerében, és ennek a feladatkörnek mindig is igyekezett eleget tenni. Az uszodaépítés egy országos kampány keretében került a mi látókörünkbe. Az 1970-es évek közepén a felsőbbbségek rádöbbenetek, hogy a magyar nem tud úszni. Jött a jelszó: ezen változtatni

kell! Elindult egy fejlesztési fellángolás és sorra kezdték építeni az uszodákat, de a megoldások jól jellemezték, hogy ki mit tudott megvalósítani. Volt, ahol levegővel felfújt sátrakat húztak a medencék fölé, mint például Pápán, Inotán, hogy csak megyei példákat említsek. A nekibuzdulás szele aztán hozzánk is eljutott.

1975-ben kezdtem el foglalkozni az uszodaépítés gondolatával. Az elképzelést megmerítettem a vállalati közvéleményben, és bizony az eléggé visszhangtalan maradt. De a „bogár már zümmögött” a fülkben, fejekben, és egyre többen kezdték támogatni. Ebben különösen a szakszervezet munkájára támaszkodhattam és egy idő után szinte minden vállalati fórumon megjelent az elvárás, hogy építsünk uszodát. Külső támogatók is kellettek.

A Veszprém Megyei Tanáccsal már 1975-ben megkötöttünk egy együttműködési megállapodást az uszodaépítésről. Aztán elkezdtük a szervezést. Az volt a fő gondolat, hogy ha már a Nitrokémia épít valamit, azzal teremtsük meg itt Balatonfüzfőn a színvonalas versenysport lehetőségét. Ezzel mindjárt megyei célokat is szolgáltunk, mert aki másutt a provizórikus uszodákban megtanult úszni, az itt továbbfejlődhetett. Ez az elgondolás volt aztán az alapja annak a széles körű támogatottságnak, ami az anyagi fedezet előteremtéséhez kellett.

Megtörtént a helykiválasztás, és 1977-ben elkezdődött az építkezés. A munkák elvégzésére a 22-es Állami Építőipari vállalattal kötöttünk szerződést. Azonban a megyei pártbizottság nyomására a kivitelezést kénytelenek voltunk átadni a VÁÉV-nek. Ez jelentős költségemelkedéssel és a határidők kitolódásával járt.

Az építkezés során a megemelt költségek, no meg a pótlólagos igények következtében fedezethiány állt elő.

1980. január elsejétől a megyei tanács elnöke lettem, és ebben az új minőségemben gondoskodni tudtam a szükséges pénzügyi támogatásról.

Így végül is a 140 milliós bekerülési összeg mintegy 30-30%-át a megyei tanács és Nitrokémia biztosította, a fennmaradó részt pedig a megye gazdálkodó szervei és intézményei, valamint a támogató országos szervek adták össze. Ahogy ma mondanánk, komoly lobbymunka kellett ehhez, akkor ezt a köznyelv szocialista összeköttetésnek titulálta. A külső támogatók neveit az uszoda előcsarnokában örökítettük meg.

1982 elején a Nitrokémia új vezetése bejelentette, hogy nem tudja biztosítani az uszoda üzemeltetési költségeit. Ekkor kezdemé-

nyezésemre 1983. január 1-jétől a megyei tanács vállalata, a Megyei Víz- és Csatornamű Vállalat határozatlan idejű szerződés alapján átvette az uszoda üzemeltetését.

Az átmeneti időszakra a megyei tanács 1982-ben 9,5 millió árbevételi támogatást nyújtott a Nitrokémiának az uszoda működtetésével kapcsolatos költség-hozzájárulás címén.

Az üzemeltetési megállapodás előkészítésével egy időben kezdeményeztem a vállalat igazgatójánál az uszoda könyvjóváírással történő átadását az üzemeltető tanácsi vállalatnak.

Most jön a nagy csavar. Miután a működtetést a megyei tanács részéről már biztosítottuk, elindult a közbeszéd: a Gyuricza elment innen, most el akarja vinni az uszodát is, de mi nem engedjük, az a miénk. Így aztán itt is maradt.

A tanácsi vállalat a rendszerváltásig tökéletesen ellátta az üzemeltetést. Azonban a rendszerváltás után, amikor a kiépített csatornákon kapott pénzügyminisztériumi támogatások elmaradtak, a csatornaművek azonnal felmondta az üzemeltetési szerződést és a létesítmény itt maradt a Nitrokémia nyakán. Viszont ha átkerült volna a megyei tanácshoz, mindaz a sok bizonytalanság és hercehurca, ami ennek a jobb sorsra érdemes, nagyszerű létesítménynek a tulajdonlását és működtetését a rendszerváltás után mind a mai napig kíséri, bizonyára elmaradt volna.

A történethez hozzátartozik még az uszodai út építése is, amit az uszodáig a Nitrokémia, onnantól a 71-es főútig – delta tehermentesítő út címen – a közlekedési tárca finanszírozott. Tobruk ezzel a közúttal szervesült teljes körűen a többi városrészsel.

Az uszodában több ezren tanultak meg úszni, főleg gyerekek, de felnőttek is. Balatonfűzfő hírnevét ma is jól szolgálja az uszoda. Amit reméltem, az eddig elmaradt. Azt reméltem, hogy a lehetőség úszó olimpikont ad majd Fűzfőnek, úgy, mint a koronglövészet, amit ugyancsak én honosítottam meg településünkön.

Az uszoda miatt kaptam jót is, rosszat is. Voltak támogatóim, és voltak, akik gáncsokodtak. De tudom, hogy ez az élet rendje, az alkotó ember kikerülhetetlen sorsa. Az uszodára a mai napig nagyon büszke vagyok, munkáséim egyik jelentős művének tekintem. Persze ma már nem az a lényeg, ki és hogyan hozta létre, hanem az, hogy fennmaradjon és jól szolgálja az úszósporthoz és növelje városunk hírnevét.

Most egy kényesebb kérdés következik. A tanácsi jegyzőkönyvekből gyakran kisejlik, hogy nem volt valami nagy barátság a tanács és a Nitrokémia vezetése között. Mit tudnál erről mondani?

Ez rám biztosan nem vonatkozik. Mert nekem nagyon jó kapcsolataim voltak az akkori tanácselnökökkel. Varjú Jóska bácsival, Szögedi Dénessel, Visi Máriával, Varjú Lajossal. Rendszeresen találkoztunk. A kapcsolatokra mondok egy példát. A Nitrokémia már 1974-ben átadta a vállalati strandot (ma Föveny strand) a tanácsnak. A megállapodásban rögzítettük, hogy a vállalat dolgozói és családtagjaik a gyári belépővel ingyen vehetik igénybe.

Ez az átadás abban az időben nagy feltűnést keltett. Nem volt éppen divatban. Csak összehasonlításként: a Papírgyár a rendszerváltás után a tobruki strandot fillérekért eladta egy magánszemélynek. Az önkormányzat ezt a strandot évekig elnyúló bírósági perben tudta csak megszerezni, több mint 50 millió forintért.

Volt egy esetem Varjú Jóska bácsival. Az ő idejében létesült a fűzfői temető. Egy alkalommal megjegyzést tettem a kiválasztott helyre, mert akkor még a Gagarin utcából rá lehetett látni. Jóska bácsi barátságosan megveregette a vállam, miközben azt mondta: „Jó helyen van az, jó lesz az még magának is.” Ennyiben maradtunk.

Az egyik tanácsülésen például ott volt egy osztályvezető a Nitrokémiától is, és ő tett olyan kijelentést, hogy a tanács és a Nitrokémia között azért van feszültség, mert a Nitrokémia nem enged beleszólni dolgaiba.

Hát ez így, bárki tette, túlságosan sommás kijelentés. Más volt a tanácsok hatásköre és más volt abban a rendszerben az ügyintézési és döntéshozatali rend. Arról, hogy miben volt rosszabb, miben volt jobb az a mai túlbürokratizált, az önkormányzatokat megnyomorító, a gazdasági fejlődést is gátló helyzetnél, annak kifejtése meghaladja beszélgetésünk célját és kereteit.

Feszültségek a munka során mindig is voltak, vannak és lesznek a jövőben is.

Az is igaz, hogy a szocializmusban a vállalati akarat volt az erősebb. Ez a rendszer sajátossága volt, és ezzel lehetett élni és visszaélni is. Ez már tényleg az emberi kapcsolatokon múltott.

Én beosztásaimban az akaratérvényesítés és -engedés – ide fér bele mások, egyének, közösségek, szervezetek akarata – egységét tekintettem legfőbb vezetői elvemnek.

Nem kerülhetem meg a környezetszennyezés témáját, bár ezzel – szándékom ellenére – érintjük az ipartörténetet is. Valamennyi balatonfüzfüői lakos szenvedő alanya volt ennek. Kérdésem: vállalatvezetési, vagy országos iparszervezési akarat eredményeként kerültek a környezetszennyező gyártástechnológiák Füzfőre?

Azzal kezdem, hogy tizenegy évig voltam a Nitrokémia műszaki vezetője (főmérnök, műszaki igazgatóhelyettes), kilenc évig igazgatója, ill. vezérigazgatója. Ennek az időszaknak a kérdésre vonatkozó főbb történéseit próbálom meg röviden, a teljesség igénye nélkül megvilágítani.

Amíg a Nitrokémia eredeti rendeltetésének megfelelően csak hadiipari, ill. azokhoz közelálló termékeket gyártott, egyedül a TNT-előállítás szulfitszennylúgja okozott nagyobb környezetkárosító gondot. Amikor a vállalathoz kerültem, a TNT-termelés már áttelepült Sajóbáonyba, a hidegháborús időszakban épített, a Nitrokémia profiljának megfelelő új üzembe. Egy történeti érdekesség is ide kívánczok. A Nitrokémiától sok embert áthelyeztek Füzfőről Sajóbáonyba, de később ők szinte mind visszajöttek. A vállalati kollektív szerződésben az ott eltöltött időt is beszámítottuk a törzsgárda tagságba.

Tehát az NC-, a nitroglicerín- és a DNOC-gyártás jobbra csak savas szennyvizet adott. Ezek közömbösítésére volt néhány mészkővel megrakott medence a gyárterületen kívül, Tripolisz térségében. Nem voltak környezetszennyezők az ipari robbanóanyagok és a pirotechnikai cikkek sem. A lényegre térve el kell mondanom, hogy a környezetszennyezés egyik fő forrásává a hadiipari rekonstrukció során a Nitrokémiától leválasztott Veszprém Megyei Festékgyár, későbbi nevén Medicolor Vegyipari Termékek Gyára lett. Tehetséges vegyészek dolgoztak ott, de sok termék gyártásába kezdtek bele, minden környezetvédelmi analízis nélkül. Szennyezett a Papírgyár is, mert nem rendelkezett megfelelő iszapfogóval, a berothadt papírszap pedig rendkívül bűdös. Harmadik fő szennyező forrássá maga a Nitrokémia vált. Ebben kulcsszerepet játszott a mezőgazdaság kemizálása. Nagy újdonság volt abban az időben a gabonafélékben a kétszikű gyomokat irtó 2-4D-féleség, a nitrokémiás dikonirt. Amikor én a gyárba kerültem, ennek a gyártása már

folyt, a TNT üzemi raktárépületekbe telepített berendezésekben. Ez a termék nagyon jól szolgálta a mezőgazdaság kemizálását, de évtizedekre meghatározta a Nitrokémia kedvezőtlen megítélését környezetében. Ez adta a belénk ivódott és mindenütt felismerhető áthatóan büdös „fűzfői szagot”. A levegőbe kijutott szálló por már kis mennyiségben is ízkárosodást okozott a zöldségekben, a gyümölcsökben és a szőlőben is.

Az 1960-as évek elején indult el a szervezett küzdelem a környezetszennyezéssel. Ekkor még a környezetvédelem fogalma sem volt használatos. Beszéltünk káros környezeti áthatásokról, külső környezet szennyezésről, míg végül megszületett a környezetvédelem fogalma, amit ma is használunk.

A károsító forrásokat és jelenségeket három fő csoportba soroltuk: szennyvizek, légszennyezés, szilárd hulladékok. Mindegyik külön vizsgálatot, kutatást és intézkedéseket igényelt. Már az 1950-es évek végén létrejött a szennyvíz csoport, majd a munkák összefogására Kutató Laboratórium II. néven egy új kutatóbázist is létrehoztunk.

A szennyvizek káros anyagának nagy hányadát a Festékgyár adta, ezek a Nitrokémia csatornarendszerén keresztül távoztak, így természetesen ennek következményeit is a Nitrokémiának kellett viselnie. Csak az 1963. április 1-gyel történt vállalati összevonások után lehetett hozzálátni a festékgyári tarthatatlan állapotok felszámolásához.

Óriási eredménynek számított, hogy a szennyvizek kezelésében technológiai korszerűsítésekkel eljutottunk a biológiai tisztíthatóságig és annak megvalósításáig.

Első dolgunk a Balatonba jutó szennyvizek megfogása volt. Az 1965-ös nagy balatoni halpusztulást ránk akarták kenni, de akkorra már megépült és működött az a rendszer, amely meggátolta és helyes működtetés esetén mai napig meggátolja nemcsak a gyártelepi szennyvizek, hanem még a csapadékvizek Balatonba jutását is.

A nagy halpusztulás-vizsgálat kapcsán ismerték el először országosan is azt az erőfeszítést, amit a Nitrokémia a környezet-szennyezés elhárításában addig végzett.

A légszennyezés csökkentése során a levegőbe jutó károsító anyagok megfékezése és kontrollálása volt a legfőbb feladatunk. Nagy légtömegek mosására szolgáló berendezéseket építettünk, ezekbe a rendszerekbe bevezettük a megszívás alá helyezett technológiai helyiségek levegőjét is.

Az iparterületen kívül ellenőrzés céljából kísérleti parcelláink voltak a környező települések határában. A soproni egyetemmel együttműködve a fákra odúkat helyeztünk ki, és vizsgáltuk a madárpopulációk alakulását. Néhány odú még ma is kinn csüng a fákon.

1975 márciusában a 72-es út melletti térségben én nyitottam meg az országos fásítási hónapot. Az akkori potentátok emlékfákat is ültettek (vadgesztenye), az ünnepség helyét emléktábla jelöli. Jelenlegi állapotában tökéletesen elfeledve és elhanyagolva, pedig megérdemelné a törődést, mert jelentős eseményt örökít meg. Megkezdődött a Papvásári-hegy oldalában a 120 hektáros véderdő telepítése. Az erdőtelepítés szükségességét saját mikroklíma kutatásaikkal támasztottuk alá. A jelenség a következők szerint írható le: csendes esténként, amikor a Balaton felületéről még nagy a meleg levegő-feláramlás, a gyári szennyezett levegő, lamináris áramlással leszívódik a tó fölé, és lencseszerűen megállapodik. Ezek a lencsék aztán a reggeli fordított irányú légáramlással valahol kidobódnak a partra, és bizony Siófokra és Balatonfüredre is eljutottak. A véderdő a lamináris leáramlást turbulenssé tette, ezzel a tó feletti szennyezett levegőlencsék kialakulását gátolta.

A szilárd hulladékok megsemmisítésére a Nitrokémiánál épült meg az 1970-es években az ország első iparihulladék-megsemmisítő berendezése. Többek között ebben a berendezésben kezdődött meg az országban összegyűjtött növényvédőszer-maradványok megsemmisítése is, így ez a létesítmény is túlmutatott a Nitrokémia érdekein.

Visszatérek még a növényvédőszer-formulázásokra, mivel ezek főleg a szilárd hulladékok képződésében és a légszennyezésben játszottak szerepet. Itt sajátos helyzetbe került a Nitrokémia. Magyarországon a növényvédő szerekket az Agrotröszt gazdálkodott. Importálta a növényvédő szereket a számára biztosított import keretből. Később deviza-megtakarítási célból csak a hatóanyagokat vásárolta meg, azok szerré formálása, a „formulázás” már hazai üzemekben történt. Ebben igen jelentős szerepet vállalt a Nitrokémia. A sajátos helyzet az volt, hogy az Agrotröszt döntötte el, milyen hatóanyagokat hoz be az országba. Meghatározó szerepe volt a szerek engedélyezésében is. A formulázást az Agrotröszttel kialakított áron a Nitrokémia végezte, a szert az Agrotröszt vásárolta meg tőlünk, és értékesítette a mezőgazdasági felhasználóknak. Ez a rendszer jól működött és gazdaságilag a Nitrokémiának is előnyös volt.

Az elmondottakból kiviláglik, hogy a növényvédőszer-termékek gyártásában az országos szervek akarata és a vállalati akarat egyaránt szerepet játszott.

Az ipari technológiákban a tudás szintje és a ráfordítás/hozam viszonyok bonyolult összefüggései érvényesülnek. Ami a technológiában nem megoldott és kárt okozhat – ebben szerepet játszhat az elért tudásszint is –, azt a termék felhasználásának kedvező gazdasági hatása ellensúlyozhatja. Erre emblematikus példa a dikonirt, amelynek gyártása tudomásom szerint Európában utolsóként a Nitrokémiánál szűnt meg 2003-ban.

Végül is a fentiek következtében a Nitrokémia vezetésében két irányzat alakult ki: a növényvédőszer-pártiak és a más terméket előtérbe helyezők csoportja. Ilyen lehetőség volt, például a műanyag-feldolgozás, a vegyipari gépgyártás fejlesztése.

Én soha nem voltam túlzottan növényvédőszer-párti, ebből nem kevés problémám adódott. Egyet meg is emlétek. A veszprémi NEVIKI szabadalma alapján került a simazinféleségek gyártása a Nitrokémiához. A NEVIKI szolgálati szabadalomra vonatkozó hasznosítási szerződés aláírását megtagadtam. Erre a rám nehezedő nagy nyomás ellenére sem voltam hajlandó, és a szerződést végül Szekér Gyula nehézipari miniszter írta alá.

Szerencsénkre a simazintermékek nem sokáig funkcionáltak a mezőgazdaságban. Döntésemben, hogy 1980-ban megváltam a Nitrokémiától, az erős növényvédőszer-lobby is szerepet játszott. Az utánam következő első számú vezetők intézkedéseikben jobbra növényvédőszer-pártiak voltak.

És mit hoz a sors, a növényvédő szerekből mára semmi nem maradt, de azok közül a termékek közül, melyeket én hoztam a vállalathoz, még ma is él a nikecell- és a vadászlőszer gyártás.

De ez már egy más történet.

Lám, azt mondtam, hogy nem ipartörténeti vonatkozásban akarok veled beszélgetni, de a környezetvédelmi témában ezt sem tudtuk megkerülni.

Hadd kérdezzem meg: mi fűz Fűzfőhöz?

Balatonfűzfővel 1953-ban kezdtem ismerkedni. Moszkvában tanuló robbanóanyag szakos egyetemi hallgatóként nyári munkát kerestem. A Közoktatásügyi Minisztériumban (azt hiszem így nevezték) a Nitrokémiát ajánlották. Így jutottam el Balatonfűzfőre.

A hányatott sorsú „Bika Szállóban” laktam. Délelőtt a gyárban a „C” üzemben dolgoztam, délután irány a Balaton. Az itt eltöltött három hét alatt beleszerettem a tájba, meg a gyárba is.

1956 nyarán fejeztem be az egyetemet. A „moszkovita” fiatal diplomások elhelyezésével, munkába állításával akkor már senki nem foglalkozott. Fújtak már az októberi szelek.

Nekem eszembe jutott Fűzfő.

Egy forró júliusi napon feleségemmel, aki úgyszintén Moszkvában diplomázott, leutaztunk Fűzfőre. Hátha sikerül valami állást szerezni.

Az első itt eltöltött játszótéri éjszakánkról már említést tettem.

1956. július 16-án felvettek a Nitrokémiához gyakorló üzemmérnöki beosztásba.

Azóta bizony sok év telt el és így már összegezni tudom, mi fűz Fűzfőhöz.

A sors ajándékának tekintem, hogy a Balaton mellett élhetek. Szeretem ezt a csodálatos tavat. Jól kiismertem, örömet adó és szélesgyedő mivoltát egyaránt. Látom, amikor virul, és látom, amikor szenved, persze nem önmagától, hanem tőlünk, emberektől.

Összességében igencsak pocsekul és tékozló módon bánunk ezzel az élő természeti csodával. Pedig az minden akciónkat visszajelzi. Tudom, látom, figyelem. Aggódok érte.

Ide köt a tágabb értelemben vett táj is. Elképzelni sem tudom életem nagy és zárt háztömbök között. Igényelem a szabad kilátást, a természet közelségét, a szabad mozgást. A mi szeretett tájunk az én elmélkedésemben hajlataival, domborulataival, szépségesen nőies. Így is közelítek hozzá.

Gyakorta hátrányként szokták emlegetni a három részre tagolt-ságot. Nekem ezzel sincs semmi bajom. Sőt ez teszi változatosabbá, sajátos arculatúvá és lehetőségeket adóvá lakóhelyünket.

A valahová tartozás természetes emberi igénye is ideköt. Úgy érzem, idekerülésem óta beltágként is a település közösségéhez tartozok. Nem kívülállóként figyelem, mi történik körülöttünk, velünk, nálunk. Ahogy ez már természetes, van ebben szolgálat és kedvtelés, öröm és bánat egyaránt.

Idekötnek a Nitrokémiánál ledolgozott munkáséveim is.

Egy kilenc és fél évig tartó veszprémi közéleti kirándulás után a gyárba jöttem vissza 1989 októberének legelején. Összesen több mint 32 évet dolgoztam a Nitrokémiában. Munkámat minden beosztásomban örömmel és büszkeséggel végeztem.

Hogyan viseled el lelkileg a Nitrokémia mai állapotát?

A nagyvállalat esetenként ördögüzéssel is tarkított likvidálását lelkileg nehezen viselem. A rendszerváltás hozta vadkapitalizmus körülményei között sem tartom azt elkerülhetetlen szükségességnek. A pusztulás okát talán nem is a Nitrokémiában önmagában kell keresni, inkább abban, hogy a helyzetet gazdaságilag és politikailag kezelni akaró és tudó vezető garnitúrák hiányoztak az agónia elmúlt két évtizedében.

Reménykedjünk a jövőben!

Laci! Köszönöm a tartalmas beszélgetést.

Balatonfüzfő, 2008.

Dr. Jalsovszky Jenő írása

1952-ben kapott megbízást, hogy a „Balatoni Krónika” részére a község életében mutatkozó eseményekről és múltjáról írjon. Az alábbi írást is a „Balatoni Krónika” részére készített munkájából állította össze 1959-ben.

Balatonfűzfő-fürdőtelep 1926-ban a Magyar Katholikus (sic!) Tanulmányi Alap tulajdonában volt, parcellázás révén létesült 180 telekkel.

Ebben az időben azonban a fürdőteleptől északra fekvő erdő-részben, az úgynevezett „Bugyogó” tájékán létesültek a gyárak, és ebből kifolyólag Balatonfűzfő lakossága oly rohamosan kezdett növekedni, hogy ma már 4000 főn felüli lakossággal számolhatunk. Ez a terület eredetileg közigazgatásilag Vörösberényhez tartozott, de a község fejlődése megkívánta, hogy önálló községgé alakuljon, ami 1958-ban meg is történt. A község nagyon szétszórtnan épült, a különböző településrészek elnevezésük szerint: Fűzfő-gyártelep, Fűzfő-fürdőtelep, Tripolisz, Dühöngő, Tobruk, Alsó-Máma, Felső-Máma és maga a falu (Fűzfő-pusztja).

A községi építkezések további folyamata a különálló épületcsoportokat egybe fogja forrasztani, és ha népesedés ily rohamos mértékben halad, úgy rövidesen egy ipari teleppé fog kialakulni.

Meg kell említeni, hogy a mai Balatonfűzfőt négy község területéből szakították ki: Vörösberény, Papkeszi, Balatonkenese, Litér községekből.

A Balaton környékével foglalkozó művek, dolgozatok, leírások Balatonfűzfőről eddig még nem is emlékeztek meg, mert ez a terület 1926-ban is csak pusztaság volt, legelő, amelyhez rendes közlekedési út sem volt. A Balatonról írt művek, Békefi, Lóczy, Cholnoky professzorok, és a veszprémi káptalani levéltárban található okmányok foglalkoznak ezzel a területtel, amelyen volt egy elég nagy község (180 házhelyes), melyet „Máma” községnek neveztek, és ennek a községnek templomromja ma is látható.

A fenti szerzők tudományos munkái, valamint a szájhagyomány szerint is ez a terület már a keltáknak és az avaroknak is lakóhelye volt, és az Árpád-házi királyok alatt elég népes magyar község volt.

Ha ezen a területen – különösen a templomrom környékén – kisebb ásatásokat (fák részére gödröket vagy házak alapját ássák) végeznek, máris előkerülnek falépitmény (téglák) maradványai, ame-

lyek szintén arról tanúskodnak, hogy itt komoly, szilárd, kőből és téglából épített lakóházak voltak. Sajnos, olyan téglát nem találtunk, amelyik jellel lett volna ellátva, melyből következtetni lehetne készítésük idejére. Tény az, hogy igen erős, időálló anyagból készültek.

Balatonfüzfőnek jelenleg már csak egy műemléke van, melyet az Országos Műemlékvédelmi Bizottság inkább csak történelmi emlékeknek minősített, és épségben tartását rendelte el.

A volt Máma község temploma – a veszprémi káptalani levéltárban őrzött okmányok szerint – az Árpád-házi királyok korából származik. Tulajdonképpen csak valami különlegesen készített (betonszerű) erősen összetartó habarccsal épített kőfalak, melyeken műemlékszerű, díszes faragások nem találhatóak. A templom méretei megállapíthatóak, mert a főfalak nagyrészt megvannak, és kb. 30-40 hívő befogadására volt alkalmas. Néhol a vakolat is megvan, és még látszik, hogy falfestmények is díszítették, de az idő vasfoga a falvakolatokat is erősen kikezdte.

A Balatonfüzfői Fürdőegyesület el is határozta, hogy egy megfelelő szövegű emléktáblát helyez el a templomrom falán. A háborús évek azonban megakadályozták ebben a szándékában, pedig a hely történetét is magába foglaló szöveg is megvolt, mely a szemlélőnek ismertette volna ennek a területnek a történelmi múltját. Mindenesetre kár volna, ha a rom, amely évszázadokon keresztül kiállta az idők viszontagságait, teljesen elpusztulna, mert akkor eltűnne a régi – az akkori időkhöz képest nagy – Máma község utolsó maradványa (emléke) is.

A templom környéke teljesen fel van forgatva, mert a régi néphit szerint a várdombon – melyet ma János-hegynek neveznek – volt várkastély tulajdonosai – akiknek a kastélya egy alagúttal volt összekötve a templommal – valahol itt rejtették el a kincseiket. Az ilyesmit könnyen elhívó kincskeresők már többször feltúrták a templom belsejét és környékét.

A mámai romtemplom elé épült 1936-ban az egyházközségi hívek adakozásából és állami támogatásból az új román stílusban, ókeresztény stílusban, klasszikus toronnyal, időálló rátóti fehér kvarc-mész-kőből. Befogadóképessége: 150-200 fő. Ablakai gyönyörű üvegfestmények, melyek az Árpád-házi magyar szenteket ábrázolják.

1948-ban – ugyancsak a hívek és az állam támogatásával – megépült a protestáns templom román stílusban, vörösberényi vörös kőből. Befogadóképessége 200-250 fő.

A régi (mámai) templomnak két harangja is volt, melyet – a száj-hagyomány szerint – a nép a törökök elől a nádasban rejtett el. Idők múltán a lakosok a harangokat előkeresték, az egyik még ma is megtalálható a balatonkenesei templomban, melyen jól olvasható, hogy a harang a mámai egyház Szt. Lászlóról elnevezett templomának a harangja volt. A másik harang – állítólag – Alsóórsra került, de aztán nyoma veszett. Máma községnek még a honfoglalás előtt is nagy múltja lehetett, erről tanúskodnak a János-hegy nyugati oldalán feltárt sírok. Ezen a területen – 1927-ben, a Balaton-körút építéséhez nagyobb földmennyiségre volt szükség – sírokkal teli temetőre bukkantak. Ezekben a sírokból fegyverek, primitív ékszerek kerültek elő, melyek most a veszprémi múzeumban vannak „Balatonfűzfői leletek” címen. Meg kell említeni, hogy ugyanazon a helyen, egy pince kiásásakor, egy igen magas (2 m) csontvázat is találtak álló helyzetben, mely mellett löfej-csontok, fegyverek, aransarkantyúk és primitív készítésű ékszerek voltak találhatóak. Ez is – bizonyos értelemben – igazolja, hogy ez a hely állandó települése volt a Dunántúl őslakosságának. A temetőhelyek egy részének a tulajdonosa, a föld elhordása után a feltárt emberi koponyákat, csontokat egy helyre temette el, ezt a helyet a Jókai és Balaton utcák sarkán lévő kőkereszt jelöli. (A terület tulajdonosa maga dr. Jalsovszky Jenő volt, aki ezt a visszaemlékezést is írta. Sz. J.)

Arról, hogy Máma község a múltban számottevő település lehetett, tanúskodik az a száj-hagyomány, mely szerint a Várhegyen (János-hegy) várkastély létezett, melynek az utolsó lakója Mészöly nevezetű várkapitány volt, aki egyúttal a II. József által elkobzott jezsuita rend birtokainak gondnoka is volt. Érdeemes megemlíteni, hogy Balatonkenesén még ma is élnek Mészöly nevezetű családok, és olyan családnevek is vannak, melyek a káptalani levéltári okmányok szerint Máma községi lakosokként szerepelnek.

Külön érdekességet ad a helynek az a közismerten állított és tudott körülmény, hogy a hun vezérek, Attila és Buda között kitört testvérviszály döntő ütközetére ezen a vidéken került sor. Buda vezér az ütközetben, az itteni mocsaras területen lelte halálát. A száj-hagyomány vagy történelmi tény szerint ezért nevezték el a Vörösberény alatti parti részt „Budatavának”. Közismert tény, hogy a helyelnevezések gyakran – azon a helyen lezajlott – történelmi eseménnyel állnak összefüggésben, és ezen az alapon elfogadható Budatava nevének a fent leírt eredete. Bár az is tény, hogy egy-egy meglévő helynévhez az emberi fantázia gyárt valamilyen történetet.

Azon is el lehet gondolkozni, hogy a középkori Máma település neve miért merült feledésbe az új település kialakulása során, miért Fűzfő lett a neve? Az igaz, hogy 1926-ban, a ma is létező Fűzfő-major körül nagy kiterjedésű fűzfa erdő létezett, amelyet az utcák és a házhelyek miatt fokozatosan kiirtottak. De ennek a környéknek még mindig a fűzfa a leggyakoribb faneme. Ez is lehet magyarázat.

Ha a Buda vezérrel kapcsolatos esemény és a nép tudatában megerősödött körülmény elfogadható, úgy méltán megérdemli a hely, hogy a Balatonnak, mint nagy történelmi múltú helye, a legkomolyabb régészeti kutatások célpontja legyen.

Feljegyzésre való az az esemény is, amelyről Békefi Remig egyetemi tanár beszélt egy előadásában, mely szerint IV. Béla királyunk, a tatárjárás után visszatérve hazájába, Máma községben tartotta első országos gyűlését. (Ezt az eseményt Balatonkenese is magának tulajdonítja. SZ. J.) Ha ez megfelel a történelmi valóságnak, akkor ez azt bizonyítja, hogy Máma nem lehetett jelentéktelen település. Káptalani levéltári adatok szerint 180 telkes község volt, ami abban az időben nagynak számított.

Amikor az új templom alapzatának földmunkáit végezték, egy alagútszerű nyílásra bukkantak, de további feltárására nem volt megfelelő anyagi fedezet. Az itteni szájhagyomány szerint az alagút a várkastély és a templom között biztosított összeköttetést. A várkastély létére utaló nyomok azok is, hogy a várdomb környékén épült prësházak romos falaiban szépen faragott köveket is találtak, amiket – sajnos – időközben újabb építkezésekhez széthordtak. Mészöly nevű várkapitányra utalhat az is, hogy a várdomb nyugati oldalán lévő forrást Mészöly kútjának hívják, amely régi katonai térképeken is így szerepel. Máma község pusztulásáról nem található feljegyzések. A történelmi ismeretek alapján tudjuk, hogy a 150 éves török uralom alatt települések százai pusztultak el. Lehetőséges, hogy Máma is akkor jutott erre a sorsra.

A rendelkezésre álló adatok szerint II. József idejében, amikor már a Magyar Katolikus Tanulmányi Alap kezelésében volt ez a terület is, az egykori Máma község területén már csak legelő és rét húzódott végig. A domboldalon szőlők, borospincék, a partközelen szélesen elterülő mocsaras nádasok voltak, csak a templomrom és a Fűzfő-pusztta épületegyüttese utalt arra, hogy valamikor itt népes település állhatott.

Emlékkönyv

A 71-es számú főközlekedési út megépítése előtt Balatonkenese felől a domboldal tetején vezetett egy agyagos, hepehupás kocsíút, mely a Fűzfő-puszta térségében haladt tovább Vörösberény felé.

A Máma név fennmaradt a „Mámai-hegy” és a Kenese felé eső major „Felső-Máma-puszta” nevében.

(Dr. Jalsovszky Jenő visszaemlékezését egy rossz minőségű fénymásolatról – néhány stilisztikai módosítással és pár lényegtelen szakasz elhagyásával – írtam át 2005 decemberében. Sz. J.)

Dr. Jalsovszky Jenő ügyesen rajzolt, festett, erről tanúskodik az alábbi húsvéti üdvözlőlap, melyet barátjának, Pintér Antalnak küldött 1958-ban.

húsvéti üdvözlőlap

Beszélgetés Jenei Magdolnával

Arra kérem Magdi nénit, beszéljen nekem a régi gyártelepi életről és – természetesen – a postáról!

Azt bizonyára tudja, hogy a gyártelep Vörösberényhez tartozott, eleinte Vörösberény-gyártelepnek hívták. Majd később kapta a Fűzfőgyártelep nevet.

Kezdetben a postát is Vörösberényből kaptuk, majd 1925-ben megnyílt az igazgatósági épület alagsorában, az északi oldalon a postahivatal. Az első postamestert Majláthnak vagy Apátynak hívták, akinek a beosztottja Nagy Mária volt. Nagyon jól emlékszem, ő kezelte a távirát, és nekem nagyon tetszett, ahogy kopogott a távirógép és jött le a szalag a gépről. Akkor még a táviratokat morze-jelekkel írták. Még én is azt tanultam, és amikor a postára kerültem, használtam is. A postát vonaton hozták postaszámban, amit a Fűzfő-megállón lehetett átvenni, és a küldeményeket feladni. Litérről volt egy fogatos szerkénnyel, azzal hozták fel a gyártelepi postahivatalba a küldeményeket.

A rendelőintézet északi felében lakott dr. Sebestyén László orvos, a másik részében volt a plébánia meg egy kis kápolna, ahol édesanyám díszítette virággal az oltárt. Ott lakott dr. Androsits István plébános, ő volt a gyártelep első plébánosa, akit azért helyeztek ide a püspök, hogy szervezze meg az egyházközséget.

Ha már megemlítette Androsits atyát, aki nekem a Davidikumban* igazgatóm volt, kérem, beszéljen róla is!

Nagyon agilis pap volt. A katolikus férfiakkal megszervezte az egyházközségi képviselőtestületet, az asszonyokkal oltáregyesületet szervezett, a fiúkat cserkészcsapatba, a nagyobb leányokat Mária-kongregációba gyűjtötte, az elemista leányokkal pedig Szívőegységet hozott létre. A kongreganisták 5-6 fős csoportokban, hetente egyszer egy-egy órára összejöttünk, ahol ima után egy-egy könyv nyújtotta olvasási élményeinkről beszélgettünk, majd az összejövetel mindig énekkel fejeződött be. Itt szeretném megemlíteni, hogy a cserkészcsapat megalakulásának 50. évfordulójára a testvérem, Jenei István szervezte meg a régi cserkészcsapat tagjainak a találkozóját, melyen Androsits atya is jelen volt. Ez az alkalom volt egyben az Országzászló újra avatása is.

Androsits atya nevéhez fűződik a templom építése is. Androsits két helyszínen gondolkodott a templomot illetően. Az egyik ez a domb lett volna, itt, a rendelő felett, a másik pedig ahova végül is megépült. Nos, ezzel kapcsolatban van egy különös történet. Édesanyám – mint már említettem –, a plébánia kápolnáját szokta díszíteni, és akkor egy éjszaka álmában a Szűzanyát ott látta a domb felett, ahol a templom felépült. Elmondta Andrositsnak, aki ezt a látomást jelnek tekintette, és a továbbiakban nem volt számára kétség, hogy melyik hely lenne a jobb. Ez később be is igazolódott, mert volt itt, ennek a dombnak a tetején egy másik, ehhez hasonló barakk épület, amely az 1977-es nagy robbanásnál nagyon megrongálódott.

1941-ben, miután a Kultúrház felépült, a postahivatal átköltözött annak alagsorába, ahol most fodrászat és a „Pokol-büfé” van. Akkor már Daxler Géza volt a postamester és nagyon ügyesen rendezte be a hivatalt. Én is az ő idejében kezdtem el a postai munkát.

A tűzoltóság akkor is ott volt, ahol most van, az épület első felében volt egy tűzoltó autó, és egy autóbusz, amely a Nitrokémiáé volt, azon szállították a diákokat Veszprémbe, polgári iskolába. Szabó bácsi volt a buszsofőr.

Az épület első felében – amelyik most a posta – ott volt két fiáker, meg a lovak. Amikor vendég érkezett a Nitrokémiához, vonattal, fiákerrel mentek le érte a Fűzfő megállóhoz. Egyszóval az az épület már akkor is megvolt: tűzoltóság, garázs és gazdasági rész.

1956-ig működött a postahivatal a kultúrház alagsorában, azonban ott nem volt egészséges az egész napi ott-tartózkodás, és a postaigazgatóság megegyezett a vállalatvezetőséggel, hogy megkapjuk a mostani helyet. 1956-ban itt készítették elő a táviró, távbeszélő kábelek beszerelését, és közben meghallottam, hogy nem akarják a postának átengedni, hanem a KISZ Bizottság helyisége lesz. Ekkor elmentem, hogy ebben az ügyben beszéljek az igazgatóval. Nem akartak beengedni hozzám, de mondtam, hogy csak öt perc van szükségem, és nagyon fontos, hogy még ma beszéljek vele. Végül beengedtek. Elmondtam az igazgatónak, amiről hallottam, ő aztán intézkedett, és mi költözhattünk. Édesapám hozta el a régi hivatalból az elválasztó falat, és ő állította be, hogy fogadhassuk az embereket.

A postaigazgatóság utasítására Takács Iréntől vettem át a hivatal vezetését, akit Tapolcára helyeztek át, és 25 évig voltam hivatalvezető.

Magdi néni a gyártelepi postahivatal előtt (Bugyogóforrás u. 2.)

Egyszer voltak külföldi látogatóink, úgy emlékszem Finnországból, a Finn Posta Távíró igazgatója. Le is fényképeztek és karácsonyi üdvözlettel elküldték.

A gyártelep – mármint a lakótelep – nagyon szépen rendezett, tiszta terület volt. Itt van például ez a nagy mamutfenyő. A Mány Gyula bácsi, aki erdélyi ember volt, ő hozta Erdélyből és ültette el, amikor még olyan fél méter magas lehetett. Akkor azt mondta, hogy ha ez a fenyő megered és gyökeret ereszt, még a háromszáz évet is megéri. Gyula bácsi minden nap, amikor ment haza – mert ott laktak a sarkon –, megnézte, körüljárta és megöntöztette. Egy zsákdarabbal védte, hogy a szél el ne nyomja.

Magdi néni a postahivatalban

Volt itt egy fiatalember, aki nem volt egészséges – epilepsziás volt –, és hogy valami munkát adjanak neki, ő felelt a gyártelep tisztaságáért. Egy szeges bottal járta be minden nap a telepet és még a csikkeket is felszedte a botjával. Aki idegen idejött, azt hitte, hogy ez egy szanatórium.

A Kultúrház mellett pedig volt egy kis japán kert. Volt benne egy kis tó, mintha a Balaton lett volna, és két kis ér, mintha a Duna és a Tisza lettek volna, azok felett pedig kis fahidak voltak. Gyönyörű volt. A köznyelv csak Pepa néni kertjének hívta, mert a Máry Gyula bácsi feleségét Pepa néninek hívták. És az az érdekes, hogy ott nagyon sok ibolya volt. Minden fa töve tele volt ibolyával, pedig sok fa volt ott. 1928-ban, amikor a testvéremet is idehoztuk, akkor ő olyan kétéves volt és szaladgált egyik fától a másikhoz, miközben kiabálta: ibilya! Ibilya!

A „Doktor kert” védett terület volt. Oda lejártunk néha és a padokon ülve napoztunk. Az iskolás gyerekek szerettek ott focizni. Az igazgatóság előtti kis tóban lótuszok virágoztak.

Egyszóval, nagyon szép élet volt itt a gyártelepen, nagy békeség volt annak ellenére, hogy veszélyes munkahely volt. Emlékszem, az ötvenes években, talán 1957-ben volt egy nagy robbanás. A halottak a tűzoltószertár mellett voltak felravatalozva. Nagy gyá-

sza volt az akkor a gyártelepnek. Szóval veszélyes helyen voltunk, de összetartott a telep lakossága. Most mások az emberek, úgy veszem észre. De magamra nem vonatkoztatom, mert bármerre is járok itt, mindenünnen köszöngetnek, csak én nem emlékszem már, hogy ki az illető.

Magdi néni! Köszönöm, nagy élmény volt hallgatni ezt a visszaemlékezést.

Balatonfüzfő, 2008.

*Davidikum: Bajzáth József veszprémi püspök – az 1700-as évek vége felé – már foglalkozott egy árvaház, illetve a szegény, de tehetős tanulókat otthonának létrehozásával. Erre a célra 1802-ben bekövetkezett halála előtt 40 000 forintot hagyományozott. Ezt a gondolatot magáévá tette utóda, Zsolnay Dávid püspök is, aki 1809-ben kelt végrendeletében a következőképpen rendelkezett:

„Ama 40 000,- forinthez, melyet Istenben boldogult Bajzáth József, általam kettő közül szabadon választandó ájtatos cél megvalósítása végett rendelkezésemre bocsátott..., sajátomból 130 000,- forintot adok, s ez az egész 170 000,- forintot az irgalmas Isten iránt táplált hódolatom jeléül egy Veszprémben emelendő ápolóház örökös alapjául ajánlom fel olyformán, hogy abban mindkét nembeli szegény gyermekek neveltessenek, tápláltassanak, s a katolikus vallásban oktattassanak, s az Szent Dávid király nevét viselje, s az ő pártfogása alá helyeztessék.”

Az építkezés 1828-ban befejeződött és Zsolnay püspök végakaratára szerint működött. A XX. században azonban kizárólag fiúnevelő intézetté alakult. 1946. július 28-tól dr. Androsits István volt a Davidikum igazgatója az államosításig.

Dr. Laurentzy Vilmos: Emlékeim Balatonfüzfőről

Szüleim, dr. Laurentzy Vilmos és felesége 1932-ben vásároltak fűzfőn egy telket a Felsővilasoron, fent a hegyoldalban, gyönyörű kilátással. Ezzel egy időben édesanyám testvére és férje, Furgyik György építészmérnök is kedvet kaptak telekvásárlásra, és ugyanott, a szomszédban telepedtek le. Megépült két szép ház, és megindult az élet. A fűzfői villatulajdonosok igen összetartottak, és sokat fáradoztak a környék kiépítéséért és szépítéséért. Megépült a strand sok szép fával, a parti sétány és a kaszinó (klubház). Ezek után a felnőttek a templomépítést tűzték ki célul. Ehhez sok pénz kellett. A fűzfői fiatalság, beleértve két testvéremet, Sárrikát, Margitot és jómagamat, előadásokat rendeztünk, színdarabokat írtunk és játszottunk – az anyagiakat illetően is – nem kevés sikerrel. A bevételt a templom építésére fordították. Végül felépült a templom is, melyhez a kis harangot édesapám adta.

Édesapámat 1915-ben a brassói gimnáziumból helyezték fel Budapestre. Sok könyvet írt, kis regényeket. Bár életük végéig Erdélyhez ragaszkodtak, de ugyanúgy Fűzfő is a második otthonuk lett. A villát általuk tervezett és saját kezűleg, magyaros mintával festett bútorokkal rendezték be. Kellemesen gondolok vissza a balatoni szép estékre. Mi fiatalok, a sétányon összeverődtünk, fel-alá sétálva szép dalokat énekeltünk, majd egyszerre kiáltottuk: „Fűzfő a világ közepe!” Aztán a csillagos ég alatt, a víz és a dús növényzet illatával eltelve mentünk haza.

Aztán 1945-ben, a front átvonulása után nagy nehezen lejutottunk Fűzfőre. A ház állt, de ajtó és ablak nélkül, teljesen kifosztva találtuk. A helybeli ismerőseinktől kaptunk útbaigazítást, így Litérről és Papkesziről sikerült a bútorok nagy részét és egyéb berendezési tárgyakat visszakapni. A házat újra szépen berendeztük, de örömünk nem sokáig tartott, mert a hatóság két családot telepített be, és ettől kezdve a nyaralásaink nem voltak gondtalanok. Számunkra az emeleti részen maradt két kis szoba, a „konyha” pedig kinn, a szabad ég alatt volt. Ennek ellenére minden nyarat itt töltöttünk feleségemmel és három gyermekemmel.

Édesanyám szerencsére nem adta fel a bizakodást ebben a reménytelen állapotban sem, és kevéske nyugdíjából – a mi segítség-

günkkel – minden évben javított valamit a ház állagán. Tavasztól őszig lent volt Margit nővéremmel, aki többször bejárt a templomba segíteni, és 45 előtt Bódi Magdival is jó barátságban volt. Vasárnapként a féltizes misére mindannyian lesétáltunk édesanyámmal együtt, aki mindig nagyon elegáns volt a saját maga által horgolt csipkekesztyűvel és a nagy karimájú szalmakalappal.

Az 1970-es évek végén – nem kis anyagi áldozat árán – megszabadultunk a lakóktól. Édesanyám 1984 nyarán, 99 éves korában Fűzfőn halt meg, ahol annyira szeretett élni. Nem sokkal halála előtt a házat átírtuk a három gyermekünk nevére, akik közül ketten külföldön élnek. Amikor azonban hazajönnek, egyenesen Fűzfőre visz az útjuk, ahol olyan szeretettel dolgoznak és gondoskodnak mindenről, mint ahogy azt a nagymama tette.

1932 óta nagyon sok minden megváltozott Fűzfőn. A Mámai-hegy beépült, ahol valamikor csak a Makfaly-villa állt egyedül, körben nagy búzatáblákkal. Aratás után odajártunk szedrezni, gombázni, közben a csodálatos kilátásban gyönyörködtünk. Eltűnt a régi kis állomás a Szabó bácsival, aki egy gereblyével a vastagon elterített sárga murvában hagyott lábnyomokat igyekezett eltüntetni, és az állomás egész területét olyan szépen rendben tartotta, hogy ott egy szál gaz nem lehetett sehol sem. A piros muskátlik fent a kosarakban már messziről virítottak. Eltűnt a Tóth néni háza a strand és a klubház közötti rétről, ahova esténként a gyermekeim jártak tejért, közben hintáztak a fűzfaágakon, csúszkálás kedvéért felmásztak a szénakazalra, amit ha véletlenül Tóth bácsi meglátott, ugyancsak kellett szaladniuk. A feledhetetlen Málík bácsi, aki csodálatos fegyelmet tartott a strandon.

Szabadidőmben szívesen festegettem, így egy akvarellem örzi Tóth néni kedves kicsi házikóját, és még több képem is van, melyek visszaidézik Fűzfő és környéke hangulatos tájait.

Fűzfőnek valóban kisugárzása, varázsa és vonzása van, mely családomat és jómagamat rabul ejtett, és míg élek, mindig visszavágom, bár már 85 éves vagyok.

Balatonfűzfő, 2000

(Dr. Laurentzy Vilmos 2005-ben, 90 éves korában búcsúzott el végleg az általa oly szeretett Fűzfőtől és a kedves Felsővillasor utcai nyaralójától. Sz. J.)

Dr. Laurentzy Vilmos festménye: Tóthék háza
(a mai Sirály utcai üdülőtelep területén volt)

Lányi Gyuláné (Katona Eta) visszaemlékezése

1927-ben, amikor mi a szüleimmel Magyaróvárról idekerültünk, itt a Balatonhoz közeli területen alig volt néhány épület. Mi a gyártelepen laktunk, de gyakran lesétáltunk a Balatonhoz is. Akkor még megvolt a 21-es őrház a strandnál, és vele szemben, a hegyoldalban volt már akkor két szép épület: a Kósa- és Petróczy-villa, de azon kívül még semmi. Ahogy jövünk fölfelé, itt, ahol most az ABC előtt a parkoló van, ott volt egy nagy gesztenyefa, alatta egy fabódé, ami tulajdonképpen italkimérő volt. Ugyanis ott volt a vasútállomás, ahol most a sorompó van. Nem is volt az igazán állomás, inkább csak megállóhely. Tulajdonképpen a 21-esnél is megállt a vonat, akik nyaralni, strandolni jöttek, azok ott leszállhattak.

Aztán tovább felfelé, Berényiéknek volt egy kis üzletük. Fönn, a kanyarban Juhászék laktak, velük szemben volt az a nagy pajta, ott meg birkák voltak. Ezt nevezték Fűzfő-pusztának. Előtte volt az a hatalmas gémeskút, ahova nagyon szerettünk járni, mert lehetett vizet húzni, és ezt mi nagyon élveztük. Sajnálom, hogy azt az épületet, meg a gémeskutat lebontották, mert az ma akár egy értékes műemlék is lehetne.

A gyártelep kerítéssel volt körülveve, így a lakosság eléggé zárt körülmények között élt. De ebben a helyzetben is, vagy talán éppen ezért, megtalálták az emberek a kikapcsolódásnak a módját. Először a futball mozgatta meg a lakosságot. Ott volt a futball-pálya, ahol később a festékgyár épült. Egy-egy mérkőzésre szinte az egész gyártelepi lakosság elment. Nagyon lelkes szurkolói voltak a fűzfői csapatnak. Mindig neveltük szegény Ruska bácsit, aki annyira beleélte magát a játékba, hogy a nézőtérén ő is rúgott egyet a levegőbe, amikor fűzfői játékosnak lövőhelyzete volt. Sokan már nem is a meccset nézték, hanem a kis öreget.

Emlékszem egy alkalomra, amikor felhúzták azt a magas kéményt, a külső erőmű kéményét a litéri kapunál, és egy szombat délutánon volt futballmérkőzés. Gyönyörű szép idő volt. Egyszer csak hirtelen jött egy zivatar egyik percről a másikra, és abba a kéménybe belevágott a villám. A pályán mindenki megdermedt, a játékosok is, a nézők is, mindenki a kémény felé fordult. Én még olyan csodálatos hangot nem hallottam, mint amit az a villám oko-

zott. Ahogy az gurgulázott lefelé. Valószínű gömbvillám lehetett, mert olyan hangja volt, mint ahogy egy golyó gurul lefelé, még „csilingelő” hangot is hallatott. Szóval az valami csodálatos volt.

A március 15-i ünnepeinken – mert akkor még nem olyan volt ám az időjárás, mint manapság, szóval akkor még minden évszak normális volt, és az ünnepre is gyönyörű idő szokott lenni – mi, lányok szép magyar ruhában, a fiúk cserkész egyenruhában sorakoztunk fel az Országzászló körül. Meg amikor azt felavatták, az is gyönyörű ünnepség volt. Nem is tudom, hogy ki volt az, aki akkor tartotta a beszédet – persze akkor, gyerekként ki gondolt arra, hogy az utókornak ezt fel kellene jegyezni –, de emlékeimben nagyon szép ünnepként maradt meg az is. Ugye akkor összefogták a fiúkat is, cserkészcsapatot szerveztek és mentek táborozni. De a szülőknek nem volt szabad velük menni. Ezeknek a fiúknak mindent maguknak kellett a táborban elkészíteniük, még az asztalokat, ülőalkalmatosságokat is. Ezek a táborozások ma is a legszebb emlékek közé tartoznak azoknak, akik még élnek közülük.

Nekem nagyon szép emlékeim vannak a gyártelepi életünkből. A sport mellett létrejöttek a kulturális csoportok is: fúvós zenekar, dalárda, volt színjátzó csoport is. Akinek volt valami képzése valahol szerepelni, megtalálta a helyét. Tánctanfolyamok is voltak, ahol megtanultuk a bálon való viselkedésmódot, és természetesen a különböző táncokat. A Popladek-házaspár volt a táncoktató, akik Veszprémből jártak ki. Arra is megtanították a fiúkat, hogy hogyan kell egy lányt felkérni, a lányokat pedig arra, hogyan kell a felkérést fogadni. A tánc szünetében hogyan kell viselkedni, és így tovább. Nagyon szép fiatal éveim voltak.

Szokás volt az is, hogy szenteste délutánján a gyártelepen lakó gyerekek részére előadást szerveztek, hogy otthon a szülők nyugodtan díszíthessék a karácsonyfát. Ezek az előadások természetesen a karácsonyhoz kapcsolódtak, a szereplő iskolás kislányok például angyalkának voltak beöltözve, természetesen betlehemes játékok is szerepeltek a műsorban.

Maga a lakótelep is, az egy csodálatosan szép hely volt. Az igazgatósági épület fölött az a park, az tele volt a legkülönfélébb virágokkal, ott kora tavasztól késő őszig, mindig nyílt valamilyen virág. Gyönyörű rózsák, futórózsabokrok... A mostani Művelődési Ház mellett pedig egy szép, úgynevezett japánkert volt, az is válogatott szép növényekkel. A fűzfői kaputól fölfelé almafa-sor volt, ezek gyönyörű, nagy almákat teremtek. Miután leszedték a termést,

ajándékcsomagokban szétosztották a családok között. Azt kell mondani, hogy a gyár vezetése messzemenően gondoskodott az alkalmazottak családjáról.

A közbiztonság maximális volt. Két csendőr járt ide szolgálatba, az egyik Répássy Sándor, aki egy áldott jó ember volt, meg a másik is, de az ő nevére már nem emlékszem. Olyan, hogy valami eltűnt volna, nem fordult elő. Nyugodtan elmehettünk kirándulni, vagy akárhova, nyitva is hagyhattuk akár a lakást is, a szomszédok vigyáztak az alatt mindenre, mint a sajátjukra.

Ugye, az akkori lakások még nem voltak annyira összkomfortosak, hogy mindenütt lett volna fürdőszoba is, ezért abban az épületben, ahol a pékség van, volt egy nyilvános fürdő is. A tűzoltóság helyén pedig gazdasági épület volt, ahol lovak voltak, kocsival, hintóval.

Az is szokás volt, hogy minden vasárnap délután három óraker a Hangya előtti téren a fűvőszekar térzenével szórakoztatta a lakosságot.

A Hangya-boltban szinte mindent meg lehetett kapni. Ha véletlenül valami éppen nem volt, a Tarr úr – aki az egyik vezetője volt a boltnak – azt mondta, hogy ekkor és ekkor tessék érte jönni. És akkorra meg is volt a kívánt áru. Volt egy olyan kaució rendszer is a Hangyában, hogy egy összeget havonta vagy háromhavonta be kellett fizetni, és egy kis könyvvél jártunk vásárolni, amibe minden vásárlás árát beírták. Év végén elszámoltak, és gyakran még kaptunk is vissza, esetenként nem is kis összeget. Ez nekünk egy spórkassza volt, mert nem vásároltuk le a befizetett összeget, meg még valamennyi kamat is járt hozzá. Ebből az összegből például tudtunk venni egy-egy hízót.

Úgy emlékszem, hogy 1941-ben vagy 42-ben épült a művelődési ház, akkor a postát, ami addig az igazgatósági épület alagsorában működött, áthelyezték ide, ennek az alagsorába.

Azt is megszervezték, hogy akinek volt rádiója – ezek házilag készített telepes készülékek voltak, de szóltak –, hogy a lemerült akkumulátorokat (ugyancsak a nagy épület alagsorában) feltöltsék. A miénk is egy dobozban volt, de minden alkatrésze látszott, és olyan szép harang-alakú hangszórója volt. Sajnálom, hogy nem hoztam el magammal. Sohasem felejtem el, egyszer este, apámék elmentek valamilyen bálba. Én meg nem tudtam elaludni és bekapcsoltam a rádiót. Az ablak nyitva volt, mert jó idő volt. És a szüleim, amikor jöttek haza, hallották az utcán, hogy szól a rádió, és éppen az Internacionálét játszották a rádióban. Apám csaknem agyoncsapott.

Én nem tudtam, hogy milyen dallam volt az, csak a dallamosságánál fogva tetszett, azért hallgattam.

Itt lenn az öbölben, ahol a vitorlásokikötő van, nyaranta úszótanfolyamokat szerveztek a gyerekeknek. Göller Géza bácsi volt az úszóoktató. Egy övet kötöttek a derekunkra, azt egy hosszú rúdra erősítették és először ennek a segítségével tanultuk a tempózást. Majd ha az már jól ment, akkor volt egy kb. 5 m-es stég, ahonnan át lehetett úszni. De, hogy ez is biztonságos legyen, a derékra erősített övre hosszú zsinórt kötöttek. Mikor aztán ötször-hatszor átúszta az ember a távot anélkül, hogy elmerült volna, akkor már tudott úszni. Aztán akik jól úsztak, azokat versenyekre is elvitték, én is közéjük tartoztam. Itt az öbölben is voltak rendszeresen versenyek, de más városokba is mentünk versenyre. Egy alkalommal is versenyre készültünk, és akkor jött alkalmazásba, hogy az úszópályákat kihúzott zsinórokkal választották el egymástól. Nos ez alkalommal is így volt, csak azt a kampót, amivel a zsinórt a pálya végén rögzítették, nem fordították el, én meg véletlenül belecsúsztam a vízbe és ez a kampó beleakadt a lábam vádlijába.

A fűzfői kapunál, a kapun kívül – ez még kisgyermek koromban volt – ahol most a bolt van, ott olyan bokros terület volt. Az átelleni oldalon barakkok voltak. Ezekben a barakkokban volt borbély, hentes üzlet, szatócsbolt és miegymás. Ezek a kerítésen kívül voltak. És emlékszem az itt dolgozó kubikosokra is, akik az Alföldről jöttek azokkal a kétkerekű kordékkal. Hogy ezek milyen dolgos emberek voltak! Mi csak elnéztük őket, hogy öt óra után, amikor a munkaidejüknek vége volt, ott a bokros részen tüzet gyújtottak, és bográcsban lebbencslevest főztek. Alföldi módra az avas szalonnát szerették, és a gyár hozatott a számukra ilyen szalonnát. Szóval a gyári vezetés gondoskodott az alkalmazottairól. Emlékszem, 1929-ben, amikor az a nagy tél volt, és több héten át el voltunk zárva, szerencsére a Hangyaszövetkezetnek volt akkora árukészlete, hogy az ellátásban nem szenvedtünk hiányt, de a csecsemőknek meg a kisgyermekeknek a szükséges tejet úgy biztosították, hogy aki tudott síelni, azokat megbízták, hogy a környező falvakból hozzanak tejet. Nekünk, nagyobb gyerekeknek meg már csak tea jutott. Az is nagyon szép dolog volt – nem tudom, hogy ma megtennék-e az emberek –, hogy amikor a nagy hó miatt a bejáró munkások bennrekedtek a gyártelepen, azokat a telep lakosok fogadták be és látták el. Akik meg kinn rekedtek, azok a vasutat takarították a hótól, hogy a közlekedés minél előbb újra megindulhasson. Nagyon összetartóak voltak akkor az emberek.

Azt még elmondom, hogy amíg a gyártelepen nem volt mozi, ide jártunk le az akkori polgári kör épületébe, ahol a drága Hegyesi bácsi vetítette a jobbnál jobb filmeket. Meg voltak ott is jó táncmulatságok, színi előadások, meg minden.

1948-ban kilakoltattak bennünket, akkor költöztünk le ide Fűzfőre. Ennek a kilakoltatásnak is megvolt a maga története. Akkoriban udvarolt nekem egy fiú, aki nagyon belevetette magát a mozgalmi életbe, a pártvezetésnek is tagja volt. Helyes fiú volt, de valahogy ódzkodtam attól, hogy feleségül menjek hozzá. Volt bennem egy megérzés, hogy mi nem vagyunk egymásnak valók. No aztán ez be is igazolódott. Eljött hozzánk, hogy megkérje a kezemet, és akkor ott a szüleimnek mondta, hogy ő úgy határozott, hogy a szomszéd házban lakó idős házaspárt kilakoltatja, és mi abban a lakásban fogunk majd lakni, ha összeházasodunk. Ezen én nagyon megdöbbsentem, és az iránta érzett szimpátiámat is lerombolta nálam. Aki ilyen embertelenül képes a maga érdekében sorsok fölött ítélkezni, annak én nem leszek a felesége. Akkor kiadtam az újját. Nos, a mi kilakoltatásunk ennek a következményeként bosszúból történt. Sajnos, édesapám még sokáig itta ennek a levét. Ő ugyanis löpor-mester volt, és amikor rendben mentek a gyártásnál a dolgok, akkor megbízhatatlan lett, de amint valami baj volt, mindjárt szükség volt rá. És ez így váltakozott éveken keresztül.

Itt lenn, Fűzfőn, abban a házban kaptunk először lakást, ahol az önkormányzat van. Az egy rendőrtisztnek volt a nyaralója, neki fél lába volt, valami vasúti baleset következtében a vonat levágta az egyik lábát. Mielőtt beköltöztünk, nem győztünk takarítani, mert ott olyan kosz, piszok volt minden. Talicskával hordtuk ki a szemetet. Az ablaküvegek is sorra ki voltak törve vagy megrepedve, úgyhogy kilencvenhat ablakfiókot kellett beüvegezni. Persze ezek nem olyan nagy üvegtáblák voltak, mert egy-egy ablakszárny talán három fiókból is állott.

Aztán itt sem maradhattunk sokáig, mert a vörösberényi tanács vette használatba, és a Hollónénak utalták ki, aki a tanácsi kirendeltséget vezette. Innen átköltöztünk az utca elejére abba a házba, ahol most a Némethné Eszti néni lakik. Ez is államosított ház volt, meg is akartuk venni, de az Eszti néni férje „ügyesebb” volt édesapámnál. Végül a stranddal szemben kaptunk egy lakást, nagyon szép környezetben, de én nem szerettem ott lakni.

Balatonfűzfő, 2001.

Morlin Zoltánné (Forster Teréz) emlékei Balatonfüzfőről

A mi szüleink 1925–26-ban vásárolták meg a telket és építették fel ezt a házat (Jókai u. 35.).

A harmincas évekre már szép kis üdülőtelep jött létre, és a nyaralótulajdonosok – a terület fejlesztésére és helyi életkörülményeik megszervezésére – egyesületet hoztak létre „Balatonfüzfői Fürdőtelep Egyesület” néven. A fürdőtelep környékén voltak már akkor is állandó lakosok, mint például a Murányi, aki fűszeres volt, a Viczena pékséget üzemeltetett, Berényi pedig vendéglőt és szállodát épített a főút mellett. Erre a három családra emlékszem, mert náluk lehetett az élelmiszereket beszerezni.

A zöldségféléket a Boros kertésznél vásároltuk a Balaton partján. Persze ők nem tudtak megélni a nyaralók fogyasztásából, ezért átjártak Almádiba is a piacra, zöldségfélét és virágot árulni.

Az egyesület építette a strandot is, amely a mostanihoz képest egy szerény kis strandépület volt, nyitott terasszal, ahol a férfiak kártyázhattak, vagy sörözhettek, mert volt egy kis büfé is, ahol sört lehetett kapni. A strand területét tulajdonképpen a kabinsor határolta körül. Volt ott homokozó, meg egy magas hintaállvány. Mi ott nagyon jól éreztük magunkat, nem is vágytunk nagyobb színvonalra.

A Sirály klubháznál lévő nyárfasor végében (még a szülők idejében, lehet, hogy apám is részese volt) építettek egy stéget, amelyhez – ha jól emlékszem – talán hat kabin tartozott. Előtte volt az előbb említett – mint ez a szoba, talán ilyen nagyságú – napozó stég, ahonnan lépcsőn lehetett a vízbe lemenni. Itt már olyan mély volt a víz, hogy csak úszni lehetett. Csónakkikötési lehetőség is volt, az evezőket a kabinokban tartották, és innen csónakkal be lehetett evezni a vízre.

A Sirály klubház ugyancsak az egyesület tulajdonában volt, amelyben volt egy vegyesbolt, nagyobb szabású szórakozás céljára egy nagyterem és talán néhány szállodai szoba is. Kinn, a háttérben pedig tenispályák nyújtottak sportolási lehetőséget a fiatalok számára. Arra határozottan emlékszem, hogy ennek az épületnek a befelé néző sarkán volt a postahivatal. Horváth István akkor volt fiatal házas, ők is akkor jöttek ide, és ők vezették a postahivatalt. Aztán nem sokkal később ők is vásároltak telket (a mai Bartók utcában), ahol felépítették a saját családi házukat, és abban adtak helyet a

postahivatalnak is (1991. június végéig). A kezdet kezdetén az volt a szokás, hogy a levelet levittük az állomásra és ott dobtuk be a postakocsiba. (A postakocsik oldalán volt egy nyílás, ahol a küldeményeket be lehetett dobni.)

A klubházban a fiatalok minden évben rendeztek jótékonysági céllal színi előadást, és például a templomépítéshez is így gyűjtöttek pénzt. Ezeken az előadásokon a testvéreim is, én is szerepeltünk. Fontosak voltak a próbák, ahol meg kellett jelenni. Ez is egyfajta szórakozás volt a fiatalok számára, az előadás után táncmulatság is volt.

Abban az időben itt templomnak még nyoma sem volt, csak az a rom, amely részben még ma is megvan, mert amikor a templomot építették, a romnak egy részét le kellett bontani, mert nem volt megfelelő nagyságú hely a templom számára. Amikor a területet felparcellázták, a templomnak már akkor elég nagy helyet biztosítottak, amiben a templomrom is benne volt.

Tehát templom nem volt. A szüleink viszont fontosnak tartották, hogy vasárnaponként szentmisét hallgassunk, ezért aztán Vörösberénybe vagy Kenesére vittek el bennünket templomba. Akkor még a közlekedési lehetőség sokkal gyérebb volt, autóbusz még nem is járt. Erre pontosan ugyan nem emlékszem, de az biztos, hogy ha Kenesére mentünk misére, az egyik utat vonattal, a másikat gyalog tettük meg, ami nem mindig volt kellemes a nyári hőségben.

Valahogy aztán megszervezték az öregek – akiknek ez fontos volt –, hogy legyen helyben is misehallgatási lehetőség. Az én szüleim meg erősen benne voltak ebben, mert a pesti lakóhelyünkön is apám az egyházközség képviselőtestületének a világi elnöke, anyám pedig oltáregyesületi tag volt. Nos, azt szerették volna elérni, hogy legalább nyáron legyen „nyaralópap”, és ha máshol nem, hát a klubházban tartson vasárnaponként misét. Nyilván ez csak a két nyári hónapra vonatkozott. Egy nagy kofferban tartották a szertartásokhoz szükséges felszerelést, és vasárnaponként abból szedték elő. Jó idő esetén még a romtemplom előtt is tartottak szabadtéri misét.

Aztán 1930-ban végre megépült az iskola a tanítólakással és egyetlen tanteremmel. Az iskola állami kezelésben volt, de ezt már eleve úgy építették, hogy egy széjjelnyitható ajtóval kápolnává lehetett kialakítani a tantermet, és ettől kezdve már itt tartották vasárnaponként a szentmiséket.

Aztán következett néhány év, és újra mozgolódni kezdtek a nyaralótulajdonosok a templom építése ügyében. Ha nem tévedek, a templom tervezője Takács János építész volt, aki szinte baráti alapon vállalta a tervezést. Felkeresték a püspököt is anyagi támogatás végett, aztán – tudom, mert anyám járt utána – ezt a fehér követ a rátóti prépost bányájából szerezték meg. Anyám nagyon sokat járt a nyakára, míg sikerült elérnie, hogy megkapják a szükséges mennyiségű követ. Nyilván a prépost úr üzletet akart belőle, a templomépítők viszont ingyen akarták megszerezni. Rámenősek voltak az itteniek, meg hát közügyről volt szó, és az asszonyok, meg néhány idősebb férfi, akik abban az időben jobban is ráértek, mint például apámnak a bátyja, Zoltán, aki akkor már nyugdíjas volt, az öreg Uher meg anyám jártak a püspök nyakára is, hogy legyen templom. Akkor Rott Nándor volt a Veszprémi Egyházmegye püspöke.

Azon is volt vita, hogy szentelt, vagy csak megáldott templom legyen-e. A szentelt templomot ugyanis nem lehet más célra használni, a szentelés pedig elég nagy feladatot jelentett az akkor már idős püspök számára, és kissé ódzkodott is ettől a feladattól. A felszentelés évében lehettem olyan tizenkétéves leány, és emlékszem, hogy hosszadalmas szertartás volt. A szentelés után szüleim látták vendégül a püspököt, akkor még ez a helyiség, ahol most beszélgetünk, egy ebédlőterem volt.

Végre tehát elkészült a templom, fel is szentelték, már csak pap kellett volna. Végül ezt úgy oldották meg, hogy a gyártelepi plébános (Androsits István) látta el itt is a szolgálatot. Pár évvel később épült fel a gyártelepi templom is torony nélkül, mert a gyár miatt nem engedtek tornyot építeni.

Amikor apám 1939-ben meghalt, még nem voltam férjnél, és akkor ezt a házat anyám és az én nevemre írták. Anyám tavasztól ősziig itt élt, ide volt állandóra bejelentve, csak a téli hónapokat töltötte a városban. Arra is nagyon élesen emlékszem, hogy anyámék a városban jótékonyági gyűjtést szerveztek a fűzfői iskolások számára, amit aztán évente, karácsony környékén adtak át. Borzalmas szegénység volt akkor. A háború alatt kellett a gyárban a munkakerő, és nagyon sok szegény család költözött ide a biztos kenyér reményében az ország minden részéből. Ezek a családok itt is igen nagy szegénységben éltek, a gyár pedig nem tudott mindenkinek lakást adni. Nagyon sokan a szőlőhegyen, présházakban húzták meg magukat családotól. Elképzelhető, hogy milyen körülmények között éltek. Szóval anyámék összegyűjtötték mindent: élelmiszert,

ruhaneműt, még gyerekjátékokat is. Karácsony előtt így jöttek el megrakodva, és az iskolában osztották szét a küldeményt a gyerekek között. Meg kell mondani, hogy a Trianon utáni Magyarország nem volt valami bőséges. Bár voltak akkor is gazdag emberek, de a polgári réteg nem bővelkedett a javakban, és ebből eredően ezek az összegyűjtött holmik sem voltak valami újak, de tiszták és használhatók. Az itteni gyerekek és a szüleik pedig nagyon nagy értéknek tartották. Egészen más dolgok voltak akkor fontosak az emberek életében. Ami ma szinte természetes, mint például egy autó, az akkor még csak álom volt, vagy az sem, amikor a mindennapi megélhetés is gondot jelentett.

A háború után, az államosításkor, a házból csak anyám részét államosították, az én részem a tulajdonomban maradt. Ekkor már férjnél voltam, férjem a műegyetemen dolgozott, és úgy látszik, a mérnököket kevésbé zaklatták, bár a káderbesorolás a számára is hátrányos volt, annak minden következményével együtt. Amikor már gyermekeink voltak, mi csak nyaranta tudtunk lejönni, hiszen férjem dolgozott. Budapesten egy emeletes épületben volt a lakásunk, és a gyerekeknek mindenképpen szükségük volt hogy szabad térhez és levegőhöz jussanak. Ezért, amint lehetett, azonnal le is költöztünk ide.

Visszatérve az egyházi dolgokra: Török Lajos a háború közepén vagy vége felé került ide, amikor mi még fiatal házasok voltunk. Először csak egy ún. „hónapos” szobája volt, aztán a Rózsa-villában kapott egy lakást, ahol a nevelőanyjával élt. A háború után kezdte szervezni, hogy a templom mellett legyen plébániaépület. Ő fiatalon nagyon buzgó és agilis pap volt. Akkor még kötelező volt az iskolában a hitoktatás, és így össze tudta tartani a gyerekeket, fiatalokat, de még a felnőtteket is. Neki is több településen kellett ellátni a hívek szolgálatát. Úgy tudom, Litér és Vilonya is hozzá tartozott. Eleinte kerékpárral járt, majd valami segédmotort szerelt rá, aztán jóval később motorkerékpárt is tudott venni magának. Aztán 1958-59-ben megépült a plébánia épület is, az akkori lehetőségeknek megfelelően, hiszen akkor még nem volt sem víz, sem vízvezeték, sem csatorna, gázzal meg nem is beszélve. Amikor nevelőanyja meghalt, akkor hozta ide házvezetőnek az Annuskát, aki egy kéményseprő-mesternek volt az özvegye. Annuska egy sokgyermekes parasztcsaládból származott, édesapját az 1950-es években kuláknak „minősítették”. Magával hozta a tettekeszséget, a mindenhez való értést, mert nem csak a háztartáshoz értett kitűnően, hanem

itt volt ez a nagy kert, ahova gyümölcsfákat ültetett, azokat gondozta. A kert egy része konyhakert volt, ahol a szükséges zöldségfélét megtermelte, a plébánia körül pedig szép virágoskertet tartott fenn. Hihetetlen, hogy mi mindenre tellett az energiájából. Az a fajta szívós parasztlány volt, akiből sokkal több kellene az országban, és lehet, hogy csak az irigység tartotta őket „bűnösnek”, más aligha. Legyünk őszinték: ilyen energiát nem lehet tanulni, ez van. Annuska nem volt szép, de nagyon derék teremtés volt. Mindenkin segített, akin csak tudott.

Még egy érdekes esetet hadd mondjak el Török esperes úrral kapcsolatban. Ez a legvadabb egyházellenes időben történt, amikor augusztus 20-át minden másnak nevezték, csak Szent István király ünnepének nem. Azt akarták elérni, hogy ezen a napon ne is lehessen misét tartani. A gyári dolgozóknak is valamilyen kötelező jelenléti rendezvényt szerveztek, és a biztonság kedvéért az ÁVH-val a papot is el akarták vitetni. Ki volt az, aki erről értesülhetett? Természetesen a bennfentesek. És volt köztük egy olyan kommunista, akinek a lelkiismerete nem engedte meg, hogy ilyen dolgot végrehajtsanak. Ez az ember munkakörénél fogva közismert volt a faluban, és átjött anyámhoz, akinek elmondta, hogy mi készül a pap ellen, és hogy anyám figyelmeztesse őt. Erre anyám szólta Török plébánosnak, aki abban a minutumban vette a kalapját, felült az első vonatra és eltűnt. Tulajdonképpen nem volt úti célja, csak utazott ide-oda és nem lehetett megtalálni. 20-án, aztán amikor itt volt az ideje, egyszerre csak hazajött, meghúzta a harangot és az egész falu ott volt a misén.* Hát ilyen kis kalandok is voltak.

Balatonfűzfő, 2000. augusztus

* 2003-ban, Török esperes úr kitüntetése alkalmával találkoztam unokatestvéreivel, akiknek ezt, az utolsó bekezdésben leírt eseményt elmondtam. Ők igazolták a fentieket, és azzal pontosították, hogy Török esperes úr hozzájuk utazott el akkor, és 20-án édesapjuk hozta haza motorral, a mise kezdetére időzítve az érkezést. (Sz. J.)

Szöts Andrásné (Furgyik Irén): Emlékeim Balatonfűzfőről

Mikor édesapám (Furgyik György) megvette a telket 1929-ben, én tízéves kislány voltam és sokat betegeskedtem. Az orvos tanácsára – hogy a nap, homok, víz rendbe hozza az egészségemet – szüleim a balatonfűzfői Furgyik-villa felépítése mellett döntöttek (Felsővillasor). A rövidesen elkészült villában sok időt töltöttünk, amire én és az egész család sok szép emlékekkel gondol. Nagyon szép hely volt. A Balaton nagy részét láthattuk a domboldalról. Sokszor mentünk fel Máma-pusztára tejért, de szeretnénk arrafelé kirándulni is – akkoriban még kevés épület volt ott. Szép volt az országúton a jegenyefák sora, a strand, ahol én is gyerekeskedtem, a kisállomás, ahol vártuk a postavonatot, és ha megállt, bedobtuk a leveleinket. Sokszor sétáltunk a jegenyefasoron és a parton délutánonként vagy vacsora után, persze nem volt olyan forgalom, mint most. Míg nem voltam férjnél, a Sirályban – ami vendéglő, kaszinó, posta is volt – sokszor jöttünk össze az üdülő fiatalokkal. Volt táncolás, színjáték, előadás a nyári szünetben, és sokat fürödtünk, csónakáztunk a szép Balatonban. De mindez elmúlt. Fűzfő – ami nekünk a világ közepe volt – várossá lett, s ha arra visz az utam, megrohannak az emlékek, csak lehunyom a szemem, s a fiatalkorom eseményei, de még személyei is elém jönnek. Szeretettel gondolok Reájuk. Szép volt, s mindezt szüleimnek köszönhetem.

Tanítói diplomát szereztem, majd 1940-ben férjhez mentem, egy kisfiam és egy kislányom született, akikkel itt Fűzfőn sok időt töltöttem, mert nagyon szerettem ezt a helyet. A háború után 1954-ben itt, ebben a villában született kisebbik fiammal is sok időt töltöttünk itt. Édesanyám 1960-ig ideje nagy részét itt töltötte, az unokák felügyelete, nyaraltatása és elsősorban a finom fűzfői specialítások elkészítése volt a feladata.

Budapest, 2008.

Uher Zita, a Magyar Állami Operaház nyugalmazott magánénekesének visszaemlékezése

A múlt (XX.) század elején a mai Balatonfűzfő tekintélyes területrésze a Katolikus Tanulmányi Alap tulajdonában volt, melyet a Vallás és Közoktatási Minisztérium kezelte. A tanulmányi alap az I. világháború után már nem töltötte be azt a szerepet, amely célból azt létrehozták. A fűzfői terület is egészen elvadult, nem volt művelője, eladósodott, ezért a kezelő minisztérium úgy határozott, hogy hasznosítani kell. 1921-ben készítettek egy tervet a fűzfői terület üdülőtelepként való hasznosítására. Sok telket jelöltek ki és a tanulmányi alapot kezelő minisztérium alkalmazottai viszonylag olcsón juthattak balatoni telekhez. Édesapám is a minisztériumban dolgozott, így ő is vásárolt itt egy telket. De milyen telkek voltak ezek? Emlékszem, amikor édesapám elhozta édesanyámat és engem, hogy megmutassa nekünk a leendő nyaralótelket, a vonatról egy feltételes megállót jelző bódénál szálltunk le, és amikor elindultunk a domboldalon felfelé, édesanyám sírva fakadt. Éppen rendkívül kellemetlen, esős időjárás volt és kegyetlenül fújt a bakonyi szél. Az úton sártenger fogadott bennünket, és nem volt sehol semmi, csak pusztaság és a templomrom. A telek is elhanyagolt, elvadult állapotban volt, amit sokéves, kemény munkával lehetett csak elfogadhatóvá tenni.

A továbbiakban az alapító tagokról szeretnék megemlékezni.

Édesapám, bár a kultuszminisztériumban dolgozott, de valójában gazdász ember volt és a magyar föld szerelmese. Úgy képzelte, hogy még életében fel tud építeni itt egy kis házat, lesz egy kis szőlője és nyugdíjas korában itt fog majd gazdálkodni. Ő volt az üdülőtelep alapítóinak a legfőbb pártfogója és főleg a nagy családokat igyekezett telekhez juttatni. Ilyen család volt többek között Forster Gyula bácsi, a Jalsovszky Jenő tábornok és Párniczky Ede családja, nekik is öt gyermekük volt.

A Forster Gyula bácsinak négy lánya volt: Paula, Matyi (Matild), aki végül apáca lett, aztán a Kató, aki gyönyörűségeen szép lány volt és a legkisebb a Pötyi (Teréz), aki Morlin Zoltán felesége. Az egész család nagyon szolid volt. Kató és Pötyi ma is itt tartózkodnak nyaranta Fűzfőn. Pötyinek szép családja van (négy gyermek), a gyermekei és unokái is itt szoktak nyaralni.

Három Párniczky testvér volt: a Jenő, egy öreg tábornok, a Gyula bácsira pedig úgy emlékszem, mint aki órákig úszkált a Balatonban és úgy nézett ki, mint egy rozmár, és végül Ede. Mind a háromnak nagy családja volt. Sajnos, ők a háború után hamar elmentek más tájakra. Tudomásom szerint egyik utódjuk unokáival még él. Nagyon kedves emlékeim ők, mindig jó és szép barátságban voltak mindenkivel.

Különösen szeretettel emlékezem Párniczky Ede feleségére, Szederkényi Annára, aki írással is foglalkozott, számos gyermekregényt írt, ennek révén vált ismertté. Emellett hihetetlen energiával pártfogolta a nagy családokat. Kitüntetésben is részesítették. Csodálatos mesemondó képessége volt. Amikor itt tartózkodtak, egész délutánokat töltöttünk náluk. Mintha kirándulni mentünk volna: vittük magunkkal az elemózsiás kosarat és a kertjükben, egy nagy diófa alatt, annak árnyékában a földön ülve hallgattuk a szebbnél szebb meséket. Úgy mesélt, hogy szinte elhittük minden szavát.

Meg kell említenem egy orvost (aki az egyik Párniczky lányt vette feleségül): Duhon Jánost, a „Dugó” doktor bácsit. Én személy szerint áldom őt, mert gyermekeimen mindig, minden betegségükben segítségükre volt. Amikor még jegyesek voltak, egy alkalommal a menyasszonyával csónakázott a vízen, és egy hirtelen kitört vihar miatt nem tudtak partot érni. A viharos szél csak sodorta őket, a hullámok be-becsaptak és csónakostól Siófokon vetette ki őket a víz, ott találtak rájuk: átázottak, kimerültek voltak, de életben maradtak.

Meg kell még említenem a Laurentzy családot, akik a stranddal szemben, a Felsővillasoron vettek telket és építettek egy kis nyaralót. Nagyon aranyos emberek voltak. Volt egy másik helyen is valami tulajdonuk, mert szoktam őket látni, amint kerti szerszámokkal a vállukon sétáltak el előttünk. Laurentzyné szép szál, magas asszony volt, és úgy emlékszem, hogy ő nagyon sok képeslapot gyűjtött össze Fűzfőről. A háború után csak a tetőtéri lakrészt hagyták meg számukra, a földszinti részbe pedig egy másik családot telepítettek be, de ők kitartottak, mert ragaszkodtak Fűzfőhöz. A leszármazottak, Vilmos és családja ma is itt tölti a nyarakat, hála Istennek, már újra az ő tulajdonuk az egész épület.

Erről a családról is el lehetett mondani, hogy nagyon szerényen éltek, de rendkívül szorgalmas emberek voltak. Például azt is megtették, hogy a környéken összegyűjtögették a különféle ehető bogókat (földiszeder, som...) és abból készítették szörpöt, lekvárt.

Szólnom kell még Jambrekovich László külügyi államtitkárról is. Feltűnő jelenség volt, mert mindig fehér bricsesz nadrágban, katonai „szerkóban” és sapkában járt (valószínűleg több garnitúra is volt ebből a ruházatából, mert mindig patyolattiszta volt). Nagyon udvarias úr volt, igazi külügyes.

A stranddal szemben építkezett a Kósa államtitkár és a Petróczy (ma: Kürthy) család. Ők nagy villákat építettek, mert nagy létszámú családok voltak. Gyönyörű kilátás volt a Balatonra ezekből a villákból. Kósáékról még azt el kell mondanom, hogy nagyon szerény emberek voltak.

Természetesen nem ismertem minden nyaralótulajdonost, főleg azokat nem, akik a mi nyaralónktól távolabb építkeztek. Közülük azonban feledhetetlenül az emlékezetemben maradt Rákosy György repülőezredes és mindig vidám felesége. Neki köszönhetem az első repülés élményemet. Egyszer anyámat rábeszélte egy balatoni átrepülésre, amelyen én is részt vettem. Siófokról, egy nyitott hidroplánon repültünk Almádiig. Feledhetetlen élmény volt. Az ezredes később egy hivatalos útja alkalmával Fűzfő térségében lezuhant és eltűnt a Balaton vizében.

A mi utcánkban élt még báró Kruchina és családja, a nyaralójuk előterét erdélyi motívumokkal díszítették.

Emlékezetes számomra a Novák család is, ahol három leány volt. Tőlük tragikus módon vették el a nyaralót. Nekik is ez volt az egyetlen vagyonuk. Pesten csak egy kis lakásuk volt és Novákné a háború után állandóan itt volt, őrizte a házat, amíg erőszakkal ki nem rakták onnan. Állítólag meg is verték. Az ő házuk a Jókai utca elején volt, Fröhvirth Matyi szomszédságában.

Sok szép élményem kötődik a strandhoz is. A strand területét kabinsor vette körül, a vízben csodálatos fehér homok volt. A strandig vezető út azonban elég gyötrelmes volt, mert alig volt fa az út mentén és akkor is nagy meleg volt. Ha gyalog mentünk le, az út kellemetlenségeit csak a jókedvű barátok tréfálkozása és bolondozása tette elviselhetővé. Édesapámnak voltak lovai: két öreg „gebe” – ezek rengeteg viccelődés tárgyai voltak – és sokszor lovas kocsival vitt le bennünket. Amíg mi fürödtünk, a kocsis egy jókora butykos társaságában aludt egy-egy árnyékos fa alatt vagy az árokban. A lovak meg legelészve elkóboroltak a környéken. Ilyenkor, hazaindulás előtt, édesapám kieresztette a hangját (szép hangú ember volt), és a kocsis szedte a lábait, hogy a lovakat összeterelje és befogja a kocsiba.

A templomrom eredetével kapcsolatban is sok vita volt abban az időben. Néhányan még azt is kétségbe vonták, hogy egyáltalán templom volt-e, vagy valami gazdasági épület. Végül Gerevich Tibor, nagy tekintélyű műtörténész – dr. Egyed István, dr. Zsemberi István egyetemi tanárral és Gévay Wolf Ferenc kultuszminisztériumi államtitkárral – nagyon alapos kutatás után megállapította a rom rendeltetését és korát. Gerevich Tibor szép szál, magas ember volt. Mindig egy óriási, ún. „Borsalino” olasz kalapot viselt. Ahol megjelent, mindig nagy tisztelettel vették körül.

Egyed István később testvérével, Lókeyné Egyed Ernával, aki festőművész volt, ugyancsak vásárolt telket és épített nyaralót. Ők is és Lókey ezredes is nagyon kedves, színes egyéniségek voltak.

Miután tisztázódott a rom eredete, a nyaralótulajdonosok ezt a helyet jelölték ki a vasárnapi szentmisék színhelyéül, mivel a rom maga is szakrális hely volt. Éveken át Forsterék jóvoltából, „tábori” oltáron (tőlünk áthozott asztalon) misézett a vörösberényi plébános, akit apám szokott lovas kocsin átszállítani. Forsterné: Paula néni és lányai gondoskodtak a szükséges kellékekről. A hívek: a nyaralótulajdonosok, de a már itt élő állandó lakosok is, a földön vagy kis székeken ülve hallgatták a szentmisét. Ezeken a miséken, de később még a templomban is, Székely Gyuláné, Erzsi néni (aki két gyermek daloló édesanyja volt, és velünk szemben laktak) és az én szép hangú édesapám énekeltek. Előfordult azonban, hogy rossz időjárás miatt nem lehetett a szabadban misézni, ilyenkor Almádi-ban, a kis kápolnában hallgattunk szentmisét.

Az üdülőtelep igen lassan fejlődött, bár jóakaratból nem volt hiány, azonban akik itt felépítették a nyaralójukat, abba bele is fektették jóformán minden megtakarított pénzüket. Ezek az emberek – néhány kivételtől eltekintve – nem voltak vagyonosak. Tisztviselők voltak, fizetésből éltek. Az üdülőtelep fejlesztésének egyik motorja édesapám volt. Ő hozott valahonnan facsemetéket, amelyekből fasorokat ültettek. Sok fa még ma is áll ezekből. Nem volt semmi üzlet vagy olyan helyiség, ahol az emberek összejöhettek volna egy kis szórakozásra. Ez az igény építtette meg a Sirályt, ahol vegyesbolt, vendéglátóhely, no meg a posta működött. A Sirály mellett a fiataloknak tenispályát is készítettek, egyszóval arra törekedtek, hogy mindenki megtalálja magának a szórakozását.

No, a teniszezés. Délutánonként a fiatalok felvették a fehér teniszruhájukat és mentek teniszezni. Én undorral, mert utáltam a meleget és nehezen viseltem, hogy kinevettek, mivel pocsék játékos

voltam. A fiúk viszont nagy tisztelettel voltak irántunk, mert azt nem is lehetett volna másképpen elképzelni. Olyan igazi haveri barátság alakult itt ki a fiúk és lányok között.

Szeretettel emlékszem néhány állandó lakosú fűzfőire, mint például Horváth postamesterékre, akiknek nagyon szép családjuk volt és népszerű emberek voltak.

A mostani Kilátó utca környéki területen régi birtokos, szőlőtulajdonos volt a Parragh család. Az ő vejük volt Istvánffy Miklós ezredes, aki nagyon sokat szenvedett. Egyrészt a háború utáni meghurcoltatások, másrészt feleségének elvesztése miatt. Pedig jószágos, kiváló emberi tulajdonságokkal rendelkezett. A Parragh családnak jelentős birtoka volt a mai Fűzfő akkor még Papkeszihez tartozó területén. Ők építették a Balaton Szállót is, még 1921 előtt, mert amikor mi idejöttünk, az az épület már megvolt.

Szeretettel emlékszem Vargáné Bözsire, aki bizony „szókimondó”, de nagyon jószágos asszony volt és a férje, János bácsi, aki (a háború után) András fiamat el szokta vinni magával horgászni, és micsoda örömet okozott egy-egy 15 cm-es hal a zsinór végén.

Viczena bácsi pékmester volt. Ő is birtokolt egy szép nagy telket (a mai Zombor utcai sorház helyén), és mandulával ültette be. Apámmal minden tavasszal megcsodálták a fákat. Egy fáradhatatlan, mindig rohanó ember volt. Minden nap hozta a friss, ropogós kenyeret, zsemlet, kiflit, és futott tovább, hogy mindenki frissen kaphassa meg.

Az emlékeimmal most átcsúsztam már a háború utáni időkre is, mert például amikor a szüleim rendőri felügyelet mellett éltek Istvánffy Miklós pincéjében, akkor ismertem meg Bakonyiékát: a drága Bakonyi nénit és férjét, Vince bácsit, akik végtelen nagy szeretettel és segítőkészséggel voltak szüleim iránt. Úgy érzem, soha nem lehetek elég hálás nekik.

Meg kell még említenem Cinga bácsit, aki egy vékony, alacsony kis ember volt, olyan fürge, mint egy nyúl. A háború után is még sokáig élt Fűzfőn. Viselkedése után sokan nem tartották őt teljesen beszámíthatónak, pedig lehet, hogy okosabb ember volt sokunknál.

Nagy szeretettel emlékezem Török Lajos plébánosra és házvezetőnőjére, Annuska nénire, akikről egy regényt tudnék írni. Gyermekeim náluk mindig szerető és „jóllakató” fogadtatásban részesültek.

Mint már említettem, édesapám gazdász volt, Bécsben és Berlinben tanult, és nyugdíjas korára itt, Fűzfőn szeretett volna egy kis gazdaságot teremteni. Ezért még az 1920-as években vásárolt egy

kis szőlőt és prësházat. Volt még egy kis mandulás és kukoricaföld, egy kis tehénke és egy ló. Édesanyám minden ellenkezése ellenére édesapám öreg korában földet akart művelni, mert szerelmese volt a magyar földnek. Hát ez a szándéka bizony nem sikerült. A háború után minden elveszett: a nyugdíj, a nyaraló, a szőlő, a mandulás. Pesti lakásából az ÁVH édesanyámmal együtt Tiszaföldvárra telepítette ki. Amikor három év után a kényszer-lakhelyet elhagyhatták, akkor jöttek vissza Fűzfőre, ahol Istvánffyék pincéjében rendőri felügyelet alatt laktak. Édesapám teherbírása, hite, ereje azonban minden keserven átsegítette őt. Itt, Fűzfőn, télen nádat vágott és elvállalt minden munkát és mindent dalolva végzett. Ma sem tudom átérezni, hogyan volt lelkierője naponta eljárni a régi háza előtt, amit a háborúban kifosztottak és utána másokat telepítettek bele és ráadásul emellett még dalolva dolgozni. Hatalmas, erős lélek laktott benne. Ami kis terület még megmaradt, azon egy cigány családdal téglát vetett és egy nádfedeles házat épített. Nyaranta ma is abban lakunk. Akkor nem volt sem víz, sem villany, a szoba földes padozatú volt. Gyermekeimnek és szegény kis barátaiknak azonban ilyen körülmények között is csodálatos nyaralási lehetőséget adott. Már sokszor meghallottam, miért nem építem át azt a házat? Soha! Ez mementó nekem is, gyermekeimnek is, sőt ma már unokáimnak is. Ez mindannyinkat édesapám csodálatos lelki nagyságára emlékeztet.

1956-ban végre Pestre jöhettek, hozzám. No de ott is milyen körülmények között éltünk!? A házam tele volt beutaltakkal. Anyósom és rokkant testvérei is – a Felvidékről – nálam laktak. Én az Operaház társulatával jártam a magyar vidéket, férjem tudományos munkát végzett. A megélhetési feltételeket az egész családnak csak mi tudtuk biztosítani.

Édesapám azt még megérhette, hogy az egyetemétől átvehette a gyémánt diplomát, és elszegényedve, édesanyám halálát követően két évre, 1964-ben meghalt.

Minden keserves emlék ellenére hálát adok Istennek, hogy végigéltem a fűzfői negyven évet, mert Fűzfő a családomnak ma is kedves hely. A nehézségeket túléltek – hozzánk hasonlóan a többi első telepes család is –, minden nyáron itt tartózkodunk, István fiam és unokáim Németországból is itt töltenek néhány hetet, és András fiam is, aki az Egyesült Államokban egyetemi tanár (valamennyien kettős állampolgárok), rendkívüli módon ragaszkodik ahhoz a területhez, ami az övé. Úgy gondolom, ezzel tartozunk

édesapám emlékének is, akiről minden öndicsérő szándék nélkül elmondhatom, hogy Balatonfüzfő alapítóinak egyike és az üdülőtelep fejlesztésének motorja volt.

Balatonfüzfő, 2002.

Kodály Zoltán
zeneszerző

Uher Zita
operaénekesnő

A „SZÉKELYFONÓ”-I
decemberben mutatja be a Magyar Rádió

Kodály Zoltán »Székelyfonó«-jának első teljes magyarországi felvételét a Magyar Rádió péntek este mutatta be meghívott közönség előtt. A csodaszép daljáték főpróbája elragadó elményt nyújtott. A Rádió hallgatóságának decemberben, Kodály Zoltán 75-ik születésnapján közvetíti a művet. Az adást már a párizsi rádió is leközölte és valószínű, hogy addig még néhány külföldi stúdió is bekapcsolódik a közvetítésbe. A Magyar Rádió ezzel a felvétellel régi adósságát törlesztette. A »Székelyfonó« felvételeit már az elmúlt év októberében akarták elkez-

deni, de az ellenforradalmi események ezt meggátolták. Most Kodály zenei stílusa legjobb tolmácsolóinak közreműködésével került hangszalagra a daljáték. A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarát és Enekkarát Ferencsik János vezényli, a szereposztás a következő: a kőrő: Palló Imre dr., a házasszony: Tiszay Magda, a szomszédasszony: Uher Zita, a leány: Szecsődy Irén, a gazdag leány: Rösler Endre. Rendező: Nádasdy Kálmán, zenei rendező: Ruipner Sándor. A kórust Vajda Cecília tanította be.

1959-beli hirdetés a „Székelyfonó” rádióbeli előadásáról

Uher Zita 95 éves korában, 2009. február 10-én hunyt el.

Beszélgetés dr. Varjú Lajossal

Te is többször felemlgetted már nekem, hogy az első jelölőgyűlésen megkérdeztem tőled: „mennyire érzed balatonfűzfőinek magad?” Én nem tudtam akkor, hogy te itt is születtél, csak azt, hogy Baranyából kerültél ide. Egyébként ez a kérdés abból a tapasztalatból fakadt, hogy Szögedi Dénes eltávolítása után, az egymást elég gyakran váltó tanácselnökök csak hivatalnokok voltak. Úgy-ahogy elvégezték hivatali feladataikat, de a település fejlesztése már nem volt érdekük.

Nos, ebből a nézőpontból kérdezem: amikor 1975-ben idekerültél, milyen állapotokat találtál a tanácsnál és a településen? Mik voltak a legfontosabb intézkedéseid az apparátuson belül, illetve a településen?

Nagyon emlékszem arra a jelölőgyűlésre, amit a napközi otthonban tartottunk a Balaton Szállóban. Egyáltalán nem vettem rossz néven ezt a kérdést, hiszen akkor már volt mögöttem hatéves községi gyakorlat, és nagyon sok falugyűlésen vettem részt Baranyában. Ott megszoktam, hogy a parasztemberek nyíltan és szókimondóan megkérdezik, amit meg akarnak tudni. Nem kertelnek, különösen nyilvánosság előtt. Meg kell mondanom, ezt a mentalitást itt nagyon sok esetben hiányoltam is. Úgy vettem észre, hogy az emberek, amikor véleményt nyilvánítanak, taktikáznak és belegondolnak még valamit a háttérbe, egyszóval nem voltak olyan egyenesek, mint az ormánsági parasztemberek.

Szóval én ízig-vérig fűzfői voltam, és úgy kerültem haza, hogy itthon voltam húsvétra, és beszélgettem egy barátommal, hogy nagyon szívesen hazajönnék, aki azt mondta, ha lesz valami lehetőség, majd szól. Ekkor Beremenden voltam vb-titkár, mégpedig mondhatom, hogy sikeres vb-titkár, amit az akkori minősítemem, az addigi kitüntetésem támasztanak alá, és jól is éreztem magam abban a környezetben. Különösen a településfejlesztésben voltak sikereim, ami annak volt köszönhető, hogy akkor épült a Beremendi Cementgyár és jó anyagi forrásaink voltak. Beremend akkor nyerte el a nagyközségi rangot, és volt egy társközsége: Kásád. Ezt a kis települést sokácnak lakták, és mondhatom, hogy ezt a községet kistafiroztuk: az összes utcáját leaszfaltoztattuk, buszvárót építet-

tünk, nemzetiségi óvodát, akkor a művelődési ház mellé közösségi rendezvényekhez alkalmas főzőhelyiséget, kemencét építettünk. Megvettünk több mint száz garnitúra edényt, evőeszközt, sőt még templomot is építettünk. A tanács, a helyi ÁFÉSZ és az egyház hármas megállapodása keretében értük el, hogy az egyház megépíthette a régen óhajtott templomot. Ebből aztán egy kis helyi botrány is keletkezett, cikkeztek is róla, meg egy kicsit meg is húzkodtak. A hazatérési szándékom azonban nem ennek volt a következménye.

A barátom, aki akkor a Nitrokémia KISZ-bizottságának volt a titkára, és mivel Veszprém városkörnyéki települése volt Fűzfő, a hétfőnkénti vezetői értekezleteken kötelező jelleggel részt vett. Ezen ott volt a fűzfői tanácselnök, a vállalati párttitkár, a vállalati KISZ-titkár, egyszóval az itteni vezetés és városi tanácselnök, vb-titkár, a városi pártszervezet első titkára. Egy ilyen értekezleten szó volt a fűzfői tanácsvezetői problémáról. Ugyanis az akkor kinevezett tanácselnök asszony és a nemrég kinevezett vb-titkár nem jöttek ki egymással. Komoly problémák feszültek közöttük, és a vb-titkárnak volt erősebb a hátszele, a tanácselnöknek mennie kellett. Ekkor vetette fel a barátom, hogy van neki egy gyerekkori barátja, aki végzett jogász, a közigazgatásban dolgozik, próbálják meg, hátha átjönne. Így kaptam egy megkeresést, hogy a fűzfői tanácselnöki állás ügyében keressem meg dr. Kucserka Lajos vb-titkárt. Fogalmam nem volt, kiről van szó, aztán kinyomoztam, hogy ő a Veszprém városi vb-titkár, csak nem értettem, mi köze Veszprém városnak Fűzfőhöz, hiszen a községi tanácsok a járási tanács felügyelete alá tartoztak. Aztán felhívtam és megbeszéltünk egy időpontot, mert Beremendről nem volt egyszerű hazajönni.

Elég komoly testület előtt ültem: tanácselnök, vb-titkár, a városi pártbizottság első titkára, a személyzetis. Ők aztán kérdezgettek, én válaszoltam, de végül nem mondtak semmit. Aztán én visszamentem Beremendre, és felhívtak, hogy lejönne a személyzeti osztály vezetője a Baranya Megyei Tanácsnál informálódni, illetve eljönne Beremendre is, megnézni a munkahelyemet, és a beremendi tanács ülésén is szeretne részt venni, ugyanis kikértek, és áthelyezéssel kerültem haza, és ehhez a tanácsnak, mint munkáltatónak hozzá kellett járulnia. A megyei tanácsnál egyáltalán nem örültek ennek a megkeresésnek. Aztán a személyzetis megszemlélte a munkahelyemet is, mert biztosan az is elárult valamit. A tanácsülésen pedig előadta, hogy miért jött, és akkor az egyik tanácsstag megkérdezte: és mi van akkor, ha nem adjuk ki, mert nekik nagyon

megfelelek? Aztán egy kis vita kerekedett, és felálltam, elmondtam, hogy egyrészt szeretnék hazajönni, másrészt a szüleim idősek, édesapám régóta nyugdíjas volt, édesanyám meg nem látott, tehát vak volt, egyértelműen várható volt, hogy előbb-utóbb gondozásra szorulnak. Ráadásul ekkor dőlt el, hogy az öcsém, aki Németországban dolgozott, megnősült és kint marad Németországban, így nekem kell hazamennem, hogy a szüleimnek legyen gondozójuk. Ezek után hozzájárultak az áthelyezéshez. Ami nekem megható volt, és nagyon jólesett, hogy a kásádiak, a társközségbeliek külön elbúcsúztattak, de beremendiektől is szép emlékekkel jöttem el.

Amikor hazakerültem és munkába álltam, itt mindig Beremendre hivatkoztam, hogy ott ezt így, azt úgy csináltuk. Erre begurultak a munkatársaim és azt mondták, hát ha ott olyan jól ment, menjünk el Beremendre, nézzük meg. Felhívtam az utódomat, dr. Toller Lászlót, mondtam neki, hogy lemennénk a hivatal dolgozóival egy kétnapos kirándulás keretében Beremendre, tudnának-e bennünket fogadni? Természetesen fogadókészek voltak és lementünk. Olyan traktával és szeretettel vártak bennünket, pedig órákat kés-tünk, de ott ült az egész hivatal és várta, hogy megérkezzünk. Átmentünk Kásádra is, ahol kedvünkért kinyitották a kocsmát, megmutatták a templomot, tehát nagyon emlékezetes kirándulás volt.

Amikor itt a hivatalt átvettem, bizony nagy hiányosságok voltak szabályzatokban, munkaszervezésben, fegyelemben, italozásban viszont nem volt hiányosság. Ezekkel szemben nagyon keményen felléptem. A község lakóival való kommunikációban is nagy problémákat láttam, nem voltak rendszeres tanácstagi beszámolók, falugyűlések, amit én nagyon fontosnak tartottam. Ezt követően rendszeressé tettük a tanácstagi beszámolókat és a falugyűléseket. Nekem az volt a felfogásom, és most is az, hogy azt kell csinálni, amit az emberek szeretnének. Honnan tudjam, hogy mit szeretnének, ha nem hallgatom meg őket? Amikor egy ilyen nyilvános fórumon elhangzik, hogy rossz az energiaellátás, mert gyakran van áramszünet, vagy nincs vezetékes, egészséges ivóvizünk... Akkor ezekkel foglalkozni kell.

Ami nagyon meglepett: Fűzfőnek nem volt rendezési terve, ami pedig alapvető dokumentuma a tervszerű fejlődésnek. Az első dolog az volt, hogy megrendeltem a rendezési tervet, amit 1978-ban fogadtunk el. Ami döbbenet volt számomra, hogy milyen hihetetlen ellenszenvvel találok az országos főhatóságoknál – mert a minisztériumok, országos főhatáskörű szervek mind véleményem mond-

tak a rendezési tervvel kapcsolatban – annak okán, hogy itt volt a Nitrokémia. Mindenhol elmondtam, hogy hát megbocsássonak, de erről nem mi tehetünk. A környezetszennyezéssel járó növényvédőszer-gyártást itt, Budapesten döntötte el az akkori felelős kormány vagy minisztérium. Ha azt akarják, hogy ez szűnjön meg, akkor tessék itt eldönteni, és megadni a forrást a felszámolásához. Ami aztán mostanra érett be, amikor elvégezték a környezeti rehabilitációt.

A másik, ami nagyon meglepett annak idején – a rendezési tervegyeztetésekbe ugyanis a környező településeket is be kellett vonni –, hogy milyen ellenszenvvel voltak a fűzfői tanács iránt, azért, mert a Nitrokémiánál megtermelt nyereségből Fűzfő fejlődött, és nem Papkeszi, nem Vilonya és a többi, ahol a Nitrokémia dolgozói laktak. Ez a vád jogosan vonatkozott a gyártelepre, de nem vonatkozott a községi településrészekre, mert mi abból a pénzből gyakorlatilag semmit sem kaptunk.

Aztán itt helyben is volt egy eset, bementem a postára, és beszélgettem Horváth Pista bácsival és Pista bácsi megszólít: „Elnök úr”. A hátam mögött pedig állt egy ember, várt a sorára, és ezek után rákérdezett: „Maga itt a tanácselnök?” Igen. Feleltem. És akkor ordenáré útszéli hangon elkezdte szidni a települést, hogy a legutolsó tanyasi helyen, a legutolsó bakonyi faluban sincsenek ilyen állapotok. Mert ugye rendszeresen elment az áram, a hidrofórok leálltak, a hűtőszekrényekben elromlott az étel, a strandon térdig érő iszap volt, ahol napozni lehetett volna. Mert akkor már a partvédmű elkészült, de a mögötte lévő terület nem volt feltöltve, parkosítva. Tehát le volt robbanva az egész: a régi kabinsorokat már elbontották, a másik fele még megvolt ugyan, de az külön történet, hogy azt hogyan bontattam le az orosz katonákkal.

A strand északi részét a Tó-vendéglőig már megtervezték, a kerítéselemeket már legyártották, de a Tó-vendéglőtől délre még állt a kabinsor és a kerítés-előkészítés sehol. Amikor elkezdték feltölteni a területet, kiderült, hogy 50 cm-rel magasabb a töltött szint, mint a kabinok kifelé nyíló ajtaja. Gyorsan felvettem a kapcsolatot a városi vb-titkárral, elmondtam, mi a problémánk. Megígérte, hogy intézkedik. Egyszer csak megjelent egy teherautónyi orosz katona, drótkötelekkel átöleltek egy-egy kabinrészt, rákötötték a gépkocsira és szinte pillanatok alatt eltüntették őket, de még a téglát is felpakolták és elvitték. Persze a Kucserka jelezte, hogy ez nekünk két láda sörbe kerül, igaz, elég nehéz volt megszerezni, mert akkor éppen sörhiány volt. A sör megszerzésében Ponyhardt Feri bácsi segített.

Szóval hatalmas ellentmondások voltak a két településrész között. A gyártelepen gyakorlatilag megvolt minden, ezért aztán „ütöttek-vágtak” a kollégáim, amerre csak jártam. Ezt a nagy ellentmondást akkor nem is éreztem igazán annyira, mert a gyártelepen laktam, ahonnan naponta jártam le egy kismotorral.

No igen, a kismotor, erről is szeretnék kérdezni. Amikor idekerültél, az első években szinte naponta lehetett látni a település valamelyik részén a kismotorral. Sokan már lestek is rád, hogy megállítsanak, és elmondják gondjaikat, problémáikat. Aztán elmaradt ez a motoros „település-bejárásod”. Mi volt ennek az oka?

Már Beremenden is motoroztam. A tanácselnöknek és nekem is volt egy-egy Babetta kismotor, amivel ott száguldoztunk.

Képelem, milyen száguldozás volt az.

Igen, lehetett. Nagyon gyorsan ott voltam mindig, ahol akartam. Amikor hazajöttem, ugyancsak szükségem volt egy ilyen járműre, amivel lejártam a hivatalba, meg azzal jártam ki Litérre is, mert akkor már közös tanácsunk volt. Tehát helyben is azzal közlekedtem és gyakran megálltam az emberekkel beszélgetni, de valóban volt olyan is, hogy megállítottak, és én ezt nagyon szerettem. Aztán jöttek a téli problémák. Egyik reggel jöttem le, és itt a kanyarban le volt fagyva, amit nem vettem észre és egy hatalmasat estem. Szembe pedig éppen jött egy autó és éppen csak hogy elkerültük egymást. Ez volt az egyik eset. Más alkalommal pedig kaptam egy váratlan ellenőrzést a titkos iratkezelést illetően. Én nem hordtam magammal a páncélszekrény kulcsát meg a pecsétet, és mondta a személyzetis, mert ő volt az ellenőr, hogy menjek haza értük. Főlpattantam a motorra, felmentem a gyártelepre, és a sportpálya előtt az út szélét az aszfaltozás mellett erősen kimosta a víz. Jött velem szemben egy kamion, és egészen leszorított, belekényszerített ebbe a vízmosásba és akkorát estem, hogy azt hittem, a nyakam törtem. Ha nem lett volna az ellenőrzés, vissza sem jöttem volna, de nem akartam, hogy olyasmit gondoljanak, hogy meg akarom hiúsítani. Na, szóval lejöttem, de elképzelted, hogy néztem ki. Ekkor határoztam el, hogy befejezem a motorozást. Tehát a motoros „falubejárásnak” egyrészt ezért, másrészt pedig az ügyek szaporodása miatt kellett véget vetnem. Ez utóbbi kimondottan idegesítő volt számom-

ra, mert beszorultam a hivatalba: tanácselnök létemre hivatalnok lettem. Ráadásul párttagként a pártvezetésnek is tagja voltam, és ez megduplázta a feladataimat, annak ellenére, hogy nem vettem komolyan. Papp Jóskával együtt voltunk pártvezetőségi tagok és sokat humorizáltunk ezen: álltunk is a szőnyeg szélén Almádiban a párttitkárnál, Horváth Gyurinál. Egy alkalommal itt volt pártvezetőségi gyűlésen, és mi a Jóskával már nagyon untuk a sok hülyeséget, amit tárgyaltunk, és inkább „sakkoztunk”. Felírtam egy papírcetlire: E4 – ez a világos bábuknak egy ismert kezdő lépése – és áttoltam neki, mire ő odairta: „sötét feladta”. Erre elkezdtem nevetni, mire ő is. A Gyuri meg ezt látva, jelentést készített, hogy a vezetőségi ülésen mi „bohóckodunk”. Ennek aztán az lett a következménye, hogy megfeddték az elvtársakat, mármint minket. Szóval a pártmunkát nem vettem komolyan, és mindig azzal vádoltak, hogy „nem tudok pártul gondolkodni”. Megmondom őszintén: nem is tudtam. No ez csak egy mellékszál volt, de a lényeg az volt, hogy annyira sokasodtak a feladatok, hogy beszorultam az irodába, és elmaradtak a település-bejárásaim.

Van-e olyan élményed ebből a motorozási időszakból, amit érdemesnek tartanál elmondani?

Igen. Motoron közlekedve naponta tapasztaltam utcáink állapotát. Az Aradi utca például – különösen a Zombor utcai kereszteződés fölött – katasztrófális állapotban volt. Hiába hordattunk oda több teherautó murvát, jött egy kiadós zápor, le is mosta az egészet. Ott lakik Halasi Lajos, és a felesége engem állandóan nyúzott ezért. Ha meglátott, már messziről megkiabált: „Tanácselnök Úr! Ezzel az utcával mikor foglalkoznak már?” Igyekeztem megnyugtatni, hogy sorra fog kerülni, de fontosabb, hogy előbb megépítsük a víz- és csatornahálózatot. Ugyanis sok rossz tapasztalatom volt, hogy a kordé elkerülte a szamarat, azaz megépítették az utat, és amikor sor került a vezetékek lefektetésére, fel kellett bontani az útfelületet. Azt mondta: szobrot állíttat nekem, ha mindez meglesz. Azóta már kérdeztem tőle, hogy mi van a szoborral?

Az utcák állapotán kívül az dühített fel rettenetesen, hogy amikor meghozták a fűzfői ivóvízhálózat kiviteli terveit – ami egy félszobányi területet elfoglalt – és a megyei tanácsról közölték, hogy abban az ötéves tervben Fűzfőn nem lehet megépíteni a vízhálózatot. Nagyon dühös voltam. Elmentem az Országos Vízügyi Hivatal-

hoz (OVH), ahol dr. Cseresznyés Mátyás fogadott, aki ott vezető beosztásban volt, és mondtam neki, hogy miért jöttem. Erre ő azt mondta, hogy mit akarok, amikor Fűzfőn van vízhálózat. Mondtam neki: Cseresznyés elvtárs, ne mondjon ilyet, én vagyok a tanácselnök, állítom, hogy nincs vízhálózatunk. Erre behívatott egy csoportvezetőt, és mondja neki: mondd meg őszintén, Fűzfőn van-e vízhálózat? Ő pedig állította, hogy természetesen van, már az 1930-as évek óta. Ekkor derült ki, hogy Fűzfőgyárteleppel azonosították az egész települést.

A legnagyobb probléma az volt, hogy nem volt vízbázisunk, ami azt jelentette, hogy kellett volna lenni olyan vízhozattal rendelkező fűrt kútnak, ami az egész települést elláthatta volna, vagy lehetőségünk lett volna a balatoni regionális rendszerre való csatlakozásra. A fentiek miatt Fűzfőt nem is tervezték be a regionális hálózatba. Ki kellett járnunk tehát a regionális rendszer tervezőinél, az OHV-nál, hogy Fűzfőn meg kell építeni a vízhálózatot.

Tobrukban óvodát építettünk, úgy tűnt, hogy nem tudjuk átadni, mert nincs elegendő víz. Ekkor a tanács saját forrásából megépíttette a 300 mm-es vezetéket Vörösberényből. Erről aztán kapott vizet az óvoda, és még néhány ingatlan, amely a nyomvonalhoz közel esett.

Aztán végül nagy nehezen sikerült elérnünk, hogy betervezték a regionális főnyomóvezetéket, a 800 m³-es medencét, a glóbuszt pedig a társulatnak kellett megvenni. Ezzel kapcsolatban az volt a helyzet, hogy megrendeltem a glóbuszt a következő évi szállításra. Azonban nem volt még vízépítő társulat, tehát le kellett mondani, de azonnal megrendeltem egy újabbat, de ezt is vissza kellett mondanom, mert még mindig nem volt társulat és megint megrendeltem a következő évre. Ez vagy négyszer így történt, hogy a megrendelésünk megmaradjon, mert egyébként sorba kellett állni a glóbuszokért.

Kegyetlen időszak volt, mert mindig ki kellett állni a falugyűlés elé, hogy emberek, hát akartuk és akarjuk is, de ez meg ez történt, és mégsem sikerült.

Utólag – lassan történelmi távlatból – hogyan értékeled a nagyközségi tanácsnak előbb Veszprémhez, majd Balatonalmádihoz való szervezését? Előnyösek voltak-e ezek Balatonfűzfő számára, s ha igen, melyik kapcsolat hozott többet. Ha előnytelen volt, miben látod az okát?

A Veszprémhez tartozásnak egyértelműen pozitív hozadéka volt, és ez nagyban köszönhető dr. Kucserka Lajosnak, aki a városi tanács vb-titkára volt, ő gyakorolta azokat a jogosítványokat, amelyek a járási tanács elnökét illették meg. Rendkívül segítőkész volt, gyakorlatilag bármilyen problémával mentem hozzá, mindig az volt a hozzáállása, hogy miként lehet azt megoldani. Persze az is igaz, hogy néha igyekezett visszafogni is, ha túl sokat kértem. Egyébként a Veszprémhez csatolás kísérleti jellegű volt. Ez volt az országban az első, hogy a járási tanács alól – mint városkörnyéki települést – a városi tanács felügyelete alá szervezték. A város vezetésével nagyon jól tudtunk együttműködni, valódi kollegiális kapcsolat jött létre.

Ugyanezt nem mondhatom el Balatonalmádihoz csatolás vonatkozásában, ami szerintem egy rosszul sikerült, ostoba intézkedés volt, ami Almádinak nagyon jót tett, nekünk pedig tragikus következményekkel járt. Ugyanúgy nem volt jó a tőlünk keletre lévő településeknek (Papkeszi, Vilonya, Királyszentistván, Kenese) sem.

Az infrastruktúrális beruházások kapcsán is lehettek élményeid, ezekről is szeretnék hallani.

Itt, a Balaton térségében víz- és csatornahálózat nélkül nem lehetett építkezni. Ezért nagyon fontos volt, hogy minél előbb és minél olcsóbban megcsináljuk.

Igen, csak az volt a tapasztalatunk, hogy a tanács akkor nem a leghatékosabban választotta meg a csatornaépítés kivitelezőjét. Felületes munkájuknak a nyomai ma is láthatók utcáinkon a felületes talajtömörítés következtében keletkezett beszakadások és besüllyedések révén.

Valóban arra törekedtünk, hogy minél olcsóbban tudjuk megépíteni. Akkor a reális bekerülési összeg úgy 230 millió Ft körül lett volna, ez a vállalat pedig 130 millióért vállalta a munkát, egy tévedés miatt. Ugyanis a tervező, amikor a tervet elkészítette, az egyik tervdokumentációt be is árazta, ami 130 millió Ft volt. A terv elkészülte és a pályázatadás között azonban eltelt majdnem két év, és a pályázatadáskor a beárazott dokumentációt is kiadták. Amelyik vállalathoz a beárazott dokumentáció került, az annak alapján adta be a pályázatát és így nyert. A végén aztán be is fuccsolt vele.

Azokban az években szoktad mondani: most a föld alá temetjük a pénzünket, ami ugyan nem látható, de szükséges. Miután mindez meglesz, következnek a látható fejlesztések, és Fűzfő tíz éven belül óriási fejlődésen fog átmenni. Hát ez nem úgy alakult. Miben látod az okát?

Ez akkor hangzott el, amikor már a gázvezeték is épült. Ma is azt mondom, hogy az érdemi komoly fejlesztések akkor történtek. Akkor volt az az időszak, amikor úgy tűnt, hogy megnyílnak a pályázati források, hogy van saját fejlesztési forrásunk, és akkor jött az adóerő-számítás és az elvonás. Emlékezzél vissza, akkor elkészítettük a városközpont tanulmánytervét, szerintem már az is nagyon jó volt. Azóta készült még egy, de mindegyik kifejezetten tervezi a ma nem létező kereskedelmi, szolgáltató létesítményeknek a helyét: hivatalok, bevásárló központok, esetleg autószalón. Sok mindent lehetne ott létrehozni, például most láttam, hogy Almádban épült egy hajókat árusító üzlet, ami már most kicsi, és egy ilyen üzletnek is helye lehetne a városközpontban. De odakerülhetne a városháza, a rendőrség, a tűzoltóság, a buszpályaudvar, és még ide tervezik a vasutat is. És ez egy egyszeri és megismételhetetlen városfejlesztési projekt lehetne, ami egy település életében egyszer adódhat.

Pillanatnyilag úgy látom, hogy ezzel ma senki nem foglalkozik, és elmennek mellettünk a lehetőségek. Mert most van az a pillanat, amikor a Nitrokémia már nem bűdös. Persze az is tragédia volt, hogy bűdös volt, mert sokan mondták: Fűzfő-Bűzfő. Amiről pedig nem beszéltünk, hogy veszélyes is volt a Nitrokémia. Nem a robbanások miatt, mert egy-egy robbanásnál, sajnos, meghalt néhány ember, de ott volt a klór, ami mérhetetlenül veszélyes, és olyan mennyiségben, ha az elszabadul valamilyen ok miatt, akkor itt Siófokig az élővilágnak vége.

Emlékezhetsz, kiadtunk különféle tájékoztató rölapokat több nyelven, hogy az adott szirénajelzés esetén mi a teendő, merre kell menekülni... Nos, erre nem lehetett idegenforgalmat építeni. De ettől függetlenül mégis megjelentek idegenforgalmat szolgáló létesítmények, mint például a bobbpálya vagy a vitorlás kikötő, ami a Sirály helyén létesült, ez az egyik legkorszerűbb kikötő a Balatonon.

A tobruki strand megépítése is az idegenforgalmat szolgálja. Ez külön öröm számomra, hogy ezt a strandot sikerült visszaszereznünk. Ez megint abba kategóriába tartozott, hogy azt kellett csinál-

ni, amit az emberek akarnak. Te is részese voltál még azoknak a közmeghallgatásoknak, amikor az emberek követelték vissza a strandjukat. Sajnos nem volt egyszerű, több évig elhúzódott az eljárás, és most a tobruki településrésznek is van egy szép, korszerű strandja, ami durván 100 millió Ft-ba került, de 30 milliót pályázaton nyertünk erre a célra.

Tehát ezen a téren is elindult a fejlődés, de az igazi nagy fejlődés a leendő városközpontban lehetséges, továbbá a Nitrokémia területén, amely ma már kármentesített, megtisztított, barnaberuházásra alkalmas terület. Ennek révén a Balaton közelében egyedül Balatonfűzfőn lehet ipart telepíteni. Ami azért fontos az idegenforgalom mellett, mert ez utóbbi lokális, időszakos, jó esetben három hónapra szűkül, általában egy-egy családnak ad megélhetést. Ezzel szemben a fűzfői ipar regionális hatású, egész évben működő, és tömegeknek adhat megélhetést. A kettő tehát nem azonos fajsúlyú. Adott a lehetőség az idegenforgalom területén is, az ipar területén is, és a városközpontban egy olyan városfejlesztést lehet végrehajtani, ami – még egyszer mondom – egyszeri, megismételhetetlen lehetőség. Ha ezt elszalasztja Fűzfő, a város vezetése, akkor nagyon nagy baj lesz.

Hogy ma a források nem állnak rendelkezésre, tragikus, hogy az állami finanszírozás gyatra, már az első ciklust követően lehetett látni, hogy évről évre csökkennek az állami források, a feladatok ezzel szemben nőnek, és a várt extrabevételt: az iparüzési adó, eltűnt.

Azt azonban látni lehet, hogy a nagyobb idegenforgalmi települések fejlődése töretlen. Mert a kúrtaxa (helyi idegenforgalmi adó) minden forintjára az állam még két forintot ad, és ezeken a településeken maga a kúrtaxa összege sem csekély, ami így megháromszorozódik. Keszthely, Harkány, Zalakaros, Balatonfüred, Siófok... Ezek a városok úgy mennek, mint egy gyorsvonat. Egyrészt a forrás adott a fejlődéshez, másrészt pályázhatnak mellé. Ahol elvonták a forrásokat, ott erre nincs lehetőség. És ezek az elvonások az én meglátásom szerint a valamikori szocialista nagyiparral rendelkező településeket érintették, ahol kialakult a munkásbázis, ahol – véleményem szerint – a baloldaliság a jellemző. Ezt az elvonást a jobboldali kormány találta ki, aminek politikai oka volt, hogy a forrástól megfossszák ezeket a településeket, és a sikertelenség okán elfordítani a szavazókat.

Ezeken a településeken rengeteg kényszervállalkozás jött létre, melyek ma sikertelenek. Hatalmasak az elvonások. Ezek az embe-

rek soha nem kormánypártiak, függetlenül attól, hogy ki van kormányon, mert az állam mindig éhes, mindig elvon, és többet, mint amit a vállalkozó a jelen körülmények között meg tud termelni. Ugyanis nem a piaci igény hozta létre az ő vállalkozását, hanem a muszáj, mert elvesztette a munkahelyét, mert valamit kell csinálni. Ez a jelenség tömegesen ezeken a helyeken jelenik meg.

Ha jól emlékszem, ezeknek az elvonásoknak az volt a magyarázata, hogy az így nyert összeget az iparral nem rendelkező, elmara-dottabb vidék felzárkóztatására fordítják.

Igen ez volt az ideológiája. Azonban az úgynevezett kiegyenlítés az érintett területeken szinte észrevehetetlen volt, ugyanakkor nálunk óriási veszteséget jelentett. S ha már ilyen döntésre szánta magát a kormány, az lett volna igazságos, ha ez az elvonás a többi, extra bevétellel rendelkező településeken is megjelenik. Itt az üdülővárosokra gondolok. Nos, én így látom ennek az egész elvonási rendszernek a hátterét, bár ne lenne igazam.

Szeretnék tőled most egy értékelést hallani a tanácsi és az önkormányzati közigazgatást illetően, hiszen mindkettőben évtizedeken át volt szereped.

A tanácsi közigazgatás egyszerűbb volt. Egyszerűbb volt azzal együtt is, hogy pártirányítás volt, és ennek a bürokratikus elemei sokszor bosszantóak voltak. Nem kell nagyon bizonygatnom, de ha megmondják, hogy bizonyos keretek között mennyi pénzt költhetsz, nem nehéz azt végrehajtani. A költségvetési tervezés is egyszerű volt, mindig megkaptuk a költségvetési keretszámokat. Egészen más volt, mint amikor önállóan áll lábra egy település és az állam azt mondja, hogy a lehetőségeket biztosítjuk, és oszd el úgy, ahogy a helyi lehetőségeknek megfelel. Ehhez pontosan kell ismerni az adófizetőknek az elképzeléseit, vágyait, követeléseit és egyebeket. Aztán annak megfelelően kell a forrásokat elosztani és jól felhasználni.

A tanácsi rendszerben a megyei tanács kapta meg a pénzt, majd ez tovább osztotta járásokra, városokra, ezek pedig a községi tanácsok részére. Megmondták, hogy ebből az összegből te építhetsz például egy nyolctantermes általános iskolát. Így bárki tud iskolát építeni, ha megkapja hozzá a pénzt. De mennyivel nehezebb volt –

te is emlékezhetsz rá – a gyártelepi iskola emeletráépítéséhez szükséges összeg előteremtése és megfelelő elköltése.

Közpénzek. Ez a fogalom a tanácsi rendszerben ismeretlen volt, ezzel nem foglalkoztunk. Akkor egy forrás volt, állami forrás, és hozzá a feladat, amit meg kellett oldani, de hát ehhez megvoltak az eszközeink. Ahhoz, hogy a gyártelepi iskola megépüljön, azt mondta a megyei tanács:

- Biztosítok hozzá, mondjuk 45 millió Ft-ot.
- Jó! – mondtuk.
- A megyei tanács tervező irodája fogja megtervezni.
- Nagyszerű!
- A megyei tanács beruházási vállalata fogja bonyolítani.
- Nagyszerű!
- A megyei építőipari vállalat fogja megépíteni.
- Nagyszerű!

Ezek szerint nektek semmi gondotok nem volt?

Na hát azért volt, mert nekünk kellett a helyét megkeresni, a Nitrokémiával el kellett intézni, hogy azt a helyet erre a célra odaadják, a kezelői jogot, a közműcsatlakozásokat és egyebeket azért nekünk kellett elrendeznünk. Aztán, amikor eljött az avatás ideje, Gyuricza László, aki akkor a megyei tanács elnöke volt, ott állt mellettem a lépcsőn és azt mondta: „Hát ezért ti, gyártelepiek, egy téglát nem tettetek odébb.” Hát hogyan lehetett volna – kérdezem én – a panelelemekből készült épület esetében? Persze, hogy sehogyan. Annyit tettem, hogy ordibáltam és rohángáltam, hogy legyen. Amikor hazakerültem, Pusztai Kácsi bácsinak mondtam: Kácsi bácsi! Nekem a legfontosabb, hogy legyen végre új iskola. Azt mondta Kácsi bácsi, hogy akkor én neked akkora csokor rózsát veszek, amelyet még nem láttál. Aztán meglett az iskola, a rózsacsokor elmaradt.

Akkor már nem Kácsi bácsi volt az igazgató, de azért az utódja is adhatott volna rózsacsokrot, ugye?

Igen, akkor már nem ő volt az igazgató. Óriási a különbség a két közigazgatási rendszer között. Helyben is így van. Egy ötvenfős tanácstestület, meg egy tizenkét fős képviselőtestület egészen más. A tizenkét ember tizenkét individuum, önálló gondolkodású ember, ahol nem érvényesül az, hogy van egy központi akarat. Amikor a ta-

nácstestületben olyan döntést kellett hozni, akkor jött a párt részéről valaki és elmondta, hogy: „Eltársak! Ez a döntés lenne jó, mi ennyien vagyunk, és ha ezt megszavazzuk, akkor ez van.” Na, ez – hála Istennek – elmúlt, ennek nagyon örültem. Amikor a taxisblokádnak volt, akkor attól kaptam frászt, hogy megjelent az a gondolkodás, hogy álljak ide, vagy álljak oda. Emlékszem a mai napig a leveledre, amit akkor írtál, mert valami elfoglaltság miatt nem tudtál részt venni a testületi ülésen. Az egy nagyon tisztességes, nagyon rendes levél volt, amit ki is lehetne adni önállóan, hadd tanulmányozzák az emberek. Sajnáltam, hogy nem voltál ott azon az ülésen, ami éjjel fél kettő-kettő körül ért véget. Már szinte szürkék voltunk, és alig láttunk a fáradtságtól, és akkor a két oldal felállt és kezét fogtuk egymással, lezárva a vitákat.

Az igazgatás viszont sokkal bonyolultabb lett. Nagyon sok a jogszabály, a törvények folynak és állandóan változnak. A helyi közigazgatásnak ezt nagyon nehéz követnie, ráadásul új feladatot is kaptunk: az okmányirodai, gyámhivatali... és még sorolhatnám tovább.

Jelentett-e, s ha igen, milyen problémákat az átállás a két közigazgatási forma között?

Különösebben nem jelentett problémát. Annak idején sokat beszélgettünk Kecskés Ferivel, hogy mi lenne a jobb, erős testület, gyenge polgármester, vagy fordítva? Persze ilyen tapasztalatunk nem volt, csak irodalomból ismertük, hogy más-más megoldások léteznek Európában. Mi akkor egyformán úgy gondoltuk, hogy az a helyesebb, ha erős a képviselőtestület, mert az az igazi demokrácia, ha többségi döntéssel dőlnek el a dolgok, és nem az, hogy ráerőltetni a polgármester akaratát a testületre. Ehhez is tartottam magam. Ezt azonban tanulni kell. Tanulni kell, hogy az embernek mikor legyen önmérséklete, mikor legyen határozott, még a látszatát is el kell kerülni, hogy politika van mögötte, és még sorolhatnám. Tehát hagyni kell, hogy az egyén, a képviselő – valakiknek a nevében és helyettük – teljes felelőséggel tudjon dönteni. Ebben akadályozni vagy rá nyomást gyakorolni nem szabad. Ezért aztán én nem tartoztam azok közé a polgármesterek közé, mint mondjuk a badacsonytomaji, aki azt mondta, hogy a kocsma a templom mellett ne legyen nyitva, amikor az emberek a templomba mennek. A kocsmáros viszont ezzel nem értett egyet, a polgármester fogta

magát, és kívülről bedeszázta, beszegelte a kocsmajtót, benn a kocsmárossal együtt. Ilyen polgármester is volt. Volt olyan is, aki a hivatal dolgozóinak a munkakönyvével kártyázott, a hivatal dolgozói „lapos kúszásban” mentek el az ajtaja előtt, mert rettegtek. Pedig a polgármesternek semmi joga nem volt a hivatal dolgozóival szórakozni. Volt ilyen polgármesteri magatartás is. Ezek nagyon távol álltak tőlem.

Jogilag sem okozott gondot az átállás, hiszen jogász végzettségem van. Végül is elmondhatom, hogy az önkormányzati rendszer egy felszabadultabb és jobb működési forma, azzal együtt, hogy én úgy látom, a demokráciára ma még éretlenek az emberek. A demokráciát összetévesztik az ordítózással, összetévesztik a mocskolódással, összetévesztik a legdrasztikusabb, a legvulgárisabb megnyilvánulási lehetőségekkel. Ezek a vadhajtásai.

A harmincegyéves településvezetői munkádból mire vagy a legbüszkébb, mire emlékszel a legszívesebben?

Megmondom őszintén: nem a büszkeség tölt el, hanem valóban szívesen emlékszem – elsősorban nem a fizikálisan megjelenő dolgokra, hanem ilyenekre, mint zászló és címer, a várossá nyilvánítási pályázat, amit mi magunk készítettünk el – az Országzászló felújítása, megszentelése, arra a kis könyvecskére, amit a település önállóságának a 40 éves évfordulóján adtunk ki, vagy a várossá nyilvánításkor kiadott Balatonfüzfő régmúltja című kis füzetre, a Balatonfüzfői Hírlapra. Tehát ezek töltenek el megelégedéssel. Néhány hagyományt is teremtettünk.

És még most is teremtesz, mint például a Gombócfesztivált.

Hát igen. De azt sem felejttem el – és ez is jó érzéssel tölt el –, hogy amikor kaptunk egy felhívást a január 12-i, Don-kanyari át-törésre való tűzgyújtásos megemlékezésre, felhívtam Pogátsa Jós-kát, aki az akkor még létező cserkészcsapat parancsnoka volt, aki ezt a felhívást pártfogásba vette, és erre a megemlékezésre azóta is minden évben sor kerül. Sajnos volt olyan kezdeményezés is, ami aztán elmaradt, mint például az augusztus 20-i tűzgyújtás a strand mellett.

Annak is örülök, hogy megtaláltuk ünnepeink helyszínét az Országzászlónál, illetve a romtemplomnál.

A Gombócfesztivál pedig gömbölyödik. Jövőre már úgy fogjuk hirdetni, hogy Balatoni Gombócfesztivál, mivel a Balaton-parton nincs ilyen több. És ha már a keneseiek országos lecsófesztivált hirdethetnek, nekünk a balatoni is nagyon jól fog hangzani...

Lajos! Köszönöm a beszélgetést.

A Gombócfesztivál kapuja

Dr. Varjú Lajos, a főszervező

(Fotók: Szónyeg János)

Beszélgetés Vágfalvi Ottóval

Ottó Bátyám! Bár elég sokat tudok már rólad, de szeretném tőled is hallani, mikor kerültél Füzfőre és milyen körülmények vártak itt rád?

Nos, ha sokat tudsz rólam, akkor biztosan tudod, hogy 1949-ben, a Képzőművészeti Főiskola friss diplomásaként jöttem ide, mert a papírgyárban ígérték munkát. Aztán mégsem a papírgyárnál, hanem a Nitrokémiánál kaptam állást, mégpedig önálló szerkesztő technikusnak vettek fel. Be kell vallanom, hogy nem sokat produkáltam ebben a munkakörben, de nagyon jó barátságba kerültem az ottani kollégákkal, mint például Lábodyval, meg a többivel, akik akkor ott dolgoztak.

Aztán lehívtak a pártbizottságra, látták az önéletrajzomat és mondták, hogy alkalmaznának propagandarajzolónak. '57-ig aztán ezt csináltam: elláttam a vállalatot reklámokkal, meg hát természetesen az akkori politikai helyzetnek megfelelő propagandaanyaggal. Volt egy segítőtársam, aki ezeket aztán a megfelelő helyekre kihordta. De kapcsolatban voltam a kultúrházzal, Áfrány Misi bácsival is, ott néhány fiattal összehoztam egy kis szakkört, és ezekkel a fiatalokkal ott rajzolgattunk. Aztán 1957-ben megválasztottak a művelődési ház igazgatójának.

Igen. Ez a másik téma, amiről hallani szeretnék.

Huszonegy éven át vezettem a művelődési házat, ahol aztán volt minden, ami a kultúrához, művelődéshez szükséges. Mostanában viszont ahhoz képest nagy csend van.

A tanácsi jegyzőkönyvek tanúsága szerint – amikor te odakerültél – ötezres nagyságrendű volt a könyvtár állománya, és amikor 1978-ban átadtad a „stafétabotot”, 30 000-es nagyságrendű állományt hagytál hátra.

Igen, a könyvtárat évről évre gyarapítottuk. Novák Géza bácsi volt a könyvtárosunk, aki az olvasók számát is szépen növelte. Működött ott többféle szakkör az általam vezetett rajzszakkörön kívül, mint például fotószakkör, csillagászati szakkör, ők nagyon eredmé-

nyesen dolgoztak, különösen az után, hogy megépült a futballpályán a csillagvizsgáló. Egy időszakban bábszakkör is működött. Ugyancsak egyes emberekből állt a filmszakkör, akik később „Balaton Amatőr Filmstúdió” néven, egy balatonfüredi képzőművészeti szakköri kiállításon első helyezést értek el. A rajzszakkört is – nagyképűen – képzőművészeti szakkörnek neveztük el.

Évente több mint száz alkalommal tartottunk ismeretterjesztő előadásokat, ezek nagyon népszerűek voltak.

Természetesen abban az időben is voltak művészeti kiállítások, évente nyolc-kilenc alkalommal is.

Voltak különféle tanfolyamok is: nyelvtanfolyamok, szabás-varrás, meg ehhez hasonlók.

No és a mozi. Kezdetben nagy népszerűségnek örvendett, bár a tévé erős versenytársává vált, de az én időmben még megfelelő nézőszámmal működött. Azóta sem voltam Fűzfőn moziban, pedig akkor majdnem minden előadást megnéztem.

Nagyon szerettem fotózni. A fotószakkör sötétkamrájában lehetőség volt a kidolgozásra. Nagyon sok fényképem van abból az időből, persze fekete-fehér képek. Aztán rátértem a színes diára, több ezer színes diám van, melyeket a külföldi csavargásaink során készítettem, de azóta sem néztem meg egyet sem.

Beszélgessünk akkor a festészetről, mert – véleményem szerint – ez életed meghatározója, mondhatnám úgy is: éltető erő. Tudok róla, hogy Veszprémben Lovas László tanár úrral volt kapcsolatod, aki nekem is tanárom volt.

Lovas László vezette akkor a képzőművészek Veszprém megyei munkacsoportját, és ennek én is tagja voltam. Miután 1956-ban Lovas disszidált, rám bízta a csoport vezetését, amit jó pár évig végeztem, és többször újra is választottak. Ez a munkacsoport azóta is működik, most is tagja vagyok. Kiállításokat rendezünk, most is van egy kiállítás, Ajkáról indult, és most vándorol valamerre a Dél-Dunántúlon. Az ajkai kiállítás nekem azért érdekes, mert engem a Balaton festőjének ismernek el, és most az ajkai kiállításra négy nagyméretű absztrakt képet vittem el, lássák: nem csak balatoni képeket festek.

Engem itt rengetegen felkeresnek, akik korábban is ismertek, és képet szereztek tőlem. Most pedig éppen a „83 őszi” elnevezésű kiállításra gyűjtögetem a képeket. Úgy tervezem, hogy az 1950-es

évektől napjainkig válogatok, és a képek címe mellett feltüntettem, hogy mikor készült. Egy áttekintő kiállítás lesz, ahol nemcsak balatoni képek, hanem külföldi témák is szerepelnek. Azt nem merem állítani, hogy ez a java az anyagnak, mert nagyon sok képet szét-szórtam a világban. 1985-től – amikor nyugdíjba mentem – tíz éven át a Szőnyi Alkotóközösségbe hoztam a képeket, ahol zsűrizték és forgalmazták is. Ennek az lett az eredménye, hogy a Művészeti Alaptól még nyugdíjam is van, ami persze csak zsebpénznek elég. Ezt aztán megszüntettem, mert kiderült, hogy idegenek kerültek a társaságba, pedig minden hónapban két alkalommal szoktam képeket vinni. Értékesítés vonatkozásában az érdeklődés itt is megvan, tehát nem veszítettem semmit. Felkeresnek személyesen, telefonon, hogy szeretnének képet vásárolni. Ilyenkor szoktam válaszolni, hogy „véletlenül” éppen van. A természeti képek mellett szeretek elvont „játékokat” is csinálni. Most meg a művészeti kiadványokban nem is szerepel jóformán természetelvű kép, a mai művészek jóformán csak az ötleteiket festik meg. Érdekesek ezek, nekem is tetszenek, de ábrázolni úgy, mint régen, olyan képet ritkán találsz. Bár én most hiába festenek olyant, bejön valaki, látja, hogy absztrakt kép, rá se néz.

Igen, tőled mást várnak.

Tőlem mást várnak. Be vagyok skatulyázva egy vizes skatulyába, a balatoni skatulyába. Nem tudok ellene tenni, és 83 éves korban az ember már nem szívesen változik. Nem is érdemes. Ami nekem tetszik, tetszik, ha másnak nem tetszik, nem törődöm vele. Egyébként Veszprém engem nagyon megbecsült, és Pesttel már nincs is kapcsolat. Bennünket, vidékieket nem becsülnék. Most legutóbb is volt Almádiban egy kiállításunk, egy művészettörténész jött el, ketten – helyi művészek – voltunk ott kiségetni, és volt ott normálisan megfestett balatoni kép, amit nem akartak befogadni, ki kellett állnom mellette, hogy szerepelhessen a kiállításon. Persze a kollégák között is különböző szemléletű, izlésű emberek vannak, tudomásul kell venni és olyannak elfogadni. Felfogáskülönbség miatt haragot nem tartottam sosem senkivel.

A veszprémi megbecsülést pedig az emberek szeretete mellett a kitüntetések sokasága által is élvezem. Ezek közül a legértékesebb számomra a „Pro Comitatus”, a megyei közgyűlés kitüntetése. A kiállításokon is legtöbbször megkaptam a díjakat. A művész népség

eléggé irigy társaság, sokszor irigyelték tőlem az első díjat, hogy nem éppen ők kapták.

Ha a régi mesterek képeit végignézzük, csak ámulunk, hogy mit produkáltak. Azok már múzeumba valók, ma sehol nem látni ilyent. Hihetetlen precizitással készítették képeiket.

Valóban, szinte fénykép minőségű képeket alkottak. Úgy gondolom, hogy azt a precizitást – ahogy te is mondtad – éppen a színes fényképezés szorította ki, mert a mai fotótechnikával szemben az ecsettel nem lehet versenyre kelni, és talán ez is közrejátszott az absztrakció megjelenésében.

Lehetséges. Pedig akik elvégzik a művészeti akadémiát, azok mind tudnak rajzolni, festeni, abban nincs hiba. Portrékat is festek, szeretem csinálni. Nejemről nagyon sok képem van. Aztán a családom többi tagjáról is. Itt van például a Dóra képe, még kislányként, aki tavaly végezte a képzőművészeti egyetemet.

Igen, akivel közös kiállításotok is volt nemrég.

Igen, a tanára nyitotta meg azt a kiállítást. Dóra kitűnő grafikus, de kitűnően festett középiskolás korában is.

Volt kitől tanulnia.

Hát mit mondjak? Boldogsággal tölt el, hogy éppen egyik unokám követ a művészi pályán.

Sárospatakon érettségiztem, most volt a 65. érettségi találkónk, oda is elmentünk. Patak mindig híres volt a gimnáziumáról. Abban az időben minden nap volt tornaóránk. Minden nap. Vasárnaponként pedig versenyek voltak, én akkor atletizáltam, és 400 m-es síkfutásban bajnok lettem. Bent van az évkönyvben is. Az érettségi találkozó ott volt a régi, református gimnáziumban, és voltunk 11-en.

Ez nagyon szép szám 65 év után.

Igen, valóban az. Az osztály egy része angol tagozatos volt, és sokan kivándoroltak, disszidáltak. Ott volt például Vitányi Iván is, akit bizonyára te is ismersz, ő is osztálytársunk volt. Ő annak ide-

jén kitűnő tanuló volt, történelemórákon gyakran vitába szállt a tanárral. Most is hallottam, hogy valahol szónokolt, bár ilyet ritkán szokott vállalni.

Örültünk egymásnak mind, örülünk, hogy talpon vagyunk, hogy tesszük-vesszük a dolgainkat. Családunk is elég nagy, öt unoka és négy dédunoka van. A legkisebb ugyan nem tud beszélni, de mindent ért. Sokszor meglepődünk, hogy mi mindent tud. Kilesi, hogy a technikai eszközöket hogyan kell bekapcsolni, és kezeli őket. Ugye ő fiú, és úgy látszik ezek iránt nagyobb a vonzódása.

Ezek a gyerekek a technika világába születtek, és természetes számukra, hogy a rádiót, tv-t kapcsolgatják. Aztán jön a számítógép. Ezen a téren én is sokszor veszem igénybe az unokám számítógépes ismereteit.

Ottó Bátyám! Tisztelettel megköszönöm, hogy rám pazaroltad az idődet. Szívből gratulálok a 83 évhez és még számos, termékeny évet kívánok!

Fenti beszélgetésünk óta megtörtént a „83 őszidő” kiállítás megnyitása, melyet valóban életmű-kiállításnak is lehet nevezni, mert a kiállított képeket egy 1942-ben készített szénrajza nyitotta, és egy egészen friss képe zárta.

*A megnyitón, amely szinte családias légkörben zajlott, Ottó magát boldog embernek nevezte, életkörülményét mennyországbeli állapothoz hasonlította. Amikor Tóth Betty, a Művelődési Központ igazgatója reményét fejezte ki a következő években létrejövő kiállítások iránt, Ottó szerényen megjegyezte: „Csak ne korlátozzuk az Úr akaratát!” Úgy legyen: ne korlátozzuk! Hát akkor adjon neked az Úr még **számtalan** alkotó évet, mindannyiunk örömére, Ottó Bátyám!*

Vágfalvi Ottó „Őszidő 85” kiállításának megnyitója
A kiállítást megnyitotta: Kellei György újságíró 2008. szeptember 3-án

Vágfalvi Ottóné a megnyitón

Melléklet

Az uszoda építéséhez hozzájáruló vállalatok, szervezetek, intézmények

Veszprém Megyei Tanács V. B.,
Országos Testnevelési és Sporthivatal,
Balatoni Intéző Bizottság,
15. sz. Volán,
Magyar Alumíniumipari Tröszt,
Veszprém Megyei Víz és Csatornázási Vállalat,
Veszprémi Állami Építőipari Vállalat,
Gyár és Gépszerelő Vállalat,
Bakony Művek,
Várpalotai Szénbányák,
Közép-dunántúli Szénbányák,
Veszprém Megyei Rendőrkapitányság,
Üvegipari Művek,
Magyar Ásványolaj- és Földgázkísérleti Intézet,
Veszprém Megyei Idegenforgalmi Hivatal,
Ingatlankezelő Vállalat,
Papíripari Vállalat,
Pannonker,
Városgazdálkodási Vállalat Balatonfüred,
Veszprém Megyei Tanácsi Építők,
Balaton Bútorgyár,
Vegyipari Egyetem,
Villamos Berendezés és Készülék Művek,
Ferrovill Győr,
Nehézvegyipari Kutató Intézet,
Centrum Áruház Budapest,
Mezőgép Veszprém,
Veszprém Megyei Zöldség Gyümölcs Kereskedelmi Vállalat,
Országos Érc és Ásványbányák,
Tejipari Vállalat Veszprém,
„Jószerecsét” Mezőgazdasági Termelő Szövetkezet (MGTSZ),
Igazságügyi Minisztérium,

Ajka-Devecser Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet (ÁFÉSZ),
Komfort Iparcikk Kereskedelmi Vállalat,
MGTSZ Veszprémi Szövetsége,
Bakony Gaszt,
Fogyasztási Szövetkezetek Veszprém,
„Táncsics” TSZ,
Városgazdálkodási Vállalat Várpalota,
„Virágzó” MGTSZ,
Csopak Tája MGTSZ,
Veszprém Megyei Tanács Gyógyszertári Központ,
Veszprémi Állami Gazdaság,
MTA Kutató Intézet Veszprém,
Pápai Állami Gazdaság,
Zirci ÁFÉSZ,
Észak-dunántúli Tűzép Vállalat,
AGROKER Veszprém,
Balatonfüredi ÁFÉSZ,
„Egyetértés” MGTSZ Balatonkenese,
Veszprém Megyei Mozi Vállalat,
Dunántúli Cipő Nagykereskedelmi Vállalat,
Legfőbb Ügyészség,
Sirály KTSZ,
„Jóbarátság” MGTSZ,
Veszprém Megyei Beruházási Vállalat,
„Váralja” MGTSZ,
„Dózsa” TSZ,
Tanácsi Talajerőgazdálkodási Vállalat,
„Jókai” TSZ,
Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság,
Veszprém Megyei Tanács Vasipari Vállalat Pápa,
Városgazdálkodási Vállalat Keszthely,
Városlódi Állami Gazdaság,
Pápai Építőipari Szövetkezet,
„Egyetértés” MGTSZ Nemesszalók,
Veszprémi Kórház,
Soproni Postaigazgatóság,
Dolokémia,
Magyar Nemzeti Bank,
Közép-Dunántúli Cserépipari Vállalat,
MÉM Állami Erdőrendezőség,

Melléklet

Veszprémi Patyolat Vállalat,
Textil és Felsőruházati Nagykereskedelmi Vállalat,
OTP Veszprém,
„Kékbalaton” MGTSZ,
Megyei Állat-egészségügyi Állomás,
Veszprémi Illetményhivatal,
KSH Veszprém,
Vegyipari Dolgozók Szakszervezete

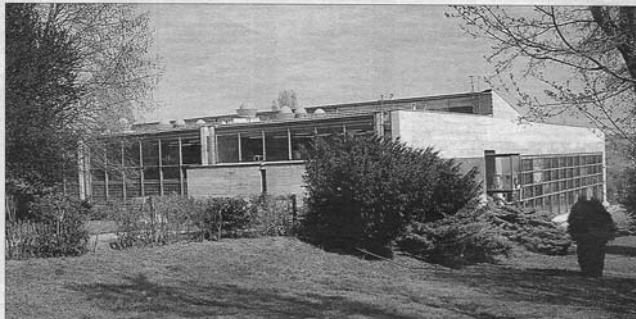
Összesen 80 vállalat, szövetség, szervezet és intézmény.

(Fotók: Palásthy Imre)

Felejthetetlen húsztendő

A fűzfői Balaton uszoda szépen, csendben kerek évszámhoz érkezett

A Balaton uszoda 1981. november 30-án már elkészült, de a hivatalos átadás csak következő év április 1-jén történt meg, mert Buda István államtitkár csak akkor ért rá...

■ Novothny Ottó

Biztos vagyok benne, hogy nagyon kevesen vannak a tágabb környezetben is, akiknek ne tűzódna valami emlék a sportélet-ményhez. Versényen járt benne, csak éppen kikapcsolódott, itt ismerkedtem meg a vízzel, tanult meg úszni, vagy a gyógyulásában játszott főszerepet a mindennapi lempozás. Egy száz, mint száz, sok-sok ezer embernek volt már néhány órára kellemes „othona” a fűzfői Balaton uszoda.

Az az épitmény, amelyet néhány hónap próbázemelés után 1982. április 1-jén néhét át hivatalosan.

Hiába azonban az éppen húszesztendő nyitva tartás, az uszoda nem ünnepel. Folytatja az úszni

valgók kiszágotását, miközben a túlélére játszik.

Ugyanakkor így gondolom, hogy mégis megérdemli a köszönetét ez a létesítmény, nem beszélve a dolgozóiról, a megállomástól, az építőről, az izmeletről, a tulajdonosairól. Ezért néhány sorban végigkísérhetjük a sorsát, megismerkedhetünk jelenével, jövőjével.

Gyuricza László a Nitrokémia vezérigazgatója volt, amikor a '70-es évek közepén kidolgozták, hogy a felbővülő generációból kevesen tudnak úszni. A tényt Magyarországon uszoda-építési felzúdulás követte, de Veszprém megyében csak 25 m-es „akéglényes” létesítmények készültek (Pápa, Inota, Ajka, Veszprém).

Ekkor fogalmazódott meg bennem, hogy Fűzfőre minőségi uszodát kellene építeni – idéznie fel emlékeket Gyuricza László. Ehhez segítségül vastag mappát hozott a beérkezőtől, amelyből hiánytalanul kerültek elő a kort és az építkezés folyamatát végigkísérő iratok. – A megvalósításához három dolog kell: a megvalósítási tudomány, a működtetés és a termék létrehozása. Ez persze meglehetősen ipari megfogalmazás, de nézzük részleteken.

Először a gyári közveleményt kellett megnyernem, ami gyorsan ment, mert sokan szertettek a sportot. A Nitrokémia-

nak egykétét csak 30 millió forintba került a beruházás, a többit az országos sporthivatal és a környező cégek, gazdasági egységek adták össze. Valamennyi helyre személyesen mentem el, és kértem támogatást a tervekért. Kevesen utasították vissza a segítséget. Végül 140 millió költségetes készült 1977. szeptember 2-ára. Ezután kijelöltem az uszoda helyét, majd Patonai Dénes elkészítette a terveket, megjegyzem. Ybl-díjat kapott érte. Négy évvel később, november 30-án pedig a helyiek végre birtokba vehették a Balaton uszodát.

– *Miért avatták hivatalosan később, ráadásul olyan lehetetlen napon, mint április 1-je?*

– Az ok prózai: Buda István államtitkár akkor ért rá személyesen eljönni az avatásra. A próbázemelés alatt azonban tökéletesen

működött minden, elégedettek voltunk.

– *Kivéve azokat, akik megalomániával vádolják.*

– Ez mindig fáj nekem, mint ahogy a vespérműki támadásai a helyszín ellen. Ma is azt mondom, hogy gyönyörű környezetben épült az uszoda, és csak a sportszerzet vezérelt a megvalósításban. Hatalmas munka volt a létrehozása, és bevallom, büszke vagyok rá, hogy sikerült.

– *Megtörtént a „megcsinálás”, elérünk a működtetésig.*

– Hozzá kell tennem, hogy az átadásánál már a megyei tanács

előlege voltam. Ez egykétét a működtetés megszervezésénél jól jött, hiszen könnyebben segíthettem abban, hogy kerüljön át állóeszközileg a víz- és csatornáihi vállalathoz az uszoda.

– *Ez viszont rosszakaróinak jött kapóra: kitálaták, hogy a megére került, és „magdval víz” az uszoda is.*

– En is hallottam erről, de ez büntetés. Nagyon „kesyeges” volt ugyanis a működtetés megoldása, hiszen a Nitrokémia nem tudta finanszírozni. Eppen a pletykák és az elmergesedett viszonyok miatt az állóeszköz-átadás nem történhetett meg, de a megye kezébe került az uszoda. A szerződést 1982. december 8-án kötöttük, és így megoldódott ez a probléma is. Megjegyzem, ha sikerül végigvinni az állóeszköz-átadást, akkor 1990-ben, amikor a vízmű felmondta a szerződést, nem kerülhetett volna olyan lehetetlen helyzetbe a létesítmény, mint amilyenben ma is működik.

– *Maradt a „termék létrehozása”.*

– Ha azt kérdezi, hogy elégedett vagyok-e a termékkel, akkor arra azt kell válaszolnom, hogy nem. Az a terv, hogy a megye úszósportjának centruma legyen a Balaton uszoda – nem

valósult meg maradéktalanul. Természetesen ez az a terület, amibe én nem értek, és bele sem szóltam soha, csak kívülről figyeltem az eseményeket.

– *Mi érez ma, ha élmény a létesítmény mellett?*

Gyuricza László a mai napig büszke arra, hogy megvalósította a tervét

– Mindig is a tárgyi alkotásban életem ki magam, és így gondolom, kevesen vannak, akik képesek megvalósítani az elképzeléseket. Hetvenévesem talán elérhető nekem a szerénytelenség: én közéjük tartoztam, és erre roppant büszke vagyok!

● Dr. Varjú Lajos polgármestertől kisérté végig a Balaton uszoda léte.

Csodálatos tett volt a megépítése – jelentette ki a város első embere. – Nálunk minden gyerek, iskolásként megtanul úszni, de persze a verseny- és minőségi sport, illetve a turizmus szempontjából is kiünő létesítmény az uszoda. Sajnálom, hogy a mai napig nem sikerült megoldani, hogy központi költségvetésből finanszírozzák a működtetést.

– *Az önkormányzatnak pedig nincs évi 50-60 milliója erre.*

– A településfejlesztésekre sem elég a pénzünk, nemhogy az uszoda éves veszteségének kifizetésére. Mi kezdeményeztük évekkel ezelőtt a közhatalú társaság létrehozását, de valahol megfakult az ügy. Ráadásul úgy tudom, az uszoda környék felújítása sem oldható el már sokáig. Érdekeség egykétét, hogy az esetleges hazai olimpia egyik központjaként is figyelembe vették a kormánytervezetben. Ez jelzi, mennyire fontos létesítménynek van szó.

(Folytatjuk.)

Az építésszől készített festmények egyike, melyet Vágfalvi Ottó készített a vezérigazgató felkérésére
Képek: Zwickler Tamás

Rövidítések

ÁB: Állandó Bizottság
Bf. kt.: Balatonfüzűfő Községi Tanács
BM.: Belügyminisztérium
hat.: határozat
HNF: Hazafias Népfront
jk.: jegyzőkönyv
jk.-e: jegyzőkönyve
kgy.: közgyűlés
kt. ül.: képviselő-testületi ülés
kt.: képviselő testület
KT.: Községi Tanács
Ltsz.: leltári szám
MT.: Megyei Tanács
NB: Nemzeti Bizottság
NET.: Népköztársaság Elnöki Tanácsa
önk.: önkormányzat, önkormányzati
rendk.: rendkívüli
sz.: számú
Szakig.: szakigazgatás, szakigazgatási
tan.: tanács, tanácsi
tan. hat.: tanácshatározat
tan. ül.: tanácsülés
Ua.: ugyanakkor
Uo.: ugyanott
ut.: utasítás
V. B./vb: végrehajtó bizottság
vb-ül.: végrehajtó bizottság ülése
VemL.: Veszprém Megyei Levéltár
Vörösberény Tanács: Vörösberény Községi Tanácsa
Vörösberény: Vörösberény község képviselőtestületének
közgyűlési jegyzőkönyve

A Jézus Szíve Plébánia hittanosainak 2002-es dömösi táborázása.
A csoportkép Esztergomban készült
(Fotó: Palásthy Imre)

A Balaton Nyugdíjas Klub kirándulása Ópusztaszeren 2006-ban

The History of Balatonfüzfő

Balatonfüzfő encloses the north-eastern tip of Lake Balaton. Classified administratively as a “large village”, it falls into three parts: Fűzfő-fürdőtelep, Fűzfőgyártelep and Csebere or Tobruk–Szalmássy-telep.

The area has been inhabited for several thousand years. This is clear from finds from the Bronze and Iron ages, Roman times, and the Avar period in the Dark Ages. There was a rich pottery settlement under the Romans, near the junction of roads 71 and 72.

It seems likely that there was a settlement at Máma before the Hungarian Conquest at the end of the 9th century. It is mentioned in a deed of foundation written in Greek around the turn of the millennium. This records that Stephen I, Hungary’s first king, donated Máma and the neighbouring communities to the Greek nuns of Veszprém-völgy. In 1292 there was already a church at Máma, dedicated to St Ladislaus. The ruins of this Romanesque building can be seen behind the present-day Fűzfő-fürdőtelep Catholic Church.

In 1552, the Veszprém-völgy nuns fled before the Turks to Körmen in Western Hungary, where their last abbess is mentioned in a document of 1623. After the nunnery died out, King Ferdinand III granted its estates, including Máma, to the Jesuit College of Győr in 1639. The village of Máma was probably destroyed in the Rákóczi War of Independence (1703-11), during battles between the independence army of Ádám Béri Balogh and the imperial forces under General Rabutin. It is remembered today in the names of two hills, Máma-hegy and Máma-tető.

According to the records of a canonical visitation to nearby Vörösberény, Máma Church was still standing in 1761, and was served by an ordained hermit. It is not known how or why it fell into ruins.

After Pope Clement XIV dissolved the Jesuit order in 1773, its properties were used to establish the Education Fund, set up to maintain military academies and secondary schools.

“Fűzfő” means the source of the Fűz, a local stream. The name appears likewise first in the deed of foundation of Veszprém-völgy Nunnery, denoting a cultivated area belonging to the village of Szár-

berény. It recurs as a place name in judicial documents from the 12th to 14th centuries, for instance in the phrase “in loco Fyusfyu existentia” (1270). A document of 1617 refers to the earlier right of the Veszprém-völgy nuns to collect a toll on the bridge over the Fűz. The rector of the Jesuit College of Győr successfully petitioned Leopold I for the same right, “since the bridge on the highway has to be maintained.” An account book of 1701 gives the toll-house revenue for the year as 40 florins. Other documents record that there was an inn there in 1702 (“Fűzfe”) and 1753 (“Fűszfeő”). A list of the population of Vörösberény in 1757 records the innkeeper János Szeifrid and his family as the only inhabitants of Fűzfő. The inn was a clay and wattle building with three rooms that the Győr Jesuits had ordered for the serfs of Szárberény to build, but it was in disrepair by the time of the dissolution.

Fűzfő, apart from denoting the Jesuit estate, featured in the name Fűzfő-puszta, a hamlet about 300 metres north of the present day petrol station, which survived until 1960. This gave its name to the modern settlement, since it was there that the Magyaróvár Gunpowder Factory moved in 1922 and started production in 1927.

Since the gunpowder factory could not utilize the full capacity of the power station that served it, negotiations began to establish a paper mill nearby. The Hazai (Domestic) Paper Mill Company was founded on December 17, 1927. Construction of the mill began in 1928, and somewhat fitful production started in 1929. Meanwhile the gunpowder factory began to diversify into other chemicals, and changed its name at a general meeting on June 30, 1928 to the Nitrokémia Industrial Works.

Work had begun in 1923 on a housing estate for the factory’s employees, known as Fűzfőgyártelep. The first stage was completed at the end of 1924. The housing went mainly to salaried staff and workers transferred from Magyaróvár and to the powerstation employees.

By 1930, there were several hundred families living on the estate, although its social, cultural and sports facilities were still rudimentary. For instance, there was only one medical doctor for the estate and the factory. The people of Fűzfőgyártelep formed a closed community, with their own cultural and sporting activities. The factory was classified as a defence establishment, and the estate surrounded by a 2.5-meter-high wall, patrolled by armed guards with

dogs. Nitrokémia also had a strong effect on neighbouring villages, by providing jobs for the poor peasantry, and by attracting employees from elsewhere who settled nearby. Many of these went to Fűzfő-fürdőtelep, whose inhabitants came from all over the country.

The building of the Budapest-Tapolca railway and the main road 71 had shortened the travelling time from the capital to Lake Balaton. This led to the development of a holiday resort at Fűzfő-fürdőtelep in the 1920s and 1930s. A plan for “Fűzfő Balaton Bathing Resort” was drawn up in 1921. Senior civil servants and members of Parliament began to buy plots for holiday homes in today’s Bartók Béla utca and Jókai utca and beneath the hill opposite the bathing beach. The families that settled permanently at Fűzfő-fürdőtelep were mainly factory workers, traders and artisans. They built homes on the periphery, in today’s Árpád utca, Ady Endre utca and Balaton körút.

About the same time, János Szalmássy, a publican from Vörösberény, began to parcel out land he owned near the factories. Many of the employees bought building land in that part of Balatonfűzfő, which is still known today as Szalmássy-telep.

The holiday-home owners founded a Spa Association to develop the area. In 1929-30, for instance, the Spa Association paid for electricity supplies to be brought to the whole area covered by Fűzfő-fürdőtelep at the time. An order from the Minister of the Interior in 1933 allowed the name “Resort of Balatonfűzfő” to be adopted, and appointed the committee of the Spa Association to act as the resort committee. Balatonfűzfő and Fűzfőgyártelep still belonged to Vörösberény, where burials also took place, as the new communities had no cemetery.

The managers of the paper mill decided in 1939 to build more housing for their key employees. At the end of July, the board agreed to the purchase of building land at Csebere-dűlő, where the housing was completed in 1941. The building coincided with the North Africa campaign, and perhaps for this reason the estate became known locally as Tobruk, after the Libyan town that featured large in the fighting. Another local explanation is that the chauffeur to the manager of the paper mill had served in North Africa with the Foreign Legion, and remarked that the area resembled Tobruk.

Meanwhile public institutions and buildings appeared. Fűzfőgyártelep acquired a post office in 1925 and an elementary school in 1927. The Roman Catholic church was built in 1936-37, and a

hostel for workers and employees in 1942. There was also a cooperative store. The Nitrokémia management established an eight-bed hospital with three doctors providing a constant medical services. The workers' housing was originally intended for 400 people, which proved too few. Further buildings began in 1940, although the work was interrupted by the war.

The Sirály (Seagull), a restaurant, grocery, casino and post office combined, was built at Balatonfüzfő in 1928. Then came an elementary school with accommodation for the teacher in 1930, a Roman Catholic church in 1936, a village hall in 1940, and a Reformed church in 1949.

Self-improvement societies were established in Balatonfüzfő and in Fűzfőgyártelep, where a Fűzfő Athletics Club was set up in 1928. Social and community life steadily developed.

Some of the factories closed as the front line approached towards the end of the Second World War. On the orders of the German occupation forces, 250 railway truck-loads of components, finished products and raw materials were loaded up and sent off to Germany, although the workers dismantling the plant hid as much as they could. This meant that several of the factories were able to begin producing consumer goods soon after the front had passed.

The inhabitants of Fűzfőgyártelep were evacuated because of the air raids, apart from the workers and employees. Fifty-four homes were destroyed in the war.

By August 1945 there was a Fűzfő Land Claims Committee, parcelling out building land in the resort area and elsewhere to workers and employees. However, work was slow to begin, for lack of funds and building materials. Building only began in earnest in the 1950s and 1960s, when housing loans became available. The expansion has continued to the present day.

An important change came in 1958, when Balatonfüzfő became an administratively separate community with its own council. Territory was taken from four neighbouring villages: Vörösberény (630 hectares), Papkeszi (117 hectares), Királyszentistván (126 hectares) and Balatonkenese (5 hectares). With the modernization of the local government system, the Village Council was subordinated first to Veszprém and later to Balatonalmádi, as a peripheral settlement.

Balatonfüzfő continued to offer job opportunities that encouraged families to settle. Further nationalized and other land was parcelled out for housing and holiday homes. With the private land

the process was haphazard, for want of a general development plan. This accounts for the narrow roads in some places and the plots that can only be approached over someone else's land.

The Fűzfőgyártelep compound also became too small. Flats and a workers' hostel for the paint factory were built south of the perimeter fence in the 1950s. The Gagarin utca development began in 1964, and the new vocational training school opened in 1969. The development would certainly have continued if the authorities had not decided to transfer the housing construction to the nearby towns of Veszprém and Balatonalmádi.

Nitrokémia developed after the Second World War into a giant enterprise of national importance. It spent most of its welfare funds on establishing and maintaining sports facilities of a standard not found in urban communities. These still belong to the company.

The provision of full public utilities began in Balatonfüzfő and Csebere in the 1980s. The gas programme, financed by the householders themselves, is nearing completion, so that all parts of Balatonfüzfő will have a full set of utilities.

The reform of the local-government system in 1990 finally placed the affairs of Balatonfüzfő in the hands of its inhabitants. The latest general land-usage plan envisages infilling between the three parts of the community, to give a more uniform settlement pattern. The industrial presence will remain dominant, but the local-government authority also sees a strong future for Balatonfüzfő as a holiday resort with excellent sports facilities.

In 1993, the local-government assembly adopted a coat of arms and a flag for the community, to strengthen and express the cohesion among Balatonfüzfő's inhabitants.

President of the Hungarian Republic granted the title of town to the large village of Balatonfüzfő in his resolution of 218/2000, effective from July 1, 2000.

English translation by Brian McLean

Balatonfüzfő und seine Geschichte

Das Gebiet der Großgemeinde Balatonfüzfő erstreckt sich über das nordöstliche Ufer des Balatons (Plattensee). Die Ortschaft besteht eigentlich aus drei Ortsteilen, nämlich aus Alsófüzfő, Füzfőgyártelep und Csebere (Tobruk) sowie der Szalmássy-Siedlung.

Das Gebiet um Balatonfüzfő ist schon seit Jahrtausenden bewohnt. Dies beweisen die Funde aus der Bronze- und Eisenzeit, sowie aus den Zeiten der Awaren und der Römer, die bei Ausgrabungsarbeiten zum Vorschein gekommen sind. In der römischen Zeit gab es in der Gegend, wo sich heute die Hauptverkehrsstraßen 71 und 72 treffen, eine reiche Töpfersiedlung.

Wahrscheinlich hat die Ortschaft Máma, die in einer um die Jahrtausendwende in griechischer Sprache ausgestellten Schenkungsurkunde von König Stephan erwähnt wurde, schon zur Zeit der Landnahme existiert. Laut dieser Schenkungsurkunde wurde Máma – gemeinsam mit den benachbarten Ortschaften – durch den König an die griechischen Nonnen aus Veszprém-völgy übergeben.

Die Kirche der Ortschaft, die zu Ehren von St. László errichtet wurde, stammt ursprünglich aus dem Jahre 1292. Ihre Reste sind hinter der heutigen katholischen Kirche in Alsófüzfő zu besichtigen.

Im Jahre 1552 sind die Nonnen vor den Türken nach Körmend geflüchtet. Eine schriftliche Erwähnung ihrer letzten Äbtissin gibt es aus dem Jahre 1623. Das Besitztum des Nonnenklosters, das in den türkischen Zeiten ausgestorben ist – wie auch die Ortschaft Máma – wurde 1639 durch Ferdinand III. in das Eigentum des Jesuitenkollegiums von Győr übergeben. Das Dorf Máma wurde im 18. Jahrhundert, zur Zeit des Rákóczi-Freiheitskampfes vernichtet, vermutlich infolge der Zusammenstöße zwischen Ádám Béri Balogh und dem kaiserlichen General Rabutin. Der Name des Dorfes ist heute nur noch in den Bezeichnungen „Máma-hegy“ (Máma-Berg) und „Máma-tető“ (Máma-Gipfel) erhalten.

Laut einem Inspektionsprotokoll von Vörösberény aus dem Jahre 1761 stand die Kirche in Máma damals noch immer, sie wurde durch einen Eremiten im geistlichen Stand gehütet. Die Umstände der späteren Zerstörung der Kirche sind unbekannt.

Im Jahre 1773 hat der römischen Papst den Jesuitenorden aufgelöst; seine Besitztümer wurden für die Gründung eines „Unterrichtsfonds“ verwendet, aus dessen Einnahmen militärische Akademien und Mittelschulen finanziert wurden. Und so ist auch das Gebiet der Gemeinde Máma in den Besitz des Unterrichtsfonds gelangt.

Der Name Fűzfő (er bedeutet: Quellengebiet des Baches Fűz) wird schriftlich erstmalig als zu Szárberény gehörender Besitzumsname in den Gründungsurkunden des Veszprém-völgyer Nonnenklosters erwähnt. Er ist aber auch als Ortsname in Gerichtsdokumenten aus dem 12. bis 14. Jahrhundert zu finden, z.B. in einer Urkunde aus dem Jahre 1270 in der Formulierung: „...in loco Fyusfyu existentia...“.

In einer Urkunde von 1617 wird das Recht auf Zollerhebung der Veszprém-völgyer Nonnen auf der Brücke über den Bach Fűz erwähnt. Dieses Recht auf Zollerhebung, „da auch die Brücke der Landstraße im Stande erhalten werden muß“, hat der Abt der Jesuiten aus Győr von Kaiser Lipót erbeten und erhalten. In einem Rechnungsbuch aus dem Jahre 1701 sind u. a. die Einnahmen des Zollhauses in Höhe von 40 Forint zu finden. In den Jahren 1702 und 1753 erwähnen zeitgenössische Urkunden die Ortschaft unter dem Namen „Fűzfe“ bzw. „Fűzfeő“. Laut einer Volkszahlung in Vörösberény von 1757 wohnte Gastwirt János Szeifrid mit seiner Familie in Fűzfő-Puszta. Die Jesuiten aus Győr haben nämlich von ihren Szárberényer Lehensleuten ein Gasthaus mit drei Zimmern errichten lassen. In einem Inventarverzeichnis, aufgenommen zur Zeit der Auflösung des Jesuitenordens, wurde es bereits als ein wertloses Gebäude aufgeführt.

Den Namen Fűzfő trug außer dem Ort auch die bis zum Jahre 1960 existierende Fűzfő-Puszta; sie lag nördlich einer Tankstelle, etwa 300 Meter entfernt. Sie wurde dann der heutigen Ortschaft eingegliedert, die nach dem Ersten Weltkrieg, gleichzeitig mit der Verlegung der Pulverfabrik von Magyaróvár, entstand. Mit den Bauarbeiten für die Fabrik wurde 1922 begonnen, und 1927 konnte die Pulverherstellung aufgenommen werden.

Die Pulverfabrik war allerdings nicht in der Lage, die Kapazität des bestehenden Kraftwerkes voll auszunutzen, und so entstand die Idee einer weiteren industriellen Ansiedlung. Am 17. Dezember 1927 wurde die Papierfabrik „Hazai Papírgyár Rt.“ gegründet. Mit den Bauarbeiten wurde in 1928 begonnen, und 1929 konnte –

nach Überwindung einiger Probleme – die Herstellung von Papier aufgenommen werden.

Zu jener Zeit plante auch die Pulverfabrik eine Erweiterung ihres Produktionsprofils und die Herstellung neuer chemischen Produkte. Am 30. Juni 1928 wurde der Name der Fabrik auf Beschluß der Hauptversammlung in „Nitrochemie Industrieanlagen AG“ (Nitrokémia Ipartelepek Rt.) geändert.

Schon im Sommer 1923 war mit den Bauarbeiten für die Wohnsiedlung der Industrieanlage begonnen worden, der Abschluß des ersten Teiles der Arbeiten hat sich jedoch bis Ende 1924 verzögert. In der Siedlung haben vor allem Angestellte und Arbeiter, die mit der Pulverfabrik von Magyaróvár übersiedelt waren, und Mitarbeiter des Kraftwerkes Wohnungen erhalten.

Im Jahre 1930 hat die Wohnsiedlung schon mehreren Hunderten von Familien ein Zuhause gegeben. Jedoch waren die sozialen und kulturellen Einrichtungen und die Sportanlagen noch in einem recht primitiven Zustand. Auch die gesundheitliche Versorgung sowohl in der Fabrik als auch in der Wohnsiedlung oblag nur einem einzigen Arzt.

Die Bevölkerung der Füzfő-Industrieanlage bildete eine „geschlossene“ Gesellschaft, so wurden auch kulturelle und Sportveranstaltungen nur von den Einwohnern der Siedlung besucht. Die Wohnsiedlung der Industrieanlage, die zu einer militärischen Produktionsstätte erklärt worden war, wurde mit einem 2,5 Meter hohen Zaun umgeben und von bewaffneten Posten mit Hunden bewacht.

Die Nitrochemie hat auch die Entwicklung der Dörfer in der Umgebung entscheidend beeinflußt. Einerseits hat sie als Arbeitsstelle einem Teil der arbeitssuchenden Bauernschaft der Gegend ein sicheres Auskommen geboten, andererseits haben sich viele Arbeiter, die aus verschiedenen Teilen des Landes hierhergekommen sind, in den umliegenden Dörfern – in der direkten Nähe der Fabrik, so auch in Alsófüzfő – angesiedelt. So könnte man sagen, daß die Bevölkerung von Balatonfüzfő im wahrsten Sinne des Wortes „zusammengewandert“ ist.

Der Bau der Bahnstrecke Budapest-Tapolca und der Hauptverkehrsstraße 71 hat den Balaton „näher an die Hauptstadt herangeführt“, und in den 20er Jahren wurde auch mit dem Ausbau eines Erholungsortes auf dem Gebiet von Alsófüzfő begonnen. Im Jahre 1921 entstand ein Plan mit dem Titel „Füzfő, Badeort am Ba-

laton". Infolge dessen haben hochgestellte Regierungsbeamte und Parlamentsabgeordnete in der heutigen Bartók und der Jókai Straße und am Strand gegenüber dem Hügel Grundstücke erworben und Ferienhäuser gebaut. In deren Peripherie, in der heutigen Árpád und der Ady Straße, später am Balaton Ring, haben weitere Familien, vor allem Betriebsangestellte, Händler und sonstige Unternehmer, die ersten Wohnhäuser errichtet.

Ungefähr zu dieser Zeit hat der Gastwirt János Szalmássy aus Vörösberény ebenfalls sein Grundstück unweit des Industriegebietes – es heißt auch noch heute Szalmássy-telep (Siedlung) – parzellieren lassen. Dort haben dann ebenfalls Betriebsangestellte Grundstücke gekauft und Häuser gebaut.

Die Grundstückseigentümer des Erholungsortes haben einen Verein zum Zweck der Entwicklung des Gebietes ins Leben gerufen. So wurde u. a. in den Jahren 1929-30 auf Kosten des Vereins auf dem gesamten Gebiet des damaligen Alsófüzfő die Stromversorgung ausgebaut.

Mit der Verordnung Nr. 217.366-1933. XV. des Innenministeriums wurde die Bezeichnung „Erholungsort Balatonfüzfő“ eingeführt, und der Badesiedlungs-Verein Balatonfüzfő erhielt umfassende Befugnisse zur weiteren Entwicklung des Ortes. Balatonfüzfő und das Gewerbegebiet Fűzfőgyártelep gehörten damals verwaltungsmäßig zu Vörösberény. Fűzfő besaß nicht einmal einen eigenen Friedhof, die Beerdigungen wurden auf dem Friedhof von Vörösberény vorgenommen.

Die Direktion der Papierfabrik (Hazai Papírgyár Rt.) hat 1939 entschieden, für ihre leitenden Angestellten Wohnungen bauen zu lassen. Ende Juli 1939 hat Pál Fellner, Mitglied des Direktionsrates, dem Kauf des zum Bau notwendigen Territoriums in Csebere-dűlő in Vörösberény zugestimmt, wo die Bauarbeiten für die Wohnungen bis 1941 abgeschlossen wurden. Zur Zeit des Wohnungsbaus fanden – unter anderem – Kampfhandlungen des Zweiten Weltkriegs in Nordafrika statt, und so wurde die Wohnsiedlung im Volksmund „Tobruk“ genannt – nach dem seinerzeit in den Nachrichten oft erwähnten Namen in Libyen. Laut anderen Quellen soll der Chauffeur des ehemaligen Direktors der Papierfabrik – der als Fremdenlegionär auch in Afrika war – wegen der Ähnlichkeit des Gebietes („Es schaut gerade so aus wie Tobruk!“) der Siedlung diesen Namen gegeben haben.

In den einzelnen Ortsteilen wurden mittlerweile die öffentlichen Institutionen geschaffen, öffentliche Gebäude errichtet, und so gibt es auf dem Fabrikgelände schon seit 1925 ein Postamt. 1927 begann der Unterricht in der Grundschule, die römisch-katholische Kirche wurde 1938-39 gebaut, 1942 ein Wohnheim für Arbeiter und Angestellte. Für die Versorgung der Bevölkerung war der Hangya Verband zuständig. Die Direktion der Fabrik hat ein Krankenhaus mit drei Ärzten einrichten lassen. Die Arbeiter Wohnsiedlung war ursprünglich für 400 Personen geplant, erwies sich aber bald als zu klein. 1940 wurde mit den Bauarbeiten für neue Wohnungen begonnen, jedoch hat der Zweite Weltkrieg diese Entwicklung unterbrochen.

In Alsófüzfő wurde 1928 das Gebäude „Sirály“ errichtet (ein Restaurant, ein Lebensmittelgeschäft, ein Casino und ein Postamt haben hier Platz gefunden). 1930 wurde die Grundschule mit einer Wohnung für Lehrer, 1936 die römisch-katholische Kirche, 1940 das Kulturhaus und 1949 die reformierte Kirche gebaut.

Zum Zweck kultureller Betätigung und Weiterbildung entstanden in den Ortsteilen, in der Fabrikanlage wie auch in Alsófüzfő Amateurgruppen. In der Fabrikanlage haben 1928 die sporttreibenden Mitarbeiter den Leichtathletik Club Fűzfő gegründet. Somit entstanden Schritt für Schritt die Gemeinschaftseinrichtungen in den verschiedenen Siedlungsteilen.

Zur Zeit des Zweiten Weltkriegs – mit der Annäherung der Front – haben die meisten Betriebe die Produktion eingestellt; laut Befehl der deutschen Militärkommandantur wurden die Fabriken abgebaut, und Anfang 1945 wurden 250 Waggons mit Maschinenteilen, Fertigprodukten und Rohmaterial nach Deutschland geschickt. Den Arbeitern, die mit dem Abbau beauftragt waren, gelang es jedoch, vieles zu verstecken und vor dem Abtransport zu retten, und so konnte man nach dem Durchzug der Front bald neue Betriebe aufbauen, um Waren des allgemeinen Bedarfs zu produzieren.

Die Bevölkerung der Fabrikanlage wurde vor den Bombardierungen evakuiert, zurück blieben die Arbeiter und Angestellten. Während der Kämpfe wurden 54 Wohnungen der Fabrikanlage zerstört.

Im August 1945 nahm die Fűzfőer Bodenreform-Kommission ihre Arbeit auf, und in Alsófüzfő, dem bis dahin „geschlossenen“ (Erholungs-)Gebiet, wurden Grundstücke an die Arbeiter und Angestellten verteilt. Mangels Material und Geld konnten die Bauar-

beiten nur langsam beginnen, haben aber in den 50er Jahren – mit Hilfe der Möglichkeiten von Wohnbaudarlehen der Landessparkasse OTP – einen bedeutenden Aufschwung genommen, der auch noch heute andauert.

1958 hat Balatonfüzfő eine qualitative Änderung erlebt. Der Ort wurde zu einer selbstständigen Verwaltungseinheit erklärt, und ein eigener Gemeinderat wurde gegründet. Das Gebiet der Gemeinde setzte sich aus vier benachbarten Gemeinden, aus Vörösberény, Papkeszi, Királyszentistván und Balatonkenese zusammen. Nach der Verwaltungsreform gehörte die Gemeinde zunächst zum Einzugsbereich von Veszprém, danach zu Balatonalmádi, als eine Ortschaft in der Umgebung der Stadt.

Füzfő blieb weiterhin eine attraktive Arbeitsstelle, und es kamen immer wieder neue Familien, um hier eine Möglichkeit zur Ansiedlung zu finden.

In der Folgezeit wurden weitere Flächen für die Errichtung von Wohnhäusern und Ferienhäusern erschlossen. Die Grundstücke im Privateigentum wurden am Anfang – mangels Regulierungsplan – ohne gründliches Durchdenken verteilt. Im Ergebnis dessen entstanden z.B. an einigen Stellen relativ schmale Straßen bzw. einige private Grundstücke, die nicht von Fremden betreten werden können.

Auch die ursprüngliche Fabrikanlage musste allmählich erweitert werden. In den 50er Jahren wurden Wohnungen für die Farbenfabrik und ein Wohnheim gebaut, und 1964 wurde mit dem Bau in der Gagarin Straße begonnen. 1969 wurde das neue Institut für Ausbildung von Facharbeitern eröffnet. Dieser neue Aufschwung hatte wahrscheinlich noch länger angedauert, jedoch wurde der weitere Wohnungsbau von Füzfő auf andere Standorte, u. a. auf Veszprém und Balatonalmádi konzentriert.

Nach dem Krieg wurde auch die Nitrochemie zu einem Großunternehmen ausgebaut. Der Betrieb hat einen ansehnlichen Teil seiner Mittel für die Einrichtung und Erhaltung verschiedener Sportanlagen aufgewendet. Dank dieser Bemühungen sind heute auf dem Gebiet Balatonfüzfő – weiterhin im Eigentum der Nitrochemie – Sportanlagen zu finden, die teilweise das Niveau der Hauptstadt übertreffen.

In den 80er Jahren begannen in den Ortsteilen von Alsófüzfő und Csebere weitere Arbeiten zum Ausbau der kommunalen Versorgung, die demnächst, auch unter finanzieller Beteiligung der Bevölkerung, mit dem Ausbau der Gasversorgung abgeschlossen

werden. Somit verfügt demnächst ein jeder Ortsteil der Großgemeinde Balatonfüzfő über ein vollständiges kommunales Versorgungsnetz.

Mit den Wahlen zu den kommunalen Selbstverwaltungen im Jahre 1990 hat auch unsere Großgemeinde die Gestaltung ihres Schicksals in die eigenen Hände übernommen.

Der neueste Regulierungsplan ermöglicht – mit der Möglichkeit der Bebauung der Gebiete zwischen den drei Ortsteilen – die Herausbildung einer einheitlicheren Gemeindestruktur. Die Selbstverwaltung beabsichtigt neben der gewerblichen Entwicklung, die auf dem Gebiet der Großgemeinde zu erkennen ist und deren Leben beeinflusst, sich vor allem auf die Entwicklung des Tourismus und der Sporteinrichtungen zu konzentrieren. Damit werden die vorteilhafte geographische Lage des Ortes und auch die vorhandenen niveaureichen Sportanlagen der Gemeinde ausgenutzt.

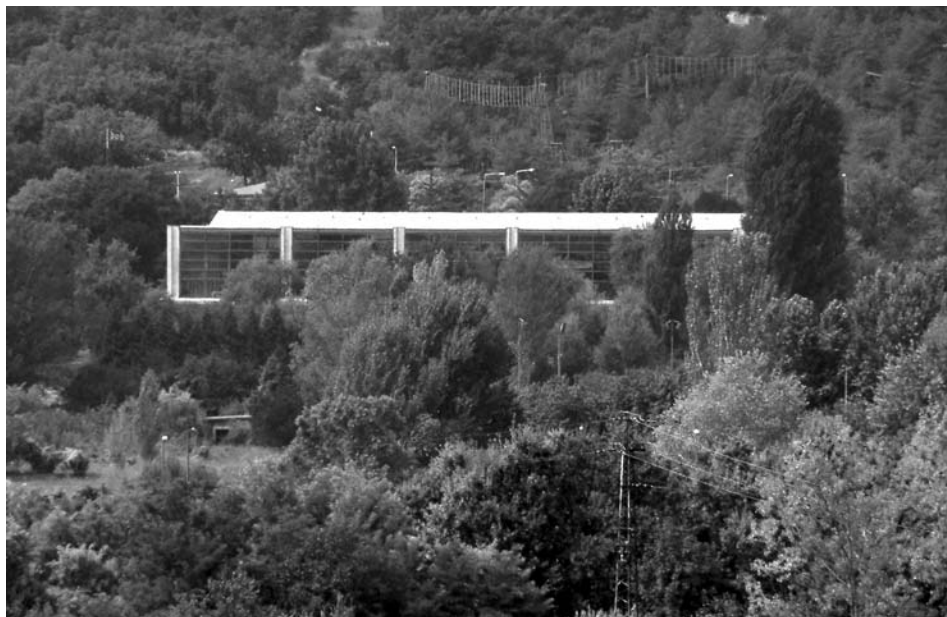
Die Gemeindevertretung hat 1993 einen Beschluß über die Symbole der Großgemeinde, das Wappen und die Fahne, gefaßt. Damit soll auch bei den Bürgern unserer Großgemeinde das Bewußtsein vertieft werden, daß wir alle zusammengehören.

Der Präsident der Republik Ungarn verlieh dem Großgemeinde Balatonfüzfő den Titel „Stadt“ mit dem Beschluß Nr. 218/2000. mit der Geltung am 1. Juli 2000., damit Balatonfüzfő Stadt wurde.

Deutsche Übersetzung von Anetta Schmiedl

Szilágyi Bernadett: A főkalány (az uszoda bejáratánál volt e szobor)
(Fotó: Palásthy Imre)

Az uszoda a körforgalom felől (Fotó: Szőnyeg János)

Az úttörőzenekar szereplői (1951)

Fentről, balról 1. sor: Horváth István, Kozma Teréz, Stadinger Irén, Karsai László, Nyári Éva, Kertai Mihály, Lajosfalvi László, Hartmann Dezső, Valaczkai Ferenc, Remsei István, Oszkó Éva, Szabó Judit, Kádár Sándor.

2. sor: Hartmann Margit, Pilisi Rózsa, Erki Jolán, Csaba Margit, Bögös Lajos, Gyurkovics Márta, László Éva, Szöllősi Éva.

3. sor: Juhász Margit, Beleznai Amália, Ráskai Katalin, Czine Edit, Vihart Tibor, Horváth Gizella, Vihart Mária, Sinágel Klára, Almás Irén, Vass Mária.

4. ülő sor: Kajári Ildikó, Marton Imre, Bátor Edit, Áfrány Mihály, Szabados Sándor zenekarvezető, Horváth Éva, Szarka Ildikó, Balasi Jutka, Rehák Rozália.

Emléktábla-avatás a Jókai Mór iskolában (2004)

30 éves a város vegyes kórusa (2005)
Karvezető: Nyizsnyánszky Eleonóra
(Fotók: Szőnyeg János)

A hősök falának avatása (2005)
Az avatóbeszédet Dr. Ravasz István alezredes,
a Hadtörténeti Múzeum és Könyvtár igazgatóhelyettese mondta
(Fotók: Szönyeg János)

Az Aradi Vértanúk emlékűnepe (2006)
Köszöntőt mondott: Veisz László,
az Ökumenikus kápolnáért Alapítvány elnöke

Emlékbeszédet Oláh Emil őrnagy, református táborigazgató mondott
(Fotók: Szőnyeg János)

Az ipari áldozatok emlékére állított „Mementó” emlékmű felavatása.
Köszöntőt Bakonyi Árpád, a Nitrokémia ZRt. vezérigazgatója,
avatóbeszédet Kiss Péter szociális és munkaügyi miniszter mondott.
(Fotók: Szőnyeg János)

Tartalomjegyzék

Ajánlás	5
Beköszöntő	7
Előszó	9
Balatonfűzfő földrajzi jellemzői	13
Éghajlati jellemzők.....	15
Közlekedési lehetőségek	17
Földtani felépítés és szerkezeti viszonyok	18
Növényföldrajzi jellemzők	19
Fűzfői-öböl.....	20
Mámai-part	21
Papvásári-szőlőhegy.....	21
Vörösberény – Litér közötti dolomit vonulat	21
Állatföldrajzi jellemzők	24
A gerinctelen fauna természeti értékei.....	24
A gerinces fauna természeti értékei.....	25
Balatonfűzfőn és környékén fellelt védett fajok:.....	26
Kételtűek	26
Hüllők	26
Kígyók	26
Madarak	26
Emlősök	29
Régmúlt idők tanúi	31
A középkori Mára település.....	41
Új település születik	
(Fűzfő-fürdőtelep → Balatonfűzfő-üdülöhely → Balatonfűzfő)...	55
Fűzfő-fürdőtelep	55
Iskolaépítés.....	69
Balatonfűzfő-üdülöhely.....	71
Tovább fejlődik a település	74
Szalmássy-telep	77

Tartalomjegyzék

Tobruk	77
Kultúrház.....	80
Óvoda építése.....	80
Jegyzői kirendeltség	81
Háborús évek	82
A háború áldozatai	83
Újra indult az élet	84
Nemzeti Bizottság.....	85
Földigénylő Bizottság	91
A községi közgyűlés képviselőtestületének újjászervezése....	93
Inflációs évek	93
Új fizetőeszköz: a forint	94
Normalizálódik az élet	95
Az önálló községgé válás folyamata.....	98
A forradalom eseményei Balatonfűzfőn.....	103
Teret hódít az ipar	111
A magyaróvári lőporgyár áttelepítése	111
A papírgyár építésének körülményei.....	113
Nitrokémia Ipartelepek	115
Fűzfőgyártelep-lakótelep	116
Háborús évek.....	132
Újjáépítés	136
Az 1947–50-es évek politikájának hatásai Fűzfőgyártelepen	138
Újabb fejlődési szakaszban.....	147
1956	148
Balatonfűzfő	163
Balatonfűzfő község	163
Új településrész a Csebere-dűlőben	168
Nehéz fejlődési szakaszban.....	174
Balatonfűzfő – Litér közös tanácsú települések.....	188
Balatonfűzfő nagyközség	189
A rendszerváltás után	222
Közigazgatás	267
Polgári közigazgatás	267
Tanácsi közigazgatás.....	276
Balatonfűzfő önálló község	284
Önkormányzati közigazgatás.....	318

Tartalomjegyzék

Egészségügy.....	335
Üzemegészségügyi szolgálat	335
Körzeti orvosi szolgálat.....	339
Védőnői szolgálat	346
Gyógyszertár	348
Egyházi élet	353
Római katolikus egyház	353
Üdülőtelep	353
Gyártelep.....	357
Szent Imre-kápolna	362
Lelkészség és plébániák	366
Református egyház	375
Evangélikus egyház	381
A jövő reménysége: ökumené	382
Kulturális élet	385
Fűzfőgyártelep kulturális élete	385
Balatonfűzfő községi településrész kulturális élete	397
Egy hajóban.....	403
Társadalmi szervezetek	409
Fürdőegyesület	409
Fűzfői Atlétikai Klub (FAK)	412
Fűzfőgyártelepi Kultúr Egyesület	413
Balatonfűzfői Polgári kör	414
Társadalmi szerveződés lehetőségei az egypártrendszer időszakában	415
Nyugdíjas klubok.....	419
A Balatonfűzfői Nyugdíjas Klub.....	420
Fűzfőgyártelepi Nyugdíjas Klub.....	420
CsebSzalTo Nyugdíjas klub.....	420
Pedagógus Nyugdíjas Klub.....	421
Rendszerváltozás után	421
NIKE-FAK	422
Angyal József Tenisz Sportegyesület	422
Balatonfűzfői Lövészegylet	422
Balatonfűzfői Szörf Klub	422
Balatonfűzfői Vitorlázó Sportegyesület	422
Nitrokémia Vitorlás Klub.....	422

Tartalomjegyzék

Fűzfőgyártelepért Egyesület.....	422
Mozgássérültek Egyesületének	
Balatonfűzfő és Környéke Csoportja	423
Balatonfűzfői Polgárőr Egyesület	423
Nitrokémia Véradó Egyesület	425
Nők a Balatonért Egyesület Balatonfűzfői Csoportja	426
Balatonfűzfői Jézus Szíve Karitászcsoport	427
Kereszténydemokrata Szövetség	
Balatonfűzfői Szervezete.....	427
Balatonfűzfői Civil Társaskör.....	427
Jókai Mór Általános Iskola	
„Öreg” Diákjainak Baráti Köre.....	428
Magyar Csillagászati Egyesület	
Balatonfűzfői Helyi Csoportja	428
„Szabadság Vándorai”	
Ifjúsági Kulturális és Szabadidős Egyesület.....	429
Együtt Balatonfűzfőért Egyesület	429
Vállalkozók Egyesülete	430
Balatonfűzfői Vállalkozók és Civil Szervezetek Szövetsége	
(VÁCISZ)	430
Balatonfűzfői Vendégváró és Gasztronómiai Egyesület	
(VEGASZ).....	431
A lakosság számának alakulása	433
Kereskedelem, vendéglátás, ipari szolgáltatás.....	437
Városunk kitüntetettjei	453
Testvértelepülési kapcsolataink.....	473
Vámosladány (Mýtne Ludany, Szlovákia).....	473
Nagycétény (Vel'ký Cetín, Szlovákia).....	474
Donegal (Írország)	478
Emlékkönyv	481
Beszélgetések és visszaemlékezések	481
Bakonyi Vincéné visszaemlékezése.....	481
Balogh Józsefné: Emlékezés Bozay (Szarka) Attilára,	
a Kossuth-díjas zeneszerzőre	485
Beszélgetés Békefy Jenőnével.....	488

Tartalomjegyzék

Boros Istvánné visszaemlékezése az 1956-ra.....	490
Beszélgetés Gyuricza Lászlóval.....	495
Dr. Jalsovszky Jenő írása	511
Beszélgetés Jenei Magdolnával.....	516
Dr. Laurentzy Vilmos: Emlékeim Balatonfüzfőről	521
Lányi Gyuláné (Katona Eta) visszaemlékezése.....	524
Morlin Zoltánné (Forster Teréz) emlékei Balatonfüzfőről ...	529
Szöts Andrásné (Furgyik Irén): Emlékeim Balatonfüzfőről...	534
Uher Zita, a Magyar Állami Operaház nyugalmazott magánénekesének visszaemlékezése	535
Beszélgetés dr. Varjú Lajossal.....	542
Beszélgetés Vágfalvi Ottóval.....	557
Melléklet	563
Az uszoda építéséhez hozzájáruló vállalatok, szervezetek, intézmények	563
Rövidítések	567
The History of Balatonfüzfő.....	569
Balatonfüzfő und seine Geschichte	574

Megemlékezés a 2. Magyar Királyi Hadsereg
1943. évi Don-kanyari katasztrófájáról (2004)
(Fotó: Palásthy Imre)

Megemlékezés az 1956-os balatonfűzfői áldozatokról (2008)
(Fotó: Szőnyeg János)

Fotó: Palásthy Gergely

Szönyeg János

1933-ban született a Balaton-felvidéki Vászoly községben.

1953-ban érettségizett Veszprémben a Lovassy László Gimnáziumban.

1960-tól a Nehézvegyipari Kutató Intézet dolgozója, kezdetben mint mechanikus,

majd 1966-tól gépészmérnökként az intézet gépész-tervezője, tervezési csoportvezetője volt 1990-ig, az intézet felszámolásáig.

A rendszerváltás után bekapcsolódott Balatonfűzfő közéletbe: két cikluson át helyi önkormányzati képviselőként dolgozott, 1994 óta írja Balatonfűzfő Krónikáját, egyben ez időtől kezdett foglalkozni a település történetével, melynek eredménye ez a könyv.

ISBN 978-963-06-7662-5

9 789630 676625